gg
184

BIBLIOTHEEK KITLV
0133 0636
782 871 585

ATJÈHSCH HANDWOORDENBOEK

(ATJÈHSCH—NEDERLANDSCH)

gg 184

ATJÈHSCH HANDWOORDENBOEK

(ATJÈHSCH-NEDERLANDSCH)

DOOR

J. KREEMER
ARCHIVARIS V. H. ATJÈH-INSTITUUT

KONINKLIJK INSTITUUT
901961
VOOR
17-7-1990
TAAL-, LAND- en VOLKENKUNDE

N.V. BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN E. J. BRILL, — LEIDEN
1931

VOORBERICHT.

Het is wel opvallend, dat, terwijl van het Gajōsch — waarvan we vóór 1900 nog zoo goed als niemendal wisten — reeds zeven jaar later een voortreffelijk woordenboek verscheen, de taal der Atjèhers — één van de oudst ons bekende volken in den Archipel — in dat opzicht nog zoo stiefmoederlijk is bedeeld.
Wèl verscheen in 1889 het Woordenboek van K. F. H. van Langen, maar de gebrekkige spelling der woorden maakt het, vooral voor oningewijden, niet gemakkelijk te hanteeren. Uitgaande van de met Arabische karakters geschreven taal, moest de schrijver telkens komen tot een onjuiste weergave der Atjèhsche klanken.
Eerst door de baanbrekende studiën van Dr. Snouck Hurgronje aangaande de Atjèhers en hun taal werd ons een schrijfmethode aan de hand gedaan, die het mogelijk maakt, de Atjèhsche woorden te reproduceeren, zooals ze worden uitgesproken. „Die schrijfwijze van het Atjèhsch met Latijnsch letterschrift moge op het eerste gezicht eenigszins ingewikkeld schijnen," — zóó werd reeds vroeger opgemerkt (zie „Atjèh", dl. II, p. 680) — „bij nadere kennismaking blijkt zij juist zeer eenvoudig en duidelijk te zijn, zóó duidelijk, dat een eenigszins ontwikkeld Atjèher, die onze letters kent, een volgens die schrijfwijze opgesteld geschrift terstond, zonder eenige moeite leest." Het is dan ook niet te verwonderen, dat deze beproefde „phonetische-schrijfwijze" door de latere schrijvers, die zich met het Atjèhsch hebben bezig gehouden, trouw gevolgd werd, en dat ook in de ondervolgende bladzijden daarvan niet is afgeweken.
Het gemis van een practisch bruikbaar woordenboek,

als hulpmiddel voor het aanleeren van het Atjèhsch, wordt steeds dringender. Dit is ook door ondergeteekende tijdens zijn verblijf in Atjèh maar al te zeer gevoeld. Hij heeft toen hetzelfde gedaan, wat reeds velen vóór hem deden, n.l. het zelf noteeren en determineeren van een zoo groot mogelijk aantal woorden en zegswijzen, die hij in de Benedenlanden van Groot-Atjèh uit den mond des volks kon opvangen. Zijn „Atjèhsche raadsels" (in Volkenkundige opstellen, II, uitgave Kol. Instituut, 1928) waren er reeds een voorproefje van.

Hetgeen aldus tot stand kwam diende uitsluitend voor eigen gebruik. Allerminst werd er toen aan gedacht, dat dit eenmaal den grondslag zou vormen van een in druk uit te geven woordenboek, of voor iets wat daarop ook maar zou lijken. Deze zelf begonnen woordenlijst werd later in ruime mate aangevuld met gegevens, geput uit gedrukte stukken, waarin over het Atjèhsch wordt gehandeld [1]).

Dat onder die omstandigheden nimmer een woordenboek kon groeien geheel naar den eisch, spreekt wel vanzelf. Maar het Bestuur van het Atjèh-Instituut meende toch, dat het voorhandene al dadelijk van nut zou kunnen zijn voor hen, die in Atjèh werkzaam zijn, misschien wel indachtig aan de bekende woorden: *„dictionaries are like watches, the worst is better than none."* Maar ook wanneer het lang verbeide, van Regeeringswege toegezegde, woordenboek van Prof. Dr. Ario Hoesein Djajadiningrat verschenen zal zijn — zóó meende het Atjèh-Instituut — zal dit boekske, dat in den jaszak in het terrein kan

---

[1]) Deze hulpbronnen zijn de volgende: Dr. C. Snouck Hurgronje, Studiën over Atjèhsche klank- en schriftleer, Tijdschr. Bat. Gen. dl. 35 (1892) p. 346 vg. („Verspreide geschriften", dl. V p. 171 vg.); Dezelfde, De Atjèhers 2 dln 1893/94; Dezelfde, Atjèhsche taalstudiën, Tijdschr. Bat. Gen. dl. 42 (1900) p. 144 vg. („Verspreide geschriften", dl. V p. 287 vg.); het viertal door Dr. Hoesein in tekst en in vertaling uitgegeven Atjèhsche Si Meuseukin verhalen in Tijdschr. Bat. Gen. dl. 57 (1916); de door H. T. Damsté in tekst en vertaling uitgegeven Hikajat Prang Sabi in de Bijdragen T. L. en Vk. dl. 84 (1928); Dr. M. C. H. Amshoff, Goudkruintje, proefschrift, 1929.

worden medegenomen, zijn diensten kunnen bewijzen, en aldus zijn reden van bestaan kunnen vinden naast het groote, meer wetenschappelijk opgezette, standaardwerk.
Toen ook de uitgever zich met deze zienswijze kon vereenigen, was het pleit spoedig beslist, en stond aan de verschijning van dit „Handwoordenboek" niets meer in den weg. Moge het aan zijn bescheiden roeping blijken te beantwoorden!
Correctie en aanvulling blijven noodzakelijk. Mochten zij, die daartoe ter plaatse in de gelegenheid zijn, ook de lust gevoelen, daaraan mede te werken, opgewekt door het Atjèhsche gezegde: *peuë njang tan tapeuna, peuë njang han séb tapeuséb* (d.i. wat er niet is, zorgt dat het er komt, wat niet voldoende is, maakt dat het voldoende wordt!).
Daar in dit werk in het algemeen alleen de stamwoorden zijn opgenomen, scheen het ten gerieve van de gebruikers wenschelijk, om in een zeer korte, hierop volgende, „Toelichting" niet alleen iets aangaande de uitspraak, maar ook de hoofdzaken omtrent de Atjèhsche woordconstructie op te nemen.

J. KREEMER,
Archivaris v. h. Atjèh-Instituut.

's-Gravenhage, October 1931.

TOELICHTING.

I. DE UITSPRAAK.

a. Klinkers.

a in open lettergrepen als ons *ga*, in geslotene als in *man*.

eu lijkt eenigszins op onze z.g. stomme e in *begin* (vooral niet uit te spreken als onze *eu*).

è in open lettergrepen als in het Fransche *vers*, in geslotene als in het Nederl. *met*.

é als in *zeep*.

e als onze z.g. stomme e in *begonnen*.

ë een kleurlooze vocaal (als tusschen ons *rij* en *en* in *rijen* wordt gehoord), die alleen voorkomt als verlenging na de klinkers: *eu*, *è*, *i*, *oe*, en *ò*, dus in: *euë* (vaak beantwoordend aan Maleische *a*, bijv. Atj. *oeteuën* = Mal. *oetan*), *èë* (beantwoordend aan Maleische *oe*, bijv. Atj. *oelèë* = Mal. *oeloe*), *ië*, *oeë*, *òë* (beantwoordend aan Maleische *i*, bijv. Atj. *dròë* = Mal. *diri*).

i als onze *ie* in *tien*.

ï heeft hetzelfde vluchtige karakter als *ë*, en komt alleen voor in de laatste lettergreep van woorden, die op *h* eindigen, dus in *ïh* (beantwoordend aan de Maleische sluit-*s*, bijv. Atj. *trōïh* = Mal. *troes*).

oe als bij ons.

ō in open lettergrepen als in *zoo*, in geslotene als in het Engelsche *boat*.

ò in open lettergrepen als in het Fransche *fort*, in geslotene als in ons *pot* (vaak beantwoordend aan Maleische *a*, bijv. Atj. *tanòh* = Mal. *tanah*).

b. Medeklinkers.

1. Keelklanken.

ʾ het Arabische teeken *hamzah*. Deze klank, welke in het midden van een woord door ons soms met een trema (bijv. *geëërd*) wordt aangeduid, komt in het Atjèhsch ook aan het einde van woorden voor als een z.g. „opgeslokte" sluit-*k*, bijv. *aneuʾ*.
h als bij ons, maar wordt ook op het einde van lettergrepen duidelijk hoorbaar uitgesproken.
g als de Fransche *g*.
k als de onze.

2. Tongklanken.

d als bij ons, maar fijner.
t als bij ons, maar fijner.
dj als in het Maleisch.
tj als in het Maleisch.
s als de Engelsche *th* in *think*, een weinig tusschen de tanden uitgesproken (geen eigenlijke sisklank).

3. Vloeiklanken.

l fijner dan de onze.
r zacht gebrouwd.

4. Lipklanken.

b als bij ons, maar nog wat zachter.
p als de onze.

5. Neusklanken.

m als bij ons, maar meer nasaal.
n fijner dan de onze.
ng als bij ons, maar meer nasaal.
nj als *gn* in het Fransche *agneau*.

6. Halfklinkers.

w als de Engeldsche *w*.
j als in het Maleisch.

De door Dr. Snouck Hurgronje gevolgde gewoonte om de nasaal uitgesproken medeklinkers en de genasaleerde

hamzah door bijzondere lettertypen aan te duiden, om ze van hun niet nasale varianten te onderscheiden, kon, zonder het werk van den zetter te zeer te bezwaren, in dit boek niet worden gevolgd. Daar de hier bedoelde phonetische teekens betrekkelijk zelden voorkomen scheen hun verwaarloozing geen groot bezwaar.

II. DE WOORDCONSTRUCTIE.

De meeste Atjèhsche stamwoorden bestaan uit één of twee lettergrepen. De vorming van afgeleide woorden uit stamwoorden geschiedt door reduplicatie en woordherhaling, door samenstelling en door aanhechting van voor-, in- en achtervoegsels.

A. REDUPLICATIE EN WOORDHERHALING.

De reduplicatie — d.i. de herhaling van de beginlettergreep van een woord — komt in het Atjèhsch slechts spaarzaam voor. Daar zij in karakter met de woordherhaling overeenkomt — bij éénlettergrepige woorden valt het verschil geheel weg — wordt hierbij niet afzonderlijk stilgestaan.
Woordherhaling (al of niet met klankverwisseling) komt o.a. voor:

1. bij woorden die geluid uitdrukken, waarbij de herhaalde vorm de versterking of de vermenigvuldiging van het geluid uitdrukt, bijv. *gròh-gròh* = snurken, knorren, *tang-téng*, of *tjrang-tjréng* = rinkelen, rammelen, *tèb-tèb* = druppelen, *tjham-tjhoem* = plassen.
2. om herhaling, voortduring, intensiteit, of wederkeerigheid te kennen te geven, bijv. *teutahe-tahe* = al maar op één punt staren, *meuthōn-thōn* = jaren lang, *teugòn-teugòn* = al maar met de handen drukken, *meukalòn-kalòn* = elkaar fixeeren, *toelōng-moelōng*, of *toempōh-moempōh* = wederkeerig hulpbetoon.
3. om veelheid of verscheidenheid uit te drukken, bijv. *matjam-matjam* = allerlei soorten, *meureutōïh-reutōïh* = honderden.

B. SAMENSTELLING.

Soms worden twee woorden, die verschillende begrippen uitdrukken, eenvoudig aan elkaar gekoppeld, bijv. *mata-oeròë* = zon, *aneu$^{\varepsilon}$-djaròë* = vinger. Zijn de woorden synoniemen, dan is de beteekenis een versterking, bijv. *thō-kréng* = kurkdroog, *kriët-keudeukèt* = aartsgierig. Vormen zij tegenstellingen, dan is de beteekenis een verzwakking, bijv. *dja$^{\varepsilon}$-wôë* = lett. komen en gaan, ook: weifelen, *toela$^{\varepsilon}$-taré$^{\varepsilon}$* = lett. afstooten en aantrekken, ook: aarzelen.

C. VOOR-, IN-, EN ACHTERVOEGSELS.

a. Voorvoegsels.

1. Pronominale voorvoegsels vóór werkwoorden.

Waar in het Atjèhsch een subject wordt voorgesteld, als de door een werkwoordstam aangeduide handeling verrichtend, is zulk een pronominaal voorvoegsel in het algemeen gebruikelijk. Als zulke voorvoegsels treden op de persoonlijke voornaamw. in verkorten vorm, of wanneer deze voornaamw. zich daartoe niet leenen, verliezen ze hun accent. Bijv.

Persoonlijk voornaamw.	Bijbehoorend pronominaal voorvoegsel.
kèë	wordt *koe* = ik, bijv. *kèë ka koedja$^{\varepsilon}$* = ik ben gegaan.
oelōn, of **lōn**	blijft *lōn* = ik, bijv. *lōn ka lōndja$^{\varepsilon}$* = ik ben gegaan.
kah	wordt *ka* = je, jij, gij, bijv. *kah ka kadja$^{\varepsilon}$* = je bent gegaan.
gata	wordt *ta* = gij, u, bijv. *gata ka tadja$^{\varepsilon}$* = gij zijt gegaan.
dròëneu	wordt *neu* = u, U Edele, bijv. *dròëneu ka neudja$^{\varepsilon}$* = u is gegaan.
djih	wordt *dji* = hij, zij, bijv. *djih ka djidja$^{\varepsilon}$* = hij (zij) is gegaan.
gòbnjan	wordt *geu* = hij, zij, Zijn Edele, bijv. *gòbnjan ka geudja$^{\varepsilon}$* = hij (zij) is gegaan.

geutanjòë	wordt *ta* = wij (met insluiting der aangesprokenen), bijv. *geutanjòë ka tadja*$^{\varepsilon}$ = wij zijn gegaan.
kamòë	wordt *mi, meu,* of *moe* = wij (met uitsluiting der aangesprokenen), bijv. *kamòë ka meudja*$^{\varepsilon}$ (of *-midja*$^{\varepsilon}$).
dròëneu	wordt *neu* = hij, zij, Zijn Edele, bijv. *dròëneu ka neudja*$^{\varepsilon}$ = hij (zij) is gegaan.

Opmerking: de werkwoordstam met de voorvoegsels *ta,* of *geu,* komt ook voor, waar wij het onbepaald voornaamw. „men" bezigen (ook te vertalen door *gòb,* of *oereuëng*), bijv. *N. geukheun oereuëng gèt* = men zegt, dat N. een fatsoenlijk man is, *rèt njan han djeuët tadja*$^{\varepsilon}$ = die weg is niet begaanbaar (— kan men niet gaan).

2. **meu (moe).**
I **Vormt bijvoeglijke naamw. van zelfstandige naamw.** met de beteekenis van „voorzien van", „hebbend", „bezittend", datgene wat het grondwoord aanduidt, bijv. *meugoena* (v. *goena,* nut) = nuttig, *moepèng* (v. *pèng,* geld) = geld hebbend, rijk, *meu*$^{\varepsilon}$*akaj* (v. *akaj,* list) = list hebbend, listig.
II **vormt werkw. van zelfstandige naamw.,** bijv. *meudjoedi* (v. *djoedi,* dobbelspel) = dobbelen, *meutjandoe,* of *moemadat* (v. *tjandoe, madat,* opium) = opium schuiven, *moebeudé* (v. *beudé,* geweer) = schieten, *moeprang* (v. *prang,* oorlog) = beoorlogen.
III **vormt toestandswoorden** met de beteekenissen van „geworden tot", „zijnde", „gelijkend op", „zich voordoen als", „gaan doen", datgene wat het grondwoord aanduidt, bijv. *meusabòh* (v. *sabòh,* één) = tot één geworden, *meusadeuë* (v. *sadeuë,* leunen) = leunende zijn, *meurimoeëng* (v. *rimoeëng,* tijger) = op een tijger gelijken, zich als een tijger voordoen, *moepoekat* (v. *poekat,* zegen) = visschen met een zegen.
IV **vormt neutrale verleden deelw.,** bijv. *meusiseuë* (v. *siseuë,* verspreid) = uitgestrooid, *moeblòë* (v. *blòë,* koopen) = gekocht.
V **vormt wederkeerige werkw.** (waarbij vaak het grondw. herhaald wordt), bijv. *meurab* (v. *rab,* dichtbij) = elkaar naderen, *moeprèh-prèh* (v. *prèh,* wachten) = op elkaar wachten, *meusoegōt-soegōt* (v. *soegōt,* kam) = elkaar kammen.
VI **in tal v. samenstellingen** met de beteekenis van „bekend met", bijv. *meuri, meudjan, meunè,* enz.

3. **peu (poe).**
I **Vormt vóór werkw. causatieven,** in den regel aanduidend het „doen", of „laten" verrichten van datgene, wat door het stamwoord wordt uitgedrukt, bijv. *poebeuët* (v. *beuët,* reciteeren) = laten reciteeren, onderwijzen, *peukawén* (v. *kawén,* trouwen) = doen huwen, in den echt verbinden, *peudjeuët* (v. *djeuët,* worden) = doen worden, scheppen.
II **vormt werkw. van zelfstandige naamw.,** bijv. *peudjaròë* = overhandigen, *poebeudé* (v. *beudé,* geweer) = schieten, *peu^{e}-oebat* (v. *oebat,* geneesmiddel) = medicineeren, *peuteumòn* (v. *teumòn,* slaaf) = tot slaaf maken.
III **vormt werkw. van bijvoeglijke naamw. en bijw.,** bijv. *poepoengòh* (v. *poengòh,* gek) = gek maken, *peurata* (v. *rata,* gelijk) = gelijk maken, *peusigra* (v. *sigra,* vlug) = bespoedigen, *peule* (v. *le,* veel) = vermeerderen.
IV **vormt werkw. van persoonlijke voornaamw.** bijv. *peukèë* = zich jegens iemand *kèë* noemen, *peukah* = iemand met *kah* toespreken, *peudjih* = iemand met *djih* aanduiden.

4. **teu (toe).**
I **Vormt vóór werkw. z.g. accidenteel passieve vormen,** weer te geven door uitdrukkingen als: „bij ongeluk", „onwillekeurig", „bij vergissing", „zoo maar", „toevallig", „onopzettelijk", „terloops" geraakt of gebracht zijn in den door het grondw. aangeduiden toestand, bijv. *teutoeka* = bij ongeluk verwisseld, *teubòïh* = bij vergissing weggeworpen, *teudeungò* = toevallig vernemen.
II **met voorafgaande negatie** is de beteekenis: een onmogelijkheid, ongeoorloofdheid van hetgeen het grondw. aanduidt, bijv. *han djeuët teutamòng* = niet mogelijk in te steken, *han é^{e} toebèë* = de stank is niet uit te houden.

5. **sa.**
I **Voorvoegsel van gelijkheid** in den zin van „gelijk", „één en hetzelfde", „evenzeer", bijv. *sajoem* = gelijk in prijs, *sabèë* = van denzelfden geur, *si^{e}oekō* = van één maat.
II **in tal van afleidingen,** zooals: *sabé* = gelijk v. grootte, omvang, *saban* = gelijk van uiterlijk, *sadjan* = gelijk van tijd, gelijktijdig, enz.

6. **si.**
I **Een tot voorvoegsel geworden telwoord** (één) vóór maten en gewichten en vóór hulptelw. en aanwijzende voornaamw., bijv. *siblaïh* = elf, *sithōn* = een jaar, *sinaléh* = een inhoudsmaat, *sijō^{e}* = een vlaktemaat, *sihaïh* = een el, *sipikōj* = een pikoel, *beuneung si^{e}oerat* = een draadje garen, *sinan* = daar, *sinòë* = hier.
II **voorvoegsel tot vorming van eigennamen en bijnamen,** bijv. *Si-Oenōïh* = Jonas, *si-poemadan* = de verleider.

7. **bah**, of **ba$^{\varepsilon}$**, of **beu**, of **boe**.
Voorvoegsel met de kracht van een bijw. van concessie, bijv. *bah meunan* = laat het zóó zijn, *ba$^{\varepsilon}$na*, of *beuna* = laat het zijn, het moet zijn, *boebè$^{\varepsilon}$* = laat het dan „niet" zijn, *beugèt* = laat het goed zijn.

b. Invoegsels.

1. **eun.**
Vormt zelfstandige naamw., bijv. *beunalòë* (v. *blòë*, koopen) = koop, *meunaté* (v. *maté*, dood) = kosten der begrafenis, *meuneu$^{\varepsilon}$èn* (v. *meu$^{\varepsilon}$èn*, spelen) = speelgoed, *peunanjang* (v. *panjang*, lang) = lengte, *meunanjang* (v. *manjang*, hoog) = hoogte, *seunoerat* (v. *soerat*, schrijven) = schrift, *peuniòh* (v. *piòh*, rusten) = rustplaats.

2. **eum (oem).**
Vormt werkw. en z.g. toestandsw., bijv. *seumoerat* (v. *soerat*, schrijven) = te boek stellen, *oereuëng geumadè* (v. *gadè*, bedelen) = bedelaar zijn, *poemadjòh* (v. *padjòh*, eten) = de maaltijd, het eten, *poematéh* (v. *patéh*, gehoorzamen) = volgzaam zijn, *poemoela* (v. *poela*, planten) = planter zijn. Is het grondw. éénlettergrepig, dan wordt het om phonetische redenen eerst tweelettergrepig gemaakt, bijv. *keumeukoeë* (v. *koeë*, knoop) = een knoop leggen, *keumeukòh* (v. *kòh*, snijden) = (rijst) oogsten, (hout) hakken, *oereuëng tjeumeutjoeë* (v. *tjoeë*, stelen) = dief, *tjeumeureuëh* (v. *tjreuëh*, hark, egge) = eggen, harken.

c. Achtervoegsels.

1. **Possessief achtervoegsels achter zelfstandige naamw.**

Deze drukken ongeveer alles uit wat wij met bezittelijke voornaamw. te kennen geven en onderscheiden zich alleen door vocaalverzwakking van de pronominale voorvoegsels (*ta* wordt *teu; ka* wordt *keu; mi, moe*, wordt *meu*). Bijv.

Persoonlijk voornaamw.	**Bijbehoorend possessief achtervoegsel.**
kèë	wordt *koe* = mijn, bijv. *roemòhkoe* = mijn huis.
oelõn, of **lõn**	blijft *lõn* = mijn, bijv. *roemòhlõn* = mijn huis.

kah	wordt *keu* = je, jouw, bijv. *roemòhkeu* = jouw huis.
gata	wordt *teu* = uw, bijv. *roemòhteu* = uw huis.
dròëneu	wordt *neu* = Uw, Uw Edele's, bijv. *roemòhneu* = Uw huis.
djih	wordt *dji* = zijn, haar, hun, bijv. *roemòhdji* = zijn (haar, hun) huis.
gòbnjan	wordt *geu* = zijn, haar hun, Zijn Edele's, bijv. *roemòhgeu* = zijn (haar, hun) huis.
geutanjòë	wordt *teu* = onze, ons (incl.), bijv. *roemòhteu* = ons huis.
kamòë	wordt *meu* = onze, ons (excl.), bijv. *roemòhmeu* = ons huis.
dròëneu	wordt *neu* = zijn, haar, hun, Zijn Edele's, bijv. *roemòhneu* = zijn (haar, hun) huis.

Opmerking: vaak kan inplaats van het possessieve achtervoegsel ook het volle voornaamw. dienst doen, dus: *roemòh kèë, roemòh oelõn, roemòh kah,* enz.

2. Objectief achtervoegsels achter werkw.

Deze duiden het voorwerp der handeling aan en zijn geheel aan de possessief aanhechtsels gelijk, bijv. *djipòhteu* = hij slaat ons, *tatjarõtneu* = gij scheldt ons, *koekalòndji* = ik zie hem, enz.

Opmerking: ook hier kan het volle naamw. in plaats van het objectief aanhechtsel worden gebruikt, dus *djipòh geutanjòë, tatjarõt dròëneu, koekalòn djih,* enz.

3. an.

Deze uitgang — kennelijk aan het Maleisch ontleend — vormt zelfstandige naamw. van werkwoorden, bijv. *harapan* (v. *harab,* hopen) = hoop, *hoekõman* (v. *hoekõm,* straffen) = straf, *minòman* (v. *minòm,* drinken) = drank, *pikiran* (v. *pikë,* denken) = gedachte. Soms komt het achtervoegsel *an* voor in verbinding met het voorvoegsel *keu,* of *ka;* deze afleidingen hebben in den regel de beteekenis van: „in hooge mate voorzien van", „getroffen door" datgeen wat het grondw. aanduidt, bijv. *keumeulia*^{e}*an* (v. *meulia,* eerbied) = eerbiedbewijs, *katrangan* (v. *trang,* duidelijk) = opheldering, *keuhina*^{e}*an* (v. *hina,* laag, gering) = vernederd worden, *keumati*^{e}*an* (v. *mati,* dood) = getroffen door een sterfgeval, *keusangkõtan*

(v. *sangköt*, verhindering) = door verhindering getroffen. Ook de met *peu-an* gevormde afleidingen komen voor ter vorming van zelfstandige naamw. bijv. *peuloedahan* = spuwbak, kwispeldoor, *balè peungadapan* = audiëntiezaal, *peuroesahan* (v. *oeseuha*, arbeid) = werk, bemoeienis.

4. **keu.**
Achtervoegsel van versterking, of nadruk (Mal. *lah*), bijv. *kakeu* = afgedaan, klaar (Mal. *soedahlah*), *nakeu* = het geschiedde dat (Mal. *adalah*), *soenggõhkeu* = het is heusch waar.

5. **lé.**
Achtervoegsel van versterking, of nadruk (evenals *keu*), bijv. *bahlé* (of *bahkeu*) = laat het zijn, laat maar (Mal. *biarlah*), *thatlé* = zeer sterk.

6. **pi.**
Achtervoegsel van nadruk (Mal. *poen*), bijv. *sidrò̈pi tan* = niemand, *meunanpi djeuët* = zóó kan het ook, *njò̈pi meunan* = dit is evenzoo.

7. **keuh.**
Vraagwoord achter het hoofdwoord van het gezegde geplaatst, om aan den zin een vragende beteekenis te geven (Mal. *kah*), bijv. *nakeuh atawa hana* = is het er of is het er niet?

Ten slotte zij nog gewezen op de groote vrijheid der Atjèhsche taal om bepalingen of betrekkingen, die in het zinsverband niet volstrekt noodzakelijk zijn, achterwege te laten.

A

A, oudere zuster (of iemand, die men daarmede gelijkstelt), vgl. *da, tjoet da, pò da, da pò, tjoet pò,* bijv. *a teulinteuëng adòë ba$^{\varepsilon}$ na* = terwijl de oudere zuster nog maar op haar rug kan liggen, moge de jongere geboren worden.

A$^{\varepsilon}$-a$^{\varepsilon}$, kraai.

Ab-ab, *meu$^{\varepsilon}$ab-ab,* klanknab. v. h. gekwaak van eenden, kwaken.

Abang, oudere broeder (of iemand, dien men daarmede gelijkstelt), vgl. *adoeën, dalém, lém, tjoet lém, pò lém, tjoet bang.*

Abat (v. Arab. *abad*), het (eeuwige, onveranderlijke door God toebeschikte) lot, noodlot, lotsbestemming, fatum, voorbeschikking, vgl. *teukeudi, kada, kalakada, adjaj, bagi, oentõng,* bijv. *abatdji djeuët keukaja* = hij was voorbestemd om rijk te worden.

Abdi, dienaar, slaaf, vgl. *teumòn, namiët, hamba, oelõn,* bijv. *poemadéka abdi* = slaven bevrijden.

Abdõra$^{\varepsilon}$ õh (v. Arab. *Abdoerra' oef*), Maleisch godgeleerde, die omstreeks het midden der 17e eeuw in Atjèh optrad, door de Atjèhers als één der voornaamste invoerders v. d. Islam in hun land wordt beschouwd en na zijn dood onder den naam Teungkoe di Kóeala als heilig wordt vereerd.

Abèë (Mal. *aboe*), stof, asch, vgl. *dhõj, brõïh,* bijv. *manò$^{\varepsilon}$ keupõng lam abèë* = de kippen graven zich in het stof, *dhõj abèë tika* = stof v. d. mat, *abèë pasi* = stuifzand, strandzand (vgl. *anòë pasi*), *abèë dapoe* = keukenasch, *abèë meusira* = asch met zout (en water voor het pekelen v. eieren), *meu$^{\varepsilon}$abèë mata* = beneveld v. d. oogen (vgl. *seupõt mata, sapõ mata*), *aneu$^{\varepsilon}$ meu$^{\varepsilon}$èn lam abèë* = de kinderen spelen in het stof (zand).

Abéh, zie *habéh.*

Abeudjad (Arab. *abdjad*), cijferwaarde der Arabische letters van namen, waarmede bij het wichelen berekeningen worden gemaakt.

Abeuëng-abeuëng, e. s. v. boom.

Abeusi (v. Arab. *ḥabasji*), Abyssiniër, ook: Afrikaan, neger in het algemeen.

Abië$^{\varepsilon}$, jonge kikvorsch (nog gestaart).

Abin, uier, tepel, borst, vgl. *tè$^{\varepsilon}$, dè$^{\varepsilon}$, mòm; ië abin* = melk (v. dieren), *pisang abin* = pisangsoort (die als feestgave in de adat een groote plaats inneemt).

Abla$^{\varepsilon}$ (Mal. *abra$^{\varepsilon}$*), mica, glimmer (delfstof).

Abõ, e. s. v. slak (in moerassen levend en eetbaar maar meest aan eenden tot voer gegeven), vgl. *tjoeë, oemèt, sipõt,* bijv. *até gata lagèë abõ meu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ meutrõn* = uw gemoed is veranderlijk als de op- en neer gaande abõ-slak.

Aboe Baka (v. Arab. *Aboe Bakr*), de eerste der vier z.g. rechtvaardige chaliefen.

Aboeën, overwicht, het meerdere dat men bij het inkoopen van handelswaren ontvangt, vgl. *tjoetjõ, tindéh.*

Abõ$^{\varepsilon}$, molm, gruis, stof, zaagsel, afschraapsel.

Ada$^{\varepsilon}$, of **adat,** indien, als, wanneer, al . . . ook, zelfs, vgl. *adakala, meung, meunjòng, djakalèë,* bijv. *ada$^{\varepsilon}$ meunan* = als het zóó is, de

zaak zóó zijnde, *ada*ᵉ *djeuët* = als dat gebeurt, *ada*ᵉ *han* = als het niet is, *ada*ᵉ *séb* = als het genoeg is, *ada*ᵉ *na sajang keu oelõn* = als gij medelijden met mij hebt, *ada*ᵉ *sinan* = als het daar is, *ada*ᵉ *na toeah* = indien men geluk heeft, *ada*ᵉ *na kadja*ᵉ *rantò blah barat* = wanneer gij de rantò's der Westkust langs gaat, *ada*ᵉ *binatang pi na tjit inseuëh sajang* = zelfs een dier heeft wel deernis en medelijden, *ada*ᵉ *jõh na aroeah N.* = toen N. nog leefde, *ada*ᵉ *maté lõn di adji* = mocht ik sterven op de bedevaart, *ada*ᵉ *teukeudi sakét aneu*ᵉ *lõn* = mocht door Gods beschikking mijn kind ziek worden, *ada*ᵉ *tika meuligan* = al werd de mat ook vuil.

Adab, of **hadab** (Mal. *hadap*), I: met het front (de voorzijde) naar iemand of iets toegekeerd zijn, vgl. *keuë,* en *nab,* bijv. *dihadapan* = vóór; *adab seumajang oe kiblat* = zich bij de godsdienstoefening met het gelaat naar Mekka richten, *meuhadab ngòn Pòteu Alah* = vóór onzen Heer God verschijnen, *hana meutatah adabdji* = hij is niet beleefd in zijn optreden (bijv. tegenover gasten), *pintõ niba*ᵉ *roemòh lõn adab oe timoe* = de deur van mijn huis staat op het Oosten, zie ook *ngadab;* — II: beleefd (vgl. Mal. *hormat*), beleefdheidsvormen, bijv. *hana adab,* of *koereuëng adab* = onbeleefd, gebrek aan égards, vgl. *tatah.*

Adakala, I: òf (verbindend vw. in bijzinnen, wier inhoud als onzeker gedacht wordt), bijv. *lõn hana lõn toepeuë adakala lõndja*ᵉ = ik weet niet, of ik ga; — II: wanneer, indien, als, voor het geval dat, vgl. *meung, meunjòng, djakalèë,* bijv. *adakala hana oedjeuën lõndja*ᵉ = ik kom, wanneer het niet regent; — III: *meu*ᵉ*adakala* = nu en dan, met tusschenpoozen, afwisselend, soms eens, vgl. *meudjan-djan.*

Adam, Adam, de eerste mensch.

Adan (v. Arab. *adzān*) = formule der oproeping tot de verplichte godsdienstoefeningen, vgl. *bang.*

Adang, roet, zwart aanzetsel, zwart, donkerkleurig, vgl. *itam,* bijv. *leukat adang* = donkerkleurige kleefrijst.

Adara, of **andara** (vgl. Mal. *indera, keïnderaän*), hemel, godenverblijf bijv. *nanggròë adara* = hemelrijk, *oereuëng adara* = hemelbewoner, geest, *tròïh oe adara* = tot in het godenverblijf.

Adat (Arab. ᶜ*ādah*), I adat, de ongeschreven wet (in tegenstelling met de *hoekõm* = de godsdienstige wet), wat bij monde van oudsher overgeleverd is, zede, gewoonte, gewoonterecht, oude instellingen, volksrecht, landsgebruik, traditie, gebruiken en instellingen die van het eene geslacht op het andere zijn overgegaan, gewone gang van zaken, manieren (vgl. *biasa, oetò*ᵉ, *kajém, deureuhém* of *deureuhiman, reusam, atõran, kanoen, kaidah*), bijv. *adat keureudja* = de gewoonten bij huwelijksfeesten, *adat radja* = de (zeven) Soeltansprerogatieven, *adat meulangga* = oud gebruik bij de Atjèhers om geschillen uit den weg te ruimen door het leveren van een schijngevecht, *adat kanoen* = de overgeleverde adat, *adat deureuhém nanggròë* = de landsgewoonten, *adat dõnja njòë* = de instellingen v. deze wereld (in tegenstelling v. d. ordening in het hiernamaals), *adat Meukoeta Alam,* of *adat pòteu meureuhõm* = het gewoonterecht van Atjèh, dat men van Soeltan Iskandar Moeda (= Meukoeta Alam) afleidt, *adatõlah* = de Allah welgevallige adat, *meu*ᵉ*adat* = de gewoonte hebben om, *meulingkeuë adat* = de adat overtreden, *salah adat* = door de adat niet getolereerd, *hana toepeuë adat* = ongemanierd, onfatsoenlijk, — II belasting, heffing, gedwongen opbrengst, vgl. *ha*ᵉ, *wasé, hasé,* bijv. *adat blang* = vroegere belasting v. rijstvelden die

kunstmatig besproeid worden, *adat glé* = vroegere belasting op boschproducten, *adat kamsèn* = vroeger commissieloon v. op de markt verkochte producten, *adat koeala* = vroegere belasting op door een riviermonding uitgevoerde producten, *adat lhõ*$^{\varepsilon}$ = vroegere belasting op vaartuigen die in een baai ten anker kwamen, enz., — III cfm. *ada*$^{\varepsilon}$, zie aldaar.

Adé (v. Arab. ᶜādil), rechtvaardig, rechtmatig, billijk, eerlijk, onpartijdig, vgl. *beuna*, bijv. *radja njang adé* = een rechtvaardig vorst, *adédji that peutimang nanggròë* = hij was zeer rechtvaardig in het besturen van het land.

Adé$^{\varepsilon}$, of *dé*$^{\varepsilon}$ (Mal. *adi*$^{\varepsilon}$), jongere broeder of zuster (of iemand daarmede gelijkgesteld, 2e en 3e pers.), vgl. *adòë*.

Adèë, meu$^{\varepsilon}$**adèë,** drogen in zonnewarmte, aan de zonnehitte blootstellen, droog laten worden, ook: zich koesteren in de zonnewarmte (zooals zieken wel doen), *tika meu*$^{\varepsilon}$*adèë* = droogmat (bijv. om padi te drogen), *padé lõn adèë ka masa*$^{\varepsilon}$ = de padi die ik te drogen heb gelegd is reeds droog, *idja lõn njang keunòng oedjeuën lõn meu*$^{\varepsilon}$*adèë* = mijn natgeregende kleederen hang ik te drogen.

Adé$^{\varepsilon}$**eunda** (Mal. *adinda*), jongere broeder of zuster (v. vorstelijke personen).

Adén, mestvaalt, vgl. *djeu*$^{\varepsilon}$*a* en *loebeuëng*.

Adeuëb (*v.* Arab. *'adzab*), foltering, strafoefening, marteling, kwelling, vgl. *sé*$^{\varepsilon}$*sa*, bijv. *han djitakõt adeuëb Alah* = zij vreezen niet de straffen Gods.

Adië-adië, cicade (insect).

Adja, I (Mal. *adjar*), onderwijs, onderricht, studie, les, vgl. *peuroenòë*, bijv. *djibri adja keu lõn* = hij gaf mij onderricht, vermaande mij, — II praedicaat vóór den naam v. vrouwen v. *sajét's*, vgl. *Tjoet-wan*.

Adjaj (v. Arab. *adjal*), (voorbestemd) levenseinde, stervensuur, levenstermijn, levensduur, het toebedeelde lot, bijv. *ka trõïh adjaj* = de toebedeelde levenstermijn bereikt hebben, d.i. gestorven (vgl. *ka trõïh hat, ka trõïh oemoe, ka trõïh masa*).

Adjajéb (v. Arab. ᶜ*adjaib*), wonderlijk, ongewoon, vreemd, wonderbaar, zonderling, verwonderd, vgl. *aséng*, bijv. *hireuën adjajéb sõbeuhan Alah* = o wonderlijke dingen Gode zij lof.

Adjeudan, ons woord „adjudant".

Adjeumat (of *djimat*, Arab. ᶜ*azīmat*), amulet, talisman, toovermiddel, voorbehoedmiddel, vgl. *peugawè, peungeuliëh, peularéh*, bijv. *adjeumat djoesan* = amulet, bestaande uit een verpakt stukje papier, waarop gedeelten van de 30 *djoeïh* (gedeelten) v. d. Koran geschreven zijn, *adjeumat angka* = cijferamulet, *adjeumat ka djeuët* = tot metaal of steen geworden amulet.

Adji, zie *hadji*.

Adjõn, ons woord „adjunct", bijv. *adjõn-dja*$^{\varepsilon}$*sah* = adjunct-djaksa.

Adòë, jongere broeder of zuster (of iemand dien men daarmede gelijkstelt, alleen 3de persoon), vgl. *adé*$^{\varepsilon}$, of *dé*$^{\varepsilon}$, ook placenta, nageboorte, bijv. *adòë adoeën* = broeders en zusters (vgl. *sèëdara*), *adòë angkat* = lett. aangenomen jongere broeder, d.i. het gewone euphemisme voor paederast-knaapje (vgl. *aneu*$^{\varepsilon}$ *miët, rakan*), *maté meukeumat adòë* = gestorven daar de jongere broer (de placenta) vast bleef zitten.

Adoe, I wedijveren, bijv. *sabé djidoe sa*$^{\varepsilon}$*tian* = ze wedijverden met elkander in toovermacht, II — klagen (over aangedaan onrecht), een klacht inbrengen, een aanklacht indienen, *ka lõnadoe keu oelèëbalang da*$^{\varepsilon}$*walõn* = ik heb de quaestie (het geschil, de zaak) al voor den oelèëbalang gebracht, *peungadoean* = beklag, aanklacht, klacht, beschuldiging, *peu*$^{\varepsilon}$*é*$^{\varepsilon}$ *peu-*

ngadoean = een klacht (eisch) inbrengen.

Adoeën, oudere broeder (of iemand dien men daarmede gelijkstelt, 3e pers.), vgl. *dalém, lém, tjoet lém, pò lém, abang, tjoet bang,* bijv. *adòë adoeën* = broeders en zusters.

Aga$^{\varepsilon}$, I denken, meenen, gissen, raden, vermoeden, oordeelen, schatten, het er voor houden, gissing, berekening, schatting, vgl. *piké, sangka, kira, djangka, takat,* bijv. *aga$^{\varepsilon}$lõn oeròë njòë hana oedjeuën* = ik geloof dat het vandaag niet zal regenen, *aga$^{\varepsilon}$-aga$^{\varepsilon}$* = naar gissing, — II iemand (met iets) dreigen, iets naar iemand richten (om vrees aan te jagen), bijv. *aga$^{\varepsilon}$ ngòn kajèë* = met een stok dreigen, vgl. *arah.*

Agaïh (Mal. *agas*), e. s. v. kleine mug of muskiet, vgl. *reungèt, djamò$^{\varepsilon}$,* bijv. *le that agaïh djikab geutanjòë* = er zijn veel kleine muggen die ons bijten.

Agam (soms verkort tot *gam*), man, mannelijk, tot het mannelijk geslacht behoorend (vgl. *lakòë,* opp. *inòng*), ook: echtgenoot, gehuwd man (alleen in de 3e pers.), *peu$^{\varepsilon}$agam* = zich paren, dekken, bespringen, bevruchten (v. dieren), bijv. *agam sabé agam inòng sabé inòng* = mannen (behooren) onder mannen, vrouwen (behooren) onder vrouwen, *aneu$^{\varepsilon}$ agam* (vgl. *sigam, sinja$^{\varepsilon}$*) = zoon, jongen, knaap, *kamèng agam* = bok, *leumò agam* = stier, *manò$^{\varepsilon}$ agam* = haan, *agam balèë* = weduwnaar, *nisan agam* = grafsteen voor mannen, *keubeuë lõn djipeu$^{\varepsilon}$agam keubeuë gata* = mijn buffel heeft den uwen besprongen.

Agama, godsdienst, bijv. *agama Éseulam* = de Mohammedaansche godsdienst, *roekoen agama* = de wortelen v. d. godsdienst, *si djahé panè agama* = zij die God niet kennen waar is hun godsdienst?, *meu$^{\varepsilon}$agama* = godsdienstig, zijn godsdienstplichten getrouw nakomen, *agama sisat* = een dwaalgodsdienst, *niëtlõn boemanjang agama* = mijn verlangen is dat de godsdienst hoog worde gehouden.

Agõ$^{\varepsilon}$, of *böh agõ$^{\varepsilon}$,* een hol cylindrisch instrumentje of plaatje, dat kinderen aan een halssnoer op de borst dragen.

Ah-ah, verwenschen, bijv. *dji$^{\varepsilon}$ah-ah dròëdji* = hij verwenschte zichzelf.

Ahli, bedreven, bekwaam in iets, de aangewezen man voor iets, berekend, geschikt voor iets, bevoegd, geoefend, deskundig, knap, schrander, ervaren, vgl. *oetõïh, pandé, tjaròng, tjeudaïh, bidja$^{\varepsilon}$, rantja$^{\varepsilon}$, tjeureudé$^{\varepsilon}$.*

Aja$^{\varepsilon}$, of *haja$^{\varepsilon}$,* zeef (v. gevlochten bamboe, of v. metaaldraad, of een uitgespannen doek), zeven, ziften, builen (v. meel), door een zeef laten loopen, vgl. *seurkè,* bijv. *aja$^{\varepsilon}$ teupõng* = meel ziften, builen, *meuhaja$^{\varepsilon}$* = schudden (onoverg.), heen en weer bewegen (bijv. v. h. water in een klapper, v. e. huis bij aardbeving, v. boomen door den wind, enz.), zich verspreiden, vgl. *jò, gò$^{\varepsilon}$-gò$^{\varepsilon}$, jò$^{\varepsilon}$-jò$^{\varepsilon}$, goentjang,* bijv. *meuhaja$^{\varepsilon}$ haba oe djeuëb-djeuëb nanggròë* = het gerucht verspreidde zich naar alle dorpen, *boeëtdji meuhaja$^{\varepsilon}$* = zijn gedragingen zijn berucht, slecht befaamd, *tjémpala pò meuhaja$^{\varepsilon}$ dõnja* = als de kwikstaart vliegt, schudt de wereld ervan, *meugra$^{\varepsilon}$ gakidji meuhaja$^{\varepsilon}$ nanggròë* = beweegt hij zijn voeten dan schudt het land, *peuhaja$^{\varepsilon}$* = doen schudden.

Ajah, of *ijah,* vader, vgl. *koe, doe, toe, eumbah, oereuëng tjhi$^{\varepsilon}$,* bijv. *ajah oej,* of *ajah patjoeën* = stiefvader, *ajah wa* of *ajah ngah* = oom (oudere broeder v. vader of moeder), *ajah tjoet,* of *ajah moeda,* of *ajah dé$^{\varepsilon}$* = oom (jongere broeder v. vader of moeder), *nè$^{\varepsilon}$ ajah* = grootvader (ook broeders v. grootmoeder of grootvader).

Ajamajbid (v. Arab. *ajjamoe'l-bïdh*), de z.g. „dagen der witte nachten"

op den 13en, 14en en 15en v. iedere maand, wanneer de maan 's nachts het meeste licht verspreidt.

Ajapan, of *japan,* de rest die v. e. feestmaaltijd overblijft.

Ajat (v. Arab. *ājah*), vers, couplet, zinsnede, bijv. *ajat toedjōh* = het uit zeven verzen bestaande aanvangshoofdstuk v. d. Koran, *ajat koersi* = het vers van den troon (Koran II : 256), *lōn beuët ajat hadih Nabi* = ik zal een vers voorlezen uit de overlevering des Profeets.

Ajé, Atj. uitspraak v. Mal. *air* of *ajir,* komt voor in enkele samenstellingen, bijv. *Djambō ajé* = naam v. e. rivier, *Paga ajé* = naam v. e. moekim buiten het sagi-gebied.

Ajéb (Mal. *aib*), fout, misslag, gebrek, smet, schande, schandelijk, vgl. *keudji.*

Ajeuëm, I sussen, stillen, bevredigen, doen bedaren, bijv. *ajeuëm aneu^{e} miët* = een klein kind (in slaap) sussen, II langzaam, traag, vgl. *badam,* III speelgoed, vgl. *meuneu^{e}-èn,* bijv. *djeuët keu ajeuëm toean poetròë* = tot speelgoed kunnen dienen van de prinses, *ajeuëm djaròë euntjiën sipatah ajeuëm babah eumpiëng ngòn goela* = een streeling (bevrediging) voor de vingers is een ring met hoeken, een streeling voor de tong is emping (rijstkorrels in den bolster geroost en gestampt) met suiker, *ajeuëm goemba^{e}* = haarsieraad links en rechts v. h. hoofd gedragen en bestaande uit een ruitvormig middenstuk aan welks hoeken kleinere ruitvormige voorwerpjes en andere figuurtjes aan kettinkjes bengelen, *ajeuëm padé* = allerlei zaken hangende aan over een rijstveld gespannen touwen om vogels te verschrikken.

Ajoe-ajoe, randversiering v. allerlei aanhangselen, bijv. *ajoe-ajoe tirè* = gordijn of voorhangsel voorzien van een bovenrand van afhangende lapjes, *ajoe-ajoe dalōng* = band van borduurwerk met gekleurde wollen kwastjes, glaskralen, enz. hangende om den rand v. h. blad v. e. *dalōng.*

Ajoehé, uitroep tot aansporing of bemoediging.

Ajōn, wieg (meestal een langwerpig mandje v. gevlochten rotan met kussens opgevuld), schommel, draagstoel, bijv. *ajōn meugisa* = Turksche schommel, *meu^{e}ajōn* = wiegen, schommelen, heen en weer slingeren.

Aka (Mal. *akar*), wortel, bijv. *aka mamèh* = zoethoutwortel.

Akaj (Mal. *akal*), verstand, begrip, overleg, inzicht, doorzicht, vernuft, beleid, oordeel, bevatting, schranderheid, list, inval, aard, *meu^{e}akaj* of *le akaj* = verstandig, knap, bedreven, wijs, scherpzinnig, slim, sluw, listig, schrander, streken hebben, *djheut that akajdji* = hij heeft booze, leelijke, gemeene streken, hij heeft het achter de mouwen, *oereuëng hana gèt akaj* = iemand wiens overleggingen niet goed zijn, *akajdji ka lōn toe^{e}òh* = zijn streken ken ik door en door, *ngoej akaj* = een list aanwenden, *oetōih akaj* = slim in het bedenken, *gòh meuteumèë akaj* = er nog niets op gevonden hebben, *han djitém padjōh ba^{e} akaj lōn* = het wilde er bij mij niet in, mijn verstand kon het niet opnemen, ik kan er mij geen begrip van vormen, *ba^{e} lōn na sabòh akaj* = ik weet een list, *toempōj akajdji* = hij is bot (dom).

Akan, in *si^{e}akan-akan* (Mal. *seakan-akan*) = nagenoeg, ongeveer, ten naastenbij, zooals, bijv. *si^{e}akan-akan boeleuën peuët blaïh* = als ware het volle maan.

Akat (v. Arab. *'aqd*), overeenkomst, in *blòë akat* = geldschieterij in den vorm van koop met recht van wederinkoop.

Akè^{e} (v. Arab. *'aqīq*), agaat, kornalijn, karneool.

Akeuma^{e} (v. Arab. *aḥmaq*), onwelwillend, ongunstig gezind.

Akhé (v. Arab. *ākhir*), einde, slot, laatste gedeelte, laat, te laat, later, naderhand (vgl. *doedòë, keuneulheuëh*, opp. *awaj, asaj, dilèë, moela, oeram, peutama, phōn, sèt*), bijv. *awaj ngòn akhé* = het begin en het einde, *njang akhé* = de laatste, *djipeugah bandoem keulakoean asaj oesoej ni phōn awaj hingga akhé* = hij vertelde alle gebeurtenissen van het begin tot het einde, *baᵉ akhé-akhé* = ten slotte, *padé akhé* = vroegrijpe rijst, *akhé leuhō* = het laatste deel v. d. middag, *akhé asa* = het laatste deel v. d. namiddag, *Rabiᵉōj akhé* = 4e maand v. h. Mohamm. jaar, *Djamadō akhé* = 6e maand v. h. Mohamm. jaar.

Akhérat, of *akirat* (v. Arab. *ākhirah*), het hiernamaals, de andere wereld, na den dood, het toekomstig leven, bijv. *peulikōt dōnja peukeuë akhérat* = de aardsche wereld achter zich en het hiernamaals vóór zich hebben (d.i. sterven), *èleu::ëë akhérat* = de wetenschap aangaande het toekomstig leven, *printah akhérat* = de ordening in het hiernamaals.

Akidat (v. Arab. ᶜ*aqīdat*), catechismus, vragenboek, bijv. *akidat tòhid* = catechismus der geloofsleer.

Akikah (v. Arab. ᶜ*aqīqah*), offerdier (dat ten behoeve v. e. pasgeboren kind wordt geslacht, liefst op den 7en dag).

Akirat, zie akhérat.

Alah I (Arab. *Allāh*), God, het Opperwezen, de Heer, ook als uitroep bij gemoedsaandoeningen, vgl. *Toehan, Rabi*, bijv. *Alah Taᶜala* = God de Verhevene, *Pòteu Alah* = onze Heer God, *éntja Alah* (*in sjā'llah*) = zoo God wil, *keureuna Alah* = om Gods wil, om niet, pro Deo, *alhamdoe lilah* (*al-Hamdoe lillāh*) = Goddank, *walah bilah* (*wallāhi billāhi*) = bij God, *béseumélah* (*bismillāh*) = in Gods Naam, *Rasoej Alah* (*Rasoel Allāh*) = de Gezant v. Allah, *ka geuwòë baᵉ rahmat Alah* = teruggekeerd tot de genade Gods (d.i. gestorven), *meuᶜah baᵉ pòteu Alah* = vergeving is bij onzen Heer God, *tatoelōng lōn ja Alah* = help mij o God, *sōbeuhan Alah* = Gode zij lof, *astagapiroelah* (*astaghfiroe' llāh*) = God beware, *Alahoeakeuba* = God is groot, *bèᵉ salah oelōn baᵉ Alah* = moge het geen vergrijp zijn jegens God, *Alah lōn ka sanè kab* = ach ik ben door een *sanè* (kwade geest) gebeten, *Alah tjitjém njòë gèt that roepa* = God wat ziet deze vogel er mooi uit, — II *nanggròë Alah* = het Alasland.

Alam, I (Arab. ᶜ*ālam*), wereld, heelal, vgl. *dōnja*, bijv. *Toehan njang peudjeuët alam njòë* = God heeft deze wereld geschapen, *Tjahi alam* (Mal. *sjah alam*), of *toehan raboej alamin* = Heer der wereld, — II (Arab. ᶜ*alam*), vlag, banier, vaandel, standaard, bijv. *alam prang* of *alam mirah* = oorlogsvlag, *alam poetéh* = de witte vredesvlag, *alam radja* of *alam tjab peudeuëng* = de vroegere roode Atjèhsche rijksvlag met het dubbele zwaard v. Ali.

Alamat, teeken, kenteeken, merk, kenmerk, onderscheidingsteeken, voorteeken, aandenken, aanwijzing, adres, bijv. *alamat geumpa* = voorteeken v. aardbeving, *alamat nanggròë keu akhé* = een teeken dat de wereld op haar eind loopt, *alamat oereuëng maté* = (een of ander kleedingstuk v. e. overledene als) doodsbericht, *alamat boengòng djaròë* = een aandenken tot geschenk, *alamat soerat* = opschrift, adres v. e. brief.

Alang, te kort, te weinig, onvoldoende, ontoereikend, onvolledig, waaraan nog iets ontbreekt, bijv. *alang keupalang* = ontoereikend, *keureutaïh batjoet daweuët pi alang* = papier is er slechts weinig inkt komt te kort.

Alangan, suikerrietstokken met de bladeren er aan die als vaandeltjes in optochten worden meegedragen,

bijv. *meu^{c}ara^{c} alangan* = een *alangan* optocht.

Alat (v. Arab. *ālāt*), gereedschap, tuig, benoodigdheden, instrumenten, wapens, vgl. *peukakah*, bijv. *alat oemòng*, of *alat meugòë* = landbouwgereedschap, *alat ranoeb* = al het benoodigde voor een sirihpruim (vgl. *dabeuëh ranoeb*), *alat roemòh* = huisraad, *alat teupeuën* = onderdeelen v. e. weeftoestel, *alat pandé* = gereedschappen v. d. goudsmid, *alat seunjata habéh djitjò^{c}* = alle wapenen namen ze in.

Alèë (Mal. *aloe*), rijststamper, bijv. *alèë leusòng* = stamper v. e. rijstblok, *alèë djeungki* = stamper v. e. *djeungki*, *tòb alèë eumpiëng* = e. s. v. rijstblokconcert, waartoe een aantal meisjes bij volle maan bijeenkomen gewapend met arèn-bladstelen waarmede zij gezamenlijk op bepaalde wijzen in het rijstblok stampen waarin vooral *eumpiëng* (Mal. *emping*) wordt gestampt.

Alèh, I niet in evenwicht, naar één kant overhellend, overslaande (v. e. weegschaal), vgl. *angit*, — II zwaaien met de armen bij het gaan, vgl. *linggang*, — III misschien, wellicht, mogelijk, 't lijkt wel, 't kon wel eens zijn dat, vgl. *salèh, kadang*, bijv. *alèh na alèh hana* = mogelijk is het er mogelijk niet, *alèh sabab djoela lōn teuka* = misschien omdat ik laat ben gekomen, *euntreu^{c} geutanjòë meuteumeung oedjeuën* = we konden straks wel eens regen krijgen, — IV nadrukspartikel in vraagzinnen in den zin van ons toch (vgl. *dòë*, Mal. *tah*), bijv. *manò^{c} peuë njan alèh?* = wat mag dat toch voor een vogel zijn?, *hò djidja^{c} alèh?* = waar mag hij toch heen gegaan zijn?, *pat alèh euntjiën lōn?* = waar is toch mijn ring gebleven?

Alèh (v. Arab. *alif*), de eerste letter v. h. Arab. alfabet, bijv. *harah alèh-ba koereuëng sa lhèë plōh* = het (den Atjèhers bekende) Arabische alfabet heeft 29 letters, *lōn bangsat hana lōn toepeuë alèh poentōng* = ik ben analfabeet, ik kan geen a van een b onderscheiden, *alèh ba* = het alfabet, het abc, de beginselen, *sara^{c} alèh-ba* = de beginselen der Moslimsche wet.

Além (v. Arab. ^{c}*ālim*), geleerd, kundig, wetend, vgl. *malém, aréh, koetoeb*, opp. *djahé, bangsat*, bijv. *oereuëng além* = geleerde, wijze, wetgeleerde, geletterde, godsgeleerde, schriftgeleerde, vgl. *oelama*.

Alén, een stuk pinangbladscheede (*sitoeë^{c}*) waarop offerspijzen worden neergelegd en dan in de rivier of in het bosch wordt gedeponeerd, cfm. *geunijeuëng*.

Aleuë, vloer, huisvloer, bijv. *aleuë papeuën* = planken vloer, *tika aleuë* = vloermat.

Aleuham, naam v. h. eerste dertigste deel (*djoeïh*) v. d. Koran zóó genoemd naar de beginlettergrepen (*al-ḥamdoe*) van het eerste hoofdstuk (*patihah*) v. d. heilige boek.

Aleuhat (v. Arab. *al-aḥad*), Zondag.

Alhamdoe lilah (v. Arab. *al-Hamdoe lillāh*) = lof zij Allah, Goddank, God zij geloofd (de eerste woorden v. d. Koran), vgl. *soekō*.

Ali, I (v. Arab. ^{c}*Ali*), schoonzoon v. Mohammed een der eerste 4 chaliefen, — II de kleinste der beide peervormige verlengstukken waarin een *poekat* (zegen) uitloopt, — III een klein soort v. kruisnet, vgl. *njab*.

Ali-ali, slinger.

Alō-alah, zuchten, steunen, kreunen (bijv. v. e. zieke), vgl. *peulheuëh napaïh rajeu^{c}*.

Aloe-aloe, zeevisch met sterk verlengde kaken (Spyraena, ten onrechte weleens zeesnoek genoemd), bijv. *eungkōt aloe-aloe njang han djeuët padjōh lé soekèë Tjoet Sandang* = het is de Spyraena welke niet mag worden gegeten door het geslacht Tjoet Sandang.

Aloeë (Mal. *aloer*), beek, kleine ri-

vier, zijstroom, zijrivier, vgl. *kroeëng.*

Alõïh (Mal. *haloes*), fijn, dun, teeder, netjes, beschaafd, vgl. *banda.*

Alõn, I slechts, vgl. *mantòng, tjit,* bijv. *sigò* (of *siseun*)*- alõn njòë* = deze ééne keer slechts, — II golf, deining, vgl. *gloembang, boeraboera, bakat, atjaᵉ, tjeuratjeuᵉ,* bijv. *éᵉ seulamat baᵉ alõn njòë* = veilig te voorschijn komen uit deze golven.

Ama (v. Arab. *amar*), bevel, gebod, (vgl. *joeë, soerõh*) in de uitdrukking: *ama nahi* = bevel en verbod, *wadjib takabõj ama ngòn nahi* = het is plicht gebod en verbod in acht te nemen.

Amaᵉ, schepemmer (voor het uithoozen v. water bijv. uit een prauw).

Amabaᵉdõ, vervolg, vervolgens, *amabaᵉdõ doedòë nibaᵉ njan* = daarna.

Amaj, droom, vgl. *loempòë,* bijv. *niët meuᵉamaj* = een aanwijzing of openbaring afwachten in een droom alvorens iets te doen (vgl. *niët meuloempòë*), *amaj karõt* = een verwarde droom, — II (Arab. ᶜ*amal*), verdienstelijk, goed werk (in religieuzen zin), bijv. *amaj beukaj maté* = goede werken als leeftocht voor een doode, *djiᵉamaj bandoem hékeumat lagèë raja* = hij beoefende al de geheime wetenschappen op ijverige wijze, *njankeu amaj njang that keunòng* = dat is een zeer nuttige arbeid.

Aman (v. Arab. *amān*), veilig, welvarend (v. e. land, dorp, enz.), vgl. *sidjahtra,* bijv. *baranggari gampõng hana aman* = in geen enkel dorp is het veilig.

Amanat (v. Arab. *amānat*), I trouw, toevertrouwd goed, vgl. *seutia,* bijv. *amanat bèᵉ neutoeka* = laat de goede trouw (bijv. aan een afspraak) niet veranderen, — II voorschrift, vermaning, opdracht, last, laatste wil, vgl. *poemeusan, waᵉsiët,* bijv. *amanat goerèëlõn* = een voorschrift van mijn leeraar.

Amarah, boos, toornig, *bèᵉ tapatéh nabsoe amarah* = men volge niet zijn booze lusten.

Amat, I zeer, erg, buitengewoon, bovenmate, vgl. *sangat, that, toendjaj, boekòn boebarang,* bijv. *amat peukasa* = zeer dapper, — II eigennaam (v. Arab. *Aḥmad*).

Ambõng, draagmand, pakmand (op den rug gedragen met een band over het hoofd), *meuᵉambõng* = met behulp v. e. draagmand op den rug dragen.

Amdah, Ḥamzah, *wapheuët Amdah di goenòng Hoet* = Ḥamzah sneuvelde bij den berg Oeḥoed.

Amin (v. Arab. *āmīn*), *amen* (bijv. na Koranreciet).

Ampéh, afleiden, keeren, bijv. *tabõh ampéh batjoet mangat djiᵉéᵉ ië lam oemòng* = maak een kleine afleiding opdat het water gemakkelijk op het rijstveld vloeie.

Ampeuëng, plechtig afhalen, inhalen, te gemoet gaan, vgl. *toeëng.*

Ampeuët, drempel, dorpel, bijv. *bèᵉ kadoeëᵉ baᵉ ampeuët reunjeun* = ga niet zitten op den drempel v. d. trap, *ampeuët pintõ* = dorpel v. d. deur, vgl. *neudoeëᵉ pintõ.*

Ampilan, beschutting, dekking.

Amplaïh (Mal. *amplas*), polijsten, glanzen, glans geven.

Ampõn, I vergeving, vergiffenis, verschooning, kwijtschelding, genade, pardon (vgl. *meuᵉah*), bijv. *lakèë ampõn* = vergiffenis vragen, *ampõn dèësa* = vergeving v. zonden, *ampõn haj radja meuribèë ampõn* = vergeving o koning duizende keeren vergeving, *ka oelõn peuᵉampõn* = ik heb reeds vergiffenis geschonken, — II praedicaat achter *teukoe* (zoowel in den 3en als in den 2en pers.), bijv. *teukoe ampõn ka geupòh lõn* = t. a. heeft mij geslagen, *teukoe ampõn bèᵉ marah* = t. a. wil niet boos worden.

Ampõng (Mal. *apoeng*), dobber, op het water drijvend voorwerp, vgl. *galõng, apõng, meuᵉampõng* = op het water drijven, dobberen, bijv.

meu$^{\varepsilon}$ampõng-ampõng lam la$^{\varepsilon}$õt = dobberen op de zee.

Analan, gezegd van iemand die niets dan goede eigenschappen heeft, volkomen goed, volmaakt.

Andam, het gedeeltelijk knippen, snijden v. h. haar, *meu$^{\varepsilon}$andam* = de plechtige haarsnijding der vrouw bij haar huwelijk, *andam ba$^{\varepsilon}$ dhòë* = het haar ge-andamd op het voorhoofd, *kòh* (of *-peugèt-*) *andam* = het kortknippen der voorhoofdsharen bij de bruid op den andam-dag (*oeròë meu$^{\varepsilon}$andam*), *lagèë meu$^{\varepsilon}$andam* = melodie der gebruikelijke muziekinstrumenten bij de andam-operatie, *basi andam* = aanduiding v. d. bruid als de bruidegom op den andam-dag niet verschijnt.

Andara, zie adara.

Andjõng, een los met de hoofdwoning (aan de O.- of W.-zijde) als verlengde der achtergalerij verbonden bijgebouw waar een deel der familie in woont.

Aneuëh (Mal. *nenas*), plant en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. d. ananas.

Aneu$^{\varepsilon}$ (Mal. *ana$^{\varepsilon}$*), I kind, jong spruit, — II pit, steen, korrel, zaad, — III onderdeel v. iets, iets in het klein, verder in tal v. samenstellingen, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ lõn* = mijn kind, *aneu$^{\varepsilon}$ agam* = zoon, jongen, *aneu$^{\varepsilon}$ inòng* = dochter, meisje, *aneu$^{\varepsilon}$ miët* = een klein kind, *aneu$^{\varepsilon}$ manja$^{\varepsilon}$* = zuigeling, *aneu$^{\varepsilon}$ lam toempèë* (of *-teumpèë*) = een kind dat nog luiers draagt, *aneu$^{\varepsilon}$ djasad* = een eigen kind, *aneu$^{\varepsilon}$ oej* of *aneu$^{\varepsilon}$ mò* = stiefkind, *aneu$^{\varepsilon}$ geutoeëng,* of *aneu$^{\varepsilon}$ seubõt,* of *aneu$^{\varepsilon}$ tjò$^{\varepsilon}$* = een aangenomen-, adoptief kind, *aneu$^{\varepsilon}$ phõn,* of *aneu$^{\varepsilon}$ oelèë bara,* of *aneu$^{\varepsilon}$ beureu$^{\varepsilon}$òh* = eerste, oudste kind; *aneu$^{\varepsilon}$ toelõt,* of *aneu$^{\varepsilon}$ boengsoe* = jongste kind, jongst geborene, benjamin, *aneu$^{\varepsilon}$ tjoetjò* = kleinkind, achterneef of -nicht, nageslacht, nakomeling, *aneu$^{\varepsilon}$ keumbeuë* = tweeling, *aneu$^{\varepsilon}$* (of *oelèë-*) *dara* = huwbare maagd, *aneu$^{\varepsilon}$ jatim* = vaderloos kind, *aneu$^{\varepsilon}$ meuntõj* = moederloos kind, *aneu$^{\varepsilon}$ jatim-meuntõj* = wees, *aneu$^{\varepsilon}$ doeë$^{\varepsilon}$* = inwonend kind, *aneu$^{\varepsilon}$ goendé$^{\varepsilon}$* = kind v. e. concubine, *aneu$^{\varepsilon}$ meuïh* = afstammelingen v. slaven, *aneu$^{\varepsilon}$ djamèë* = lett. afstammelingen v. gasten d. z. lieden behoorende tot de Maleische bevolking der Westkust, *aneu$^{\varepsilon}$ ban na,* of *aneu$^{\varepsilon}$ ban lahé* = pasgeboren kind, *aneu$^{\varepsilon}$ rhõt* = foetus, *eumpoeng aneu$^{\varepsilon}$* = baarmoeder, *aneu$^{\varepsilon}$ badjeuëng,* of *aneu$^{\varepsilon}$ hareuëm,* of *aneu$^{\varepsilon}$ hareuëm djadah* = hoerekind, *aneu$^{\varepsilon}$ poekòë ma* = kind van je moers vagina (scheldwoord), *meu$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$,* of *maneu$^{\varepsilon}$* = baren, bevallen, jongen werpen, *hana meu$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$* = geen kinderen hebben, *oebat bè$^{\varepsilon}$ meu$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$* = anticonceptioneele middelen, *oebat bòïh aneu$^{\varepsilon}$* = abortief middelen, *aneu$^{\varepsilon}$ moerib* = leerling, *aneu$^{\varepsilon}$ rajat,* of *aneu$^{\varepsilon}$ boeah,* of *aneu$^{\varepsilon}$ bala* = onderdaan, onderhoorige, ondergeschikte, *aneu$^{\varepsilon}$* (of *awa$^{\varepsilon}$-*) *poekat* = bemanning, schepelingen v. e. poekat, *aneu$^{\varepsilon}$ dròëneu* = uw nederige dienaar, *aneu$^{\varepsilon}$ asèë* = jong v. e. hond, *aneu$^{\varepsilon}$ pisang* = de jonge uitspruitsels v. e. pisangboom, *aneu$^{\varepsilon}$ breuëh* = rijstkorrel, *aneu$^{\varepsilon}$ batèë lhèë aneu$^{\varepsilon}$* = drie steentjes, *peuë goena ba$^{\varepsilon}$ si$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$-aneu$^{\varepsilon}$ njan?* = wat voor nut zit in elk dier steentjes?, *aneu$^{\varepsilon}$ tjeuka$^{\varepsilon}$* = de huig, *aneu$^{\varepsilon}$ tit* = clitoris, *aneu$^{\varepsilon}$* (of *bidjèh-*) *mata* = pupil v. h. oog, *aneu$^{\varepsilon}$ djaròë* = vingers, *aneu$^{\varepsilon}$ gaki* = teenen, *aneu$^{\varepsilon}$ keumiroë,* of *aneu$^{\varepsilon}$ krèh* = scrotum, balzak, *aneu$^{\varepsilon}$ batèë neupéh* = wrijfcylinder behoorende bij een wrijfsteen, *aneu$^{\varepsilon}$ beudé* = geweerkogel, *aneu$^{\varepsilon}$ peurintjé$^{\varepsilon}$* = hagelkorrels (v. e. geweer), *aneu$^{\varepsilon}$ kèh* = lucifers, *aneu$^{\varepsilon}$ goentji* = sleutel, *aneu$^{\varepsilon}$ gantjéng* = grendel, *aneu$^{\varepsilon}$ seunoempét* = pijltje v. e. blaasroer, *aneu$^{\varepsilon}$ soegõt* = tanden v. e. kam, *aneu$^{\varepsilon}$ taròn* = de aangepunte bamboe stokjes v. e. vogelstrik, *aneu$^{\varepsilon}$*

lōt = kaarde, kaardstokje, *aneu*ᵉ *soeri* = de bamboe-tanden v. d. kam v. e. weeftoestel, *aneu*ᵉ *tjreuëh* = de tanden v. e. egge, *aneu*ᵉ *geunta* = klepel v. e. klok of bel, *aneu*ᵉ *reunjeun* = trede v. e. trap, *aneu*ᵉ *boeleuën* = de eerste helft, het begin v. d. maand, *aneu*ᵉ *la*ᵉ*ōt* = een meer in het klein, klein meer.

Angan-angan, plan, voornemen, bijv. *barōëkòn lōn angan-angan lōn keumeung dja*ᵉ *pèt bòh djambëë* = van gisteren af was het mijn plan djamboe-vruchten te gaan plukken.

Angèn (Mal. *angin*) = wind, tocht, ook wisselwoord voor *ta*ᵉ*eun* (= epidemie), bijv. *angèn kreuëh* of: *angèn bagaïh* = harde wind, *angèn ribōt* = stormwind, *angèn poeténg bliōng* = wervelwind, (vgl. *badè*), *angèn moepòh* = lett. elkaar wederstrevende winden, d. z. de kenteringen (vgl. *moesém oelèë angèn*), *angèn sinjò*ᵉ = rukwind, *mata angèn* = windstreek, *angèn ka teudōh* = de wind is gaan liggen, *angèn lawan* = tegenwind, *peu*ᵉ*-angèn padé* = padi wannen (waarbij de ledige schillen en het vuil verwaaien), vgl. *peukroej, angèn timoe padang,* of *angèn toenggara* = Z.O.-wind, *angèn-angèn* = toovermiddel bestaande uit een beschreven papiertje dat men boven het vuur laat waaien om een dief tot teruggave v. h. gestolene te noopen, *djipōt angèn* = het waait, de wind waait, *haba angèn* = een los gerucht, *gapoe angèn* = fijne kalk (v. gebrande schelpen), *toela*ᵉ *angèn* = de planken die den geveldriehoek v. h. dak v. e. huis afsluiten om regen en wind den toegang te beletten, *meu*ᵉ*-angèn-angèn* = zich aan tocht blootstellen.

Anggèëta (Mal. *anggota*), lid, lichaamsdeel, vgl. *badan, toebōh.*

Anggōᵉ, knikken met het hoofd, het hoofd heen en weer schudden (zooals bij *ratéb*-uitvoeringen), knikkebollen (bijv. door ouderdom of slaperigheid), ook „van ja" knikken (ter bevestiging of toestemming).

Angit, naar één zijde overhellend (v. e. weegschaal), vgl. *alèh,* bijv. *tjéng njōë dji*ᵉ *angit siblah* = deze weegschaal helt naar één zijde over, *oengat-angit* = naar alle kanten overhellend, bouwvallig.

Angka, cijfer, nommer, teeken, bijv. *adjeumat angka* = cijferamulet.

Angkara, vermetel, stout, verwaand, moedwillig, brutaal, vermetelheid, verwaandheid, stoutheid (vgl. *djoengkat, bhe, tjeubeuëh, peukasa, brani,* opp. *geusoeën, takōt, goendah, koejōt, koejoe*), bijv. *hamba hana sagaj angkara dròë* = ik heb mij volstrekt niet vermetel of verwaten gedragen.

Angkat, opnemen, opheffen, optillen, aannemen als, vgl. *angkōt, poebeudòih,* bijv. *adòë angkat* = lett. aangenomen als jongere broeder, d.i. het gewone euphemisme voor een paederast-knaapje, vgl. *aneu*ᵉ *miët, rakan, meu*ᵉ*adòë angkat* = er zulk een knaapje op na houden, *angkatan* = volgelingen, gevolg, vgl. *rakan, ngòn, oereuëng sadjan.*

Angkèë, of *gangkèë* (Mal. *akoe*), bekennen, erkennen (opp. *moengki*), instaan voor, zich borgstellen (borg blijven-) voor, waarborgen, de verantwoordelijkheid voor iets op zich nemen (vgl. *tanggōng*), bijv. *lōn angkèë oetangdji* = ik sta (stel mij) borg voor zijn schuld.

Angkōb, knijpertje, tangetje, ook: sterk gebogen bovenwaarts gekeerde hoornstand (bij hoornvee), waarbij de toppen der hoorns elkaar bijna raken, bijv. *aneu*ᵉ *angkōb bōt djanggōt* = tangetje om zich de baardharen uit te trekken.

Angkōt, opnemen en wegdragen, opheffen, oplichten, optillen, vervoeren, verplaatsen, wegbrengen, overbrengen, verhuizen, vgl. *angkat, poebeudòïh.*

Angōïh (Mal. *angoes*), verbrand, ver-

zengd, aangebrand, verschroeid (vgl. *toetōng, tōt*).

Anianja, of *inanja* (Mal. *aniaja*), onrecht, geweld, mishandeling, onrechtvaardige bejegening, onderdrukking, onrechtvaardig behandelen, verdrukken, mishandelen, verongelijken, geweld aandoen, knevelen, onderdrukken, bijv. *oereuëng maté njang geu^{e}anianja* = een gewelddadig omgekomen persoon.

Anjòt, zie *hanjòt*.

Anò (Mal. *anoe*), dinges, een zekere, zeker iemand, iets dat men niet noemen wil of kan, vgl. *poelan, poelin*, bijv. *anò njòë* = jij, dinges, (deze, dit) hier, *anò njan* = jij, dinges (die, dat) daar, *anò djéh* = jij, dinges (gene) ginds.

Anòë, zand, rivierzand, stuifzand, bijv. *anòë pasi binèh la^{e}ōt* = het zand aan den oever der zee (vgl. *abèë pasi*).

Ansa (Mal. *angsa*), gans, ook *ité^{e} ansa*.

Antam (Mal. *hentam*), met kracht slaan, omver stooten.

Antara, tusschen, tusschenruimte, tusschentijd, vgl. *djareuëng, bla, lheuëng, roe^{e}euëng*, bijv. *ba^{e} antara* = laat staan (vgl. *bè^{e}an*), *antara roemòh gòbnjan ngòn roemòh lōn* = tusschen zijn en mijn huis, *bè^{e} antara lōn pòh gòb meung teusréh lam até lōn pi tjit hana* = laat staan dat ik iemand zou dooden zelfs de gedachte daaraan is nooit bij mij opgekomen.

Antat, zie euntat.

Anténg, slingerend afhangen, bijv. *boengòng djeumpa meu^{e}anténg-anténg* = haarsieraad bestaande uit aan kettinkjes bengelende figuurtjes vóór in de haarwrong bevestigd, *anténg-anténg gloenjoeëng* = oorhangertjes, oorbelletjes.

Anteuna, ons woord „ambtenaar".

Antja^{e}, horde, rek, rooster, waarop men iets in de zon laat drogen.

Antjō, zie hantjō.

Antō^{e}, I ergens tegen aan stooten, bijv. *oelèë lōn meu^{e}antō^{e} tamèh* = mijn hoofd stootte tegen een der huisstijlen, — II cfm. *atō*, — III zie *pakhō^{e} antō^{e}*.

Antoesan (Mal. *oetoesan*), gezant, afgezant, afgevaardigde, bode.

A^{e}oe, leven, geraas, gedruisch, kabaal, getier, rumoer, lawaai, drukte, vgl. *gabra, reujōh, kirōh, rijōh, soebra, kiam*, opp. *iëm*, bijv. *peu^{e}a^{e}oe* = leven, drukte maken, in rep en roer brengen, *bè^{e} a^{e}oe gòb keumeung seumajang* = maak geen leven de menschen willen de godsdienstoefening verrichten.

Apa^{e}, muf, duf, in lang niet gebruikt, niet frisch meer, bijv. *rèt apa^{e}* = een in lang niet begane weg (waar reeds gras op gegroeid is), *dara apa^{e}* = een oude vrijster, *idja njan ka apa^{e} lam geudōng hana lagōt lé* = die kleedjes zijn muf geworden in het magazijn, ze zijn niet meer gewild (vgl. *banga, basi, brō^{e}, danòh*).

Apam, I ronde platte koekjes, e. s. v. poffertjes (te vergelijken met het „zielenbrood" en de „zieltjeskoeken" bij ons), *boeleuën apam*, of *kanoeri apam* = 7e maand v. h. Mohamm. jaar (vgl. *Radjab*) zóó genaamd omdat de Atjèhers in die maand ten behoeve hunner voorouders en overleden bloedverwanten bedoelde koekjes plegen te bakken en als offergaven uit te deelen, — II vrouwelijk schaamdeel, vagina, vgl. *poekòë, nab, pè^{e}, brōt, meunalèë, teuna^{e}, paròt*.

Apét, I klem, knijper, geklemd, gekneld zijn, tusschen twee voorwerpen vast zitten (*meu^{e}apét*), (vgl. *seupét, tjeupét, djeumpét*), *peu^{e}apét* = klemmen, *boeleuën meu^{e}apét* (of *mapét*) = de 11e maand v. h. Mohamm. jaar zóó genoemd omdat zij tusschen de twee groote feestmaanden v. d. Islam „ingesloten" is, — II helper, assistent, adjudant, *apét tjhèh sadati* = de helpers v. d. leidsman v. e. sadatigezelschap, vgl. *banta, poebantoe, beunantoe*.

Apeurét (v. Arab. ᶜafrīt), in *djén apeurét* = zwarte geest, demon, spook, duivel.

Aphaj (v. Arab. ḥafaẓ), uit het geheugen opzeggen, uit het hoofd leeren, van buiten kennen, *meuᵉ-aphaj* = voordragen, reciteeren v. iets wat men van buiten geleerd heeft, improviseeren.

Apiët, zie hapiët.

Apioen, ruwe opium, ook *apioen meuntah* genoemd, vgl. *madat, tjandoe; bidjèh apioen* = maanzaad (Papaver somniferum, L.).

Apoej (Mal. *api*), vuur, aangestoken licht, brand, *meuᵉapoej* = branden, vonken, bijv. *kajèë njan mantòng meuᵉapoej* = die balk brandt nog, *lagèë apoej hoe meunjalanjala* = gelijk schitterend en vlammend vuur, *batèë apoej* = vuursteen, *teumpa apoej* = vuurboor, *kèb apoej* = vuurslaan, *ngeu apoej* = kool, *kapaj apoej* = stoomboot, *goenòng apoej* = vulkaan, *boengòng apoej* = vuurwerk, *kajèë apoej* = brandhout (vgl. *doedjèë*), *koepiah apoej* = roode muts, fez, *peudoeëᵉ baᵉ apoej* = te vuur zetten, *peulōn* (of *peulén-*) *apoej* = het vuur blusschen, uitdooven (droog), *tjrōh apoej* = het vuur blusschen, uitdooven (met water), *pòh apoej* = een brand blusschen, *peugèt apoej,* of *peudéb* (of *peuᵉ-oedéb-*) *apoej* = het vuur aanmaken, aanleggen, aansteken, doen ontsteken, *peuhoe apoej,* of *peukab apoej* = het vuur doen vlammen, *joeb apoej,* of *mbōïh apoej,* of *prōïh apoej* = het vuur aanblazen, *apoej meulèb-lèb* = smeulend vuur, *apoej mirah* = roodgloeiend (niet smeulend) vuur, *apoej ka meugoempaj* = het vuur stijgt hoog op, *apoej nòraka* = hellevuur.

Apōïh, of *hapōïh* (Mal. *apoes*), verzinken, wegzinken, er onder, ondergedompeld, vgl. *ngòb,* bijv. *padoem na lhōᵉ ië njòë, apōïh oelōn* = hoe diep is dit water? — ik zink er in weg.

Apoen, iets sterk verlangen, begeeren, reikhalzen naar iets (doch het niet bekomen), heimwee naar iets, bijv. *oereuëng gasiën maté apoen* = de arme sterft verlangende (naar hetgeen hij niet krijgt).

Apōng, op het water drijvende, licht, voos, poreus, vgl. *ampōng.*

Araᵉ, in staatsie of in optocht ronddragen, rondvoeren, rondleiden, begeleiden, voortschrijden, vgl. *euntat, antat, ntat, ngòn, iréng,* bijv. *araᵉ lingka nanggròë* = in optocht de stad rondvoeren, *meuᵉaraᵉ alangan* = een alangan-optocht (met suikerrietstekken als vaandeltjes), *awan meuᵉaraᵉ-araᵉ* = de wolken trekken statig voorbij, *peurakan* (Mal. *perarakan*) = versierde baar (om eetwaren in staatsie te vervoeren), vgl. *djeunadah.*

Arab, Arabisch, Arabië, *oereuëng Arab* = Arabier.

Arah, richting, koers, streek, gedeelte v. e. gebied, naar iemand richten, iemand dreigen, vgl. *agaᵉ.*

Araïh (v. Arab. ᶜarsj), de goddelijke troon, de troon v. Allah.

Aram-aram, grenspaal, grensteeken, merkteeken.

Arat, eng, nauw, nauwsluitend (bijv. v. e. kleedingstuk), dicht opéén (bijv. v. e. menschenmassa), stroef (bijv. v. d. scheede v. e. wapen), benauwend (v. e. schuld), moeilijk (v. e. bevalling), onwrikbaar, stevig vastgebonden (vgl. *seusaᵉ, pitjéᵉ, seuleusaᵉ, leubat,* opp. *goeroeëᵉ, reunggang*), bijv. *arat that peugoeroeëᵉ batjoet* = het is erg nauw maak het wat wijder, *peunòh oereuëng bandoem arat meusoesōn-soesōn* = vol menschen allen dicht opéén gepakt, *sikin lōn arat that lam sarōng* = mijn mes zit te nauw in de scheede, *arat that oetang lōn* = mijn schuld benauwt mij zeer, *djiᵉikat arat* = het is stevig vastgebonden.

Arè, maat voor droge waren, 1 *arè* rijst = het gewicht v. 48 Spaansche dollars (± 1300 gram) =

4 *kaj* = 1/16 *naléh* = 1/160 *goentja* = 1/2 *gantang, doea arè meu^{c}oelèë* (of *-tjoetjō*) = twee arè's zóó vol gemèten dat er een kegelvormige kop op staat, *oeleuë arè* = (geen slang maar) e. s. v. amphybie (aan voor- en achtereinde even dik evenals een arè).

Aréh (v. Arab. ^{c}*ārif*), kundig, deskundig, geleerd, knap in de godsdienstwetenschappen, vgl. *bidja^{c}, tjaròng, oetōih, ahli, pandé, tjeudaïh, rantja^{c}, tjeureudé^{c}, além, koetoeb, meu^{c}akaj.*

Aréng, I strik om herten te vangen, *meu^{c}aréng* = jagen, strikken, met een strik vangen, vgl. *meuroesa, moeboeroe,* bijv. *lōn dja^{c} meu^{c}aréng roesa* = ik ga op de hertenjacht, — II het breedere ondereinde v. h. lemmet v. e. kris met puntige uitsteeksels.

Areuga, zie *hareuga.*

Areuta, of (met omzetting): *atra, ata* (Mal. *harta of reta*), goederen, bezittingen, eigendommen, schatten, geld, vermogen, vgl. *milé^{c}, laba, ha^{c}, barang,* bijv. *euntjiën njòë kòn areuta oelōn* = die ring is niet mijn eigendom, *hana sapeuë na areutadji* = niets bezat hij, *areuta hana sapeuë na* = volstrekt geen middelen hebben, *areuta gòbnjan bandoem ka djiba lé pantjoeri* = al zijn goed hebben de dieven weggehaald, *tadja^{c} keunan dilèë tatjò^{c} areuta njan* = ga eerst derwaarts om die zaak te halen, *areuta ngòn njawòng* = have en ziel.

Areutòë, zie *hareutòë.*

Ariët, I plooien in de huid, *meu^{c}ariët* = met plooien, — II iets dat lang en cylindervormig is in stukken snijden, bijv. *ariët teubèë* = suikerriet in stukken snijden.

Arò^{c}, begeerte hebben naar, verliefd, belust op, vgl. *hawa, nabsoe, hadjat, tjinta, deundam, gala^{c}, keunda^{c}.*

Aroeah (Arab. *arwāḥ*), geest, ziel v. e. afgestorvene, vgl. *ròh, mala^{c}ikat,* bijv. *adat jōh na aroeah N.* = toen N. nog leefde, *malam djeumeu^{c}at aroeah wòë* = Donderdagavonds waren de geesten der overledenen rond, *doe^{c}a aroeah Rasoej* = gebed aan den geest v. d. Profeet.

Arōïh, I (Mal. *aroes*), stroom, strooming, zeestraat, zeeëngte, zeepassage, — II (Mal. *haroes*), zie *harōïh.*

Arōn, casuarine-boom, tjemara, *bòh arōn* = blaassteen, *ōn arōn* = de aromatische naaldvormige bladeren v. e. heester (Baeckea frutescens L.) als drogerij in de geneeskunde toegepast.

Arōng, oversteken, overtrekken, doorwaden, doortrekken, vgl. *djeumeurang,* bijv. *arōng rimba, — kroeëng, — paja, — blang, — goenòng* = een bosch doortrekken, een rivier, een moeras oversteken (doorwaden), een rijstveld oversteken, een berg overtrekken, *doea boeleuën arōng lam la^{c}ōt njan* = twee maanden duurt het om die zee over te steken.

Arpah (v. Arab. ^{c}*Arafah*), Arafat, *poeasa arpah* = de aanbevolen Vasten op den „dag van Arafat" v. d. bedevaart.

Asa, I hoop, vertrouwen, verwachting, bijv. *poetōih asa* = wanhopig, mismoedig, teleurgesteld, *bè^{c} poetōih asa ba^{c} rahmat ōlah* = laat uw hoop en vertrouwen opAllah's genade niet varen, — II (Arab. ^{c}*açr*), middag, namiddag, namiddaggodsdienstoefening, bijv. *wa^{c}tèë asa oeròë* = middag, *awaj asa* = begin v. d. voor de namiddag-godsdienstoefening bestemden tijd (± 3½ uur n.m.), *akhé asa* = het laatste deel dier tijdsruimte (± 5½ uur n.m.).

Asab, rook, lampezwart, walm, damp, stoom, *meu^{c}asab* = door den rook aangeslagen, *oeët asab* = den rook bij het rooken inhalen.

Asah, slijpen, aanzetten, scherpen, afvijlen (v. d. tanden), vgl. *tjané,* bijv. *asah sikin ba^{c} batèë meu^{c}asah* = een mes slijpen op een

slijpsteen, *oereuëng asah gigòë* = persoon die de tandvijling verricht.

Asaj (v. Arab. *açl*), I oorsprong, afkomst, afstamming, herkomst, oorzaak, aanleiding, begin, aanvang, (vgl. *awaj, sèt, moela, phōn, poephōn, pangkaj, oeram*), bijv. *asaj-oesoej* = alle bijzonderheden, grondslagen, beginselen, *asaj phōn* = van den beginne af, *oereuëng meu*^{e}*asaj* = menschen v. goede afkomst (vgl. *oereuëng oelèë*), *keutjhi*^{e} *asaj* = een uit een oude *keutjhi*^{e}*-familie* voortgekomen dorpshoofd, *sabòh asaj* = van één oorsprong, *lōn njang hana geutoepeuë asaj* = ik wiens afkomst men niet kent, — II mits, alsmaar, op voorwaarde, bijv. *asaj meung ka tatém* = als ge maar wilt.

Asam, zuur, wrang, rinsch, zuur maken, met citroensap insmeren (bijv. het lemmet v. e. wapen om het blank te maken), ook: soortnaam voor de vruchten v. citrussoorten, *ië asam* = citroensap, *masam* = zuur van smaak (opp. *mamèh*), *bòh slimèng keu*^{e}*asam eungkōt* = de blimbing (Averrhoa-soort) dient tot het zuur maken v. visch.

Asan, I naam v. e. grooten boom (Pterocarpus indicus, Willd) met uitmuntend bouw- en meubelhout („zonnehout"), — II (Arab. *Ḥasan*), kleinzoon v. Mohammed, *Asan-Oesén* = de eerste maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *atjoera, oesén.*

Asé, zie *hasé.*

Asé^{e}, met het hoofd (den kop) schudden, van „neen" knikken, opp. *anggō*^{e}, bijv. *keubeuë meu*^{e}*asé*^{e}*-asé*^{e} *oelèë* = de buffel schudt al maar met zijn kop (hij is vechtlustig).

Asèë (Jav. *asoe*), hond, bijv. *asèë gasi* = een gecastreerde hond, *asèë poeboeroe* = een jachthond, *asèë oeteuën* = een wilde hond, *gigòë asèë* = snijtanden.

Aséng, afzonderlijk, afgezonderd, afgescheiden, vreemd, uitheemsch, zonderling (vgl. *adjajéb*), *masèng* = elk afzonderlijk, elk voor zich, elk zijn eigen, een ieder (vgl. *djeuëb-djeuëb*).

Aseuka, soldaat (vgl. *seudada, sidadoe, sipa*^{e}*i*).

Aseutana, of *atana* (Mal. *istana*), paleis, vorstelijke verblijfplaats, vorstelijke woning, vgl. *dalam, meuligòë.*

Asi, „het geldt" (uitroep als waarschuwing bij sommige spelen, als het Eng. „play"), *hana asi* = het geldt niet.

Asòë (Mal. *isi*), inhoud, vulsel, lading, vleesch (levend of dood maar niet geslacht), ook het vleezige gedeelte v. vruchten, bijv. *oereuëng asòë roemòhlōn* = alle menschen die zich in mijn huis bevinden, *asòë gampōng* = de inwoners v. e. kampoeng, *asòë dōnja* = de menschheid, *asòë nanggròë* = de bevolking v. e. land, stedelingen, *kanèt asòë sikaj* = rijstpot waarin slechts één kaj rijst gekookt kan worden, *asòë dalam* = de ingewanden (v. e. geslacht dier met uitzondering v. h. eigenlijke vleesch), *mangat asòë* = lett. lekker, aangenaam v. vleesch, d.i. gezond (vgl. *sihat*), *krōt-kreuët asòë* = gevoel waarbij het net is of de huid zich inwendig samenkrimpt, zooals na groote vermoeienis, *asòë oe* = klappervleesch, *meu*^{e}*asòë* = ergens in zijn, inhoud hebben, bijv. *lōn teungòh meu*^{e}*asòë babah* = ik heb juist wat in den mond, *padé meu*^{e}*asòë* = goedgevulde padi, *lōn teungòh meu*^{e}*asòë djaròë* = ik ben juist aan iets bezig, ik heb juist wat omhanden, *pasòë* = iets ergens indoen, vullen, laden, volpakken, vetmesten, opsluiten (vgl. *peutamòng, peulōb*), bijv. *pasòë beudé* = het geweer ergens indoen, *pasòë oebat lam beudé* = het geweer laden, *djipasòë padé lam brandang* = hij borg de rijst op in de rijstschuur, *djipasòë* (of *djiplè-* of *djitoeang-*) *ië dalam kanèt* = hij

goot water in den rijstpot, *pasòë oereuëng poengò lam neunòh* = een krankzinnige in het blok opsluiten, *geutanjòë han é^{ɛ} tapasòë hoekôm Blanda* = wij kunnen niet betalen naar de bevelen v. d. Hollanders.

At, in de uitdrukkingen *ba^{ɛ}at njòë* en *si^{ɛ}at njòë* = op dit oogenblik, *si^{ɛ}at njòë* = ook: daar op het oogenblik, zooeven.

Ata, I cfm. *atra* en *areuta*, zie aldaar, — II (v. Arab. ᶜ*athar*) in *minjeu^{ɛ} ata* = welriekende olie, odeur.

Atana, cfm. *aseutana*.

Atawa, of (ter verbinding v. twee zinnen of zinsdeelen, waarvan er slechts één aan de werkelijkheid kan beantwoorden) bijv. *na atawa han?* = is het er of is het er niet?, *agam atawa inòng?* = is het een jongen (man) of een meisje (vrouw)?, *salèh oereuëng atawa djên?* = is het soms een mensch of een geest?

Até, of *haté*, (Mal. *hati*), hart, gemoed, inborst, karakter, gevoelen, meening, oordeel, inzicht, gezindheid, binnenste, innerlijk (vgl. *batin*), ook maag, lever en verder in allerlei beelden om de gevoelens v. h. hart aan te duiden, bijv. *meutoeëb-toeëb até* = het kloppen v. h. hart, de hartslag, de polsslag, *djantông até*, of *bòh até*, of *tangké até* = harteliefje, *até gôga* = onrustig v. hart, *haléh até* = zuiver v. hart, *teuboeka até* = verruimd v. hart, *até N. soesahdji that* = het gemoed v. N. is vol kommer, *teuka inseuëh sajang lam atédji* = deernis en medelijden kwamen in haar gemoed op, *ba^{ɛ} até lôn* = volgens mijn inzicht, ik denk, ik gis (vgl. *aga^{ɛ} lôn, sangka lôn*), *hana meukeunòng ba^{ɛ} até lôn* = het bevalt mij niet, *aneu^{ɛ} lôn trang that atédji djibeuët Koeroe^{ɛ}an* = mijn kind leert vlug den Koran reciteeren, *tji até* = het karakter op de proef stellen, *teusréh lam até lôn* = de gedachte is bij mij opgekomen, *òh geupeugah meunan han djitém mè ba^{ɛ} até lôn* = toen men dit vertelde wilde het er bij mij niet in, *djikheun lam atédji* = hij zeide bij zichzelf, *djipiké lam até dròëdji* = hij dacht bij zichzelf, *oelèë até* = maagholte, *sakét oelèë até* = maagkramp, *oela^{ɛ}-oela^{ɛ} até* = misselijk, *gala^{ɛ} até* = verzot zijn op, veel houden van, *seunang até*, of *sidjoeë^{ɛ} até*, of *mangat até*, of *dasah até* = tevreden, dankbaar gestemd, vergenoegd, gerust zijn, zijn zin hebben, *srab até* = vertrouwen, *poetéh até* = goedgezind, *sakét até* = geërgerd, gegriefd, spijtig, wrokkig, vertoornd, *peusakét até* = beleedigen, *sjò^{ɛ} até* = argwaan, twijfel, achterdocht koesteren, *dòë até* = onbevattelijk, *até oebé bleuët* = laf, bang, *sajang até* = medelijden, *seu^{ɛ}oeëm até* = boos, kwaadaardig, nijdig, gebelgd, driftig, *salah até* = onrechtvaardig of met te weinig égards bejegend achtend, zich gekrenkt, verongelijkt voelend, *reumò^{ɛ} até* of *roesa^{ɛ} até* = ter neer geslagen, diep bedroefd, ongelukkig, *rè até* = weinig lust hebben om, *masa^{ɛ} até* = diep ongelukkig, *até bha^{ɛ}-bhò^{ɛ}* = ontsteld, huiverig, *weuëh até* = bedroefd, *goendah até* = bezorgd, bekommerd, ongerust, *peungeuïh até* = het geestelijk oog (waardoor men in zijn verbeelding iets ziet), *brò^{ɛ} até* = terneergeslagen, *kò^{ɛ}èh até* = afgunstig.

Ateuëh (Mal. *atas*), op, boven, hoog (vgl. *manjang, tjông, di, ba^{ɛ}*), ook: aangaande, wat betreft, volgens, inzake, ten aanzien van (vgl. *njang*), bijv. *dja^{ɛ} oe ateuëh* = naar boven gaan, (een huis) binnengaan, *di ateuëh para na bröïh poetöïh* = op het zoldertje (boven de stookplaats) staat allerlei vaatwerk, *meu^{ɛ}ateuëh* = hoog, *ateuëh peugèt lôn angkëë* (of — *ateuëh lôn*) = wat het maken betreft dat neem ik op mij, daarvoor neem ik de zorg op mij, *peuë takeumeung*

daᵉwa ateuëh gòbnjan? = waarover wilt ge een proces tegen hem beginnen?

Ateuëng, dijkje in nat rijstveld, sawahdijkje, bijv. *oemòng meuᵉateuëng lampōïh moepaga* = een rijstveld is met dijkjes omgeven een tuin met een heining, *peugèt ateuëng* = de sawahdijkjes schoonmaken, effenen, *tambaᵉ ateuëng* = de sawahdijkjes ophoogen.

Atjaᵉ, I schoon voorkomen (v. menschen, dieren, huizen, vaartuigen), vgl. *djeuròh, sigaᵉ,* — II kleine golf, *meuᵉatjaᵉ-atjaᵉ* = met kleine golfjes, vgl. *gloembang, bakat, tjeuratjeuᵉ, alōn, boera-boera.*

Atjèh, *nanggròë Atjèh* = het land Atjèh, *oereuëng Atjèh* = Atjèher, *basa Atjèh* = het Atjèhsch, de Atjèhsche taal, *koeala Atjèh* = de monding v. d. Atjèh rivier, *banda Atjèh* = de vroegere hoofd- of handelsstad v. Atjèh, *radja Atjèh* = de soeltan van Atjèh, *siloeeuë Atjèh* = de karakteristieke wijde Atjèhsche broek, *djandji Atjèh* = een Atjèhsche belofte (smalend voor een belofte die men niet nakomt), *Atjèh seurambi Makah* = Atjèh is het voorportaal des Heiligen Lands.

Atjiᵉ (v. Arab. ᶜāsjiq), zinbekorend, bekoord, begeerig, verliefd, bijv. *atjiᵉ that djibeuët koeroeᵉan* = hij reciteert verrukkelijk den Koran.

Atjoe, in schijn iets doen, een schijnbeweging maken, het gebaar maken van, doen alsof, vgl. *katjaᵉ.*

Atjoean, model, voorbeeld, vorm, leest, bijv. *atjoean goela* = bamboe-ringvorm om schijfvormige stukken aren-suiker te gieten.

Atjoera, (v. Arab. ᶜāsjoerā'), de eerste maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *Asan-Oesén, kandji Atjoera* = het op den Atjoera-dag (d.i. de 10e dag dezer maand) uitverkoren bijzondere gerecht, *doeᵉa Atjoera* = het gebed dat gepreveld wordt over bedoeld gerecht, vgl. *asan, oesén.*

Atlhaïh (v. Arab. *aṭlas*) = e. s. v. zijden stof (atlas-zijde).

Atō (Mal. *atoer*), orde, regel, regeling, rangschikking, leefregel, gewoonte, ordenen, regelen, rangschikken, in volgorde opstellen, *atōran* = regeling, orde, schikking, *meunan atōran* = zóó is de gewoonte, *atō boeët* = het werk regelen, *gèt that meuᵉatō* = zeer goed geregeld, *atō toerōn nibaᵉ moela* = ordenen naar de van den oorsprong af overgeleverde wijze. Vgl. *teureutib.*

Atōt, geleding (tusschen twee gewrichten of knobbels), lid, ledemaat, schakel, bijv. *atōt triëng* = bamboegeleding, *atōt teubèë* = geleding v. suikerriet, *atōt djaròë* = vingerlid, *talòë keuᵉiëng siᵉatōt sapeuë* = gordel uit schakels v. verschillende metalen samengesteld. Vgl. roeᵉeuëng.

Atra (cfm. het daaruit ontstane *ata*), I omzetting v. *areuta* ,zie aldaar, bijv. *atra baᵉ koe* = goed dat men van zijn vader heeft, vaderlijk goed, *atra sihareukat,* of *atra meutjarikat* = gemeenschappelijk verworven goed, *atra gòb pakòn katjòᵉ* = waarom neem jij het goed van anderen?, *na atra* = vermogend, welvarend, — II possessief aanwijzer, bijv. *lampōïh njan atra teukoe Banta* = die tuin is van t. B., *atra oelōn* (of *atra kèë)* = het mijne, het is mijn eigen, *atra kamòë* (of *a. geutanjòë*) = ons goed, het onze, *atra kah* (of *a. gata,* of *a. dròëneu*) = jouw, uw goed, het jouwe, het uwe, *atra djih* (of *a. gòbnjan,* of *a. dròëneu*) = zijn goed, het zijne, *atra ngòn njawòng* = goed en ziel, — III redegevend voegwoord: daar, dewijl, omdat, toch, immers, terwijl, vgl. *kareuna, sabab,* bijv. *atra hana goena lé* = daar het tot niets meer dient, *peugah reudjang baᵉ lōn atra tjit hawakoe that* = zeg het mij snel daar ik er toch heel veel trek in heb.

Awaᵉ, lichaam, lijf, persoon, beman-

ning, vgl. *badan, toebōh,* bijv. *awa$^{\varepsilon}$ prahō* = bemanning v. e. prauw.

Awaj (v. Arab. *awwal*), begin, aanvang, oorsprong, oorspronkelijk, de eerste, de oudste, vgl. *asaj, dilèë, moela, oeram, peutama, phōn, poephōn, sèt, opp. akhé, doedòë, keuneulheuëh,* bijv. *awaj ngòn akhé* = het begin en het einde, *njang awaj* = de eerste, *padé awaj* = de laatrijpe rijst, *awaj asa* = begin v. d. namiddag, *awaj leuhō* = begin v. d. middag, *Rabi$^{\varepsilon}$ōj awaj* = 3e maand v. h. Mohamm. jaar, *Djamadō awaj* = 5e maand v. id.

Awam, de groote hoop, de menigte, het publiek, de leeken, vgl. *oereuëng le,* bijv. *keu oereuëng awam oelōn hitab* = leeken spreek ik toe.

Awan, wolk, wolkvormige versiering, lofwerk, vgl. *miga,* bijv. *awan meu$^{\varepsilon}$-ara$^{\varepsilon}$-ara$^{\varepsilon}$* = voorbijtrekkende wolken, *boengòng awan-awan* = het „wolken", of „spiralen", of „arabesken"-motief bij weefsels.

Awé, rotan, bijv. *awé soengsang* = stukje rotan waarvan twee op elkaar volgende knoopen naar elkaar zijn toegekeerd (als amulet gebruikt), *awé plah peuët* = een aan het uiteinde in vieren gespleten rotan door den godsdienstonderwijzer als tuchtmiddel gebruikt, *mita awé* of *meu$^{\varepsilon}$-awé* = rotan zoeken, inzamelen.

Aweuë$^{\varepsilon}$, scheplepel, pollepel (v. klapperdop), bijv. *aweuë$^{\varepsilon}$ boe* = rijstlepel, *ōn si aweuë$^{\varepsilon}$-aweuë$^{\varepsilon}$* = lett. lepelblad, d.i. gele sawahsla (Limnocharis flava, Buchenau).

Aweuëh, kruiderijen, specerijen, drogerijen, in het bijzonder koriander-zaad (ook *keutoemba* genoemd), *peu$^{\varepsilon}$aweuëh* = van kruiden voorzien, *aweuëh-Poelò* = uit Poelò-Pinang ingevoerde specerijen, *aweuëh lampōih* = in de groententuinen gekweekte kruiderijen, *aweuëh peuët plōh peuët* = de 44 kruiden (onmisbaar bestanddeel v. tal v. recepten), *oereuëng meukat aweuëh* = drogist, kruidenhandelaar.

Aweuët, vore v. d. ploeg, ploegsnede.

Awih, of *hawih,* een samengebonden doek, tot een pak samenbinden, *boengkōih awih* = een tot een pak samengebonden doek, *meu$^{\varepsilon}$awih* = dragen in een draagdoek (op den rug).

Awō, I bal, *meu$^{\varepsilon}$awō* = een balspel met een bal (*bòh awō*) gevlochten v. klapperbladeren, — II *naleuëng awō* = een kleverige grassoort, — III een kleine vischsoort vooral gedroogd genuttigd.

Awōih (Mal. *aoes*), mager, vermagerd, uitgeteerd, vermageren, uitteren, vgl. *pidjoeët,* bijv. *ka awōih badandji* = zijn geheele lichaam is vermagerd, *batō$^{\varepsilon}$ awōih* = hoesten met vermagering, tering, *triëng awōih* = bamboesoort met zeer dunnen stengel.

B

Ba, *moeba* (Mal. *bawa*), brengen, meenemen, meedragen, meebrengen, ergens heen brengen, geleiden, vgl. *mè, euntat,* bijv. *ba boe* = rijst brengen, *ba ploeëng* = meevoeren, wegvoeren, schaken, *djiba aneu$^{\varepsilon}$-dji oe kroeëng* = zij nam haar kind mee naar de rivier, *ba-ba* = rondventen, als marskramer handeldrijven, *kawé poeba* (of *k. peudja$^{\varepsilon}$*) = een hengel waarmede men langs den oever v. e. rivier voortloopt.

Ba$^{\varepsilon}$, I boom, stam, stengel, halm (vgl. *bateuëng*), ook: de hoofdzaak, het hoofdbestanddeel v. iets, de hoofdsom, het kapitaal (tegenover de winst), ook: hoofd, chef, leider, regelaar, ceremoniemeester (vgl. *djoeara, peutoeha, oelèë, tjhèh*), bijv. *ba$^{\varepsilon}$ kajèë* = boom, *ba$^{\varepsilon}$ oe* = klapperstam, *ba$^{\varepsilon}$ padé* = padihalm (nog niet gesneden), *tarōh ba$^{\varepsilon}$* = de hoofdinzet der spelers (bij spel of weddenschap), *ba$^{\varepsilon}$ sadati* = regelaar bij het sadatispel, — II voorzetsel: te, in, door, bij, op, aan, voor, naar, en in uitdrukkingen als: ten behoeve van, van de zijde van,

wat betreft, enz., soms ook samengesteld met *oe, di, na, ni* tot *oeba*$^{\varepsilon}$, *diba*$^{\varepsilon}$, *naba*$^{\varepsilon}$, *niba*$^{\varepsilon}$, bijv. *ba*$^{\varepsilon}$ *si*$^{\varepsilon}$ *oeròë* = eens op een dag, op zekeren dag, *ba*$^{\varepsilon}$ *simalam* = eens op een avond, *tō*$^{\varepsilon}$ *ba*$^{\varepsilon}$ *sabòh nanggròë* = gekomen bij zeker rijk, *ba*$^{\varepsilon}$ *oelèë reunjeun* = boven de huistrap, *loedah ba*$^{\varepsilon}$ *tanòh* = op den grond spuwen, *sō*$^{\varepsilon}$ *eungkōt ba*$^{\varepsilon}$ *iseuëng* = den visch door zijn kieuwen steken, *maté ba*$^{\varepsilon}$ *prang* = sneven in den oorlog, *tadja*$^{\varepsilon}$ *ba*$^{\varepsilon}$ *teungkoe* = ga naar den teungkoe, *ba*$^{\varepsilon}$ *sabòh masa* = op zekeren tijd, *ikat ba*$^{\varepsilon}$ *padé* = met een padistengel bijeen binden, *ba*$^{\varepsilon}$ *lōn* = wat mij betreft, *oeba*$^{\varepsilon}$ *beuklam malam* = in den afgeloopen nacht, *dòng diba*$^{\varepsilon}$ *tanòh* = op den grond staan, *oereuëng wakeuëh niba*$^{\varepsilon}$ *radja* = wakeuëh-lieden bij den vorst, — III bijwoord v. concessie: laat maar, laat gebeuren, laat begaan, moge het zijn (cfm. *beu, boe, bah, bhah*), bijv. *ba*$^{\varepsilon}$ *rimoeëng kab* = laat den tijger (mij) bijten (als ik lieg), *ba*$^{\varepsilon}$ *na* = laat het zijn, het moet zijn, *ba*$^{\varepsilon}$ *bè*$^{\varepsilon}$ = het zij dan „niet", laat het dan „niet" zijn, *ba that* = laat het krachtig zijn, laat het zoo wezen, *ba*$^{\varepsilon}$ *meutoeah* = dat het (u) welga, (u) zij gezegend, vgl. *bah*.

Bab (v. Arab. *bāb*), hoofdstuk, artikel, paragraaf, onderdeel.

Bab-bōb, zie *bōb*.

Babah, mond, muil, bek, snavel (vgl. *parōh*), mondvormige opening, toegang, ingang, monding, bijv. *babah rèt* = uitmonding v. e. dorpspad in den grooten weg, *babah kroeëng* = riviermonding (vgl. *koeala*), *babah pintō* = deuropening, ingang v. e. poort, *babah weuë* = ingang v. e. stal, *babah koepiah* = open zijde v. e. mutsje, *babah boebèë* = mond v. e. fuik, *babah meureujam* (of — *beudé*) = mond v. e. kanon (of — geweer), *babah geudoemba*$^{\varepsilon}$ = het ronde met geitenvel overtrokken boveneinde v. e. (zandloopervormige) trom, *ië babah* = speeksel, kwijl, mondslijm, *babah ité*$^{\varepsilon}$ = e. s. v. kleine nijptang, *mamèh babah* = vleitaal.

Babat, op elkaar gelijkend, voor elkander passend, wedergade, gelijke, evenknie, span, paar, koppel, bijv. *ban njang babat masèng-masèng* = ieder naar eigen vermogen. Vgl. *bagòë, bandéng, pasang, djoedō*.

Bada, I boom (Zizyphus Jujuba, Lamk.) waarvan de bladeren schuimen als zeep, — II e. s. v. lekkernij.

Badaj (v. Arab. *baḍal*), plaatsvervanger, een plaatsvervanger stellen, *beunadaj* = opvolger, vgl. *gantòë, waki*, bijv. *badaj radja banta* = de banta is de plaatsvervanger v. d. vorst, *djih badaj sidròë oereuëng é*$^{\varepsilon}$ *hadji* = hij stelde een plaatsvervanger die de bedevaart voor hem deed, *dròëneu njang beunadaj ajah oelōntoean* = u die de plaatsvervanger mijns vaders zijt.

Badam, langzaam, traag (in den arbeid), bijv. *badam djaròë* = traag in het werk (vgl. *ajeuëm, beu*$^{\varepsilon}$*ò, malaïh, batjoet-batjoet*, opp. *bagaïh sigra, pantaïh, batja*).

Badan, lichaam, lijf, romp, vgl. *toebōh, awa*$^{\varepsilon}$, *anggèëta*, ook figuurlijk, bijv. *hana mangat badan* = zich onwel gevoelen, *badan sòh* of *b. boelat* = zonder iets (versterking) bij zich, *maté badan* = verlamd, *sroej boelèë badan* = het te berge rijzen der haren, kippenvel krijgen, *badan idja* = het middenstuk v. e. weefsel, *badan boebèë* = het buikige gedeelte v. e. fuik.

Badè, storm, orkaan, wind, vgl. *angèn ribōt, toepheuën*, bijv. *djiba pōt lé badè raja* = meegevoerd door den grooten storm.

Badé$^{\varepsilon}$, e. s. v. kleine dolk, dolkmes .

Badeuë$^{\varepsilon}$ (Mal. *bada*$^{\varepsilon}$), neushoorn, rhinoceros, *soemboe badeuë*$^{\varepsilon}$ = de hoorn v. e. rhinoceros.

Badja, I tandzwartsel, bestaande uit den aanslag v. e. brandenden klapperdop of v. e. of andere houtsoort tegen een ijzeren voorwerp, *badja*

Kléng = een ingevoerd grijs poeder dienende tot tandreiniging, — II mest, *badja padé* = meststof voor de padi.

Badja$^{\varepsilon}$, of *padja$^{\varepsilon}$* (Mal. *padjeg*), pacht, belasting, vgl. *tjoeké, asé, oepati.*

Badjé$^{\varepsilon}$, I onrijp, jong (v. vruchten) vgl. *beungkaj, moeda, poeti$^{\varepsilon}$, pateuën, batat,* — II goed, *keubadjikan* (Mal. *kebadjikan*) = het goede, deugd, welvaren, bijv. *oereuëng njang poeboeët keubadjikan keu geutanjòë* = de persoon die ons diensten bewezen heeft, *tabri lōn poeboeët keubadjikan* = geef dat ik betracht alle deugden.

Badjèë (Mal. *badjoe*), baadje, jasje, bijv. *badjèë panjang djaròë* = baadje met lange mouwen, *badjèë paneu$^{\varepsilon}$ djaròë*, of *b. èt sapaj* = baadje met korte mouwen, *badjèë poentōng*, of *b. toekò$^{\varepsilon}$* = baadje zonder mouwen, *badjèë plah dada* = baadje dat van voren geheel open is, kabaja, *badjèë koerōng* = baadje met slechts één opening voor het hoofd, *badjèë kōt* (v. Eng. *coat*) = jas v. Europ. model, *badjèë sadariah* = Arabisch vest, *badjèë djoebah* = tabbaard, lang kleed door hadji's gedragen, *badjèë roeleuë* = borstrok, nethemd, *badjèë gōh* = ouderwetsche gewatteerde vechtjas, *badjèë dara barō* = ouderwetsch baadje door bruiden vroeger gedragen van donkerblauw katoen met goudgalon om hals- en borstopening en einde der mouwen, *moebadjèë* = een baadje aanhebben, *kiambang-* (of *keupa$^{\varepsilon}$-*) *badjèë* = gouden broche bestaande uit twee helften door een spie vereenigd, *toendjōng badjèë* = een ruitvormig gouden broche, *bòh badjèë* = knoopen v. e. baadje.

Badjeuëng, slechts gebruikt als scheldwoord, *aneu$^{\varepsilon}$ badjeuëng* = hoerenkind (vgl. *aneu$^{\varepsilon}$ hareuëm, aneu$^{\varepsilon}$ hareuëm djadah, aneu$^{\varepsilon}$ sigeupab*), *kaphé badjeuëng* = ongeloovigenhoerenkinderen.

Badjòë (Mal. *badji*), wig, keg, bijv. *parang tarah badjòë* = kapmes om een keg of wig te bekappen.

Badoe, als scheldwoord gebruikt, eigenlijk Bedowien.

Ba$^{\varepsilon}$doe, later, verder, daarna, vgl. *doedòë.*

Badoesi, zie *madjoesi.*

Badòm, waterzuchtig (in lichteren graad dan *basò*), ook verlamd, vgl. *lapè, lasa, maté badan.*

Ba$^{\varepsilon}$e, weeklagen, jammeren, huilen, klaagzangen (bij sterfgeval), *poeba$^{\varepsilon}$e* = aan het huilen maken (zooals vrouwen bij condoleanties na overlijden doen), bijv. *teu$^{\varepsilon}$ingat keu goena lakòëdji djiba$^{\varepsilon}$e* = gedachtig aan de goede diensten v. haar echtgenoot jammerde zij (vgl. *mòë, saba$^{\varepsilon}$*).

Bagaïh (Mal. *bagas*), snel, hard, vlug, spoedig, gauw, schielijk, vgl. *sigra, reudjang, batja, dhab-dhab, pantaïh,* opp. *pleuheun,* bijv. *lagèë bagaïh* = snel tempo, *goeda lōn bagaïh that djiploeëng* = mijn paard loopt zeer snel, *bagaïh meu$^{\varepsilon}$itòng* = vlug kunnen rekenen, *angèn bagaïh* = een harde wind (vgl. *angèn kreuëh*), *dja$^{\varepsilon}$ bagaïh* = snel loopen.

Bagaj (Mal. *bagal*), muilezel.

Bagan, huisje of vlot waarbinnen of waarboven men zijn behoeften doet, privaat, latrine, sekreet, bestekamer, *bagan è$^{\varepsilon}$* = latrine voor groote behoeften, *bagan ië$^{\varepsilon}$* = latrine voor kleine behoeften.

Bagi, I verdeelen, uitdeelen (vgl. *weuë$^{\varepsilon}$*), deel, aandeel (vgl. *djeumba, bheuë$^{\varepsilon}$, boeloeëng*), lot (vgl. *oentōng*), *bagian* = deel, aandeel, gedeelte, bestanddeel, bijv. *bagi sa* = de helft (bij mengsels), *bagi doea* = de helft (bij aandeelen), in tweeën deelen, *bagi lhèë, bagi peuët,* enz. = verdeeling in reden v. $^1/_3$, $^1/_4$ enz., *bagi laba* = de winst verdeelen, *bagi sabé* = gelijkelijk verdeelen, gelijk op deelen, *ka meunan bagi* = zoo is nu eenmaal het lot, *toeah moebagi-bagi*

raseuki meudjeumba-djeumba = het geluk is bij de menschen verdeeld evenals hun welstand (levensonderhoud), *tanòh moebagi* = land dat bij de verdeeling (v. e. nalatenschap) is toegewezen, — II voor, ten behoeve van, bijv. *bagi gata* = voor u.

Bagia of *bahgia*, geluk, heil, tevredenheid, fortuin, voorspoed, vgl. *toeah, oentông, dèëlat, seunang, mangat, seulamat, nè$^{\varepsilon}$mat, moedjô, loerông, sidjoeë$^{\varepsilon}$, pahla, beureukat*, opp. *tjilaka, paléh, malang, soesah, seu$^{\varepsilon}$oeëm, meularat, karam, neuhaïh*, bijv. *djih na toeah-bagia* = hij heeft geluk, *moebagia* = gelukkig, gelukzalig, *ba$^{\varepsilon}$ moebagia* = u zij geluk.

Bagò$^{\varepsilon}$, e. s. v. zeevisch (meerval) met doorns waarmede het dier venijnig steken kan.

Bagòë (Mal. *bagai)*, soort, aard, wijze, manier, alsof, net als, gelijk als, vgl. *matjam, ban, sang, kri, lagèë, minseuë, misé, oepama, sipeurti*, bijv. *sibagòë* = van dezelfde soort, *limòng bagòë* = vijf soorten, *meuribèë bagòë* = duizende soorten, *hana bagòë* = zonder weerga (vgl. *hana lawan*), *tipèë tjèëtan le that bagòë* = de listen des duivels zijn zeer veelsoortig, *la$^{\varepsilon}$én bagòë* = een andere, een nieuwe methode.

Bah, I (Arab. *bahth*) in uitdrukkingen als *pakriban djinòë bah djéh* = hoe staat het nu met die quaestie?, *njan la$^{\varepsilon}$èn bah* = dat is wat anders, een andere quaestie, — II of *bhah*, of *ba$^{\varepsilon}$*, of *beu*, of *boe*, bijw. v. concessie: laat maar, laat het maar gebeuren, laat maar begaan, voor mijn part mag het, moge het zijn; wacht maar, pas op maar (bij wijze van waarschuwing voor wraak); welaan, welaan dan, bijv. *bah meunan* = laat het maar zoo (gebeuren), laat het zoo zijn, *ka maté bah maté* = indien hij dood is voor mijn part (of *peuë peudoeli bah maté*, vgl. Mal. *mati biar mati*), *bah djeuët koetapòh* = wacht ik zal je doodslaan, *bah éntja Alah Ta$^{\varepsilon}$ala* = welaan dan als Allah de Verhevene wil, *bahlé* (Mal. *biarlah)* = laat maar, *ba$^{\varepsilon}$ na*, of *beuna* = laat het zijn, het moet zijn, *beugèt* = laat het goed zijn, zoo goed mogelijk, *boebè$^{\varepsilon}$* (of *ba$^{\varepsilon}$ bè$^{\varepsilon}$*, of *bah bè$^{\varepsilon}$*) = het zij dan „niet", laat het dan „niet" zijn, vgl. *ba$^{\varepsilon}$*.

Bahgia, zie *bagia*.

Bahië, gekleed en zich gedragend als een modegek, fat, fatterig, overdreven opgesierd.

Bahja, zie *baja*.

Bahlé (vgl. Mal. *biarlah*), zie *bah*.

Bahô, schouder, bijv. *soejô$^{\varepsilon}$ bahô* = afhangende schouders, *djigoelam boeban siblah-blah bahôdji* = op elken schouder droeg hij een vracht.

Bahra, zie *bara*.

Bahri, in *kréh bahri* = een zeer lange soort kris.

Baja, of *bahja* (Mal. *bahaja*), gevaar, onheil, onraad, ramp, ongeluk, *mara-baja* = rampen en gevaren, *ba$^{\varepsilon}$ djara$^{\varepsilon}$ baja* = moge het onheil verre zijn, *meuroempô$^{\varepsilon}$ baja* = gevaren ontmoeten, *djiseulamat lheuëh lam baja raja* = zij waren behouden ontkomen aan het groote gevaar (vgl. *bala, mara*).

Bajaïh (Mal. *bajas*), een palmsoort (Oncosperma horridum, Scheff.).

Bajam, spinazie-achtige groente, *oebat aneu$^{\varepsilon}$ bajam* = kruit als bajamzaad (d.i. een fijne qualiteit kruit), *bajam mirah* = een gecultiveerde roode soort „Indische spinazie".

Bajan (v. Arab. *bajān*), leer der versbouw, ook: duidelijk maken, verklaren, ophelderen, *tangò lôn bajan* = luistert dat ik het u verklare, *lapaj hadih han lôn bajan* = den tekst v. d. overlevering demonstreer ik niet.

Bajang, of *boebajang*, schaduw, schaduwbeeld, spiegelbeeld, vgl. *tjheuë, reulôj*, bijv. *moebajang-bajang* = zweven, *jôh njan teuka lagèë roepa geunteut raja moebajang-bajang* = toen kwam er iets als een groot

spook aanzweven, *boebajang teugidòng oelèë* = men staat op de schaduw van zijn eigen hoofd d.i. klokke 12 als de zon in het zenith staat (vgl. *seunang mata oeròë, mata oeròë lam mòn*), *dijoeb boebajang peudeuëng Toehan neukeubah tjeuroega* = in de schaduw v. h. zwaard stelde God het paradijs.

Bajé[ɛ] (Mal. *bai*[ɛ]), goed, mooi, gezond, bijv. *badan linténg bajé*[ɛ] *roepa* = welgevormd en schoon v. uiterlijk.

Bajeuë (Mal. *bajar*), betalen, voldoen (in geld), kwijten, storten, *moebajeuë-bajeuë oetang* = elkaars schulden betalen, *padoem lõn bajeuë* = hoeveel zal ik (u daarvoor) betalen?, *padjan takeumeung bajeuë* = wanneer wilt ge betalen?, *oetang bajeuë ngoej poelang* = de schuld betaalt men het geleende geeft men terug, *oetang bajeuë peu*[ɛ]*-oetang toenggèë* = een schuld moet men betalen om een inschuld moet men manen.

Bajeuën (Mal. *bajan*), e. s. v. parkiet, vgl. *seurindét, tanië, khè*[ɛ]*-khè*[ɛ].

Baji, e. s. v. plant (Adenanthera pavonina L.) waarvan de platte paarsroode zaden (*aneu*[ɛ] *baji*) als gewicht worden gebruikt.

Bajõ (Mal. *bajoer*), naam v. e. boom (Pterospermum javanicum, Jungh.), waarvan het hout bij den scheepsbouw wordt gebruikt.

Bajõng, donker, duister, vgl. *seupõt, padò*[ɛ].

Baka, naam voor rhizophoren-soorten waarvan de looistofrijke bast (*koelét baka*) in gebruik is tot het tanen v. netten.

Bakaj (Mal. *bakal*), wat iets moet worden, grondstof, grondvorm, *poemanòë bakaj* = de voorloopige wassching v. e. lijk onmiddellijk na den dood.

Bakat, I indruksel, afdruksel, overblijfsel, spoor, voetspoor, het spoor zoeken (v. honden), vgl. *beukaïh, tapa*[ɛ]*, paleuët, euntèë, euntjit,* bijv. *areuta njang gadòh na moebakat* = de verdwenen goederen hebben sporen achtergelaten, *bakat oereuëng dja*[ɛ] = voetsporen v. menschen, *bakat keubeuë* = karbouwensporen, — II golven, branding, vgl. *gloembang, atja*[ɛ]*, tjeuratjeu*[ɛ]*, alõn, boera-boera.*

Bakeuti (Skr. *bhaqti*), eerbied, eerbetoon, eerbewijs, dienstbetoon, hulde, vereering, aanbidding, vgl. *meulia, hõreumat, teuseulém.*

Bakòh, e. s. v. vogel.

Bakõng (Mal. *tembakau*), tabak, bijv. *bakõng peuniléh* = uitgezochte eerste soort tabak, *bakõng barang* = gewone alledaagsche tweede kwaliteits tabak, *bakõng meutoeleuëng* = tabak met de steelen er aan, *bakõng meugoelõng* = in pakjes ongerolde tabak, *bakõng meulila* (Manila?) = een goede soort tabak, *bakõng doea õn* = twee bladeren tabak, *tjang bakõng* = kerven v. tabak, *bakõng teupoeta* = als touw inééngewonden tabak, *bakõng sabòh goelõng,* of *bakõng sabòh balõt* = een pak tabak.

Bala, I (v. Arab. *balā'*), ramp, onheil, bezoeking, ziekte, epidemie, vgl. *baja,* bijv. *toela*[ɛ] *bala* = afweren v. rampen, *keunòng bala pagé doedòë* = getroffen door onheil op den dag des oordeels later, — II (Skr. *bala*), het volk, de groote massa, *oereuëng bala* = de groote hoop, de onderhoorigen (vgl. *oereuëng le, aneu*[ɛ] *rajat* of *a. boeah*).

Bala[ɛ], *moebala*[ɛ], dicht opeen als haren op het lichaam, samengepakt, opeengehoopt.

Balaïh (Mal. *balas*), wreken, wraak nemen, vergelden, beloonen, vergoeden, beantwoorden, vgl. *bila,* bijv. *radja poelang meureutabat balaïh goena gèt keu rakan dròëdji bandoem* = de vorst begiftigde al zijn makkers met waardigheden ter vergelding van hun diensten, *beunalaïh* = vergelding.

Balam, algemeene naam voor getahpertja leverende boomsoorten.

Balè (Mal. *balai*), I open huis (zonder wanden en zonder verhoogde vloer), overdekte zitplaats, bijv. *balè meunasah* = hulpgebouw v. h. dorpsgodsdiensthuis, *balè meuseugit* = hulpgebouw v. e. moskee, *balè roemòh* = een particuliere balè bij een woning, *balè koeboe* = loodsje bij een heilig graf, *balè soemoebeuët* = plaats waar de Mohamm. godsdienstleeraar zijn onderwijs geeft, *balè di blang* = loodsje op een rijstveld om er uit te rusten of zijn godsdienstoefeningen te verrichten, *balè pandé* of *b. teumpeuën* = smidse, smederij, *balè rōm* (Mal. *balairoeng*) = plaats waar de vroegere soeltan's hun gasten ontvingen, ontvangzaal, audiëntiezaal, *balè raᵉsa* = ontspanningszaal (in verhalen), — II rechtbank, vonnis, bijv. *balè meusapat* = plaats waar de „moesapat" wordt gehouden, *haᵉ balè* = gerechtskosten, *ka djitoelaᵉ balèlōn oe kroeëng* = hij heeft mijn vonnis in den wind geslagen (lett. in de rivier geworpen).

Balé, of *bahlé*, zie *bah*.

Baléᵉ, *moebaléᵉ*, omgekeerd, onderste boven, omgedraaid, omgewenteld, *poebaléᵉ* = omkeeren, omdraaien, onderste boven keeren, wenden, *baléᵉ roepa* = van gedaante verwisselen, *siloeeuë baléᵉ soedja* = broek met omgekeerd, inzetstuk, *baléᵉ meudeuhab* = van rechtsschool, van ritus veranderen (vgl. *teukeulit*), *baléᵉ mata* = gezichtsbedrog, goochelarij, *baléᵉ até* = van plan veranderen, ontrouw plegen, *narit moebaléᵉ* = euphemisme, wisselwoord, *moebaléᵉ narit* = zijn woorden verdraaien, *basa baléᵉ* = *dieventaal, meunjò kòn lagèë lōn peugah tabaléᵉ nan* = indien ik niet de waarheid spreek moogt ge mijn naam veranderen (gezegd ter versterking v. e. bewering).

Balèë (Mal. *baloe*), weduwe, weduwnaar, ook: gescheiden vrouw, bijv. *inòng balèë* = weduwe, *agam balèë* = weduwnaar, *haᵉ balèë* = weduwegeld, *poelang balèë* = het recht v. d. man om zonder bruidschat een nieuw huwelijk aan te gaan met een zuster zijner overleden vrouw.

Balèh (v. Arab. *bāligh*), volwassen, mondig, huwbaar, manbaar, meerderjarig, bijv. *aneuᶜ lōn ka balèh* = mijn kind is al volwassen (vgl. *ka tröïh oemoe*), *akaj balèh* (Arab. ᶜāqil bāligh) = meerderjarig volgens de Wet, *balèh asèë* = nog niet geheel, nog nauwelijks volwassen (v. e. maagd), vgl. *beutòh*.

Bali, ook *keumoeraïh-*, of *poemoeraïh bali* = een lang soort van donderbus met wijden mond.

Balō (Mal. *baloer*), in de zon gedroogd vleesch, dengdeng (*sië balō*).

Baloeëm, zak, reiszak, tasch, buidel, vgl. *kéb, eumpang*, bijv. *baloeëm badjèë* = zak v. e. jas, *baloeëm siloeeuë* = zak v. e. broek, *baloeëm pèng* = geldzak, *baloeëm oebat* = medicijnzak, *baloeëm radjōt* = taschje of netje van geknoopt touw, *baloeëm beudé* = naam v. e. boozen geest belust op het inslikken v. menschen en dieren.

Baloehan, huisje op den rug v. d. olifant.

Baloen, in *baloen meudjra*, e. s. v. èleumèë waardoor men bij het daboes-spel onkwetsbaar is.

Balòm, dof, mat, vgl. *reudòm*.

Balōt, omgeven, omwikkelen, omwinden, zwachtelen, inwikkelen, verpakken, platteeren (omwikkelen, bekleeden v. koperen voorwerpen met een laagje soeasa), vgl. *barōt, boengkōïh goelōng, moebalōt* = omwikkeld, verpakt, bijv. *bakōng sabòh balōt* = een baal tabak, *balōt soerat* = omslag, enveloppe v. e. brief, *eungkōt moebalōt lam poekat* = de visschen raakten verward in het net, *timphan geubalōt lam ōn* = timphan (e. s. v. kleefrijst-lekkernij) wordt in bladeren verpakt, *manjèt geubalōt lam kaphan* = een lijk wikkelt men in

een doodskleed, *gleuëng moebalōt* = een koperen armband met soeasa-bekleedsel.

Bam, zie *boem.*

Bambang, I *bambang-* of *mambang koenèng* = rood, geel, geelzucht, bijv. *oeròë ka bambang koenèng* = de zon is al rood-geel (tegen zonsondergang), — II *bambang,* of *bangbang,* vlinder, kapel, bijv. *bambang djamèë* of *b. kapaj* = groote vlinder (de atlas?) die door het binnenvliegen gasten aankondigt, *bambang soetra* = zijdevlinder.

Ban, I wijze, manier, soort; gelijk, als, zooals, evenals, (vgl. *bagòë, kri, lagèë, matjam, minseuë, misé, oepama, sipeurti*) bijv. *njòëban, njanban, djéhban* = op deze, op die, op gene wijze, *meunòë ban* = op deze manier, *meunan ban* of *njan ban* = zóó is de zaak, *meunankeu ban* = zóó leek het, *paban* = op wat manier?, *toeban* = de natuur, den aard, de wijze van iets kennen, *saban* = gelijk, eender (vgl. *sa^{e}-òh*), *baranggaban* = op allerlei wijze, *ban si^{e}at* = in een oogenblik, *meuribèë ban* = duizenden soorten, duizenderlei, *la^{e}én ban* = het overige, *hanban* = op geen wijze, onmogelijk, *hanban tapeugah* = onbeschrijfelijk, *sidjoeë^{e} ban ië* = zoo koud als water, *leumië^{e} ban timah* = zoo week als lood, *batèë ban aneu^{e} reuteuë^{e}* = steenen als erwten, *ban hoekōm dròëneu* = naar uwen wil, *sabét ban kheun geutanjòë* = het is zooals u zegt, *djipeuroepa dròëdji ban goenòng* = zij namen de gedaante aan van bergen, *ban-ban poelò* = op eilanden gelijken, *takheun ban bit* = zeg het naar waarheid, *ban njang gala^{e} gata* = naar uw genoegen, *ban siseun lingka* = overal in den omtrek gelijkelijk, — II zooeven, juist, pas, net, daarjuist, zoopas (vgl. *barō, boenòë*), bijv. *padé ban kòh* = pasgeoogste rijst, *lōn ban trōïh* = ik ben daarjuist aangekomen, *ban lōn padjōh* = ik heb net gegeten, *aneu^{e} ban na* = een pasgeboren kind, *ban lōn éh* = ik ben zooeven pas gaan slapen, *boenòë* (of *tjit-*) *ban* = pas, onlangs, nog niet lang geleden, — III zoodra, ook: *òh ban, ban lami, ban saré,* bijv. *ban djileungò meunan* = zoodra hij dat gehoord had, *òh ban tòë* = zoodra zij genaderd waren, *ban saré* (of *b. lami-*) *djitrōïh oe pasi* = zoodra zij aan het strand aankwamen, *han moeban-ban* = plotseling, — IV de geheelheid ervan (voor woorden, die een hoeveelheid aanduiden) bijv. *bandoem* = alle, *bandoea* = beide, *djaròë bandoea blah* = beide handen, *banlhèë dròë* of *banlhèëdji* = met hun drieën, *ban sabòh nanggròë* = het geheele land, *ban njang titah niba^{e} Sròjpada* = al wat Uwe Majesteit beveelt.

Banda (Mal. *bandar*), I subst.: handelsplaats, havenplaats, marktplaats, koopstad, verkeerscentrum, bijv. *banda Atjèh* = de vroegere hoofdof handelsstad Atjèh (ons: Koeta Radja), *banda doesōn* = stad en land, *banda njang ramè* = een drukke koopstad, *banda njang moedah* = een comfortabele haven, *tjabanda* (Mal. *sjahbandar*) = havenmeester, — II adject: druk, levendig, waar veel verkeer is, ook: beschaafd, hoofsch, steedsch, wereldwijs (opp. *doesōn*).

Bandéng, evenbeeld, weerga, gelijke, vgl. *babat, bagòë, pasang, djoedō.*

Bandja (Mal. *bandjar*), rij, reeks, gelid, regel, vgl. *baréh, seuëh, ranjò, reuntang, riti, santeut,* bijv.: *bandja roemòh* = rij huizen, *keupō^{e} padé toedjōh sibandja* = zeven rijstkorven op één rij, *bè^{e} meulingkeuë oeréh, bè^{e} meulanggéh bandja* = men mag niet over de lijn heengaan, men mag geen regel overslaan (zegt bijv. de onderwijzer tot zijn leerling bij de schrijfles), *moebandja* = in één rechte lijn.

Bandoea (*ban* + *doea*), beide, alle-

bei, bijv. *gòbnjan sanè bandoea* = zij zijn beiden van dezelfde plaats.

Bandoem (*ban* + *doem*), alle, alles, gezamenlijk, alles bij elkaar, geheel en al, vgl. *sigala, sikeulian, sinaròë*, bijv. *oelōn* (*gata-, djih-*) *bandoem* = wij (gij, zij) allen, *bandoem saré* = allen gelijkelijk, allen te zamen, *abéh bandoem* = allen zonder uitzondering, *bandoem njan* = dat alles, *sigò bandoem* = allen te gelijk, *ka na bandoem* = voltallig bijéén, *bandoem gampōng* = al de kampoeng's, *bandoem oereuëng na djipeugah ba*$^{\varepsilon}$ *lōn* = alle menschen hebben (het) mij gezegd, *apoej ka lōn bandoem* = het vuur is geheel en al uitgedoofd, *njòë bandoem koeboe* = dit zijn allemaal graven, *bandoem geutanjòë tawòë ba*$^{\varepsilon}$ *Toehan* = allen keeren wij terug tot God.

Banèng, woudschildpad.

Bang, I formule der oproeping tot de verplichte godsdienstoefeningen, vgl. *adan,* — II verkorting v. *abang.*

Banga (Mal. *bangar*), bedorven, rot, duf, muf (vgl. *basi, danòh, apa*$^{\varepsilon}$, *brō*$^{\varepsilon}$).

Bangbang, I zie *bambang,* — II naam v. e. borduursel aan de uiteinden der pijpen v. e. Atjèhsche broek.

Banggali, Bengaleesch; *oereuëng Banggali* = Bengalees.

Banggalòë, zie *galòë.*

Banggi, of *bangi,* I aan opium verslaafd, bijv. *si-banggi* = opiumschuiver, *banggi oetò*$^{\varepsilon}$ = hevig aan opium verslaafd, — II in *pineung bangi* = een zeer groote pinangsoort.

Banggoena, in *leuë*$^{\varepsilon}$ *banggoena,* een gelukaanbrengende tortel, vgl. *toeah, goena.*

Bangi, zie *banggi.*

Bangka, verzamelnaam v. eenige rhizophorensoorten, waarvan het zeer harde en sterke hout gebezigd wordt tot brandhout en voor huisstijlen en waarvan de bast (*koelét bangka*) dient tot het kleurvast maken v. donkere weefsels, *ngeu bangka* = kool v. bangka-hout.

Bangkaïh (Mal. *bangkas*), lichtbruin (v. d. veeren v. e. kip of haan).

Bankang, iets met één slag doorhakken.

Bangké, lijk (v. niet-Mohammedanen en beesten), kreng, aas, vgl. *manjèt.*

Bangkit, ophalen (v. oude zaken), verwijten.

Bangkoeang, een groote pandan-soort met minder doorns dan de gewone pandan (*seukè*).

Bangò (Mal. *bangau*), e. s. v. reiger (vgl. *bleukò*$^{\varepsilon}$).

Bangòë (Mal. *wangi*), geurig, welriekend, bijv. *seukè bangòë* = geurige pandan.

Bangòn (Mal. *bangoen*), gestalte, gedaante, houding, bouw, figuur, postuur, bijv. *oereuëng njan bangòndji saban ngòn ajahlōn* = die man heeft hetzelfde figuur als mijn vader, *meunòë bangòn djitjò*$^{\varepsilon}$ = aldus gaan zij tewerk om te stelen, *meunan bangòn printah akhérat* = aldus is de ordening in het hiernamaals.

Bangsa, geslacht, familie, stam, volk, stand, landaard, soort, afkomst, adel (vgl. *biè*$^{\varepsilon}$, *kawōm, soekèë, koeroe, soenoet*), *moebangsa* = van afkomst (vgl. *meukoeroe, meukawōm*).

Bangsat, iemand die van God noch gebod weet, wereldsche-, of lichtzinnige lieden, wereldling, iemand die los van zeden is, iemand die zijn godsdienstplichten niet nakomt, deugniet, vagebond, schurk, schelm, schavuit, nietsdoener, analphabeet (spec. wie den Koran niet kan reciteeren), vgl. *pasè*$^{\varepsilon}$, *tjaba*$^{\varepsilon}$, *djahé,* opp. *malém, leubè, paki,* bijv. *radja bangsat* = een vorst die van God noch zijn gebod weet, *kèë han koedoeë*$^{\varepsilon}$ *ngòn radja bangsat ngòn la*$^{\varepsilon}$*lém* = ik blijf niet bij een koning die lichtzinnig en tyranniek is, *N ngòn X sabé bangsat sabé malém* = N en X zijn in gelijke mate

wereldlingen en godsdienstige lieden, *makén geutjarōt makén bangsat aneu$^{\varepsilon}$ njòë* = hoe meer men dit kind beknort des te ondeugender wordt het.

Bangsi, bamboe-fluit met mondstuk.

Bangta, zie *banta.*

Banië (Mal. *banir*), plankvormige uitwas onder aan den stam v. sommige boomen (bijv. v. d. *ara, gloempang,* enz.), ook: luchtwortels (vgl. *oetoem, toendjang*).

Banta, of *bangta,* helper (uit de naaste familieleden v. e. *oelèëbalang*), in verhalen ongeveer = prins, jonker (vgl. *Banta Beuransah, Banta Beusiah,* enz.), vgl. *apét, poebantoe, beunantoe.*

Bantah, twist, geschil, onmin, oneenigheid, ruzie, *moebantah* = redetwisten, kibbelen, kijven, krakeelen, ruzie hebben, oneenig zijn, tegenspreken, zich verzetten tegen (de bevelen v. ouders, leermeester, enz.), bijv. *tamarit bè$^{\varepsilon}$ moebantah* = men spreke zonder gekijf, *bantah goerèë* = tegen zijn leermeester krakeelen.

Bantaj (Mal. *bantal*), I (hoofd)kussen, bijv. *bantaj meusadeuë* = leunkussen, *bantaj oelèë* = hoofdkussen, *bantaj soesōn* = opgestapelde kussens, — II een knot garen, *doeaplōh sapaj sibantaj* = twintig strengen (garen) vormen één knot.

Bantji (Mal. *bentji*), haat, afkeer, wrok, afschuw, hekel, haten, vgl. *deungki, kianat, dam, kō$^{\varepsilon}$èh,* bijv. *djibantji keu lōn* = hij haat mij, *poebantji* = middel om tweedracht of scheiding (tusschen man en vrouw) teweeg te brengen.

Bantoe, hulp, bijstand, ondersteuning, (vgl. *toelōng, toempōh*), *moebantoe* = helpen, bijstaan, *poebantoe,* of *beunantoe* = helper, bondgenoot, bijv. *lakèë bantoe* = om bijstand vragen, *tawō$^{\varepsilon}$ bantoe* = om hulp roepen, *meudjandji bantoe* = een verbond sluiten, *bantoe prang sabi* = hulp in den strijd tegen de ongeloovigen, *tabantoe pèt boengòng* = help bloemen plukken.

Bantōt, in de ontwikkeling of den voortgang gestuit, tegengehouden, gestaakt, achtergebleven, niet doorgegaan, bijv. *doe$^{\varepsilon}$a moebantōt* = bezweringsformulier uitgesproken opdat (een ontstane bloedzweer) zich niet verder ontwikkele, *oereuëng moebantōt* = iemand die zulk een formulier kent.

Ba$^{\varepsilon}$ oe (Mal. *baoer*), dooreen, vermengd, *djampoe ba$^{\varepsilon}$oe* = alles door elkaar, schots en scheef door-één, vgl. *djampoe, katjhò, lawò$^{\varepsilon}$.*

Bapa, oudere man, vgl. *lém.*

Bara, I (of *bahra,* v. Skr. *bhāra*) = gewichtsmaat voor pinang (= 3 *pikōj* = 300 *katòë*), ook: zeer veel, heel erg, vgl. *barōlah,* bijv. *bara that oereuëng* = een groote menigte menschen, — II in *aneu$^{\varepsilon}$ oelèë bara,* (of *aneu$^{\varepsilon}$ oelèë beureu$^{\varepsilon}$òh,* of *aneu$^{\varepsilon}$ phōn*) = oudste kind, — III horizontale verbindingsbalken boven in een huis, bijv. *bara boedjō* = langsbovensloof, *bara lintang* = dwarsbovensloof.

Barah, zweren, puisten, gezwellen, bijv. *barah tjitja$^{\varepsilon}$* = een gezwel in een der lichaamsholten (bijv. in de lies, of okselholte, of achter het oor), *barah oeleuë* = slangvormig gezwel op de dijen, *barah tjanggoeë$^{\varepsilon}$* = kikkervormig gezwel aan de binnenzijde der dijen.

Baraïh (Mal. *baras*), een huidziekte.

Barang, I goed, goederen, waren, vgl. *areuta, atra, ata, milé$^{\varepsilon}$, laba, ha$^{\varepsilon}$,* bijv. *le that barangdji* = hij bezit veel goederen, is zeer rijk, — II gewoon, alledaagsch, bijv. *oereuëng barang* = een willekeurig persoon, een gewoon mensch (niet iemand v. aanzien), ook: de menigte, *bakōng barang* = alledaagsche-, niet de beste, soort tabak, *djimòë boekòn boebarang* = hij weende heviglijk, buitengewoon, *beungòhdji boekòn boebarang* = hij werd zeer woedend, — III geeft een algemeenheid aan (*barang, beurang,*

marang, meurang, barangga, beurangga, marangga, meurangga), bijv. *barangri* (*baranggari*, enz.) = wie ook, welke ook, bijv. *barangri oereuëng disinòë hana lōntoeri* = ik ken hier niemand hoegenaamd, *barangtòh* (*baranggatòh*, enz.) = wie ook, welke ook, bijv. *barangtòh gampōng hana aman* = in geen enkel dorp is het veilig, *barangsòë* (*baranggasòë, enz.*) = allen, een ieder, wie ook, alwie, bijv. *barangsòë tjeumeutjoeë tjit geuhoekōm* = al wie steelt wordt gestraft, *oereuëng baranggasòë* (of o. *barang*, of o. *le*) = de menigte, *barangpeuë* (*baranggapeuë*, enz.) = onverschillig wat, al wat, wat ook, bijv. *baranggapeuë na lam roemòh njòë bè*$^{\varepsilon}$ *tatjò*$^{\varepsilon}$ = neem niets van hetgeen in dit huis is, *barangpat* (*baranggapat*, enz.) = op allerlei plaats zonder onderscheid, op onverschillig welke plaats, waar ook, overal, bijv. *ka lōntanjòng baranggapat* = ik heb het overal gevraagd, *barangdjan* (*baranggadjan*, enz.) = wanneer ook, *barangdoem* (*baranggadoem*, enz.) = hoeveel ook, *barangkri* (*baranggakri*, enz.) = hoe ook, bijv. *baranggakri la*$^{\varepsilon}$*-én han djeuët* = op welke andere wijze ook kan het niet, *barangkòn* (*baranggakòn*, enz.) = waarom ook, *baranghò* (*baranggahò*, enz.) = overal heen, bijv. *baranggahò pi lōn seutèt* = waarheen ook, ik zal u volgen, *baranggaban* = op allerlei wijze.

Barat, West, Westen, bijv. *angèn barat* = Westenwind, *moesém barat*, of *oelèë meunang barat* = Westmoesson, *barat la*$^{\varepsilon}$*ōt* = Noordwest, *barat daja* = Zuidwest.

Baréh (Mal. *baris*), streep, lijn, rij, reeks, gelid, ook de streepjes als vocaalteekens, bijv. *baréh teupat* = een rechte streep, *baréh diateuëh* = klinkerteeken van boven, *baréh dibarōh* = klinkerteeken van onder, *moebaréh* = exerceeren.

Baréng, iets (een vaag gerucht) vernemen, bijv. *ka na moebaréng-baréng* = er is al iets vernomen.

Barō, nieuw, versch, pas, eerst, zooeven, vgl. *ban, boenòë, lagòë*, opp. *tréb*, bijv. *roemòh barō* = een nieuw huis, *padé barō* = pas geoogste rijst, *idja barō* = een nieuw kleed, *aneu*$^{\varepsilon}$ *barō na* = een pasgeboren kind, *dara barō* = bruid, *jōh njan barō* = toen eerst, *barō djiwòë di glé* = pas was hij uit het gebergte teruggekeerd, *òhka geuwòë bandoem njan barō djitêm padjōh* = nadat allen naar huis gegaan waren toen eerst wilde hij eten, *oereuëng barō* = nieuweling, beginner, baar, *kaja barō han mèë tameu*$^{\varepsilon}$*oetang malém barō han mèë tameugoerèë* = van een parvenu moet men geen geld te leen vragen, een nieuwbakken schriftgeleerde moet men zich niet tot leeraar nemen.

Baròë, gisteren, bijv. *njang baròë* = die van gisteren, wat gisteren betreft, *baròë sa* = eergisteren, *baròë sa djéh* = vóóreergisteren, *baròë beungòh* = gisteren ochtend, *sindja baròë* = gisteren avond, *malam baròë* = gisteren nacht, *baròë kòn* = van gisteren af.

Baroeëh, I waterzuchtigheid, beri-beri, vgl. *tjaroeëh, badòm, basō, biri-biri*. — II e. s. v. wilde manggistan waarvan de in azijn fijngemaakte bladeren tegen beri-beri worden gebruikt.

Barōh, onder, beneden, benedenstrooms, benedenlanden, vgl. *joeb*, opp. *toenòng*, bijv. *oereuëng barōh* = benedenlanders, *dibarōh* = onder, *oe barōh* = naar beneden, stroomafwaarts, *ba dibarōh sabòh tité*$^{\varepsilon}$ = (de letter) ba heeft van onder één punt.

Barōïh (Mal. *Baroes*), *kaphō Barōïh* = kamfer (v. Baros).

Barōlah (v. Arab. *baḥr-oellāh*), in zeer groot aantal, zeer veel, vgl. *bara, bahra*, bijv. *kaja barōlah* = schatrijk, *la*$^{\varepsilon}$*ōt barōlah milé*$^{\varepsilon}$ *Toe-*

hankoe = de oneindige zee is het gebied van mijnen Heer.

Baròm, een biezensoort gebruikt voor grof vlechtwerk.

Barônabeuët (v. Arab. *baḥr an- noeboewah* = de zee v. h. profeetschap), e. s. v. amulet om het middel gedragen.

Barōt, zwachtel, windsel, kompres, verband, omwinden, omzwachtelen, verbinden, vgl. *balōt, goelōng.*

Basa (Mal. *bahasa*), I taal, spraak, bijv. *peuë nan njòë lam basa Atjèh?* = hoe heet dit in het Atjèhsch?, *basa balé*^{e} = e. s. v. dieventaaltje, *basa Meulajoe,* of *basa Djawòë* = de Maleische taal, *djih tjaròng basa Atjèh* = hij is bedreven in het Atjèhsch, — II goede manieren, beleefdheid, *moebasa* = goede manieren hebben, *han gèt lakoe djheut that basa* = het zou niet staan het zou getuigen v. zeer slechte manieren.

Basah, nat, vochtig (vgl. *boelōt, boetjhò, djoeëm,* opp. *thō*), ook: een goed gevulden buidel hebben, bijv. *idja basah* = een badkleed, *djipoebasah oelèëdji* = zij wiesch haar hoofd, *ka thō lōn digòb la*^{e}*én basah* = ik ben platzak de anderen zijn rijk beladen.

Basi, I bedorven, gistend, goor, ook: etter, vgl. *brō*^{e}, *apa*^{e}, *danòh,* bijv. *boe basi han djeuët padjōh* = bedorven rijst kan men niet eten, *basi andam* = spotnaam voor de bruid op den andam-dag als de bruigom dan niet verschijnt, *ië tè*^{e} *basi* = het eerste zog dat als bedorven geldt, — II agio, interest, opgeld, bijv. *basi reunggét* = het voordeelig agio dat de Atjèhsche dollars vroeger deden bij inwisseling te Penang, *meudoea basi* = het agio halveeren.

Basō, opgezet, waterzuchtig (in erger graad dan *badòm*), bijv. *teumbōn basō* = ongezond dik en opgezet, vgl. *boesōng, badòm, teumbōn, beuténg, boentò*^{e}.

Basò, al te weelderig en vandaar onvruchtbaar, *tanòh basò* = al te vette aarde (vgl. *kliët, leukiët*).

Bata, baksteen, ook: dijk, bedijking, omwalling, bijv. *oemòng na ateuëng paré*^{e} *na bata* = een rijstveld heeft een dijkje een gracht heeft een bedijking, *boebōng bata* = pannen dak.

Bata^{e}, Batak's onderscheiden in: *B. Karèë, B. Pa*^{e} *pa*^{e}, *B. Toeba, B. Malòjliëng,* enz.

Batat, verstijfd, hard blijvend, niet meer rijp of zacht willende worden v. vruchten), ongevoelig (voor vermaning en straf), niet tot betere gevoelens te brengen, hardhoofdig, ongeschikt voor onderwijs of dressuur, bijv. *teu*^{e}*ōt ngòn singkèë ka batat* = knieën en ellebogen waren verstijfd, *aneu*^{e} *njòë batat that* = dit kind wil maar niet naar vermaningen luisteren, vgl. *kreuëh oelèë.*

Baté (Mal. *batil*), bakje, kommetje, bijv. *baté ranoeb* = sirihbakje, *ranoeb baté* = sirihaanbieding in een baté, zooals bij officieele uitnoodigingen gebruikelijk is, *baté ië* = drinkbakje, drinknap, *lapé*^{e} *baté* = kleedje in een sirihbakje.

Batèë (Mal. *batoe*), steen, rots, klip, bijv. *batèë apoej,* of *batèë beudé* = vuursteen, *batèë asah gigòë* = steen om de tanden te slijpen, *batèë meu*^{e}*asah* = slijpsteen, *batèë djeuë* = loodjes v. e. werpnet, *batèë kawé* = zinklood v. e. hengel, *batèë nisan* of *batèë djeurat* = opstaande grafsteen, *batèë badan* = liggende langwerpige grafsteen van het hoofd tot de voeten, *batèë tjané* = draaibare slijpsteen, *batèë timoeë* = puimsteen, *batèë peulham* = loodjes of steentjes ter bezwaring (v. e. net), *batèë neupéh,* of *batèë pipéh,* of *batèë lada* = wrijf- of maalsteen, *batèë oedjòë* = toetssteen, proefsteen, *gapoe batèë* = klonterige uit kalksteen gebrande kalk, *sira batèë* = steenzout, grofzout, *rhòm ngòn batèë* = met steenen werpen, *batèë gò tjandoe* = de kop v. e. opiumpijp, *poela batèë* =

het plaatsen der grafsteenen, *kòh batèë*, of *djoedi batèë* = e. s. v. bankspel, *batèë tabaj* = cfm. *beuranda seumah*.

Bateuë (Mal. *batal*), ongeldig, ijdel, vergeefsch, nutteloos, vruchteloos, nietig (opp. *sah*), vgl. *han hasé*.

Bateuëng (Mal. *batang*), stam (*ba[ɛ]*) wanneer die geveld is, bijv. *bateuëng roeëng* = ruggegraat, *keubatangan* = als een boomstam (lijk) geworden, roerloos, verstijfd, *maté doem teudoedoe lagèë bateuëng* = allen dood voorover liggend gelijk boomstammen.

Batin (v. Arab. *bāṭin*), inwendig, innerlijk, verborgen, geheim, vgl. *rajéb*, opp. *lahé*, bijv. *na njeum lam batin* = inwendig vermoeden, *èleumèë batin* = esoterische leer, *kaba batin* = een geheime tijding.

Batja (Mal. *batjar*), vlug, snel loopend, snel zich voortbewegend, vgl. *reudjang, bagaïh, sigra, pantaïh, dhab-dhab*, opp. *badam*, bijv. *batja batjoet tadja[ɛ]* = loop wat snel.

Batjé, e. s. v. modder-visch, grondel (op Java *gaboes*), vgl. *djaloeë*.

Batji, een klein soort bijl zooals timmerlieden gebruiken, vgl. *galang, srón, kapa[ɛ]*.

Batjoet (*ba* + *tjoet*), een weinig, een beetje; langzaam aan, vgl. *dit, nit, mit, miët, tjoet, sigitoe, sigeutoe, sigeutoet; meulè[ɛ], pleuheun*, opp. *le, tadjam*, bijv. *batjoet-batjoet* = bij beetjes, langzaam aan, *é[ɛ] batjoet* zachtjes stijgen, *na batjoet tè[ɛ]*, of *na batjoet that* = een klein beetje, *batjoet sahò* = ongeveer, plus minus, nagenoeg, *pakòn tamè batjoet* = waarom brengt ge zoo'n beetje?, *hana sajang meung batjoet* = niet het geringste medelijden hebben, *djisoerōt batjoet* = zij trokken zich een beetje terug, *oelèë lōn na sakét batjoet* = mijn hoofd is een weinig pijnlijk.

Batō[ɛ] (Mal. *batoe[ɛ]*), hoest, hoesten, bijv. *batō[ɛ] awōih* = hoesten met vermagering, tering, *batō[ɛ] sòh* = droge hoest, *batō[ɛ] darah* = bloed opgeven bij het hoesten.

Bawang, ui, look, bijv. *bawang mirah* = sjalot, *bawang poetéh* = de gewone witte ui, *bawang pia* = de groote Bombay-ui, *bawang sreuë* = e. s. v. look.

Bawasé, haemorroïden.

Bawō[ɛ] (Mal. *baoe[ɛ]*), baard.

Bé (of *oebé*, of *boebé*), duidt de grootte, den omvang aan, zooveel (zoo groot-, zoo breed-, zoo dik-, zoover-) als, zoo weinig (zoo klein-, zoo smal-) als, bijv. *sagaj bé* = het geheel, *ka lōn dja[ɛ] mita sagaj bé* = ik ben reeds overal wezen zoeken, *oebé la[ɛ]ōt* = groot als de zee, *oebé hama* = weinig als een kippeluis, *oebé breuëh* = klein als een rijstkorrel, *oebé meu[ɛ]* = weinig als een vonkje, *neurajadji oebé-bé glé* = hij is zoo groot als een berg, *mata oebé koembang* = oogen zoo klein als torretjes, *oebébé geulité[ɛ]* = zoo groot als een pink, *tjō[ɛ]ma oebé-bé ba[ɛ] oe* = knotsen zoo groot als klapperstammen, *oebé neumat dròëneu* = zoover als zijn gebied zich uitstrekt, *oebé njang na* = zooveel als er waren, *njòë* (of *njan-*, of *djéh-*) *bé* = van deze (of: die-, of: gene-) grootte, *panè* (of *pana*) *oebé* = hoe groot?, *meunè* (of *meuna*) *oebé* = bekend, bepaald (v. grootte, omvang), bijv. *hana meunè oebé lé* = er is niets om mee te vergelijken; *toenè oebé* = weten hoe groot, *sabé* = gelijk, ook: altijd, voortdurend; *panè oebé rajeu[ɛ] aneu[ɛ] gata* = hoe groot is je kind?, *kira-kira na oebé aneu[ɛ] gata* = ongeveer van de grootte van uw kind.

Bè (*ba[ɛ] bè*), Melastoma-soorten.

Bè[ɛ], ter uitdrukking v. e. verbod: opdat niet, doe niet, je moet niet, er zij niet, pas op dat niet (vgl. Mal. *djangan*, opp. *han djeuët han*), *bè[ɛ] antara*, of *bè[ɛ] an* = laat staan dat, daargelaten dat, *boebè[ɛ]* (uit *beubè[ɛ]*, voor *bah bè[ɛ]*) = het zij dan „niet", *meung bè[ɛ]* (ook wel samengetrok-

ken tot *moebè*$^{\varepsilon}$) = indien niet, *bè*$^{\varepsilon}$ *meunan* = niet aldus, bijv. *bè*$^{\varepsilon}$ *na srōt sapeuë* = opdat er niets valle, *bè*$^{\varepsilon}$ *tadja*$^{\varepsilon}$ *keunàn* = ga daar niet heen, *bè*$^{\varepsilon}$ *kadoeë*$^{\varepsilon}$ *ba*$^{\varepsilon}$ *mata oerôë* = ga niet in de zon zitten, *bè*$^{\varepsilon}$ *sôë tamòng* = laat niemand binnengaan, *bè*$^{\varepsilon}$ *tamarit meunan* = spreek niet zóó, spreek niet op die manier, *tamarit bè*$^{\varepsilon}$ *moebanta* = men spreke zonder gekijf, *bè*$^{\varepsilon}$ *djitōbteu* = pas op dat ze u niet gevangen zetten, *bè*$^{\varepsilon}$ *antara lōn pòh gòb meung teusréh lam até lōn pi tjit hana* = laat staan dat we iemand zouden dooden zelfs de gedachte daaraan is nooit bij ons opgekomen, *bè*$^{\varepsilon}$ *an peuët thōn ada*$^{\varepsilon}$ *limòng thōn pi oelōn prèh tjit* = laat staan vier jaren waren het ook vijf ik zou toch wachten, *meung bè*$^{\varepsilon}$ *peuë mara singòh lōnteuka* = indien er niets is dat verhindert kom ik morgen.

Béb, een leelijk gezicht trekken (v. e. kind dat op het punt is in huilen uit te barsten), grimassen maken (v. e. aap), bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *njòë sabé teubéb-béb* = dit kind trekt altijd een leelijk gezicht.

Bèb, portemonnaie, vgl. *tompè*$^{\varepsilon}$, *eumpèt*.

Bèë (Mal. *baoe*), geur, lucht, reuk, stank, ruiken, *moebèë* = rieken, bijv. *bèë bòh driën* = een doerianlucht, *bèë peungèt* = stank van aangebrand eten, *bèë angōïh* = brandlucht, *bèë khèb* = walgelijke reuk, *bèë tjeungèh* = reuk v. gebrand haar of hoorn, *bèë tjhoeëng* = pislucht, *bèë khiëng* = walgelijk stinken, *bèë hangèt* = zweetlucht, *bèë hanggōj* = bokkelucht, *bèë hanji* = vischlucht, *bèë khōh* = muf, vunzig, *bèë khië* = stank v. gebraden olie, *bèë-bèëwan* = reukwerk, welriekende zaken, *asèë djitjōm bèë ntjit roesa* = de hond ruikt het spoor v. e. hert, *di lōn hana bèë sapeuë* = ik ruik niets, *han é*$^{\varepsilon}$ *toebèë lé bèë manjèt njòë* = de stank van dit lijk is niet uit te houden, *kreuëh bèë njòë ngòn bèë njan* = deze (bloem) riekt sterker dan die, *oerôë bèë boej malam bèë asèë* = op den dag stinken als een varken 's nachts als een hond, *hangèt that bèë reu*$^{\varepsilon}$*ōh gata* = ge hebt een erge zweetlucht bij u.

Béhtra (of *bétra*, Mal. *bahtera*), I zeilschip, vaartuig (alleen in verhalen), — II wagen.

Bén, zie *béntara*.

Béntara (Mal. *bentara*), een titel ter Noord-, Oost-, en Westkust v. Atjèh (*Bén* en *Bén Tjoet*), *béntara blang* = veldopzichter.

Béntjalang, e. s. v. laad-, handels-, of transportvaartuig.

Béseulòt, ons woord „besluit".

Béseumélah (v. Arab. *bismillāh*), in naam v. Allah (de formule die de Islam ter inleiding v. alle gewichtige zaken voorschrijft), ook gebezigd bij wijze v. uitnoodiging (bijv. tot een gast om met eten aan te vangen), bijv. *béseumélah bōh taploeëng* = kom laten wij nu vluchten, *béseumélahirahmanirahim* (Arab. *bismi Lhāhi Raḥmāni r Raḥīm*) = in naam van God den Barmhartige en Goedertierene.

Beu (voor lipklanken *boe*), vgl. *bah*, *ba*$^{\varepsilon}$ en *bieuë*, bijv. *beu moedah raseuki gata* = moogt gij gemakkelijk uw levensonderhoud vinden, *beubè*$^{\varepsilon}$ (of *boebè*$^{\varepsilon}$, of *ba*$^{\varepsilon}$ *bè*$^{\varepsilon}$, of *bah bè*$^{\varepsilon}$) = het zij dan „niet", laat het dan „niet" zijn, *beuna* (of *ba*$^{\varepsilon}$ *na*) = laat het zijn, het moet zijn, *beu sigra* = met spoed, *tagoeën beu ghoeën* = door koken dik, gestold, lijmig maken, *njankeu beuta*$^{\varepsilon}$*ingat* = moogt ge dat toch onthouden.

Beubaj, of *boebaj* (Mal. *bebal*), dom, lomp, onhandig, ruw, ongemanierd, onbeschaafd, vgl. *boedaj, doengèë, ngeut, beuna*$^{\varepsilon}$, *boedō, bingòng, tahe*, opp. *ahli, oetōïh, pandé, tjaròng, tjeudaïh, bidja*$^{\varepsilon}$, *rantja*$^{\varepsilon}$, *tjeureudé*$^{\varepsilon}$, *meu*$^{\varepsilon}$*akaj*.

Beuda$^{\varepsilon}$ (Mal. *beda*$^{\varepsilon}$), blanketsel,

smeersel, wrijfsel (waarmede men het zieke lichaam inwrijft bij wijze v. medicijn).

Beudé (Mal. *bedil*), geweer, geschut, vgl. *sinampang*, bijv. *beudé inòng* of *beudé patah* = geweer met wigsluiting, *beudé keumoeraïh* of *beudé poemoeraïh* = donderbus, *beudé moebatèë* of *beudé meudapoe* = vuursteengeweer, *beudé meutjeureupa*, of *beudé teureula*ᵉ (achterlaadgeweer), of *beudé tangké laboe* = geweer met beugel (in het bijzonder Beaumontgeweer), *beudé moepatòᵉ*, of *beudé meukèb* = voorlaadgeweer, *beudé doea laraïh* = dubbelloopgeweer, *beudé tèb lèb* = repeteergeweer, *aneuᵉ beudé* = geweerkogel, *oebat beudé* = kruit, *beudé Tjina*, of *beudé keureutaïh* = klapper, voetzoeker, *poebeudé*, of *pòh beudé*, of *tòt beudé*, of *timbaᵉ beudé* = een geweer afschieten, *beudé rawaᵉ* = in het wilde weg een schot lossen.

Beudeuᵉah (v. Arab. *bidᶜa*), heidensch gebruik, ketterij, afkeurenswaardige practijken, vgl. *kaphé*.

Beudjabaᵉ, e. s. v. leguaan.

Beudoekang, een zoetwatervisch (soort meerval).

Beudòïh, opstaan, opkomen, zich opheffen, opstijgen, ontwaken, oplaaien (v. vuur), opborrelen (v. water), (vgl. *éᵉ*, *teungòh*, opp. *trõn*), *poebeudòïh* = opheffen, optillen, *moebeudòïh* = opgelicht, bijv. *beudòïh éh* = uit den slaap ontwaken, *beudòïh doeëᵉ* = opstaan v. h. zitten, *peuë tadoeëᵉ lòm hana tabeudòïh* = waarom zit ge nog en staat ge niet op?, *djagõng lõn gèt that djibeudòïh* = mijn maïs komt prachtig op, *djibeudòïh malèë* = hun schaamtegevoel kwam op, *pakri haj gòbnjan djeunòë na moebeudòïh atawa na djitrõn* = hoe is het thans met hem gaat het vooruit of achteruit met hem?, *bandoem gata tabeudòïh baᵉ reudjang* = staat gij allen snel op, *aneuᵉ lõn ka djeuët djibeudòïh dòng* = mijn kind kan zich al oprichten en staan, *djibeudòïh sagõb* = een nevel steeg op, *djibeudòïh ië laᵉõt* = het water der zee borrelde op, *beudòïh dabõïh* (of *meudabõïh*) = het bekende onkwetsbaarheidsspel dat zijn naam draagt naar een ijzeren priem (*bòh dabõïh*) die als voornaamste verwondingswerktuig dienst pleegt te doen.

Beuë, de maag, de krop v. vogels, vgl. *paweuë*.

Beuët (Mal. *batja*), reciteeren, het rhythmisch op zangerig gerekten toon voordragen, opzeggen, opdreunen, lezen v. gewijde teksten en litaniën, maar ook van alle Atjèhsche gedichten d.i. van nagenoeg alle Atjèhsche letterkundige werken, ook: bestudeeren, bijv. *beuët kitab* = boeken lezen, bestudeeren, *beuët doeᵉa* = gebeden, formulieren opzeggen, opdreunen, *beuët kõteubah* = de Vrijdagpreek houden, *beuët soerat* = brieven lezen, *beuët Koeroeᵉan* = reciteeren v. d. Koran, *proenòë beuët* = (Koran-) reciet leeren, *euntat beuët* = naar school brengen (v. e. kind), *tamat beuët* = den cursus in Koran-reciet voleindigen, *toentõt beuët* = het Koran-onderwijs volgen, *poephõn beuët* = aanvang v. h. Koran-onderwijs, *poebeuët* = onderwijzen, onderwijs geven, *poemoebeuët* of *seumoebeuët* = onderwijzer zijn, *goerèë poemoebeuët* = Koran-onderwijzer, *kanoeri beuët boe* = een kleine heilmaaltijd (waarbij de *teungkoe* de rijst met zijn gebed wijdt), *beuët didjeurat* = Koran-reciet houden op een graf (na sterfgeval), *beuët peuët plõh peuët* = het 44 dagen na het overlijden Koran-reciet houden op een graf, *beuët siseun tamat* = den geheelen Koran reciteeren.

Beugèt (= *bah gèt*), laat het goed zijn, zoo goed mogelijk, zie *bah, beu.*

Beugi, karakter, inborst, aard, vgl. *até, peurangòë, peurasat*, bijv. *gèt*

that beugidji = hij heeft een uitstekend karakter.

Beuha$^{\varepsilon}$, zie *pha$^{\varepsilon}$*.

Beukah, breken, doorbreken, gebroken, stuk, kapot, verbroken, afgebroken (vgl. *pitjah, bitjah, patah, poetōïh. wiët*), gescheurd (vgl. *roebè$^{\varepsilon}$, tjriè$^{\varepsilon}$*), verspreid, verstrooid, uiteengegaan (v. e. vergadering), bijv. *oelōn ka beukah oelèë-oelèë* = mijn heele hoofd is stuk, gewond, *ban lami beukah mata oeròë* = zoodra de zon doorbrak, *beukah goekèë* = inscheuren v. d. nagel, *kòngsi ka beukah* = de maatschappij is uiteengegaan, ontbonden, *beukah idjalōn meutjawië$^{\varepsilon}$* (of *meukeumat-*) *ba$^{\varepsilon}$ pageuë* = mijn kleed is ingescheurd daar het aan de heining is blijven haken, *poebeukah* = iets breken.

Beukaïh (Mal. *bekas*), spoor, voetspoor, voetstap, nagelaten indruk, overblijfsel, vgl. *tapa$^{\varepsilon}$, paleuët, euntèë* (*ntèë*), *ntjit, bakat.*

Beukaj (Mal. *bekal*), reisvoorraad, leeftocht, proviand, bijv. *ka asé beukaj boengka* = de leeftocht voor de reis was gereed, *amaj beukaj maté* = goede werken als leeftocht voor den doode.

Beukam, hoornen laatkop (voor bloedaftapping), aderlaten, koppen, bijv. *piëb beukam* = aan een laatkop zuigen (om bloed af te tappen), *oereuëng moebeukam* = iemand die koppen zet.

Beukeumeunan (*beu* + *keu* + *meunan*), indien dit zoo is, vgl. *bah, beu.*

Beuklam, vannacht, afgeloopen nacht, den vorigen avond, gisteravond, vgl. *malam njòë*, bijv. *djih na djitjeumeutjoeë beuklam* = hij heeft vannacht gestolen.

Beukoeëm, e. s. v. kogelvisch.

Beulalè, zie *beuralè.*

Beulanda, zie *Blanda.*

Beulandja, of *blandja,* uitgaven, kosten, onkosten, voorschot, huishoudgeld, reiskosten, enz., vgl. *biaja, pangkaj, raseuki, hareukat,* bijv. *beulandja boeleuën* = e. s. v. kostgeld ter bestrijding v. d. uitgaven voor den jong getrouwden man gedurende zijn maandelijksch verblijf ten huize zijner schoonouders gemaakt, *beulandja maté* (of *meunaté*) = begrafeniskosten, *blandja prang* = oorlogsuitgaven.

Beulangkah, zie *koelangkah.*

Beularam, keelholte, *peunjakét beularam* = keelpijn.

Beulasah, zie *meunasah.*

Beulatjan, conserf v. gedroogde vischjes of garnalen (op Java *trasi*), vgl. *boedhèë, peuda.*

Beuleubaïh (Mal. *belebas*), de horizontale latten warop de dakbedekking v. e. huis wordt gelegd.

Beuleuha$^{\varepsilon}$, *bòh beuleuha$^{\varepsilon}$* = granaat, vgl. *bòh beureutōïh.*

Beuleutòng, e. s. v. fuik voor kleine vischvangst.

Beulinggè, zie *blinggè.*

Beulisah, onrustig, angstig.

Beuloedoe (Mal. *beledoe*), fluweel.

Beuloeka, zie *bloeka.*

Beuloerang, roode vechthaan met witte pooten.

Beum, e. s. v. boom waarvan de bittere bladeren voor medicinale doeleinden worden aangewend.

Beuna, I (Mal. *benar*) waar, echt, wezenlijk, zeker, juist, gewis, oprecht, braaf, deugdelijk, rechtvaardig, eerlijk, waarachtig, billijk, recht, vgl. *beutōj, teupat, bit, teuntèë, meuhat, djatòë, soenggōh, that,* opp. *soelèt, rè, ilat,* bijv. *oedèb moebeuna maté meutjoetji* = men moet tijdens zijn leven braaf zijn en bij zijn sterven gereinigd worden, *beuna neu$^{\varepsilon}$ikōt* = volgt het ware, — II opkomen (v. h. zeewater), bijv. *ië la$^{\varepsilon}$ōt dji$^{\varepsilon}$ë$^{\varepsilon}$ beuna oe darat* = het water v. d. zee overstroomde het land, — III uit *ba$^{\varepsilon}$ na,* zie *ba$^{\varepsilon}$.*

Beuna$^{\varepsilon}$, stompzinnig, bot, dom, onbevattelijk, traag v. begrip, vgl. *dòë até, doengèë, beubaj, ngeut, boedō, bingòng, tahe.*

Beunaròë, of *meunaròë* (Mal. *benda-*

hari), een ouderwetsche titel (lett. schatbewaarder).

Beunasah, zie *meunasah*.

Beunda, voorwerp, ding, zaak, zichtbaar bewijs, zichtbaar teeken, vgl. *tanda*, bijv. *beunda haleuë beunda hareuëm* = (tot menschelijk voedsel) geoorloofde en ongeoorloofde dieren, *oedèb doea nanggròë beunda hareuëm* = amphibiën mogen niet als spijs genuttigd worden.

Beuneung (Mal. *benang*), draad, garen, bijv. *beuneung Poelò* = van Pinang ingevoerd garen, *beuneung arang* = met houtskool zwart gemaakt garen (gebruikt om zwarte strepen te trekken op te bekappen hout), *beuneung radja timòh* = regenboog, *beuneung tapéh* = klappervezel, *beuneung peuté*$^{\varepsilon}$ *plang* = door middel van veerkracht veelkleurig gemaakte draden, *beuneung kilang* = naaimachinegaren, *idja doea beuneung* = zeildoek, *beuneung sabòh sapaj* = één streng garen, *beuneung pantjawarna* = vijfkleurige draden.

Beungèh (Mal. *bengis*), boos, toornig, nijdig, kwaadaardig, bits, vinnig, vgl. *seu*$^{\varepsilon}$*oeëm até*, bijv. *dròëneu bè*$^{\varepsilon}$ *neupoebeungèh oelõn* = u moet niet boos op mij worden, *hingga makên beungèh ajahdji* = toen werd zijn vader nog boozer, *bè*$^{\varepsilon}$ *beungèh hana lõnsadja* = wees niet boos ik deed het niet met opzet.

Beungka (Mal. *bengkar*), de oorgaten (eener vrouw) verwijden, bijv. *tabeungka gloenjoeëng gata gòh lòm rajeu*$^{\varepsilon}$ *mangat djeuët tangoej soebang* = ge moet uw oorgaten verwijden zij zijn nog niet groot genoeg om gemakkelijk uw oorschijven te dragen.

Beungkaj, of *meungkaj*, half rijp, rijpende, nog hard zijn (v. vruchten), vgl. *moeda, poeti*$^{\varepsilon}$, *pateuën, badjè*$^{\varepsilon}$, *batat, masa*$^{\varepsilon}$, *leubaïh, roengkõ*$^{\varepsilon}$.

Beungòh, I ochtend (opp. *seupõt, sindja*), morgen; bijv. *beungòh-beungòh* = vroeg in den morgen, *beungòh oeròë* = 's morgens, *singòh-beungòh* = morgenochtend, *òh soebòh beungòh oeròë* = als het ochtend werd, *baròë beungòh* = gisteren ochtend, *boenòë beungòh* = van ochtend (vgl. Mal. *tadi pagi*), *sindja* (of *seupõt-*) *kòn tõ*$^{\varepsilon}$*an beungòh* = van den avond tot den morgen, *beungòh Seunanjan* = Maandagmorgen, *ban lami beungòh oeròë* = zoodra het ochtend was, — II gelijken op, overeenkomen met, evenaren, aarden naar, bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *lõn djibeungòh nang oeròë doedòë* = mijn kind zal later zijn moeder evenaren.

Beunò, naam v. e. boozen geest die nachtmerrie veroorzaakt.

Beunteuëng (Mal. *bentang*), dwarsspannen, uitspannen, strekken, uitspreiden, ook horizontale stok waaraan men zich vasthoudt (zooals bijv. de dorschers gebruiken), *beunteuëng pageuë* = horizontale latten v. e. omheining, *beunteuëng talòë* = dwarstouw.

Beu$^{\varepsilon}$**ò,** lui, traag, loom, vgl. *malaïh, badam, ajeuëm*, opp. *djeumòt*, bijv. *oereuëng beu*$^{\varepsilon}$*ò lagòëna* = een aartsluiaard, *poesa ba*$^{\varepsilon}$ *roeëng alamat beu*$^{\varepsilon}$*ò* = een haarkronkel op den rug is een aanwijzing v. e. luien aard.

Beu$^{\varepsilon}$**oeët,** zie *bõt*.

Beu$^{\varepsilon}$**õt,** zie *bõt*.

Beuradoe (Mal. *beradoe*), slapen (v. voorname personen), *tadja*$^{\varepsilon}$ *beuradoe sikléb mata* = ga even slapen, *djì*$^{\varepsilon}$*éh sadjan djibeuradoe* = zij leggen zich te slapen.

Beurakah, of *brakah*, bluffen, opsnijden, grap, scherts, grappig, belachelijk, (vgl. *boereuë*), bijv. *oereuëng beurakah* = opsnijder, grappenmaker, clown, *marit brakah* = een loopje (met iemand) nemen, *narit* (of *haba-*) *brakah* = schertsend gezegde, *tjit meuhat na ban lõn peugah kòn beurakah* = het is heusch juist als ik zeg ik snijd niet op.

Beura(h)la (Mal. *berhala*), afgod,

bijv. *teumpat beurahla* = heidensche tempel.

Beuralè of *beulalè* (Mal. *belalai*), snuit v. e. olifant.

Beurama, een veelkleurige vechthaan.

Beuramòë, een als groente genuttigde plant.

Beuranda (of **branda-**) **seumah,** steenen estrade binnen den vroegeren kraton waar de inhuldiging v. e. nieuwen Sultan plaats had, ook: *pra^{c}na seumah, batèë tabaj.*

Beurangkah, een wilde kastanje-soort.

Beureu^{c}at, in *malam beureu^{c}at* (Arab. *lailat al-barā 'ah*), de heilige nacht vóór den 15en der 8e maand.

Beureudén, een in het wild voorkomende palmsoort.

Beureugoe, signaalhoorn.

Beureugòm (Mal. *pergam*), e. s. v. wilde duif, muskaatduif.

Beureuhi (Mal. *berahi*), verliefd, verzot, vgl. *inseuh, sajang, weuëh, gala^{c}, tjhén, arò^{c}, gaséh,* bijv. *atédji beureuhi hana padan* = zijn hart werd onzegbaar verlangend.

Beureukaïh (Mal. *berkas*), bos, schoof, garf, bundel, tot bossen, bundels samenbinden, vgl. *ikat, gasaj, seunibaj, peudòë,* bijv. *kajèë njang gèt thō kréng djibeureukaïh oebé é^{c} djimè* = van het hout dat goed droog was maakte hij bundels zoo groot als hij kon dragen.

Beureukat, of *beurkat* (v. Arab. *baraka*), zegen, heil, gezegend, voorspoedig, bijv. *beureukat doe^{c}a Nabi* = door den zegen v. h. gebed v. d. Profeet, *beureukat goerèë* = door den zegen van den leeraar, *beureukat kramat si N.* = door den zegen en de wondermacht v. N., *reuta^{c}dji hana beureukat* = het gaat hem niet gezegend, *beureukat that oemoedji* = hij heeft een gezegenden ouderdom (bereikt), *hasé beureukat soeka^{c}an Toehan neubri* = de zegen en de genietingen die de Heer brengt.

Beureukië^{c} (Mal. *berki^{c}*), e. s. v. snip.

Beureulang, e. s. v. zeevisch.

Beureumbōng, de aan den bezaansmast bevestigde boom.

Beureunè, gekorrelde sago.

Beureunòng, e. s. v. veeziekte.

Beureu^{c} òh, in *oelèë beureu^{c} òh* = oudste kind, vgl. *oelèë bara* en *aneu^{c} phōn.*

Beureusén (Mal. *bersin*), niezen.

Beureutéh (Mal. *bertih*), openbarsten (vgl. *beureutōïh*), door poffen opengesprongen ongebolsterde rijst (vgl. *keumeung,* of *keumeu*), bijv. *beureutéh nala* = openbarsten v. nala (als men die poft), *meugeuroepōh ban beureutéh breuëh* = knetteren als bij het openbarsten v. rijst die men poft.

Beureutōïh (Mal. *meletoes*), ontploffen, uiteenspringen, openspringen, barsten, vgl. *beureutéh,* bijv. *bòh beureutōïh* = granaat, bom (vgl. *bòh beuleuha^{c}*), *kanèt lōn ka beureutōïh* = mijn rijstpot is gebarsten, *peunjakét beureutōïh* = een kunstmatig verwekte ziekte waarbij de buik v. d. getroffene zou opzwellen en barsten.

Beurkat, zie *beureukat.*

Beuroea^{c}, e. s. v. waterhoen met zwarte bovenveeren en witten borst.

Beuroeroe, e. s. v. groote boom waarvan de wortels kropgezwellen zouden veroorzaken.

Beuròn, zie *bròn.*

Beusèë, een ziekteduivel die er uitziet als een hond en wiens beet verlamt.

Beusòë (Mal. *besi*), ijzer, bijv. *beusòë mirah* = brandijzer, *beusòë kèb* = halvemaanvormig stukje ijzer bij het vuurslaan in gebruik, *beusòë teunoeang* = gietijzer, *beusòë teupèh* = smeedijzer.

Beusōt, gat in iets, met een gat of vol gaten, lek, bijv. *sikin beusōt ba^{c}* = een blank wapen met een gaatje in de basis v. h. lemmer, *prahō njòë ka beusōt* = deze prauw is lek.

Beutéh (Mal. *betis*), kuitbeen, het onderbeen onder de knie, *bòh beutéh* = de eigenlijke kuit, *koerè beutéh*

= geaderde kuiten (gelden als onheilspellend).

Beuténg, tijdelijke opzwelling, opzetting, v. d. buik, vgl. *boesõng, keumòng, boenténg, boentò[ɛ], basõ, badòm, teumbõn.*

Beuthat, uit *ba[ɛ] that,* zie *ba[ɛ].*

Beutjoe, nijptang, schroefbankje, vgl. *seupét, peunjeupét, geuroedoe, tjoe[ɛ]-anam, babah ité[ɛ].*

Beutjõh, zie *bitjõh.*

Beutòh, volwassen (v. meisjes), ook: v. bamboe en suikerriet die nog nimmer gesneden werd, *aneu[ɛ] dara njan beutòh that* = die maagd is inderdaad volwassen, vgl. *balèh.*

Beutõj (Mal. *betoel*), juist, echt, recht, waar, strikt, oprecht, gewis, werkelijk, wezenlijk, vgl. *beuna, teupat, bit, teuntèë, meuhat, djatòë, soenggõh, khòng, that,* opp. *poera-poera, wajang, kiwiëng, tjeukò[ɛ].*

Beutõm, zie bij *triëng.*

Bha[ɛ], zie *pha[ɛ].*

Bhah, zie *bah.*

Bhaïh (v. Arab. *baḥth*), afdeeling (v. e. hikajat).

Bhan, met kracht van boven naar beneden slaan.

Bhe, flink, kloek, moedig, stoutmoedig, onversaagd, onvervaard, dapper, vgl. *tjeubeuëh, peukasa, angkara, brani,* opp. *geusoeën, takõt, goendah, koejõt, koejoe.*

Bheuë[ɛ], deel, gedeelte, aandeel, maat, bijv. *njang siri bheuë[ɛ] gata* = welk is uw aandeel?

Bhòë, boor.

Bhoeë[ɛ], verdrinken, *oereuëng bhoeë[ɛ]* = drenkeling.

Bhõ[ɛ]-bhõ[ɛ], kloppen (v. h. hart), bijv. *atédji dawõ[ɛ] moebhõ[ɛ]-bhõ[ɛ] sabé* = zijn hart klopte steeds hevig door, vgl. *meutoeëb-toeëb até.*

Bhõm, familiegraf.

Biaja, uitgaven, kosten, onkosten, vertering, geschenk, vgl. *beulandja, pangkaj,* bijv. *biaja kawèn* = een v. d. bruidschat afhankelijk geldgeschenk dat de bruidegom voor de bruid meebrengt op den 3den (*b. lhèë*), 5den (*b. limòng*) en 7den (*b. toedjõh*) dag v. h. huwelijk, *biaja-* (of *beulandja-*) *boeleuën* = e. s. v. kostgeld dat de jonggetrouwde man maandelijks meebrengt ter bestrijding v. d. uitgaven voor hem gemaakt gedurende zijn maandelijksch verblijf ten huize zijner schoonouders, *biaja malam sikoereuëng* = wat de jonggetrouwde man op den 9en dag voor zijn vrouw meebrengt, *biaja peukan* = op de markt gekochte zaken, *biaja meuntah* = geschenk in geld, *biaja masa[ɛ]* = geschenk in lekkernijen.

Biasa, gewoon, plegen, gebruikelijk, gewend, ervaren, geoefend, vgl. *adat, kajém, deureuhém, reusam, atõran, kanoen, kaidah, ahli, oetõïh, pandé, tjaròng, tjeudaïh, bidja[ɛ], rantja[ɛ], tjeureudé[ɛ],* bijv. *goena biasa* = vroed en ervaren.

Bi[ɛ]at (v. Arab. *bai[ɛ]at*), geheime kennis (bijv. verkregen door aanwijzingen v. d. goeroe).

Bibeuë, draaien (draden tot touw), inééndraaien, twijnen, vgl. *reuë[ɛ], réng, sréng, poeta, djalòë,* enz.

Bibeuëh (Mal. *bébas*), vrij, onbelemmerd, onafhankelijk, vrijheerlijk, vgl. *wakeuëh.*

Bibi (Mal. *bibir*), lip, bijv. *lipéh bibi* = lett.: dunlippig zijn, d.i. kwaadspreken, lasteren, *teubaj bibi* = diklip, d.i. naam v. e. zeevisch, *tjoemèh bibi* = hazenlip, *bibi mata* = oogleden, *bibi poekòë* = schaamlippen v. e. vrouw.

Bibit, op het uiterste puntje of randje (zitten of staan).

Bida, I (Mal. *béda*), verschil, onderscheid, — II slecht, boos.

Bidan, vroedvrouw, verloskundige, vgl. *bliën.*

Bideuëng (Mal. *bidang*), breed, breedte, uitgespannen, uitgespreid, bijv. *idjalõn bideuëng doea haïh* = mijn kleed is twee el breed, *tika sibideuëng* = mat v. een breedte, smalle ligmat.

Bidja[ɛ], knap, ervaren, kundig, vernuftig, bekwaam, schrander, vgl. *bidja[ɛ]-sana, ahli, oetõïh, pandé, tjaròng,*

tjeudaïh, rantja$^{\varepsilon}$, tjeureudé$^{\varepsilon}$, meu$^{\varepsilon}$-akaj, além, malém, aréh.

Bidja$^{\varepsilon}$sana, schrander, scherpzinnig, knap, bekwaam, beleidvol, welopgevoed, vgl. *bidja$^{\varepsilon}$, oetōïh, tjeudaïh, le akaj, tjeureudé$^{\varepsilon}$, lisé$^{\varepsilon}$, tjaròng.*

Bidjèh (Mal. *bidji*), korrel, pit, zaad, zaailingen, bijv. *bidjèh saga* = sagapitjes, *bidjèh kajèë* = een stekje, *bidjèh mata* = oogappel, *taboe bidjèh* = zaadpadi uitstrooien, *keubeuë bidjèh* = buffelkoe die ieder jaar kalft, *toeha bidjèh* = de oudste familietak, *aneu$^{\varepsilon}$ siblah bidjèh* = kinderen uit een huwelijk waar de moeder v. minderen stand is.

Bidō$^{\varepsilon}$, e. s. v. vlerkprauw, vgl. *klèwè, kroewéh, leulajan.*

Bidoeën (Mal. *bidoean*), lichtekooi, hoer, prostituée, vgl. syn. bij *inòng.*

Bie, boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. Aegle Marmelos, Corr. (op Java *madja*).

Bië$^{\varepsilon}$, geslacht, stam, soort, volk, ras, vgl. *roekōn, bangsa, kawōm, soekèë,* bijv. *kaphé bië$^{\varepsilon}$ Blanda* = ongeloovigen v. Hollandsch ras, *Niëh koemoedèë bië$^{\varepsilon}$ hana malèë* = Niassers bengkoedoe-liefhebbers ras dat zich voor niets schaamt, *bië$^{\varepsilon}$ hiweuën-hiweuën* = al wat dier is, alle dieren, *bië$^{\varepsilon}$ bangsa tjitjém* = al wat vogel is, het vogelenheir, *na bië$^{\varepsilon}$ roekōn bòh kajèë* = er waren soorten v. boomvruchten, *siklian bië$^{\varepsilon}$ meusaka* = allerlei soort zoetigheden.

Biëng, krab, bijv. *biëng geuteuëm* = de gewone zwemkrab of kepiting, *biëng tjakah* = kleine eetbare krabsoort, *biëng randjōngan* of *b. ajōngan* = e. s. v. langpootige zeekrab, *biëng kōng,* of *b. kroeëng-kōng* = oneetbare aan het strand levende krabsoort die in den moerassigen grond gaten maakt en de uitgegraven aarde ophoopt, *biëng bangka* = e. s. v. moeraskrab, *biëng meuïh* = naam v. e. gouden halssieraad voor kinderen.

Bieuë (Mal. *biar*), laat zijn, laat maar, vgl. *ba$^{\varepsilon}$, bah, beu.*

Bika, I verwachting, gissing, plan, *moebika* = verwachten, *aneu$^{\varepsilon}$ njan hana djeuròh bikadji* = dat kind heeft geen goede inborst, — II passer, ook: *goenténg bika,* vgl. *djangka.*

Bila (Mal. *béla*), de persoon die rechtens het voorwerp is van bloedwraak, bloedschuldoffer, bijv. *toentōt-* (of *seutèt-*) *bila* = bloedwraak eischen, *bila gòb* = een aan doodslag schuldige (lett.: bloedschuldoffer v. anderen).

Bilahi, zie *Walahi.*

Bilaïh (Mal. *bilis*), ontstoken (v. d. oogen), *bilaïh mata* = ontstoken, loopende oogen.

Bilé$^{\varepsilon}$, kamer, vertrek, vgl. *djoerèë,* bijv. *djeuëb-djeuëb bilé$^{\varepsilon}$ na lōntamòng* = al de vertrekken ben ik binnengegaan.

Biléh, een kleine vischsoort (e. s. v. ansjovis op Java *tri*) vooral gedroogd genuttigd.

Bileuë (Arab. *bilāl*), moskeebeambte die de oproepingen tot de godsdienstoefeningen doet en voor het onderhoud der moskee zorgt.

Bileuëng, I (Mal. *bilang*) tellen, opsommen, opnoemen, rekenen, vgl. *kira, itòng,* bijv. *bileuëng reunggét* = geld tellen, *bileuëng sa* = één voor één tellen, — II (Mal. *gélang*) postelein (Portulaca oleracea, L.).

Bili, e. s. v. heester (Clinogyne dichotoma, Salisb), waarvan de schors gebruikt wordt voor het vlechten v. manden enz.

Bimaran, e. s. v. geesten die het vooral op kleine kinderen begrepen hebben, hun dikwijls stuipen en toevallen bezorgen en die men dan tracht gunstig te stemmen door hun te geven waarom zij vragen, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ njan kadang na bimaran* = dat kind is misschien door een bimaran bezeten, *lakèë bimaran* = datgene waarom een bimaran vraagt.

Bimba, of *mimba* (v. Arab. *mimbar*), preekstoel in de moskee.

Bimbang, ongerust, bezorgd, bijv. *atélōn bimbang* = mijn hart is onrustig.

Binasa, vernield, bedorven, verwoest, vernietigd, vergaan, te gronde gaan, te niet gaan, omkomen, ondergaan, vernielen, verwoesten, verdelgen, in het verderf storten, bijv. *tèèwakaj hana binasa* = vertrouwen wordt niet beschaamd, *harab bè*$^{\varepsilon}$ *binasa* = laat de hoop niet ijdel zijn, *meung kòn gata njang toelōng lōn meuhat binasa* = als gij het niet zijt die mij helpt dan ben ik zeker verloren, *binasa*$^{\varepsilon}$*an sibagòë* = schade lijden in alles.

Binasah, zie *meunasah*.

Binatang, dier, beest, vee (opp. *ma*$^{\varepsilon}$*-noesia* = mensch), bijv. *binatang oeteuën* = wouddier, de dieren des wouds, *peulara binatang* = er vee op na houden, *binatang han djeuët tatjarōt* = dieren die men niet uit moet schelden (omdat ze anders gevaarlijk zijn).

Binèh, kant, zijde, rand, oever, strand, zoom, boord, grens, (vgl. *bingkè, blah*), ook: de platte zijden v. h. lemmet v. e. blank wapen of mes, bijv. *di binèh roemōhlōn* = op zij van mijn huis, *dibinèh la*$^{\varepsilon}$*ōt* (of: *-pasi*) = aan het zeestrand, *di binèh blang* = aan den rand v. h. veld, *di binèh djoerōng* = aan de zijde v. d. dorpsweg, *di binèh kroeëng* = aan den oever v. d. rivier, *binèh nanggròë* = de grens v. h. land, *binèh* (of: *blah*) *tòh?* = aan welken kant?, *binèh idja* = de zoom v. e. kleed.

Bineuëh, dansen, tandakken.

Binga, *teubinga-binga,* de bezinning verloren hebbend, buiten bewustzijn.

Bingèt, kregelig, korzelig, lastig, kwaadaardig (v. dieren), vgl. *toenoe, bingkèng, tjikén, beungèh,* opp. *reumèh.*

Bingkè (Mal. *bingkai*), rand, boord, lijst, raam (bijv. om iets dat gevlochten of gespannen is voor de stevigte), *bingkè geundrang* (*rapa*$^{\varepsilon}$*-i*) = randhoepel v. e. trom (tamboerijn), vgl. *gheuëb.*

Bingkèng, lichtgeraakt, driftig, vgl. *tjikén, bingèt, toenoe,* opp. *reumèh.*

Bingkō$^{\varepsilon}$ (Mal. *béngko*$^{\varepsilon}$), krom, gebogen, bijv. *kajèë moebingkō*$^{\varepsilon}$ = (door vocht) kromgetrokken hout, *poebingkō*$^{\varepsilon}$ = krombuigen, vgl. *boengkō*$^{\varepsilon}$*, kiwiëng, lingkang, lingkōng, lingkō*$^{\varepsilon}$.

Bingòng (Mal. *bingoeng*), dom, onnoozel, in de war, verbijsterd, versuft, bedremmeld, soezen, vgl. *boedō, tahe, dòè até, doengèë, beubaj, boebaj, ngeut, beuna*$^{\varepsilon}$, opp. *tjeureudé*$^{\varepsilon}$.

Biniët, val (om dieren te vangen), bijv. *biniët rimoeëng* = tijgerval, *biniët boeë* = apenval, *biniët boej* = wilde varkensval.

Binòë (Mal. *bini*), echtgenoote, vrouw, vrouwelijk, vgl. *proemòh, éseutiri,* bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *binòë* = dochter.

Bintang, ster, ridderorde, bijv. *bintang meu*$^{\varepsilon}$*ikoe* = staartster, komeet, *è*$^{\varepsilon}$ *bintang* = vallende ster, *kalòn bintang* = geluksberekening, *bintang timoe* = morgenster, *bintang roesa* (of: *bintang pantjoeri*) = avondster, *bintang toedjōh* (of *bintang oereuëng le*) = zevengesternte, de Plejaden, *bintang lhèë* (of *bintang padé*) = gordel v. Orion, *bintang sikoereuëng* = de planeet Venus, *bintang paròë* (of *bintang glajang toekòng*) = het Zuiderkruis.

Bintéh, I leuning, waar men zich aan vasthoudt, vgl. *teumpat moemat,* of *ba*$^{\varepsilon}$ *moemat,* bijv. *bintéh titi* = brugleuning, — II wand, omwanding, beschot, bijv. *bintéh papeuën* (*b. triëng, b. meureuja, b. bleuët*) = omwanding v. planken(v. bamboe, v. d. bladstelen v. d. sagopalm, v. gevlochten klapperbladeren).

Bioela (Mal. *biola*), viool (v. Europ. maaksel), bijv. *geusò*$^{\varepsilon}$ *bioela* = viool spelen, vgl. *hareubab.*

Biōh, dysenterie, bloeddiarrhee, buik-

loop, vgl. *meudjan, tōh darah, danòh darah, tjirét.*

Birah, I kleinzeerig, overgevoelig, — II een Alocasia-soort.

Birahpati, zie *mirahpati.*

Biram, een mythische slang v. schitterende kleur, *euntjiën teumpa biram* = een ring in den vorm v. zulk een slang.

Bira$^{\varepsilon}$sa, boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. d. boeah nona (Anona reticulata, L.), vgl. *seureuba rasa.*

Birén̄g, I zweer onder de oksels, — II geelachtig rood (v. e. haan).

Biri-biri, beri-beri, vgl. *baroeëh, tjaroeëh, badòm, basō.*

Bisa, vergif, venijn (vooral v. dieren), vgl. *ipōh, toeba, ratjōn,* bijv. *oeleuë bisa* = vergiftige slang, *naga njan djiseumbō bisadji lam babahdji* = de naga's spuwden hun gif uit hun bek.

Bisan (Mal. *bésan*), de betrekking v. ouders wier kinderen met elkaar gehuwd zijn (de *bisan's* v. d. bruid zijn dus de bloedverwanten v. haar gemaal), *moebisan ngòn* = aanverwantschap hebben met, ook: partij zijn voor.

Bisé$^{\varepsilon}$, of *lisé$^{\varepsilon}$, sisé$^{\varepsilon}$* (Mal. *bisi$^{\varepsilon}$*), fluisteren, bijv. *narit bisé$^{\varepsilon}$* = heimelijke, vertrouwelijke besprekingen (die een huwelijksaanzoek voorafgaan).

Biséng (Mal. *bising*), verdoofd, soezerig, dommelig.

Bisòë, slecht, boos, schelmachtig, misdadig, vgl. *djheut, djoengkat, eungka$^{\varepsilon}$-eungka$^{\varepsilon}$,* bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ bisòë* = schelm, *boeët oereuëng bisòë* = het werk v. deugnieten.

Bit, juist, precies, waar, werkelijk, wezenlijk, waarachtig, heusch, zeker, stellig, gewis, bepaald, in waarheid, inderdaad, deugdelijk, feitelijk, gegrond, echt, onvervalscht, vgl. *beutōj, beuna, teupat, teuntèë, meuhat, djatòë, soenggōh, khòng, that,* opp. *poera-poera,* bijv.: *maté bit* = goed dood, *malò bit* = echte (d.i. ingevoerde) lakhars, *bit-bit* = in waarheid, inderdaad, voorwaar, (vgl. Mal. *bahwasanja*), *takheun ban bit* (of: — *ban teupat*) = zeg het naar waarheid, *bit-bit* (of: *soenggōh-*) *ban djipeugah* = het is volkomen waar wat hij zegt, *sabé-* (of: *saban-*) *bit-bit-* (of: *that-*) *panjang djih* = ze zijn precies even lang, *djinòë djimeulhò bit-bit* = zij vochten thans meenens, *ka lōn peusabé bit-bit* = ik heb al nauwkeurig vergeleken, *bitpi meunan* = het is werkelijk zoo, *meunjò keubit narit njan* = als die woorden gemeend zijn, *ada$^{\varepsilon}$ keubit gata* = indien het werkelijk gij zijt, *keubit niba$^{\varepsilon}$ até* = echt gemeend.

Bitja$^{\varepsilon}$, blusschen (v. kalk), vgl. *peulōn.*

Bitjah (Mal. *petjah*), stuk, kapot, gebroken, fijn maken, breken, vgl. *pitjah, beukah, patah, poetōih, wiët,* bijv.: *roekōn blah bitjah* = breekbare waar, aardewerk, *oebat bitjah darah* = lett.: medicijn om het bloed fijn te maken (d.i. een soort kraamdrank).

Bitjara, raad, raadgeving, beraadslaging, overleg, overweging, meening, gevoelen, bedoeling, oordeel, (vgl. *akaj, até, aga$^{\varepsilon}$, sangka*), onderhandeling, bespreking, ook: zorgen voor, bijv.: *tòh bitjara?* = wat is nu de (juiste) raad?, *pakri bitjara gata?* = hoe denkt u erover, wat raadt u?, *gadòh bitjara* = ten einde raad zijn, *tatjoeba peugah, peuë na bitjara* = zeg toch, wat uw bedoeling is, *djih hana djibitjara peunadjōh keu aneu$^{\varepsilon}$* = hij zorgt niet voor den kost van zijn kind, *toelōng ngòn bitjara* = hulp met raad.

Bitjōh, of *beutjōh,* puist, bult, blaar op de huid, vgl. *barah.*

Bla, tusschenruimte, vgl. *djareuëng, antara, lheuëng, roe$^{\varepsilon}$euëng,* opp. *rapat, krab, rab, tòë, djab, reula,* bijv. *hana bla* = zonder tusschenruimten; *poebla* = scheiden (v. vechtenden), tusschenbeiden treden, *hanban poebla* = onmogelijk te scheiden.

Blah (Mal. *belah*), I splijten, klieven,

kloven, hakken, openspouwen, gekloofd, gespleten, vgl. *plah*, bijv. *batèë blah* = een gespleten steen, *blah kaj* (of *blakaj*) = ½ *kaj*, II, — zijde, kant, vgl. *binèh*, bijv. *njang blah oeneun* = die aan de rechterzijde is, *awé siblah* = een gehalveerde rotan, *djaròë doea blah* = beide handen, *boeta siblah* = aan één oog blind, *siblah-blah bahōdji* = op elk van zijn schouders, *ikan siblah* = platvisch (schol, bot, schar, tong enz.), *blahnòë* = aan deze zijde, *blahdéh* = aan gene zijde, *blah tòh* = aan welken kant?

Blaïh (Mal. *belas*), vormt de telwoorden van 11—19, bijv. *siblaïh* = elf, *doea blaïh* = twaalf, *sikoereuëng blaïh* (cfm. *koereuëng sa doea plōh*) = negentien.

Blajat (v. Arab. *wilājat*), uitheemsch, vreemd, exotisch, vgl. *adjajéb, asèng, la$^{\varepsilon}$ōt*, opp. *tanòh*, bijv. *kasab blajat* = e. s. v. ingevoerd metaaldraad, *oebat blajat* = Europeesch kruit.

Blakaj, zie *blah*.

Blanda, of *Beulanda*, of *Oelanda*, de Hollanders, Hollandsch, Holland, bijv. *bè$^{\varepsilon}$ tameugòt ngòn Blanda kaphé* = verzoenen wij ons niet met de Hollandsche ongeloovigen!, *Oelanda poela laboe* = Hollandsche laboe-planters (schimpnaam).

Blandja, zie *beulandja*.

Blaneu$^{\varepsilon}$, e. s. v. visch (Mugil-soort).

Blang, het veld, complex van rijstvelden die bij één dorp behooren, bijv. *kanoeri blang* = godsdienstige maaltijd des velds, *loeaïh blang* = open, vrij zijn der velden, *pitjè$^{\varepsilon}$-* (of *kòt-*) *blang* = nauw, gesloten zijn der velden, *maté di blang* = sneven in het veld.

Blangòng (Mal. *belanga*), pot, pan (v. aarde, koper of ijzer), bijv. *blangòng dara* = groote aarden pot, *blangòng meulisan* = ijzeren pot om suikerstroop te koken, *blangòng raja* = zeer groote ijzeren pot, *kanèt blangòng* = potten en pannen, *blangòng ideuëng* = braadpan met ooren.

Blé, *moeblé*, of *blōj, moeblōj*, flitsen, flikkeren (v. d. bliksem).

Blè$^{\varepsilon}$, *moeblè$^{\varepsilon}$*, knippen met de oogen, vgl. *blèt*.

Blèt, I blik (metaal), II — knippen met de oogen, vgl. *blè$^{\varepsilon}$*, bijv. *sigò blèt* = één oogknip, *blèt-blòt* = flikkeren, schitteren, v. vele plaatsen tegelijk (bijv. v. borduurwerk dat met schitterende loovertjes is bezet).

Blét, keer, maal, vgl. *gò, seun*, bijv. *siblét* = eenmaal, eens, *le blét* = vele malen.

Bleuët, ruw vlechtwerk van bamboe-, riet- of klapperbladeren (*bleuët triëng, bleuët, ba$^{\varepsilon}$ rabò*, enz.), *moebleuët* = maken v. ruw vlechtwerk, *até oebé bleuët* = laf, bang.

Bleukò$^{\varepsilon}$, e. s. v. witte reiger, vgl. *bangò*.

Bleut, het opslaan of openen der oogen, ook: zichtbaar worden, bijv. *ka djibleut matadji* = hij heeft zijn oogen opgeslagen (v. e. zieke), *ka djibleut mata oeròë* = de zon breekt door (de wolken), *djipoebleut matalōn* = zij spalkten mij de oogen open.

Blibéh, spoel waarlangs bij het nettenknoopen de steken gelegd worden en die de wijdte der mazen bepaalt.

Blida, plankjes waarlangs bij het knoopen v. netten de steken gelegd worden, ook: dwarslatten waartusschen de beide ronde zuilen (*wéng*) v. d. suikermolen zijn geklemd.

Blideuëng, e. s. v. zeevisch.

Blië, I boos aankijken, aanstaren, — II *boe teublië* = droge rijst.

Blië$^{\varepsilon}$ (Mal. *belia$^{\varepsilon}$*), wijdgeopend, opengesperd (v. d. oogen).

Bliën, vroedvrouw, verloskundige, vgl. *bidan*.

Blimbéng, de in elkaar grijpende tanden v. d. cylinders v. e. suikerpersmolen.

Blinggè, of *beulinggè*, boom en vrucht

(*ba^{e}-, bòh-*) v. Feronica elephantum Corr.

Bliöng (Mal. *belioeng*), een groote soort dissel, vgl. *rimbaïh, tjeukèh, keutjoebōng.*

Blò^{e}, een geest als onze „boeman", waarmede men kinderen bang maakt.

Blòë, *moeblòë* (Mal. *beli*), koopen, *poeblòë* = verkoopen, *beuneulòë* = koop, bijv.: *lōn keumeung blòë sabòh keubeuë ba^{e} gata* = ik kom een buffel bij je koopen, *peuë njang tablòë di peukan* = wat hebt ge op de markt gekocht?, *blòë poeblòë* = koop en verkoop, *blòë akat* = koop met recht v. wederinkoop, *ngòn blòë ië teubèë,* of: *ngòn blòë ranoeb* = lett. (geld) om suikerrietsap (of sirih) te koopen, d.i. een fooi, drinkgeld, *blòë joem sadjan* = koopen met contante betaling, *blòë tanggōh* = koopen op crediet, *lōn poeblòë keu dròëneu oemònglōn* = ik verkoop u mijn rijstveld, *lōn keumeung poeblòë keubeuë* = ik ga den buffel verkoopen.

Bloeka, of *beuloeka* (Mal. *beloekar*), kreupelhout, vgl. *tamah.*

Blōh, gaan, loopen, stappen, ergens ingaan (bijv. in het gras, in het rijstveld, in het water, in het bosch, enz.), bijv.: *djiblōh lam la^{e}ot* = zij stapten in de zee, *poeblōh keubeuë lam oemòng* = het veld injagen v. karbouwen (om den grond om te woelen), *djiblōh lam prang* = hij begaf zich in den strijd.

Blōj, zie *blé.*

Bòb-bòb, klanknab. v. h. opborrelen v. water.

Bōb, I schrijfboek (gevormd uit het Ned. „boek", of Eng. „book"), — II *bab-bōb,* klanknab. v. h. doffe geluid v. vallen en slaan.

Bō^{e}bang, bekommerd, verdrietig.

Bòbò, babbelen, *si-bòbò* = babbelaar, vgl. *brèt-bròt.*

Boe, I in water gekookte rijst, *boe koelah* = rijst in pakjes van pisangblad als leeftocht op reis meegenomen, *boe kréb-kréb* = in de zon gedroogde gekookte rijst, *boe bit* = gewone gekookte rijst, *boe leukat* = gestoomde kleefrijst, *boe teublië* = droge rijst, *boe leumië^{e}* = zachte rijst die in te veel water gekookt heeft, *boe koenjèt* = geelgekleurde rijst, *boe minjeu^{e}* = eerst met water gekookte en daarna met klapperolie overgoten rijst, *boe teulheuë* = drooggebakken gekookte rijst, *boe reuteuë^{e}* = rijst met de zaden v. Phaseolus radiatus, L. suiker en fijn geraspten klapper samen gekookt, *boe leungkoeët* = rijst gekookt van bij het stampen gebroken korrels, *tagoeën boe* = rijst koken, *padjōh boe* = rijst eten, *kanoeri boe* = achtste maand v. h. Mohamm. jaar, *dja^{e} ba boe,* of *dja^{e} mè boe* = rijst gaan brengen, *mè boe pagalō* = het brengen van pagalō-rijst v. d. zijde des mans naar het huis der bruid een paar dagen vóór de bruiloft, *wa^{e}tèë boe* = etenstijd (als tijdsbep. ± 8 à 9 uur v.m.), *idja kaphan moeboe* = gestijfseld wit katoen voor lijkkleeden gebruikt, *bōh boe* = het eten opbrengen, *teumòn boe,* of *lawan boe,* of *ngòn padjōh boe* = toespijzen bij de rijst, — II zie *bah.*

Boebadji, e. s. v. zuigvisch.

Boebaj, zie *beubaj.*

Boebajang, zie *bajang.*

Boebalōt, een wijd geknoopt spits toeloopend net dat als een fuik ergens in de modder wordt gelegd om grondels te vangen.

Boeban (Mal. *beban*), vracht, last, pak, bijv. *brat that djimè boeban* = een zware vracht bracht hij mee.

Boebarang, zie *barang.*

Boebari, e. s. v. vlieg of mug.

Boebé, zie *bé.*

Boebè^{e}, zie *bè^{e}.*

Boebèë (Mal. *boeboe*), e. s. v. fuik (soorten: *b. djareuëng, b. dòm, b. krab, b. la^{e}ōt, b. kroeëng,* enz.), bijv. *boebèë doea babah* = fuik met twee monden, *theun boebèë* = fuiken uitzetten, *rhoeëng boebèë* = de fuiken inhalen.

Boebeuë, droge klapperbladeren.

Boebeuë[ɛ], de paardenhaarachtige bekleedselen tegen palmstammen, vgl. *iniëm, djoengka, riman, boelèë djõ*[ɛ].

Boebiri, of *oebiri,* of *koebiri* (Mal. *biri-biri*), schaap, ram, *boebiri pò*[ɛ] = vechtram.

Boebò, vóór den buik dragen.

Boebõih, lek, lekken, uit een opening vloeien, vgl. *tiréh.*

Boebõng, dak, dakbedekking (vgl. Mal. *boeboeng* = top, nok), bijv. *na peuë srõt di boebõng* = er is iets v. h. dak gevallen, *peudab boebõng* = aanbrengen v. d. dakbedekking, *djeurat moeboebõng:* een graf met een dak er boven.

Boebrang (Mal. *berang-berang*), e. s. v. otter.

Boeda[ɛ], kind, wicht, knaapje, jongen.

Boedaj, I dom, onnoozel, stom, vgl. *doengèë, boebaj, ngeut, beuna*[ɛ], *boedõ, bingòng, tahe,* bijv. *boedaj that kah* = wat ben jij een stommeling, — II, een vischsoort.

Boedhèë (Mal. *boedoe*), e. s. v. trasi v. kleine visch in pekel (in Daja veel gegeten), vgl. *beulatjan, peuda.*

Boedi, of *boediman,* zich goed gedragen, verstandig, wijs.

Boediadari, zie *boeliadari.*

Boediman, zie *boedi.*

Boedjaj (Mal. *boedjal*), uitpuilend, uitstekend gedeelte van iets, ronde verhevenheid op een *gòng, tjanang,* enz., verg. *toembòh, boela.*

Boedjang, vrijgezel, heraut, page, schildknaap, *boedjang radja* = des konings heraut.

Boedjõ (Mal. *boedjoer*), rechtuit, rechttoe, in de lengte, languit, langwerpig (opp. *linteuëng*), ook: de schering (bij een vlechtpatroon), bijv. *bara boedjõ* = de overlangsche balken boven in het huis, *moeka boedjõ* = een langwerpig (ovaal) gezicht.

Boedõ (Mal. *bodoh*), dom, onnoozel, vgl. *boedaj, beubaj, boebaj, doengèë, ngeut, beuna*[ɛ], *bingòng, tahe, dòë até.*

Boedõ[ɛ], melaatschheid, lepra, vgl. *peunjakét djheut,* bijv. *ka lahé djisakét boedõ*[ɛ] = het is al te zien dat hij melaatsch is.

Boedoeëng, een haringsoort.

Boedõj, zonder staart (v. e. kip).

Boeë, aap, *boeë angèn* = luiaard, *tjoegòng boeë* = gezwel aan de onderkaak (als de wangzak v. e. aap).

Boeëh (Mal. *boeas*), wild, woest, geil, vgl. *ganah, lahèë, kleuët* (opp. *seu*[ɛ]*iët*), *poeboeëh* = wild maken.

Boeëng, moeras, vgl. *paja.*

Boeët (Mal. *boeat*), werk, arbeid, bezigheid; zaak, quaestie, aangelegenheid; handeling, handelwijze, gedraging, daad, ook: wat voegzaam is, bijv. *atõ boeët* = het werk regelen; *lõn djinòë na boeët* = ik heb thans werk; *dja*[ɛ] *boeët* = een werk ondernemen; *peuë boeët* = wat werk?, ook: waartoe, waarvoor, tot wat? (vgl. *keupeuë*), bijv. *peuë boeët gata* = wat werk doet ge, wat hebt ge te doen?, *peuë boeëtkeu keunòë* = wat doe je hier?, *peulakoe boeët* = een zaak bewerkstelligen, *boeëtdji djitõt naleuëng* = hij hield zich bezig met gras branden, *boeët djén* = hetgeen een booze geest doet (bijv. als men over de plek loopt, waar hij huist), *bè*[ɛ] *sòë toepeuë boeët njan* = laat niemand van die zaak weten, *lõn that boeët* = ik heb veel te doen, *geunab oeròë boeëtdji djidja*[ɛ] *geumadè* = elken dag was zijn werk uit bedelen gaan, *boeët han hasé* = ijdel werk, *meunòë boeët* = op deze wijze, *keuneulheuëh djeuët lòm boeët* = daar komt later weer moeite (een rechtszaak) van, *dji*[ɛ]*ingat boeëtdji dilèë* = hij dacht terug aan zijn vroegere handelwijze, *meulingkeuë boeët* = het voegzame overtreden, *sirõng boeët* = slechte gedragingen, *meunan peuneugah, njang boeët hana lõntoepeuë* = zoo zegt men, maar of het werkelijk zoo is (het werk, de zaak zelf) weet ik niet, *boeët djheut* =

slechte daad, misdaad, ontucht, *boeët njòë gòhlòm lõnbri thèë ba^{ɛ} ajahlõn* = deze quaestie heb ik nog niet aan mijn vader medegedeeld, *poeboeët*, of *poemoeboeët* = werken, doen, handelen, vervaardigen, *poeboeët* = ook: een samentrekking v. *peuë boeët* (zie boven), bijv. *poeboeët tadja^{ɛ} keunan* = waartoe gaat ge derwaarts?, *la^{ɛ}ën hana djipoeboeët sapeuë* = anders deed hij niets, *beutapoeboeët ban lõn peugah* = wilt handelen naar ik zeg, *lheuëh djimoeboeët* = nadat hij met zijn werk klaar was, *djeumòt ba^{ɛ} poemoeboeët* = ijverig in het werk, *poeboeët oemòng* = het rijstveld bewerken, *dit peuë lõnpoeboeët oeròë njòë* = weinig is hetgeen ik vandaag heb uitgevoerd, *poeboeët-boeët* = ook: fijn voor „cohabiteeren".

Boega, naam v. e. boom behoorend tot de fam. der Euphorbiaceën, *tapa^{ɛ} gaki lagèë õn boega* = voetzolen in vorm gelijkend op boegabladeren (geldt als vrouwelijke schoonheid).

Boegam, met een breed stomp uiteinde, onvoltooid, opp. *rantjõng, lantjõ^{ɛ}, tirõt, lantjõng, tjintjoe,* vgl. *toempõj,* bijv. *tandõ^{ɛ} boegam* = hoorns stomp en niet uitgegroeid (bij hoornvee).

Boej, I varken, zwijn, bijv. *ranté boej* = lett. varkensketting d.i. een soort amulet, *poengò boej* = lett. varkenswaanzin d.i. een soort vallende ziekte, — II de neut welke men onder een hefboom (*seunoengkét*) schuift als men hiermede iets wil oplichten.

Boeja (Mal. *boeaja*), krokodil (*boeja galeuën* = een lichtgekleurde soort, *b. itam* = een donkergekleurde soort, *b. tjanggoeë^{ɛ}* = een kleine soort met breeden snoet), *boeja kab* = door krokodillen opgevreten, *di kroeëng le that boeja* = in de kreken zijn veel krokodillen.

Boeka, open, *poeboeka* of *poeka* = openen, openmaken, losmaken, vgl. *peuhaïh, plòïh,* bijv. *njòë ka teuboeka até geutanjòë* = thans is ons hart verruimd, *boeka poeasa* = de vasten verbreken, de ontnuchtering na de vasten (Arab. *faṭoer*), *poeka pintõ* = de deur openen, *djih na djipoeka rasialõn* = hij heeft mijn geheim geopenbaard.

Boekét (Mal. *boekit*), berg.

Boekòn (Mal. *boekan*), vaak verkort tot *kòn* (zie aldaar), niet, iets niet zijn, is het niet?, immers?, *boekòn boebarang* = zeer, hevig, buitengewoon, voorbeeldeloos, bijv. *dalam Tjeuroega boekòn peungeuïh le* = in het Paradijs hoe heerlijk licht, *boekòn sajang* = hoe jammer, of: is het niet jammer?, *djimòë boekòn boebarang* = hij weende heviglijk, *beungèhdji boekòn boebarang* = hij werd zeer woedend.

Boekõng, kaal, kaalgeschoren, haarloos, hoornloos, blootshoofds, vgl. *koepõng,* bijv. *tjoekõ boekõng* = kaalscheren, *leumò boekõng* = een rund zonder hoorns, *pakòn tadja^{ɛ} oelèë boekõng* = waarom gaat ge blootshoofds?

Boekõt, bedekking v. nipah-bladeren over per prauw vervoerde goederen.

Boela, I uitpuilen, vgl. *boedjaj, toembòh,* bijv. *mata boela* = uitpuilende oogen, II — e. s. v. zeevisch.

Boelat, rond, bol, zonder hoeken of kanten, ovaal, cylindervormig, geheel, vgl. *boentaj,* bijv. *triëng boelat* = een geheele (niet gespleten) bamboe, *pineung boelat* = een geheele (niet gehalveerde of in stukjes gehakte) pinangnoot.

Boelèë (Mal. *boeloe*), huidhaar (hoofdhaar = *õ^{ɛ}*), veeren bij vogels, wol v. schapen, stekels v. e. stekelvarken, enz., bijv. *boelèë keunèng* = wenkbrauwen, *boelèë geutië^{ɛ}* = okselharen, *boelèë bòh* = schaamharen, *boelèë beutéh* = haar op de kuiten, *boelèë mata* = oogharen, *boelèë idõng* = neusharen, *boelèë gloenjoeëng* = oorharen, *boelèë misè* = snorharen, *boelèë è^{ɛ}* =

nestharen, *boelèë peureumpiëng* = haarlokken bij de slapen v. h. hoofd eener jonggetrouwde vrouw, *sroej boelèë badan* = het te berge rijzen der haren, kippenvel krijgen, *boelèë groeë* = manen v. e. paard, *boelèë landa*^{e} = pennen of stekels v. e. egel of stekelvarken, *boelèë manò*^{e} = kippenveeren, *boelèë kamèng* = geitenhaar, *boelèë djō*^{e} = arenvezels, *boelèë djagōng* = het roodachtige haar v. maïs, *boelèë tika* = pluisjes v. e. mat, *boelèë boebōng* = dakstroo.

Boeleuën (Mal. *boelan*), maan, maand, bijv. *padoem oeròë boeleuën* = de hoeveelste der maand is het?, *si*^{e}*oeròë boeleuën* = de eerste der maand, *boeleuën leumah* = den eersten der volgende maand, d.i. als de maan zichtbaar is, *boeleuën likōt*, of *b. dilèë*, of *b. ka abéh* = de vorige maand, *boeleuën peunama*, of *b. peunòh*, of *b. trang* = volle maan, *boeleuën é*^{e}, of *b. moeda* = opkomende, wassende maan, *boeleuën trōn*, of *b. tirōt* = afnemende maan, *grahna boeleuën*, of *b. ka rahōb kab* = maansverduistering, *boeleuën si*^{e}*oeròë* = de nieuwe maan (lett. de maan v. één dag), *ilō*^{e} *sang boeleuën trang* = zoo helder als de volle maan, *moeboeleuën-boeleuën* = maanden lang, *biaja boeleuën*, of *beulandja boeleuën* = e. s. v. kostgeld ter bestrijding v. d. uitgaven voor den jonggehuwden man gedurende zijn maandelijksch verblijf bij zijn schoonouders gemaakt, *poengò djilhab aneu*^{e} *boeleuën* = aanvallen v. krankzinnigheid bij het begin der maand, *leumah boeleuën*, of *kalòn b.* of *aneu*^{e} *boeleuën* = de maandstonden, menstruatie hebben, *boeleuën bòh kajèë* = 6e maand v. h. Mohamm. jaar, *boeleuën apam* = 7e maand v. id., *boeleuën kanoeri boe* = 8e maand v. id., *boeleuën oeròë raja* = 10e maand v. id., *boeleuën meu*^{e}*apét* = 11e maand v. id., *boeleuën hadji* = 12e maand v. id.

Boeliadari, of *boediadari* (Mal. *bidadari*), hemelnimf, nimf, hemelprinses.

Boeliët, (tot balletjes, pillen) kneden, ineendraaien, bijv. *boeliët tjandoe* = opiumbolletje, *boeliët idja* = een kleed tot een bal draaien.

Boeloeëng, deel, aandeel, vgl. *bagi, djeumba, bagian, bheuë*^{e}, bijv. *boeloeënglōn bè*^{e} *tabri keu gòb* = geef mijn deel niet aan anderen, *boeloeëng prang sabi* = deel v. d. djakat voor den heiligen oorlog bestemd.

Boeloet, nat, vochtig, vgl. *basah, boetjhò, djoeëm*, opp. *thō*.

Boelōh (Mal. *boeloeh*), een bamboesoort o.a. gebruikt voor blaasroeren, kokers, spoelen, voetangels enz., bijv. *boelōh geunampōj* = de spoelvormige bamboekokertjes of klossen waarop de te weven zijde wordt gewonden, *tjatja*^{e} *boelōh*, of *tjoetjò*^{e} *boelōh* = klossenstandaard waarop voormelde kokertjes worden gestoken om het garen naar het scheerraam over te brengen.

Boem, of *bam*, klanknab. v. e. dof geluid bijv. v. h. in het water ploffen v. zware voorwerpen.

Boembam (Mal. *bembam*), poffen, vgl. *lheuë, teuët, dadeuëng, panggang*.

Boemèë, iemand die de geheime wetenschap kent om tijgers te vangen.

Boemòë (Mal. *boemi*), aarde (als hemellichaam), aardrijk, bijv. *joeb boemòë* = onderwereld, *boemòë peuët haïh* = de plek aarde van vier el lang (waarin men begraven wordt), *langèt ngòn boemòë neupeudjeuët lé pòteu Alah* = hemel en aarde zijn door onzen Heer God geschapen.

Boendi, zie *boeni*.

Boendri, krullend, gekruld, gekroesd (van haar), vgl. *patah manjam*, bijv. *ō*^{e}*dji boendri* = zij heeft krulhaar.

Boengèng, opgezet, vgl. *basõ, badòm, teumbõn, beuténg, boentò$^{\varepsilon}$, boesõng.*

Boengka, I vertrekken, wegzeilen, reizen of opbreken naar een andere plaats, bijv. *boengka oe glé* = opbreken naar het gebergte, *kapaj ka djiboengka* = het schip is reeds vertrokken, *hò djiboengka Si N* = waarheen is N. vertrokken?, *boengka ba$^{\varepsilon}$ prang* = ten oorlog uittrekken, — II omvallen, omvervallen, vgl. *reubah,* bijv. *boengka kajèë rimba oebé-bé raja* = de woudboomen vielen om zoo groot als zij waren.

Boengkaïh, ergens uit opduiken, boven (water) komen, voor den dag komen, *poeboengkaïh* = water opwerpen (zooals bijv. een krokodil, een visch doet).

Boengkaj, I (Mal. *boengkal*), een goudgewicht = 16 *manjam* = 2 dollars (± 54 gram); bij huwelijksgiften geldt 1 *boengkaj* (als waardebepaling) = 25 dollars = 5 *tahé* = 25 *peuha* (tegenwoordig *f* 25) en bij weddenschappen, 1 *boengkaj* = 5 *tahé* = 20 *peuha* = 20 dollars (tegenwoordig *f* 20), *gleuëng gaki sipasang nam boengkaj brat* = een paar voetbanden ter zwaarte van 6 boengkaj's, — II verhuur (v. tuinen).

Boengkõ$^{\varepsilon}$ (Mal. *boengkoe$^{\varepsilon}$*), bochel, bult, bultig, krom, gebogen, gekromd (vgl. *lingkang, lingkõng, lingkõ$^{\varepsilon}$, bingkõ$^{\varepsilon}$, leunté$^{\varepsilon}$, tjeukò$^{\varepsilon}$, kiwiëng,* opp. *teupat),* bijv. *boengkõ$^{\varepsilon}$ oedeuëng* = met gebogen rug of hooge schouders, *si-boengkõ$^{\varepsilon}$* = de bultenaar, *poeboengkõ$^{\varepsilon}$* = krom buigen.

Boengkoeïh, een kleine vischsoort.

Boengkõïh (Mal. *boengkoes*), pak, baal, bundel, inpakken, inwikkelen, ineenwinden, oprollen, bijv. *idja boengkõïh* = een opgerolde doek, *djidjõ$^{\varepsilon}$ boengkõïh ranoeb keu djamèë* = hij reikte zijn sirihdoek aan den gast, *aneu$^{\varepsilon}$ boengkõïh* = quasi instrumentjes welke als tegenwicht aan een sirihdoek hangen, *boengkõïh boera$^{\varepsilon}$* = doek zooals vrouwen als hoofdbedekking plegen te gebruiken.

Boengò (Mal. *boengoer*), boomsoort met goed hout.

Boengòng (Mal. *boenga*), bloem, bloesem, bloemfiguur, bloempatroon, bloemmotief (siermotief bij weefsels, borduurwerk, houtsnijwerk, sieraden, enz.), rente, interest (vgl. *laba, oedjõng*), bijv. *boengòng lawang* = kruidnagelen, *boengòng lada* = peperbloesem, *boengòng peukan* = bloemen die steeds op de markt verkocht worden, *boengòng apoej* = vuurwerk, *boengòng oeròè* = de stralen der pas opkomende zon, *boengòng djaròè* = handgift, geschenk, huldeblijk, *moeboengòng* = bloemen dragen, bloeiperiode, *boengòng tadjõ$^{\varepsilon}$* = al wat ter versiering of om den aangenamen geur in het haar wordt gedragen, *boengòng soenténg* = bloemvormig gouden haarsieraad dat aan een haakvormig omgebogen naald achter het oor wordt bevestigd, *boengòng preuë$^{\varepsilon}$,* of *b. prië$^{\varepsilon}$* = gouden ruitvormige voorwerpjes waaraan kleinere figuurtjes aan kettinkjes hangen (als sieraad links en rechts v. h. oor gedragen), *boengòng karang djeuë,* of *b. djeumpa meu$^{\varepsilon}$anténg-anténg* = dergelijk sieraad als het vorige waarvan echter maar één voor in de haarwrong wordt bevestigd, *boengòng reunggét* = rente, interest v. geld, *poeboengòng-* (of *padjõh boengòng-*) *reunggét* = geld tegen interest uitleenen of uitzetten.

Boengsoe, jongste kind, laatstgeborene, vgl. *toelõt,* opp. *oelèë bara.*

Boeni, of *boendi,* een boomsoort, *paleuët djaròè lagèë õn boendi* = handpalmen in vorm gelijk aan boendi-bladeren.

Boenjòë (Mal. *boenji*), geluid, klank, toon, gerucht, vgl. *soe,* bijv. *boenjòë-boenjòëjan* = muziek, *boenjòë sangat soebra* = een geweldig leven, *tröïh oe djeu$^{\varepsilon}$õh doem moe-*

boenjòë meugah trōïh mata = tot heelemaal in verre streken ging het gerucht van zijn roem van helderziendheid.

Boenòë, zooeven, zoopas, zoojuist, van zooeven, de bewuste (vgl. Mal. *tadi*), *boenòë ban* = net zooeven, *njang boenòë* = die van zooeven, *boenòë beungòh* = vanochtend, gepasseerde ochtend, *boenòë na lōn kalòn oereuëng ploeëng keudéh* = zooeven zag ik menschen in gindsche richting hard loopen of vluchten, *oereuëng boenòë njeum lōn pantjoeri* = de man van zooeven was geloof ik een dief, *peuë tapeugah boenòë* = wat deeldet gij daareven mede?, *panè tadja*$^{\varepsilon}$ *boenòë* = waar zijt ge zooeven heen geweest?

Boentaj (Mal. *boental*), langwerpig rond, ovaal, vgl. *boelat*.

Boenténg (Mal. *boenting*), zwanger, drachtig, bevrucht (ook v. d. rijst als de aar op het punt staat te voorschijn te komen), vgl. *meutieuën, teungòh brat, moemè, hamè, doea haj*, bijv. *ka rab boenténg* = bijna zwanger, *boenténg ka sarat* = hoogzwanger, *keubeuë boenténg* = een drachtige buffel.

Boentjét, opgezet, gezwollen (v. d. buik), vgl. *basō, badòm, teumbōn, beuténg, boentò*$^{\varepsilon}$, *boesōng, boengèng*.

Boentjië, zie *poentjië*.

Boentò$^{\varepsilon}$, opgezet, gezwollen, dik, vgl. *beuténg, teumbōn, boesōng, badòm, basō, boenténg*.

Boe$^{\varepsilon}$**ō**$^{\varepsilon}$, zie *ō*$^{\varepsilon}$.

Boera-boera, groote golven, vgl. *alōn, gloembang, bakat, atja*$^{\varepsilon}$, *tjeuratjeu*$^{\varepsilon}$, bijv. *djibeudòïh ië la*$^{\varepsilon}$*ōt moeboera-boera sabōng-meunjabōng* = het water der zee borrelde op in groote golven die tegen elkaar in gingen.

Boera$^{\varepsilon}$, I (v. Arab. *boerāq*), fabelachtig dier dat Mohammed in den nacht v. zijn hemelvaart besteeg, — II *boengkōïh boera*$^{\varepsilon}$ = hoofddoek voor vrouwen.

Boeré$^{\varepsilon}$ (Mal. *boré*$^{\varepsilon}$), gespikkeld, vgl. *roenté*$^{\varepsilon}$.

Boereuë, bluffen, opsnijden, vgl. *beurakah*.

Boerō$^{\varepsilon}$, zichtbare klip, vgl. *kareuëng, loengkab, boesōng*.

Boeroe, jagen, opdrijven, bijv. *dja*$^{\varepsilon}$ *moeboeroe* = gaan jagen, *asèë poeboeroe* = jachthonden, *hantoe boeroe* = e. s. v. booze geest (de wilde jagersman).

Boerōng, I de geest v. e. overleden kraamvrouw, kwelgeest v. kraamvrouwen, *peutrōn boerōng* = de kraamvrouwduivel naar beneden brengen (d.i. bezweren), *ba*$^{\varepsilon}$ *boerōng peutrōn keu* = moge de boerōng je halen, *tamòng boerōng* = door de boerōng bezeten, *boerōng poendjōt* = geest v. e. in de kraam gestorven vrouw bij wier begrafenis men verzuimd heeft vóór de sluiting v. h. graf de lijkwindselen los te maken, — II aannemen (v. e. werk), uitvoeren tegen een vooraf bedongen loon (Mal. *borong*).

Boerōt (Mal. *boeroet*), breuk, vergroot scrotum.

Boesō$^{\varepsilon}$, oud uitheemsch zilveren muntje (in Atjèh vroeger ook wel nagemaakt, 1 *boesō*$^{\varepsilon}$ = ½ *goepang*).

Boesoe, of *poesoe* (Mal. *boesoer*), spanboog, *aneu*$^{\varepsilon}$ *boesoe* = pijl, vgl. *gandòë*.

Boesōng, I, of *poesōng* (Mal. *boesoeng*),zuchtige zwelling (v. d. buik), vgl. *beuténg, boenténg, boentò*$^{\varepsilon}$, *basō, badòm, teumbōn*, — II zandbank, klib, vgl. *loengkab, kareuëng, boerō*$^{\varepsilon}$.

Boeta, blind, *boeta toelòë* = blind en doof, *boeta siblah* = aan één oog blind, *seupōt boeta* = stikdonker.

Boetjhò (Mal. *botjor*), kletsnat, doorweekt, nat, vgl. *basah, boelōt, djoeëm*, bijv. *abéh boetjhò idjalōn keunòng oedjeuën bandoem* = al mijn kleeren zijn nat door den regen.

Boetōh, penis, mannelijk geslachtsdeel (vgl. *bòh, daka, meunalèë*), *boetōh Klèng*, of *bòh Klèng* = een zwarte

oneetbare soort v. zeekomkommer of tripang.

Bòh (Mal. *boeah*), vrucht, knop, pit, noot, knoop, gewicht, bol, bal, ei, kuit, neet, tuit (v. e. kruik), penis, mannelijk geslachtsdeel, ook: hulptelw., ook: in benamingen van lichaamsdeelen, ook: voorwerpen waarmede gespeeld of gedobbeld wordt, verder in tal v. figuurl. beteekenissen, bijv. *bòh kajèë* = vrucht, *bòh pala* = notemuskaat, *bòh krèh*, of *b. keumiròë* = oliehoudende noot (op Java *kemiri*), ook testikels v. menschen, *bòh meusabah* = rozenkrans, *bòh badjèë* = knoop v. e. baadje, *bòh até* = liefkoozend woord, harteliefje, *bòh arōn* = tjemara-vrucht, ook: blaassteen, *bòh tjéng* = gewichten v. e. weegschaal, *bòh beureutōïh* of *b. beuleuha*^{c} = granaat, *bòh meureujam* = kanonskogel, *bòh peunjeuréng* of *b. pè* = spintolletje om touw te draaien, *bòh manò*^{c} = kippenei, *bòh pinjië* = schildpad-ei, *bòh goetèë* = neet, ei v. e. luis, *bòh eungkōt* = kuit v. visschen, *bòh eungkōt agam* = hom in den buik v. visschen, *bòh poetéh* = eiwit, *bòh mirah* = eidooier, *tōh bòh* = eieren leggen, kuit schieten, *kòh bòh* = besnijdenis (grof, vgl. *peusoenat* en *katan*), *bòh Kléng* = lett. penis v. e. Kling, d.i. een tripangsoort, zeekomkommer, *bòh asèë* = hondenpenis, ook grendel v. e. geweer, *sabòh* = één, tot één geworden, *bòh beutéh* = kuit (v. e. been), *bòh poenggōng* = achterste, achterdeel, posteriora, *bòh pisang* = bovenarm, *bòh sapaj* = benedenarm, *bòh haleukōm* = adamsappel, vooruitstekend gedeelte v. h. strottenhoofd, *bòh geunta* of *b. grè*^{c}-*grè*^{c} = kleine belletjes dienende tot schaambedekking bij naaktloopende jongetjes, *bòh koepa*^{c} = belletjes aan kettinkjes aan de polsen gedragen, *bòh roe* = kraalvormig sieraad v. e. sirihdoek, *bòh katò*^{c} of *b. gatò*^{c} of *b. panta* = hoornen of houten schijfjes gebruikt bij e. s. v. werpspel, *bòh poelèt* = houten ringen bij het z.g. ratéb poelèt gebruikt, *bòh langai* = het lichaam v. d. ploeg, *bòh tjeudōh* = rugplankje door de weefster gebruikt, *bòh gōng* = slagknuppel v. e. gong, ook grendel v. e. geweer, *bòh dabōïh* = ijzeren priem bij het onkwetsbaarheidsspel gebruikt, *bòh roem*, of *b. Malaka*, of *b. tjeukò*^{c} *malém*, of *b. peukhém teungkoe* = e. s. v. lekkernij, *moebòh* = vruchtdragend.

Bōh, I leggen, zetten, stellen, plaatsen, aanbrengen, instellen, aanstellen, (vgl. *Mal. boeboeh*), bijv. *bōh tadjòë* = (een vechthaan) de kunstsporen aan de pooten binden, *bōh keukang* = (een paard) het gebit aandoen, *bōh tjawardi* = emailleeren, *bōh dama*, of *b. gala* = dichten met hars (bijv. v. e. lek vaartuig), *bōh-* (of *theun-*) *geutah* = gom plaatsen (om vogels te vangen), *bōh boe* = het eten opbrengen, *bōh boe lam pinggan* = gekookte rijst op den schotel doen, *bōh goelè lam tjawan* = de sajoer in de kom doen, *bōh ma*^{c}*na* = de beteekenis aangeven, *geubōh ngòn mata* = met edelsteenen gezet, *bōh gatja* = met ḥinna besmeren, *bōh tawō* = staken opzetten, plaatsen, *bōh-* (of *peudjeuët-*) *keu panglima* = tot panglima aanstellen, *bōh marit* = het woord voeren, een quaestie voordragen, *bōh deunda* = een boete opleggen, *bōh tambéh* = opmerkingen maken, *bōh boengòng* = offeren v. bloemen (op een graf), *bōh boengòng lam ō*^{c} = bloemen in het haar steken, *bōh-* (of *theun-*) *arêng, taròn, peuleunté*^{c} = netten, strikken, vallen spannen, *bōh talòë* = met een touw vastbinden, *bōh nan* (of *peunan*, of *rasi nan*) = een naam geven, *djibōh lakoean njang hana gèt ba*^{c} *geutanjòë* = hij gebruikte onbetamelijke gedragingen jegens ons, *bōh sira* = zout doen op of bij, *poebōh*

= kwaadspreken, *narit poebōh* = laster, *sòë bōh gata* = wie heeft u zwanger gemaakt?, — II partikel v. aansporing: vooruit!, komaan!, welaan!, bijv. *bōh-* (of *oedêh-*) *tadja*ᵉ*oe Atjèh* = komaan, laten wij naar Atjèh gaan, — III partikel v. instemming: jawel, goed, het is goed, vooral als toestemmend antwoord op een bevel of een verzoek, vgl. *njò, gèt, djeuët*, bijv. *bōh djinòë* = goed dan nu!, *bōh tjòᵉ* = goed neem het!

Bòhroem, e. s. v. gebak.

Bòïh, I (vgl. Mal. *boeang*), wegwerpen, weggooien, weg doen, wegnemen, verwerpen, verwijderen, afdanken, afschaffen, bannen, verbannen, opmaken, verspillen, verkwisten, verbreken (v. e. overeenkomst), vgl. *tiëᵉ, lhòm, sròm*, bijv. *bòïh oe tanòh* = op den grond werpen, *bòïh saᵉōh* = het anker werpen, *bòïh brōïh* = het afval (stof) wegwerpen, *padjōh ranoeb bòïh seupah* = bij het sirihpruimen wordt de uitgekauwde pruim weggeworpen, *bòïh dapoe* = den oven wegdoen (na de bevalling), *bòïh malang* = het „malang" wegdoen, *bòïh hadaïh rajeuᵉ* = de groote onreinheid wegnemen (nl. door een bad), *bòïh euntjit* = het spoor verwijderen, uitwisschen, *bòïh peunjakét* = een ziekte verbannen, *bòïh lantjang* = een offerprauw loslaten (in ziektegevallen), *han tabòïh meuïh tatoeëng beusòë* = gooi geen goud weg om ijzer te ontvangen, *atra gata bèᵉ tabòïh baranggahò* = gooi uw goed niet overal heen, vermors uw goed niet op allerlei manieren, *ka abéh djibòïh pèng* = hij heeft al het geld opgemaakt, *bòïh hareuta* = zijn goed verkwisten, *bòïh dròë* = zwerven, *teubòïh* = weggeworpen, ook: bevuilen, bederven, bijv. *teubòïh ka meuleuhòb* = met modder bevuild geraakt, *teubòïh idja* = zijn kleeren bevuilen, *bèᵉ tapeuteubòïh kitablōn* = bederf mijn boek niet, — II loeien (v. runderen), sissen (v. slangen).

Bōj, I boeten, verstellen v. netten (vgl. Mal. *boeboel*), — II e. s. v. kolombijngebak.

Bōng, zie *dōng*.

Bòt, *teubòt*, I achterwaarts gebogen, achterover hellend, kromgetrokken, vgl. *leuntéᵉ*, opp. *boengkōᵉ*, bijv. *han éᵉ peuteupat lé njang teubòt njòë* = het kromme ervan wil niet meer recht worden, *djidoeëᵉ boengkōᵉ tapéh, djiᵉéh boengkōᵉ tima, djidjaᵉ teubòt, peunjakét sèt djiriwòng teuma* = hij zit zoo krom als een klappervezel, hij ligt zoo krom als een waterschepper, hij loopt achterwaarts gebogen, de oude ziekten komen terug, — II *bòt, teubòtbòt*, zich uitrekken, bijv. *teubòt-bòt tanda beuᵉò* = het zich telkens uitrekken is een teeken van luiheid.

Bōt, I, of *beuᵉōt*, of *beuᵉoeët*, opheffen, oplichten, optillen, opnemen, vgl. *poebeudòïh, angkat, angkōt*, bijv. *djih han éᵉ djibōt sidròë* = hij kan het niet alleen optillen, *bōt djaröë* = een handgroet wisselen waarbij beide handen of één van beide vóór het gelaat wordt gebracht, *doemna peunadjōh habéh djibōt* = allemogelijke lekkernijen dischi hij op, *teubōt* = opgelicht, — II uittrekken, uitrukken, met de hand van onkruid zuiveren, wieden, vgl. *oereuëh, eumpòë*, en Mal. *tjaboet, boeboet*, bijv. *bōt geutah* = rubber inzamelen, *bōt boelèë manòᵉ* = een kip plukken, *bōt gigòë* = kiezen trekken, *bōt ōᵉ* = haren uittrekken (bijv. met een tangetje), — III *bōt*, of *bhōt* (ons woord „boot") = boot, sloep, schuitje.

Brab-broeb, met zijn velen zich richten tot, bijv. *brab-broeb manòᵉ djipò ateuëh baᵉ bringin* = de vogels vliegen alle af op den waringin-boom, *brab-broeb oereuëng baᵉ teungkoe njan* = de menschen richten zich in grooten getale tot dien teungkoe.

Bragòë, specht.

Brakah, zie *beurakah*.

Bram, moebram-bram, neervallen met doffen klank.

Branda, zie *beuranda.*

Brandang, houten rijstschuurtje, vgl. *keupō$^{\varepsilon}$, krōng.*

Brangkat, zich op weg begeven, weggaan, vertrekken, opbreken, (alleen gebezigd v. d. vorst), bijv. *teuma Radja pi neubrangkat* = ook de Koning brak toen op.

Brani, moedig, stoutmoedig, dapper, vermetel, driest, onbeschroomd, durven, boud, vgl. *bhe, tjeubeuëh, peukasa, angkara,* opp. *geusoeën, takōt, goendah, koejōt, koejoe.*

Brat, I zwaar, waardevol, van waarde, gewichtig, zwanger, vgl. *ghòn,* of *geuhòn,* opp. *phoej,* bijv. *brat sipikōj* = een pikoel wegend, *brat poenggòng* = traag, *brat lidah* = moeilijk spreken, zwijgzaam, *brat toeleuëng* = vadsig, *brat geunireng,* of *brat gloenjoeëng* = hardhoorig, *beuneurat* = gewicht, *beuneurat na limòng pikōj* = vijf pikoel zwaar, *brat that djimè boeban* = een zware vracht bracht hij mee, *padé brat* = gepelde rijstkorrels gebezigd als goudgewicht, *proemòhlōn teungòh lam brat* = mijn vrouw is in de helft der zwangerschapsperiode, — II verantwoordelijk voor, bijv. *brat keu aneu$^{\varepsilon}$ proemòh* = verantwoordelijk zijn voor vrouw en kinderen.

Brawang, diepe plaats, kolk of kom in de rivier, ook een draaikolk in zee, vgl. *toei.*

Brèt-brôt, babbelen, doorslaan, praten zonder zin, vgl. *bòbò, toetō karōt.*

Breuëh (Mal. *beras*), gepelde-, ontbolsterde rijst, *neu$^{\varepsilon}$-* (of *aneu$^{\varepsilon}$-*) *breuëh* = rijstkorrel, *breuëh leukat* = gepelde kleefrijst, *breuëh koenjèt* = geel gekleurde rijst, *breuëh bit* of *breuëh djatòë* = gepeld zaad van rijst (dus niet van een andere graansoort).

Bri, of *beuri* (Mal. *beri*), geven, begiftigen, bedeelen, schenken, toestaan, veroorloven, toelaten, vergunnen, vgl. *djō$^{\varepsilon}$,* bijv. *bri idin* = toestemming-, verlof geven, *bri mòm,* of *b. tè$^{\varepsilon}$* = zoogen, de borst geven, *bri boe* = te eten geven, *moebri saleuëm* = den heilgroet brengen, *moebri-bri ranoeb* = elkaar sirih aanbieden, *moebri thèë* = kennis geven, vertellen, mededeelen, *tabri boe keu gòbnjan* = geef aan die persoon te eten, *bè$^{\varepsilon}$ tabri djipeugah ba$^{\varepsilon}$ radja* = laten wij verhinderen dat hij tot den koning spreekt, *ajahlōn han geubri dja$^{\varepsilon}$ lōn oe rantò* = vader staat mij niet toe naar de kust te gaan, *beuneuri* = geschenk, *lōn djō$^{\varepsilon}$ beuneuri keu geunaséhlōn* = ik zal een geschenk geven aan mijn beminde, *kamèng njan neubri keu lōn* = wil mij die geit schenken.

Brieung, e. s. v. fuik die men in snel stroomend water met de opening naar bovenstrooms hellend gericht uitzet.

Bringan, rondhouten waarmede een zeil gespannen is.

Bringèn, *ba$^{\varepsilon}$ bringèn,* waringin-boom.

Brō$^{\varepsilon}$ (Mal. *boeroe$^{\varepsilon}$*), verrot, vergaan, versleten, vervallen, bedorven, bouwvallig, haveloos, schamel, vuil, leelijk, tot ontbinding overgegaan, vgl. *basi, banga, apa$^{\varepsilon}$, danòh, djheut, khèb,* opp. *meudjeulih, patōt, laja$^{\varepsilon}$,* bijv. *minjeu$^{\varepsilon}$ brō$^{\varepsilon}$* = verrotte (uit gegist klappervleesch geperste) olie, *manjèt brō$^{\varepsilon}$* = het lijk ging tot ontbinding over, *ië babah brō$^{\varepsilon}$* = lett. bedorven- (d.i. nuchter-) speeksel, *bèë brō$^{\varepsilon}$* (of *b. khèb*) = stank, *brō$^{\varepsilon}$ that roepadji* = zij is erg leelijk, *brō$^{\varepsilon}$ até* = terneergeslagen (door verdriet of rampen), *rèt njōë brō$^{\varepsilon}$ that* = deze weg is erg vuil, *peukajanlōn brō$^{\varepsilon}$* = mijn kleederen zijn versleten.

Broedjoeë$^{\varepsilon}$, e. s. v. vogel (Mal. *merbah*), bijv. *lagèë broedjoeë$^{\varepsilon}$ beukah eumpoeng* = als een b. vogel die zijn nest vernielt.

Broeë$^{\varepsilon}$, eigenl. klapperdop maar wordt ook voor allerlei andere voorwerpen gebezigd, die iets dopachtigs hebben, bijv. *oelèë broeë$^{\varepsilon}$* = dat deel

v. d. klapperdop waar de kiem doorbreekt, *poenggõng broeëᵉ* = het andere deel v. d. klapperdop, *broeëᵉ ië* = waterschepper, drinknap v. e. kokosdop, *broeëᵉ koentji* = het slot v. e. hangslot, *broeëᵉ kreuëng* = schelp, *broeëᵉ teuᵉõt*, of *broeëᵉ kreuëng* = knieschijf, *broeëᵉ pinjië* = het schild v. d. schildpad, *broeëᵉ bòh manòᵉ* = de schaal v. e. kippenei, *broeëᵉ oelèë*, of *b. tangkoeraᵉ* = de schedel v. mensch of dier, hersenpan, *broeëᵉ nab* = het gedeelte v. d. buik boven de schaamdeelen, *broeëᵉ biëng*, of *b. geuteuëm* = de schaal v. e. krab, *broeëᵉ hareubab* = klankbord v. e. viool, *pèh broeëᵉ lakèë oedjeuën* = op klapperdoppen slaan om regen te vragen, *moebroeëᵉ* = op halve klapperdoppen loopen.

Broeh, plotseling, opeens, ineens, bijv. *broeh djidõng* = plotseling stond hij op, *broeh djiploeëng* = opeens rende hij weg, *broeh djiteubiët* = ineens kwam hij te voorschijn.

Brõïh, droog vuil, afval, stof, vgl. *dhõj*, bijv. *tamòn brõïh* = vuilnishoop, *brõïh apoej* = brandbaar afval, *brõïh poetõïh* = huisraad, *peutamòn brõïh* = het vuilnis op een hoop vegen, *teungòh moedjõ that djimeukat brõïh-brõïh tjit djeuët keu pèng* = het gaat hem tegenwoordig zeer voorspoedig in den handel zelfs vuil wordt geld in zijn hand.

Bròn, of *beuròn*, zich lusteloos, onwel gevoelen, bijv. *dilõn oeròë njòë bròn that asòë han éᵉ lõn djaᵉ meukat* = ik gevoel mij vandaag zeer onwel ik kan niet gaan handel drijven.

Brõt, vrouwelijk schaamdeel, vgl. *poekòë, nab, pèᵉ, apam, meunalèë, teunaᵉ, paròt.*

D

Da, benaming voor een oudere vrouw (vgl. *wa*), *da, tjoet da, pò da, da pò* = oudere zuster (vgl. *a*), *dalém* = oudere broeder.

Daᵉ, in nood verkeerend, in het nauw gebracht, bijv. *lõn daᵉ hana sapeuë na lé* = ik bezit niets meer.

Dab, I e. s. v. tamboerijn, vgl. *rapaᵉi, rapana,* — II *peudab*, bedekken, aanbrengen, plaatsen, bijv. *peudab boebõng* = dakbedekking aanbrengen.

Dabeuëh, wat men bij zich draagt, koopwaren, waren die men rondvent (ook eetwaren), vgl. *meuneukat, meudjadja*, bijv. *dabeuëh peukan* = goed v. d. markt (bijv. snoeperijen), *meudabeuëh* = het bij zich hebben v. koopwaar, *dabeuëh ranoeb* = al het benoodigde voor een sirihpruim, vgl. *alat ranoeb.*

Dabõïh, of *bòh dabõïh* (Mal. *daboes*), priem bij mystieke zelfverwondingen gebruikt, *meudabõïh*, of *beudòïh dabõïh* = het onkwetsbaarheidsspel spelen.

Daboe, de Psalmen Davids.

Dada, borst, *badjèë plah dada* = de gewone kabaja.

Dadang, zie *dang-dang.*

Dadéh, gestremde buffelmelk, zure melk, *geutah dadéh* = kleefmiddel bereid uit gestremde buffelmelk, ook naam v. e. rubber leverende liaan, *oe dadéh* = e. s. v. klapper waarbij het brokkelige weeke kiemwit geheel als moes met het klapperwater is vermengd.

Dadeuëb, de houten plak waarmede bij 't vormen v. aarden potten de specie wordt geklopt, vgl. *leupeuët.*

Dadeuëng, over het vuur drogen, schroeien, roosteren, vgl. *panggang*, zie ook *madeuëng* (verkorte vorm v. *deumadeuëng*).

Dadjeuë (v. Arab. *dadjdjãl*), de z.g. Antichrist (mythische persoonlijkheid der Mohamm. Eschatologie), bedrieger.

Dadoe, dobbelsteen, tolletje bij het hazardspel, bijv. *sréng-* (of *poeta-*) *dadoe* = het omdraaien v. zulk een tolletje.

Dagang, vreemdeling (vooral op Klinganeezen toegepast), *meudagang* = ergens als vreemdeling verkee-

ren, reizen, trekken, en meer speciaal „op studie zijn", *oereuëng meudagang* = in het bijzonder Klinganees, ook student, bijv. *biëᵉ dagang paléh* = zoo'n ellendige vreemdeling, *dagang njang garib* = een zwervende vreemdeling, *koedjaᵉ meudagang lhèë seun poeasa* = ik ga drie jaren lang studeeren.

Dagoe, I het boveneinde v. d. kiel v. e. schip, — II *reunjeun dagoe* = trapleer bij peperplukkers in gebruik.

Dah, vast aangestampt, vastgetreden, opp. *geumbō*, bijv. *tanòh baᵉdjalan ka dah that* = de aarde op den weg is vastgetreden.

Dahga (Mal. *dahaga*), dorst, dorstig, vgl. *grah*, bijv. *poepoeëh dahga* = zijn dorst verzadigen, stillen, lesschen.

Dahid, kluizenaar, iemand die een vroom leven leidt.

Dahpeudaïh, een kruid (wellicht venkel), vgl. *djira manèh*.

Dahtja, verbaasd, beangst, ontsteld, verslagen.

Daïh, pit, lont, of kousje v. gedraaid katoen, *daïh panjòt* = lampepit, *oeët daïh* = het steken v. e. brandende lont in mond en keel (bij het onkwetsbaarheidsspel).

Daᵉirah (Mal. *daérah*), grondgebied, omtrek, land, staat, vgl. *nanggròë, darat*.

Daja, I Zuid, in *barat daja*, Zuidwest, — II streek op de W.-kust waartoe behooren de landschappen Kloeang, Koeala Daja, Lambeusòë en Oenga, — III list, bedrog, bedriegen, misleiden, foppen, verschalken, verstrikken, vgl. *taki, tipèë*, bijv. *aneuᵉ raᵉjat pi ka djidaja* = het volk hebben zij misleid.

Dajōng, lange roeispaan, lange roeiriem (vgl. *peunganjōh* of *peungajōh*), *oereuëng meudajōng* = roeier, *meudajōng* = roeien (met lange riemen), *toeleuëng dajōng* = schouderblad.

Daka (Arab. *dzakar*), penis, vgl. *bòh, meunalèë*.

Dalaj, knecht.

Dalam, I, ook: *lam*, in, binnen, binnenste, opp. *loea*, diep, diepte (vgl. *lhōᵉ*), diepzinnig, bijv. *dalam peutòë* = in de kist, *dalam gampōng* = in de kampoeng, *dalam kroeëng* = in de rivier, *maté lam prang* = in den strijd gesneuveld, *troïh lam oeteuën* = in het bosch aangekomen, *dalam that akajdji* = hij is erg diepzinnig (knap), *èleumèë dalam* = de geheime mystieke wetenschap (vgl. *èleumèë batin, — séb, — teusawōh, — rajéb*), — II paleis, verblijfplaats v. d. soeltan, vgl. *atana, aseutana, meuligòë*, bijv. *djitamòng oe dalam baᵉ radja* = zij gingen naar het paleis, naar den soeltan.

Dalèh (Mal. *dalih*), uitvlucht, voorwendsel, *peudalèh* = uitvluchten zoeken.

Dalém, oudere broeder (of iemand dien men daarmede gelijk stelt), vgl. *tjoet bang, abang, lém, tjoet lém, pò lém, adoeën*.

Dali (Mal. *dalil*), leidsman, bewijs, bewijsstuk, bewijsplaats, argument, bijv. *oelōn èᵉtikeuët koeat dali Hanapi* = ik ben overtuigd v. d. kracht der Hanafitische argumenten, *dali keu tjeuroega* = de wegwijzing naar het paradijs.

Daloepa, *Si-Daloepa*, de vermomde, de door opzettelijke vermomming onherkenbare.

Dalōng, etensblad van messing voorzien v. e. hollen voet v. hetzelfde metaal welken men gewoonlijk van het bovenblad (*ōn dalōng*) los kan maken.

Dam, of *damdam* (Mal. *dendam*), wraak, wrok, verbittering, grief, vgl. *bantji, deungki, kianat, kōᵉèh, djoengkat*, bijv. *trōh damdam* = wrok koesteren.

Dama (Mal. *damar*), hars, vgl. *gala, malò*, bijv. *panjòt dama*, of *soelōh dama* = kaars, toorts, fakkel, flambouw.

Dam-dam (Mal. *djam-djam*), de hei-

lige Zamzam-bron te Mekka, *ië dam-dam* = water uit dien bron.

Damè (Mal. *damai*), vrede, *meudamè* = vrede sluiten.

Dami, bij (in eeden), *dami Alah* = bij God.

Damideuën, zie *ramideuën.*

Damòh, zóóveel, zeer veel, een menigte.

Damroet (v. Arab. *zamroed*), smaragd.

Dana, hulpbehoevend, vgl. *meuseukin, gasiën, papa.*

Dandan, slagtanden v. d. zeekoe.

Danèë, regenboog, vgl. *beuneung Radja Timòh.*

Daneuj, vruchtwater dat vóór de bevalling uitstroomt, vgl. *keutoeban.*

Dang-dang, I, ook: *dadang,* terwijl, inmiddels, intusschen, ondertusschen, in afwachting dat, zoolang nog, bijv. *dang-dang djimeudawa ka seupōt* = terwijl zij nog aan het twisten waren werd het donker, *neuprèh tanggōh oemoe limòng oeröë treu*$^{\varepsilon}$ *dang-dang leungka rèt* = heb nog vijf dagen geduld in afwachting dat de weg klaar is, — II groote koperen rijstpot (Mal. *dandang*), bijv. *dja*$^{\varepsilon}$ *mè dang-dang* = een grooten rijstpot gaan brengen.

Danòh, etter, vgl. *basi,* bijv. *danòh-darah* = dysenterie, *meudanòh goesi* = ontstoken tandvleesch, *sabé djiteubiët danòh ba*$^{\varepsilon}$ *loekalōn* = er komt al maar etter uit mijn wond.

Da$^{\varepsilon}$**oem,** zie *ta*$^{\varepsilon}$*oem.*

Dapoe (Mal. *dapoer*), keuken, stookplaats, bijv. *roemòh dapoe* = bijbouwing met eigen dak dienende als keuken, *dapoe pandé* = smidsoven, *parang dapoe* = keukenhakmes, ook: vrouwelijke volgeling (vgl. *ngòn, rakan, oereuëng sadjan*), *oereuëng dapoe* = afstammelingen v. slaven (vgl. o. *lam roemòh, aneu*$^{\varepsilon}$ *meuïh*), *oereuëng didapoe* = kraamvrouw (gedurende de ovenperiode), *maté didapoe* = overleden in het kraambed, *doeë*$^{\varepsilon}$ *didapoe* = bevallen, baren (vgl. *meu*$^{\varepsilon}$*aneu*$^{\varepsilon}$, *mat talöë, madeuëng*), *böïh dapoe* = den oven wegdoen (op den 44en dag na de bevalling), *beudé meudapoe* = vuursteengeweer.

Dara, maagd, maagdelijk, maagdom, huwbaar, bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *dara,* of *oelèë dara* = huwbare maagd, *inòng dara* = gehuwde vrouw zoolang ze nog geen moeder is, *dara barō* = bruid, *dara apa*$^{\varepsilon}$ = oude vrijster, *dara seudang* = pas volwassen maagd, *dara rajeu*$^{\varepsilon}$ of *dara beutòh* = geheel en al volwassen maagd, *aneu*$^{\varepsilon}$ *lōn ka dara* = mijn dochter is reeds maagd, huwbaar, *roesa dara* = jong wijfjeshert, *dara tjandén* (of *poetröë tjandén*) = gezwollen halsklieren.

Darah, bloed, bijv. *danòh darah,* of *tōh darah* = dysenterie, bloeddiarrhee, *batō*$^{\varepsilon}$ *darah* = hoesten gepaard met opgeven van bloed, *gemeuheu*$^{\varepsilon}$ *darah* = bloed opgeven, *darah si goempaj* = klonters bloed in de handen v. e. pasgeboren kind aangetroffen, *doe*$^{\varepsilon}$*a peudòng darah* = bloedstelpingsformulier, *peusidjoeë*$^{\varepsilon}$ *darah* = lett. verkoeling v. h. bloed, d.i. schadevergoeding (smartegeld) bij kleine verwondingen, *padjōh darah gòb* = iemand uitzuigen (geldelijk benadeelen), *meudarah* = bloedend, bebloed, *idōnglōn meudarah* = mijn neus bloedt, *gakikeu meudarah* = je voeten zijn bebloed.

Darat, land, vaste wal, vgl. *nanggröë, da*$^{\varepsilon}$*irah,* opp. *la*$^{\varepsilon}$*ōt,* bijv. *dja*$^{\varepsilon}$ *meudarat* = over land gaan, *é*$^{\varepsilon}$ *oe darat* = aan wal gaan, *teusreuëng oe darat* = aan wal gespoeld, *djiteungòh oe darat* = zij gingen aan wal.

Darèë, impotent.

Daréh, doornachtige heester vaak voor heiningen gebruikt.

Daroeët, sprinkhaan, krekel, *dròb daroeët* = sprinkhanen vangen, *boelōh daroeët* = bamboekoker tot bewaring v. vechtkrekels.

Daroerah (v. Arab. *dharoerah*), noodwang, noodzaak, overmacht, vgl. *larōrat*, bijv. *kali daroerah* = een kali die aan de door de Wet gestelde eischen slechts ten deele voldoet, maar waarin men door noodwang berust.

Darōhaka (Mal. *doerhaka*), vloekwaardig (vgl. *toelah, teumeurka, seurapa*), weerspannig, oneerbiedig, ongehoorzaam, opstandig, oproerig, bijv. *tabri oelōn tèëbat nibaᵉ maᵉsiët darōhaka* = geef dat ik mij bekeere v. d. ondeugd der ongehoorzaamheid.

Darōïh, *meudarōïh* (v. Arab. *darasa*), het gemeenschappelijk maar om beurten reciteeren v. d. Koran, *peutamat darōïh* = beëindiging v. h. Koranreciet (vgl. *meuhatam, beuët, aphaj*).

Dasah, vergenoegd, genoegen scheppen in, *bèᵉ that dasahteu keu nanggròë* = stel niet uw genoegen in de wereld, *geudoeëᵉ lam dasah njang patéh Alah* = zij zetelen in vrede die gelooven in God, *até dasah* = gelukkig.

Daseutō, regeling, rangschikking, vgl. *atōran, teureutib.*

Dat (v. Arab. *dzāt*), het wezen (v. God).

Data (Mal. *datar*), effen, vlak, gelijk, vlakte, vgl. *pantòn, padang.*

Datjéng (Mal. *datjing*), unster, weegstok.

Datōᵉ, zie *datoe.*

Datoe, of *datōᵉ* (ook afgekort *tōᵉ*), groot- of voorvader, ook: betiteling voor oude lieden (ons „oudje"), ook: titel van adathoofden ter Westkust, ook: betiteling van heilig geachte of bijzonder gevreesde dieren of voorwerpen, *datoe nini* = voorouders (vgl. *nèᵉ moejang, éndatoe, djad madjad, mpèë, dja*).

Dawa, of *daᵉwa* (v. Arab. *daᵉwā*), klacht, aanklacht, rechtsvordering, vordering, eisch, zich verzetten, tegenspraak, bezwaar, bedenking, quaestie, reclame, *njang dawa* = de aanklager, *njang geudawa* = de aangeklaagde, *daᵉwa daᵉwi* = aanklacht en verdediging, *oelèë meudaᵉwa* = de hoofdklager, *keunòng daᵉwa* = aangeklaagd, *daᵉwa sjòᵉ* = een twijfelachtige aanklacht, *peuna daᵉwa* = quaesties opperen, *sjarat daᵉwa* = een volledige en duidelijke aanklacht, *daᵉwa gòh séb* = een onvolledige aanklacht, *meudaᵉwa* = tegenspartelen, tegenspreken, disputeeren, *djiseukòᵉ sòë njang meudaᵉwa* = ze slaan wie tegenstribbelt, *oereuëng teuga meudaᵉwa* = iemand die altijd tegenspreekt, die altijd in de contramine is, *hana oelōn meudaᵉwa* = ik zal geen bezwaar maken, *peuë takeumeung daᵉwa ateuëh gòbnjan? na limòng peuë* = waarover wilt ge een proces tegen hem beginnen? over vijfderlei zaken, *meudaᵉwa joem* = afdingen, *bèᵉ djeuët daᵉwa oeròë doedòë* = opdat er naderhand geen quaestie over komt, *hana lé sagaj daᵉwa baᵉoelōn* = ik zal er volstrekt geen bedenking meer tegen maken, *ban njang galaᵉ dròëneu hana daᵉwa baᵉ lōn* = tegen wat gij wilt zal ik mij niet verzetten.

Daᵉwa, zie *dawa.*

Dawaj, krankzinnig, vgl. *poengò.*

Daweuët (Mal. *dawat*), inkt.

Dawōᵉ, steeds, immer, altijd, aldoor, bestendig (vgl. *sabé*), ook: geheel opgaan in iets, aan niets anders denken, vgl. *lalè, lalòë, tawan,* bijv. *dawōᵉ meutjandoe* = aan niets anders denkend dan aan opium schuiven, *dawōᵉ djidjaᵉ tjoeë areuta gòb* = steeds gingen zij andermans goed stelen, *dawōᵉ djimòë* = steeds weende hij, *dawōᵉ djidjaᵉoe glé* = steeds gingen zij in het gebergte, *dawōᵉ djitjeumatòᵉ sabé* = steeds was hij aan het schoffelen, *hana teudōh dawōᵉ djimòë sabé* = zij weende zonder te bedaren steeds door, *di keutjhiᵉ dawōᵉ peutimang nanggròë* = de kampoenghoofden doen niet dan besturen.

Dawōt, David, *Nabi Dawōt* = de Profeet David.

Dè, ondiep (v. e. bord, prauw, enz. waarvan de wanden uitstaan), bijv. *pinggan dè* = een ondiep bord (vgl. *deuë*, opp. *lhō*$^{\varepsilon}$, *dalam*).

Dè$^{\varepsilon}$, zie *tè*$^{\varepsilon}$.

Dé$^{\varepsilon}$ (afkorting van *adé*$^{\varepsilon}$), woord waarmede jongere broeders of zusters worden aangesproken, *ajah dé*$^{\varepsilon}$ (of *ajah tjoet*, of *ajah moeda*) = oom (jongere broeder v. vader of moeder), *ma*$^{\varepsilon}$*dé*$^{\varepsilon}$ (of *ma*$^{\varepsilon}$*tjoet*) = tante (jongere zuster v. vader of moeder).

Déah, zie *dèë*$^{\varepsilon}$*ah*.

Déb, zie *oedéb*.

Dédé, *meudédé*, rondzwerven, gaan reizen, vgl. *dagang, garib, bòïh dròë, meudjadja*.

Dèë$^{\varepsilon}$**ah,** of *déah* (v. Arab. *zāwijah*), dorpsgodsdiensthuis (op steenen fundament), vgl. *meunasah*.

Dèëlat (Mal. *daulat*), eigenl. beteekenis: heil, voorspoed, geluk, vroeger gebezigd in de aanspraak tot den Soeltan (zooveel als „ja Uwe Majesteit"), vgl. *sròjpada*.

Dèësa (Mal. *dosa*), zonde, misdaad, kwaad, schuld, bijv. *ampōn dèësa* = vergeving van zonden, *meu*$^{\varepsilon}$*ah dèësalōn* = vergeving voor mijn zonden, *meudèësa* = zondigen, *ba*$^{\varepsilon}$ *Alah lōn takōt dèësa* = tegenover God vrees ik te zondigen.

Déh, of *djéh*, gene, gindsche, daar, ginds, bijv. *lampōïh djéh* = gene tuin, *oeròë djéh* = op gindschen dag, *jōh djéh* of *djan déh* = te genen tijde, in dien tijd, *rèt djéh* = langs gindschen weg, gindslangs, *blah djéh*, of *bladéh* = aan gindschen kant, aan gene zijde, *thōn djéh* = het vorige jaar, *djéh na sèëdaralōn teuka keunòë* = daar komt mijn broeder aan, *sidéh* (of: *hidéh*, of *disidéh*) = ginds, van ginds, van ginds afkomstig, *sidéh sinòë* = ginds en (of) hier, *nidéh* = van ginds, van gindschen kant, *meurandéh* = aan gene zijde, ter overzijde (v. e. water), *keudéh* of *oedéh* = gindsheen, daarheen, derwaarts, daarginds, *keunòë keudéh* = her en derwaarts, *baròë sa djéh* = vooreergisteren, *meudéh*, of *lagèë djéh* = op gene wijze, *meudéh meunòë pi djeuët* = het kan zoowel op gene als op deze wijze, *meudéh roepa* = in gene gedaante, zoodanig, *doemdéh* = zooveel, zoodanig, zulk, *ditdéh* = zoo gering als gene, *òhdéh* = zoo lang (hoog) als gene, *ètdéh* = zoo kort (laag) als gene, *oebé-*, (of *boebé-*) *déh* = zoo groot als gene, *oebit déh* = zoo klein als gene, *pòdjéh* = gindsche baas (minachtend), *djéhpat* = ginds, *djéhhò* = gindsheen, *djéhnè* = vanginds, *djéhban* = op gene wijze, *djéhbé* = van gene grootte, *djéhòh* = te gener hoogte of lengte (v. ruimte of tijd), *djéhèt* = te gener laagte, zoo kort als het gene.

Déndajang, hofdame, hofjuffer, gezelschapsdame, vrouwelijke volgeling.

Dén-dén, glazemaker of juffertje (e. s. v. insect).

Dèt (het Ned. „dek"), dek v. e. schip.

Deudaïh, roosteren, (eieren) bakken, vgl. *lheuë*, bijv. *bòh manò*$^{\varepsilon}$ *deudaïh* = een gebakken ei.

Deuë, ondiep, vgl. *dè*, opp. *lhō*$^{\varepsilon}$.

Deuë$^{\varepsilon}$, honger, hongerig, verhongeren, hongersnood, opp. *tròë*, bijv. *lōn deuë*$^{\varepsilon}$ = ik heb honger, *proeëtkoe deuë*$^{\varepsilon}$ *boe hana lé* = ik heb honger er is geen rijst meer, *maté koe aneu*$^{\varepsilon}$ *deuë*$^{\varepsilon}$ = als vader dood is verhongeren de kinderen.

Deuïh, licht klaar, helder, duidelijk, zichtbaar, vgl. *peungeuïh, ilō*$^{\varepsilon}$, *djeureunèh, sarèh, njata, leumah, trang, lahé*, opp. *seupōt, bajōng, padò*$^{\varepsilon}$, bijv. *mata oeròë ka deuïh teuma* = de zon is weer helder (bijv. doorgebroken door de wolken), *njan ka deuïh* = dat is duidelijk, *ta*$^{\varepsilon}$*eu ba*$^{\varepsilon}$ *deuïh* = ziet wel toe, *deuïh that leumah oereuëng moeprang disinòë* = het is duidelijk te zien dat men hier oorlog voert, *piët diglé deuïh djikalòn*

gadjah dikeuë hana leumah = de luis op den berg duidelijk zien maar den olifant vlak voor zich niet zien.

Deuka, gelukkig in 't treffen, in het vangen, enz., vgl. *rakòt, djaban, keukaj, sidjoeë$^{\varepsilon}$*, opp. *malang, soeè$^{\varepsilon}$, soeang, seu$^{\varepsilon}$oeëm*, bijv. *deuka djaròë* = een gelukkige hand hebben, *toemba$^{\varepsilon}$ deuka* = een gelukslans, een goed treffende lans, *mata deuka* = gelukkige speuroogen.

Deumab, ook: *éh deumab*, op de loer liggen, loeren, vgl. *loeëm*.

Deumam, koorts, koortsig, vgl. *sidjoeë$^{\varepsilon}$-seu$^{\varepsilon}$oeëm*.

Deumpé$^{\varepsilon}$, schreeuwen, gillen, vgl. *kli$^{\varepsilon}$, soera$^{\varepsilon}$, geutjië$^{\varepsilon}$, geuréb*, bijv. *deumpé$^{\varepsilon}$ ngòn soera$^{\varepsilon}$ meutaga-taga* = het geschreeuw en gejuich donderden herhaaldelijk, *djideumpé$^{\varepsilon}$ meutaga-taga na ban glanteuë poemeulah* = hij hief een geschreeuw aan dat klonk gelijk een inslaande bliksem.

Deunda, boete, vgl. *salah*, bijv. *bòh deunda* = beboeten, bekeuren.

Deundam, hevig verlangen, vgl. *hawa, nabsoe, hadjat, manjòh, tjinta, arò$^{\varepsilon}$, gala$^{\varepsilon}$*.

Deundang, e. s. v. wilde eend of duiker.

Deungkéng, snauwend, barsch en ruw toespreken, hooge woorden hebben, vgl. *dhōt, dhet*.

Deungki, haat, wrok, veete, nijd, nijdig, kwaadaardig, afgunst, afgunstig, vgl. *bantji, dam, kianat*.

Deungò, of *leungò*, of *ngò* (Mal. *dengar*), hooren, luisteren, vernemen, bijv. *deungò soe* = een geluid hooren, *malam baròë lōndeungò haba ka maté aneu$^{\varepsilon}$dji* = gisteren avond vernam ik dat zijn kind gestorven was, *lōn teudeungò haba* = ik heb toevallig het bericht vernomen, *kah hana gloenjoeëng hana kah deungò* = heb je geen ooren, kan je niet hooren?, *djideungò* (of *djipatéh-*) *peungadjaran koedji* = hij gaf gehoor aan de vermaningen zijns vaders, *bè$^{\varepsilon}$ meu tangò ngòn gloenjoeëng* = luistert niet slechts met de ooren.

Deungòn (Mal. *dengan*), en, met, door middel van, door toedoen van, met behulp van, vgl. *ngòn*, bijv. *ma deungòn koelōn ka maté* = mijn moeder en mijn vader zijn dood.

Deungòng (Mal. *dengoeng*), dreunen, loeien, gonzen, weergalmen, snorren, brommen, bijv. *deungòng glajang* = boogvormig bamboe stokje dat aan een vlieger bevestigd door den wind een brommend geluid maakt, *meudeungòng* = dat geluid maken.

Deupa, vadem, *deupa meunara* = afstand v. d. voeten tot aan de toppen der naar boven uitgestrekte hand.

Deureudjat (v. Arab. *daradjat*), graad, rang, stand, trap, ook: de plooitjes v. e. koepiah, vgl. *meureutabat, nama, pangkat*.

Deureuham (v. Arab. *dirham*), oud inheemsch gouden muntstukje ter waarde v. ¼ Spaansche dollar, *areuta meuribèë deureuham* = een geldsom ten bedrage van duizenden dirham's.

Deureuhém, of *deureuhiman*, gebruik, gewoonte, gebruikelijk, vgl. *adat, reusam*, enz., bijv. *meunan adat deureuhém nanggròë* = zóó zijn de landsgebruiken.

Deureuhiman, zie *deureuhém*.

Deureujan, zie *driën*.

Deut, I *teupeudeut* = met de borst vooruit, — II e. s. v. visch die in lagunes wordt aangetroffen.

Dewaj, steenen of gemetselde ringmuur, aarden of steenen wal.

Dha$^{\varepsilon}$-dhō$^{\varepsilon}$, zingen (v. kokend water).

Dhab-dhab, vlug, snel, haastig, vgl. *reudjang, bagaïh, sigra, pantaïh, batja*, bijv. *teuma trönlé madji teudhab-dhab* = toen kwam zijn moeder haastig beneden, *pakòn meugriët ri teudhab-dhab* = waarom zich zenuwachtig te haasten?

Dham, in *talòë dham* = touw waarmede het juk v. d. buffel met den

ploeg verbonden is, vgl. *talòë linggang,* of *talòë neu.*

Dhet, of *dhòt,* afsnauwen, ruw toespreken, vgl. *deungkéng,* bijv. *djidhet oelōn* = hij spreekt mij op ruwe wijze toe.

Dheuën, I (Mal. *dahan*), tak, vgl. *tjabeuëng, ranténg,* bijv. *meudheuëndheuën oeròë doedòë Toehan gantòë peuë njang tan lé* = met vertakkingen (d.i. met rente) zal later de Heer vergoeden wat ge niet meer hebt, — II *dheuën-dheuën* = voorloopig, vgl. *bakaj,* bijv. *pageuë dheuën-dheuën* = voorloopige omheining.

Dhō^{e}, I een bonte reigersoort, — II e. s. v. zwaardvisch, vgl. *lajaran.*

Dhòë (Mal. *dahi*), voorhoofd, vgl. *tala^{e},* bijv. *patam dhòë* = gouden voorhoofdsplaat, *sanggōj dhòë* (of *s. keuë)* = haarwrong op het voorhoofd.

Dhōj, stof, vuil, vgl. *abèë, brōïh, abō^{e},* bijv. *idjalōn peunòh ngòn dhōj* = mijn kleed zit vol stof, *dhōj-abèë tika* = stof van de mat, *dhōj tapa^{e}* = het stof der voetzolen.

Dhōt, zie *dhet.*

Di, I praep. v. plaats: in, te, op, bij, uit, van, bijv. *di keuë* = vóór, van voren, *di likōt* = achter, van achteren, *di ateuëh* = op, bovenop, van boven, *di joeb,* of *di barōh* = beneden, onder, vanonder, *dihinòë,* of *disinòë* = hier, vanhier, *disidéh,* of *disinan* = daar, vandaar, *didji^{e}-òh* = van verre, *di loea* = buiten, *diba^{e},* of *niba^{e}* = bestaan uit, *dipat* = waar?, *srōt diboebōng* = van het dak gevallen, *di loea gampōng* = buiten het dorp, *teukoe dikeuë kamòë dilikōt* = teukoe vooruit wij achteraan, — II nadrukswijzer bijv. *di lōn na doe^{e}a keubaj sabòh* = ik ben in het bezit v. e. onkwetsbaarheidsformulier, *digòb é^{e} geublòë ban njang gala^{e}, dilōn han é^{e}* = anderen kunnen koopen wat zij maar begeeren, ik niet, — III praedicaat vóór den naam v. sajét's, vgl. *wan,* bijv. *teungkoe Di Ali* (zij worden aangesproken met *Teungkoe Di*).

Diarah (v. Arab. *zijārah*), bezoek aan-, of bedevaart naar een heilig graf, bijv. *diarah koeboe Nabi di Madinah* = bezoek aan het graf v. d. Profeet te Medina.

Diëb, of *meudiëb-diëb* = boordevol, vgl. *peunòh, seudòt, meusa^{e}, leubat.*

Diën (Mal. *dian*), kaars, was, vgl. *lilén.*

Diët (Mal. *diat*), bloedprijs, smartegeld.

Dih, ons woord „dienst".

Dihén (v. Arab. *dihn*), geest, binnenste.

Diké, of *liké* (v. Arab. *dzikr*), godsdienstige litanie, uitspreken van godsdienstige formules, lofvermelding.

Dilah, zie *lidah.*

Dilèë (Mal. *dahoeloe*), vroeger, eertijds, voorheen, eerst, vooreerst, vooraf, vooruit, vorige, gewezen, vgl. *djameun, phōn-phōn,* bijv. *njang dilèë* = het vroegere, wat vroeger betreft, *djameun dilèë* = in den ouden tijd, *dilèë kòn* = van vroeger af aan, van voorheen af, *boeleuën dilèë* (of *b. likōt,* of *b. ka abéh*) = de vorige maand, *jōh masa dilèë* = van vroeger, *dilèë hana geupeugèt djinòë ka geupeugèt* = vroeger deed men het niet thans doet men het, *tadja^{e} oe peukan dilèë* = ga gij maar eerst naar de markt, *dilèë-dilèë kòn tjit ka meunan adat* = reeds van oudsher is dat de gewoonte.

Dili, Deli.

Dina, I (v. Arab. *zinā*), ontucht, overspel, *meudina* = overspel, ontucht plegen, vgl. *djalang, meu^{e}èn, moemoekah, meureusam,* bijv. *inòng meudina* = lichtekooi, hoer, *djimeuloempòë djimeudina* = hij droomde dat hij overspel pleegde, *djipeutrōïh nabsoe djimeudina* = zij voldoen maar aan hun lusten en plegen ontucht, *ka meudina dilikōt lakòë* = je hebt een minnaar achter den rug van je man, — II dinar

(gouden munt, v. Arab. *dīnār*), bijv. *joem siribèë dina meuïh* = de prijs van duizend gouden dinar's.

Dindang, zingen, gezang, liedje, vgl. *meudjangeun-djangeun, moepantõn, meudõdi.*

Diri, nokstijlen (tot steun v. d. nokbalk v. e. huis).

Diroej, liefelijk.

Disinan, zie *njan.*

Disinòë, zie *njòë.*

Dit, of *nit,* of *mit,* weinig, gering, klein, vgl. *batjoet, miët, tjoet, sigitoe, sigeutoe,* opp. *le,* bijv. *padit* = hoe weinig?, *meudit* = bekend, bepaald (v. e. geringe hoeveelheid), *padit na oereuëng lam gampõng gata?, hana meudit lõm* = hoeveel menschen zijn er maar in uw dorp?, dat is nog niet berekend, *padit na tateumèë padé thõn njòë* = hoeveel padi hebt ge maar verkregen dit jaar?, *toedit* = weten hoe weinig, *sadit* = evenzoo weinig, een geringe hoeveelheid, *dit sòë gaséh* = er zijn maar weinigen die deernis hebben, *pakòn tamè dit that* = waarom brengt ze zoo heel weinig?, *Pòteu djeunòë dit rakanneu* = de Sultan heeft thans weinig volgelingen, *ditnòë, ditnan, ditdéh* wijzen op hoeveelheden: zoo gering als deze, die, gene.

Diwa, I e. s. v. geesten in hikajat's, — II een gewichtsmaat (1 *diwa* = 150 *katòë*) voor stokvisch, — III *nanggròë Diwa* = Hindoestan.

Dja, of *pòdja,* voorvader, voorouders, ook toegepast op gewijde als personen gedachte zaken, heilige boomen, putten, rotsen, klippen, enz., vgl. *datoe, datõ^{e}, tõ^{e}, eumpèë, én, éntoe, éndatoe, éndjè, éntoe nini, datoe nini, nè^{e} moejang, djad madjad,* bijv. *koe dja* = overovergrootvader, *ma dja* = overovergrootmoeder.

Dja^{e}, gaan, weggaan, vertrekken, loopen, zich op weg begeven, op reis gaan, opp. *wòë,* bijv. *dja^{e}oe rantõ* = naar de kust (speciaal de Westkust) gaan, *dja^{e}oe peukan* = naar de markt gaan, *aneu^{e}lõn ka djeuët djidja^{e}* = mijn kind kan al loopen, *dja^{e}oe mòn,* of *dja^{e}oe bagan,* of *dja^{e}oe kroeëng* = naar zekere plaats gaan, zijn gevoeg doen, *dja^{e} ba^{e} prang* = ten strijde trekken, *ka djidja^{e}* = hij is reeds heengegaan, ook: hij is gestorven, *dja^{e}-dja^{e}* = wandelen, *ba^{e} djidja^{e} njan* = op dien tocht, *dja^{e} lintõ* (of *mampleuë*) = den bruidegom in optocht geleiden, *meudja^{e}-moewòë* = heen en weer gaan, gaan en komen, ook: aarzelen, weifelen, *dja^{e} wòë* = naar huis gaan, *dja^{e} bri ranoeb* = sirih gaan aanbieden, *dja^{e}mè* (of *ba-*) *boe* = rijst gaan brengen, *dja^{e}moeboeroe* = gaan jagen, *peudja^{e}* = doen loopen, doen gaan, *kawé peudja^{e}* = wijze v. hengelen, waarbij de hengelaar langzaam langs den oever voortloopt, *dja^{e}* = ook: kom! welaan!, bijv. *dja^{e} koetimang tjrang* = welaan! ik schommel (je n.l. het gewiegde kind) op en neer, hopla!

Djab, I nabij, dichtbij, plat of vlak tegen iets raken, rakend, (zoodat er geen tusschenruimte is), vgl. *reula, rapat, krab, rab, tòë,* bijv. *tõ^{e} hana djab krab hana rapat* = aangekomen maar er niet tegenaan, dichtbij maar niet aansluitend, *tamèh njan djab* (of *meureula*) *ba^{e} tanòh* = die huisstijlen staan plat op den grond (niet op neuten), *gakikeu kapeudjab ba^{e} tanòh bè^{e} katjeungklòt* = zet je voet plat op den grond loop niet op je teenen, — II kiel of vernauwing achter in den mond v. e. fuik.

Djaba, *meudjaba,* klokken (kakelen) van een hen die zich voorbereidt om een ei te gaan leggen, vgl. *meukò^{e}-kò^{e}, keuteuë^{e}.*

Djaban, gelukkig in het treffen, vangen, planten, enz., vgl. *deuka, rakòt, keukaj,* bijv. *djaban djaröë* (of *deuka d.,* of *rakòt d.,* of *keukaj d.*) = een gelukkige hand hebben, *gèt that djaban djaröë si Poelan njan peuë njang djipoela reudjang timòh*

= die N. bezit een gelukkige hand wat hij plant komt snel op.

Djabat, vatten, aanvatten, uitoefenen, aanvaarden, besturen (vgl. *moemat*), *djabatan* = ambt, beroep, betrekking, bijv. *masèng-masèng djabatan* = ieder met een eigen ambt.

Djabét, rozijnen, *djabét korma* = rozijnen en dadels.

Djadah, geboren, in samenstellingen als: *hareuëm djadah* (v. Arab. *ḥarām zadah*) = bastaard, in ontucht geboren.

Djadam stellig, zeker, in waarheid.

Djadèh (Mal. *djadi*), ervan komen, gebeuren, geschieden, doorgaan, vgl. *djeuët*, bijv. *ba$^{\varepsilon}$ beungòh njan djadèh lõn boengka* = op dien morgen komt het tot mijn vertrek, *hana djadèh* = niet doorgaan, *hana djadèh gatib aneu$^{\varepsilon}$ lõn lam boeleuën njöë* = het huwelijk van mijn dochter gaat deze maand niet door.

Djadi, het Mal. woord voor worden, ontstaan, geboren worden in enkele uitdrukkingen, bijv. *è$^{\varepsilon}$ meudjadi*, of *è$^{\varepsilon}$ moela djadi* = de eerste uitwerpselen van pas geboren kinderen (meconium).

Djadja, *meudjadja*, I met iets rondgaan om het uit te deelen of om het te verkoopen, rondventen, te koop aanbieden, vgl. *ba-ba, meudabeuëh*, bijv. *djipeudjadja barang djeuëb-djeuëb roemòh* = hij ging huis aan huis zijn koopwaren rondventen, — II nu eens hier dan eens daar zijn, zwerven, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ meudjadja* = een kind waar niemand zich om bekommert, dat nu eens hier dan eens daar is.

Djad madjad, voorouders, voorvader, zie *dja*.

Dja$^{\varepsilon}$ét (Mal. *djahit*), naaien.

Djaga, I bewaken, behoeden, beschermen, de wacht houden, letten op, toezicht houden op, ook: hoeden (v. h. vee), vgl. *prèh, kawaj, keumiët, goebeuë, kalòn*, bijv. *kah kadjaga adé$^{\varepsilon}$ keu, koe dja$^{\varepsilon}$ tjò$^{\varepsilon}$ kajèë tagoeën* = let jij op je broertje, ik ga brandhout halen, — II wakker, ontwaakt, waken, wakend (opp. *teungeut*), ook feest vieren, bijv. *wa$^{\varepsilon}$tèë njan djidjaga ba$^{\varepsilon}$ dji$^{\varepsilon}$éh* = toen ontwaakte hij uit zijn slaap, *geupoephõnlé djaga-meudjaga peuët plõh oeròë peuët plõh malam* = zij begonnen feest te vieren gedurende veertig dagen en veertig nachten.

Djagad, geheel en al wit, witachtig, albino, vgl. *poetéh*, bijv. *sarang djagad* = witachtig eetbare vogelnesten, *keubeuë djagad* = albinobuffel, *abõ djagad* = e. s. v. groote witte slakken.

Djagõng, maïs, Turksche tarwe, *pèt djagõng* = maïs plukken, *leukang djagõng* = pellen van djagoeng, *teuët djagõng* = poffen v. maïskolven in het vuur, *djagõng teulheuë* = in een pan geroosterde maïs.

Djahé (v. Arab. *djāhil*), onwetend, in strijd handelend met de godsdienstige wet, slecht, onrechtvaardig, gewelddadig, bijv. *Si djahé panè agama* = die God niet kennen, waar is hun godsdienst?, *radja djahé* = een slechte koning.

Djahét (v. Arab. *zā$^{\varepsilon}$id*), toenemen.

Djaheuë$^{\varepsilon}$, in voetligging geboren, met de voeten vooruit ter wereld komen.

Djahnam (Mal. *djehanam*), hel, vgl. *nòraka*.

Djaj, zeer veel, talrijk, een menigte, dicht opéén, vgl. *le, djròm, leubat*, bijv. *õ$^{\varepsilon}$dji djaj that* = hij heeft zeer veel haar.

Djajéh (v. Arab. *djā'iz*), geringschattend, oneerbiedig, minachtend, weinig egard's betoonend, bijv. *djajéh that atédji ba$^{\varepsilon}$ oelõn* = hij gedraagt zich minachtend, onverschillig, tegenover mij, *djipeudjajéh kaleuëm Rabi* = zij geringschatten 's Heeren woord.

Djakalèë (Mal. *djikalau*), indien, als, vgl. *adakala, meung, meunjòng, ada$^{\varepsilon}$, sangkira*, bijv. *djakalèë meunan* = indien het zoo is, *djakalèë hana neudja$^{\varepsilon}$ tjò$^{\varepsilon}$ tjit kamòë dja$^{\varepsilon}$ euntat keu dròëneu* = indien gij

het niet komt halen dan zullen wij het u komen brengen.

Djakeuën, herkauwen.

Djakeuët, de in de Mohamm. Wet zakāt genoemde in den vorm eener belasting geregelde plicht der milddadigheid maar die in de practijk het karakter heeft v. een vrijwillig liefdewerk, *djakeuët arta* = individueel opgebrachte belasting op de goederen, *djakeuët toebōh* (of *pitrah*) = door de gezinshoofden opgebrachte belasting in rijst voor zich en voor allen in wier onderhoud zij hebben te voorzien.

Djakhò, of *è*ᵉ *djakhò* = tandvuil, vuil der tanden.

Djalaᵉ, in *manò*ᵉ*djala*ᵉ = een met zwarte en witte veeren geteekende kemphaan.

Djalala, majesteit (Gods), vgl. *halarat*.

Djalan, *weg,* vgl. *rèt, djoerōng,* bijv. *djalan simpang peuët* = kruisweg, viersprong, ook in overdrachtelijken zin: middel, wijze, manier, bijv. *lōn mita djalan raseuki* = ik zoek een middel tot levensonderhoud, *lōn mita djalan dilèë* = ik zal eerst zien er wat op te vinden, *djalan hareukat* = middel tot levensonderhoud, de weg des gewins, *djalan sisat* = dwaalweg.

Djalang, een ontuchtig leven leiden (v. e. vrouw), manziek, geil, bijv. *inòng djalang* = lichtekooi, hoer, *aneu*ᵉ *djalang* = een kind uit wilden echt (vgl. a. *hareuëm djadah*), *inòng njan djalang bit-bit na limòng nam moekahdji* = die vrouw leeft zeer onzedelijk zij heeft wel vijf of zes minnaars (vgl. *meudina, meu*ᵉ*èn, moemoekah, meureusam*).

Djalé, of *djali* (v. Arab. *djalīl*), majestueus, indrukwekkend, ontzagwekkend, voortreffelijk, *Pò dròë rabōn djalé* = onze Heer de uitstekende God.

Djali, zie *djalé*.

Djalō (Mal. *djaloer*), een langwerpige smalle soort kano van zeer geringen diepgang uit één boomstam uitgehold, soorten zijn *d. kawé, d. koesangka, d. klibeuët.*

Djalòᵉ, argwaan, achterdocht, vgl. *sangka, sò*ᵉ, bijv. *bè*ᵉ *tadjalò*ᵉ = hebt geen argwaan.

Djalòë, draaien, inéén draaien, twijnen, tweernen, vgl. *poeta, reuë*ᵉ, *wèt, réng, sréng, bibeuë,* bijv. *kajèë djalòë* = kruishout voor het draaien v. touw (vgl. *kajèë wèt-wèt*).

Djaloeë, e. s. v. grondel, vgl. *batjé*.

Djamaᵉ, samenvatten, samenvoegen, vereenigen, verbinden, combineeren, bijéén, tezamen, bijv. *seumajang djama*ᵉ = gecombineerde ritueele godsdienstoefeningen, *djama*ᵉ *sigò* = in één keer samenvatten, alles bij elkaar, te zamen genomen.

Djamadō awaj (v. Arab. *Djoemāda'l-awwal*), vijfde maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *Mò*ᵉ*lōt seuneulheuëh* en *Madika phōn*.

Djamadō akhé (v. Arab. *Djoemāda'l-āchir*), zesde maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *Boeleuën bòh kajèë* en *Madika seuneulheuëh*.

Djambang, het breede gedeelte v. e. krisscheede bij de opening waar men het wapen insteekt.

Djambé, zie *djambō*.

Djambèë (Mal. *djamboe*), boom en vrucht (*ba*ᵉ*-, bòh-*) v. d. djamboe.

Djambō, of *djambé,* hut, loods, kraam, stulp, keet, tijdelijke verblijfplaats, bijv. *djambō ba*ᵉ *rèt* = hut voor nachtverblijf langs den weg, *djambō djoedi* = speelloods, *djambō tadjòë,* of *d. geulanggang* = loods voor hanengevechten, *djambō madat* = hut waar men opium schuift, *djambō meukat* = handelskraam, *djambō oemòng* = wachthuisje op het rijstveld, vgl. *rangkang*.

Djamèë (Mal. *djamoe*), gast, vreemdeling, helper of helpster bij eenig werk, *meudjamèë* = gasten hebben of krijgen, *peudjamèë* = het aanbieden, geven, v. e. gastmaal, onthalen, als gasten ontvangen, *peudjamoean* = onthaal, gastmaal,

meuhōj-, of *meu^{ɛ}oeròh-*, of *tawō^{ɛ}-djamèë* = gasten noodigen, inviteeren, *peutimang djamèë* = ceremoniemeester bij een feest, *tawō^{ɛ}-* (of *hōj-*) *djamèë ba^{ɛ} boeët njòë* = helpers bij dit werk noodigen, *aneu^{ɛ} djamèë* = lett. afstammelingen v. gasten (e. s. v. scheldwoord voor de bevolking v. d. Westkust), *djinamèë* (v. *djeunamèë*) = de gave die de gast (i. c. de bruidegom) aanbiedt aan hen die hem gastvrijheid verleenen (i. c. de ouders der bruid), gastmansgave, *peudjamèë paki* = het onthalen v. e. aantal vrome armen, *euntreu^{ɛ} malam na trōïh djamèë ba^{ɛ} lōn* = ik krijg vanavond gasten bij mij, *bangbang djamèë* = groote vlinder (de atlas?) die door het binnenvliegen gasten aankondigt.

Djameun (Mal. *djaman, zaman*), de oude tijd, van vroeger tijd, vgl. *dilèë, phōn-phōn*, bijv. *djameun dilèë* = in den heel ouden tijd, in vroegeren tijd, in de dagen v. Olim, *na sabòh haba niba^{ɛ} oereuëng djameun* = er is een verhaal v. menschen uit den ouden tijd.

Djamò^{ɛ} (Mal. *njamoe^{ɛ}*), mug, muskiet, vgl. *agaïh*, bijv. *djamò^{ɛ} seuba* = de muskieten vreten (ons) op.

Djamòng, oogenblik, bijv. *si djamòng* = een oogenblik, een wijle, even, vgl. *sikoetika, sabòh watèë, sisa^{ɛ}at, si^{ɛ}at, sikeudjab, siklèb mata, sikoetjōb mata, sigò blèt.*

Djampaj, (Mal. *djampal*), oude zilveren Hindoestan-ropij (muntstuk v. ½ dollar).

Djampō^{ɛ}, e. s. v. nachtuil (de Atjèhsche jobsbode).

Djampoe (Mal. *tjampoer*), mengen, vermengd, dooreen, vgl. *lawò^{ɛ}, ba^{ɛ}oe, katjhò, djampoe ba^{ɛ}oe* = alles door elkaar, *prahō peudiëng deureujan djampoe mangòjta* = een prauw geladen met doerians en manggistans er doorheen.

Djamprōng, op goed geluk iets doen, bijv. *koetjoeba djamprōng meung sabòh baja* = ik wil mij althans door één gevaar heenwerken.

Djan, tijd, gelegenheid (om iets te doen), vgl. *jōh, masa, lajeuë, wa^{ɛ}-tèë*, bijv. *hana djan lōn* = ik heb geen tijd, *handjan tathèë ka tō^{ɛ}* = voordat we het wisten waren we al aangekomen, *handjan si^{ɛ}at* = het duurde geen oogenblik, *djinòë teungòh na djan lōndja^{ɛ}* = thans heb ik tijd (gelegenheid) om te gaan, *djeunòë* (*djinòë*), *djanan, djandéh* = nu, thans, toen, te dien tijde, destijds, *padjan* = wanneer? (zie aldaar), *meudjan* = vaststaan, *meudjan-djan* = soms, nu en dan, van tijd tot tijd, met tusschenpoozen, *toedjan* = den tijd weten, weten wanneer, *sadjan* = tezamen, gelijk met, op één tijd, *djih meudjandjan gadòh ingat* = nu en dan begeeft hem het geheugen, *meudjandjan oedjeuën, meudjandjan hana* = het regent met tusschenpoozen, *dilèë djih na meudjandjan djidja^{ɛ} roemòhlōn* = vroeger kwam hij mij weleens opzoeken, *peukajan meudjandjan* = kleederen die men zorgvuldig bewaart, *meudjan rèt lam paja meudjan rèt lam rimba* = nu eens gingen zij door moerassen dan weer door bosschen, *meudjan meunòë meudjan meudéh* = nu eens zus dan weer zoo.

Djandji, afspraak, belofte, overeenkomst, verbond, voorwaarde, beding, termijn, uitstel (vgl. *akat*), *meudjandji* = beloven, overeenkomen, afspreken, toezeggen, *djandji ka kòng* = de afspraak is verzekerd, *patéh djandji* of *peutō^{ɛ} djandji* = de overeenkomst nakomen, *oebah-* (of *meu^{ɛ}oengki-*) *djandji* = de overeenkomst verbreken, schenden, contractbreuk plegen, *lakèë djandji* = uitstel vragen, *soerat djandji* = een schriftelijke overeenkomst, *meudjandji bantoe* = een verbond sluiten, *koeseutèt sapeuë djandji ngòn gata* = ik blijf in vast verbond u volgen, *ngòn*

gòbnjan lõn ka abéh djandji = met hem heb ik reeds een afspraak gemaakt.

Djanèng, e. s. v. knolgewas met doornige takken.

Djang, horde, staketsel, latwerk v. bamboe stokjes opgesteld om de visch binnen een soort doolhof (fuikvormige ruimte) te leiden waar ze niet meer uit kan.

Djanga$^{\varepsilon}$, I dief, stelen, vgl. *tjoeë, pantjoeri,* — II een kleine wespensoort die men veel in het gras aantreft.

Djangeun, of *meudjangeun-djangeun* = neuriën, binnensmonds of halfluid zingen, vgl. *njanjòë, njai-njai, moepantõn, meudõdi.*

Djanggaj (Mal. *djanggal*), gebrekkig, onwelluidend, slecht iets verrichtend, onvatbaar voor dressuur, bijv. *djanggaj that djibeuët* = hij reciteert zeer gebrekkig, *keubeuë-(goeda-) djanggaj* = een buffel (paard) dat niet vatbaar is voor dressuur.

Djanggi, zie bij *pa$^{\varepsilon}$õh.*

Djanggõt, kinbaard, sik, vgl. *bawõ$^{\varepsilon}$,* bijv. *djanggõt leubat* = een volle baard, *djanggõt djén* = e. s. v. korstmos.

Djangka, I bij berekening of schatting bepalen, berekenen, schatten, vgl. *aga$^{\varepsilon}$, sangka, kira, ba$^{\varepsilon}$ até,* bijv. *meunjòng oereuëng tagoeën boe ië geudjangka* = wanneer men rijst wil koken bepaalt men op de gis hoeveel water men moet opzetten, *oereuëng tjòb õn awé geudjangka* = als men bladeren aaneenrijgt (n.l. voor dakbedekking) dan bepaalt men bij schatting hoeveel rotan er noodig is, *pantang meudjangka langkah* = het is verboden om berekeningen te maken over den duur eener reis, — II naam voor allerlei werktuigen bijv. passer, kerfbank voor tabak, een vorkvormig instrument bij het uithollen v. wapenscheeden gebruikt, toestelletje voor het inééndraaien v. touw, enz.

Djantang, vastbinden (v. e. grazend dier b.v. aan een paal), vgl. *peutalòë, ikat, tjaroeëh,* bijv. *keubeuëlõn meutjaroeëh dròëdji keu talòë djantang* = mijn buffel heeft zich met zijn pooten in het bindtouw verward.

Djantõng, hart, vgl. *até, djantõng até* = hartediefje, *bõh djantõng pisang* = de hartvormige punt v. d. pisangbloemtros.

Djara, zie *djira.*

Djara$^{\varepsilon}$, ver, veraf, verwijderd, op verren afstand, vgl. *djeu$^{\varepsilon}$õh,* bijv. *pa$^{\varepsilon}$-òh na-* (of *pana òh na-*) *djara$^{\varepsilon}$* = hoe ver?, *ba$^{\varepsilon}$ djara$^{\varepsilon}$ baja* = ver zij het onheil, *panè òh hat djara$^{\varepsilon}$* = hoe ver wel?, *panè èt hat djara$^{\varepsilon}$* = hoe ver maar?, *hana lõntoenè èt djara$^{\varepsilon}$* = ik weet niet hoever.

Djareuëng (Mal. *djarang*), I wijd uiteen, ver van elkaar, met wijde tusschenruimten, ijl, dun gezaaid, zelden, zeldzaam, schaars, bijv. *goekèë djareuëng* = wijdgespleten hoeven, *aleuë djareuëng* = vloer waarvan de planken of latten wijd uiteen liggen, *boebèë djareuëng* = fuik met wijde openingen, *idja djareuëng* = los geweven stof, *aja$^{\varepsilon}$ djareuëng* = grove zeef, *õ$^{\varepsilon}$ djareuëng* = dun geplant hoofdhaar, *pageuë djareuëng* = een heining met wijde tusschenruimten, *taboe djareuëng* = ijl zaaien, *hana djareuëng* = zonder tusschenruimte, vgl. *teuhaïh, teuleuëng, bla, tjrébré,* opp. *rapat, krab, rab, tòë, teubaj, le,* — II langzaam, bijv. *lagèë djareuëng* = langzaam, langgerekt tempo (waarop men reciteert).

Djaròë (Mal. *djari*), hand, vinger, arm, mouw, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ djaròë* = vinger, *djaròë gité$^{\varepsilon}$,* of *d. geulité$^{\varepsilon}$,* of *d. geugité$^{\varepsilon}$* = pink, *djaròë manèh* = ringvinger, *radja djaròë* = middelste vinger, *djaròë teuloenjò$^{\varepsilon}$,* of *d. teunoenjò$^{\varepsilon}$* = wijsvinger, *inòng djaròë* = duim, *aneu$^{\varepsilon}$ djaròë leunté$^{\varepsilon}$* = buitenwaarts omgebogen vingers, *teukab djaròë* = met de vingers tusschen de tanden geklemd (uiting v. verbazing), *sidjaròë* = een vingerbreed, *djaròë*

siblah = de eene hand, *djaròë doea blah* = beide handen, *moemat djaròë* = elkaars handen vatten (bij wijze v. groet), *bōt djaròë* = wijze v. groet, waarbij de handen even vóór het gelaat worden gebracht, *leuëng djaròë* = de handen ophouden (als biddend), *kalòn oerat djaròë* = het bekijken v. d. lijnen der hand, *deuka-*, of *djaban-*, of *sidjoeë$^{\varepsilon}$ djaròë* = een gelukkige hand, *malang-*, of *soeè$^{\varepsilon}$-*, of *soeang-*, of *seu$^{\varepsilon}$oeëm djaròë* = een ongelukkige hand, *srah djaròë* = (de ceremonieele) handwassching, *peusidjoeë$^{\varepsilon}$ djaròë* = geschenken (aan deskundigen), *boengòng djaròë* = handgift, geschenk, huldeblijk, *badam djaròë* = traag in het werk, *pantaïh-*, of *panjang djaròë* = steelsch, diefachtig, lange vingers hebbend, *talòë djaròë* = slappe polsketting, *gleuëng djaròë* = polsring, *badjèë panjang-* (*paneu$^{\varepsilon}$-*) *djaròë* = baadje met lange (korte-) mouwen, *djaròë ranoeb* = de takjes v. d. sirihplant, *peudjaròë* = overhandigen, *peudjaròë blandja* = geldelijke bijdrage betalen.

Djaroemoedi (Mal. *djoeroemoedi*), stuurman.

Djarōm, naald, *djarōm rindò* = speld, *djarōm alōïh* = een fijne naald, *djarōm kilang* = naald v. e. naaimachine, *djarōm tjina* = naainaald, *djarōm seumeurat* = naald bij het knoopen v. netten gebruikt, *padèlōn ka meudjarōm* = mijn padi is reeds uitgekomen (is reeds scherp en puntig), *poenggōng djarōm* = het oog v. e. naald, *sabòh poenggōng djarōm* = zooveel garen als men door het oog v. e. naald doet om te naaien.

Djasad (v. Arab. *djasad*), lichaam, *aneu$^{\varepsilon}$ djasad*, of *aneu$^{\varepsilon}$ njang lam djasad* = een eigen kind, een kind van eigen vleesch en bloed (tegenover een aangenomen kind = *aneu$^{\varepsilon}$ geutoeëng*).

Dja$^{\varepsilon}$sah, djaksa.

Djatòë (Mal. *djati*), I echt, waar, wezenlijk, zuiver, oorspronkelijk, onvervalscht, vgl. *beuna, beutōj, bit, teuntèë, meuhat, teupat, soenggōh, khòng, that,* bijv. *breuëh djatòë* = gewone gepelde rijst, — II *kajèë djatòë* = de djati-boom.

Djawa, Java, *oereuëng Djawa* = Javaan.

Djawardi, of *djawareudi*, zie *tjawardi*.

Djaweuëb (Mal. *djawab*), antwoord, bescheid, vgl. *seu$^{\varepsilon}$ōt*, bijv. *tadjaweuëb ladjoe naritlōn* = antwoord dadelijk op mijn woorden, *hana lōn toekri djaweuëb* = ik weet niet hoe te antwoorden.

Djawië, linksch, alles met de linkerhand doen, averechts, juist andersom dan gewoonlijk, vgl. *soengsang*.

Djawòë (Mal. *djawi*), Maleisch, vgl. *Meulajoe,* bijv. *oereuëng Djawòë* = Maleier, *Djawòë barat* = de Maleiers der Westkust, *basa Djawòë* = de Maleische taal, *beuët kitab djawòë* = het bestudeeren van Maleische boeken over den Mohamm. godsdienst.

Djéb, of *djiëb*, drinken, bijv. *Si Poelan ka djidjéb ië* = N. heeft water gedronken, *tabri ië keu lōn lōnmeung djéb* = geeft mij water ik wil drinken, *peudjéb ië* = water te drinken geven, *soempah peudjéb ië aneu$^{\varepsilon}$ beudé* = den kogeleed v. trouw zweren waarbij de zwerenden gezamenlijk water drinken waarin een kogel is gedompeld, *djéb teubèë* = suikerriet uitzuigen.

Djébra$^{\varepsilon}$i (v. Arab. *Djabra'īl*), de aartsengel Gabriël, *Djébra$^{\varepsilon}$i sahbat Toehan* = de engel Gabriël is een vriend van den Heer.

Djéh, zie *déh*.

Djèh-djèh, zie *djòh-djòh*.

Djém, e. s. v. pseudo metaaldraad veel gebruikt bij versiering v. kussens, kleedjes en mutsjes.

Djén (v. Arab. *djinn*), booze geest, spook, vgl. *hantoe, tjòëtan, tjèëtan, boerōng,* bijv. *meudjén* = bezeten, in geheime betrekking staan tot een geest of spook, *teumpat meudjén*

= geestenplaats (die men dus vreest en mijdt), *kajèë meudjén* = bezeten boomen, *salèh oereuëng atawa djén* = is het soms een mensch of een geest?, *poedja djén* = de geesten vereeren, verzorgen (met offers, gebeden, enz.), *meuroempò$^{\varepsilon}$-*, of *meurampòt-*, of *teukeunòng djén* = getroffen door een geest.

Djéng, schuins oplichten, bijv. *meunjò asèë tòh ië$^{\varepsilon}$ djidjéng pha* = als een hond urineert licht hij zijn poot op.

Djeu$^{\varepsilon}$a, mesthoop, mestvaalt, vgl. *adén, loebeuëng.*

Djeubeuët, of *djibeuët* (Mal. *djebat*), muskus, civet, muskusdier, ook *moesang djeubeuët* (e. s. v. bunzing).

Djeudjaréng, traliewerk.

Djeuë (Mal. *djala*), werpnet, *meudjeuë* = met een werpnet vischen.

Djeuëb, meestal *djeuëb-djeuëb* (Mal. *tiap-tiap*), elk, ieder, bijv. *djeuëb-djeuëb nanggròë* = alle landen, *djeuëb-djeuëb beungòh* = elken ochtend, *djeuëb-djeuëb gò* = telkens, dikwijls (vgl. *geunab gò*), *djeuëb-djeuëb pat* = overal, op alle mogelijke plaatsen, *djeuëb-djeuëb roemòh na lõnoeròh* = huis voor huis heb ik uitgenoodigd, *djeuëb-djeuëb bilé$^{\varepsilon}$ na lõntamòng* = al de vertrekken ben ik binnengegaan.

Djeu$^{\varepsilon}$èë, of *dji$^{\varepsilon}$èë*, rijstwan.

Djeuëm (Mal. *djam*), uur, klok, horloge, bijv. *djeuëmlõn ngòn djeuëm gata sabé* = mijn horloge loopt gelijk met het uwe; in oude verhalen en spreekwijzen komt soms een verdeeling voor van dag en nacht in vier deelen (*si$^{\varepsilon}$oeròë peuët djeuëm, simalam peuët djeuëm*).

Djeuët (vgl. Mal. *djadi*), I worden, ontstaan, gebeuren, vgl. *djadèh*, bijv. *djih ka djeuët keu goerèë* = hij is leeraar geworden, *adjeumat ka djeuët* = een amulet (bestaande uit iets dat tot steen of ijzer) is geworden, *keubeuëlõn teungòh djeuët* = mijn buffels nemen in aantal toe, *njang djeuët lõn tawõ$^{\varepsilon}$ dròëneu* = de reden dat ik U liet roepen, *masa djeuët dõnja* = de tijd v. h. ontstaan der wereld, *peudjeuët* = doen worden, scheppen, maken, bijv. *peudjeuët keu radja* (*-keu krani*) = tot radja (schrijver) gemaakt, aangesteld, *Toehan njang peudjeuët alam njòë* = de Heer heeft deze wereld geschapen, *òh neupeudjeuët langèt ngòn boemòë lé Pòteu Alah* = toen onze Heer God hemel en aarde schiep, *peudjeuët dròë keu* (of *peuroepa dròë ban*) = de gedaante aannemen van, — II gelukken, mogelijk zijn, in staat zijn, kunnen, slagen, vgl. *é$^{\varepsilon}$*, bijv. *djih han djeuët djidja$^{\varepsilon}$* = hij kan niet loopen, *lõn ka djeuët lõn seumoerat* (*-beuët Koeroe$^{\varepsilon}$an*) = ik kan al schrijven (den Koran reciteeren), *han djeuët djih* = hij is niet in staat, hij kan niet, *njang djeuët sakri* = slechts op één manier is het mogelijk, *kada sikaj han djeuët sitjoepa$^{\varepsilon}$* = hij wiens lot het is een kaj te ontvangen krijgt geen *tjoepa$^{\varepsilon}$*, — III geoorloofd, goed, ja, vgl. *njò, gèt, bõh*, bijv. *djeuët oereuëng tamòng keunòë?* = mag men hier binnengaan?, *njang ba$^{\varepsilon}$ lõn djeuët* = wat mij betreft is het goed, voor mijn part ja, *toerõt adat han djeuët toerõt hoekõm djeuët* = volgens de adat mag het niet (maar) volgens de Moslimsche Wet is het geoorloofd, *sòë njang sakét djeuët lakèë oebat keunan* = alwie ziek is mag daar geneesmiddelen vragen, — IV durven, bijv. *dròëneu djidjeuët tjarõtneu* = u durft hij onaangename woorden toevoegen, uit te schelden.

Djeula, glad, glibberig, vgl. *gla, gloeë, djloeë*, bijv. *rèt njòë djeula that han djeuët tadja$^{\varepsilon}$* = deze weg is zeer glad gij kunt er niet op loopen.

Djeula$^{\varepsilon}$, moede, beu zijn, tegenzin hebben, vgl. *gla$^{\varepsilon}$*.

Djeulaïh, of *djlaïh* (Mal. *djelas*), vereffend, afbetaald, afgedaan, ook: zonder belemmering of verhindering, opp. *meusangkôt, meukeumat,* vgl. *glaïh,* bijv. *geusangka éᵉ djlaïh nibaᵉ Toehan han geumoeprang nibaᵉ sabi* = men waant een geëffende rekening te kunnen hebben met den Heer zonder dat men oorlog voert op Zijn weg!, *rèt djeuneulaïh* = de weg ter vereffening.

Djeulatang, brandnetel.

Djeulòng, zie *djlòng.*

Djeumala (soms: *djeumala alam*), hoofd (alleen in deftigen stijl), *narit dròëneu ateuëh djeumala alam lôn* = wat U gezeg heeft neem ik eerbiedig aan (op mijn hoofd).

Djeumba, deel, aandeel, vgl. *bagi, bagian, bheuëᵉ, boeloeëng,* bijv. *bandoem tjit ka meudjeumba-djeumba* = allen hadden al hun deel gekregen.

Djeumeuᵉat (v. Arab. *djoemᶜah*), Vrijdag, *sigò djeumeuᵉat* = lett. éénmaal Vrijdag, d.i. één week, *na kada siseun djeumeuᵉat* = omstreeks een week later, *seumajang djeumeuᵉat* = gemeenschappelijke Vrijdagdienst in de moskee, *malam djeumeuᵉat aroeah wòë* = Donderdagavonds waren de geesten der afgestorvenen rond.

Djeumeulah (Mal. *djoemlah*), som, bedrag, totaal, opsomming, getal, aantal, optelling.

Djeumeurang (Mal. *menjeberang*), oversteken, naar den overkant gaan, vgl. *arông,* bijv. *peudjeumeurang* = overzetten (vgl. *poemeulheuëh*), *djalô peudjeumeurang* = een overzetprauw, *adat peudjeumeurang* = een soort overzetrecht op plaatsen a. d. rivier waar van een overzetprauw werd gebruik gemaakt (vgl. *sibrang*).

Djeumoedjoe, of *djoemoedjoe,* karwijzaad, komijn.

Djeumòt, ijverig, naarstig, vgl. *gigèh,* opp. *beuᵉò, malaïh, badam, ajeuëm,* bijv. *djeumòt baᵉ poemoeboeët* = ijverig in het werk, *djipeudjeumòt dròëdji* = hij deed zijn best.

Djeumpa, de welriekende gele en witte bloemen v. Micheliasoorten, *djeumpa keubiroe* = de witte bloemen v. Plumiera acutifolia, Poir.

Djeumpét (Mal. *djempoet*), met de vingers iets nemen, *sidjeumpét* = zooveel als men met de vingertoppen vatten kan.

Djeumphan, zie *timphan.*

Djeumpông, stroo, padistroo, padistoppels (v. d. uitgetrapte padi), vgl. *djeundrang.*

Djeunadah (v. Arab. *djinâzah,* begrafenis, lijk, baar), I e. s. v. ark welks houten geraamte met rood doek is omgeven en na afloop der begrafenis (speciaal bij den dood v. kinderen, jonggetrouwden, of kraamvrouwen) op het graf wordt gezet, — II de stellage welke bij de Hasan-Hoesain-feesten wordt rondgedragen, vgl. *taboet,* — III de draagbaar voor feestgerechten en sirih bij bijzondere gelegenheden, vgl. *peurakan.*

Djeunamèë, zie *djinamèë.*

Djeundran, zie *djindran.*

Djeundrang, stoppels (v. padi welke na den rijstoogst op het rijstveld achterblijven), vgl. *djeumpông.*

Djeunèh, of *djinèh* (Mal. *djenis*), soort, aard, slag, vgl. *roepa, matjam, bangsa, bagòë,* bijv. *meudjeunèh-djeunèh* = allerlei, *koebri djeunèh nèᵉmat* = ik geef allerlei soorten lekkernijen.

Djeuneukiëᵉ, landengte.

Djeuneuròb, de verticaal geplante takken v. e. omheining.

Djeungeuᵉ, *of tjeungeuᵉ,* of *tjingeuᵉ,* zien, kijken (vooral naar beneden of reikhalzend kijken), bijv. *djeungeuᵉ lam mòn* = in den put kijken.

Djeungkaj (Mal. *djengkal*), een span met den duim en den middelsten vinger (= ½ *haïh*), *djeungkaj gitéᵉ* = een span met den pink en den duim, *djeungkaj teuloenjòᵉ*

= een span met den wijsvinger en den duim, vgl. *tjeuka*ᵉ.

Djeungki, rijstwip, wipplank, waaraan de rijststamper (*alèë*) waarmede de padi in het rijstblok (*leusõng*) gestampt wordt.

Djeunoe, of *djinoe*, plant (Derris elliptica, Benth.) met giftigen wortel gebruikt voor bedwelming v. vischen (bij de vischvangst).

Djeunòë, of *djinòë*, heden, nu, thans, vgl. *oeròë njòë, djanan, djandéh,* bijv. *pakriban djeunòë* = hoe gaat het nu?

Djeunòh, of *djinòh*, I hersteld, genezen, vgl. *poeléh,* — II willen, bijv. *hana koedjinòh* = ik vertik het, *hana koedjinòh djaᵉ mita soesah* = ik wil mij geen last op den hals halen.

Djeunòt, dienstvaardig, behulpzaam.

Djeuᵉõh, of *djiᵉõh* (Mal. *djaoeh*), ver, veraf, afgelegen, vgl. *meusoeët, djaraᵉ,* opp. *tòë, rab, krab, rapat, reula, djab,* bijv. *gata bèᵉ djeuᵉõh disinan* = sta niet daar zoo ver af, *pana òh na djeuᵉõh* (of *-djaraᵉ*) = hoe ver is het?

Djeura, I (Mal. *djera*), afgeschrikt, afgeleerd, er den schrik van beet hebbend, *peudjeura* = den schrik erin brengen, iemand iets afleeren (door te maken dat hij er den schrik van beet krijgt), — II *djeura,* of *djira* (Mal. *djintan*), zie *djira.*

Djeurabat, I (een landbouwwerktuig) door omwinding met rotan aan zijn houten steel verbinden, de om den steel gemaakte omwinding, — II halster, halsriem (bij paarden).

Djeuragan (Mal. *djoeragan*), gezagvoerder, schipper, vgl. *nahoeda.*

Djeurakat, in *pineung djeurakat* = onrijpe, halfrijpe pinangnoot.

Djeurambah, aanbouwsel v. e. meunasah.

Djeuramòë, zie *iramòë.*

Djeurangkhéng, achterover gebogen, vgl. *tjangkéng, bòt, teubòt, leuntêᵉ, djèng.*

Djeurat, of *djirat,* I (v. Arab. *zijãrah*), graf, vgl. *koeboe, kandang,* bijv. *djaᵉ baᵉ djeurat* = grafwaarts gaan, *beuët di djeurat* = Koranreciet houden op een graf (na sterfgeval), *batèë djeurat* (of *b. nisan*) = grafsteen, *keumiët di djeurat* = waken bij een graf (vanaf den begrafenisdag tot den eerstvolgenden Vrijdag), — II (Mal. *djerat*), strik (om herten, vogels te vangen), strikken, stevig vastbinden, vgl. *taròn, aréng.*

Djeuréng, zie *djréng.*

Djeureudjaᵉ (Mal. *djerdja*ᵉ), traliën, dunne latten evenwijdig aan elkaar (tot afsluiting v. e. venster, of v. d. open vakken boven de wanden v. d. voor- en achtergalerij).

Djeureuka, of *djeureukha,* rad, wiel, drijfwiel, vliegwiel, ook een toestel voor het draaien v. touw, *djeureuka ië* = waterrad, *djeureuka meurawé* = haspel of garenwinder, *djeureuka soetra* of *d. seumeuréng* = spinnewiel.

Djeureukha, zie *djeureuka.*

Djeureulah, *meudjeureulah,* stralend.

Djeureumaj, I (Mal. *djermal*), e. s. v. visscherij in zee met groote kruisnetten waarvan de hoekpunten op in den grond gestoken staken rusten, — II *beuneung djeureumaj* = in allerlei kleur voorkomende geïmporteerde katoenen garens.

Djeureumeu, kam v. e. haan, bijv. *manòᵉ djeureumeu silapéh geusoeën han djimeulõt* = een enkel gekamde haan is vreesachtig en wil niet vechten.

Djeureunang (Mal. *djernang*), drakenbloed, verkregen v. e. rotansoort: de *awé djeureunang* (een Daemonorops-soort).

Djeureunèh (Mal. *djernih*), helder, zuiver, rein, klaar, vgl. *ilõᵉ, deuïh, peungeuïh, sarèh, njata, trang,* opp. *tjeukòë,* bijv. *moekadji na djeureunèh teuntèë djih na djirasa meunangat* = zijn gelaat glimt (van genoegen) hij heeft zeker een fortuintje gehad.

Djeureungèë (Mal. *djerangau*), kalmoeswortel.

Djeuròh, of *djròh,* goed, mooi, schoon, fraai, gunstig, in orde, hersteld, genezen, vgl. *tjeudaïh, tjaròng, linténg, nèh, gèt, meudjeuléh, patōt, laja*$^{\varepsilon}$, opp. *brō*$^{\varepsilon}$, bijv. *oeròë djeuròh* = mooi weer, *djeuròh roepa* = schoon van uiterlijk, *poetròë djeuròh* = een mooie prinses, *makanan njang djròh-djròh* = allerlei lekker eten, *oereuëng djròh-djròh* = lieden v. goeden huize.

Djheut (Mal. *djahat*), slecht, kwaad, boos, leelijk, misdadig, gemeen, baldadig, vgl. *djoengkat, brō*$^{\varepsilon}$, *bisòë, eungka*$^{\varepsilon}$*-eungka*$^{\varepsilon}$, *sirōng, dèësa,* opp. *badjè*$^{\varepsilon}$, *gèt, djeuròh,* bijv. *oereuëng djheut* = deugniet, bandiet, onverlaat, *boeët djheut* = slechte daad, misdaad, ontucht, *peunjakét djheut* = lett. de booze ziekte, d.i. melaatschheid, *oereuëng djeunòë djheut that akajdji* = de hedendaagsche menschen hebben zeer veel booze streken, *peudjheut* = kwaad spreken.

Djhō, Djohor (op het schiereiland Malaka).

Djhoeng, I den kop v. buffels of runderen oplichten door middel van het door den neus gebrachte touw om die dieren het stooten of trappen te beletten of ze met eten vol te proppen of te medicineeren, — II het aanwenden v. toovermiddelen (die men ergens ophangt).

Dji, zie *djih.*

Djibeuët, zie *djeubeuët.*

Djidjaj (Mal. *djedjal*), dichtstoppen, instoppen, inproppen, breeuwen, kalfaten, waterdicht maken, vgl. *dòë, pakaj, tampaj.*

Djië, half rot, wormstekig.

Djiëb, zie *djéb.*

Dji$^{\varepsilon}$**èë,** zie *djeu*$^{\varepsilon}$*ëë.*

Djih, I vnw. 3e pers.: hij, zij, hem, zijn, haar, hen, hun, vgl. *gòbnjan, dròëneu* (als pronominaal voorvoegsel v. werkwoordstammen en als achtervoegsel v. zelfstandige naamw. en werkwoorden vervangen door *dji*), bijv. *le peuë ka lōnbri keu djih* = veel heb ik hem reeds gegeven, *djih na gaséh keu lōn* = hij heeft mij lief, *djih ka djidjéb ië* = hij heeft water gedronken, *djih han djitém moepakat* = hij wil niet overleggen, *aneu*$^{\varepsilon}$*-lōn djipòh lé djih* = hij sloeg mijn kind, *bè*$^{\varepsilon}$ *djitamòng* = laat hem niet binnenkomen, *lōn djikab lé goeda* = ik ben door een paard gebeten, *pèngdji ka gadòh* = zijn geld is zoek, *trébdji* = de duur ervan, *akajdji* = zijn overleg, *koekalòndji* = ik zie hem, *koe ba ploëngdji boenòë* = ik heb hem zooeven medegevoerd, — II men (vgl. *oereuëng, geu, ta, gòb*), bijv. *djikheun* = ze zeggen, men zegt, — III *sidjih njan* = die kerel, die vent (geringschattend).

Djihad (v. Arab. *djihād*), de heilige oorlog, de oorlog tegen de ongeloovigen, vgl. *prang sabi.*

Djimat, amulet, talisman, vgl. *adjeumat,* bijv. *djimat panah sa*$^{\varepsilon}$*tian* = wonderpijl.

Djinamèë, of *djeunamèë,* bruidschat, huwelijksgift, vgl. *meuhaj,* bijv. *djiba djinamèë ba*$^{\varepsilon}$ *le* = hij bracht een hoogen bruidschat mede.

Djindran, of *djeundran,* ons woord „generaal".

Djinèh, zie *djeunèh.*

Djinoe, zie *djeunoe.*

Djinòë, zie *djeunòë.*

Djinòh, zie *djeunòh.*

Dji$^{\varepsilon}$**ōh,** zie *djeu*$^{\varepsilon}$*ōh.*

Djira, of *djara,* of *djeura,* de naam v. verschillende aromatische zaden en vruchten als drogerijen in de geneeskunde gebruikt, *djira poetéh* = komijn, *djira manèh* = venkel, *djira koesani* = de kleine vruchten v. Vernonia anthelmintica Willd.

Djirat, zie *djeurat.*

Djiwiët, taai, hard, vgl. *kreuëh,* opp. *leumpō*$^{\varepsilon}$, *rapōh,* bijv. *sië djiwiët* = taai vleesch.

Djlaïh, zie *djeulaïh.*

Djliké, of *gliké,* of *glinké,* of *geulinké,* of *kliké,* een spoel- of ringvormig

doorboord stukje hoorn, waardoor een snoer gestoken wordt, opdat dit niet verward zal geraken.

Djloeë, glad, glibberig, vgl. *gloeë, djeula.*

Djloeëh, zie *gloeëh.*

Djloeëng, met den opgeheven voet schoppen, trappen, trap, schop, vgl. *gloeëng.*

Djloem, lichte plekken op de huid, vgl. *gloem, leuki, panèë.*

Djlòng, of *djeulòng,* in den grond steken, vgl. *glòng, djeuneulòng* = stok dien men verticaal in den grond steekt (bijv. om er eenig voorwerp of een dier aan vast te binden of vast te leggen), *tadjlòng kajèë njan lam tanòh* = steek dien staak in den grond.

Djõ^{e}, I geven, aangeven, aanreiken, afgeven, aanbieden, overhandigen, overreiken, vgl. *bri, mè, ba, peudjaròë,* bijv. *djõ^{e} beuneuri* = een geschenk geven, *djõ^{e} ranoeb* = sirih toereiken, *djõ^{e} djaròë* = de hand reiken, *meudjõ^{e}-djõ^{e} ranoeb* = elkaar sirih presenteeren, *djih djidjõ^{e} dròë* = hij biedt zichzelf aan, *peudjõ^{e}* = iemand iets toevertrouwen, overgeven, overhandigen, bijv. *peudjõ^{e} dròë* = zich overwonnen geven, *tapeudjõ^{e} dròë oeba^{e} Toehan* = geeft u over aan God, *peudjõ^{e} moerib keu goerèë* = den leerling overgeven aan de zorg v. d. leermeester, *tapeudjõ^{e} soerat njòë ba^{e} teukoe* = geef teukoe dezen brief, — II (vgl. Mal. *idjoe^{e}*), de aren- of suikerpalm, *ië-* (of *nira-*) *djõ^{e}* = arensap, palmsap, *boelèë djõ^{e}* = vezels aan den stam v. d. arenpalm, *poeréh djõ^{e}* = harde pennen tusschen de arenvezels, *pèh djõ^{e}* = arenkloppen, *saka djõ^{e}* = arensuiker.

Djoe, borrelen, wasemen, dampen (van iets dat kookt), bijv. *ië ka djoe* = het water dampt (kookt) al.

Djoeah, wild, woest, schuw, vgl. *boeëh, lahèë, gasang, tjeubeuëh,* opp. *seu^{e}iët,* bijv. *kamèng djoeah* = een woeste „kwade" bok, *keubeuë djoeah* = een kwaadaardige buffel, *djoeah ban rimoeëng Daja* = woest als een Dajasche tijger.

Djoeara, ceremoniemeester, vgl. *ba^{e}, peutoeha, oelèë rintah, tjhèh, peutimang djamèë,* bijv. *djoeara sabõng,* of *d. geulanggang* = ceremoniemeester, scheidsrechter bij hanengevechten.

Djoebah, of *badjèë djoebah,* lange jas met wijde mouwen (tabbaard) naar Mekkaansch model door hadji's gedragen.

Djoebò, zie *loebò.*

Djoedah, Djedda, *tjitjém Djoedah* = struisvogel.

Djoedi, dobbelspel, hazardspel, *meudjoedi* = dobbelen, *peudjoedi* = verdobbelen, *Si meudjoedi* = de dobbelaar, *batèë djoedi* = dobbelsteenen, *djambõ djoedi* = speelloods, dobbelloods, *pò djoedi* = eigenaar v. e. speelloods, *djoedi batèë* = e. s. v. bankspel, *bè^{e} tameudjoedi* = wacht u voor het spelen, *biè^{e} meudjoedi* = het geslacht der dobbelaars, *pènglõn bandoem ka abéh lõndjoedi* = ik heb al mijn geld verspeeld, *lalòë ba^{e} djoedi* = aan het spel verslaafd.

Djoedjèë, zie *doedjèë.*

Djoedjoeët, zuigen, uitzuigen, vgl. *piëb, djiëb.*

Djoedõ (Mal. *djodoh*), paar, stel, wederga, pendant, partner, wederhelft, echtgenoot, vgl. *pasang, babat, bagòë, bandéng,* zóó noemt de man zijn vrouw en de vrouw haar man, *hana meudjoedõ* = geen paren vormend, *peuët geunab limòng gandjé meunjò meuhimpõn hana meudjoedõ* = vier is even vijf is oneven, doet men dit bijéén dan vormt het geen paren (geen veelvoud van twee), *gata njòë lõn toeëng keu djoedõ aneu^{e}lõn* = ik neem u aan als aanstaanden van mijn dochter, *ranoeb krakab pineung toepèròt ba^{e} lõn tan djoedõ panè djiteuka* = zelfs stambladeren van de sirih en door eekhoorns aangevreten pinang's,

waar moeten ze vandaan komen nu ik geen man meer heb (zóó weeklaagt bijv. een vrouw bij den dood haars mans), *djih na nabsoe keu djoedõ* = hij verlangt naar een echtvriendin.

Djoedoeë, in *djoedoeë pra^{e}é* = tabellen v. erfrecht.

Djoeëm, I vochtig, nat, drassig, week, vgl. *basah, boelõt, boetjhò,* opp. *thõ,* bijv. *sira njòë ka djoeëm* = dit zout is al week geworden, gesmolten, — II futloos, zonder energie, bijv. *oereuëng njan djoeëm that poeboeëtdji* = die man werkt niet met energie.

Djoega, zie *doega.*

Djoegèt (Mal. *djogét*), dansmeid, vgl. *si meunari.*

Djoeha (Mal. *djauhar*), juweel, vgl. *ma^{e}nikam.*

Djoehan (Mal. *djohan*), wereld, vgl. *alam,* vooral in titels (bijv. *Djoehan pahlawan,* groote held, de titel v. e. hikajat-vorst).

Djoehang, een puntsnuitige soort haairog, ook e. s. v. toempal-motief bij weefsels.

Djoeïh (v. Arab. *djoez'*), de dertig deelen of afdeelingen v. d. Koran, *djoeïh ama* = de afdeeling ^{c}Ammã v. d. Koran (d.i. het laatste deel), *djoeïh taba,* d.i. het voorlaatste deel, *adjeumat djoesan* = een amulet bestaande uit een op de eene of andere wijze verpakt stukje papier waarop gedeelten v. d. 30 afdeelingen v. d. Koran geschreven zijn.

Djoela, laat, bijv. *djoela malam* = ver in den nacht, *djoela oeròë* = laat in den morgen, *malam ka djoela* = het is al laat in den avond, *djoela lõn teuka* = ik kom laat, *tadja^{e} beureudjang bè^{e} òh djoela* = gaat snel en wacht niet tot het donker wordt.

Djoelab, purgeeren, purgeermiddel, purgatief.

Djoeléng, scheel, loensch, vgl. *sarõ^{e},* bijv. *djoeléng tjoeë* = nu en dan scheel zien.

Djoelõ^{e}, I peilen, doorgronden, vgl. *doega, djoega,* bijv. *djoelõ^{e} kroeëng* = het water (de diepte v. e. rivier) peilen (met den voet of met een stok), *ië lhõ^{e} tatoe^{e}òh djoelõ^{e} até lam proeët gòb hana tatoepeuë* = diep water laat zich peilen maar niet het hart in 's menschen ingewand, — II *naleuëng djoelõ^{e}* = e. s. v. gras.

Djoemoedjoe, zie *djeumoedjoe.*

Djoemòh, vooruitstekende snuit, snoet, bijv. *babahdji meudjoemòh lagèë djoemòh boej* = zijn mond steekt vooruit als de snuit van een varken.

Djoendjõng, lett. op het hoofd nemen, leggen, dragen (vgl. *meuseu^{e}õn*) d.i. aanvaarden, opvolgen v. e. bevel, bijv. *ban njang titah niba^{e} Sròjpada bandoem teudjoendjõng meuseu^{e}õn di ateuëh oelèë kamòë doem njang hambaneu* = al wat Uwe Majesteit beveelt nemen wij allen die Uwe dienaren zijn eerbiedig ter uitvoering in ontvangst, *djoendjoengan rasoej Ṛabi* = des Heeren geëerden gezant.

Djoenga, omheining, hekversperring v. puntige staken.

Djoenggreuëh, de hoofdas v. d. bloeikolf bij palmen, vgl. *moe.*

Djoengka, I kaak, *toeleuëng djoengka* = kaakbeen, — II harde stevige draadsoort door kloppen verkregen uit het ondereinde v. d. groote bladstelen (*peuleupeuë^{e}*) v. d. arenpalm, vgl. *riman.*

Djoengka^{e}, of *tjoeka^{e},* bakspel waarbij gebruik wordt gemaakt v. e. schuitvormig houten blok (*oeroeë^{e} djoengka^{e}*) met 14 komvormige kuiltjes en een aantal pitjes of steentjes, vgl. *tjatõ,* op Java *dakon* of *tjòngkla^{e}.*

Djoengkat, I aanmatigend, verwaand, ijdel, pedant, blufferig, kwasterig, ingebeeld, opgeblazen, vgl. *oegòh, oedjõb, ria, teukabõ, mbõng,* bijv. *djidja^{e} djoengkat that* = hij loopt erg verwaand, *oereuëng djoengkat* = schelm, schurk, vgl. o. *djheut,* o. *eungka^{e}-eungka^{e},* — II opwip-

pen, wippen (bijv. v. e. *djeungki*), *meudjoengkat ikoe* = den staart in de hoogte steken (zooals karbouwen wel doen), *kajèë meudjoengkat* = wipplank.

Djoengò (Mal. *djoengoer*), vooruitstekende spriet v. e. vaartuig, *lajeuë djoengò* = driehoekig stagzeil aan den boegspriet verbonden.

Djoenoeb, zie *djoenoet.*

Djoenoet, of *djoenoeb* (v. Arab. *djoenoeb*), heet iemand verkeerend in den toestand eener z.g. groote onreinheid (*hadaïh rajeu*$^{\varepsilon}$) bijv. door den dood, door iedere zaaduitstorting, menstruatie, bevalling, op Vrijdagen enz.; *manòë djoenoet* (Arab. *ghoesl*) is het ritueele bad, dat de Wet voorschrijft in het geval eener groote onreinheid.

Djoenōn, *teudjoenōn,* verwezen staan te kijken.

Djoentè (Mal. *djoentai*), nederhangen, afhangen, bijv. *proeëtdji meudjoentè* = hij heeft een hangbuik, *doeë*$^{\varepsilon}$ *meudjoentè* = zitten met afhangende beenen.

Djoerèë, slaapkamer, slaapvertrek.

Djoerōng, voetpad in een kampoeng, dorpspad, vgl. *rèt, djalan.*

Djoethoeë$^{\varepsilon}$, het wasschen v. kleedingstukken door ze telkens op een steen of plank te drukken, vgl. *pèh idja.*

Djòh-djòh, of *djèh-djèh,* uit een opening naar buiten komen, sijpelen, uitvloeien, etteren, *mata meudjòh-djòh* = ontstoken oogen, vgl. *meudanòh.*

Djòm, gelijk, glad, effen, netjes, mooi, goed af, ook: grof voor gestorven, gecrepeerd, bijv. *djitarah kajèë njan djòm that* = hij kapte die balken mooi gelijk, *djòm that oetōih njòë peugèt roemòh* = deze bouwmeester bouwt erg netjes.

Djréng, of *djeuréng,* boom met kwalijk riekende zaden (Mal. *djengkol*).

Djreuën, vloeien (v. tranen), stroomen, *meudjreuën-djreuën* = bij menigten (vgl. *meureuën-reuën*), *meudjreuën-djreuën ië mata* = de oogen vulden zich met tranen.

Djroeë$^{\varepsilon}$ (vgl. Mal. *djeroe*$^{\varepsilon}$), algemeene naam voor wat in het zuur of in de pekel gezet is, in het bijzonder e. s. v. zuur gemaakt v. d. jonge uitspruitsels v. bamboe en v. d. spruiten en bloemen v. d. *kala* in azijn en suiker, *djroeë*$^{\varepsilon}$ *drïën* = doerian in het zuur, *bòh ité*$^{\varepsilon}$ *djroeë*$^{\varepsilon}$ = ingezouten eendeneieren, *peudjroeë*$^{\varepsilon}$ = in het zuur of in de pekel zetten.

Djroeën, I *ba*$^{\varepsilon}$ *djroeën,* e. s. v. plant met gele bloemen, — II e. s. v. patrijs of kwartel.

Djroekhò, een bedekking v. pinangbladscheede (*sitoeë*$^{\varepsilon}$) om het lichaam bij den veldarbeid tegen zon en regen te beschutten, vgl. *saroeë*$^{\varepsilon}$.

Djròh, zie *djeuròh.*

Djròm, *meudjròm,* in massa, opeengehoopt, in drommen, vgl. *djaj, djab, reula, krab, rapat.*

Dò$^{\varepsilon}$ (uit Arab. *ḍaoeq* = smaak, vooral de smaak v. goddelijke zaken der mystieken), bezwijmd, in onmacht, in zwijm, flauw gevallen, buiten kennis.

Dōdaidi, dodijnen, reflexwoord v. d. beweging v. schommel of wieg, vgl. *dōdi.*

Dōdi, sussende klanken, neuriewoorden, refrein v. wiegeliederen, *meudōdi* = sussen, met wiegeliedjes in slaap zingen of neuriën, vgl. *meudjangeun-djangeun, dōdaidi.*

Doe, I vader, vgl. *koe, toe, eumbah, ajah, oereuëng tjhi*$^{\varepsilon}$, — II plat liggen, zich bukken, zich buigen, *teudoe-doe* = neergebogen, neergestrekt, ook: achter iets verscholen, verborgen (vgl. *teundab*).

Dòë, I verstopt, gedempt, opgevuld, vol, dicht, massief, vgl. *lhòb, meutheun,* opp. *sòh,* bijv. *dòë idōng* = verstopt in den neus, *dòë that atédji* = hij is weinig bevattelijk, *proeët dòë* = blinde darm, *gleuëng dòë* = massieve ring, *padé dòë* = halfvolle rijstkorrels, *peudòë,* = verstoppen, verbergen, opschorten,

peureuman Toehan hana peudòë = 's Heeren woord kent geen opschorting, — II toch, heusch, soms (als versterking eener vraag), bijv. *peuë dòë* = wat toch?, vgl. *ròë, alèh.*

Doea, twee, *doeablaïh* = twaalf, *doeaplōh* = twintig, *doea gò,* of *d. blét,* of *d. seun* = tweemaal, *sapat doea* = beiden bijéén, *bandoea,* of *doea blah* = beide, *meudoea,* of *blah doea,* of *bagi doea* = halveeren, in tweeën verdeelen, *njang keudoea* = de tweede, of ten tweede, *meudoea laba* of *meudoea hareukat* = de winst in twee gelijke deelen verdeelen, ook: halfbouw, halfwinning (vgl. *mawaïh*), *meudoea basi* = het agio (bij geldwisselen) gelijkelijk deelen, *peudoea* = halveeren, *peusadoea* = ceremonieele telling tot zeven.

Doeᵉa (v. Arab. *doeᶜā'*), gebed (niet ritueel), zegenbede, zegenwensch, prevelgebed, tooverformulier, bezingsformulier, verlof, toestemming vragen, vgl. *tangkaj, radja,* bijv. *beuët doeᵉa* = gebeden opzeggen, reciteeren, *kèë meung doeᵉa keu kah hana poetōïh* = ik zal zonder ophouden voor je bidden, *doeᵉa seuloesōh* = formulier ter bevordering v. e. gemakkelijke baring of tot opening v. kisten, koffers enz. zonder sleutel, *doeᵉa peudòng darah* = bloedstelpingsformulier, *doeᵉa keubaj* = onkwetsbaarheidsformulier, *doeᵉa lakèë oedjeuën* = formulier om regen te krijgen, *doeᵉa oelat* = formulier tegen (tand)worm, *doeᵉa peutrōn kamoeë* = formulier om witte mieren uit het hout te krijgen, *doeᵉa poepoengò* = formulier om iemand krankzinnig te maken, *doeᵉa reuhat* = formulier om iemand wonden te bezorgen, *doeᵉa peutjeungang* = formulier om iemand te overbluffen, *doeᵉa peugasèh* = formulier om liefde op te wekken, *doeᵉa peunoelèh* = formulier om tooverij krachteloos te maken, *doeᵉa poebantji* = formulier om tweedracht te zaaien, *doeᵉa poelang sakat* = formulier om tooverij te doen teruggaan op den verwekker, *doeᵉa peularéh* = formulier om handelswaar gewild te maken, *doeᵉa poepangsan* = formulier om iemand bewusteloos te maken, *doeᵉa poemanèh* = formulier om er bekoorlijk uit te zien, *doeᵉa oeleuë tjintramani* = formulier om voorspoed te verwerven, *doeᵉa oeréh laᵉseumana* = e. s. toovercirkel-formulier, *doeᵉa moebantōt* = formulier tot het stuiten v. d. groei v. huidaandoeningen, *doeᵉa poemeukab* = formulier om de randen v. e. wond tot elkaar te brengen, *doeᵉa peuteungeut,* of *doeᵉa peuranab* = formulier om de menschen in vasten slaap te brengen, *doeᵉa ajat toedjōh* = het uit zeven verzen bestaande aanvangshoofdstuk v. d. Koran, *doeᵉa nikah* = huwelijksgebed, *doeᵉa teuleukin* = het grafgebed, *doeᵉa seulamat* = heilgebed, *doeᵉa koeboe* = formulier bij het gaan langs een graf, *doeᵉa keu Nabi* of *doeᵉa aroeah Rasoej* = gebed over den Profeet, *doeᵉa toelaᵉ bala* = gebed tot afweer v. rampen, *doeᵉa Atjoera* = formulier uitgesproken over de rijstepap op den Atjoeradag, *doeᵉa beurdandji* of *doeᵉa tjarapha* = het gebed bij de Mòᵉlōt-viering, *doeᵉa manòë djoenoeb* = gebed bij het bad noodig voor het wegnemen eener groote onreinheid, *doeᵉa poeasa* = nachtgebed in de Vastenmaand, *doeᵉa hatam* = het slotgebed bij kanoeri's, *doeᵉa beuët boe* = gebed door den teungkoe opgezegd over de rijst tot heil der dooden, *neulakèë doeᵉa keu lōn* = ik vraag u verlof.

Doeb, zie *doem.*

Doedjèë, of *djoedjèë,* brandhout, vgl. *kajèë apoej, kajèë tagoeën, kajèë boe,* bijv. *doedjèë apoej nòraka* = brandhout voor de hel.

Doedoe, voorover, bijv. *maté doem teudoedoe lagèë bateuëng* = allen

dood voorover liggend gelijk boomstammen.

Doedòë, daarna, vervolgens, later, naderhand, vgl. *akhé, ba*ᵉ*doe, keuneulheuëh, lheuëh njan, teuma, hingga-hingga,* opp. *dilèë,* bijv. *doedòë niba*ᵉ *njan* = daarna (vgl. Mal. *kemoedian daripada itoe*), *njang doedòë* = het latere, wat later aangaat, *teuma doedòë* = ten slotte, *doea malam doedòë* = twee nachten (dagen) daarna, *saleuëm dilèë doedòë sapa* = eerst den heilgroet brengen daarna verwelkomen, *ba*ᵉ *moepat areuta dilèë, doedòë niba*ᵉ *njan tadja*ᵉ *peunjata pantjoeri* = laat eerst blijken waar het (gestolen) goed zich bevindt daarna kunnen wij naar den dief gaan zoeken, *han lé koepoeboeët meunan ba*ᵉ *oerõë doedòë* = ik zal in het vervolg niet meer aldus handelen.

Doeë, nok v. e. dak, bijv. *mirahpati djidòng ateuëh doeë* = een duif zit op den nok v. h. dak.

Doeëᵉ (Mal. *doedoe*ᵉ), zitten, wonen, verblijven, vertoeven, vestigen, ook: met laag zacht hellend dak v. e. huis (opp. *tjoetjõ*), bijv. *doeë*ᵉ *meudjoentè* = zitten met afhangende beenen (bijv. op een stoel), *doeë*ᵉ *simpan* = zitten met de beenen kruiselings onder zich, *doeë*ᵉ *tinggõng* = hurken, *doeë*ᵉ *moepheuëng,* of *doeë*ᵉ *teupheuëng* = wijdbeens zitten, *doeë*ᵉ *meunjhoeë* = zitten met recht voor zich uitgestrekte beenen, *doeë*ᵉ *sila* = zitten met het rechterbeen horizontaal op het gevouwen linkerbeen, *doeë*ᵉ *timpõh* = zitten met beide beenen naar rechts onder het lichaam gevouwen, *doeë*ᵉ *peudòng teu*ᵉ*õt* = zitten met één knie opgetrokken, *doeë*ᵉ *seumeumah* = zitten met gevouwen knieën op de hielen, *doeë*ᵉ *meureuntang* = in rijen zitten, *doeë*ᵉ *di roemòh* = thuis blijven, *doeë*ᵉ *ba*ᵉ *Koeta Radja* = zich te K. R. vestigen, *pat djidoeë*ᵉ = waar houdt hij verblijf?, *lõn han é*ᵉ *mangat-* (of *-seunang*) *lõndoeë*ᵉ *disinòë* = ik kan hier niet aarden, *doeë*ᵉ *didapoe* = in de kraam zijn (vgl. *madeuëng*), *gata tadoeë*ᵉ *disinan* = blijft gij daar?, *doeë*ᵉ *oetang* = pandelingschap, *oereuëng doeë*ᵉ *oetang* = pandeling, *meudoeë*ᵉ = vergaderen, bijéén zijn, *meudoeë*ᵉ*-doeë*ᵉ = gezellig bijéén zitten, *peudoeë*ᵉ = neerzetten, neerleggen, toevertrouwen (vgl. *peudjõ*ᵉ, *keubah, trõh*), bewaren, leenen, in pand geven, ook techn.: e. s. v. droge fomentatie waaraan een kraamvrouw wordt onderworpen als de meer ouderwetsche kraamroostering (*madeuëng*) niet wordt toegepast, *peudoeë*ᵉ *ba*ᵉ *apoej* = op het vuur zetten, *teudoeë*ᵉ = vast geworden, voorgoed (gevestigd), *neudoeë*ᵉ = basis, voetstuk, onderstuk, *neudoeë*ᵉ *pintõ* = deurdorpel, drempel (vgl. *ampeuët*), *peuneudoeë*ᵉ = waarborg (onderpand) voor geleend geld.

Doeᵉ**ét** (Mal. *doeït*), duit, geld, *doe*ᵉ*ét manõ*ᵉ = haantjesduit.

Doega, of *djoega,* peilen, doorgronden, vgl. *djoelõ*ᵉ, bijv. *batèë doega* = peillood, *talõë doega* = loodtouw, *até ma*ᵉ*noesia han é*ᵉ *tadoega* = de harten der menschen zijn niet te doorgronden.

Doegaj, I of *toekaj* (Mal. *toegal*), pootstok, vgl. *goekèë kamèng,* — II vormen waarop de goudsmid allerlei sieraden modelleert.

Doegòm, of *loegòm,* voorover, op den buik liggend, omgekeerd, omgekanteld, ondersteboven, vgl. *tjroeëb, teugòm, loengkòb,* opp. *linteuëng,* bijv. *meudoegòm* = omkeeren, omkantelen, *aneu*ᵉ *lõn kadjeuët doegòm* = mijn kind kan zich al omkantelen, *meudoegòm prahõ* = het omkantelen v. e. prauw, *éh teudoegòm* = voorover op den buik liggen.

Doejõn (Mal. *doejoeng*), zeekoe, *ië mata doejõn* = tranen v. d. zeekoe (gelden als bestaand geheimmiddel om genegenheid op te wekken),

dandan doejõn = slagtanden v. d. zeekoe.

Doekhi, of *doekhòë,* geheel opgaand in, verzot op, vgl. *lalòë.*

Doekõng, dragen op den rug (bijv. een kind).

Doelang, ondiepe bak, presenteerblad, *meudoelang* = lett. als een presenteerblad, welig (v. planten), bijv. *kréh meudoelang* = een kris met een handbeschermer aan het gevest, *pisang meudoelang* = een pisangboom die weilig bloeit.

Doeli, de vorst, Zijne Majesteit.

Doelòh of *loelòh,* e. s. v. groote riviervisch, vooral gezocht om de kuit.

Doelõn, cocon, pop v. d. zijderups.

Doem, of *doeb,* duidt hoeveelheid, soms ook gelijkenis aan, bijv. *bandoem* = alle (zie aldaar), *padoem* (of *padoeb*) = hoeveel?, eenige (zie aldaar), *ladoem* (of *ladoeb*) = een deel, gedeeltelijk, sommigen, *ladoem na di gampõng ladoem na di meuseugit,* een deel is in de kampoeng en een deel in de moskee, *sadoem* (of *sadoeb*) = evenveel, iets, *hana sadoem* = niets, *barangdoem,* = hoe ook, wat ook, *baranggadoem* = zooveel als er is, *doem si barang* = van alles, *doem si barang geutanjòë* = wij allen, *doem peuë* = alles, alle soorten, *doem hò* = overal heen, in alle richtingen, *doem pat* = overal, *meudoem* = bekend, *gòhlòm meudoem joem lada djinòë* = nu is de prijs van de peper nog niet bekend, *toedoem* = weten hoeveel, de hoeveelheid kennen, *doemnòë, doemnan, doemdéh* = zooveel (zoodanig-, zulk-) als dit, als dat, als gene, *doemnjòë le* = zooveel, *doemnòë oereuëng han é[ɛ] lõn bri boe* = aan zooveel menschen kan ik niet te eten geven, *tadja[ɛ] blòë breuëh doemnòë* = ga gepelde rijst zooals deze koopen, *di poetròë njan gèt that roepa hana lawan dalam dõnja doemnankeu djròh roepa* = de prinses was zeer schoon van uiterlijk zij had op de wereld geen wedergade zóó schoon was ze, *na neuteuka teukoe doemna* = zijt ge allen gekomen teukoe's?, *si doem-doem gata* = iemand als gij, *na doem meulila* = gelijken op staal.

Doemdéh, zie *doem.*

Doemnan, zie *doem.*

Doemnòë, zie *doem.*

Doengèë, dom, stompzinnig, bot, vgl. *beubaj, boebaj, boedaj, ngeut, boedõ, bingòng, tahe, boena[ɛ], dòë até,* bijv. *si doengèë mangat djitoepeuë* = de domme verstaat het gemakkelijk.

Doengò[ɛ], cfm. *doengèë.*

Doera[ɛ], geïmporteerde aarden waterkruik met tuit (Mal. *kendi*), vgl. *koesa.*

Doeròë (Mal. *doeri*), doorn, stekel, *meudoeròë* = doorns hebbend, van doorns voorzien, *doeròë seukè* = doorn v. d. pandan, ook: het haakvormige onderste gedeelte v. h. lemmet v. e. rentjong.

Doesõn, het platte land, de v. d. verkeerscentra afgelegen streken, en in afgeleide beteekenis: dorpsch, onbeschaafd, onwetend, opp. *banda,* bijv. *oereuëng doesõn* = benedenlander (opp. *oereuëng toenòng*), *banda doesõn* = stad en land.

Dõj-dõj (Mal. *dodol*), e. s. v. lekkernij.

Dõjka[ɛ]idah (v. Arab. *Dzoe 'l-qa[c]dah*), de elfde maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *boeleuën meu[ɛ]apét.*

Dõjkeureunòë (v. Arab. *Dzoe 'l-qarnain*), Alexander de Groote.

Dõjpaka (v. Arab. *Dzoe 'l-faqār*), de naam v. h. zwaard v. Ali.

Dòjtoen, olijf, *minjeu[ɛ] dòjtoen* = olijfolie.

Dòm, overnachten, blijven slapen, blijven liggen, bijv. *djidja[ɛ] dòm ba[ɛ] oereuëng madeuëng* = zij gaat overnachten bij een kraamvrouw, *malam djidòm oeròë djidja[ɛ]* = des nachts sliep hij overdag liep hij, *boebèë dòm* = een fuik die met een zwaren steen wordt belast zoodat die op den bodem der zee blijft liggen, *han djeuët tadòm ba[ɛ] teumpat*

njòë = ge kunt op deze plaats niet overnachten, *lakèë dòm* = vragen om te blijven overnachten, *baròm lhèë malam dòm laja keu tika* = biezen blijven drie nachten liggen om tot vlechtwerk voor matten opgezet te worden.

Dō$^{\varepsilon}$ma, groote gouden puntige kegelvormige knoop zoowel door mannen als vrouwen boven het baadje aan den hals als sieraad gedragen.

Dòng, I staan, opstaan, verblijf houden, vgl. *doeë*$^{\varepsilon}$, bijv. *dòng di loea* = buiten staan, *dòng teupeuëng gaki* = wijdbeens staan, *dòng moepalét gaki* = met één been opgeheven en tegen het andere gekruist staan, *pakòn tadòng disinòë* = waarom staat gij hier?, *santeut dòng* = ter lichaamslengte, *lōndòng djinòë di K.* = ik woon thans te K., *dalam oeteuën njòë han djidòng rimoeëng* = in dit bosch huizen geen tijgers, *lōn han é*$^{\varepsilon}$ *lōndòng di Gajō leubèh seunang lōndòng di Atjèh* = ik kan het in het Gajōland niet uithouden ik houd liever verblijf in Atjèh, *peudòng* = oprichten, bouwen, overeind zetten, tot staan brengen, *peudòng roengka roemòh* = het gebindte v. e. huis opzetten, *doe*$^{\varepsilon}$*a peudòng darah* = formulier om een bloeding tot staan te brengen, bloedstelpingsformulier, *peudòng tja*$^{\varepsilon}$*si* = tot getuige nemen, *teudòng* = recht overeind staand, stilstaand, blijvend, voor vast, gevestigd, *lōn han teudòng pèng* = het geld wil niet bij mij blijven, ik kan niet sparen, *djih djinòë na teudòng pangkaj 100 reunggét* = hij had nu een bedrijfskapitaal van 100 dollars, *neudòng* = schering, kettingzijde, v. e. weefgetouw, *soetra neudòng* = kettingzijde.

Dōng, of *bōng,* geluid v. e. gong.

Dōnja (v. Arab. *doenjā*), de wereld, het heelal, het wereldsche, het leven op aarde, vgl. *alam, djoehan,* opp. *akhérat,* bijv. *dōnja akhérat* = in deze en in de andere wereld, voor tijd en eeuwigheid, voor nu en hiernamaals, in leven en dood, *masa djeuët dōnja* = tijd v. h. ontstaan der wereld, *sagaj dōnja* = de geheele wereld, *èleumèë dōnja* = lett. de wetenschap van deze wereld, d.i. de geheime wetenschap, *adat dōnja njòë* = de instellingen v. deze wereld, *keureuna dōnja* = beweegredenen v. wereldschen aard, *asòë dōnja* = de menschheid.

Dōseuta (Mal. *doesta*), leugen, onwaarheid, liegen, *djikheun oereuëng njan ri dōseuta* = zij zeggen dat die man wat lijkt te liegen.

Drah, I leergang, — II *meudrah-drah,* ver naar beneden reikend, vgl. *ròh.*

Draïh (Mal. *deras*), snel (v. beweging), ras, rad, sterk (v. stroom), vgl. *kreuëh, tadjam, bagaïh, sigra, pantaïh, batja, dhab-dhab, reudjang.*

Drang, een heester die als onkruid bij heiningen opschiet.

Driën of *deureujan* (Mal. *doerian*), boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. d. doerian (Durio zibethinus, L.), *bòh driën Blanda* = zuurzak (Anona muricata, L.).

Dring, *meudring,* tegen iets of iemand aan schuren, langs iets schuren.

Dròb, vangen, pakken, grijpen, vatten, gevangen nemen, arresteeren, in hechtenis nemen, bijv. *dròb keubeuëh* = (verwilderde) buffels opvangen, *dròb tjitjém* = vogels vangen, *dròb daroeët* = sprinkhanen vangen, *dròb eungkōt* = visch vangen, *kamènglōn beuklam djidròb lé rimoeëng* = mijn geit is vannacht door een tijger weggehaald, *oereuëng geudròb lam prang* = krijgsgevangene (vgl. *tawanan*), *ka geudròb pantjoeri lé gòbnjan* = hij heeft den dief al gevangen.

Dròë (Mal. *diri*), persoon, lui, mensch, wezen, zelf, eigen, ook: hulptelw. voor personen, bijv. *doea dròë ni sidròë ni agam sidròë ni inòng* = twee oude menschen een oude man en een oude vrouw, *padoem dròë* = hoeveel lieden?, *ban lhèë dròë* (of *ban lhèëdji*) = met

hun drieën, *ka djeuët dròë* = zelfstandig geworden, *djilakèë dròëdji* = hij vroeg verlof heen te mogen gaan, *na siribèë dròë* = er zijn duizend personen, *peuët dròë*, of *peuët dròë oereuëng*, of *oereuëng peuët dròë* = vier menschen, *padoem dròë oereuëng dja$^{\varepsilon}$ boenòë* = hoeveel man zijn er zooeven gegaan?, *pòh dròë* = zelfmoord, *dròëneu* = pers. vnw. 2e en 3e pers. (gij, hij), *dròëneu bè$^{\varepsilon}$ neupoebeungèh oelõn* = u moet niet boos op mij worden, *dròëneu ka neudja$^{\varepsilon}$ oe peukan* = hij is naar de markt gegaan, *njang areuta-* (of *atra-*, of *ata-*) *dròëdji ka djiba* = wat hemzelf toebehoort heeft hij meegenomen, *lõn lõnkalòn dròë lam tjeureumèn* = ik bekijk mijzelf in den spiegel, *oereuëng njan tjit sidròë mantòng* = die man houdt zich almaar op zichzelf, *djipiké lam até dròëdji* = hij dacht bij zichzelf, *djiwòë oe roemòh dròëdji* = hij ging terug naar zijn eigen huis, *keudròë* (Mal. *kendiri* of *sendiri*) = zelf, eigen, vanzelf, alleen, *kèë keudròë* = ikzelf, *njang joeë radja keudròë* = het is de vorst zelf die het bevolen heeft, *lõn keumeung dja$^{\varepsilon}$ keudròë* = ik zal zelf gaan, *han thèë keudròë* = zijn plaats niet weten, *gadòh keudròë* = vanzelf verdwenen, *pintõ teuhaïh keudròë* = de deur is vanzelf opengegaan, *dja$^{\varepsilon}$ keudròë* = alleen gaan, *kajèë njòë meungklèh keudròë* = deze boom staat alleen, *sabé keudròë* = elkander, ook: gelijken, standgenooten, familieleden, eigen lieden, *djimoepòh sabé keudròë* = zij slaan elkander, *lõn moepakat sabé keudròë-dròë* = ik pleeg overleg met mijn naaste familieleden, *sidròë* = een persoon, iemand, ieder, alleen, zelf, *sidròë oereuëng meukat* = een koopman, *na sidròë di roemòh* = is er iemand in huis?, *hana sidròë*, of *sidròë pi tan* (vgl. *hana sòë*) = niemand, *hana meung sidròë* = niet ook maar één enkele, *sidròë sahò* = ieder naar zijn kant, in verschillende richtingen, *sidròëdji* = in zijn eentje.

Dròëneu, gij, U, Uw Edele, Uw; hij, Zijn Edele, zijn, hem, haar (als voorvoegsel v. werkwoordstammen en als achtervoegsel v. zelfst. naamw. en werkw. vervangen door *neu*) wordt in de 2e persoon (vgl. *gata, kah*) gebezigd tot meerderen of tot hen die men beleefdheidshalve als zoodanig aanduidt (de vrouw tot haar man, kinderen tot hun ouders, jongere broeders en zusters tot oudere enz.) en in de 3e persoon (vgl. *djih, gòbnjan*) van God, van profeten en van voorname of geëerde personen, bijv. *dròëneu njang ajah oelõn* = gij die mijn vader zijt, of: hij die mijn vader is, *dròëneu njang pò lõn* = u die mijn meester zijt, of: hij die mijn meester is, *dròëneu ka neu$^{\varepsilon}$éh* = Uw Edele zijt reeds naar bed gegaan, of: Zijn Edele is reeds naar bed gegaan, *dròëneu pò*, of *atra dròëneu* = de uwe, of: de zijne, *proemòh dròëneu* = uwe (of zijne) echtgenoote, *dròëneu njang radja oelõntoean* = u die mijn koning zijt, of: hij die mijn koning is.

Drõïh, *meudrõïh*, blaffen, aanblaffen, keffen, vgl. *meurawõng, meukhêngkhêng, meukoengkõng, meuranggõng.*

E

È$^{\varepsilon}$, I drek, ontlasting, uitwerpselen, excrementen, faeces, bijv. *è$^{\varepsilon}$ djakhò* = tandvuil, *è$^{\varepsilon}$ idõng* = neusvuil, *è$^{\varepsilon}$ mata* = oogvuil, *è$^{\varepsilon}$ gloenjoeëng* = oorsmeer, *è$^{\varepsilon}$ beusòë* = ijzerroest (vgl. *geuratan*), *è$^{\varepsilon}$ lalat* = sproeten, pigmentvlekken, moedervlekken, vlekken of stippen (bijv. aan den romp v. e. buffel, in het linnengoed, enz.), *è$^{\varepsilon}$ tjandoe* = de halfverbrande opium of djitjing, *è$^{\varepsilon}$meudjadi*, of *è$^{\varepsilon}$ moela djadi* = de eerste uitwerpselen v. e. pasgeboren kind (kinderpek, meconium), *è$^{\varepsilon}$ malò* = bezinksel v. gomlak,

tōh è$^{\varepsilon}$ = zijn behoefte doen, zich ontlasten, zich naar een zekere plaats begeven (vgl. *dja$^{\varepsilon}$oe mòn, dja$^{\varepsilon}$oe kroeëng, dja$^{\varepsilon}$oe bagan*), *è$^{\varepsilon}$ bintang* = vallende ster, *è$^{\varepsilon}$ meudarah* = bloedafgang, *teubiët è$^{\varepsilon}$-dji moeprèt-prèt* = hij had hoorbaar ontlasting, *kajèë è$^{\varepsilon}$* = stinkhout (afkomstig v. Celtis-soorten), *ō$^{\varepsilon}$ è$^{\varepsilon}$* = nesthaar, *moetah è$^{\varepsilon}$* = faeces braken, *djitheun è$^{\varepsilon}$* = constipatie, *ka djipòh teubiët è$^{\varepsilon}$ aneu$^{\varepsilon}$ glima* = hij werd zoo geranseld dat hij er diarrhee van kreeg, — II *aneu$^{\varepsilon}$ è$^{\varepsilon}$*, zie *wè$^{\varepsilon}$*.

É$^{\varepsilon}$, I stijgen, omhoog gaan, opstijgen, klimmen, opklimmen, opkomen, opgaan, naar boven gaan, voorwaarts dringen, vgl. *beudòih, teungòh*, opp. *trōn*, bijv. *é$^{\varepsilon}$ goenông* = een berg bestijgen, *é$^{\varepsilon}$ oe glé* = naar het gebergte gaan, *é$^{\varepsilon}$ oe darat* = aan wal komen, *boengòng apoej é$^{\varepsilon}$* = vuurpijl, *boeleuën* (oeròë) *é$^{\varepsilon}$* = wassende maan (zon), *trōn mangat é$^{\varepsilon}$ soesah* = dalen is gemakkelijk, stijgen moelijk, *é$^{\varepsilon}$ goeda* = te paard stijgen, *é$^{\varepsilon}$ kapaj* = aan boord gaan, *é$^{\varepsilon}$ roemòh* = een huis bestijgen (d.i. binnengaan), *é$^{\varepsilon}$ adji* = ter bedevaart naar Mekka gaan, *é$^{\varepsilon}$ tja$^{\varepsilon}$si* = getuigenis afleggen, *bandoem dji$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ òh meusoesōn* = zij drongen allen in dichte gelederen voorwaarts, *ka$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ bandoem oe keuë* = dringt allen voorwaarts!, *meu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$* = naar boven gaan, *peu$^{\varepsilon}$-é$^{\varepsilon}$* = naar boven brengen, opstuwen, *peu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ glajang* = een vlieger oplaten, *peu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ lintō* = den bruidegom opleiden (n.l. in de woning zijner bruid), *djipeu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ oe darat lé gloembang* = door de golven op het strand geworpen, *peu$^{\varepsilon}$-é$^{\varepsilon}$ ië* = irrigeeren, besproeien (v. velden), *peu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ prang* = strijd voeren, ten strijde trekken, *ië peuneu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$* = bevloeiingswater, *peuneu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$* = lett. hetgeen men opbrengt, d.z. de geschenken die men meebrengt als men voor het eerst ergens komt, — II kunnen, in staat zijn, vgl. *djeuët*, bijv. *han é$^{\varepsilon}$* = niet tot iets in staat zijn, *lōn han é$^{\varepsilon}$ lōndja$^{\varepsilon}$ lé* = ik heb geen kracht meer om te loopen, *han é$^{\varepsilon}$ oebah* = onverschietbaar, *han é$^{\varepsilon}$ beukah* = onbreekbaar, *meung é$^{\varepsilon}$ meutoeah gata* = moge u geluk beschoren zijn.

Édjeuma$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *idjmā^{c}*), overeenstemmend besluit, eenstemmigheid v. gevoelen, onderlinge meening.

Édjeutihat (v. Arab. *idjtihād*), zich inspannen, moeite doen voor iets, zich beijveren.

Èdra$^{\varepsilon}$é (v. Arab. *^{c}Isrā'īl*), Azraïl (de engel des doods, één der vier aartsengelen), vgl. *mala$^{\varepsilon}$ikat mawòt*.

Èëlia, of *wali* (v. Arab. *awliā*, mv. v. *walī*), heilige, vgl. *kramat*, bijv. *mè ba$^{\varepsilon}$ peuët plōh peuët èëlia* = naar 44 heiligen brengen (e. s. v. geloften), *koeboe èëlia* = heilig graf (vgl. *koeboe kramat*).

Èërat (v. Arab. *^{c}aurah*), naaktheid, lichaamsdeel (tusschen de knieën en den navel) dat bedekt behoort te blijven.

Éh, I languit liggen om te rusten of te slapen (vgl. *teungeut*), *meu$^{\varepsilon}$éh* = gaan slapen, *peu$^{\varepsilon}$éh* = te slapen leggen, neerleggen, in slaap maken, *teumpat éh* = slaapplaats, *tika éh* = slaapmat, *éh teulinteuëng* = achterover liggen, *éh meusadeuë* = op den rug liggen, *éh teudoegòm*, of *éh tjroeëb* = voorover op den buik liggen, *éh meugeuniréng* = op één zijde liggen, *djimeu$^{\varepsilon}$éh* = hij ging slapen, *gòbnjan ka geu$^{\varepsilon}$éh* = hij is reeds naar bed gegaan, *handjan lōnéh ka teungeut* = ik had nog geen (nauwelijks) den tijd om te gaan liggen of ik sliep al, *ta$^{\varepsilon}$éh ba$^{\varepsilon}$ teungeut* = ga liggen maakt dat ge slaapt, *éh tjòt oeròë éh Nabi, éh seupōt éh Jahoedi, éh beungòh éh pantjoeri* = slapen midden op den dag zoo deed de Profeet, slapen in den namiddag zóó doen de Joden, slapen in den ochtend zóó doen de dieven, *oeram tapeu$^{\varepsilon}$éh ba$^{\varepsilon}$ròt raja* = leg den stam neer

op den grooten weg, — II trekboom v. e. ploeg, — III uitroep: o, o jee.

Èhoewaj, zie *haj*.

Ékeulaïh (v. Arab. *ichlāç*), volkomen toegewijd, oprecht, goede bedoelingen.

Ékeutieuë (v. Arab. *ichtijar*), eigen werkzaamheid des menschen, vrije keuze, vrije beschikking over iets, eigen oordeel, bezinning, beraming v. middelen.

Ékeutisa (v. Arab. *ichtisar*), verkorting, kort begrip, uittreksel, overzicht, samenvatting.

Eleuham, ingeving, goddelijke ingeving.

Èleumèë (v. Arab. *ᶜilmoe*), wetenschap, kunde, kennis, ook: bovennatuurlijke kennis, de geheime wetenschap (*èleumèë rajéb*); men onderscheidt: I *èleumèë dônja* = de wetenschap v. „deze wereld", de magisch mystische wetenschap (*èleumèë sihé*, of *èleumèë héneumat* = tooverij, tooverkennis, toonverleer), II *èleumèë akhérat* = de wetenschap van „het leven aan gene zijde van het graf", waartoe behoort de *èleumèë-* (of *hoekōm-*) *saraᵉ*, of *èleumèë kitab* = de wetenschap van Allah's wet, de orthodox-Moslimsche wetenschap (vgl. *hoekōm*); de laatste rekent men ook tot de *èleumèë lahé* of „zichtbare" wetenschap die voor alle geloovigen geldt ,in tegenstelling met de *èleumèë batin*, of *èleumèë séb*, of *èleumèë dalam* (of *teusawōh*), d.i. de „verborgen" of „voleindigde" wetenschap of mystiek, die alleen aan de ingewijden bekend is, *èleumèë noedjōm* = wichelkunst, wichelarij, *èleumèë sikin* = de wetenschap der wapenen, *èleumèë baloen meudjra* = de wetenschap waardoor men bij het daboes-spel onkwetsbaar is, *èleumèë keubaj* = onkwetsbaarheidswetenschap, *èleumèë panika* = de wetenschap waardoor men bewerkt dat men in het gevecht niet getroffen wordt, *èleumèë sangkilat* = ook e. s. v. onkwetsbaarheidswetenschap, *èleumèë koelat* = de paddenstoelen-wetenschap, *èleumèë balé*ᵉ *mata* = goochelarij, *èleumèë peurasat* = gelaatkunde, karakterkunde, *èleumèë phaj* = waarzeggerij met behulp v. boeken, *èleumèë toeba* = de wetenschap der vergiften, *èleumèë djhoeng* = de kennis van „opgehangen" toovermiddelen, *èleumèë teumanòm* = de kennis van „begraven" toovermiddelen, *èleumèë nahoe* = de spraakkunst, *èleumèë pikah* = de wetgeleerdheid, *èleumèë salé*ᵉ = de wetenschap der kettersche mystiek, *èleumèë meurtabat toedjōh* = leer v d. zeven rangen v. h. Zijn, *toentōt èleumèë* of *mita èleumèë* = een geheime wetenschap (tooverkennis) trachten te verwerven, *djih kòn djilawan si njan deungòn teugah badandji teutapi djilawan deungòn èleumèë* = hij weerstond hem niet met zijn lichaamskracht, maar met tooverkunsten, *pakri na neumeuᵉ-èleumèë dròëneu njòë bandoem atawa hana* = weet gij lieden hier daarvan of niet?

Én, zie *éntoe*.

Éndah (Mal. *indah*), fraai, kostbaar, merkwaardig, bijv. *peungeuïh tjeuroega éndah that* = de schittering v. h. zeer schoone paradijs.

Éndaj, zaadschieting.

Éndatoe, zie *éntoe*.

Éndjè, zie *éntoe*.

Énsan (Mal. *insan*), mensch, vgl. *maᵉ-noesia, manòïh, oereuëng, dròë*, bijv. *peuë njan djén atawa énsan* = wat is het een geest of een mensch?, *djeuëb-djeuëb geutanjòë doemna énsan na mata trang* = ieder v. ons menschen heeft een helderziend oog.

Éntja Alah (v. Arab. *in sjā 'llah*), als Allah de verhevene wil, als God wil.

Éntoe, of *éndatoe*, of *én*, of *éndjè*, of *éntoe nini*, of *datoe nini* = voorouders, voorvaderen, vgl. *eumpèë, nèᵉ moejang, djad madjad, dja, pò*

dja, tō^{ɛ}, datō^{ɛ}, bijv. *teumpat toeleuëng éntoe* = de plaats waar de voorouders gewoond hebben, *asaj poetròë njan éntoedji oereuëng adara* = de prinses stamde af van een voorvader die hemelbewoner was.

Éseulam (v. Arab. *Islām*), de Islam, de Mohammedaansche godsdienst, *oereuëng Éseulam* = een Moslim, Mohammedaan, Muzelman (vgl. *Mòseulimin*), *agama Éseulam* = de godsdienst v. d. Islam.

Éseutambōj, Stamboel, Constantinopel, vgl. *Roem, Toeroeki*, bijv. *pa^{ɛ}ōn Éseutambōj* = het Turksche pond.

Éseutiri (Mal. *isteri*), echtgenoote, vrouw (gehuwde).

Èt, lengte, hoogte, afstand (die men als gering wil aanduiden), vgl. *òh*, bijv. *badjèë èt sapaj* = baadje met korte mouwen, *njòë èt* (of *ètnòë*), *njan èt* (of *ètnan*), *djéh èt* (of *èt-déh*) = zoo kort (laag) als deze, als die of dat, als gene (persoon of zaak), bijv. *ètnòë panjang* = zóó kort maar, *ètnòë mantòng*, of *hana sa^{ɛ}èt* = slechts tot hier, *trōïh èt*, of *trōïh òh* = tot aan toe, *proemòhlōn èt-* (of *òh-*) *takoeëlōn* = mijn vrouw reikt mij tot aan mijn nek, *pa^{ɛ}èt* = hoe ver slechts?, wat afstand maar?, *pa^{ɛ}èt* (of *pana èt*, of *panè èt*) *djara^{ɛ}* = hoe ver is het maar?, *disinòë oe Gampōng Blang pa^{ɛ}èt na djara^{ɛ}* = hoe ver is het maar van hier tot G. B.?, *meunè èt* = bekend zijn met de geringe lengte (hoogte, afstand, enz.) v. e. persoon of zaak, *toenè èt* = weten hoe gering de lengte (hoogte, afstand, enz.) van iemand of iets is, *sa^{ɛ}èt* = geringe lengte (hoogte, afstand, enz.).

É^{ɛ}tikeuët (v. Arab. *i^{c}tiqād*), geloof, gelooven, *meunòë ta^{ɛ}é^{ɛ}tikeuët* = aldus gelooven wij, vgl. *njeum, iman*.

Eu, zien, vgl. *kalòn, ngiëng, pandang, djeungeu^{ɛ}, leumah*, bijv. *meung na ta^{ɛ}eu* = ziet ge nog?, *ta^{ɛ}eu ba^{ɛ} deuïh* = ziet wel toe, *leumah dji^{ɛ}-eu lé ajahdji* = zijn vader zag het duidelijk, *han tapatéh dja^{ɛ} eu keudrōë* = gelooft ge het niet gaat dan zelf zien.

Euë, I onvruchtbaar, vgl. *malé*, — II grens, lijn (meest bij kinderspelen), vgl. *tjeuë, peureunggan*, bijv. *euë linteuëng* = dwarslijnen, *meuta^{ɛ}-tham euë galah* = e. s. v. vechtspel, *euë linteuëng* = dwarslijnen.

Euj, kruipen, voortkruipen (ook: v. h. vuur, v. e. slang of worm, v. e. kruipplant, v. e. ziekte, enz.), vgl. *lata*, bijv. *aneu^{ɛ} lōn teungòh dji^{ɛ}-euj* = mijn kind kruipt nog, *ban djeuët dji^{ɛ}euj* = het kan juist kruipen, *narit meu^{ɛ}euj* = bij het praten telkens op een ander onderwerp overgaan.

Eumbah, of *mbah*, vader, vgl. *koe, doe, toe, ajah, oereuëng tjhi^{ɛ}*, bijv. *nang eumbah* = vader en moeder.

Eumbōïh, zie *mbōïh*.

Eumbōn, zie *mbōn*.

Eumpaïh (Mal. *empas*), slaan, beuken, kastijden.

Eumpang, I van biezen gevlochten zak, mand, tasch, vgl. *baloeëm, kéb*, bijv. *eumpang padé, eumpang breuëh* = rijstzak, *eumpang eumpiëng* = zakje tot berging van geroosterde en daarna plat gestampte rijst, *eumpang ranoeb* = sirihzakje, — II kippenloop, vgl. *sriweuën*.

Eumpèë, zie *mpèë*.

Eumpéng, of *mpéng*, knikker, vgl. *katjō^{ɛ}*.

Eumpèt, portemonnaie (ingevoerd), vgl. *bèb, tompè^{ɛ}*.

Eumpeuë^{ɛ}, verzamelnaam voor allerlei knolgewassen.

Eumpeuën, of *mpeuën* (vgl. Mal. *oempan*), eten, voedsel, spijs, voeder, aas, lokaas, vgl. *peunadjōh, makanan*, bijv. *djidja^{ɛ} mita eumpeuën* = zij gingen voedsel zoeken, *bri eumpeuën* = te eten geven, voederen (v. dieren).

Eumpië, aanspraakwoord tot e n naamgenoot.

Eumpiëng (Mal. *emping*), eerst geweekte daarna geroosterde en vervolgens gestampte ongepelde rijst,

bijv. *leukat adang geutòb keu^{ɛ} eumpiëng* = donkerkleurige kleefrijst maken ze tot eumpiëng.

Eumpō^{ɛ} (Mal. *empoe*^{ɛ}), vermolmd, vergaan, verteerd, vgl. *rapōh.*

Eumpoe, met kracht in stukken slaan, kloven, klieven.

Eumpòë, of *oempòë,* wieden, vgl. *bōt, oereuëh,* ook: kloppen, slaan, hakken, er op los slaan.

Eumpoeng, nest, hok, kooi, spinneweb, enz., bijv. *peugèt eumpoeng* = een nest maken, *eumpoeng manò*^{ɛ} = hoenderhok, *eumpoeng ité*^{ɛ} = eendenkooi, *eumpoeng tiông* = beo-nest, *eumpoeng oenòë* = bijennest, *eumpoeng lhang* = wespennest, *eumpoeng mata euntjiën* = kas waarin de steen v. e. ring is gevat, *eumpoeng aneu*^{ɛ} = baarmoeder.

Eumpōïh, of *mpōïh,* zie *lampōïh.*

Eungka^{ɛ}**-eungka**^{ɛ}, ondeugend, schelmachtig, vgl. *djheut, djoengkat, bisòë,* bijv. *oereuëng eungka*^{ɛ}*-eungka*^{ɛ} = een deugniet.

Eungkhé, of *ingkhé* = hinkend, *meu*^{ɛ}*-eungkhé,* of *meungkhé,* of *meu*^{ɛ}*-ingkhé* = hinken, hinkebaantje spelen, vgl. *goendjéng.*

Eungkhòë, of *ingkhòë,* slaan, klieven.

Eungkōj, e. s. v. lekkernij.

Eungkòng, of *ngkòng* = de Lampongsche kortstaart- of klapperaap.

Eungkōt, visch, bijv. *eungkōt la*^{ɛ}*ōt* = zeevisch, *eungkōt kroeëng* = riviervisch, *eungkōt paja* = moerasvisch, *eungkōt thō* = gedroogde visch, *eungkōt masén* = gepekelde visch, *eungkōt teunagoeën* = gekookte visch, *eungkōt reundang* = in vet gebraden visch, *eungkōt toemèh* = in buffelmelk gestoofde visch, *eungkōt pa*^{ɛ}*éh* = in pisangblad gewikkelde visch in heete asch gaar gemaakt, *eungkōt panggang* = visch aan een spit boven het vuur geroost, *eungkōt lheuë* = visch in de pan geroost (zonder vet), *eungkōt teuteuët* = visch boven vlammend vuur gepoft, *mòn eungkōt* = uitgediepte vischput (op een rijstveld), *dròb eungkōt* = visschen.

Eunta (Mal. *oenta*), kameel, bijv. *bòh meusabah toeleuëng eunta* = rozenkranskralen v. kameelbeen.

Euntam (Mal. *hentam*), met kracht slaan, hard slaan, met kracht aanvatten, *meu*^{ɛ}*euntam-euntam* = elkaar hard slaan, elkaar klappen geven, vechten, *dji*^{ɛ}*euntam djih ateuëh oelèë* = hij sloeg hem op het hoofd.

Euntat, of *ntat,* of *antat,* of *meuntat* (v. *meu*^{ɛ}*euntat*), geleiden, begeleiden, vergezellen, wegbrengen, brengen, overbrengen, vgl. *ba, mè, ngòn, ara*^{ɛ}*, iréng,* bijv. *dji*^{ɛ}*euntat oelōn oe P.* = hij geleidt mij naar P., *koe*^{ɛ}*euntat gata oe P.* = ik breng U naar P., *euntat beuët* = naar school brengen (v. e. kind), *peuntat* (v. *peu*^{ɛ}*euntat*) = lett. medegeven, techn. het medegeven v. d. geloofsbelijdenis aan den stervende als versterking bij het onderzoek der grafengelen, *euntat lintō* = den bruidegom vergezellen (bij den nachtelijken optocht), *euntat mampleuë* = zich aansluiten bij den bruigomsstoet.

Euntèë, of *ntèë,* I spoor, rest, overblijfsel, vgl. *euntjit, tapa*^{ɛ}*, paleuët, bakat, beukaïh,* — II in den vorm van dwaallichten spokende dooden.

Eunteu^{ɛ}, zie *euntreu*^{ɛ}.

Eunthò, wrijven, schuren, vgl. *euntreut, geusò*^{ɛ}*, drīng.*

Euntjhò^{ɛ}, stooten, stompen.

Euntjiën (Mal. *tjintjin*), vingerring, *euntjiën sipasang* = een paar ringen.

Euntjit, of *ntjit,* spoor, indruk, afdruk, overblijfsel, vgl. *euntèë, tapa*^{ɛ}*, paleuët, bakat, beukaïh,* bijv. *asèë djitjōm bèë euntjit roesa* = de hond besnuffelt het spoor van het hert, *han lé tinggaj pi meung euntjit* = er blijft geen spoor ook maar over, *bòïh euntjit* = het spoor verwijderen, uitwisschen.

Euntoeë^{ɛ}, collier van aaneengeregen kraalvormige voorwerpen, *bòh eun-*

toeëᵉ = een dergelijk kraalvormig voorwerp aan de voorslip v. d. sirihdoek bevestigd.

Euntông, het zakvormig gedeelte v. e. zegen (*poekat*).

Euntreuᵉ, of *eunteuᵉ*, of *treuᵉ-treuᵉ*, zie *treuᵉ*.

Euntreut, of *ntreut*, wrijven, schuren, vgl. *eunthò, geusòᵉ, drîng*.

Éseukanda (Mal. *Iskandar*), Alexander, *Éseukanda Dôjkeureunòë* = Alexander de Groote.

Èᵉtidaj (v. Arab. *iᶜtidāl*), zich oprichten (één der posities v. d. rituele godsdienstoefening).

G

Gab, I stevig, sterk, vast, vgl. *koekôh, sasa, kòng, teugòh, teuga, gagah,* — II *gab-gab,* of *gamgam* = kloppen v. h. hart, ontroerd zijn.

Gabaj, plomp, log, grof, niet goed geproportioneerd, opp. *rampéng*.

Gabha, zie *kabha*.

Gabôïh (Mal. *gaboes*), aanzetten (v. e. mes), *kajèë gabôïh* = aanzetplankje (meestal v. half vermolmd hout = *kajèë eumpôᵉ*).

Gabra, drukte, opschudding, rumoer, kabaal, gerucht, gedruisch, getier, tumult, geraas, lawaai, leven, vgl. *soebra, aᵉoe, reujôh, kirôh, gadôh, riôh, kiam, karoe,* bijv. *riôh gabra,* of *kiam gabra* = leven en kabaal, *Si Gabra* = de schreeuwleelijk.

Gadè, of *geumadè*, of *lakèë gadè* = bedelen, aalmoezen vragen, *oereuëng geumadè*, of *Si Geumadè* = bedelaar, *oereuëng Atjèh geumadè baᵉ asèë* = de Atjèhers bedelen v. d. honden (spotgezegde v. d. lieden v. Daja).

Gadéng, I olifantstand, ivoor, — II *gadéng,* of *geunadéng,* de spanten v. e. prauw die kiel en romp te zamen houden.

Gadjah, olifant, bijv. *gadjah kèng* = een kleine kwaadaardige soort v. olifanten, *gadjah meureugôh* = een volwassen olifant, *gadjah toenggaj* = een alleenloopende olifant, solitair, *gadjah meukawan* = in een kudde loopende olifanten, *beuralè gadjah* = slurf v. e. olifant, *piët di glé deuïh djikalòn gadjah dikeuë hana leumah* = de luis op den berg duidelijk onderscheiden maar den olifant vlak vóór zich niet opmerken; wisselwoorden voor *gadjah* zijn: *Pò Meurah* en *oereuëng pò teumpat* = eigenaar v. d. plaats.

Gadji, traktement, bezoldiging, salaris, inkomen, soldij, gage, *padjôh gadji* = bezoldiging genieten, loon trekken.

Gadôh, drukte, opschudding, rumoer, kabaal, gerucht, gedruisch, getier, tumult, geraas, lawaai, leven, vgl. *aᵉoe, soebra, reujôh, kirôh, gabra, riôh, kiam, karoe,* bijv. *gadôh nanggrôë A ngòn nanggrôë B.* = het land A. ligt met het land B. overhoop.

Gadòh, verdwijnen, weg, weggeraakt, verloren, zoek zijn, vgl. *leunjab, wèh, peudjam,* bijv. *pèngdji ka gadòh* = zijn geld is zoek, *sikinlôn gadòh* = mijn mes is weg, *rab gadòh* = bijna verdwenen, *gadòh toeah* = zijn verstand verliezen, *gadòh saba* = het geduld verliezen, *gadòh ingat* = het geheugen verliezen, *gadòh soemangat* = het bewustzijn verliezen, bewusteloos, *gadòh rasa* = verlies v. smaak, *gadòh koeat* = verlies v. krachten, *gadòh keudròë* = het (de ziekte bijv.) is vanzelf (zonder geneesmiddelen) verdwenen, *gadòh baᵉ mata* = uit het oog verdwijnen, *ka gadòh tima-tima ngòn peuë tatjrông ië* = de heele emmer is zoek waarmede zullen we nu water putten?, *njang gadòh geumita* = wanneer iets verdwenen (verloren geraakt) is gaat men het zoeken, *oereuëng njang geumadòh* = de bestolene, *peugadòh* = weg maken, (geld) opmaken, *djih peugadòh hartalôn* = hij heeft mijn goederen weggemaakt, *oereuëng kramat djeuët geupeugadòh dròë* = een heilige heeft het vermogen om nu en dan

te verdwijnen, *oebat ngòn peugadòh peunjakét* = een geneesmiddel om de ziekte te doen verdwijnen.

Gadõng, verschillende soorten v. eetbare aardvruchten, knolgewassen.

Gaga$^{\varepsilon}$, kraai.

Gagab, stotteren, stamelen, hakkelen.

Gagah, sterk, krachtig, vgl. *koeat, koekõh, teuga, kòng, teugòh, gab, sasa, draïh,* bijv. *gagah brani* = sterk en dapper, heldhaftig.

Ga$^{\varepsilon}$ gõ$^{\varepsilon}$, op de beenen heen en weer schommelen (v. e. klein kind).

Gah, roem, faam, reputatie, *meugah* = bekend, beroemd, befaamd, vgl. *meuseuhõ,* bijv. *hana gèt gah* = geen goeden naam hebben, *meugah tröïh mata* = de roem van helderziendheid, *jõh njan meugah ba$^{\varepsilon}$ oereuëng nanggröë* = toen werd het aan de bewoners v. h. land bekend, *meugah djròh that roepadji* = de roep ging dat zij zeer schoon was, *meugah doemhò* = overal bekend.

Gaïh, gas, *minjeu$^{\varepsilon}$ gaïh* = petroleum.

Gajéb (v. Arab. *ghã'ib*), verborgen, verstopt, verdwenen, vgl. *rajéb,* bijv. *gajéb di mata* = aan het oog onttrokken, *ba$^{\varepsilon}$ gajéb* = heimelijk.

Gaki (Mal. *kaki*), voet (v. e. mensch, v. e. berg, v. e. lamp, enz.), poot (v. e. dier, v. e. stoel, v. e. tafel, enz.), been, ondereinde (v. e. huisstijl, v. d. huistrap enz.), bijv. *gleuëng gaki* = enkelring, *gaki keuë* = voorpoot, *gaki likõt* = achterpoot, *gaki reunjeun* = ondereinde v. d. trap, *gaki siloeeuë* = pijpen v. e. broek, *mata gaki* = enkel, *õn gaki* = voetbladeren (bijv. v. d. tabak), *sigaki* = één voet (lengtemaat), *tjrah gaki* = oppervlakkige kloven in de voetzolen, *srah gaki* = (ceremonieele) voetwassching, *ië srah gaki lakòë* = voetwaschwater v. d. echtgenoot.

Gala, I *geumala,* in pand nemen, ook: bankier, *peugala* = verpanden, in pand geven, *gala* of *geunala* = pand, *gala meulaba* = geldleening met onderpand, zekerheidspand, — II hars, *bõh gala* = dichten, breeuwen, kalfaten (v. vaartuigen) met hars..

Gala$^{\varepsilon}$, blijde, verheugd, vroolijk, houdend van, gesteld op, belust op, begeeren, graag (iets doende), uitgelaten, dol v. blijdschap, een hartstocht hebbend voor, behagen scheppen in, bijv. *lõn gala$^{\varepsilon}$ lõnpadjõh pisang* = ik houd veel v. pisangs, *lõn gala$^{\varepsilon}$ lõn meugòë* = ik houd veel v. veldarbeid, *lõn rindoe gala$^{\varepsilon}$ keu gata* = ik ben verlangend in mijn smachten naar u, *djigala$^{\varepsilon}$ até keu aneu$^{\varepsilon}$dji* = hij houdt erg veel van ziin kind, *gala$^{\varepsilon}$ han sòë* = buitensporig verheugd, *soeka gala$^{\varepsilon}$* = welgevallen en behagen, *gala$^{\varepsilon}$-gala$^{\varepsilon}$ lõn boengka-boengka* = ik verlang er zoo naar om te reizen, *meugala$^{\varepsilon}$-gala$^{\varepsilon}$* = in vroolijke stemming, zich vermaken, *peugala$^{\varepsilon}$* = (iemand, vooral een kind) door een of ander lokmiddel overhalen meetroonen of lokken.

Galagarõ, e. s. v. aloë in den drogerijen-handel als geneesmiddel verkrijgbaar.

Galah, duwboom (om een prauw voort te boomen), lange stok, *euë galah* = de middenstreep bij het *meuta$^{\varepsilon}$tham*-spel, *meugalah* = boomen (v. e. vaartuig), *sigalah oeròë* = de zon staat een polsstok hoog aan den hemel (als tijdsbep., d.i. ± 7 uur v.m.).

Galang, korte breede bijl (vnl. om brandhout te splijten), vgl. *kapa$^{\varepsilon}$, batji, sròn.*

Galéng, geheel en al zwart, vgl. *itam, seudõng, soekla.*

Galeuën, lichtgekleurd, bijv. *boeja galeuën* = een lichtgekleurde krokodil, *keubeuë galeuën* = een lichtgekleurde (rosachtige) buffel.

Galòë, of *banggalòë,* haarwrong, vgl. *sanggõj.*

Galõh, een insect (vlinder?).

Galõng, groote dobbers bij een zegen (*poekat*), vgl. *ampõng.*

Gam, I afkorting v. *agam,* — II *gamgam,* zie *gab-gab.*

Gamba (Mal. *gambar*), plaat, prent, afbeelding, beeld, beeltenis, teekening, kaart, schilderij, portret, vgl. *patõng.*

Gambang, harmonica.

Gambé (Mal. *gambir*), de gambirplant en het product (Uncaria Gambir, Roxb.), vgl. *katjoe,* bijv. *padjõh ranoeb ngòn gambé* = sirihpruimen met gambir.

Gamèt (Mal. *gamit*), de trekker v. e. geweer, vgl. *lidah tiõng.*

Gampét, gevlochten mandje, zakje, vgl. *reuleuët.*

Gampõj, tot een kluwen winden (op een klos), *meugampõj* = tot een kluwen opgewonden, *geunampõj* = de klos waarop tot een kluwen gewonden wordt, *geunampõj soetra* = klos om zijde op te winden, *boelõh geunampõj* = spoelvormige bamboeklossen waarvan de te weven garens naar het scheerraam worden overgebracht.

Gampõng (Mal. *kampoeng*), dorp, vaste nederzetting (ter Noordkust ook een complex van eenige dorpen), *tadoeëᵉ sinòë di gampõng* = laten wij blijven hier in de kampoeng.

Ganah (Mal. *ganas*), kwaadaardig, woest, wild, onstuimig, vgl. *boeëh.*

Ganda, I tweevoudig, dubbel, verdubbelen, *ganda djinamèë* = lett. de tweevoudige bruidschat, d.i. de gewone losprijs bij „loskooping v. d. verstooting" die naar landsgebruik het dubbele v. d. bruidschat bedraagt, *ganda tjaram* = lett. het tweevoudige voorschot (godspenning) door den verkooper verschuldigd als hij na het sluiten v. d. koop v. d. transactie afziet, *beureuganda* (Mal. *berganda*) = dubbel en dwars, in overvloed, welig tieren, — II steel, vgl. *gò,* bijv. *ganda dajõng* = de steel v. e. roeiriem, *ganda saᵉõh* = de steel v. e. anker, — III in: *soetra ganda* = ruwe zijde.

Gandja, de Indische hennep (Clerodendron Siphonanthus, R. Br.), *roekòᵉ gandja* = een sigaret met dekblad v. pisang- of nipahblad en binnengoed van tabak en *gandja, oekah gandja,* of *tjoelém gandja* = e. s. v. waterpijp (Mal. Perz. *ḥoqah*) voor het rooken v. tabak met *gandja.*

Gandjé (Mal. *gandjil*), oneven, vgl. *gasaj,* opp. *geunab.*

Gandòë, catapult, boog (vgl. *boesoe*), *peugandòë* = met een slingersteen werpen.

Gandõm, koren, tarwe, graan, *teupõng gandõm* = meel daarvan.

Ganggang, I de welriekende gele bloemen v. Pergularia-soorten, — II iets bij brandende benzoë houden om het met de geurige dampen te parfumeeren, bijv. *ganggang idja* = het met wierookdamp parfumeeren v. e. kleedingstuk (vgl. *hõj idja*), *pineung ganggang* = geurig gemaakte pinang (bij kanoeri's voorgezet).

Gangkèë, zie *angkèë.*

Ganòng, e. s. v. booze geest, demon.

Gantang, I een niet bestaande inhoudsmaat waarmede echter wèl gerekend wordt (1 *gantang* = 2 *arè),* — II aardappel (Mal. *kentang*), vgl. *ladòng.*

Gante, mis, in de war, verdwaasd, verbijsterd, vgl. *tahe,* bijv. *teudjaᵉ teudòng tahe gante lagèë oereuëng ka gadòh toeah* = nu eens liep hij dan weer stond hij stil verbijsterd en verdwaasd als iemand die zijn verstand verloren heeft.

Ganti, *bòh ganti,* de aromatische wortel v. Ligusticum acutilobum, S & Z.

Gantjéng (Mal. *kantjing*), I haak of slot (v. e. halsketting), spie, grendel (v. e. deur), knoopen, sluiten, grendelen, gesloten, gegrendeld, bijv. *djigantjéng pintõ* = hij grendelde de deur, *aneuᵉ gantjéng* = grendel, *pintõ teugantjéng* = een gesloten deur, *siloeeuë meugantjéng* = een mannenbroek die vóór met

knoopen gesloten wordt, *geunantjéng pintō* = deurklink, — II gouden borstsieraad bestaande uit drie halve manen door kettinkjes aan elkander verbonden, — III (een debiteur) dringen, manen (zijn schuld te betalen), *ha$^{\varepsilon}$ gantjéng* = gedingpand, waarborgrecht.

Gantjhéb, zie *kathéb.*

Gantòë (Mal. *ganti*), vervangen, opvolgen, vergoeden, aflossen, wisselen, ruilen, vervanger, opvolger, vervanging, vergoeding, afwisseling, beurt, vgl. *toeka, badaj, waki,* bijv. *gantòë peukajan* = andere kleeren aandoen, *gantòë la$^{\varepsilon}$én* = een ander vervangen, *gantòë peunajah* = voor een ander invallen, *meugantòë-gantòë* = bij beurten, *gantòë oeròë* = om de beurt (bij landbouwwerkzaamheden die met onderling hulpbetoon plegen te geschieden), *meugantòë ba* = onderling van vracht wisselen, *peugantòë* = overdragen, afstand doen van (bijv. v. e. ambt), ook: lokdier, lokvogel, *geunantòë* = vergoeding, vervanger, aflosser, opvolger, ook: in de plaats van, bijv. *geunantòë ranoeb* = in de plaats van sirih.

Gantoeëb, roode zeevisch met draadvormig aanhangsel aan de kin.

Gantoeng, hangen, ophangen, vgl. *lhāt, tjawië$^{\varepsilon}$,* bijv. *panjòt gantoeng* = hanglamp, *lam tjeureuga na panjòt njang meugantoeng keudròë* = in het paradijs zijn lampen die vanzelf hangen, *teumpat seumangat meugantoeng* = plaats waaraan de ziel blijft hangen (bijv. een ringetje, een stukje goud, enz.).

Gantòïh, met den voet tegen iets aanstooten, ergens met den voet aan blijven haken, struikelen, bijv. *teugantòïh ngòn gaki* = toevallig met den voet tegen iets aanstooten.

Gapah, (dierlijk) vet, vgl. *leuma$^{\varepsilon}$,* bijv. *gapah lhan* = het vet v. d. lhan (een gevlekte python-soort), *sië meugapah* = vleesch met wat vet eraan.

Gapan, zie *kaphan.*

Gapeuëh (Mal. *kapas*), boomwol, watten, kapok, katoen (als grondstof), *gapeuëh Peulémbang* = katoen v. d. katoenheester (van een of meer Gossypium-soorten afkomstig).

Gapiët (Mal. *kepit*) = onder den arm of onder den oksel geklemd dragen, *geunapiët* = spleet (vgl. *loeeuë$^{\varepsilon}$*).

Gapoe (Mal. *kapoer*), kalk, bijv. *gapoe thō* = fijne droge kalk (voor medicijn en sirihpruimen), *gapoe batèë* = klonterige uit kalksteen gebrande kalk, *gapoe angèn* = fijne kalk v. gebrande schelpen, *tōt gapoe* = kalk branden, *tjoelé$^{\varepsilon}$-* (of *tjoengké-*) *gapoe* = kalklepeltje.

Gapoenaga, zie *kapoelaga.*

Garib, of *rarib,* vreemd, vreemdeling, ongemeen, ongewoon, onbekend, uitheemsch, ook: zwerven, zwervend, zwerveling, bijv. *piha$^{\varepsilon}$ garib* = een onbekende streek, *dagang njang garib* = een zwervende vreemdeling.

Garoe, I krabben, bijv. *meugaroe-garoe roeëng* = elkaar den rug krabben, — II het welriekend kernhout v. Aquilaria en andere boomsoorten, bijv. *han mèë garoe tabōh boengòng* = het ware absurd reukhout met bloemen te parfumeeren.

Gasa (Mal. *kasar*), grof, ruw, onbeschaafd, onbeleefd.

Gasa$^{\varepsilon}$, *meugasa$^{\varepsilon}$,* met kracht iets doen, kracht zetten achter, ter dege, met energie iets doen, vgl. *peukreuëh, pa$^{\varepsilon}$sa.*

Gasaj, I (Mal. *gasal*), oneven, vgl. *gandjé,* opp. *geunab,* — II bos, bundel, vgl. *beureukaïh, seunibaj.*

Gasang, onhandelbaar, onrustig, wild, vechtlustig, vgl. *gataj,* bijv. *si njan gasang that dji$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ keudéh dji$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ keunòë* = hij (bijv. dat kind) is zeer onrustig dan klimt hij daarin dan hierin.

Gaséh (Mal. *kasih*), liefde, genegenheid, gunst, deernis, ontferming, erbarming, medelijden, liefhebben,

houden van, genegen zijn, beminnen, vgl. *weuëh, inseuh, sajang, gala*ᵉ, *tjhén, beureuhi,* bijv. *djih na gaséh keu lõn* = hij heeft mij lief, *djigaséh that keu aneu*ᵉ*dji* = zij hielden heel veel van hun kind, *gaséh sajang* = liefde en deernis, *meungnjò na tagaséh* = als gij ons genegen zijt, *dit sòë gaséh* = er zijn maar weinigen die (met mij) deernis hebben, *geunaséh* = beminde, gunsteling, *manòᵉ poetéh geunaséh Nabi* = witte hoenders waren de gunstelingen v. d. Profeet, *peugaséh* = e. s. v. amulet om succes in de liefde te hebben, liefdewekkend middel.

Gaséng, priktol, speeltol, ook: den vorm hebbend van gedraaid beeldwerk, bijv. *gaséng agam* = hooge, lange tol (van onderen puntig eindigend), *gaséng inòng* = korte tol (niet in een punt eindigend), *gaséng kajèë* = houten priktol, *gaséng Djawa* = een bamboe-bromtol, *meugaséng* = tollen, tolspel spelen, *gaséng hareubab* = stemschroeven v. e. Inlandsche viool, *boengòng gaséng* = naam v. e. patroon bij weefsels (als gedraaid beeldwerk).

Gaseuë, of *gasië,* hoofddaksparren v. e. huis.

Gasi, gecastreerd, castreeren, snijden, lubben, ook: enten, stekken, bijv. *asèë gasi* = een gecastreerde hond, *leumò gasi* = os, *kamèng gasi* = een gecastreerde bok.

Gasië, zie *gaseuë.*

Gasiën, I (Mal. *kasihan*), arm, behoeftig, ellendig, vgl. *meuseukin, papa, paki,* bijv. *hana patõt sabab kamöë oereuëng gasiën* = het past niet, daar wij maar arme lui zijn, *gasiën meuseukin* = arm en behoeftig, doodarm, — II in *toeleuëng gasiën* = scheenbeen.

Gata, gij, u, uw, vgl. *kah, dròëneu* (als pronominaal voorvoegsel v. werkwoordstammen vervangen door *ta* en als achtervoegsel v. zelfstandige naamw. en werkwoorden door *teu*), bijv. *gata teungòh tapadjõh* = gij zijt aan het eten, *gata sidröë* = gij alleen, u op uw eentje, *lam doemna gata njòë ba*ᵉ *sòë gata* = onder u allen hier, wie onder u is het?, *aneu*ᵉ *gata* = uw kind, *narit gata* = uwe woorden, *gata pò* of *atra gata* = de uwe, *tòh nanggröëteu* = welk is uw land?, *bè*ᵉ *djitõbteu* = pas op dat ze u niet gevangen zetten.

Gataj (Mal. *gatal*), jeuk, jeukend, ook: onrustig, ongedurig, belust, geil, vgl. *moemèt-mèt, gasang, ganah, djalang,* bijv. *gataj that djaröëlõn djikab lé djamòᵉ* = mijn hand jeukt zoo ik ben door een muskiet gebeten, *gataj tangan* = diefachtig, *gataj gaki* = jeukende voeten (d.i. wie graag uitloopt), *gataj babah* = jeukende mond (d.i. wie graag kwaadspreekt).

Gaténg, zie *katéng.*

Gati, of *kati,* de langsscheepsche balanceerstokken der vlerken (*tjeudéᵉ*) v. e. vlerkprauw.

Gatib, of *katib* (v. Arab. *chaṭīb*), I *meugatib,* trouwen, huwen, huwelijk, echt (volgens de Moslimsche wet, vgl. *nikah, kawén*), bijv. *malam baröë djimeugatib* = gisteren avond is hij getrouwd, *peugatib* = in den echt verbinden, uithuwelijken, het huwelijkscontract sluiten, *geupeugatib lé teungkoe* = de teungkoe verbond hen in den echt, — II huwelijkssluiter.

Gatja (vgl. Mal. *patjar*), de z.g. henna-plant (Lawsonia alba, Lamk.) uit wier bladeren een roode pap gemaakt wordt om er bij feestelijke gelegenheden de nagels mede rood te verven, *bõh gatja* = (de nagels) met gatja besmeren.

Gatjhéb, of *gantjhéb,* zie *kathéb.*

Gatòᵉ, zie *katòᵉ.*

Gatòm, zie *geutòm.*

Gawèh, een klimplant (Coccinia cordifolia, Cogn.) waarvan de bladeren als groente worden genuttigd.

Gawò, omroeren, vgl. *tjawò, wòt.*

Gègòh, haastig, overstuur.

Gènggòng, mondtrom.

Gèt, of *gòt,* I goed, mooi, schoon, fraai, in orde, braaf, fatsoenlijk, behoorlijk, genezen, vgl. *djròh, tjeudaïh, tjaròng, patōt, laja$^{\varepsilon}$, lintêng, nèh, meudjeulêh, djeunòh, djinòh, poelêh,* opp. *brō$^{\varepsilon}$,* bijv. *gèt roepa* = mooi, schoon van uiterlijk, *gèt that* = zeer goed, uitstekend, *oereuëng gèt* = een fatsoenlijk man, iemand van stand, *ikat ngòn gèt* = stevig vastbinden, *gèt tariwang keudéh* = keer liever gindsheen terug, *ka gèt* = genezen, gezond, *meugèt,* of *meugòt* = verzoenen, bijleggen, tot een minnelijke schikking komen, *djih hana djitém meugèt ngòn lōn* = hij wil niet goed met mij worden, *bè$^{\varepsilon}$ tameugòt ngòn Oelanda kaphé moesōh sabé moepeusaka* = verzoenen wij ons niet met de Hollandsche ongeloovigen, zij zijn onze erfvijanden ten eeuwigen dage, *poemeugèt* = bemiddelend tusschen beiden treden, *peugèt* = maken, bouwen, aanleggen, herstellen, bijv. *peugèt apoej* = vuur aanmaken, *peugèt oemòng (-lampōïh)* = een rijstveld (tuin) aanleggen, *peugèt roemòh* = een huis bouwen, *peugèt ranoeb* = een sirihpruim gereed maken, *peugèt tangkoelō$^{\varepsilon}$* = een hoofddoek in orde maken, *peugèt glōng* = een kring formeeren, *peugèt kanèt,* of *peugèt tanòh* = pottenbakkerij, *peugèt pageuë* = een omheining aanbrengen, *peugèt hikajat* = een hikajat maken, *djipeugèt sabòh koeta* = zij legden een versterking aan, *peuneugèt* = maaksel, *peuneugèt oetōïh* = het maaksel v. e. deskundige, — II *gèt .... gèt* = zoowel .... als, hetzij .... hetzij, om het even of, onverschillig wie (wat, welk, hoe), *gèt dji$^{\varepsilon}$è$^{\varepsilon}$ gèt djitrōn* = om het even of het rijst of daalt, — III partikel v. instemming: jawel, goed, vgl. *bōh, njò, djeuët,* bijv. *njò gèt* = ja het is goed.

Geu, I men, bijv. *geukheun* = men zegt, ze zeggen, *N. geukheun oereuëng gèt* = men zegt dat N. een fatsoenlijk man is, vgl. *ta, gòb, oereuëng,* — II vervangt het pers. voornw. v. d. 3de pers. *gòbnjan* vóór werkwoordstammen (hij, zij, Zijn Edele) en achter zelfstandige naamw. (zijn, haar, Zijn Edele's) en werkwoorden (hem, haar, Zijn Edele), bijv. *gòbnjan hana geupatéh narit geutanjòë* = hij (zij) schenkt aan onze woorden geen vertrouwen, *ka geungoej badjëëgeu* = hij heeft zijn jas al aangetrokken, *lōn hana lōntoerigeu* = ik ken hem niet, — III als praefix voor passieve vormen v. h. werkwoord, bijv. *lōn geutawō$^{\varepsilon}$ lé djih* = ik werd door hem geroepen, *aneu$^{\varepsilon}$ geupòh lé ma$^{\varepsilon}$dji* = het kind werd door haar moeder geslagen.

Geudèb, *meugeudèb* = knippen (v. d. oogen), knipoogen, knipoogjes geven.

Geudeu, *meugeudeu-geudeu,* e. s. v. krijgsspel v. groote jongens.

Geudham, stampen (met de voeten), stampvoeten.

Geudō$^{\varepsilon}$, I rollend geluid (v. d. golven), — II *oedeuëng geudō$^{\varepsilon}$* = e. s. v. riviergarnaal.

Geudoebang, kapmes (voor het kappen van zwaar hout meestal met beide handen gehanteerd).

Geudoemba$^{\varepsilon}$, een zandloopervormige trom.

Geudōng, I steenen huis, gebouw, pakhuis, winkel, *geudōng glab* = gevangenis, — II ingepakt, ingezwachteld, ingebakerd.

Geuë, *meugeuë-geuë* = naar iets tasten, tastend iets zoeken, rondtasten (v. e. blinde).

Geuëm, gleuf, geul (vgl. *loeëng*), bijv. *geuëm tjakah* = gleuf in de steunpalen v. e. weeftoestel (waarin de kettingboom wordt gelegd).

Geugat, bederf door vocht enz., mot.

Geugoeda, zitbankje.

Geuheu$^{\varepsilon}$, rochelen, fluimen opgeven, *geuneuheu$^{\varepsilon}$* = fluim, rochel, vgl.

kléh, bijv. *geumeuheu*$^{\varepsilon}$ *teubiët darah* = bloed opgeven.

Geuheuëm, zie *gheuëm*.

Geuhòn, zie *ghòn*.

Geula$^{\varepsilon}$, zie *gla*$^{\varepsilon}$.

Geulabah, spinneweb, vgl. *eumpoeng*.

Geulahwa, zie *glawa*.

Geulajang, zie *glajang*.

Geulanggang, of *glanggang*, kampplaats, strijdperk (voor dierengevechten), kringvormige plaats of ruimte, *geulanggang tadjòë* = kampplaats waar men hanengevechten houdt, *djambō geulanggang* = open loods voor dierengevechten, *peutoeha-* (of *djoeara-*) *geulanggang* = ceremoniemeester bij dierengevechten, *ramè that geulanggang ba*$^{\varepsilon}$ *oeròë njan* = het was op dien dag zeer druk op de vechtplaats, *glanggang prang* = slagveld.

Geulantan, zie *goelantan*.

Geularan, zie *gla*.

Geulè$^{\varepsilon}$, zie *glè*$^{\varepsilon}$.

Geuli, of *gli*, kitteling, kittelen, kittelig (vgl. *geulè*$^{\varepsilon}$), afkeer, afschuw, afgrijzen, griezelen, walgen (vgl. *loeat, teukeuta-keuta*), *njeum gli geunta* = een kitteling en een beving voelen.

Geulinké, zie *djliké*.

Geulité$^{\varepsilon}$, zie *gité*$^{\varepsilon}$.

Geuloekoe, zie *geuloengkoe*.

Geuloengkoe, of *geuloekoe*, of *goeloengkoe*, of *geunoekoe* (v. *koe* = raspen), klapperrasp.

Geuloenjoeëng, of *goeloenjoeëng*, of *gloenjoeëng*, oor, bijv. *tjoelé*$^{\varepsilon}$- (of *tjoengké-*) *geuloenjoeëng* = oorpeuter, *anténg-anténg geuloenjoeëng* = oorbelletjes, *è*$^{\varepsilon}$ *geuloenjoeëng* = oorsmeer, oorvuil, *tòb geuloenjoeëng* = doorboren der ooren (oorlellen), *peukab geuloenjoeëng* = heelen v. e. gescheurde oorlel, *brat geuloenjoeëng* = hardhoorig (vgl. *peuka*$^{\varepsilon}$, *brat geunirénq*), *lōn meutoeng-toeng-* (of *meu*$^{\varepsilon}$*oe*$^{\varepsilon}$*oe-*, of *meutiti-*) *geuloenjoeëng* = het suist mij in de ooren, ik heb suizing in de ooren, *geuloenjoeëngdji teubaj* = zijn ooren zijn dik (v. iemand die alles maar aanhoort zonder boos te worden), *gloenjoeëng oe sramòë likōt* = met zijn gedachten elders (in de achtergalerij) zijn (en daarom niet hooren wat er gezegd wordt).

Geuloepa$^{\varepsilon}$, of *gloepa*$^{\varepsilon}$ (Mal. *kelopa*$^{\varepsilon}$), hulsel, dekblad, scheede, ook: kelk- of schildvormige versiering onder aan het gevest v. zwaarden en dolken.

Geuloepoeë$^{\varepsilon}$, in *geuloepoeë*$^{\varepsilon}$ *mata* (*-di ateuëh, -di joeb*), (bovenste, onderste) ooglid (vgl. Mal. *kelopa*$^{\varepsilon}$ *mata*).

Geuma (Mal. *gemar*), genoegen, lust, vreugde, blijdschap, *keurila*$^{\varepsilon}$*an gata geuma* = het moge u behagen dat mij zulks worde toegestaan.

Geumari, vroolijk.

Geumbō (Mal. *gemboer*), los, losjes, wijd uiteen (bijv. v. gedraaid of gevlochten koord of touw), mul, luchtig (bijv. v. aarde), vgl. *loeaïh, goeroeë*$^{\varepsilon}$, *lapang*, opp. *dah, kliët*.

Geumeuréb, zie *geuréb*.

Geumeutò, e. s. v. wesp.

Geumpa, aardbeving, *meugeumpa* = dreunen, schudden, beven, bijv. *na neuthèë geumpa beuklam* = heeft U iets gemerkt van de aardbeving vannacht?, *geubeu*$^{\varepsilon}$*oeët djaròë meugeumpa dōnja* = heft hij de handen op dan beeft de aarde.

Geunab (Mal. *genap*), vol, voltallig, volledig, compleet, even (opp. *gasaj, gandjé*), *meugeunab* = met elkaar overleggen, beraadslagen, *peugeunab* = voltallig maken, completeeren, *geunab gò* = dikwijls (vgl. *djeuëb-djeuëb gò*), *geunab oeròë* = dagelijks, *geunab boeleuën djisakét* = hij is geregeld elke maand ziek, *geunab malam* = iederen nacht, *gasaj-geunab* = ons „even of oneven" (raadspel), *ka rab geunab* = bijna ten einde zijn, *abéh djidja*$^{\varepsilon}$ *geunab nanggròë* = elk land liep hij af.

Geunang, water naar een lager gelegen terrein laten loopen.

Geundét (Mal. *kendit*), buikgordel, buikband (door naaktloopende jongens gedragen).

Geundrang, groote tonvormige trom, *geundrang tjanggoeë*$^{\varepsilon}$ = lett. kikvorschentrom d.i. e. s. v. rammelaar, *gò geundrang* = trommelstokken, *pèh geundrang* = slaan, bespelen v. e. trom, *meu*$^{\varepsilon}$*ara*$^{\varepsilon}$ *meugeundrang* (of *-ngòn geundrang*) = optocht met orkestbegeleiding, *si meugeundrang hana geupeu*$^{\varepsilon}$*é*$^{\varepsilon}$ oe *roemòh* = de muzikanten laat men niet binnen.

Geuneugòm, e. s. v. omgekeerde mand om in moerassen visch (vooral *batjé*) te vangen, zie *gòm*.

Geuneuheu$^{\varepsilon}$, zie *geuheu*$^{\varepsilon}$.

Geuneulõng, zie *goelõng*.

Geunggam, vuist (vgl. *reugam*) maar slechts in oneigenlijken zin gebezigd, macht ,heerschappij (vgl. *neumat*), bijv. *nanggrõë Gajõ dilèë lam geunggam radja Atjèh* (of *neumat radja Atjèh*) = het Gajõland stond vroeger onder de heerschappij van den vorst v. Atjèh, *aneu*$^{\varepsilon}$ *lam geunggam oereuëng tjhi*$^{\varepsilon}$ = de kinderen zijn in de macht der ouders.

Geunijeuëng, zie *alén*.

Geuniréng, rand, kant, zijde, zoom, grens, vgl. *binèh, bingkè, blah, euë, tjeuë*, bijv. *ba*$^{\varepsilon}$ *geuniréng* = naast, *éh meugeuniréng* = op één zijde liggen, *brat geuniréng* = aan één kant doof, *goemba*$^{\varepsilon}$ *geuniréng* = haarlok links en rechts v. h. hoofd, *tangkoelõ*$^{\varepsilon}$ *kah geuniréng* = je hoofddoek zit scheef (aan één kant, vgl. *singèt*), *meugeuniréng* = overhellend, *peugeuniréng* = op zijn kant leggen, *djipeudoeë*$^{\varepsilon}$ *papeuën meugeuniréng* = hij legde de plank op haar kant.

Geunjië, een zoom leggen, *geuneunjië* = zoom.

Geunoeë, I hiel (v. d. voet), vgl. *toemèt*, — II *bòh geunoeë* = rhizoom v. Cyperus tuberosus.

Geunoekoe, zie *geuloengkoe*.

Geunoekoeë, zie *koeë*.

Geunoelõng, zie *goelõng*.

Geunta, klok, bel, schel (vgl. Mal. *genta*), beven, rillen, trillen, sidderen, daveren, schudden (vgl. Mal. *gentar*), roffelen (v. d. trom), rinkelen (v. e. *rapa*$^{\varepsilon}$*i*), rommelen (bij aardbeving), klotsen (door hard te stampen op den grond), *meugeunta* = lett. bellen, schellen, fig. in opschudding, *meugeunta oelèë* = duizelig (vgl. *moemang-* en *moepoeséng oelèë*), *bòh geunta* = klepel, ook: schaamdeelbedekking bij jongetjes, *gleuëng meugeunta* = holle ringen waarin rinkelende steentjes.

Geuntèn, zie *geuntòn*.

Geunténg (Mal. *genting*), I inkeping, inkerving, insnijding, vernauwing, groeve, vgl. *takò*$^{\varepsilon}$, *tanggam*, bijv. *sidòm geunténg keu*$^{\varepsilon}$*iëng* = een mier met zeer dun middenlijf, *sikin geunténg* = een (door lang gebruik) uitgesleten mes, *geunténg loengkèë* = ringen of groeven in de hoorns v. h. hoornvee, — II dakpan.

Geunteut, e. s. v. booze geest, spook, bijv. *jõh njan teuka lagèë roepa geunteut raja moebajang-bajang* = toen kwam er iets als een groot spook aanzweven.

Geuntjòt, met zijn lichaamsgewicht ergens op drukken (zooals bij *wéng*, of *djeungki*), bijv. *wéng geuntjòt* = handpers voor het persen v. suikerriet.

Geuntòn, of *geuntèn*, gedrukt, bezwaard, benauwd, *geuneuntòn* = dwarslatten om de dak- en bijsparren v. e. huis te drukken, *beunò geuntòn*, of *beunò geuntèn* = de beunò-geesten drukken hem op de borst (hij wordt door nachtmerrie gekweld).

Geuntõt (Mal. *kentoet*), I wind, veest, flatus, *tõh geuntõt* = een wind laten, — II *Si-geuntõt*, een klimmende Rubiacea-soort waarvan de kwalijk riekende bladeren als groente worden genuttigd.

Geupaj (Mal. *kepal*), klont, kluit (bijv. v. rijst, aarde, bloed), vgl.

goempaj, bijv. *sigeupaj* = een klont.

Geupét, aarden watervat met deksel (eigen fabrikaat, vgl. *tajeuën, keutoejōng*), *geupét pineung* = aarden pot met gaatjes in den bodem tot het geurig maken v. pinang.

Geura$^{\varepsilon}$, of *gra$^{\varepsilon}$* (Mal. *gera$^{\varepsilon}$*), bewegen, schudden, verroeren, trillen, bijv. *djigeura$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ kajèë mangat rōt bòhdji* = hij schudde aan den boom opdat de vruchten zouden afvallen, *geura$^{\varepsilon}$ Alah* = door Gods beschikking, *ka meugra$^{\varepsilon}$ oe barat* = al opgemaakt (d.i. al vertrokken) om naar de Kust te gaan, *meugra$^{\varepsilon}$ gaki meuhaja$^{\varepsilon}$ nanggròë* = beweegt hij zijn voeten dan schudt het land, *hana sagaj meung lōn meugra$^{\varepsilon}$* = ik heb mij zelfs heelemaal niet verroerd, *mata meugra$^{\varepsilon}$-gra$^{\varepsilon}$* = trillen v. d. oogleden, *atédji meugra$^{\varepsilon}$ djilawan kaphé* = zijn hart gaat er naar uit te vechten tegen de ongeloovigen, *òh takalòn malakoej mawòt até meugra$^{\varepsilon}$-gra$^{\varepsilon}$* = zoodra men de doodsengelen ziet bonst het hart.

Geuratan, of *gratan*, I (Mal. *karatan*), roest, vgl. *è$^{\varepsilon}$ beusòë*, — II balken dienende om de vloerbalkjes te dragen.

Geurbang, met los neerhangend haar, bijv. *djiploeëng ngòn ō$^{\varepsilon}$ teugeurbang* = zij vluchtte met loshangende haren.

Geuréb, *geumeuréb*, gillen, schreeuwen uit angst, ook: het klagend huilen v. e. haan, vgl. *geutjië$^{\varepsilon}$, kli$^{\varepsilon}$, deumpé$^{\varepsilon}$, a$^{\varepsilon}$oe, soera$^{\varepsilon}$*.

Geureuda, I gulzig, schrokkerig (in het eten), vgl. *teungab-ngab, waba, haleumab, loebha*, — II (Mal. *garoeda*) de mythologische menschenverslindende reuzenvogel garoeda, veelvraat.

Geureuda$^{\varepsilon}$, e. s. v. zeevisch (meerval).

Geureudō$^{\varepsilon}$, klanknab. v. h. geluid dat de djeungki bij het rijststampen maakt.

Geureuhèm, of *greuhèm*, (opzettelijk) kuchen, het geluid van „hm, hm" maken (als teeken of wenk bijv. door gasten om hun komst aan te kondigen, door iemand die zijn gevoeg gaat doen, door den schoonzoon als hij pas na het huwelijk zijn vrouw zijn gewone bezoeken komt brengen), vgl. Mal. *mendeham*.

Geureunggang, e. s. v. timmerhout (Cratoxylon Blancoi, Bl.).

Geureu$^{\varepsilon}$òb, of *geumeu$^{\varepsilon}$òb*, boeren, oprispingen hebben, bijv. *meunjò djigeureu$^{\varepsilon}$òb bèë bòh drieën* = als hij boert komt er een doerian-lucht uit zijn mond.

Geureupōh, I hok voor geiten, schapen, eenden of kippen, vgl. *koerōng, eumpoeng, sriweuën, weuë*, — II *geureupōh*, of *geuroepōh*, luidruchtig, leven maken, bijv. *meugeureupōh ban beureutéh nala* = knetteren gelijk het openbarsten van nala, *geutōt beudé meugeuroepōh* = men loste geweerschoten dat het een helsch leven was.

Geureuta$^{\varepsilon}$, (door woord of gebaar) iemand verschrikken, intimideeren, vgl. *kian*.

Geureutō$^{\varepsilon}$, uitslaan, uitschudden, uitkloppen, uitstoffen, *geureutō$^{\varepsilon}$ idja* = zijn kleederen uitschudden.

Geureutòë, of *keureutòë*, wilde moerbezieheester (Morus Alba, L.).

Geureutoeët, *meugeureutoeët* (vgl. Mal. *menggeroetoe*), met oneffenheden, gerimpeld, pukkelig, ruw, grof, niet glad, opp. *djòm*.

Geuritan, of *gritan* (vgl. Mal. *kereta*), voertuig op wielen, rijtuig, *geuritan apoej* = spoor, *geuritan angèn* = fiets, *geuritan bagaïh that djiploeëng* = het rijtuig reed bijzonder snel.

Geuroedoe, tang, nijptang, vgl. *seupét, peunjeupét, tjoe$^{\varepsilon}$anam, beutjoe, pati geuroedoe*.

Geuroegōh, golvend (v. h. terrein).

Geuroepōh, zie *geureupōh*.

Geusah-geusoeët, de bewegingen v. d. coïtus maken.

Geusò$^{\varepsilon}$, of *goesoeë$^{\varepsilon}$* (Mal. *goso$^{\varepsilon}$*),

wrijven, schuren, poetsen, smeren, strijken, vgl. *oeët, pleu, silië*ᵉ, *sampōh, silab,* bijv. *geusôᵉ bioela* = viool spelen, *goesoeëᵉ meulisan baᵉ roeëng* = het achter den mouw hebben (lett. zoetigheid op den rug smeren).

Geusoeën, vrees, bevreesd, bang, vreezen, laf, angstig, vgl. *goendah, takōt, koejōt, koejoe,* opp. *tjeubeuëh, bhe, peukasa, brani, angkara.*

Geusòng, stinkwants (op Java *walang sangit*).

Geutah, gom (v. planten), plantensap, vogellijm, rubber, *meugeutah* = kleverig, zich bezig houden met getah zoeken, *djaᵉ meugeutah* = getah zoeken, *taᵉ geutah* = getah tappen, getah winnen (door insnijdingen in den stam), *theun geutah,* of *bōh geutah* = plaatsen, uitzetten v. lijmstokjes met getah besmeerd (om vogels te vangen), *geutah dadèh* = kleefmiddel bereid uit gestremde buffelmelk, *geutah Para* = hevea-rubber.

Geutang, I overtrek (v. boomblad of katoen bijv.) over den mond v. e. pot tot afsluiting, bijv. *geutang bèᵉ teuhaïh* = het deksel zij niet open, — II een kain als bedekking v. h. bovenlijf voor vrouwen (bij het verrichten v. huiswerk), vgl. Mal. *koetang.*

Geutanjòë (vgl. Mal. *kita ini*), wij, ons, onze, wij menschen, men (de aangesprokene ingesloten), vgl. *kamòë* (als pronominaal voorvoegsel v. werkwoordstammen vervangen door *ta* en als achtervoegsel v. zelfstandige naamw. en werkwoorden door *teu*), bijv. *geutanjòë ka tadjaᵉ* = wij zijn gegaan, *roemòhteu geutōt* = ons huis verbranden ze, *ajah geutanjòë* = onze vader, *geutanjòë pō,* of *atra geutanjòë* = de onze, *djimoepoeblòëteu* = hij wil ons verkoopen.

Geutapang (Mal. *ketapang*), een hooge boomsoort (Ferminalia Catappa, L.).

Geuteuëm (Mal. *ketam*), krabbe, *broeëᵉ geuteuëm* = krabbeschaal.

Geuti, I met de nagels ergens tegen aan tikken, knippen met de vingers, *meugeuti,* of *meugoeti* = e. s. v. knibbelspel, — II een boom (Sesbania grandiflora, Pers.) waarvan de jonge bladeren, bloemen en peulen als groente worden gegeten, *boengòng geuti* = lett. geuti-bloemen, ook: schaamdeelbedekking bij jongetjes in den vorm v. genoemde bloemen.

Geutib, of *geutit, teugeutib,* of *teugeutit* = verzeild raken.

Geutiëᵉ of *gitiëᵉ* (Mal. *ketiaᵉ*), oksel, bijv. *djiglèᵉ geutiëᵉ lōn* = hij kietelt mij onder mijn oksels.

Geutit, zie *geutib.*

Geutjaj, omspanning met de naar elkaar toegebogen duim en middelvinger van één hand, *sigeutjaj* = wat men met duim en middelvinger kan omspannen, *padé doea geutjaj* = twee bosjes rijst, *sanggōjdji si geutjaj rajeuᵉ* = haar haarwrong is één g. dik, *sigeutjaj raja* = zooveel als men met de duimen en de middelvingers van beide handen kan omspannen.

Geutjhiᵉ, zie *keutjhiᵉ.*

Geutjiëᵉ, *geumeutjiëᵉ* = gillen, schreeuwen (van pijn), vgl. *geuréb, kliᵉ, deumpéᵉ, aᵉoe, soeraᵉ.*

Geutoe, omspanning met de naar elkaar toegebogen duim en wysvinger van één hand, ook luttel, weinig, bijv. *lōn keumeung meukeureudja sigeutoe* = ik wil een klein feest geven.

Geutoeët (Mal. *ketoeat*), wrat, puistje.

Geutoejōng, zie *keutoejōng.*

Geutoepat, zie *keutoepat.*

Geutòm, of *gatòm,* een klimmende heester (Modecca singaporeana, Mast.) waarvan de bast vezels levert voor het vervaardigen v. vischtuig.

Gham-ghoem, klanknabootsend woord voor een donderend dof geluid, bijv. *kajèë rimba djireubah gham-*

ghoem = de woudboomen vielen donderend omver.

Gheuëb, rand of band v. gebogen rotan die voor de stevigheid om een rijstwan, om de opening boven aan een schepnet of een mand wordt bevestigd, ook de rotan hoepels of duigen binnen tegen den wand eener fuik gespannen, vgl. *bingkè.*

Gheuëm, of *geuheuëm,* kies.

Ghoeën, dik, gestold, lijmig, vgl. *likat,* opp. *tjajé,* bijv. *tagoeën beu ghoeën* = dik maken door koken, indikken.

Ghòn, of *geuhòn,* zwaar, vgl. *brat,* opp. *phoej.*

Gidoeë$^{\varepsilon}$, rijden, berijden, bestijgen (n.l. een rijdier), op den rug van iemand zitten, ook (grof voor): geslachtsgemeenschap uitoefenen, cohabiteeren, bijv. *gidoeë*$^{\varepsilon}$ *goeda* = paardrijden, *njan goeda teukoe gidoeë*$^{\varepsilon}$ *dilèë* = dat is het vroeger door teukoe (mijnheer) bereden paard, *gidoeë*$^{\varepsilon}$ *kreunda* = schrijlings over de doodkist gaan zitten (n.l. om de begrafenis tegen te houden zooals vroeger een schuldeischer wel deed om de nabestaanden tot betaling zijner vordering te dwingen).

Gidòng, met den voet op iets trappen, vgl. *litjhè*$^{\varepsilon}$, *gitjhè*$^{\varepsilon}$, *lhò, gilhò, tjatjah,* bijv. *gidòng djeungki* = de djeungki met den voet naar beneden drukken, *gidòng tja*$^{\varepsilon}$ = de aardkluiten gelijk trappen (bij de veldbewerking), *lõn teugidòng tjanggoeë*$^{\varepsilon}$ = ik heb bij ongeluk op een kikvorsch getrapt, *boebajang teugidòng oelèë* = men staat op de schaduw van zijn eigen hoofd (als de zon des middags in het zenith staat), *gidòng oe ië* = met den voet onder water houden (de oorspronkelijke wijze v. doodstraf in Atjèh), *peugidòng* = den grond laten betreden, omwoelen door buffels (bij wijze v. grondomwerking).

Gië, tasten, betasten, bijv. *lõn gië talòë* = ik tastte naar het touw.

Gigèh, kracht, energie, krachtig, energiek, werkzaam, onvermoeid, vgl. *koeat, djeumòt.*

Gigéng, boos, verdrietig, wrevelig, baloorig.

Gigòë (Mal. *gigi*), tand, ook: de tanden v. e. klapperrasp, bijv. *gigòë di ateuëh* = boventanden, *gigòë di meujoeb* = benedentanden, *gigòë asèë* = lett. hondetanden, d.z. de hoektanden, *gigòë rajeu*$^{\varepsilon}$ = de bovenvoortanden, *gigòë di keuë,* of *gigòë deuën* = voortanden, *kareuëng gigòë* = tandsteen, *kòh gigòë* = tandvijling, *bõt gigòë* = tanden trekken, *tjoengké-* (of *tjoelé*$^{\varepsilon}$*-*) *gigòë* = tandenstoker, *kab gigòë* = de tanden op elkaar drukken, *teulhòh gigòë* = tanden wisselen, *sakét gigòë* = tandpijn, *gigòë glanteuë* = lett. dondertanden, d.z. dondersteenen.

Gilab, flikkering, schittering, glans, blinken, flikkeren, schitteren, vgl. *kilat, tjeuhaja.*

Gilang-goemilang, glinsterend, schitterend, *gilang-goemilang tjahja moema*$^{\varepsilon}$*-ma*$^{\varepsilon}$ = schitterend met een flikkerende schittering, vgl. *gilab, kilat, tjeuhaja.*

Gilé$^{\varepsilon}$, in *euntjiën gilé*$^{\varepsilon}$, een ouderwetsche ring met kegelvormige knopjes door kleine tusschenruimten van elkaar gescheiden.

Gilhò, met den voet op iets trappen, vgl. *lhò, gidòng, tjatjah,* bijv. *gilhò tanòh* = de aarde met de voeten aanstampen.

Girang, I durven, dapper, moedig, — II blij, uitgelaten.

Giré$^{\varepsilon}$, e. s. v. vogel.

Girè$^{\varepsilon}$, zie *kirè*$^{\varepsilon}$.

Giri, boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. d. pompelmoes (Citrus decumana, Murr.).

Gisa, I (Mal. *kisar*), draaien, wenden, zich omkeeren, ronddraaien, terugkeeren, vgl. *réng, séng, bibeuë, rheuë*$^{\varepsilon}$, *poeta, pakoe, poetië, djalòë, wéng, gisêng, poesêng, soeé,* bijv. *seusoeélõn gisa oe wië* = mijn windmolen draait linksom (naar

links), *pò meugisa* = al vliegende ronddraaien, *oemoe sithõn lõn gisa* = na een jaar keer ik terug, *òh lheuëh peudjamoean siklian djijoeë gisa* = na afloop v. h. onthaal zegt hij allen naar huis terug te keeren, *meugisa ba*$^{\varepsilon}$ *mata oeròë* = met de zon meedraaien, *tanglõng meugisa* = draaiende Chineesche papieren lantaarn, *ajõn meugisa* = Turksche schommel, *meugeugisa* = om- en omdraaiend, — II *gisa*, of *kisa*, klein sleepnet, zegen.

Giséng, zich ergens tegen aan schuren (zooals een buffel, of rund, of geit, of ook een kat wel doet), iets draaiende langs of over iets doen schuren of wrijven, bijv. *giséng toemèt* = op den hiel over den grond ronddraaien.

Gité$^{\varepsilon}$, of *geulité*$^{\varepsilon}$, pink (v. d. hand), kleine teen (v. d. voet), *oebé-bé geulité*$^{\varepsilon}$ = zoo groot als een pink, *si djeungkaj gité*$^{\varepsilon}$ = de afstand v. d. punt v. d. pink tot die v. d. duim wanneer ze zoo ver mogelijk uiteengestrekt zijn, een handspan.

Gitië$^{\varepsilon}$, zie *geutië*$^{\varepsilon}$.

Gitjhè$^{\varepsilon}$, zie *litjhè*$^{\varepsilon}$.

Gla, I glad, glibberig, vgl. *djloeë, gloeë, djeula, litjén,* — II *gla* of *geularan,* titel, bijnaam, *geubõh geularan* = getiteld, met den titel van.

Gla$^{\varepsilon}$, of *geula*$^{\varepsilon}$, afkeerig, een tegenzin hebbend, beu, tegenstaan, iets moede zijn, er genoeg van hebbend, vgl. *djeula*$^{\varepsilon}$, bijv. *lõn ka gla*$^{\varepsilon}$ *lõndja*$^{\varepsilon}$ *oe Atjèh* = ik heb geen lust meer naar Atjèh te gaan, *lõn ka gla*$^{\varepsilon}$ *keu gata* = ik heb genoeg van je.

Glab, donker, duister, vgl. *klam-kabõt, seupõt, padò*$^{\varepsilon}$, *bajõng,* bijv. *glab-goelita* = stikdonker, pikduister, *watèë peungeuïh lõndja*$^{\varepsilon}$ *watèë glab lõnriwang* = terwijl het nog licht was ging ik heen toen het al donker begon te worden keerde ik terug, *geudõng glab* = gevangenis.

Glahwa, zie *glawa.*

Glaïh, afgedaan, voldaan, vereffend, voltooid, afbetaald (vgl. *djeulaïh*), ook: los, uiteen, bijv. *oetanglõn ka glaïh* = mijn schuld is al voldaan, *peuglaïh* = losmaken, ontwarren (vgl. *peulheuëh*), *peuglaïh õ*$^{\varepsilon}$ = het haar ontwarren, *peuglaïh hièm* = een raadsel oplossen, *tapeuglaïh talòë njang meutjoeët* = ontwar het touw dat verward is.

Glajang, of *geulajang* (Mal. *lajanglajang*), vlieger, ook: het vliegwiel v. e. spinnewiel, bijv. *peu*$^{\varepsilon}$*é*$^{\varepsilon}$ *glajang,* of *poepò glajang,* of *meuglajang* = vliegers oplaten, *meutoenang glajang* = een vliegerwedstrijd houden, *glajang kleuëng* = kiekendiefvormige vlieger, *kawé glajang toekòng* = vischlijn voorzien v. e. vlieger, vischvangstvlieger, *bintang glajang toekòng* = lett. de „vlieger-ster" d.i. het Zuiderkruis, *ikan glajang* = e. s. v. zonnevisch met buitengewoon lange rug-, buik- en aarsvinnen en hoog zijdelings samengedrukt lichaam.

Glang (Mal. *gelang*), spoelworm, pier, regenworm, vgl. *preuën,* bijv. *glang tanòh* = aardworm, *peunjakét meuglang* = de ingewandswormen ziekte.

Glanggang, zie *geulanggang.*

Glanteuë, bliksem, donder, vgl. *goerõh,* bijv. *ta*$^{\varepsilon}$ *lé glanteuë,* of *keunòng glanteuë* = door den donder (bliksem) getroffen, *glanteuë agam* = hevige donderslag, *glanteuë tjòt oeròë* = donderslag om 12 uur 's middags, *gigòë glanteuë* = dondersteen, dondertand (neolithen), *glanteuë poemeulah* = inslaande bliksem.

Glaseuë, bultige jeukende huiduitslag.

Glawa, of *glahwa,* of *geulahwa,* werpen, wegwerpen, gooien, smijten, vgl. *rhòm, sròm, lhòm, tië*$^{\varepsilon}$, *bòïh,* ook e. s. v. vogelverschrikker, bijv. *djiglawa sabòh batèë ateuëh doeë* = zij wierpen een steen op den nok v. h. dak.

Glé, heuvel, berg, vgl. *tjòt, goenòng, boekét.*

Glè$^{\varepsilon}$, of *geulè$^{\varepsilon}$*, kietelen, kittelig, bijv. *geuli keureuna glè$^{\varepsilon}$* = griezelen wegens kietelen, vgl. *geuli*.

Gléh, schoon, helder, zuiver, rein, glad, zindelijk, bijv. *gléh that-* (of *loeën that-*) *moekadji* = zij heeft een frisch (helder) gezicht, *padé gléh* = geheel gave padikorrels, *peugléh* = schoon (glad) maken, *peugléh badan* = het lichaam schoon maken, *peugléh ateuëng* = de leidingen zuiveren (v. onkruid), *peugléh dròë* = zich zuiveren (van een zware verdenking) door een zuiveringseed (= *soempah peugléh dròë*), *oereuëng meugléh* = welopgevoede lieden.

Glém, I of *glêng*, rijstsnijmesje, — II *bòh glém* = z.g. „Jobstranen" d.z. de porseleinachtige zaden v. Coix Lacryma Jobi, L., ook: de scherpe kromme angel v. d. schorpioen.

Gléng, zie *glém*.

Glét, glad (gelijk af) strijken, *kajèë geuneulét* = stokje waarmee men glad strijkt.

Gleuëm, boom (Melaleuca Leucadendron, L.) waarvan de celluleuze schors gebruikt wordt voor het breeuwen v. vaartuigen en als bloedstillend middel.

Gleuën, zóó lachen of huilen dat men niet meer spreken kan, bijv. *djikhém òh gleuën* = hij lachte zoodat hem de tranen over de wangen liepen, *djikhém òh gleuëndji saré* = hij lachte dat hij er bijna in stikte.

Gleuëng (Mal. *gelang*), armband, voetring, *gleuëng djaròë* = armband, polsring, *gleuëng gaki* = voetring, enkelring, *gleuëng dòë* = massieve arm- of voetring, *gleuëng sòh* = holle arm- of voetring, *gleuëng meugeunta* = holle arm- of voetring waarin rinkelende steentjes, *gleuëng beukah* = groote ring tot bezwaring v. d. sirihdoek (als tegenwicht v. d. op den rug afhangende sirihingrediënten).

Gli, zie *geuli*.

Gliba, de platte zijde v. h. lemmet v. e. blank wapen of mes, vgl. *geunirèng, binèh, lambòng*.

Gliké, zie *djliké*.

Glima, *bòh glima breuëh* = de op Java genoemde djamboe bidji (Psidium Guajava, L.), *bòh glima banta*, of *glima Makah* = de granaatappel (Punica Granatum, L.).

Glinggang, een heester (Cassia alata, L.) met geneeskrachtige bladeren.

Glinké, zie *djliké*.

Gliwang, e. s. v. houwwapen of zwaard, klewang.

Gloeë, glad, glibberig, vgl. *gla, djloeë, djeula*, opp. *reukoeët, reukiëh*.

Gloeëh, of *djloeëh*, ree.

Gloeëng, *meugloeëng*, met de voeten tegen iets steunend, zich schrap zetten met de voeten, afzetten met de voeten, vgl. *djloeëng, tròm*.

Gloem, witte vlekken op de huid, vgl. *djloem, leuki, panèë*, bijv. *gloem bintang* = huidvlekken die voor schoonheid doorgaan, *gloem è$^{\varepsilon}$ ité$^{\varepsilon}$* = e. s. v. schimmelziekte der huid.

Gloembang (Mal. *gelombang*), golf, deining, baren, vgl. *bakat, atja$^{\varepsilon}$, alòn, tjeuratjeu$^{\varepsilon}$*, bijv. *djipeu$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ oe darat lé gloembang* = hij werd door de golven op het strand geworpen.

Gloempang, snelgroeiende hooge boom met stinkende bloemen (Sterculia foetida, L.).

Gloendòng, e. s. v. struik (Odina Wodier, Roxb. var. Wertgenii, Engl.) vaak gebruikt voor levende heiningen.

Gloenjoeëng, zie *geuloenjoeëng*.

Gloepa$^{\varepsilon}$, zie *geuloepa$^{\varepsilon}$*.

Gloera (Mal. *gelora*), luidruchtig, onstuimig, branding.

Glòng, I in den grond steken, vgl. *djlòng, tjoelò$^{\varepsilon}$*, bijv. *tjeuniglòng* = paaltje dat men in den grond steekt om er een dier aan vast te binden, — II bamboekoker (om water te halen of te bewaren), vgl. *patjò$^{\varepsilon}$*.

Glòng, winding, kring, rol, bos (v. touwvormige voorwerpen die gewonden worden als touw, rotan,

enz.), vgl. *lingkang*, bijv. *talòë sabòh glōng* (of *-sabòh lingkang*) = een rol touw, *peugèt glōng* = een kring formeeren, *peuglōng* = winden.

Gò, I heft, handvat steel, stok, vgl. *sapaj ,oelèë, neumat*, bijv. *gò langai* = staart v. e. ploeg, *gò tambō*, of *gò geundrang* = trommelstok, *gò wèwè* = houten zwengel waarmede men een spinnewiel draait, *gò bliōng* = steel v. e. dissel, *gò tjandoe* = opiumpijp, *gò hareubab*, of *gò bioela* = steel v. e. viool, *gò kawé* = roede v. e. hengel, *gò toemba*$^{\varepsilon}$ = schacht v. e. lans, *boebōng si gò* = één stok (aaneengeregen) atapbladeren voor dakbedekking, — II maal, keer, vgl. *blét, seun*, bijv. *sigò* = éénmaal, *geunab gò*, of *djeuëb gò* = dikwijls, *siribèë gò* = duizendmaal, *tadja*$^{\varepsilon}$ *sigò oe peukan* = ga ereis naar de markt, *ba*$^{\varepsilon}$ *gò njòë*, of *sigò njòë* = ditmaal.

Gō, *meugō-gō*, heftig schudden (als bij een aardbeving).

Gòb, mensch, man, persoon (vgl. *oereuëng*), een ander, een vreemde, lui, lieden, men, ook: wisselwoord voor „tijger" (evenals *datō*$^{\varepsilon}$), bijv. *gòb kheun* = men zegt, de lui (anderen) zeggen, *tabri boe keu gòb njan* = geef aan die persoon te eten, *boeloeënglōn bè*$^{\varepsilon}$ *tabri keu gòb* = geef mijn deel niet aan anderen, *gòb njòë, gòb njan, gòb djéh* = deze, die, gene persoon, *djipeugah gòb njang tjoeë* = hij beweerde dat een ander het gestolen had, *Atjèh njòë ka hana meuri lé ka lagèë nanggròë gòb* = het tegenwoordige Atjèh is haast niet meer te herkennen het ziet er uit als een vreemd land (land van anderen), *digòb é*$^{\varepsilon}$ *geublòë ban njang gala*$^{\varepsilon}$ *dilōn hana é*$^{\varepsilon}$ = anderen kunnen koopen wat zij maar begeeren ik niet, *Si Amat ngòn lōn kòn gòb* = A. is mij niet vreemd (bestaat mij bijv. in bloed- of aanverwantschap), *bila gòb* = een aan doodslag schuldige (lett. bloedschuldoffer van anderen).

Gōb, *meugōb-gōb*, dof dreunend geluid maken (als bij een naderende instorting).

Gòbnjan, hij, hem, zijn, zij, haar, hun, hen, eigenlijk: die persoon, zie *gòb* (als voorvoegsel v. werkwoordstammen en als achtervoegsel v. zelfstandige naamw. en werkwoorden vervangen door *geu*), vgl. *djih, dròëneu;* men benoemt hiermede personen van wie men met eenigen eerbied spreekt (bijv. een vrouw van haar echtgenoot), ook kan men er de hoogstgeëerde wezens, zooals heiligen, profeten, ja zelfs God mede aanduiden, bijv. *peunjakét gòbnjan* = zijn, haar, hun ziekte, *atra gòbnjan* = de zijne, de hare, *pakriban gòbnjan* = hoe gaat het met hem?, *gòbnjan geumeung éh* = hij wil gaan slapen, *gòbnjan ka geu*$^{\varepsilon}$*éh* = hij is reeds naar bed gegaan, *gòbnjan hana geupatéh narit geutanjòë* = hij (zij) schenkt aan onze woorden geen vertrouwen.

Gòë, verv. *peugòë*, wekken, wakker maken, opwekken.

Goebè$^{\varepsilon}$, zie *tjoebè*$^{\varepsilon}$.

Goebeuë, hoeden, oppassen, bewaken, zorgen voor (vooral vee), vgl. *djaga, kawaj, rabé, keumiët*, bijv. *goebeuë keubeuë* = voor de buffels zorgen, *si goebeuë goeda* = paardenknecht, hoeder v. paarden, *si geumoebeuë* = de veehoeder.

Goeblé, in *meutégoeblé*, naar alle richtingen verstrooid vluchten, vgl. *meutang ilang*.

Goeda, I (Mal. *koeda*), paard, bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *goeda* = veulen, *é*$^{\varepsilon}$ *goeda* = te paard gaan, een paard bestijgen, *gidoeë*$^{\varepsilon}$ *goeda* = paard rijden, te paard, een paard berijden, *meugoeda-goeda* = paardje spelen, *goeda (koeat) keumeukab* = een bijterig paard, — II kam v. e. viool (*hareubab*).

Goeë, het palmiet aan den top v. d. klapperstam.

Goeëb, I spruw (vgl. Mal. *goeam*), — II ontwikkelingsstadium v. d. klappervrucht als het vruchtvleesch hard is maar de kiem nog niet is doorgebroken.

Goegōb, geraas, gerommel.

Goeha (Mal. *goea*), grot, spelonk, hol, vloergat (vloerspleet in de achtergalerij v. e. huis dienende om allerlei vuil door te werpen en voor de lijkwassching), bijv. *tadja[ɛ] tōh ië[ɛ] keudéh ba[ɛ] goeha* = ga daar op het vloergat wateren.

Goekèë (Mal. *koekoe*), nagel, klauw, hoef, *sarat goekèë* = het vleesch onder de nagels, *goekèë tjoet* = de twee nagelachtige uitsteeksels aan den achterkant v. d. pooten vlak boven de hoef v. spleethoevige dieren (buffels, runderen, geiten, enz.), *goekèë rimoeëng* = een tijgernagel (met goud of soeasa gemonteerd door kinderen aan een halssnoer als amulet op de borst gedragen), *goekèë djareuëng,* of *goekèë teuleuëng,* of *goekèë teuhaïh* = wijdgespleten hoeven, *goekèë kamèng* = e. s. v. pootstok (waarvan het uiteinde aan een „geitenhoef" herinnert).

Goekoeët, zie *koekoeët.*

Goela, suiker (palmsuiker, vgl. *saka*), *goela djō[ɛ]* = arensuiker, *goela nipah* = nipahsuiker, *goela taré[ɛ]* = stengelsgewijze uitgetrokken suiker (op Java *goelali*), *meusalōb deungòn goela* = met suiker er om heen.

Goelam, iets over den schouder dragen, bijv. *djigoelam boeban siblah-blah bahōdji* = op elken schouder droeg hij een vracht, *geunoelam* = stok om daaraan iets over den schouder te dragen.

Goelantan, of *geulantan,* of *goenantan,* haan met witte veeren, snavel en pooten aldus gelijkend op den geheel witten hemelschen haan van dien naam.

Goelé, rollen, wentelen, kantelen, bijv. *keubeuë njan djigoelé-goelé lam koebang* = die buffel wentelt zich in den poel rond, *peugoelé* = iets omrollen, omkantelen, vgl. *toenggéng, balé[ɛ].*

Goelè (Mal. *goelai*), natte toespijs (v. vruchten en bladeren in water gekookt) bij de rijst, groentennat, groenten in haar sop (op Java *sajoer*), *ōn goelè* = groenten.

Goelië, in *talòë goelië* = een slappe polsketting aan den rechterpols gedragen.

Goelita, I donker, duister, vgl. *glab, seupōt, padò[ɛ], bajōng, klam-kabōt,* bijv. *glab-goelita* = stikdonker, pikduister, — II *goelita* of *goerita* = inktvisch (met lange armen).

Goeloengkoe, zie *geuloengkoe.*

Goelōng, rol, iets dat opgerold is, oprollen, tot een rol maken, *meugoelōng* = zich oprollen, opgerold zijn, *meugeugoelōng* = tot een prop oprollend, verfrommelend, *tika sabòh goelōng* = een rol matten, *goelōng tika* = een mat oprollen, *bakōng sabòh goelōng,* of *bakōng sabòh balōt* = een rol, een baal tabak, *goelōng roekò[ɛ]* = strootjes rollen, een sigaret rollen, *pheuët goelōng* = een gebogen guts voor het maken van insnijdingen in rubberboomen, *djeuët lōn meusòm lam geunoelōng tika njòë* = we kunnen ons in deze opgerolde mat verbergen, *geunoelōng* (of *peunggoelōng,* of *geugoelōng*) = gordingen die de daksparren dragen, *peunggoelōng* = ook: de kettingboom v. e. weeftoestel, vgl. *lhòh.*

Goem, *meugoem-goem,* scheurend geluid maken (als bij een ontploffing).

Goemba[ɛ] (Mal. *gomba[ɛ]*), haarlok, haarbos op het overigens kaal geschoren hoofd bij kinderen, bijv. *goemba[ɛ] keuë,* of *goemba[ɛ] poepō[ɛ],* of *goemba[ɛ] mbōt-mbōt* = haarlok op de kruin v. h. hoofd, *goemba[ɛ] geunirèng* = haarlok links en rechts v. h. hoofd, *hikajat goemba[ɛ] meuïh* = de geschiedenis v. goudkruintje, *ajeuëm goemba[ɛ]* = een gouden haarsieraad voor meisjes.

Goemilang, of *lang goemilang* (Mal. *gilang-gemilang*), glinsterend, schitterend, bijv. *hoe sabab tjahja meuïh tjoeatja lang goemilang* = schitterend wegens den glans van het goud helder en schitterend.

Goemòë, vasthouden, stevig en zonder weer los te laten, *goemòë asab* = dichte opeenvoeging, nevel van rook, *angèn that meugoemòë* = de wind heeft in hooge mate de eigenschap (de korrels) tot een klomp aaneen te voegen, *meugoemòë ngòn* = tot een kluwen verward met, *meugoemòë-goemòë* = in een aaneengeschakelden stroom, *meusòë goemòë* = tot een onontwarbaar kluwen ineengestrengeld.

Goempaj (Mal. *goempal*), kluit, klont, bonk, homp, vgl. *geupaj*, bijv. *darah sigoempaj* = bloedklont afkomstig uit een pas geboren kinderhandje (e. s. v. amulet), *meugoempaj-goempaj* = zich samenpakken (bijv. v. wolken).

Goempita, een bulderend geluid.

Goena, nut, baat, voordeel, belang, deugd, weldaad, bestemming, vgl. *banggoena, hasé*, bijv. *keu peuë goena* = waartoe?, *hana goena gata* = je bent tot niets nut, *boeët njòë hana sakòn goena* = dit werk dient tot niets, heeft geen enkel nut, *goena biasa* = vroed en ervaren, *teu$^{\varepsilon}$ingat keu goenadji* = gedachtig aan zijn goede diensten, *balaïh goena gèt* = ter vergelding van diensten, *siribèë gò lõn ingat goena gata* = duizend maal denk ik aan uw weldaden, *raja that meugoena hékeumat njan* = dat tooverwerktuig is van groot nut.

Goenantan, zie *goelantan*.

Goendah, bezorgd, bekommerd, beducht, ongerust, bezorgdheid, bijv. *blandja koereuëng bè$^{\varepsilon}$ tagoendah* = weest niet bezorgd over gebrek aan de noodige middelen, *peugoendah até gòb* = de menschen ongerust maken.

Goendé$^{\varepsilon}$, bijzit, bijwijf, concubine, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ goendé$^{\varepsilon}$* = kinderen v. e. concubine; *meugoendé$^{\varepsilon}$* een bijzit kiezen; dikwijls geeft de Atjèher, zij het in oneigenlijken zin, den naam *goendé$^{\varepsilon}$* aan vrouwen van zeer lage afkomst die meestal slechts korten tijd de echtgenooten van voorname personen zijn en aan vrouwen die door zulke heeren boven het wettige viertal in onwettig concubinaat onderhouden worden.

Goendja$^{\varepsilon}$, schoon, fraai, welvarend (vgl. *tangkõh, gèt, atja$^{\varepsilon}$, djeuròh*), *meugoendja$^{\varepsilon}$* = er fraai uitzien.

Goendjéng, *meugoendjéng* = hinken, vgl. *eungkhé*.

Goendõ, zie *koendõ*.

Goeni, jutevlas, *karõng goeni* = zak v. jutevlas.

Goenòng (Mal. *goenoeng*), berg, vgl. *boekét, glé, tjòt*, bijv. *goenòng apoej* = vulkaan, *goenòngan* = naam v. h. witgepleisterde steenen bouwwerk te Koeta Radja (van onzekere afkomst).

Goenténg, schaar, knippen, afknippen, *goenténg bika* = ijzeren passer, *goenténg meuïh* = schaar zooals de goudsmid gebruikt.

Goentja, een niet bestaande inhoudsmaat voor rijst waarmede echter wèl gerekend wordt. 1 *goentja* = 10 *naléh* = 160 *arè* = $^1/_{10}$ *koejan*, bijv. *meuïh meugoentja* = schepels goud.

Goentjang, schudden, heen en weer bewegen, vgl. *aja$^{\varepsilon}$, jò, jò$^{\varepsilon}$-jò$^{\varepsilon}$, gò$^{\varepsilon}$-gò$^{\varepsilon}$*.

Goentjè, de slippen v. e. hoofddoek.

Goetji, of *koentji*, slot, sleutel, palinrichting v. e. geweer, sluiten met een slot, *aneu$^{\varepsilon}$ goentji* = sleutel, *djigoentji peutòë* = hij sloot de kist met een sleutel, *broeë$^{\varepsilon}$ goentji* = slot (v. e. hangslot).

Goentõ, op iets losstormen.

Goepang, een oude zilveren pasmunt v. 2 anna's door de Eng. O.I. Comp. in 1758—1759 voor Arkãt (Madras) geslagen en in Atjèh tot $^1/_{16}$ dollar gemaakt en aldaar vroeger ook veel nagemaakt (thans zeldzaam), 1 *goepang* = 2 *boesõ$^{\varepsilon}$*.

Goera, levendig, druk, opgewekt.

Goerab, e. s. v. prauw.

Goerana, of *grahna* (Mal. *gerhana*), verduistering v. zon of maan, eclips, vgl. *rahŏb kab,* bijv. *goerana boeleuën* = maansverduistering, *goerana mata oerŏë* = zonsverduistering, *seumajang goerana* = godsdienstoefening bij zons- en maansverduistering.

Goerangsang, onrustig, bewegelijk, onstuimig, wild, woest, ook: geile bewegingen makend, *goerangsang inòng geumoewa* = onstuimig drijft het de vrouw naar de omhelzing.

Goeranta, uitgelaten en dol in bewegingen, in ijver ontsteken, bijv. *goeranta that kah lagèë kamèng joem nam goepang* = je bent dol en uitgelaten als een bok van 6 koepang's (d.i. een nauw volwassen bokje dat op alle geiten aanvliegt), *ban djileungò sabda meunan bandoem oelèëbalang jŏh njan goeranta* = toen zij die woorden hoorden ontstaken alle hoofden in ijver.

Goerèë (Mal. *goeroe*), leeraar, leermeester, onderwijzer (vooral in den godsdienst), bijv. *goerèë poemoebeuët,* of *goerèë seumoebeuët* = leermeester in het Koran-onderwijs, *goerèë di balè* = leeraar die de studenten in de balè onderwijst, *goerèë keubaj* = leeraar der onkwetsbaarheidswetenschap (*èleumèë keubaj*), *meugoerèë* = bij een leeraar in de leer zijn, *keunòng srapa goerèë* = getroffen door den vloek v. e. leermeester.

Goerita, zie *goelita.*

Goeroe, persoon die — langs bovennatuurlijken weg — van de een of andere kunst of wetenschap bijzondere kennis heeft en wiens voorlichting daarom in bepaalde gevallen wordt ingeroepen, bijv. *goeroe rimoeëng* = iemand over geheime middelen beschikkend om tijgers te vangen, *goeroe boeja* = deskundige in staat om door formulier en ceremoniën de krokodillen uit het water naar het droge te brengen, *goeroe prang* = e. s. v. oorlogswichelaar, *goeroe sabŏng oebat* = de persoon die het geheim der kruitbereiding verstaat, *beurkat doe$^{\varepsilon}$a goeroekoe njang sah* = de zegen van het juiste echte gebed van mijn leeraar (medicijnmeester, geestenbanner, enz. vgl. *pawang*).

Goeroeë$^{\varepsilon}$, niet sluitend, niet passend ergens in of ergens omheen, ruim, te wijd (b.v. van een scheede, een kleedingstuk enz.), loszittend, los samenhangend, uit de voegen geraakt, vgl. *reunggang, loeaïh, lapang, geumbŏ,* opp. *arat, sa$^{\varepsilon}$,* bijv. *oereuëng toeha koelét keundŏ toeleuëng goeroeë$^{\varepsilon}$ mata meu$^{\varepsilon}$abèë* = van een oud mensch is de huid slap zijn beenderen zitten los en zijn oogen zijn troebel.

Goerŏh, donder, gerommel v. d. donder, vgl. *glanteuë, gógó,* bijv. *meutaga soe na ban goerŏh raja* = een rommelend geluid gelijk dat van zwaar dondergerommel.

Goerŏïh (v. Arab. *qoeroesj,* plur. *qirsj* = munt), Mekkaansche munten veel aan kindercolliers gedragen.

Goesi, tandvleesch, *keumòng goesi* = gezwollen tandvleesch, *meudanòh goesi* = ontstoken tandvleesch.

Goesoeë$^{\varepsilon}$, zie *geusò$^{\varepsilon}$.*

Goet-goet, e. s. v. koekoek.

Goetèë (Mal. *koetoe*), vloo, luis, ongedierte, vgl. *piët, pidjét, leubéng, moemeut,* bijv. *mita goetèë,* of *kalòn goetèë* = luizen, luizen zoeken, *pingkòm goetèë* = luizen dood drukken, *tjèh goetèë* = luizen fijn drukken, *goetèë idja,* of *goetèë poetéh* = kleerluis, *goetèë asèë* = hondenluis, *goetèë tanòh* = vloo, *goetèë ŏ$^{\varepsilon}$,* of *goetèë oelèë* = hoofd- of haarluis, *goetèë keubeuë* = karbouwenluis, *Djawa padjŏh goetèë* = luizen etende Javanen (scheldwoord).

Goetji, groote aarden waterpot of watervat (ingevoerd), tempajan van gebakken aarde (zooals men vaak bij de huistrap aantreft om de voe-

ten te reinigen), vgl. *tajeuën, geutoejōng, geupét.*

Goetjōh, met elkaar worstelen, zich met elkaar meten.

Goetò$^{\varepsilon}$, enkel, vgl. *gatò$^{\varepsilon}$, mata gaki.*

Gōga, onrustig, verwarring, verstrooiing, schudding, bijv. *atélōn gōga* = mijn hart is onrustig, beangst, bekommerd.

Gògadjòë (Mal. *gergadji*), zaag, handzaag, zagen.

Gògasi (Mal. *gergasi*), woudreus, fabelachtig reuzengeslacht.

Gógó, gerommel v. d. donder, schudden (v. d. aarde), beven, trillen, rillen (bij ziekte, schrik, angst), vgl. *jò, jò$^{\varepsilon}$-jò$^{\varepsilon}$, gò$^{\varepsilon}$-gò$^{\varepsilon}$, goerōh.*

Gò$^{\varepsilon}$-gò$^{\varepsilon}$, schudden, vgl. *jò, jò$^{\varepsilon}$-jò$^{\varepsilon}$, goentjang,* bijv. *gò$^{\varepsilon}$-gò$^{\varepsilon}$ kajèë* = een boom schudden (opdat de vruchten vallen), *gò$^{\varepsilon}$-gò$^{\varepsilon}$ dōnja* = de wereld doen schudden.

Gòh, of *gòh lòm* = nog niet, opp. *ka,* bijv. *goeda ka lōnblòë gritan gòh* = een paard heb ik al gekocht een rijtuig nog niet, *njang gòh* = het toekomstige, wat de toekomst aangaat, *gòh tjit keunòng* = zoo is het nog niet in orde, *gòh lòm meudoem joem lada djeunòë* = nu is de prijs v. d. peper nog niet bekend, *meugòh sa meugriët ngòn oereuëng dilèë han tateumèë seunang até* = zoolang gij u nog niet evenzeer vermoeid hebt als de lieden v. vroeger tijd verwerft gij geen vrede des gemoeds.

Gōh, bult, verdikking op den nek v. h. Atjèhsche rund, bijv. *gōh leumò* = bult v. e. stier, *badjèë gōh* = een ouderwetsche gewatteerde vechtjas.

Gòm, met het gezicht of met den hollen kant voorover, met de opening naar beneden (vgl. *doegòm, loegòm,* opp. *linteuëng*), *teugòm* = voorover vallen (vgl. *loengkòb, soengkòb*), zie ook: *geuneugòm.*

Gōmpeuni, zie *kōmpeuni.*

Gōng, gong, metalen slagbekken (grooter dan de *tjanang*), *bòh gōng,* of *mata gōng* = slagknuppel v. e. gong, ook: grendel v. e. geweer.

Gōt, naar zich toetrekken, naar zich toehalen, bijv. *djigōt keumoedòë* = zij trokken het roer aan.

Gra$^{\varepsilon}$, zie *geura$^{\varepsilon}$.*

Grah, dorst, dorstig, dorst hebben, vgl. *dahga,* bijv. *haleukōmlōn thō grah that* = mijn keel is droog ik heb ergen dorst.

Grahna, zie *goerana.*

Grapèë, e. s. v. zeevisch.

Gratan, zie *geuratan.*

Grè$^{\varepsilon}$, *meugrè$^{\varepsilon}$-grè$^{\varepsilon}$,* rinkelen, rammelen, bellen, vgl. *tang-téng, tjrangtjriëng, tjrêng-tjréng, meugrò$^{\varepsilon}$-grò$^{\varepsilon}$,* bijv. *bòh grè$^{\varepsilon}$-grè$^{\varepsilon}$* = kleine rinkelende belletjes dienende tot schaambedekking bij jongetjes (vgl. *bòh geunta, bòh koepa$^{\varepsilon}$*).

Gréb-gréb, een biezensoort voor vlechten gebezigd.

Grèë, *meugrèë-grèë,* schor, heesch, vgl. *parò,* opp. *njaréng.*

Gréh, een afgesneden, afgehouwen of afgezaagd brok, stuk, vgl. *kra$^{\varepsilon}$.*

Greuhèm, zie *geureuhèm.*

Greut, *meugreut-greut* = schuifelend.

Griët, *meugriët,* benauwend, dringend, moeilijk, in het nauw brengen, dringen, manen (vgl. *karat*), op het uiterste liggen (als de doodstrijd intreedt), bijv. *é$^{\varepsilon}$ meugriët trōn mangat* = klimmen is moeilijk dalen gaat gemakkelijk, *meugriët that boeëtlōn djinòë* = ik heb op 't oogenblik dringend werk, *meugriët that soekreuëtdji* = hij heeft een langen en moeilijken doodstrijd, *meugriët that djimeu$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$* = zij heeft een zeer moeilijke bevalling, *lōn meugriët that djipagab lé moesōh boenòë* = ik was zeer benauwd toen ik zooeven door den vijand omsingeld werd, *maté tjahit hana meugriët* = sterven als geloofsgetuige is niet benauwend, *pakòn meugriët ri teudhab-dhab* = waarom zich zenuwachtig te haasten?

Gritan, zie *geuritan.*

Grò, e. s. v. zoetwatervischje.

Grò$^{\varepsilon}$, *meugrò*$^{\varepsilon}$*-grò*$^{\varepsilon}$ = rammelen, rinkelen, vgl. *meugrè*$^{\varepsilon}$*-grè*$^{\varepsilon}$, *tang-téng, tjrang-tjriëng, tjrêng-tjrêng.*

Grō$^{\varepsilon}$, *meugrō*$^{\varepsilon}$*-grō*$^{\varepsilon}$, rommelen (in den buik).

Grōb, *meugrōb-grōb,* met beide voeten te gelijk opspringen, bijv. *djigrōb lagèë tjanggoeë*$^{\varepsilon}$ = hij kwam als een kikvorsch aangesprongen, *djigrōb reudjang lam ië* = hij sprong snel in het water.

Groba$^{\varepsilon}$, vrachtkar.

Groebèt, benauwd en hardop droomen.

Groedòë, (Mal. *goerdi*), drilboor (met een touw zooals de Chineezen gebruiken), *groedòë toempōj* = lange (lett. stompe) drilboor.

Groeë, of *boelèë groeë,* manen (v. e. paard).

Groepaj, e. s. v. boom van welks hout men doodkisten maakt.

Groepheuëng, heester (Vitex trifolia, L.) met trossen paarse bloemen en waarvan de aromatische bladeren voor medische doeleinden worden gebezigd.

Groetèn, gekruld (v. haar), vgl. *boendri, geupèn, patah manjam.*

Gròh, I *meugròh-gròh,* knorren (v. e. varken), snurken (bij 't slapen), bijv. *djiᵉéh meugròh-gròh lagèë leumò geusië* = hij ligt te snurken als een os die geslacht wordt, — II ontwikkelingsstadium v. d. klappervrucht als het kiemwit nog waterachtig is.

Grōng-grōng, buis, goot, pijp (bijv. in een dijk om het water door te laten), vgl. *salōran, poeëb, palōng.*

H

Ha$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *ḥaqq*), recht, wat iemand toekomt, loon, belooning, honorarium, betaling (voor gepraesteerd werk), belasting, vgl. *peunajah, oepah,* bijv. *ha*$^{\varepsilon}$ *moedém* = het loon voor den persoon die de besnijdenis verricht, *ha*$^{\varepsilon}$ *tòb gloenjoeëng* = het loon voor het doorboren der oorlellen, *ha*$^{\varepsilon}$ *gatib,* of *ha*$^{\varepsilon}$ *nikah* = het den dorpsteungkoe toekomend huwelijksloon, *ha*$^{\varepsilon}$ *oebat* = het honorarium dat een geneeskundige ontvangt, *ha*$^{\varepsilon}$ *bidan* en *ha*$^{\varepsilon}$ *kòh poesat* = de belooningen die de vroedvrouw ontvangt voor het doorsnijden v. d. navelstreng en voor haar assistentie der kraamvrouw gedurende de ovenperiode, *ha*$^{\varepsilon}$ *teuleukin* = het loon v. d. dorps-teungkoe voor den door hem geleiden doodendienst bij het graf, *ha*$^{\varepsilon}$ *seulangké* = het loon v. d. huwelijksmakelaar, *ha*$^{\varepsilon}$ *talòë, ha*$^{\varepsilon}$ *kapa*$^{\varepsilon}$, *ha*$^{\varepsilon}$ *tjéng* = belooningen (in vleesch) voor hen die bij de ritueele slacht behulpzaam zijn, *ha*$^{\varepsilon}$ *balè* = gerechtskosten, proceskosten, belasting voor de rechtszaal, *ha*$^{\varepsilon}$ *pasah* = loon voor den rechter bij het uitspreken v. d. rechterlijke huwelijksontbinding, *ha*$^{\varepsilon}$ *praᵉé* = belooning, belasting bij boedelscheiding, boedelrecht, *ha*$^{\varepsilon}$ *gantjéng* = waarborgrecht, *ha*$^{\varepsilon}$ *sabi* = het voor den heiligen oorlog bestemde deel der zakāt, *ha*$^{\varepsilon}$ *balèë* = weduwegeld, weduwerecht, *ha*$^{\varepsilon}$ *tjoepéng* = het aan het dorpshoofd toekomend loon bij het uithuwelijken eener vrouw van zijn gampōng, *ha*$^{\varepsilon}$ *boeka seuhab* = ontmaagdingsgeschenk, morgengave (door den man aan zijn jongetrouwde vrouw betaald na de eerste uitoefening der huwelijksgemeenschap), *ha*$^{\varepsilon}$ *tamat* = belooning voor den godsdienstleeraar bij beëindiging v. d. cursus in Koran-reciet, *leubèh niba*$^{\varepsilon}$ *ha*$^{\varepsilon}$ *Pòteu neubri* = meer dan waar gij recht op hebt geeft de Heer.

Hab, zie *sab.*

Haba (v. Arab. *chabar*), bericht, kennisgeving, mededeeling, boodschap, tijding, verhaal, sprookje, overlevering, vertelling (vgl. *tjalitra, hikajat, riwajat*), ook: het gesprokene, woorden, gesprek (vgl. *narit*), bijv. *sòë njang peugah haba njan* = wie is het die de mededeeling heeft gedaan?, *ka soentō*$^{\varepsilon}$ *haba djawòë* = gewend Maleisch te spreken, *lagèë*

haba oereuëng toeha = zooals de ouderlingen plegen te zeggen, *malam barôë lôndeungò haba ka maté aneu$^{\varepsilon}$ dji* = gisteren avond vernam ik het bericht dat zijn kind gestorven was, *lôn teudeungò haba* = mij kwam toevallig ter oore, *haba angèn pôt* = een los gerucht, *haba roehé* = verhaal dat lach verwekt en een of ander persoon of voorval tot object v. spot kiest, *haba djameun* = verhalen v. d. ouden tijd, *haba moetawaté* = aanwijzingen (feiten die een misdrijf of den dader aanwijzen), *habéh haba* = het verhaal is uit, *meuhaba* = een redevoering houden, aan het praten zijn, *peuhaba* = iets verhalen, berichten, mededeelen, rapporteeren, *oereuëng peuhaba* = de menschen vertellen het.

Habéh, of *abéh* (Mal. *habis*), af, afgeloopen, ten einde, op, uit, geheel en al, afgedaan, de uiterste, vgl. *leungka, lheuëh, séb, sampang,* bijv. *habéh bandoem* = geheel en al op, verdwenen, *ranoeb lôn ka habéh* = mijn sirih is op, *ka habéh pènglôn* = mijn geld is op, *ka habéh lôn peugah hikajat* = mijn verhaal is uit, *ka habéh maté* = morsdood, *lôn ka lôndja$^{\varepsilon}$ lam nanggròë njôë òh habéh* = dit geheele land heb ik bezocht, *ka habéh balèh* = geheel volwassen, *rab habéh* = bijna op, bijna verdwenen, *habéh rajeu$^{\varepsilon}$* = het grootst, *habéh hireuën* = geheel en al verbaasd, *tjoekô habéh* = geheel kaal scheren, *ka habéh raseuki,* of *ka habéh njawòng,* of *ka habéh oemoe* = verbloemde uitdrukkingen voor „dood", „gestorven", *peuhabéh* = een einde aan iets maken, iets afmaken, voleindigen, eindigen, besluiten, volbrengen, voltooien, afwerken, opmaken, *djipeuhabéh bandoem pèngdji* = hij heeft al zijn geld opgemaakt, *njang barôë hana habéh oerôë njôë lôn-peuhabéh* = wat ik gisteren onafgedaan liet zal ik heden afmaken, *habisan* = einde, afloop, besluit, vgl. *keuneulheuëh, seuneulheuëh, akhé, doedôë.*

Habib (v. Arab. *ḥabīb*), beteekent lett. „geliefde" „vriend (Gods)", maar in Atjèh wordt dit woord meestal slechts gebruikt als aanspraakwoord tegenover sajêt's (afstammelingen v. d. Profeet) zoowel valsche als echte, *meunan kheun tjiah habib Alah mòpeuti Makah* = aldus zeggen de geleerden de geliefden Gods de moefti's v. Mekka.

Hadab, zie *adab.*

Hadaïh (v. Arab. *ḥadath*), „accidenteele" wettelijke onreinheid (ontstaat door een bepaalde handeling of door het komen in een bepaalden toestand), onderscheiden in: I *hadaïh rajeu$^{\varepsilon}$* = groote onreinheid (ontstaat na cohabitatie, menstruatie, bevalling, na iedere effusio seminis, door contact met een lijk, enz., in al welke gevallen een bad noodig is = *manôë djoenoeb,* Arab. *ghoesl*), II *hadaïh tjoet* = kleine onreinheid (ontstaat door het doen zijner behoeften, na slaap of onmacht, door aanraking van iemand v. andere sekse die geen naaste bloedverwant is, door aanraking der schaamdeelen, enz. in al welke gevallen een wassching noodig is = *toeëng ië seumajang,* Arab. *woedhoe'*).

Hadiah (v. Arab. *hadījah*), geschenk (bij wijze v. huldebetoon) vgl. *peuseumahan,* bijv. *njôë hadiah lôntoean batjoet* = dit is een kleine gave van uw dienaar, *jôh njan geubri hadiah lé radja keu oereuëng njan siribèë dina meuïh* = toen gaf de koning dien man een geschenk van duizend gouden dinar's.

Hadih (v. Arab. *ḥadīth*), overlevering, ook: de leer der gewijde overlevering, *hadih madja* = verhalen, overleveringen der vrouwelijke voorouders, *lônbôh hadih nabi* = ik citeer de overlevering des profeets, *hadih sahèh* = echte tradities.

Hadjarat (v. Arab. *hidjrah*), de z.g.

„vlucht" van Mohammed uit Mekka naar Medinah.

Hadjat (v. Arab. *ḥādjah*), behoefte, vereischte, verlangen, wensch (vgl. *hawa, nabsoe, tjinta, deundam, keunda*$^{\varepsilon}$), vroom voornemen, gelofte (vgl. *nada, niët, ka*$^{\varepsilon}$*ōj*), bijv. *sampòë hadjat* = een wensch vervullen, *peugah ba*$^{\varepsilon}$ *kamòë hadjat digata* = zeg ons uw verlangen, wensch, *seumajang hadjat* = godsdienstoefening als inleiding tot bijzondere verzoeken aan Allah, *na hadjat batjoet keu Pangoelèë* = wij hebben hier een kleinigheid ter eere van den Profeet, *hadjat keu pahla* = verlangen naar goddelijk loon.

Hadji, of *adji* (v. Arab. *ḥaddj*), bedevaartganger naar Mekka, ook de bedevaart zelve, ook de laatste maand v. h. Mohammedaansche jaar, *é*$^{\varepsilon}$ *hadji,* of *dja*$^{\varepsilon}$ *oe hadji* = ter bedevaart naar Mekka gaan, *oeròë raja hadji* = de tiende dag v. d. bedevaartsmaand, *tjèh hadji* = gids of leider voor zijn landgenooten bij de bedevaart te Mekka, *badaj hadji* = plaatsvervanger voor de bedevaart naar Mekka.

Hah, *meuhah-hah,* luid lachen, vgl. *khém, khè*$^{\varepsilon}$*-khè*$^{\varepsilon}$*, khi*$^{\varepsilon}$*-khi*$^{\varepsilon}$.

Haïh, I open, *peuhaïh* = openen, ontsluiten, losmaken (vgl. *boeka, plōïh*), *teuhaïh* = openstaand, met wijde opening (vgl. *keumang,* opp. *koentjōb*), bijv. *pakòn tapeuhaïh pintō* = waarom hebt gij de deur geopend?, *hana lōnpeuhaïh tjit teuhaïh keudròë* = ik heb ze niet geopend ze is vanzelf open gegaan, *peuhaïh pajōng* = het regenscherm opzetten, *teuhaïh babah kah sabé* = jouw mond staat al maar open, je huilt maar aldoor, *geutang bè*$^{\varepsilon}$ *teuhaïh* = het deksel zij niet open, *goekèë teuhaïh* = wijdgespleten hoeven (vgl. *goekèë djareuëng, goekèë teuleuëng, goekèë teupheuëng*), *teuhaïh* = ook: niet omheind, niet van wanden voorzien (v. e. tuin, v. e. in aanbouw zijnd huis), — II el (v. d. elleboog tot de punt v. d. middelsten vinger, vgl. Mal. *hasta*), *sihaïh* = één el, *idja sihaïh panjang* = een stuk goed ter lengte v. één el, *ba*$^{\varepsilon}$ *bè*$^{\varepsilon}$ *djitrimòng lé boemòë peuët haïh* = mogen de vier el aarde (waarin ik zal begraven worden) mij (als ik dood ben) niet aannemen (als ik lieg).

Haj, I interjectie waarmee men iemand aanroept, vgl. *hé, wahé,* bijv. *haj sòë dja*$^{\varepsilon}$ *keudéh* = hé wie gaat daar?, *dja*$^{\varepsilon}$ *keunòë haj si pantjoeri* = kom hier gij dief!, *bè*$^{\varepsilon}$ *kamòë haj nja*$^{\varepsilon}$ *lōn ajōn* = schrei toch niet mijn kleintje ik wieg je, *njòë na sabòh hiëm haj rakan* = hier is een raadsel o vrienden; — II toestand, staat, omstandigheid (Mal. *hal*), bijv. *pakri haj gata djeunòë* = hoe is het thans met u?, *hajlōn djinòë teungòh meuseukin that* = ik verkeer op het oogenblik in zeer armoedige omstandigheden, *lōn keumeung peugah haj dròë oelōn* = ik wil mijn eigen lotgevallen verhalen, *pada haj* = terwijl, immers, ofschoon eigenlijk, hoewel toch (vgl. *atra*), *djipeugah gòb njang tjoeë pada haj djih* = hij beweerde dat een ander het gestolen had terwijl hij het gest len heeft, *haj èhoewaj* (Mal. *hal-ihwal*) = wederwaardigheden, omstandigheden, lotgevallen, bijzonderheden, gebeurtenis, *djipeugah ba*$^{\varepsilon}$ *lōn bandoem hajèhoewaj* = hij vertelde mij alle wederwaardigheden, *doea haj* = zwanger (vgl. *teungòh brat, boenténg, meutieuën, moemè, hamè*).

Haja$^{\varepsilon}$, zie *aja*$^{\varepsilon}$.

Hajaké, in *hajaké toedjōh* = de „zeven haikal's" door Mohammed aan zijn gezellen als onfeilbaar amulet aanbevolen.

Hajeuë$^{\varepsilon}$, dreigend opheffen, dreigen (bijv. met een mes of een stok).

Hajōt, duizelig, duizeligheid, vgl. *moemang, moepoesèng oelèë, peunèng oelèë, meugeunta oelèë.*

Hakikah (v. Arab. ᶜ*aqīqah*), slacht-

offer (gewoonlijk een schaap) voor pasgeborenen liefst op den 7en dag na de geboorte.

Hakikat (v. Arab. *ḥaqīqah*), waarheid, de hoogste werkelijkheid, *oereuëng hakikat* = een waarachtig mensch.

Hakim (v. Arab. *ḥakīm*), rechter, de overheid, geleerde, wijze, ook soms een titel v. *oelèëbalang's* (bijv. in de onderafd. Lhō^e Soekōn).

Halarat (v. Arab. *ḥādlarat*), tegenwoordigheid, ook: Zijne Goddelijke Majesteit, vgl. *djalala.*

Halé (v. Arab. *ḥādlir*), aanwezig, voorhanden, tegenwoordig, gereed, bereid, vgl. *leungka, hasé*, bijv. *kanoeri ka halé* = de offermaaltijd staat al gereed, *boeët njan ka lheuëh halé lōn peunjata* = dat werk heb ik bereids belicht, toegelicht.

Halèh (v. Arab. *chāliç*), zuiver, bijv. *halèh até* = zuiver van hart.

Haleuba (Mal. *halba*), fenegriekzaad.

Haleuë (v. Arab. *ḥalāl*), I volgens de Wet geoorloofd, wettig, vgl. *harōïh*, opp. *hareuëm*, bijv. *daroeët ngōn eungkōt haleuë* = sprinkhanen en visschen zijn geoorloofd (als voedsel), *beunda haleuë beunda hareuëm* = (tot voedsel) geoorloofde en ongeoorloofde dieren, — II beletsel, bezwaar, hindernis, vgl. *hali, sangkōt.*

Haleuëmeuë, een der vier traditioneele kenteekenen of bewijzen noodig om een zaak voor het gerecht tot klaarheid te brengen (n.l. het corpus delicti aangetroffen in het bezit v. d. aangeklaagde).

Haleukōm (v. Arab. *ḥoelqoem*), keel, strot, vgl. *reukoeëng, takoeë*, bijv. *bòh haleukōm* = ademsappel, *haleukōmlōn thō that* = mijn keel is erg droog.

Haleumab, gulzig (in het eten, in het samenschrapen v. schatten enz.), vgl. *geureuda, teungab-ngab, waba, loebha.*

Hali, beletsel, bezwaar, hindernis, vgl. *haleuë, sangkōt*, bijv. *meunjò hana hali* = als er geen beletsel (verhindering) komt.

Halia, e. s. v. gember (rhizoom v. Zingiber officinale, Rosc.).

Haloea (Mal. *halwa*), lekkernij, zoetigheid, gebak.

Halōïh (Mal. *haloes*), fijn, dun, glad, teeder, netjes, beschaafd, fatsoenlijk, bijv. *djarōm halōïh* = een fijne naald, *peuhalōïh* = fijn- of gladwrijven.

Hamba, dienaar, bediende, slaaf, onderhoorige, vgl. *teumòn, oelōn, namiët*, bijv. *djidjeuët keu hamba gata* = hij wordt uw slaaf.

Hambō (Mal. *hamboer*), uitstrooien, ergens doen neervallen, morsen, vgl. *ro*, bijv. *breuëh meuhambō ba^e goeni* = de rijst valt uit den zak, *meuhambō reu^eōhlōn* = het zweet breekt mij uit, *ō^e meuhambō* = met de haren los.

Hamè (v. Arab. *ḥāmil*), zwanger, vgl. *boenténg, meutieuën, teungòh brat, moemè, doea haj.*

Hamèh, I (Mal. *hamis*), een vieze (bedorven) lucht, krengenlucht, vgl. *hangèt, hanggōj, hanji, khië, tjhoeëng, tjeungèh,* — II (Mal. *kamis*) Donderdag, *malam hamèh* = Woensdagavond, — III *hamèh, meuhamèh* = vlak er langs, bijna getroffen (geraakt), vgl. *rampéh, geusò^e, saléb.*

Hampa (Mal. *hampar*), uitspreiden, uitgespreid, wijd uiteen, bijv. *batèë hampa* = steen of rots die van boven uitgestrekt en vlak is, *padé hampa* = groeistadium waarbij de padi reeds geheel uitgekomen is.

Han of *hana*, niet, neen, geen, zonder, niet bestaand, niet aanwezig, vgl. *kòn, boekòn, tan, tan na*, opp. *na, njò gèt, bōh, djeuët*, bijv. *hanban* = onmogelijk, op geen wijze, *hana bagòë*, of *hana lawan* = zonder weerga, *handjan* = geen tijd hebben om, *han djeuët* = onmogelijk, *han djeuët han* = stellig, noodzakelijk, *han é^e* = niet kunnen, niet in staat zijn, ondoenlijk, het is onvoldoende, *han hingga* = onmete-

lijk, *hana lé* = niet meer (in leven) zijn, het is er niet meer, *hana lé sapeuë* = niets meer, *han lèt* = niet lusten, *han leumah* = onzichtbaar, *hana meuhò* = het is niet bekend waarheen, *hana meukòn* = zonder aanleiding, oorzaak, reden, *hana meunan* = niet aldus, *hana pa^{e}idah* = nutteloos, *hana patõt* = onbetamelijk, ongepast, *hana peuë* = het is geen bezwaar, het is goed, er is niets tegen, het is niets, het komt er niet op aan, *hana poetõïh*, of *hana khali*, of *hana soenjõë*, of *hana padòë*, of *hana teudõh*, of *hana reuda* = zonder ophouden, *han sabé* = ongelijk, *hana sadjan* = op geen tijd, in het geheel niet, *hana sa^{c}èt*, of *hana sa^{c}òh* = in het geheel niet ver, *hana sagaj* = volstrekt niet, *hana sakòn* = om geen enkele reden, nergens om, tot niets, *hana sakri* = niets bijzonders, *hana sapat* = nergens, *hana sapeuë* = niets, zonder, ook: oneens zijn, *hana sapeuë mara* = zonder gevaren (te ondervinden), *han sapeuë tan* = niets ontbrak er aan, *han séb* = niet genoeg, ontoereikend, *hana sõë*, of *hana sidrõë* = niemand, ook: uitermate, *malém han sòë* = uitermate geleerd, *han tém* = niet willen, weigerachtig zijn, *han tòm* = nooit, *meuhan* = indien niet, *meuhana* = zonder, *aneu^{e} lõn hana dalam roemòh njan* = mijn kind is niet daar in huis, *djinòë djipeugah hana* = nu zegt hij dat het er niet is, *hana phõn hana keuneulheuëh* = zonder begin en zonder einde, *oereuëng hana koe* = iemand die geen vader heeft, *lõn hana pèng* = ik heb geen geld, *hana djitém meuteumeung* = het wilde niet lukken, *meuhana njan han djeuët keureudja* = zonder dat is geen feestelijkheid mogelijk.

Hana, zie *han*.

Hanapi (v. Arab. *Ḥanīfah*), stichter eener orthodoxe rechtsschool.

Hanasé (v. Arab. *ᶜanāçir*), element, grondstof, *hanasé peuët* = de vier elementen (aarde, water, vuur, wind) waaruit alles geschapen is.

Hanbali (v. Arab. *Ḥanbal*), stichter eener orthodoxe rechtsschool.

Hangèt (Mal. *angit*), zweetlucht, bijv. *hangèt that bèë reu^{e}õh gata* = wat hebt ge een erge zweetlucht bij u.

Hanggõj, bokkelucht (n.l. de lucht v. e. niet gecastreerden bok).

Hanji (Mal. *anjir*), sterk v. smaak of reuk (bijv. v. rauw vleesch, bloed, visch, enz.).

Hanjõ, *meuhanjõ* (Mal. *andjoer*), vooruit stekend, buiten iets uitsteken, vóóraan, vooruit gaan, te ver gegaan, bijv. *glé njan meuhanjõ lam la^{e}õt* = die berg steekt vooruit in de zee.

Hanjòt (Mal. *hanjoet*), wegdrijven, afdrijven (met den stroom), bijv. *hanjòt oe sibrang* = afdrijven naar den overwal, *meu^{e}ampõng-ampõng hanjòt keudéh keunòë* = dobberend her en derwaarts drijven, *hanjòt keu barõh* = met den stroom meegedreven, afgedreven, *maté hanjòt* = verdronken (meegesleept door den stroom).

Hanta (Mal. *hantar*), nederleggen, *lam keureutaïh ka lõn hanta* = op papier heb ik het neergelegd.

Hantjõ, of *antjõ* (Mal. *hantjoer*), verbrijzeld, opgelost, gesmolten, verteerd, vergruisd, fijn (vgl. *reumò^{e}, tjèh, alõïh*), *peuhantjõ* = verbrijzelen, verpletteren, oplossen, smelten, vermorselen, fijn maken, vergruizen, bijv. *peuhantjõ ban abèë* = vergruizen tot stof, *djitjang moesõhdji òh é^{e} hantjõ* = hij hakte zijn vijand tot moes.

Hantoe, spook, booze geest, *hantoe rimba* = woudgeest, vgl. *djén, tjèëtan*.

Hapiët, of *apiët*, heen en weer slingeren, zwaaien, zwiepen.

Hapõïh, zie *apõïh*.

Harab, *meuharab*, hopen, verwachten, vertrouwen op, bouwen op, rekenen op, uitzien naar, verwachting, hoop.

vertrouwen, bijv. *harab bèᶜ binasa* = laat de hoop niet ijdel zijn *njang lōn harab tjit meung keu gata* = mijn hoop heb ik alleen op u gevestigd, *oereuëng njan harapanlōn* = op dien man heb ik mijn vertrouwen gevestigd, *harab meulia* (Mal. *harap moelia*, soms uitgesproken *haram lia*) = lett. „heerlijkheid zij u toegewenscht!", d.i. Uwe Majesteit (aanspraak tot een vorst, vgl. *dèëlat, sròjpada*).

Harah, of *hoerōb* (v. Arab. *ḥarf*, plur. *ḥoeroef*), letter, schrift, *harah aléh ba koereuëng sa lhèë plōh* = het (den Atjèhers bekende) Arabische alfabet heeft 29 letters.

Haram (v. Arab. *ḥaram*), heilig, in *meuseudjidéharam* = de heilige moskee (n.l. die v. Mekka).

Haramlia, zie *harab*.

Hareubab, of *reubab*, Inlandsche viool, vgl. *bioela*.

Hareuë, tegenspoed, iets dat storend tusschenbeide treedt, tegengehouden, opgehouden.

Hareuëm (v. Arab. *ḥarām*), verboden (volgens de godsdienstige wet opp. *peureulèë, wadjib*), ongeoorloofd, verfoeid, vervloekt, vgl. *pantang, poemalōë*, bijv. *hareuëm mòteulaᵃ* = absoluut verboden, *hareuëm mòteulaᵉ peuët peukara* = vier zaken zijn absoluut verboden, *beunda hareuëm* = (tot menschelijk voedsel) ongeoorloofde dieren, *aneuᵉ hareuëm djadah* = een in ontucht geboren kind (vgl. *aneuᵉ badjeuëng, aneuᵉ si geupab*), *meungnjò lòm lōn poeboeët lagèë njang ka-ka baᵉ hareuëm tèëbat* = als ik weer handel als geschied is moge mijn berouw dan door God verfoeid worden.

Hareuga, of *areuga*, I prijs, waarde, vgl. *joem*, bijv. *padoem hareuga* = wat kost het?, *toeëng hareuga* = de waarde ontvangen, *poewòë hareuga* = de waarde terugkrijgen, *ka lheuëh meuhaj hareuga* = buitensporig duur, — II als, net als, zooveel als, evenals, gelijkstaande met, *ajahlōn keu N. areuga aneuᵉ* = mijn vader is voor N. als (voor) een (eigen) kind, *kah areuga tjitjaᵉ poetéh* = jij bent als een witte tjitjak (die zijn tjèt-tjèt doet hooren als de menschen aan het spreken zijn en hen aldus altijd in de rede valt).

Hareukat (v. Arab. *ḥarakat* = beweging), broodwinning, bedrijf, ambacht, middel van bestaan, een ambacht of bedrijf uitoefenen, handel drijven, zijn brood verdienen, op winst uitgaan, levensonderhoud zoeken, kostwinning zoeken, *hareukat dròë* = door eigen vlijt verworven goed, *atra-* (of *laba-*) *sihareukat* = door gemeenschappelijken arbeid aangewonnen goed (vgl. *atra meutjarikat*), *pangoelèë hareukat meugòë* = de meester v. alle soorten v. broodwinning is de landbouw, *njang gèt tadjaᵉ hareukat* = het beste is dat gij een kostwinning gaat zoeken.

Hareuta, zie *areuta*.

Hareutòë, of *areutòë* (Mal. *arti*), beteekenis, zin, verklaring, uiteenzetten, verklaren, uitleggen, toelichten, beduiden, begrijpelijk maken, *hareutòë maᶜna* = de beteekenis verklaren, den zin van iets vatten, *hadih Nabi njang areutòë* = de traditie v. d. Profeet licht het toe.

Haròᶜ, houden van, gesteld op, graag iets doende, vgl. *galaᶜ*.

Harōᶜ, in opschudding, in beweging, in wanorde, onveilig, bijv. *laᶜōt harōᶜ* = de zee is onstuimig.

Harōᶜ-harōᶜ, aangescherpte bamboespeeren of lansen die in de wallen der versterkingen werden gestoken.

Haroe-hara, groote verwarring, beroering, getier, rumoer, opschudding, in rep en roer, alarm (Mal. *hoeroehara*).

Haroeh (v. Arab. ᶜ*aroedh*), metriek (één der z.g. „veertien wetenschappen").

Harōïh, of *arōïh* (Mal. *haroes*), gepast, behoorlijk, geoorloofd (of onverschillig, volgens de godsdiensti-

ge wet, vgl. *haleuë*, opp. *meukrōh*), bijv. *oereuëng harōïh* = lieden waarop het niet aankomt, *oetang meutanggōh harōïh bajeuë wadjib* = het is geoorloofd uitstel te vragen maar men moet ze betalen (d.i. de regel omtrent schulden), *harōïh oedéb wadjib maté* = men kan een zekeren tijd leven doch men moet sterven (d.i. het leven is slechts kort en onzeker, het hiernamaals daar komt het op aan), *tangò ma^{e}-na meu^{e}arōïh* = hoort de passende vertaling.

Hasé, of *asé* (v. Arab. *hāçil*), in orde, aanwezig, klaar, gereed (vgl. *halé, leungka*), ook: opbrengst, gewin, oogst, voortbrengsel, inkomsten, belasting (vgl. *wasé, adat*), bijv. *ka hasé kajèë roemòhlōn* = het benoodigde hout voor mijn huis is gereed, ligt al klaar, *ka asé beukaj boengka* = de leeftocht voor de reis is gereed, *peuhasé*, of *peu^{e}asé* = bezorgen, voortbrengen, opbrengen, gereed maken, in gereedheid brengen, uitrusten, *padoempadoem tameunabsoe lōnpeuhasé tjit* = zooveel ge maar verlangt zal ik bezorgen, *radja joeë peu^{e}-asé doempeuë alat keureudja raja* = de koning gelastte al wat voor een groot feest noodig was in gereedheid te brengen, *peuë njang hana asé tapeu^{e}asé* = maak gereed wat niet gereed is, *hasé nanggròë* = de belastingen des lands, *asé djeumeulah* = bij elkaar opbrengen, *boeët han hasé* = ijdel werk, *hasé pahla tjahit* = het goddelijk loon v. d. geloofsgetuige.

Hat (v. Arab. *ḥadd*), grens (vooral van ruimte of tijd), vgl. *hingga, adjaj*, ook: gevangenis, bijv. *panè òh hat* = hoe laat?, wanneer?, *panè òh hat djara^{e}* = hoe ver wel?, *panè èt hat djara^{e}* = hoe ver maar?, *panè hat tröïh keu déh* = hoe laat zijn we daar?, *ka trōïh hat* = den levensgrens bereikt hebben (d.i. gestorven), *òh trōïh hat wa^{e}-tèë asa oeròë* = eerst tegen den middag, *hana hat ngòn hingga* = grenzen noch perken hebben, *meuhat* = bepaald (zie aldaar), *djih geubōh didalam hat* = zij werden in de gevangenis gezet.

Hata, naar het blijkt, inderdaad, in waarheid, eigenlijk, notabene, zoowaar, bijv. *hata njòë euntjiënlōn* = dit is inderdaad mijn ring, *ba^{e} atélōn oereuëng la^{e}én hata banglōn* = ik dacht dat het een ander was maar het is inderdaad mijn oudere broeder, *djipeugah oereuëng la^{e}én tjeumeutjoeë hata dròëdji tjoeë* = hij zeide dat een ander het gestolen had maar inderdaad had hij het zelf gestolen.

Hatam, *meuhatam*, het gezamenlijk (gelijktijdig) reciteeren van Koranstukken (o.a. dienende om wijding te geven aan godsd. maaltijden), vgl. *meudarōïh*.

Haté, zie *até*.

Hatib (v. Arab. *chaṭib*), moskeebeambte, prediker, die bij den Vrijdagsdienst en den dienst op de beide officieele feestdagen v. d. Islam de preek voorleest (*beuët kōteubah*).

Hawa, I lust, begeerte, verlangen, hartstocht, begeerig, belust, trek (zin) hebben in iets, vgl. *arò^{e}, deundam, gala^{e}, hadjat, keunda^{e}, nabsoe, tjinta*, bijv. *hawa-nabsoe* = zinnelijke begeerten, *tala^{e} hawa* = naar hartelust verzadigd, *poepoeëh-*, of *peulakoe hawa* = zijn hartstocht botvieren, naar zijn lusten te werk gaan, *hawakoe that* = ik verlang er erg naar, *hawa keu tapè* = trek (vooral v. zwangeren) naar tapè (een zuurzoet zwak alcoholisch riekend en smakend gerecht), — II klimaat, lucht, luchtruim, vgl. *langèt*, bijv. *djimeuloempòë djidja^{e} di hawa* = hij droomde dat hij in het luchtruim wandelde, — III Eva (Arab. *Ḥawwa*).

Hawih, zie *awih*.

Hé, I interjectie bij den vocatief, vgl. *haj, wahé*, — II de maandstonden, menstruatie hebbend (Arab. *ḥaidl*),

vgl. *kalòn-* (of *leumah-* of *aneu$^{\varepsilon}$-*) *boeleuën, teuka masa, tinggaj seumajang, meudarah, tjeuma, hana mangat.*

Hè$^{\varepsilon}$, moe, vermoeid, vermoeienis, uitgeput, doodop, niet meer kunnend, zat (v. eten), vgl. *pajah, trō$^{\varepsilon}$, leutéh, keudjang,* bijv. *peuhè$^{\varepsilon}$ dròë* = zich vermoeien, *pìōh niba$^{\varepsilon}$ hè$^{\varepsilon}$* = uitrusten van vermoeienis, *hè$^{\varepsilon}$-hè$^{\varepsilon}$* = ook: zeuren, drenzen (vgl. *ngèng-ngèng*), *aneu$^{\varepsilon}$ meuhè$^{\varepsilon}$-hè$^{\varepsilon}$* = een zeurig kind.

Hèë, e. s. v. purperkoet (moerasvogel).

Hèhè, of *hihi,* hinneken, ook: zwaar adem halen, ook: luid lachen, uitschateren.

Hej, zie *hōj.*

Hékeumat, of *hèkeumat* (v. Arab. *ḥikmat*), wijsheid, wetenschap, ook: bovennatuurlijk vermogen, toovermacht, tooverkunst, tooverwerktuig, toovermiddel, tooverkennis, wonderkracht, geheime wetenschap, vgl. *èleumèë, sa$^{\varepsilon}$ti, sihé, peukeunòng, sarat, sakat,* bijv. *meuteumèë èleumèë hékeumat* = tooverkennis verkrijgen, *toengkat hékeumat* = tooverstok, *le sa$^{\varepsilon}$ti ngòn le that hékeumatdji* = hij bezat veel bovennatuurlijke vermogens en veel wonderkrachten, *hékeumat sihé* = een product v. tooverij, *beuët hékeumat* = een tooverspreuk uitspreken.

Heu$^{\varepsilon}$, luidkeels schreeuwen, een geschreeuw aanheffen (v. velen), *heu$^{\varepsilon}$-heu$^{\varepsilon}$ toelō* = door schreeuwen de vogels van het rijstveld jagen, vgl. *soera$^{\varepsilon}$, kli$^{\varepsilon}$, a$^{\varepsilon}$ō, deumpé$^{\varepsilon}$.*

Heunda$^{\varepsilon}$, willen, wenschen, beoogen, bedoelen, verlangen.

Hibat, I (Mal. *hébat*), afschrikwekkend, ontzagwekkend, indrukwekkend, geducht, geweldig, ontzettend, ontzaglijk, eerbied inboezemend, bijv. *panglima njan hibat that roepa gòbnjan* = wat ziet die panglima er afschrikwekkend uit, — II (v. Arab. *hibah*), schenking (in den door de Wet aangegeven vorm dus met aanbod en aanname), vgl. *beuneuri, hadiah, peuseumahan.*

Hidajah, leiding.

Hidéh, ginds, vgl. *déh, djéh, sidéh.*

Hidja, *meuhidja* (Mal. *édja*), spellen, spelling, speloefeningen.

Hidjō, zie *idjō.*

Hiëh, I (Mal. *hias*), versieren, tooien, smukken, *piasan* = volksfeesten, wereldsche vermakelijkheden, — II snuiten, vgl. *tjriëh.*

Hiëm, raadsel, *meuhiëm* = zich met raadsels bezighouden, *peuglaïh hiëm* = raadsels oplossen, *njòë na sabòh hiëm haj rakan* = hier is een raadsel, o vrienden.

Hihi, zie *hèhè.*

Hikajat, of *ikajat* (v. Arab. *ḥikājat*), nagenoeg elk literatuurproduct dat in dichtmaat (*sandja$^{\varepsilon}$*) is opgesteld (wereldsche romans, geschiedverhalen, godsdienstige legenden, zedelessen, leerboekjes, enz.), *lagèë hikajat* (of *sandja$^{\varepsilon}$*) = versmaat, *hikajat roehé* = humoreske, *njòë hikajat moeprang sabi* = dit is een hikajat over het voeren v. d. heiligen oorlog.

Himat (Mal. *hémat*), overleg, berekening, zuinigheid, voorzichtig, spaarzaam, overleggend, berekenend, opp. *rampang, rampōih,* bijv. *himat that naritdji* = hij is zeer voorzichtig (spaarzaam) met zijn woorden, *himat keu pèng* = zuinig met geld.

Himbèë, de zwarte gibbon, vgl. *si$^{\varepsilon}$-amang.*

Himpōn, *meuhimpōn,* verzameld, vergaderd, bijéén, verzamelen, vergaderen, bijéén brengen, vgl. *meukoempōj, meusapat, meudoeë$^{\varepsilon}$, meutamòn, meusahò,* bijv. *ka meuhimpōn bandoem keunan ba$^{\varepsilon}$ radja* = allen waren daar bij den vorst verzameld, *meutamòn-tamòn meuhimpōn* = bij hoopen, bij stapels, in massa verzameld, *meuhimpōn pahla* = hemelloon zamelen.

Hina, laag, gering, van nederige afkomst, van geen beteekenis, min, verachtelijk, gemeen, *peuhina* = gering schatten, minachten, verach-

ten, vernederen, verguizen, bijv. *meuseukin lòm ngòn hina* = arm en bovendien van nederige afkomst, *kamòë bè*$^{\varepsilon}$ *tapeuhinameu* = ons moet ge niet geringschatten, *bè*$^{\varepsilon}$ *tapeuhina dròëteu* = verlaag uzelf niet, *saki njang hina*, of *patjaj njang hina* = uw dienaar (slaaf), *keuhina*$^{\varepsilon}$*an* = vernederd worden.

Hinan, zie *njan*.

Hindaj, prop op de lading v. e. geweer.

Hingga, I grens, tot aan, vgl. *hat, euë, tjeuë*, bijv. *lhō*$^{\varepsilon}$ *han hingga* = onbegrensd (onmetelijk) diep, *hana hat ngòn hingga* = grenzen noch perken, — II toen, en toen, vervolgens, *hingga-hingga* = na verloop van tijd, *hingga makén beungèh ajahdji* = toen werd zijn vader nog boozer.

Hinggoe, of *inggoe*, duivelsdrek, asa foetida, gomhars v. Ferula-soorten.

Hinoe (Mal. *hindoe*), niet-Mohammedaansche Voor-Indiër.

Hinòë, zie *njòë*.

Hiram, donker (v. h. gelaat door woede of schaamte), van kleur veranderen, verschieten (v. h. gelaat).

Hireuën (v. Arab. *hairān*), verwonderd, verbaasd, vgl. *teukò*$^{\varepsilon}$, *taheuë, adjajéb*, bijv. *lōn hireuën that* = het verwondert mij zeer.

Hireuët, zich verspreiden (v. e. geur), bijv. *bèë meuhireuët ban sabòh gampōng* = de geur verspreidt zich over de gansche kampoeng.

Hirò (Mal. *hirau*), zich gelegen laten liggen aan, zich bekommeren om, zich bemoeien met, om iets geven, in iets belang stellen, naar iets talen, vgl. *isib, peudoeli, poeh*, bijv. *peuë hirò kah* = wat gaat het je aan, wat heb je ermee te maken?

Hirōb, inzuigen, inslurpen, opslurpen, vgl. *piëb, sriëb, rhiëb*.

Hisa$^{\varepsilon}$**,** *meuhisa*$^{\varepsilon}$ (Mal. *isap*), in: *meuhisa*$^{\varepsilon}$ *tjandoe* = opium schuiven (vgl. *piëb tjandoe*).

Hisab (Arab. *ḥisāb*), berekenen, rekening, berekening, telling, astronomische berekening (voor het vaststellen v. d. datums der godsdienstige feesten), vgl. *kira*, bijv. *tan lé hisab* = niet meer te berekenen.

Hitlansahit, zie *titilantahit*.

Hiweuën (Mal. *héwan*), dier, beest, vee (vgl. *binatang*), *bië*$^{\varepsilon}$ *hiweuënhiweuën* = alle dieren, al wat dier is.

Hliō, of *sliō*, of *siō*, slaperig, dommelig, soezen, dutten, sluimeren, bijv. *boenòë na teusiō oelōn sidjamòng* = zooeven hebben wij een oogenblik gesluimerd.

Hò, I kant, zijde richting, vgl. *blah, binèh*, bijv. *sahò* = één kant, dezelfde kant, ook: ergens heen, dezelfde plaats heen (zie aldaar), *doemhò* = in alle richtingen, *baranggahò* = overal heen, *njòë hò, njan hò, djéh hò* = hierheen, daarheen, gindsheen (vgl. *njòë leuhò, njan leuhò, djéh leuhò*), *meuhò* = weten waarheen, *meusahò* = verzamelen, vereenigen, bijeen, verzameld, vereenigd (vgl. *meusapat, meutamòn, meukoempōj, meudoeë*$^{\varepsilon}$*, meuhimpōn*), *toehò* = weten waarheen, *hana lōn toehò dja*$^{\varepsilon}$ *mita lé* = ik weet niet meer waarheen (ik zou moeten) gaan om te zoeken, *hòka* = waar, *hòka gata* = waar zijt ge?, *hana meuhòka* = niemand weet waar, *hana lōntoehòka* = ik weet niet waar het gebleven is, — II vragend bijw. v. richting: waarheen?, *hò tadja*$^{\varepsilon}$ = waar gaat ge heen?, *hò rèt é*$^{\varepsilon}$ *oe ateuëh* = langs welken weg komt men boven?, — III onbep. bijw. v. richting: waarheen, werwaarts, *hò njang djidja*$^{\varepsilon}$ *lōn seutèt tjit* = waarheen hij ook ga volg ik (hem), — IV al meer en meer, *hò rajeu*$^{\varepsilon}$ *ladjoe aneu*$^{\varepsilon}$ *njòë* = dit kind wordt al dikker en dikker, *hò si*$^{\varepsilon}$*oeròë ba*$^{\varepsilon}$ *si*$^{\varepsilon}$*oeròë* = van dag tot dag.

Hòb, ergernis, *meuhòb* = geërgerd zijn, *peumeuhòb* = ergeren, boos maken.

Hōb, haak met oog (aan een baadje) waarvan dan de haak *mata hōb* en het oog *inòng hōb* heet, *badjèë hōb*

= een baadje dat met haken en oogen gesloten wordt.

Hoe, I vlammend, schitterend, phosphoriseerend (vgl. *njala, tjahja*), *peuhoe* = in vlam zetten, doen opvlammen, bijv. *peuhoe apoej* = vuur aanleggen, doen opvlammen (vgl. *peuᵉoedéb-, peukab-, peugèt apoej*), *apoej ka hoe* = het vuur vlamt al, *lagèë apoej hoe meunjala-njala* = gelijk vuur schitterend en vlammend, *njang djeuët hoe meunan sabab tjahja meuïh* = dat het zoo schitterde was wegens den glans van het goud, — II *Hoe* = Hij (n.l. God) een klank die men bij sommige ratéb's telkens hoort.

Hoedōm, omsingelen, omringen, insluiten.

Hoeë, *meuhoeë,* I trekken, voorttrekken, voortsleepen, voortleiden, vgl. *toenda, taréᵉ, rintaᵉ, sintaᵉ,* bijv. *hoeë kajèë baᵉ glé* = balken van het gebergte (naar huis) sleepen, *kawé hoeë* (of *kawé toenda)* = een trekhengel, *si-hoeë keubeuë* = de voorttrekker, de leider v. e. buffel, — II *meuhoeë-meuhoeë* = diep ademhalen.

Hoeëᵉ, in de keel blijven steken (bijv. een graat of ander voorwerp), vgl. *oeë, srōᵉ.*

Hoeëng, zwarte houtkever die gaten in het hout maakt.

Hoeët, *meuhoeët-hoeët,* suizend of ruischend geluid v. e. vogel door de lucht, het zwiepend geluid v. e. zweep of bamboe, vgl. *meuᵉoe-oe.*

Hoegōb, drukkend heet, zwoel, benauwd.

Hoekōm (v. Arab. *ḥoekoem*), wet, recht, rechtspraak, proces, vonnis, straf, oordeel, wil, beslissing, ordening, bestuur, speciaal ook: de godsdienstige (Moslimsche) wet, vgl. *tjariat, saraᵉ, tjaraᵉ* (tegenover de adat, de ongeschreven menschelijke wet), vgl. *èleumèë saraᵉ, èleumèë kitab,* bijv. *hoekōm ngòn adat han djeuët tjré* = wet en adat zijn onafscheidelijk, *baᵉ adat han djeuët baᵉ hoekōm djeuët* = volgens de adat mag het niet doch volgens de Moslimsche wet is het geoorloofd, *hoekōm bila* = het wraakrecht, *hoekōm pasah* = het Moslimsche echtscheidingsrecht, *hoekōm praᵉé* = het Moslimsche erfrecht, *peutrōïh hoekōm* = een aan Allah's goddelijke wet ontleende beslissing geven, *lakèë hoekōm* = recht vragen, *peurōt hoekōm* = een rechterlijke uitspraak doen, een vonnis vellen, *peuhoekōm* = rechtspreken, (een zaak) berechten, vonnissen, beslissen, een rechterlijke uitspraak doen, straffen, veroordeelen, *talō hoekōm* = in een proces verliezen, *hoekōmdji adé hana tara* = zijn bestuur is rechtvaardig zonder weerga, *ban hoekōm Teukoe* = zooals T. wil, beslist, *ban hoekōm dröëneu* = naar uwen wil, beslissing, *hoekoeman* = straf.

Hoenòh, loskomen, ergens uit springen.

Hōᵉ-haᵉ, *meuhōᵉ-meuhaᵉ,* hijgend in- en uitademen.

Hōj, I *meuhōj,* of *hej, meuhej,* roepen, aanroepen, uitnoodigen, vgl. *tawōᵉ, oeròh, toeëng,* ook: lokken (bijv. van vogels, vgl. *koetroe),* bijv. *tameuhōj saré* = laat ons als uit één mond roepen, *meuhōj saré doem rata-rata* = allen te zamen roepen, *N. njang djih geuhōj nama* = N. wordt hij geheeten, *hana geumeuhej djih* = men had hem niet geroepen, *keu peuë ka meuhej kèë* = waarvoor roep je mij?, *si djih lōn djaᵉ hōj-* (of *tawōᵉ-,* of *oeròh-) baᵉ keureudja aneuᵉ lōn* = ik ga hem uitnoodigen bij het huwelijk van mijn kind, *na geudjaᵉ hōj ban doea blah pihaᵉ* = men heeft beide zijden (zoowel de familie v. d. bruidegom als die v. d. bruid) genoodigd, *meuhōj-hōj* = wederkeerig elkaar uitnoodigen, — II iets bij brandende wierook houden om het zóó met de geurige dampen te doortrekken (vgl. *ganggang*), bijv. *hōj idja* = het aldus parfumeeren v. e. kleedingstuk.

Hòka, zie *hò.*

Hōm, niet weten, onbekend, ik weet het niet (vgl. *hana lōn toepeuë*), men kan niet weten, wie weet, misschien wel (geeft in het algemeen onzekerheid aan), vgl. *ntah*, bijv. *hōm hana lōn toehò* = ik weet niet waarheen, *njang peuneugah meunan njang boeët hōm* = het gerucht is zóó de werkelijkheid dat weet ik niet, *hōm alèh na* = misschien bestaat het (is het er) wèl.

Hòng, I *meuhòng* = stinkend (v. bedorven zaken), vgl. *moebèë, khèb, khiëng, tjeungèh, tjhoeëng, hamèh, hangèt, hanggōj, hanji, khōh, khië,* — II werpen, gooien, smijten, vgl. *bòïh, tië^{e}, lhòm, sròm,* — III aanvangssylabe in bezweringsformulieren.

Hōreumat (Mal. *hormat*), eer, eerbied, achting, beleefdheidsbewijs, hulde, vereering, onderscheiding, vgl. *meulia, teuseulém, bakeuti,* bijv. *tanda hōreumat* = eerbewijs, teeken van eerbied, *raja that keumeulia^{e}an ngòn hōreumat* = buitengewoon waren de eerbied- en huldebewijzen.

I

Ibadat (v. Arab. *ᶜibādāt*), de eeredienst, de vijf godsdienstige verrichtingen (ritueele reiniging, verplichte godsdienstoefeningen, godsdienstige belasting, de vasten, de bedevaart) die tezamen den eeredienst der Moslims vormen, godsdienst, godsdienstig, vroom, vrome arbeid, *soerōh halarat ta^{e}ibadat* = het gebod van Zijn Goddelijke Majesteit voere men uit, *salèh lam ibadat* = godvruchtig in het volbrengen der godsdienstplichten.

Ibarat (v. Arab. *ᶜibārat*), gelijkenis, zinspeling, leering, voorbeeld, toepassing, strekking, zinnebeeld, vgl. *kiëh, oepama, misé, miseuë, tamsé,* bijv. *toeëng ibarat* = ergens leering uit trekken.

Iblih (v. Arab. *Iblīs*), de Duivel, Satan, een booze geest, vgl. *djén, hantoe, tjèëtan.*

Ibōïh, de gebang-palm (Corypha Gebanga, Bl.).

Idah (v. Arab. *ᶜiddah*), periode gedurende welke een vrouw niet mag hertrouwen, n.l. 1° drie maanden en tien dagen (dus ongeveer 100 dagen) na ontbinding v. h. vorig huwelijk, 2° vier maanden en tien dagen na den dood van haar man.

Idan, kindsch, aan ouderdomsgebreken lijdend.

Idang (Mal. *hidan*), *meu^{e}idang,* het bij plechtige gelegenheden opdoen, klaarzetten, opdisschen v. d. rijst met toebehooren op koperen presenteerbladen (*dalōng*), *sabòh idang* = een stel gerechten, *idang lintō* = bruidegoms-idang, *idang peudjamèë* = gasten-idang, *idang Mò^{e}lōt* = idang op Mohammed's geboortefeest, *idang peunadjōh* = idang v. zoetigheden, *djih dji^{e}idang boe keu djamèë* = zij dischte de rijst (het eten) op voor haar gasten, *boe ka geu^{e}idang oe keuë lakòëdji* = het eten staat al gereed (opgedischt) vóór haar man, *idang ka tréb geupeugèt teutapi djamèë hana trōïh* = het eten staat al lang gereed maar de gasten komen nog maar niet, *idang doem meuriti* = de idang's staan in rijen.

Idin (v. Arab. *iḍin*), verlof, toestemming, *peu^{e}idin,* of *bri idin* = verlof geven, veroorloven, vergunnen, inwilligen, *djibri idin ba^{e} lōn* = hij gaf mij toestemming, *lakèë idin* = verlof vragen, *talakèë idin keu lōn* = vraag voor mij verlof.

Idja, kleedingstof, kleed, kleeren, geweven stof, lijnwaad, bijv. *idja krōng* = heupdoek (waarvan de uiteinden aan elkaar zijn genaaid), *idja tōb oelèë* = hoofddoek (bij vrouwen), *idja seulimōt* = deken (vgl. *idja éh*), omslagdoek, schouderdoek, *idja soengkét* = e. s. v. schouderdoek gedragen door een bruid, *idja simplah* = e. s. v. sjaal door een bruid gedragen (om het middel dan kruislings over den rug over de schouders en vóór inge-

stopt), *idja doea beuneung* = zeildoek, *idja poetéh* = gebleekt katoen, *idja lapan plōh* = bekend merk fijn wit katoen waarvan het heele stuk 80 el lang is, *idja sabō* = ongebleekt katoen, keper, *idja kaphan moeboe* = gestijfseld wit katoen voor lijkkleeden, *idja itam gasa* = e. s. v. grof zwart goed, *idja itam seunam Kléng* = een merk fijn zwart goed, *idja itam lhab Poelò* = e. s. v. zwarte stof, *idja itam lhab Banggali* = id., *idja moeri* = id., *idja tjét* = e. s. v. sits, gedrukt katoen, *idja loenggi soetra* = gestreepte zijden stof, *idja plang roesa* = zijden stof met pijlspitsmotieven, *idja poetjō*^{e} *arōn* = groen gestreepte zijden stof, *idja soekaleuët* = laken, *idja toewét* = kamgaren, *idja beuloedoe* = fluweel, *idja keumeukha* = zijden damast, *idja kasambōn* = mousseline, *idja praj* = zwart zijden omslagdoek, *idja Mrikan* = ongebleekt Amerikaansch katoen (veel door visschers gedragen), *idja Makò soetra* = Chineesche uit Macao ingevoerde zijde, *idja tjépa bragi* = matrassengoed, *idja aklaïh*, of *idja atlhaïh* = e. s. v. zijde, *idja Palikat* = geruite kains van Palikat (Z.O.-kust v. Voor-Indië), *idja patanilam* = schouderdoek v. Voor-Indische batik, *idja tjèkaròm*, of *idja katjèkaròm* = id., *idja pateunòm* = id. v. Nega Patnam, *idja pinggang* = heupdoek, *idja sawa*^{e} = schouderkleed, schouderdoek, slendang, *idja peukréng* = het kleed waarmede een lijk na de wassching afgedroogd wordt, *idja seunoerat* = getjapte, bedrukte doeken, *idja Tjam* = ingevoerde zijden stof voor koepiah's.

Idjab (v. Arab. *ījjāb*), het mondelinge „aanbod" waartoe de eene partij bij het sluiten van een overeenkomst (ook bij het huwelijkscontract) verplicht is en waarop de wederpartij de „aanname" moet laten volgen.

Idjazah, verlof, vergunning (vnl. om onderwijs te geven).

Idjeuma (v. Arab. *idjmā*^{c}), overeenstemming, eenstemmigheid van gevoelen, consensus (n.l. der Moslimsche geleerden omtrent een voorschrift der Plichtenleer).

Idjō, of *hidjō* (Mal. *hidjau*), blauw, groen, bijv. *ōn kajèë idjō* = de bladeren v. d. boomen zijn groen, *langèt idjō* = de hemel is blauw.

Idōng (Mal. *hidoeng*), I neus, bijv. *bòh idōng* = neusbeen, *talòë idōng* = neustouw (voor buffels en runderen), *idōnglōn dòë lōn sakét mòn-mòn* = mijn neus is verstopt ik ben verkouden, *keubeuë njòë ka teusō*^{e} *idōng* = deze buffel heeft al een touw door zijn neusgaten, *idōng paròë* = de neus v. e. rog, — II het oogje v. e. strik (*idōng neukoeë*), een lus in een touw (*idōng talòë*), enz.

Ië (Mal. *air*), water, vocht, sap, bijv. *ië abin* = melk (v. dieren), *ië asòë kroeëng* = het rivierwater komt tot aan de oevers, *ië babah* = speeksel, kwijl, *ië boe* = rijstnat, rijstwater, *ië brani* = brandy, *ië breuëh* = water waarin de rijst gewasschen is, *ië bòh meusabah* = water waarin een rozenkrans heeft gelegen, *ië dam-dam* = water uit de Zamzambron te Mekka, *ië-* (of *nira-*) *djō*^{e} = (ongegist) sap v. d. arenpalm, *ië idōng* = neusvocht, *snot*, *ië ië*^{e} = urine, *ië kawa* = koffie, *ië koebang* = water uit een poel waarin karbouwen hebben rondgewenteld, *ië kroeët* = limoensap, *ië kreuëh* = odeur, *ië loedah*, of *ië roedah* = spog, speeksel, *ië mamèh* = stroop (vgl. *meulisan*), *ië tè*^{e}, of *ië mòm* = melk (v. e. vrouw), *ië mata* = traan, *mata ië* = bron, *meu*^{e}*ië mata* = met tranen in de oogen, *ië mata doejōn* = de z.g. tranen v. d. zeekoe (e. s. v. philtrum), *ië mawò* = rozenwater, *ië malò* = gomlakoplossing, verfbad v. lakhars, *ië mbōn* = dauw, dauwwa-

ter, *ië moepoesèng* = een draaikolk, *ië meutjinoe* = water uit een ouderwetschen lepel v. klapperschaal, *ië moeka* = uiterlijk, gezicht, gelaat, glans v. h. gelaat, bijv. *ië moekadji na ban boeleuën peuët blaïh meutjahja-tjahja* = de glans v. zijn gelaat schitterde gelijk de maan in den veertienden nacht, *ië meuïh* = verguldsel, *ië manòë kramat* = water waarmede het lijk v. e. heilige is gewasschen, *ië neuradjah*, of *ië teunangkaj* = belezen water, medicijn, *ië oedjeuën* = regenwater, *ië oenòë* = honig, *ië pandé beusòë* = bluschwater v. d. smid, *ië peundang* = een aftreksel v. peundang-wortel (Smilax China, L.), *ië rambèë boebŏng* = water dat langs den dakrand gevloeid heeft, *ië roempŏt Patimah* = water waarin een z.g. Roos v. Jericho heeft gelegen, *ië raja*, of *ië paseuëng* = vloedwater, overstrooming, *ië srah gaki lakòë* = voetwaschwater v. d. echtgenoot, *ië seuleusŏh* = ontsluitingswater (o.a. ten behoeve v. barenden), *ië seupŏh* = mengsel v. water citroensap en zout tot het beitsen v. gouden voorwerpen, *ië soerŏt* = ebbe, *ië saka* = suikerwater, *ië seumajang* = reinigingswater voor de ritueele godsdienstoefeningen, *ië seuneulhab* = kleurbad, *ië teubèë* = suikerrietsap, *plah-* (of *peulheuëh-*) *ië* = afvoeren v. (overtollig) water, *preut-* (of *prŏïh-*) *ië* = bespuiten of besproeien met (al of niet belezen) water, *tjòᵉ ië* = water halen, *tjrŏng ië* = water putten, *toeëng ië seumajang* = lett.: bidwater nemen, d.i. de ritueele wasschingen verrichten.

Iëᵉ, urine, pis, *tŏh iëᵉ* = urineeren, wateren, zijn water loozen, een kleine behoefte doen, *tŏh iëᵉ sara dòng*, of *pantja iëᵉ* = staande urineeren (hetgeen in strijd is met de Wet), *oelèë iëᵉ* = nuchtere urine (direct na het ontwaken geloost), *djitheun iëᵉ* = niet kunnen urineeren, retentio urinae.

Iëm (Mal. *diam*), stil, stilte, stil zijn, zwijgen, bedaard zijn, vgl. *seungab*, opp. *aᵉoe, reujŏh, riŏh, kirŏh, soebra*, bijv. *djiᵉiëm hana sapeuë djikheun lé* = hij zweeg en zeide niets meer, *peuᵉiëm* = tot zwijgen brengen, stil doen zijn, *tapeuᵉiëm aneuᵉ njan batjoet* = laat dat kind een beetje stil zijn.

Iëroepa, Europa.

Igeuë, een dunne bamboesoort met zeer lange geledingen (gebruikt voor weefspoelen, fluiten, blaasroeren, hengelstokken, enz.).

Ihram (v. Arab. *iḥrām*), kleeding bij de aankomst te Mekka en gedurende de bedevaart gedragen.

Iᵉi, een schril geluid, suizen, tuiten, *meuᵉiᵉ i* = oorsuizen, *meuᵉiᵉ i lagèë boerŏng* = een schril geluid als van de Kraamvrouwendemon, vgl. *meuᵉòᵉ ò, meutiti, meutoengtoeng*.

Ijah, zie *ajah*.

Ikaj, I (Mal. *ikal*), dicht in elkaar gedraaid, ook: krullend v. h. haar, gekruld, — II bovenarmring (als regel op de mouw vastgenaaid), vgl. *poentoe*.

Ikajat, zie *hikajat*.

Ikan, visch (alleen in samenstellingen), bijv. *ikan teurbang* = vliegende visch, *ikan geulajang* = visch met buitengewoon lange rug-, buik-, en aarsvinnen, *ikan sroenè* = e. s. v. fluitbek, *ikan siblah* = platvisch, enz.

Ikat, binden, vastbinden, stevig vastmaken (vgl. *peutalòë, tjaroeëh, djantang*), band, bundel, bos (vgl. *beureukaïh, peudòë*), bijv. *ikat ngòn gèt* = stevig vastbinden, *teuᵉikat* = vastgebonden, *ikat boeban ngòn talòë* = een vracht (pak) met touw dichtbinden, *siᵉikat ranoeb* = een bosje (d.i. vijftig) sirihbladeren, *ikat keuᵉiëng* = lendengordel.

Ikoe (Mal. *ékor*), staart, staartstuk, achterdeel, vgl. *likŏt, poenggŏng*,

roeëng, bijv. *ikoe djeungki* = het achtereinde v. e. djeungki, *ikoe goeda* = paardestaart, *ikoe kapaj* = achtersteven v. e. schip, *mië kiwiëng ikoe* = een kat met een knobbel in den staart, *meuᵉikoe* = gestaart, *meuᵉikoe-ikoe* = achter iemand aanloopen.

Ikŏt, volgen, meegaan, achterna gaan, vergezellen, vgl. *seutèt, toerŏt* bijv. *beuna taᵉikŏt* = volgt het ware, *oelŏn ikŏt imeum Hanapi* = ik volg (den ritus van) Aboe Ḥanîfah, *djidjaᵉ ban lhèëdji meuᵉikŏt-ikŏt* = zij gingen met hun drieën achter elkaar.

Ila (Mal. *élo*), el (de afstand van het midden v. d. borst tot aan den top v. d. middelsten vinger als arm en hand horizontaal uitgestrekt zijn, d.i. ½ vadem), *siᵉila* = 2 *haïh* = 4 *djeungkaj* = ½ *deupa*.

Ilah, list, streek, uitweg, bijv. *mita ilah* = een uitweg zoeken, *rèt ilah* = een uitweg, *tòh rèt ilah djlaïh ngòn Toehan* = waar is de uitweg naar een zuivere rekening met God?, *daja ilah* = listen en lagen.

Ilang, (strengen garen) afwinden (door ze te laten loopen over een garenwinder of haspel = *ilang*), *meutang ilang* = rondtollen (van pijn), ronddraaien in onophoudelijke beweging, zonder ergens uit te kunnen komen, ergens in verwikkeld raken.

Ilat (v. Arab. *ḥilat*), valsch, gemeen, streken hebben, vgl. *rè, soelét*, bijv. *meuᵉèn ilat* = valsch spelen.

Ilé, of *ili* (Mal. *hilir*), stroomafwaarts- of bergafwaarts (gaan), opp. *moedéᵉ*, bijv. *ilé oe koeala* = naar de riviermonding afzakken (per prauw of loopend langs den oever v. e. rivier), *ilé oe barŏh* = naar benedenstrooms gaan, *ilé moedéᵉ sabé* = al maar op en neer, stroomop en stroomafwaarts gaan, *ilékeu darah silangoeë goeda* = er stroomde zooveel bloed dat een paard er in zou kunnen zwemmen.

Iléh, e. s. v. aal of paling, vgl. *lidjeu* of *leudjeu, neudjeu, kirè, linòng*.

Ili, zie *ilé*.

Ilŏᵉ (Mal. *élo*ᵉ), mooi, fraai, bevallig, sierlijk, schoon, vgl. *gèt, tjeudaïh, tari, tjaròng, djeuròh, meudjeuléh, linténg, patŏt, lajaᵉ, nèh*, bijv. *ilŏᵉ sang boeleuën trang* = zoo helder als de volle maan, *roepa ilŏᵉ hana sakri* = onvergelijkelijk schoon v. uiterlijk.

Iman (v. Arab. *īmān*), geloof (in de eerste plaats in Allah), vertrouwen, vgl. *éᵉtikeuët, njeum, patéh*, bijv. *iman oelŏn kòng that* = mijn geloof is zeer sterk, *lŏn iman naritdji* = ik vertrouw wat hij zegt, *oereuëng meuᵉiman* = geloovig, geloovige, vroom mensch, *roekŏn iman* = de vijf z.g. „zuilen" des Islams, *iman Alah ngòn Nabi* = het geloof in God en den Profeet, *beutaᵉ iman Alah* = hebt toch vertrouwen in God, *moeᵉmin meuᵉiman* = geloovigen vertrouwen in God.

Imeum (v. Arab. *imām*), I ambtsnaam der moekim-hoofden (onderdistrictshoofden), — II *imeum meuseugit* = de moskeedienaar die bij de rituëele godsdienstoefeningen als voorganger optreedt, *seumajang meuᵉimeum* = godsdienstoefening onder een voorganger, — III *imeum meudeuhab* = de hoofden der vier orthodoxe wetsscholen (*imeum Tjapiᵉi, imeum Hanapi, imeum Maliki* en *imeum Hanbali*), — IV *imeum peuët* = één der vier stammen waarin het Atjèhsche volk of althans een deel van haar eertijds heette te zijn gesplitst.

Inanja, zie *anianja*.

Indah, fraai, mooi, schoon, prachtig, kostbaar, belangrijk, merkwaardig, vgl. *ilŏᵉ, tjeudaïh, tjaròng, djeuròh, meudjeuléh, lajaᵉ, gèt, linténg*, bijv. *inòng indah that* = een zeer schoone vrouw, *indah roepadji* = zij was schoon v. uiterlijk.

Indang, e. s. v. houten wan waarin

goud gewasschen wordt, *meu$^{\varepsilon}$indang* = wasschen (v. goud).

Indjé (Mal. *indjil*), het Evangelie, het nieuwe testament, de bijbel.

Indra, in *pantja indra* = de vier windstreken (*oetara, seulatan, timoe, barat*).

Indréng, de naar buiten uitstekende opstaande planken rand der vloerzoldering eener Atjèhsche woning.

Ingat, *meu$^{\varepsilon}$ingat,* herinnering, vermaning, waarschuwing, leering, traditie, overlevering, voorzichtig, behoedzaam, op zijn hoede, zich herinneren, tot bewustzijn komen, *peu$^{\varepsilon}$ingat,* of *bri ingat* = iemand iets herinneren, opmerkzaam maken, vermanen, *gadòh ingat* = het geheugen verliezen, *lõn ka rab habéh ingat* = mijn geheugen is nagenoeg weg, *ingat-ingat* = behoedzaam, bedachtzaam, voorzichtig, oppassen, opletten, steeds gedachtig zijn aan, pas op, let op, attentie, *ingat-ingat euntreu$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ rèt* = wees voorzichtig straks onderweg, *lam ingat* = gedachtig, *leubèh koereuëng hana lõningat* = een beetje meer of minder dat herinneren wij ons niet zoo, *djih ka lheuëh geubri ingat* = hij is gewaarschuwd, *dawõ$^{\varepsilon}$ djimòë ingat keu oentõng dròë* = steeds weende hij denkend aan zijn lot, *lam ingat peuë njang takheun* = indachtig aan hetgeen gij gezegd hebt, *njankeu beuta$^{\varepsilon}$ingat* = moogt ge dat toch onthouden.

Ingèn (Mal. *ingin*), begeerig, belust.

Inggoe, zie *hinggoe.*

Inggréh (Mal. *inggeris*), Engelsch, Engelschman.

Ingkeuë (Mal. *ingkar*), loochenen, verloochenen, ontkennen, wederstreven, weigeren, zich niet storen aan het gezag (v. ouders, leermeester, enz.), een band verbreken.

Ingkhé, zie *eungkhé.*

Ingkhòë, zie *eungkhòë.*

Iniëm, de harige vezels aan den klapperboom, vgl. *boebeuë$^{\varepsilon}$.*

Inoecën, een groote soort bloedzuiger.

Inòng (vgl. Mal. *inang*), vrouw, echtgenoote (vgl. *binòë, proemòh éseutiri*), vrouwelijk (opp. *agam*), ook: het voornaamste, het belangrijkste, het essentieele, oudtijds ook: moeder (vgl. *ma$^{\varepsilon}$, ma, nang*), bijv. *roemòh inòng* = middengedeelte v. e. huis, *nisam inòng* = grafsteen voor vrouwen, *meu$^{\varepsilon}$inòng* = een vrouw hebbend, *boe bit ië bit inòng inòng Atjèh* = als de echte rijst als het pure water zoo zijn de Atjèhsche vrouwen, *inòng sabé inòng agam sabé agam* = vrouwen (behooren) onder vrouwen mannen (behooren) onder mannen, *patéh inòng* = zijn vrouw gehoorzamen, *tjeuroega inòng dijoeb tapa$^{\varepsilon}$ gaki lakòë* = de hemel voor de vrouw is onder de voetzolen v. haren echtgenoot, *inòng moemoekah,* of *inòng djalang,* of *inòng meudina,* of *inòng meu$^{\varepsilon}$èn,* of *inòng meureusam,* of *inòng bidoeën* = veile vrouw, lichtekooi, *inòng geutaleuë$^{\varepsilon}$* = een verstooten vrouw, *inòng geutambang* = een door haar man verlaten vrouw, *inòng balëë* = weduwe, *inòng dara* = gehuwde vrouw zoolang ze nog geen moeder is, *aneu$^{\varepsilon}$ inòng* (of *si$^{\varepsilon}$inòng*) = dochter, meisje, *manò$^{\varepsilon}$ inòng* = hen, wijfjeshoen, kip, *inòng manò$^{\varepsilon}$* (*-keubeuë*) = een makke kip (-buffel) die de anderen in de kudde of troep voorgaat (en daarom als geluksdier wordt beschouwd), *inòng meuïh* = stukje goud (min of meer in den vorm v. e. levend wezen) dat de goudzoeker zuinig bewaart opdat het hem bij verdere inzameling tot zegen zal zijn, *inòng reunggét* = een geluksdollar of gulden herkenbaar aan eenig teeken en in de beurs bewaard in de hoop dat deze geluk, winst zal aanbrengen, *inòng peundang* = een peundang-wortel (in vorm eenigszins gelijkend op een mensch) dien de bereider v. d. beroemden medicinalen drank uit dezen wortel bewaart om succes te hebben bij zijn verder werk, *inòng*

padé = de rijstplantjes waarvan men na de uitplanting in het kweekbed een handvol op het rijstveld bijéén plant, *inòng djaröë* = duim, *inòng gaki* = groote teen, *inòng koenjèt* = de als zaad dienende kurkuma-wortel, *kroeëng inòng* = bovenloop v. e. rivier, *inòng hõb* = oog voor een haakje, *inòng pageuë* = de beide verticale stijlen naast de poort, *inòng kamoeë* = vliegende witte mier.

Inseuëh (Mal. *insaf*), medelijden, medegevoel, deernis, liefde, genegenheid, vgl. *sajang, gaséh, weuëh, gala*$^{\varepsilon}$, *tjhén, beureuhi*, bijv. *hana inseuëh* = ongevoelig, hardvochtig, *ada*$^{\varepsilon}$ *binatang pi na tjit inseuëh sajang* = zelfs een dier heeft wel deernis en medelijden.

Inseuën, iets afsmeeken, bijv. *djimeu*$^{\varepsilon}$*-inseuën niba*$^{\varepsilon}$ *Toehan Pò alam* = hij richtte een smeekbede tot God.

Intan, diamant, *han taböih intan tatoeëng beusöë* = gooi geen diamant weg om ijzer te ontvangen.

Intja Alah, of *In tjalah* (v. Arab. *in sjā' llah*), indien Allah wil.

Iõng, *meu*$^{\varepsilon}$*iõng* (Mal. *mengéjong*), mauwen, miauwen (v. katten).

Ipõh, plantengif, vgl. *toeba, bisa, ratjõn.*

Iradat, wil (vooral v. God), bijv. *ngön koedrat iradat Pòteu Alah* = door de almacht en den wil van onzen Heer God.

Iramòë, de ramé-heester (Boehmeria nivea, Gaud) van welks bastvezels e. s. v. touw wordt gedraaid, vgl. Mal. *rami.*

Irang, in *irang-irõt* = schotsch en scheef.

Iréh (Mal. *iris*), afgesneden stukje, moot, sneetje, *meu*$^{\varepsilon}$*iréh* (visch) in reepjes, mootjes, of stukjes snijden.

Iréng, in een rij achter elkaar loopen, volgen, vergezellen, meegaan, begeleiden, een stoet (optocht) vormen (vgl. *ara*$^{\varepsilon}$, *seutèt, toerõt*), *meu*$^{\varepsilon}$*iréng* = in optocht gaan, begeleiden, *iréng-iréng* = naast of achter elkander, *oereuëng iréng* = volgeling, begeleider.

Ireuën, handhaspel voor het opwinden v. draden.

Irõt (Mal. *érot*), scheef, verkeerd, verwrongen, vgl. *singèt, sirõng,* bijv. *babah irõt* = een scheve mond, *peu*$^{\varepsilon}$*irõt* = iets scheef maken, *pirõt* = scheve gezichten trekken, *irang-irõt* = schotsch en scheef.

Isa, *nabi Isa* = de profeet Jezus.

Isa$^{\varepsilon}$ (Mal. *sesa*$^{\varepsilon}$), aamborstigheid, asthma, beklemming, bezetting op de borst, vgl. *seuna*$^{\varepsilon}$.

Isém (v. Arab. *ism*), naam of de namen v. Allah, *isém djalala* = naam v. Gods majesteit, *éseumoe*$^{\varepsilon}$*alam* (v. Arab. *ismoe 'l-a ᶜtham*) = een lijst met de namen van Allah, *éseumoebada* = een boekje met de namen van hen die als martelaren gesneuveld zijn in den slag bij Badr.

Isèt, beschaamd (vgl. *malèë, simië, kanjaj*), bijv. *isèt njang meunahma roegòë njang na pèng simië njang na bitjara maté njang meunjawòng* = wie een titel heeft kan tot schaamte (schande) komen, wie geld heeft kan verlies lijden, wie knap (kundig) is kan verlegen (beleedigd) worden, wie een ziel heeft kan sterven.

Iseuëng (Mal. *insang*), kieuw v. e. visch), weerhaak (b.v. aan een vischhaak, lans, of spies), bijv. *djisõ*$^{\varepsilon}$ *eungkõt ba*$^{\varepsilon}$ *iseuëng* = hij stak den visch (bijv. een rotantouw) door zijn kieuwen (om hem aan dat touw te dragen).

Iseutingkeuë (Mal. *istinggar*), e. s. v. lontgeweer.

Isib, zich ergens om bekommeren, vgl. *hirò, peudoeli, poeh.*

Isja, zie *itjha.*

Isòt (Mal. *ésot*), schuiven, voortschuiven, opschuiven, verdringen, al schuivende voortbewegen of verplaatsen (vgl. *seuë*$^{\varepsilon}$).

Israpi (v. Arab. *Isrāfil*), één der vier aartsengelen.

Istiarah (v. Arab. *istiᶜārāt*), leer der metaphoren.

Istoe, de heldergele bloemhoofdjes v. Acacia farnesiana, Willd.

Itam (Mal. *hitam*), I zwart, donkerkleurig, vgl. *galéng, seudõng, soekla,* bijv. *itam klabèë* = donkergrijs, *meuᵉitam poetéh* = kruis of munt-spel, — II roet, vgl. *adang.*

Itéᵉ (Mal. *itiᵉ*), eend, *babah itéᵉ* = e. s. v. kleine nijptang, *itéᵉ ansa* = gans, *itéᵉ ara* = e. s. v. wilde eend, taling.

Itjha, of *isja* (v. Arab. *ᶜisjā'*), de tijd v. d. godsdienstoefening v. d, laten avond d.i. na verdwijning v. h. avondrood (*mata oeröë mirah*) tot het begin der morgenschemering (het ochtendgloren *padja sadèᵉ*), d.i. vanaf ruim 7 uur tot half vier 's morgens.

Itòng (Mal. *hitoeng*), rekenen, berekenen, tellen, vgl. *bileuëng, kira,* bijv. *bagaïh meuᵉitòng* = vlug kunnende rekenen.

J

Jad (v. Arab. *jad* = hand), een der vier traditioneele kenteekenen of bewijzen noodig om een zaak voor het gerecht tot klaarheid te brengen (n.l. iemands gedragingen voor-al zijn gangen).

Jahoedi, jood, joodsch, *biëᵉ Jahoedi* = de Joden.

Jakin, oprechtheid, zekerheid, overtuiging, vast vertrouwen, ernst, bijv. *tanda jakin* = teeken v. oprechtheid, *jakin keu Nabi* = een vast vertrouwen in den Profeet, *beuthat jakin bèᵉ lé sõsah* = weest zeer toegewijd en hebt geen zorgen meer, *jakin that djibeuët* = hij maakt ernst met zijn Koran-reciet.

Jakoet, naam voor verschillende edelgesteenten, vgl. *poelam.*

Jampang, zie *njampang.*

Japan, zie *ajapan.*

Jasin, *soerat Jasin* (v. Arab. *soerah jā sīn*), het 39e hoofdstuk v. d. Koran (neemt in de mystiek een groote plaats in).

Jatim, vaderlooze (halve wees), *jatimmeuntoej* = ouderlooze, wees.

Jèë (Mal. *joe*), haai, *jèë rimoeëng* = menschenhaai, *jèë parang* = e. s. v. zaagvisch, *jèë rimbaïh* = hamerhaai, *jèë boebadji* = e. s. v. haairog.

Jèᵉ jèᵉ, *meujèᵉ jèᵉ,* wankelend, loszittend, *pageuë meujèᵉ jèᵉ* = een wankelende omheining.

Jét, zie *sajét.*

Jeuh, zie *njeuh.*

Jò, schudden, beven, sidderen, rillen, trillen, vgl. *goentjang, jòᵉ jòᵉ, gòᵉ gòᵉ,* bijv. *òh ka lõn jò taseuᵉõt lé* = wanneer ik (uw hand) schud dan moet ge dadelijk antwoorden (zegt de teungkoe bij de huwelijkssluiting tot den bruidegom), *jò ngòn atõt* = trillend over alle ledematen.

Jõᵉ, I een vlaktemaat voor rijstvelden waaronder gewoonlijk verstaan wordt een oppervlakte grond voor welks bezaaiing één *naléh* zaaipadi noodig is, — II het houten juk boven den nek v. e. ploegbuffel of rund.

Jõb, blazen fluiten, waaien (Mal. *tioep*), vgl. *mbõïh, prõïh, põt,* bijv. *jõb bangsi (-sroenè)* = een fluit (-klarinet) bespelen, *jõb-* (of *prõïh-*) *apoej* = vuur aanblazen, aanleggen (vgl. *peuhoe-, peuᵉoedéb-, peukab-, peugèt apoej*).

Joe, *meujoe-joe,* heen en weer schudden.

Joeb, onder, beneden, laag, de begane grond, vgl. *barõh,* opp. *ateuëh, manjang,* bijv. *oe joeb* = naar beneden, *di joeb* = van onderen, *joeb mòh* (uit: *joeb roemòh*) = de ruimte onder het huis, *poemeujoeb* = laag maken (opp. *poemanjang*), *oereuëng meujoeb* = ondergeschikten, onderhoorigen (vgl. *aneuᵉ rajat, aneuᵉ boeah, bala*), *tamòng leugat bèᵉ tadòng di joeb* = kom gauw binnen blijf niet buiten staan, *djitrõn oe joeb* = hij daalde neder,

hij ging uit zijn huis, *oe joeb boemòë* = naar de onderwereld.

Joeë, I blad dat met den steel in zijn geheel afvalt (zooals bij palmen en bij de pisang), ook: hulptelw. voor groote bladeren, bijv. *lhèë joeë ön pisang* = drie pisangbladeren, — II bevelen, gelasten, opdragen, verzoeken, opdracht, bevel, last, boodschap, verzoek bijv. *gata geujoeë lé radja tadja*$^{\varepsilon}$ = de vorst beveelt u heen te gaan, *han djeuët dròë tajoeë ba*$^{\varepsilon}$ *gòb* = als ge het zelf niet kunt draagt het dan aan anderen op, *tajoeë prèh oemoe limòng oeròë treu*$^{\varepsilon}$ = zeg hun nog vijf dagen te wachten, *ban njang djijoeë lé koedji hana sagaj oebah* = zooals zijn vader beval zoo deed hij precies, *lõn joeë meunòë ban meudéh djipeulakoe* = ik gelastte hem zus zóó (d.i. geheel anders) doet hij, *njang joeë radja keudròë* = het is de vorst zelf die (het) bevolen heeft, *seumbah saleuëm teukoe keutjhi*$^{\varepsilon}$ *X ngòn teungkoe geujoeë* (of *geulakèë*) *langkah dròëneu ba*$^{\varepsilon}$ *kandoeri oeròë njan* = eerbiedige groet en heilbede van teukoe keutjhi$^{\varepsilon}$ der gampõng X met den teungkoe, zij verzoeken dat gij ter kandoeri komt op dien dag, *joeë beuët boe* = (den teungkoe) uitnoodigen de gelegenheidsrijst met zijn gebed te wijden.

Joem, waarde, prijs, betaling, vgl. *areuga,* of *hareuga,* bijv. *joem maté* = prijs waarop niet meer valt af te dingen, *meuda*$^{\varepsilon}$*wa joem* = op den prijs afdingen, *sajoem* = gelijk in prijs, *joem sigò,* of *joem sadjan* = contante betaling, *meujoem* = waardevol (vgl. *meuhareuga, brat*), *padoem joem euntjiën njòë* = hoeveel is de prijs van dezen ring?, *gòh lòm meudoem joem lada djeunòë* = nu is de prijs v. d. peper nog niet bekend.

Jõh, tijd, vgl. *masa, djan,* bijv. *jõh njan* = te dien tijde, toen, *jõh njòë* = thans, nu (vgl. *djeunòë, oeròë njòë*), *jõh masa dilèë* = van vroeger, uit vroegeren tijd, *adat jõh na aroeah N.* = toen N. nog leefde, *jõh tjoet sinja*$^{\varepsilon}$ *lam ma dõdi* = zoolang mijn kleintje nog in den toestand is dat moeder dodi voor hem zingt.

Jò$^{\varepsilon}$ **jò**$^{\varepsilon}$, schudden, vgl. *gò*$^{\varepsilon}$ *gò*$^{\varepsilon}$, *jò, goentjang.*

K

Ka, I reeds, al, klaar, afgedaan, ten einde, uit, afgeloopen, nadat, toen, vgl. *lheuëh, abéh,* bijv. *njang ka* = het verledene, wat het verledene betreft, *lagèë njang ka-ka* = als geschied is, *ka maté* = al dood, *ka teuka* = reeds gekomen, *pèngdji ka gadòh* = zijn geld is zoek, *òh ka* = nadat, wanneer, *òh ka geuwòë bandoem* = nadat allen naar huis gegaan waren, — II vervangt het pers. voornw. v. d. 2e pers. *kah* vóór werkwoordstammen (gij, je, jij), bijv. *kah bè*$^{\varepsilon}$ *kapòh* = jij moet niet slaan.

Kab, I bijten, knauwen, happen, verslinden, vreten, steken (v. insecten), tusschen de tanden houden, kraken, bijv. *lõn djikab lé goeda lam djaröëlõn* = ik ben door een paard in mijn hand gebeten, *kab djaröë* (v. verbazing of verwondering) op de vingers bijten, *kab gigòë* = de tanden op elkaar drukken, *sanè kab* = door een sanè gebeten, *rahõb kab* = door den eclips-demon gebeten (opgeslokt), *boeja kab* = door een krokodil gebeten (opgevreten), *goeda koeat keumeukab* = een bijterig paard, *meukab* = elkaar bijten, bijtend vechten (zooals bijv. krekels doen), *peukab* = het laten vechten (v. krekels), *peukab apoej* = vuur aanleggen, *beuneung han djikab ië* = de draden nemen het kleurbad niet op, *kajèë ka keumeukab oelat* = het hout is al door wurmen aangevreten, — II passen, aaneenvoegen, de uiteinden elkaar doen raken, doen aansluiten, bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *njan ka djikab pinggang*

= een lendenkleed past haar al (d.i. zij is ongeveer volwassen), *peukab gloenjoeëng* = het oor hechten (n.l. de randen v. e. ingescheurde oorlel), *loekalõn ka meukab* = mijn wond heeft zich al gesloten.

Ka^{c}bah, het Mekkaansche heiligdom (in het midden der moskee), *ka^{c}bah Ṛabi* = des Heeren ka^{c}bah.

Kabat, of *kawat* (Mal. *kawat*), metaaldraad, koperdraad, ijzerdraad.

Kabé (Mal. *kabir*), naar rechts sturen of roeien (opp. *soengkét*), *soengkét kabé* = (een bootje) met een korte roeispaan besturen (achteruit en vrij uit de hand).

Kabha, of *gabha* (Mal. *akar bahar*), zeewortel (op rotsen groeiend), *gleuëng kabha* = armring v. bedoelde zeeplant gemaakt.

Kaboe, *kajèë kaboe,* een zachte gemakkelijk te bewerken houtsoort.

Kaboej (v. Arab. *qaboel*), inwilligen, toestaan, verhooren, goed vinden, goed keuren, aanvaarden, aannemen, toestemmen, bijv. *kaboej lakèë* = een verzoek inwilligen (vgl. *poepeunòh lakèë*), *Pò lõn peukaboej doe^{c}a* = mijn Heer verhoort het gebed, *wadjib takaboej ama ngòn nahi* = het is plicht gebod en verbod in acht te nemen.

Kabòm, iets (bijv. een pruimpje) in den mond tusschen kaak en wangen houden, *narit meukabòm* = binnensmonds spreken, mompelen.

Kabõt, donker, duister, nevelachtig, vgl. *klam, glab, goelita, seupõt, padò^{c}, bajõng,* bijv. *klam-kabõt* = pikdonker.

Kada, I (v. Arab. *qadhā'*), voorbeschikking, praedestinatie, het toebeschikte, bestemming, lot, naar toebeschikt is, naar voorbeschikking, maar matig, slechts een enkel, ongeveer, omstreeks, vgl. *kalakada, abat, teukeudi, khoet, adjaj, bagi,* bijv. *kada niba^{c} Alah* = Gods beschikking, *kada sikaj han djeuët sitjoepa^{c}* = hij wiens lot het is een kaj te ontvangen krijgt geen tjoepa^{c}, *idja kada sabòh sirõng* = één enkel schuin afgesneden stukje goed, *papeuën kada sabòh kreunda* = één enkel plankje voor de doodkist, *na kada siseun djeumeu^{c}at* = omstreeks een week later, — II rang, staat, stand, vgl. *djabatan, nama, pangkat, deureudjat, meureutabat,* bijv. *meu^{c}atõ ban njang kada niba^{c} djabatan oebé ilé kada dròëdji* = geregeld naar den rang der ambten in de volgorde van ieders eigen rang, *kada waki* = de rang van adjudant, *peudjamèë ban sikada* = een passend onthaal, *boebé kada na kèëwasa* = naar de mate v. h. vermogen.

Kadam (v. Arab. *chadam*), dienen, bedienen, oppassen, verzorgen, dienaar, bediende, dienares, bijv. *hadjat di lõn tjit lõn keumeung kadam gata* = mijn verlangen is slechts om U te dienen, *kadam radja lam meuligòë* = de dienaren v. d. koning in het paleis.

Kadang, I misschien, wellicht, mogelijk, het kan wel zijn, vgl. *alèh, salèh,* bijv. *kadang meuteumeung oedjeuën euntreu^{c} geutanjòë* = we konden straks wel eens regen krijgen, *kadang djitém teuka kadang han djitém* = misschien komt hij misschien ook niet, *kadang na trõïh djamèë* = wellicht komen er wel gasten; — II soms, somtijds, nu en dan, bijwijlen, veelal, vgl. *meudjandjan, meu^{c}adakala,* bijv. *kadangkadang* = soms, een enkele maal, *kadang-kadang djiteuka kadang-kadang hana* = soms komt hij soms ook niet, — III gissen, vermoeden, vgl. *sangka, kira, aga^{c},* — IV beproeven, onderzoeken, vgl. *tjoeba.*

Kadim (v. Arab. *qadīm*), eeuwig, onveranderlijk, bijv. *njang kadim hana phõn hana keuneulheuëh* = het eeuwige heeft geen begin en geen einde, *oedjoet kadim hana meu^{c}oebah* = het eeuwige zijn verandert niet.

Kadja, dik touw of rotan band om den rand v. e. net, een strik, een

zeil, enz. aangebracht (ter versterking).

Kadji, hard loopen.

Kadra, een vischsoort.

Kah, gij, je, jij, jouw (als voorvoegsel v. werkwoordstammen vervangen door *ka* en als achtervoegsel v. zelfst. naamw. en werkw. door *keu*), familiaar gebezigd tot jonge kinderen, lieden v. d. laagste klasse, gelijken die men grof toespreekt, *meukahkèë* = tutoyeeren, *hòka kah* = waar ben je?, *kah pò,* of *atra kah* = jouw, *boeët kah* = jouw werk, *kah kakawaj keubeuë* = pas jij op de buffels, vgl. *ka* en *keu.*

Kahnda^{c}, zie *keunda*^{c}.

Ka^{c}**idah** (v. Arab. *qā* ^{c}*idah*), gewoonte, regel, gebruik, ook: voorbeeld, gelijkenis, bijvoorbeeld, om zoo te zeggen.

Kaj (Mal. *kal*), halve klapperdop n.l. die helft waarin zich de drie kiemgaten bevinden waardoor hij als inhoudsmaat ook voor natte waren is te gebruiken: door die gaten met de vingers af te sluiten kan de afgemeten vloeistof dan gemakkelijk afvloeien, 1 *kaj* = 2 *blakaj* (uit *blah* + *kaj*) = stukje klapperdop v. d. vereischte capaciteit, *soetra meukaj* = zijde die per kaj verhandeld wordt, d.i. ruwe zijde.

Kaja, rijk, vermogend, bijv. *aneu*^{c} *oereuëng kaja* = een rijkeluiskind, *oereuëng kaja barō* = een parvenu.

Kajab, een besmettelijke huidziekte, *kajab apoej* = een bijzondere soort v. kajab waarbij de zweren er als brandwonden zouden uitzien.

Kajèë (Mal. *kajoe*), I hout, boom, stok, paal, balk, bijv. *kajèë magoeën,* of *kajèë apoej,* of *kajèë boe* = brandhout (vgl. *doedjèë*), *mata kajèë* = kwast in het hout, *kra*^{c} *kajèë* = kernhout, *kajèë djalòë* = kruishout voor het draaien v. touw, *kajèë è*^{c} = een z.g. stinkhout (afkomstig v. Celtis-soorten), *kajèë tjeukò*^{c} = een kromme boom, *kajèë teupeuën* = de stokken en latten v. e. weefgetouw, *gòh lòm séb kajèë oe roemòhlōn* = er is nog niet hout genoeg (gehaald) voor mijn huis, — II blok lijnwaad, bijv. *idja sikajèë* = een blok wit goed.

Kajém, dikwijls, vaak, herhaaldelijk, voortdurend, steeds, gewend, gewoon (iets te doen), vgl. *geunab gò, djeuëb djeuëb gò, soentō*^{c}, bijv. *kajém that djidja*^{c} *keunòë* = wat komt hij dikwijls hier, *gòbnjan geubeuët kitab kajém malam oeròë* = hij zit steeds kitab's te lezen nacht en dag.

Kajōh, *keumajōh,* pagaajen, *peungajōh* = pagaai, korte schepriem.

Kakab, in *mata kakab* = opening aan de kiel v. e. vaartuig waardoor men het binnengekomen water laat wegloopen.

Kala, I schorpioen, *bintang kala* = het sterrenbeeld „de Schorpioen", — II (v. Arab. *qadhā'*), het later inhalen v. verzuimde godsdienstplichten, ook in het algemeen: inhalen (v. iets dat men verzuimd heeft), bijv. *seumajang-* (of *poeasa-*) *tinggaj geukala* = een verzuimde godsdienstoefening (of vastendag) haalt men in, — III e. s. v. heester (Nicolaia speciosa, Horan.) waarvan de uitspruitsels en de fraaie roode bloemen tot groente gekookt bij de rijst worden gegeten.

Kalabiloe, zie *kalawiloe.*

Kalakada (v. Arab. *qadhā* en *qadar*), het toebeschikte lot, bijv. *ka meunòë kalakada geutanjòë* = dat is nu eenmaal ons lot, vgl. *kada, teukeudi, abat, adjaj, bagi, khoet.*

Kalam, I (v. Arab. *qalam*), pen, schrijfpen, *kalam poeréh* = pen gemaakt v. d. harde vezel v. d. arenpalm, *kalam beusòë* = stalen pen, — II *kalam,* of *kaleuëm* (v. Arab. *kalām*), woord, plechtig woord, eed, bijv. *kalam oelah* = het woord Gods (d.i. de Koran), *djipeudjajéh kaleuëm Ṛabi* = zij geringschatten 's Heeren woord, *tahe mantòng hana kalam* = sprakeloos v. verbazing, *han lōn toepeuë tameuka-*

lam = ik wist niet wat ge zeidet, *meukalam* = het woord nemen, het woord voeren.

Kalang, I vuil op het lichaam, opgedroogd huidvuil (tengevolge v. te weinig baden), bijv. *meukalang takoeëdji* = zijn hals zit vol vuil, *djipleu asòë njang meukalang* = hij wiesch het lichaam waaraan het vuil kleefde, — II *kalang kalōt,* zie *kalōt.*

Kalawiloe, of *kalabiloe,* een plant waarvan men de bladeren wel in het waschwater doet om dit geurig te maken.

Kalèë, verkorting v. *djakalèë.*

Kaleuëm, zie *kalam.*

Kaleuëng (Mal. *kalang*), onderlaag, stut (om iets horizontaal of vast te doen staan), stutten, steunen, *keunaleuëng* = steunpunt, neuten (onder de stijlen v. e. huis), onderstuk, *meukaleuëng* = steunen op iets anders, vgl. *toempang, teunoempang.*

Kali (v. Arab. *qādhī*), hij die te maken heeft met de handhaving der aan den godsdienst ontleende deelen v. h. Inlandsch recht, *kali oelèëbalang* = een kali v. e. sagi-hoofd, oelèëbalang, of landschapshoofd, *kali moesapat* = een adviseur bij de moesapat genoemde rechtbanken, *kali rabōn djalé* (v. Arab. *qādhī rabboel-djalīl*) = de vroegere kali v. d. soeltan, *kali malikōn adé* (v. Arab. *qādhī malikoel adil*) = voorzitter der vorstelijke rechtbank tijdens het soeltanaat, e. s. v. hofrechter.

Kalimah, geschreven Arabisch woord of letterteeken, bijv. *ba*$^{\varepsilon}$ *oelèë oereuëng bandoem na meusoerat kalimah* = op aller menschen hoofd is met Arabische letters iets geschreven, *harah aléh ba koereuëng sa lhèë plōh* = het Arabische alphabet heeft 29 letters, *kalimah doea* = de twee bestanddeelen (lett. „woorden") waaruit de geloofsbelijdenis (*tjadat*) bestaat, *kalimah tòhid* = de eerste zinsnede (luidende: *asjihadoe ala ilāha illā 'llāh*) v. d. geloofsbelijdenis waarin de éénheid v. Allah (*tòhid*) wordt uitgedrukt, *kalimah rasoej* = de tweede zinsnede (luidende: *wa asjhadoe anna Moeḥammad rasoel Allāh*) v. d. geloofsbelijdenis waarin getuigd wordt dat Mohammed Allah's gezant is.

Kalipah (v. Arab. *chalifah*), titel v. d. man die het daböïh-spel en het rapa$^{\varepsilon}$i-spel leidt.

Kaloeët (v. Arab. *chalwat*), godsdienstige afzondering, ascese, boetedoening (in eenzamheid), vgl. *tapa,* bijv. *djih soentō*$^{\varepsilon}$ *dalam kaloeët* = hij leefde voortdurend in een staat v. godvruchtige afzondering.

Kalòn, zien, aanzien, kijken, beschouwen, bekijken (ook wat voor de waarneming met de gewone zintuigen verborgen is), vgl. *ngiëng, eu, pandang, leumah,* bijv. *meukalònkalòn* = elkaar fixeeren, *bri koekalòn* = laat het mij zien, *kalòn goetèë* = luizen (vgl. *mita goetèë*), *boenòë lōnkalòn oereuëng ploeëng keudéh* = zooeven zag ik menschen in gindsche richting vluchten, *gòh lòm lōnkalòn sarèh* = ik zie het nog niet duidelijk, *djikalòn dròë lam tjeureumèn* = hij bekeek zichzelf in den spiegel, *oereuëng keumalòn* = e. s. v. shamaan, een door onstoffelijke wezens geïnspireerde waarzegster, een sibylle, een profetes, een zieneres, *kalòn bintang* = geluksberekening, *kalòn koetika* = berekening v. gunstige tijdstippen, *kalòn oerat djaròë* = het bekijken v. d. lijnen v. d. handpalm, *kalòn poesa* = het bekijken der haarwervels, *dja*$^{\varepsilon}$ *keumalòn* = een ziener gaan raadplegen, *sòë njang kalòn teutjeungang* = iedereen die het zag was verbluft, *peukalòn* = laten bekijken (bijv. een ziek kind door den medicijnmeester).

Kalōt, I of *karōt,* verward door elkaar, in verwarring, confuus, in opschudding, vgl. *moepalōt,* bijv. *amaj kalōt* = een verwarde

droom, *narit kalōt* = een verward gezegde, *kalōt that nanggròë djinòë* = het land is thans geheel en al in verwarring, *kalōt that atélōn* = ik ben geheel in de war, *toetō karōt* = nonsenstaal, zotteklap, zottepraat (vgl. *brèt-bròt*), *kalang kalōt* = heftig en verward, *prang kalang kalōt* = een heftige verwarde strijd, *peukalōt* = confuus maken, beschaamd maken, — II hinderen, plagen, lastig vallen, *si peukalōt* = plaaggeest.

Kama (Mal. *kamar*), maan (in bloemrijken stijl).

Kamaleujang, e. s. v. lekkernij.

Kaman, stopwoord: nog, ook.

Kamat (v. Arab. *iqāmah*), laatste herinnering vóór een godsdienstoefening.

Kambam, (een dier aan een paal) vastbinden, vastsjorren, *keunambam* = een paal waaraan men een dier vastbindt (vgl. *leunggō*$^{\varepsilon}$, *tjeuniglòng*), *talòë keunambam* = een draaibare rotanring waaraan een buffel is vastgebonden (opdat hij zich naar alle kanten zal kunnen bewegen).

Kamèng (Mal. *kambing*), geit, *kamèng inòng* = geit, *kamèng agam* = bok, *kamèng Kléng* = een langharige geitensoort gelijkende op de Nubische geit, *kamèng gasi* = gecastreerde bok, *kamèng ranō*$^{\varepsilon}$ (of *randō*$^{\varepsilon}$, of *landō*$^{\varepsilon}$) = een bok met lange afhangende haren, *kamèng batèë* = boschgeitantilope, *geusië kamèng geupeulheuëh ka*$^{\varepsilon}$*ōj* = men slachtte een bok om een gelofte te vervullen, *kamèng djoeah* = een woeste bok, *goekèë kamèng* = geitenhoef, ook: pootstok waarvan de ijzeren punt op een geitenhoef gelijkt.

Kamkha, zie *keumeukha*.

Kamòë (Mal. *kami*), wij, ons, onze (als pronominaal voorvoegsel v. werkwoordstammen vervangen door *mi, meu, moe* en als achtervoegsel v. zelfstandige naamw. en werkw. door *meu*), de aangesprokene niet ingesloten, vgl. *geutanjòë*, bijv. *kamòë ka midja*$^{\varepsilon}$ (of *ka meudja*$^{\varepsilon}$) = wij zijn gegaan, *mameu djikòh ō*$^{\varepsilon}$ = onze moeder heeft hij het haar afgesneden, *kamòë pò*, of *atra kamòë* = de onze, *roemòh kamòë* = ons huis.

Kamoeë, witte mier, termiet, *inòng kamoeë* = vliegende witte mier.

Kamsèn (verbastering v. h. Engelsche „commission"), vroeger een commissieloon van op de markt verkochte producten.

Kandang, I kring om de maan, bijv. *boeleuën meukandang* = er is een kring om de maan, — II graf, begraafplaats v. vorstelijke personen, bijv. *ka oe kandang* = overleden (v. vorsten).

Kandé (Mal. *kandil*), groote lamp in de meunasah's in gebruik.

Kandéh, boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. e. Garcinia-soort met eetbare vruchten waarvan de zure schil ook wel gedroogd en in toespijzen gekookt wordt.

Kandét, iets in een zak of in een kleed vóór den buik dragen, *keunandét* = de aldus gevormde zak, vgl. *kandòë*.

Kandjaj, beschaamd, vgl. *malèë, kalōt, isèt, simië*, bijv. *peukandjaj* = beschaamd maken, *oereuëng meugléh hantôm kandjaj* = welopgevoede lieden worden nooit beschaamd.

Kandji, brij, pap, dik afkooksel v. iets (vooral van rijst), bijv. *kandji Atjoera* = bijzonder gerecht op den Atjoera-dag (den 10en v. d. maand Asan-Oesén) toebereid, *kandji roemi* = Stamboelsche pap, *kandji ië boe peudaïh* = drooggebakken rijst vermengd met sagabladeren, maïs, peulvruchten, gedroogde visch en kruiden alles fijngestampt en gekookt met zout tot een papachtige massa, *kandji leuma*$^{\varepsilon}$ = kleefrijst gekookt met bataat en suiker, *kandji nira* = kleefrijst eerst geweekt daarna gestampt en dan gekookt met het sap v. d. arenpalm klappermelk en suiker.

Kandòë, e. s. v. zak vóór den buik gedragen (vgl. *kandét*), *keunandòë* = een bedelzak.

Kandoeri, of *kanoeri,* maaltijd met een godsdienstig doel, gewijde maaltijd, offermaaltijd, heilmaaltijd, zulk een maaltijd houden, *kandoeri aroeah* = k. voor de geesten der afgestorvenen, *kandoeri toela*^{e} *bala* = k. om een ramp te bezweren, *kandoeri peutamat Koeroe*^{e}*an* = k. bij beëindiging v. d. cursus in Koran-reciet, *kandoeri keu*^{e} *oereuëng tjhi*^{e} = k. ten bate v. z. voorouders, *kandoeri boe* = de 8ste maand v. h. Mohamm. jaar, *kandoeri poela batèë* = k. bij de plaatsing der grafsteenen, *kandoeri poephôn keudè* = k. bij het openen v. e. winkeltje, *kandoeri peutrôn prahô* = k. bij de inwijding eener nieuwe prauw, *kandoeri peusidjoeë*^{e} *peukakah* = k. bij het voor de eerste maal in gebruik nemen v. ambachtsgereedschap, *kandoeri ladang* = k. vóór men tot het aanleggen v. e. ladang overgaat, *kandoeri peudòng seumajang* = k. als een meisje op ongeveer 8-jarigen leeftijd haar godsdienstoefeningen begint te verrichten, *kandoeri poephôn beuët* = k. als een leerling het elementair Koran-onderwijs aanvangt, *kandoeri apam* = koekjes-kandoeri (bij aardbeving), *kandoeri tôb gloenjoeëng* = k. bij doorboring der oorlellen, *kandoeri si*^{e}*oerôë* = k. op den avond v. d. begrafenis, *kandoeri bòh kajèë* = vruchten kandoeri op een of anderen dag der 6e maand in moskee of meunasah, *kandoeri boe* = rijstkandoeri op één der dagen der 8e maand, *kandoeri Teungkoe Andjông* = jaarlijksche kandoeri bij het graf v. T. A., *kandoeri oelèë padé* = k. tot wijding v. d. nieuwe rijst, *kandoeri teungòh dapoe* = k. bij het einde der ovenperiode, *kandoeri Mô*^{e}*lôt* = k. bij Mohammed's geboortefeest, *kandoeri tô*^{e} *thôn* = k. wegens den jaardag (v. e. heilige), *kandoeri beureu*^{e}*at* = k. in den nacht vóór den 15den der 8e maand, *kandoeri peudòng roemôh* = k. bij de oprichting v. e. pas afgebouwd huis, *kandoeri lhô*^{e}, of *kandoeri la*^{e}*ôt* = k. bij den aanvang v. h. vischseizoen, *kandoeri blang* = k. bij den aanvang der sawah-werkzaamheden en als de rijst geslachtsrijp heet, *kandoeri boengòng lada* = k. als de peper in bloei staat, *kandoeri djakeuët* = k. waarbij de vromen hun aandeel in de djakeuët aan den teungkoe overdragen, *kandoeri tjitjab* = k. op den 7en dag na de geboorte v. e. kind, *kandoeri peusoenat* = k. bij besnijdenis, *kandoeri oereuëng wòë didjeurat* = k. der v. h. graf teruggekeerden, *kandoeri oerôë lhèë* (*-oerôë limòng, -oerôë toedjôh, oerôë siplôh,* enz.) = doodenmalen op den derden (5en, 7en, 10en, enz.) dag na het overlijden, *kandoeri ka tô*^{e} *oerôë* = de sluitings-kandoeri op den 44en dag na de begrafenis, *kandoeri lakèë oedjeuën* = k. tot afsmeeking v. regen.

Kandông, moederschoot, baarmoeder, bijv. *teungòh aneu*^{e} *lam kandông ka maté ajahdji* = terwijl het kind nog niet geboren was stierf de vader.

Kandran (Mal. *kendaraan*) = rijdier (v. e. hikajatheld), bijv. *djidja*^{e} *kandran* = zij gingen te paard.

Kanèt, of *kanòt,* kookpot met deksel (om rijst te koken), *kanèt teumaga* = rood koperen rijstpot zonder deksel (ingevoerd), *kanèt asòë sikaj* = rijstpot waarin slechts één kaj rijst kan gekookt worden, *kanèt dangdang* = een bijzonder groote soort rijstpot, *kanèt tagoeën minjeu*^{e} *ô*^{e} = een drieledig aarden vat voor het koken v. haarolie, *kanèt keumoenjan* = e. s. v. distillatietoestel voor het maken v. wierookolie, *kanèt blangòng* = potten en pannen.

Kangkông, I een stuk hout dat men met een touw aan den hals v. e.

lastig dier laat hangen (om het in zijn bewegingen te belemmeren), — II in *soeda kangkōng* = twee kruislings over elkaar geplaatste voetangels met scherpe punten, vgl. *soeda meusilang*.

Kanoen (v. Arab. *qānoen*), gewoonte, vgl. *adat, biasa, oetò*^{ɛ}, *kajèm, deureuhém, deureuhiman, reusam, atōran, ka*^{ɛ}*idah*, bijv. *adat kanoen* = de overgeleverde adat.

Kanoeri, zie *kandoeri*.

Kanòt, zie *kanèt*.

Kanteulè, ons woord „controleur".

Kantjé (Mal. *kantjil*), ondeugend, stout, loos, vgl. *eungka*^{ɛ}*-eungka*^{ɛ}, bijv. *hikajat plandō*^{ɛ} *kantjé* = geschiedenis v. h. looze dwerghert.

Kantjōt, aan elkaar vastmaken, aaneennaaien, dicht maken.

Ka^{ɛ}**ōj** (v. Arab. *qaul*), I vrome gelofte, vgl. *nada, hadjat*, bijv. *meuka*^{ɛ}*ōj* = een gelofte afleggen, *peulheuëh ka*^{ɛ}*ōj* = een gelofte vervullen, *geusië kamèng geupeulheuëh ka*^{ɛ}*ōj* = men slachtte een bok om een gelofte te vervullen, *ratéb ka*^{ɛ}*ōj* = ratéb ter voldoening aan een gelofte, *ka*^{ɛ}*ōj keu Pangoelèè* = gelofte aan den Profeet, *poeasa ka*^{ɛ}*ōj* = vasten ten gevolge eener gelofte, — II geleerde tekst.

Ka^{ɛ}**ōt,** wenk of beweging (met de hand) om iemand te roepen, *si ka*^{ɛ}*ōt*, of *djika*^{ɛ}*ōt* = ons woord „schout", vgl. *lambé*.

Kapa^{ɛ}, I e. s. v. werplans, werpspies, vgl. *leumbéng*, — II korte bijl (om hout te kloven), vgl. *galang, batji , sròn*.

Kapaj (Mal. *kapal*), schip, vaartuig, bijv. *siri kapaj ka*^{ɛ} *é*^{ɛ} = met wat voor schip gaat gij op reis?, *lōn é*^{ɛ} *ba*^{ɛ} *kapaj lajeuë* = ik ga met een zeilschip, *lōn boengka ngòn kapaj mèn* = ik vertrek per mailboot, *kapaj meuneukat* = koopvaardijschip, handelsvaartuig, *kapaj prang* = oorlogschip, *kapaj apoej* = stoomboot, *kapaj karam*, een verongelukt (gezonken) schip.

Kaphan, of *gapan*, lijkkleed, lijkwade, bijv. *manjèt geubalōt ngòn kaphan* = een lijk wordt in een lijkkleed gewikkeld, *peukaphan* = in een lijkkleed wikkelen, *sikrè*^{ɛ} *kaphan sabòh kreunda* = één (zij ons) lijkkleed één (onze) doodkist, *oedéb saré maté sadjan idja sigapan oeroeë*^{ɛ} *sikoeboe* = samen leven samen sterven één lijkwade en één grafkuil.

Kaphé (v. Arab. *qafī*), ongeloovige, Europeaan, bijv. *bè*^{ɛ} *tameugòt ngòn Oelanda kaphé moesōh sabé moepeusaka* = verzoent u niet met de Hollandsche ongeloovigen zij zijn onze erfvijanden ten eeuwigen dage, *Nabi neuprang kaphé* = de Profeet bestreed de ongeloovigen, *kaphé asèè* = ongeloovige honden (scheldwoord), *kaphé pindòè*, of *kaphé paléh* = onheilige kafir, *kaphé koetoe*^{ɛ} = gevloekte kafir.

Kaphō (Mal. *kapoer*), kamfer, *kaphō Barōïh* = kamfer v. Baros, *kajèë kaphō* = het hout v. d. kamferboom (Dryobalanops aromatica, Gaertn.).

Kapoelaga, of *gapoenaga*, de vruchtjes v. d. Eng. Indische lange kardemom (Elettaria cardamomum, White) als drogerij in de geneeskunde gebruikt.

Karaïh, I kostbare ovale zilveren (dikwijls met goud gemonteerde) sirihdoos (v. buitenlandsch fabrikaat), — II e. s. v. lekkernij.

Karam, verongelukt, vergaan, te gronde gegaan, gezonken, in het verderf geraakt, verderf, ongeluk, schipbreuk, ondergang, *karam kapaj* = schipbreuk, *karam apoej* = brand, *ba karam* = ongeluk brengend, veroorzakend (vgl. *ba meularat*), *karam that atélōn* = ik ben diep bedroefd, *oenòë karam kab* = bijen die door een ongeluk getroffen zijn steken, *kapaj karam* = gezonken schip, *djalō moepalōng reudjang karam* = een smal uitgeholde kano zal licht omslaan (vergaan), *peukaram* = verderven, in

het verderf storten, te gronde richten, vernielen, verdelgen, vernietigen, verwoesten.

Karang, *keumarang*, opstellen (v. e. geschrift), te boek stellen, schikken, rangschikken, samenstellen, samenstel, schikking, krans (v. bloemen), tros (v. vruchten), tuiltje, bosje, bouquetje, ruikertje (bloemen, zie *toengkôj*), bijv. *djikarang hikajat* = hij stelde aen verhaal op, *karangan*, of *koerangan* = opstel, geschrift, verhandeling, *hadih Pangoelèë meukarang-karang* = de met elkaar verband houdende overleveringen v. d. Profeet, *pantôn meukarang* = lett. gerangschikte pantoen's d.z. gesprekken in pantoenvorm (hetzij tusschen gelieven of zooals bijv. bij een bruiloft tusschen gastheeren en gasten), *oetôih karang-keumarang* = kundig in het opstellen v. allerlei stukken, *sikarang boengòng* = een ruiker bloemen, *sikarang bòh langsat* = een tros langsat-vruchten, *toedjôh bòh nanggròë ka koekarang* = van zeven landen heb ik al verhaald.

Karat, dringend, in het nauw gebracht, benauwend, in nood verkeeren, vgl. *griët*, bijv. *meukarat that oetanglôn* = mijn schulden benauwen mij, ik heb dringende schulden, *Alah boeleuën meukarat that* = O God wat verkeert de maan in nood! (uitroep bij een maaneclips), *meukarat that lôndja*^{c} *oe bagan* = ik heb ergen nood (moet noodig mijn gevoeg doen), *ka meukarat* = op het uiterste liggen (v. e. zieke), *peuë meukarat tadja*^{c} *ilé* = wat zou men zich haasten naar de benedenstreken?

Karè, door middel v. e. rotanband twee balken verbinden en dan (door middel v. e. in 't midden van die rotan bevestigd hout) dezen band zóó aandraaien dat de balken goed aanéénsluiten, ook: een toegang (deur) door touw afsluiten, bijv. *pintô ka karè* = de huisdeur is (door een touw) afgesloten.

Karèh, scheppen, schrapen (n.l. de rijst uit de rijstpot), bijv. *djih djikarèh boe ba*^{c} *pinggan* = zij schepte (schraapte) de rijst op de borden.

Karéng, gedroogde kleine vischjes (vooral de soorten *biléh, awô*, enz.).

Kareuëng (Mal. *karang*), koraalrif, koraalbank, koraalsteen, klip, rots, *kareuëng gigòë* = tandsteen.

Kariëng, e. s. v. wildhoutboom.

Karoe, in de war, in wanorde, onordelijk, onveilig, onrustig, in opschudding, vgl. *gadôh, roesôh*, opp. *aman, seuninja*, bijv. *oereuëng di roemòh ka karoe* = de menschen thuis zijn in opschudding, *nanggròë karoe* = het land is in opschudding, *djalan njôë karoe djinòë na rimoeëng djoeah* = deze weg is thans onveilig er is een kwaadaardige tijger, *peukaroe* = onrust stichten, den boel in de war sturen.

Karòm, broeien (v. vogels), *manò*^{c} *njan teungòh keumaròm* = die kip zit te broeien, *karòm bòh* = eieren uitbroeien, *sakét batêë karòm* = inwendige pijn onder den voet (waardoor men zich slechts op de teenen kan voortbewegen).

Karông, I grove zak, baal, mand, *karông goeni* = goeni-zak (zie *krông*), *badan na oebé karông* = een lichaam v. d. grootte v. e. graanbaal, — II de verwanten kring v. moederszijde, *wali-karông* = alle bloedverwanten zoowel v. vaders- als van moederszijde.

Karônja (Mal. *karoenia*), genade, gunst, gunstbewijs, genadebewijs, begunstiging, begunstigen, schenken (door een meerdere), bijv. *karônja Toehan* = des Heeren genade, *geukarônja areuta lé radja keu djih* = de koning schonk hem geld, *Toehan karônja nè*^{c}*mat* = de Heer begunstigt met genietingen.

Karôt, zie *kalôt*.

Kasab (v. Arab. *qaçab*), goud-, zilver-, koperdraad, metaaldraad, bijv. *idja meukasab* = een kleed met me-

taaldraad doorwerkt, *kasab idja* = metaaldraad voor kleedingstoffen, *kasab bantaj* = metaaldraad voor borduurwerk (op kussens, enz.), *soemoedjòë kasab mbōn* = borduursel met gouddraad glinsterend als dauw.

Kasambōn, in *idja kasambōn,* mousseline.

Kasat (v. Arab. *qaçd*), voornemen, plan, doel, oogmerk, vgl. *meukeusoet, niët,* bijv. *masa dilèë lōn kasat peugèt hikajat* = indertijd zette ik mij er toe een hikajat te maken.

Kasè, e. s. v. zeevisch.

Kaseutoeri (Mal. *kestoeri*), muskus, bijv. *tikōih kaseutoeri* = muskusrat, *djloeëh kaseutoeri* = muskushert.

Kasō (Mal. *kasoer*), matras, vgl. *tilam.*

Kasò$^{\varepsilon}$, degen.

Katan (v. Arab. *chatan*), besnijden, besnijdenis, vgl. *soenat, kòh bòh.*

Katéng, of *gaténg,* een van *bili* gevlochten ronde mand met vierkanten bodem en van bepaalden inhoud, 1 *katéng* = 1 *naléh* + 4 *arè* = 20 *arè,* er zijn ook *katéng* = 1 *naléh* = 16 *arè* (z.g. *katéng sinaléh*), vgl. *krōng, keupō*$^{\varepsilon}$.

Kathéb, of *katjhéb,* of *gantjhéb,* of *gatjhéb,* klemmen, knippen, schaar, vgl. *rampagòë.*

Katheuë$^{\varepsilon}$, e. s. v. garnaal.

Kati, zie *gati.*

Katib, zie *gatib.*

Katimaha, een boomsoort (Kleinhovia hospita, L.).

Katja, Europeesche glazen flesch (ook als inhoudsmaat), *katja peuët sagòë* = vierkante jeneverflesch (= *si*$^{\varepsilon}$*arè* = 4 *kaj*), *katja sitjoepa*$^{\varepsilon}$ = wijnflesch (= 2 *kaj*), *katja sikaj* = mineraalwaterfleschje (= 1 *kaj*).

Katjah (v. Arab. *kasjf*), ontblooting, onthulling, ook: in andere sferen vertoevend.

Katja$^{\varepsilon}$, een gebaar-, een schijnbeweging maken, doen alsof, in schijn iets doen, vgl. *atjoe.*

Katjang goeréng, aardnoot (vroeger in Atjèh onbekend).

Katjèkaròm, zie *tjèkaròm.*

Katjhéb, zie *kathéb.*

Katjhò (Mal. *katjau*), gemengd, vermengd, verward, mengen, dooreenmengen, in de war brengen, vgl. *djampoe, lawò*$^{\varepsilon}$, *ba*$^{\varepsilon}$*oe.*

Katjhò$^{\varepsilon}$, een levendig geluid voortbrengen, bijv. *djikatjhò*$^{\varepsilon}$ *dab djipòh tamboe* = luide weerklonken de muziekinstrumenten.

Katjō$^{\varepsilon}$, knikker, *meukatjō*$^{\varepsilon}$ = knikkeren, vgl. *eumpéng.*

Katjoe, gambir, of catechu, in den drogerijenhandel als geneesmiddel verkrijgbaar, vgl. *gambé.*

Katò$^{\varepsilon}$, of *gatò*$^{\varepsilon}$, enkel, vgl. *goetò*$^{\varepsilon}$, *mata gaki,* ook: e. s. v. knikkerspel (*meukatò*$^{\varepsilon}$, of *meugatò*$^{\varepsilon}$, of *moepanta*) waarbij elk der spelers een eenigszins afgeslepen pinangnoot of een halfbolletje v. hoorn of ivoor (*bòh katò*$^{\varepsilon}$, of *bòh gatò*$^{\varepsilon}$, of *bòh panta*) wegschiet, terwijl de verliezer zijn enkel (*katò*$^{\varepsilon}$, of *gatò*$^{\varepsilon}$) als mikpunt aan de winners moet voorhouden.

Katōb, *meukatōb,* gesloten, toe, dicht, bijv. *ka meukatōb babahdji* = zijn mond is gesloten, *ka meukatōb loekadji* = zijn wond heeft zich gesloten.

Katòë (Mal. *kati*), I een (niet constante) gewichtsmaat: 1 *katòë Tjina* = het gewicht v. 24 Spaansche dollar's, 100 *katòë* = 1 *pikōj;* 1 *katòë* (als opiumgewicht) = 16 *tahé* = 160 *tji* = 1600 *mata,* 1 *katòë Atjèh* = het gewicht v. 36 Spaansche dollar's, ook geldt 1 *katòë* = 12 *boengkaj* = 12 × 16 *manjam,* ook rekent men met *katòë* van 22 dollar's, — II waardebepaling bij huwelijksgiften: 1 *katòë meuïh* = 500 *reunggét,* = 20 *boengkaj* (tegenwoordig *f* 500), *meukeukatòë* = bij kati's te gelijk.

Kawa, koffie, vgl. *kopi.*

Kawaj (Mal. *kawal*), bewaken, de wacht houden, passen op, wacht, bescherming, bewaker, ook: het

door iemand beschermd gebied, bijv. *keumawaj keubeuë* = op de buffels passen, *djih oereuëng kawaj lõn* = hij is mijn bewaker, *Kawaj XII* = een voormalige federatie van de volgende landschappen: Reuhat, Pameuë, Geumpang, een meunasah v. d. II Moekim Keumala, Keumala Dalam, een deel van Tangsé, Toengkõb, Beunga, Reungeuët, Lamjeuë, Anòë en Ara.

Kawan, kudde, troep, vriend, kameraad, makker, metgezel, maat, volgeling, bediende, aanhang, *meukawan* = iemand (als vriend) volgen, *gadjah meukawan* = een kudde olifanten, *meukeukawan* = in troepen, *lam kawan leumò njan keu lõn sabòh* = van dien troep runderen (wensch ik) er één voor mij, *tjré ngòn kawan* = van den troep gescheiden, *sabòh kawan* = de heele troep.

Kawat, zie *kabat*.

Kawé (Mal. *kail*), hengel, vischlijn, haak of angel (v. e. hengel of vischlijn), *keumawé* = hengelen, met een hengel visschen, *djalõ kawé* = vischprauw, *kawé darat* = landhengel, *kawé la^{e}õt* = zeehengel, zeevischlijn, *kawé hoeë*, of *kawé toenda* = sleeplijn, *kawé ranggõng* = dieplijn met hoornen dwarsarm, *kawé teupah* = vischlijn met klos (voor zeevischvangst), *kawé theun* = id. (voor rivier-vischvangst), *kawé glajang toekòng* = vischlijn met vlieger, *kawé tambang* = hengel met lang op een klos gerold touw, *kawé tja^{e}é-tja^{e}é*, of *kawé tjèh-tjèh* = hengel dien men telkens een oogenblik in het water houdt en dan weer met een ruk ophaalt, *kawé peudja^{e}*, of *kawé poeba* = hengel waarbij de visscher langs den oever voortloopt, *kawé reuntang* = een beug of samengestelde vischlijn, *kawé rimoeëng* = groote haak om tijgers te vangen (ook voor krokodillen en leguanen), *ië kawé lhan* = water waarin men eenigen tijd een hengelhaak heeft gelegd die reeds door een visch ingeslikt is geweest (middel tegen pijn bij het slikken).

Kawén, trouwen, huwen, huwelijk, echt, vgl. *nikah, gatib, katib*, bijv. *peukawén* = doen huwen, uithuwelijken, in den echt verbinden (vgl. *peunikah, peukatib, poemeulintèë*), *lõn geumeung peukawén ngòn poetròë* = ze willen mij met een prinses laten trouwen, *meuhat geumeukawén ngòn sabé radja* = hij zal stellig huwen met iemand die evenzeer (mede) van vorstelijken bloede is.

Kawét (Mal. *kait*), haak, weerhaak, vgl. *hõb, kawé, iseuëng*, bijv. *kawét badjèë* = haakje tot sluiting v. e. baadje, *reunòng meukawét* = stok met weerhaak om vruchten v. d. boomen af te halen, *kawét keureutõïh* = patroontrekker, *kawét geuniréng* = een aan het einde haakvormig omgebogen staafje ijzer dienende om houtsplinters uit een uitgeholde scheede v. e. wapen te verwijderen, *sikin kawét*, of *sadeuëb kawét* = sikkel om gras te maaien.

Kawi, in *tanòh kawi* = e. s. v. roode aarde of klei.

Kawõïh, I schoeisel, schoen, laars, *kawõïh seumajang* = bidsandalen, — II dienst, bijv. *hadjatlõn meung maté dijoeb kawõïh gata sinòë* = mijn verlangen is slechts om in uw dienst hier te sterven.

Kawõj (v. Arab. *qaul*), geleerde beslissing.

Kawõm (v. Arab. *qaoem*), volk, geslacht (d.z. volgens de oude patriarchale indeeling allen wier geslachtslijst in de mannelijke lijn nagegaan op denzelfden stamvader uitkomt), vgl. *bangsa, bië^{e}, soekèë*, bijv. *oereuëng meukawõm* = van ouds gevestigde notabele families, *panglima kawõm* = vroeger hoofd of leider v. e. kawõm, *kawõm Éseulam* = de Moslimsche gemeente.

Kèb, zie *khèb*.

Kéb, zak (v. e. jas), *kéb badjèë* = zak v. e. baadje.

Kèë I (Mal. *koe, akoe*), ik, mijn, me, mij (vooral gebezigd tot kinderen, tot zijnsgelijken wanneer men die ruw toespreekt, tot dienaren, enz.), vgl. *lõn, oelõn, oelõntoean* (als voorvoegsel v. werkwoordstammen en als achtervoegsel v. zelfstandige naamw. en werkwoorden vervangen door *koe*), bijv. *kèë keudröë* = ikzelf, *kèë hana pèng* = ik heb geen geld, *roemòh kèë* = mijn huis, *kèë pò*, of *atra kèë* = de mijne, *kèë ka koedja*$^{\varepsilon}$ = ik ben gegaan, *kèë han koetoepeuë* = ik weet het niet, *adoeënkoe* = mijn oudere broeder, *rab djitjangkoe* = hij heeft me haast gehouwen, *meukahkèë* = tutoyeeren, — II in *oe kèë*, e. s. v. klapper met zeer korten stam en kleine groene vruchten die een bijzonder smakelijk klapperwater geven (op Java *klåpå poejoeh*), — III steentjes of zaden (ook wel: kalkstreepjes op den wand, knoopen in een touw, prikken v. gaatjes in den bladsteel v. d. sagopalm, enz.) gebruikt als hulpmiddelen bij het berekenen v. getallen, het afmeten van zekere hoeveelheden, enz.

Kèëloehoe (v. Arab. *qaoeloehoe* = zijne uitspraak, beslissing), praatjes, gezeur, veel noten op zijn zang hebben.

Kèëwasa (Mal. *koeasa*), macht, aanzien, vermogen, machtig, krachtig, sterk, *pò geutanjòë kèëwasaneu that* = onze heer is zeer machtig, *oereuëng njang na kèëwasa* = valide mannen, *boebé kada na kèëwasa* = naar de mate van uw vermogen, *keureuna kèëwasa Toehan trõn mala*$^{\varepsilon}$*ikat* = door Gods almacht daalden de engelen neder, *oelõn hana kèëwasa lõndja*$^{\varepsilon}$ = ik heb geen lust om te gaan.

Kèh, I of *plõ*$^{\varepsilon}$ *kèh*, lucifersdoosje, *aneu*$^{\varepsilon}$ *kèh* = lucifer, *soeë kèh* = afgebrande lucifer, — II *kèh-kèh* = krabben, krauwen.

Kèkè$^{\varepsilon}$, zie *khè*$^{\varepsilon}$*-khè*$^{\varepsilon}$.

Kém, zie *khém*.

Keu, I gij, je, jij, jouw (als bezitaanduidend achtervoegsel achter een zelfstandig naamw. of als object-aanduidend achtervoegsel achter een werkwoord — behoorende bij *kah*), bijv. *hòka tangkoelõ*$^{\varepsilon}$*keu* = waar is je hoofddoek?, *ba*$^{\varepsilon}$ *koetjõmkeu* = laat ik je eens zoenen, — II voorzetsel v. plaats: aan, naar, tot, voor, om, jegens, aangaande, wat betreft, ten aanzien van, vgl. *ba*$^{\varepsilon}$ en Mal. *akan*, bijv. *djih na gaséh keu lõn* = hij heeft medelijden jegens mij, *keu peuë goena* = tot welk nut?, waartoe?, *njòë keu lõn njan keu gata djéh keu djih* = dit is voor mij, dat is voor U en dat daar is voor hem, *keunòë, keunan, keudéh* = hierheen, daarheen, gindsheen, bijv. *peuë boeëtkeu keunòë* = wat doe je hier?, *keudéh-keunòë* = dooreen wriemelen, *njang keubit* = in waarheid, *ada*$^{\varepsilon}$ *keu meunan* = indien het zóó is, *keudröë* = zelf, eigen, vanzelf, alleen, — III vóór telwoorden om ranggetallen te vormen, bijv. *keusa, keudoea, keulhèë* = ten eerste, ten tweede, ten derde, — IV achtervoegsel van versterking of nadruk en aanwijzing van gezegde (vgl. *lé* en Mal. *lah*), bijv. *njòkeu* = inderdaad, *matékeu kah* = crepeer dan maar, *nakeu* (vgl. Mal. *adalah*) = het is een feit dat, het geschiedde dat, *kakeu* (vgl. Mal. *soedahlah)* = afgedaan, klaar, uit ermee, bijv. *nakeu kirakira limòng boeleuën* = het duurde ongeveer vijf maanden, *njankeu sabab* = dat is de reden, *soenggõhkeu* = het is heusch waar, *njòëkeu labalõn* = dit is mijn winst, *hanakeu* = het is er werkelijk niet.

Keuba, of *keukeuba*, op elkaar gedrukt gestapeld, in massa's.

Keubah, neerleggen, neerzetten, plaatsen, opbergen, in bewaring geven, toevertrouwen, leenen, in pand geven, vgl. *peudoeë*$^{\varepsilon}$, *trõh*, bijv. *pat takeubah lõn gata ka tadja*$^{\varepsilon}$ = waar laat ge mij nu gij weggegaan

zijt?, *bè$^{\varepsilon}$ takeubah lōn di loea* = laat mij niet buiten blijven, *pèngdji djikeubah dalam peutòë* = hij legde zijn geld in de kist, *dijoeb boebajang peudeuëng Toehan neukeubah tjeuroega* = in de schaduw v. h. zwaard stelde God het paradijs, *keuneubah* (of *teuneurōh*) = het bewaarde (geld of goed), *keumeubah* (of *teumeurōh*) = iets in bewaring geven.

Keubaj, onkwetsbaar, *èleumèë keubaj* = wetenschap of tooverkunst der onkwetsbaarheid, *keubaj noehō* = onkwetsbaar voor het blanke wapen, *peutamòng ra$^{\varepsilon}$sa keubaj* = inwrijven van kwik (in de huid) om onkwetsbaar te worden, *minjeu$^{\varepsilon}$ keubaj si$^{\varepsilon}$oeròë* = e. s. v. olie die voor één dag onkwetsbaar maakt.

Keubeuë (Mal. *kerbau*), karbouw, buffel, bijv. *keubeuë agam* = buffelstier, *keubeuë inòng* = buffelkoe, *inòng keubeuë* = buffel die de kudde vóórgaat, *aneu$^{\varepsilon}$ keubeuë* = buffelkalf, *keubeuë boelèë tjitja$^{\varepsilon}$* = grijze buffel, *keubeuë poetéh tala$^{\varepsilon}$* = blesbuffel, *keubeuë djagad* = albino-buffel, *keubeuë oeteuën* = in het wild rondloopende buffel, *keubeuë djoeah,* of *keubeuë tjeubeuëh,* of *keubeuë boeëh* = een wilde buffel, *dròb keubeuë* = opvangen v. (verwilderde) buffels, *keubeuë pò$^{\varepsilon}$* = vechtbuffel, *sië keubeuë* = buffelvleesch, ook: buffels slachten, *keubeuë meukawan* = een kudde karbouwen, *keubeuë tjrab* = span van twee buffels (bijv. voor ploeg of egge), *keubeuë peunoelang* = buffel die de pas getrouwde vrouw van haar schoonmoeder ontvangt bij haar eerste bezoek.

Keubeuëng, vak v. e. rijstveld, vgl. *tipè$^{\varepsilon}$,* bijv. *padoem keubeuëng njang ka tapoela* = hoeveel vakken sawah hebt ge reeds beplant?

Keubò, van pandanbladeren of biezen gevlochten doos met deksel.

Keubòh, opgezwollen (v. d. beenen).

Keubòïh, z.g.n. slaap in de ledematen, mierenkriewel (een soort van verdooving met pijnlijk gevoel, vgl. Mal. *semoetan*), bijv. *gaki- (djaröë-) lōn siblah keubòïh* = mijn eene voet (hand) slaapt.

Keubōn (Mal. *keboen*), tuin, *keubōn boengòng* = bloementuin.

Keudab, in *ië keudab,* het eerste water dat men des morgens vroeg uit put, bron, of rivier heeft geschept (dat dus nog door geen hand beroerd is) en dat als bijzonder heilzaam (geneeskrachtig) wordt beschouwd.

Keudang, zie *keudōt.*

Keudangsa, of *keulangsa,* boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. e. citrussoort waarvan de vrucht uit de hand wordt gegeten.

Keudawōng, e. s. v. woudboom (Parkia biglobosa, Benth.), *aneu$^{\varepsilon}$ keudawōng* = de zaden hiervan welke als drogerij in de geneeskunde worden gebruikt.

Keudè (Mal. *kedai*), markt met stalletjes, kraampjes, winkeltjes (*pintō*) met bijliggende woningen zooals men die in iedere dichtbevolkte streek aantreft en die daar het centrum van vertier vormen.

Keudeukè, *bòh keudeukè,* vruchten v. Terminalia arborea, K. & V. als drogerij in de geneeskunde gebruikt.

Keudeukèt, gierig, vrekkig (vgl. *kriët*), *kriët-keudeukèt* = aartsgierig, buitengewoon gierig.

Keudidi, e. s. v. snip of strandlooper.

Keudjab, knip met de oogen, blik, *sikeudjab* = een oogenblik, even, een wijle, vgl. *si$^{\varepsilon}$at, sisa$^{\varepsilon}$at, sidjamòng, sikléb mata, sikoetjöb mata, sikléb-siklab, sikoetika, sabòh watèë,* bijv. *taprèh dilëë sikeudjab* = wacht eerst even, *lōn teubiët sikeudjab* = ik ga even uit, *lōn éh sikeudjab* = ik heb een oogenblik gelegen.

Keudjang, vermoeid, uitgeput, doodop, vgl. *pajah, trō$^{\varepsilon}$, leutéh, hè$^{\varepsilon}$,* bijv. *poeléh keudjang* = zich herstellen v. vermoeienis, uitrusten, uitgerust.

Keudji, schande, verguizing, leelijk,

laag, slecht, verachtelijk, gemeen, schandelijk, vgl. *ajéb*, bijv. *oelõn ajéb malèë keudji* = ik ben een voorwerp v. schande en oneer, *bèᵉ djeuët keudji keu lõn* = laat mij niet verguizing ten deel vallen.

Keudjöt, schrik, *teukeudjöt* = verschrikt, opgeschrikt, ontsteld, *peukeudjöt* = doen schrikken.

Keudjroeën, titel v. sommige zelfbestuurders in de Onderhoorigheden (vooral in Meulabõh), *keudjroeën meuïh* = vroeger een ambtenaar v. d. Soeltan belast met het innen der belasting in goud in de Kawaj XII.

Keudò, vuil, onzindelijk, smerig, onrein, afval v. allerlei aard dat op het water drijft, vgl. *tjeuma, seumaᵉ, ligan, teubòïh, koetõ, brõïh, dhõj, brõᵉ.*

Keudoendõng, boom met eetbare vrucht terwijl het hout veel voor levende heiningen wordt gebruikt.

Keudõt, kreuk, rimpel, plooi, *keudangkeudõt* = kreukelig en gerimpeld.

Keudròë, zie *dròë.*

Keuë, vóór, vgl. *adab, nab,* opp. *likõt,* bijv. *dikeuë roemòhlõn* = vóór mijn huis, *goembaᵉ keuë* = haarlok op het voorhoofd, *djih dikeuë tamòng* = hij ging (de anderen) vóór naar binnen, *lõndjaᵉ oe keuë* = ik loop vooraan, *gigòë dikeuë* = voortanden, *Sabtoe dikeuë* = aanstaande Zaterdag, *meukeuë* = met het front gericht zijn naar, *meukeuë oe timoe* = met de voorzijde naar het Oosten gekeerd, *peulikõt dõnja peukeuë akhérat* = deze wereld achter zich en de andere wereld vóór zich hebben.

Keuëh, oude looden of tinnen inheemsche munt vroeger voor het marktverkeer geslagen en zonder vaste waarde.

Keuëng, kin.

Keuᵉeuëng, heet, gepeperd, prikkelend, scherp v. smaak, een brandend of bijtend gevoel veroorzakend, vgl. *peudaïh, sia,* bijv. *goelè masam keuᵉeuëng* = zuur heete goelè.

Keuh, vraagwoord geplaatst achter het hoofdwoord v. h. gezegde om aan den zin een vragende beteekenis te geven (vgl. Mal. *kah*), bijv. *boe ka masaᵉ keuh* = is de rijst al gaar?, *gòbnjan geudjaᵉ keuh atawa han* = gaat hij of gaat hij niet?, *nakeuh atawa hana* = is het er of is het er niet?

Keuᵉiëng, of *kiᵉiëng,* lendenen, middel, middellijf, vgl. *pinggang,* bijv. *keuᵉiëng boebèë* = het vernauwde dunne gedeelte v. e. fuik, *keuᵉiëng parang* = het smalle dikke gedeelte v. h. lemmet v. e. kapmes (dichtbij het gevest), *keuᵉiëng djeungki* = het smallere gedeelte v. e. djeungki, *ikat-* (of *talòë-*) *keuᵉiëng* = lendengordel.

Keuᵉïh, iets (met de punt v. d. voet of met 't uiteinde v. e. stok) een schop of slag geven zoodat het in de hoogte of een eind weggeslingerd wordt.

Keukaj (Mal. *kekal*), bestendig, duurzaam, blijvend, eeuwig, voortdurend, onvergankelijk, bijv. *ka keukaj djidoeëᵉ njan* = hij heeft zich blijvend daar gevestigd, *peuë njang keukaj lam dõnja njòë* = wat is er bestendig in deze wereld?, *keukaj-* (of *rakòt-,* of *djaban-,* of *deuka-,* (of *rakòt-,* of *djaban-,* of *deuka-,* kige (vaste) hand, *Toehan neubri oedèb njang keukaj* = God geeft het eeuwige leven.

Keukang, gebit (v. e. paard), *talòë keukang* = leidsel, *bõh keukang* = (een paard) het gebit aandoen.

Keukindang, uitwendige langsplanken v. d. wand boven den vloer v. e. huis.

Keukoepaᵉ, kinderarmbandjes waarvan de holle ruimte veelal met rinkelende voorwerpjes zijn gevuld.

Keukoera, e. s. v. kleine moerasschildpad, zie *koera-koera.*

Keukoerõᵉ, zie *koerõᵉ-koerõᵉ.*

Keulangsa, zie *keudangsa.*

Keulasi, matroos.

Keulèrèᵉ, ons woord „klerk".

Keuloearga, verwanten (bloed- en aan-

verwanten), familie, vgl. *wali-karōng, sèëdara, sampèë, kawōm, koeroe, bangsa, biëᵉ, soenoet, soekèë.*

Keuloebōng, dekmantel, sluier, *meukeuloebōng* = onder een kleed verscholen, *peukeuloebōng* = toedekken, omsluieren, vgl. *tōb.*

Keuloekeusah, verdriet, spijt, hartzeer.

Keuloeloe, zie *kloeloe.*

Keumaïh (Mal. *kemas*), ingepakt, bijeengepakt (v. goederen), gereed, klaar, in orde gemaakt, toegerust, vgl. *séb, tjakab, lheuëh, abéh, seuleusòë,* bijv. *ka keumaïh baranglōn* = mijn goed is al ingepakt, *keumaïh that badandji* = hij zit goed in het vleesch, *narit ka keumaïh* = de besprekingen zijn geëindigd, *pakat ka keumaïh* = het verbond is gesloten, *ka keumaïh kawén aneuᵉ si N* = is het huwelijk van N's dochter al in orde?, *peukeumaïh* = eindigen, klaar maken, pakken (vgl. *peulheuëh, peuᵉabéh*), *bandoem peukeumaïh dròë* = allen maakten zich klaar, *peukeumaïh narit* = een afspraak uitvoeren.

Keumala, I edelsteen, wonderkrachtige steen, ook: mysterieuze glans, bijv. *moekadji meutjeuhaja lagèë keumala* = *moekadji meukeumala* = haar gezicht glanst als een karbonkel.

Keumamaïh, e. s. v. stokvisch (uit de Malediven ingevoerd).

Keumang (Mal. *kembang*), ontplooid, geopend, ontloken, open, in bloei, zich openen, ontplooien, ontluiken, vgl. *teuhaïh, koembèë,* opp. *koentjōb,* bijv. *boengòng keumang* = ontloken bloemen, bloesem, *teungòh keumang* = in vollen bloei (v. bloemen), *peukeumang* = openen, ontplooien.

Keumarèë (Mal. *kemarau*), droog jaargetijde, vgl. *moesém khoeëng.*

Keumat, *meukeumat,* aan iets blijven haken, blijven kleven, vgl. *meusangkōt, meutjawièᵉ,* opp. *djeulaïh,* bijv. *idjalōn meukeumat baᵉ doeròë* = mijn kleed is aan de doornen blijven haken, *meukeumat ngòn geutah* = met gom vastzitten, *ka meukeumat-* (of *ka kòng-*) *narit* = het (huwelijks) aanzoek heeft vastheid verkregen (is aangenomen), *geutanjòë ka keunòng oedjeuën sabah njan idjateu meukeumat baᵉ badan* = wij kregen een regenbui zoodat onze kleeren op het lichaam kleefden, *beukah badjèèlōn meukeumat baᵉ pageuë* = mijn jas is ingescheurd daar ze aan de heining is blijven haken, *Si N. maté meukeumat adòë* = N. (de kraamvrouw) is gestorven daar de jongere broer vast bleef zitten.

Keumbaj (Mal. *kembal*), in *keumbaj boendi* = allerlei van papier geknipte voorwerpen die men boven de wieg v. e. kind ophangt om het zoet te houden.

Keumbeuë, of *keumeuë* (Mal. *kembar*), tweeling, zaken die bij elkander behooren, *pisang-* (of *pineung-*) *meukeumbeuë* = tweelingpisang's (of pinangnoten), *doelōn meukeumbeuë* = philippine-cocons.

Keumbōng (vgl. Mal. *kemboeng, gemboeng, gelemboeng*), vlies, blaas, opgeblazen, opgezet, opgezwollen, gezwollen, bol, vgl. *keumòng, keubòh, beutêng, boesōng,* enz., bijv. *badjèèlōn meukeumbōng* = mijn baadje is opgeblazen, staat bol (bijv. door den wind), *keumbōng ië* = brandblaar, *keumbōng proeëtlōn sabab padjōh laboe* = mijn buik is opgezet wegens het eten van laboe's, *badan keumbōng* = gezwollen v. h. lichaam, *keumbōng mata* = gezwollen oogen.

Keumeu, zie *keumeung.*

Keumeuë, zie *keumbeuë.*

Keumeukha, of *kamkha* = e. s. v. zijden damast.

Keumeukòh, zie *kòh.*

Keumeunan, ons woord „kommandant".

Keumeung, I (bij afkorting ook *meu, meung*), willen, zullen, wenschen, voornemens zijn, van plan zijn, vgl. *tém,* bijv. *padjan takeumeung-* (of *tameung-*) *bajeuë* = wanneer wilt ge betalen?, *lōnkeumeung-* (of *lōn-*

meung-) dja$^{\varepsilon}$ keudröë = ik zal zelf gaan, *lõnmeung marit ngòn dröë* = ik wil hem spreken, *djih djikeumeung-* (of *djimeung-*) *meulajeuë* = hij is voornemens op reis te gaan, *peuë tameung peugah* = wat wilt ge zeggen?, *kamöë moemeudja$^{\varepsilon}$* (*moe* uit *kamöë* en *meu* = *meung* uit *keumeung*) = wij willen of zullen gaan, *djipeugèt sabòh koeta keureuna djikeumeung moeprang* = zij legden een versterking aan daar ze oorlog gingen voeren, — II *keumeung* of *keumeu* = ongepelde rijst geroosterd (bij voorkeur) in een ouden gebarsten rijstpot (*neuleuë$^{\varepsilon}$*), cfm. *beureutéh*.

Keumië$^{\varepsilon}$, of *kimië$^{\varepsilon}$*, onder den arm steunende op de heup dragen, in den arm boven de heup dragen, vgl. *kilè$^{\varepsilon}$*.

Keumiët, bewaken, de wacht houden, passen op, vgl. *kawaj, djaga, kalòn*, bijv. *tadja$^{\varepsilon}$ keumiët padé oe blang* = ga de wacht op het rijstveld houden (opdat de rijstdiefjes de rijst niet opeten), *keumiët lampõih* = op de tuinen passen, *keumiët didjeurat* = het bewaken van het graf (vanaf den begrafenisdag tot den eerstvolgenden Vrijdag om het zoo gevreesde bezoek der grafengelen te verijdelen).

Keumili, een eetbaar knolgewas (Coleus tuberosus Benth.).

Keumiröë, I (Mal. *kemiri*), een oliehoudende noot v. Aleurites moluccana, Willd., vgl. *bòh krèh*, — II *bòh keumiröë* = scrotum, testikels, vgl. *bòh krèh, talöë njawòng*.

Keumoedèë, of *koemoedèë*, boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. d. mengkoedoe (Morinda citrifolia, L.).

Keumoedi$^{\varepsilon}$in (Mal. *kemoedian*), vervolgens, daarna.

Keumoedòë (Mal. *kemoedi*), roer, stuur (v. e. vaartuig), *keumoedòë dòng* = lang roer door één persoon staande gehanteerd, *keumoedòë beudé* = de kolf v. e. geweer (vgl. *keutjoebõng beudé*), *djigõt keumoedòë* = zij trokken het roer om.

Keumoeën, neven en nichten (kinderen v. broeders en zusters of van volle neven en nichten).

Keumoekõïh, zie *koemoekõïh*.

Keumoendjõng, zie *koendjõng*.

Keumoenèng, de kemoening-boom (Murraya exotica, L.) met licht geel hard hout.

Keumoenjan, of *koemoenjan*, of *koemeunjan* (Mal. *kemenjan*), benzoë, wierookhars (afkomstig v. Styrax Benzoin, Dryand en Styrax sumatrana, J. J. Sm.), bij offermaaltijden en bij het verrichten v. allerlei plechtige handelingen in een wierookpotje als wierook gebrand, *roekò$^{\varepsilon}$ keumoenjan* = e. s. v. cigaret waarvan het wikkelblad meestal uit aren-blad en het binnengoed uit tabak, benzoë, poetjõ$^{\varepsilon}$, salasaribast en kruidnagelen bestaat.

Keumoeraïh, of *poemoeraïh* (Mal. *pemoeras*), donderbus (ouderwetsch soort geweer aan den mond trechtervormig verwijd).

Keumoereuëng, roet, bijv. *keumoereuëng kanèt* = roetaanslag v. e. rijstketel, *keumoereuëng dama* = hars-, fakkelroet.

Keumòng, I opgezet, opgezwollen, opgeblazen, vgl. *keumbõng, keubòh, beuténg, boesõng*, bijv. *goesi keumòng* = gezwollen tandvleesch, *miënglõn keumòng* = mijn wang is opgezet, — II losgelaten, losgeweekt.

Keunaweuët, hut v. takken en bladeren in een boom (zooals rotanzoekers, olifantenjagers, enz. die in het woud moeten overnachten zich wel bouwen tot slaapplaats uit vrees voor wilde dieren).

Keunda$^{\varepsilon}$, of *kheunda$^{\varepsilon}$*, of *kahnda$^{\varepsilon}$* (Mal. *kehenda$^{\varepsilon}$*), begeerte, verlangen, wensch, wil, vgl. *nabsoe, tjinta*, bijv. *peuë keunda$^{\varepsilon}$ gata* = wat is uw begeerte?, *sòë na kheunda$^{\varepsilon}$ peuneudjeuët Toehan boediadari* = wie verlangt naar de door God geschapen hemelnimfen?, *han tröih nabsoe ban takheunda$^{\varepsilon}$* = ge krijgt niet gedaan wat ge wenscht, *lõn*

kahnda$^{\varepsilon}$ peukawên poetròë ngòn kranilõn = ik wil de prinses uithuwelijken aan mijn schrijver.

Keundõ (Mal. *kendoer*), slap, los, niet gespannen, vgl. *goeroeë$^{\varepsilon}$*, opp. *taré$^{\varepsilon}$*, bijv. *oereuëng toeha koelét keundõ* = van een oud mensch is de huid slap.

Keunèng (Mal. *kening*), of *boelèë keunèng* = wenkbrauwen, *trõn keunèng* = de wenkbrauwen fronsen (v. toorn), *meutangkõb keunèng* = elkaar (boven den neus) rakende wenkbrauwen, *sakét keunèng* = hoofdpijn boven de oogen.

Keuneulheuëh, zie *lheuëh.*

Keuneuroekam, wierookhars (?).

Keung, vruchten met de tanden schillen, vgl. *tjéb.*

Keunjèt, een plotselinge beweging maken (v. schrik of pijn).

Keunjoeët, samengetrokken, verschrompeld, ineengekrompen, vgl. *keu$^{\varepsilon}$òt.*

Keunòng (Mal. *kena*), geraakt, getroffen, raak, goed getroffen, geslaagd, geschikt, in orde, goed, mooi, ook: behagen, bekoren, welgevallen, behagen scheppend in, houdend van (vgl. Mal. *kenan*), bijv. *meunan gòh tjit keunòng* = zoo is het nog niet in orde, *hana meukeunòng ba$^{\varepsilon}$ atélõn* = het bevalt mij niet, *keunòng that atélõn keu aneu$^{\varepsilon}$ njan* = ik vind dat kind zeer aardig, ik schep behagen (heb schik) in dat kind, *keunòng beudé* = door een geweer getroffen, geraakt, *keunòng ta$^{\varepsilon}$* of *keunòng tjang* = door zwaardhouwen getroffen, een houw gekregen hebbend, *keunòng oedjeuën* = nat geregend, *keunòng glanteuë* = door den donder (bliksem) getroffen, *keunòng da$^{\varepsilon}$wa* = aangeklaagd, *keunòng narit,* of *keunòng peukara* = in een proces gewikkeld zijn, *djih ka keunòng padan* = hij heeft zich laten overhalen, *keunòng seurapa oereuëng tjhi$^{\varepsilon}$* = getroffen door den vloek van ouders, *keunòng nadjih* = in aanraking gekomen met iets wat volgens de Wet onrein is, *keunòng tjheuë* = in de schaduw staand, *keunòng doe$^{\varepsilon}$a* = door het gebed getroffen (bezworen) worden, *keunòng tawa* = onder den invloed van bezwering zijn, *keunòng koelat* = getroffen door paddenstoelen-tooverij, *keunòng hékeumat* = betooverd, *peukeunòng* = toovermiddel, betooveren, treffen, aanraken, *peukeunòng ngòn sigò panah* = met één pijlschot treffen, *peukeunòng gòb* = het betooveren v. d. medemensch, *gòb peukeunòng* = een betooverde, *teukeunòng* = geraakt, getroffen, betooverd, *oereuëng teukeunòng* = iemand die betooverd is, *teukeunòng djén* = door een geest getroffen; *keunòng* heet ook de jaarberekening op grond v. „ontmoetingen" van het sterrebeeld de Schorpioen en de Maan, *soebra ban oedjeuën keunòng sa* = een rumoer als de regen van keunòng I, *keunòng siblaïh taboe djareuëng keunòng sikoereuëng taboe rata* = in de keunòng 11 wordt hier en daar in keunòng 9 overal zonder onderscheid gezaaid.

Keu$^{\varepsilon}$òt, krimpen (van goed na gewasschen te zijn), verschrompelen, vgl. *keunjoeët.*

Keupa$^{\varepsilon}$, of *keupra$^{\varepsilon}$,* vleugel, vlerk, *meukeupa$^{\varepsilon}$-keupa$^{\varepsilon}$* (Mal. *mengepa$^{\varepsilon}$-ngepa$^{\varepsilon}$*), klapwieken, met de vleugels slaan, *keupa$^{\varepsilon}$ badjèë* = borstsieraad bestaande uit twee vleugelvormige helften door een spie vereenigd (vgl. *kiambang badjèë*).

Keupala, hoofd (hoofdman).

Keupéng (Mal. *keping*), hulptelw. voor dunne platte voorwerpen, bijv. *peuët keupéng papeuën* = vier planken.

Keupeuë, zie *peuë.*

Keupõ$^{\varepsilon}$, I slaan met de vlakke hand, kloppen of klappen op iets, vgl. *põ$^{\varepsilon}$, teupõ$^{\varepsilon}$, tampa, pò$^{\varepsilon}$, pòh, pèh,* — II groote cylindervormige korf v. boomschors of van bamboe gevlochten staande op een verhoogden vloer (*neudoeë$^{\varepsilon}$ keupõ$^{\varepsilon}$*) onder

een afdak (*djambō keupō*^{e}), vgl. *krōng* en *katéng*.

Keupoela, of *peukoela*, boom en vrucht (*ba*^{e}*- bòh-*) v. Mimusops Kauki, L. waarvan het bruinroode zeer vaste kernhout uit den stam veel gebezigd wordt voor gevesten v. kapmessen terwijl de bruine boonvormige zaden worden gebruikt bij het tjoeka^{e}- of tjatō-spel, *keupoela tjanggè* = de kleine welriekende stervormige bloemen v. Mimusops Elengi, L. die veel aan snoeren worden geregen en in het haar of om den hals gedragen.

Keupōng, omsingelen, omringen, belegeren, insluiten, vgl. *pagab, roempò*^{e}, bijv. *djipagab meukeupōng-keupōng* = ze trachten het (wild) van alle kanten den weg af te snijden, *manò*^{e} *djikeupōng lam abèë* = de kippen graven zich in het stof.

Keupra^{e}, zie *keupa*^{e}.

Keurawat, *sakét keurawat*, pijnlijke aandoening in de ledematen, kramp.

Keureudja (Mal. *kerdja*), werk, arbeid, tot stand brengen, volbrengen, verrichten, ook: feest, feestviering, huwelijksfeest, bruiloft, bijv. *lōn keumeung meukeureudja sigeutoe* = ik wil een klein feest geven, *keureudja moepiasan* = een feest op groote schaal (met wereldsche vermakelijkheden), *roemòh keureudja* = huis waar een (huwelijks-) feest gegeven wordt, *oereuëng pò keureudja* = de menschen die het feest geven, die bruiloft houden, *poephōn keureudja* = beginnen met feestvieren, *soerōh halarat takeureudja* = het gebod van Zijn Goddelijke Majesteit voere men uit, *peuë njang Toehan neutham bè*^{e} *takeureudja* = wat God verbiedt brengt dat ook niet tot stand.

Keureuka^{e}**-keureukè**^{e}, allerlei geluiden dooreen.

Keureukōïh, beermarter.

Keureukōn, schrijver, vgl. *krani*, o.a. in den titel *Keureukōn Katibōj Moeloet* = geheimschrijver des Soeltan's (een oud hofambt).

Keureuléng (Mal. *kerling*), zijwaarts aanzien, een zijdelingschen blik werpen, lonken.

Keureuliëng, een smakelijke riviervisch met weinig graten.

Keureumeuïh, afval, overschot, overblijfsel van iets dat uitgeperst is (bijv. de geraspte klapperpulp waar de klappermelk uitgeperst is), vgl. Mal. *ampas*.

Keureuna, oorzaak, reden, beweegreden, drijfveer, want, omdat, dewijl, toch, immers, vanwege, om der wille van, vgl. *sabab, saweuëb, atra, asaj, moela, phōn*, bijv. *peuë keureuna* = om welke reden?, waarom?, *keureuna loeat* = uit walg, *keureuna babahkeu* = vanwege jouw gepraat, *keureuna Alah* = om Gods wil, om niet, pro Deo, *keureuna dōnja* = wegens beweegredenen v. wereldschen aard.

Keureunèn, ons woord „kolonel".

Keureusé^{e}, I (Mal. *kersi*^{e}), grind, grof zand (of andere kleine voorwerpjes) die men in holle kinderarm- of enkelringen doet opdat deze bij beweging een rinkelend of rammelend geluid (*kroentjōng*) maken, *gleuëng keureusé*^{e} = zulk een ring, vgl. *gleuëng kroentjōng*, — II e. s. v. riviervisch.

Keureutaïh (Mal. *kertas*), papier, *beudé keureutaïh* = voetzoeker, klapper, vuurwerk, *lam keureutaïh ka lōn hanta* = op papier heb ik het neergelegd.

Keureutam-keureutōm, krakend geluid.

Keureutòë, zie *geureutòë*.

Keureutōïh, patroon v. e. geweer.

Keurimoeë, een kleine soort vliegen of muggen die telkens voor de oogen vliegen.

Keuseukōj, bedelnap.

Keusiëb, indruksel (die de huid bij vingerdruk vertoont bijv. bij beriberi).

Keuta, I (Mal. *ketar*), beven, trillen, rillen, sidderen, klepperen, *teukeuta-keuta* = griezelen, vgl. *geuli*, —

II zetel, troon (Mal. *geta*), ook: houten of ijzeren ledikant (geïmporteerd), vgl. *koeroesi, singgahsana, pratajh, panteuë*, bijv. *radja neudoeë*$^{\varepsilon}$ *diateuëh keuta* = de vorst zat op den troon.

Keuta$^{\varepsilon}$**-keutō**$^{\varepsilon}$, kloppend geluid (bijv. dat een houthakker laat hooren of dat v. e. klepper om vogels te verjagen), bijv. *geunab oeröë na meusoe keuta*$^{\varepsilon}$ *keutō*$^{\varepsilon}$ *soe parang oereuëng teumoebang* = elken dag klonk het kloppend geluid v. h. kapmes van iemand die hout kapte.

Keutab, I klappen (met een zweep), — II fraai bewerkte gouden armplaat (ook *poetjō*$^{\varepsilon}$ *reubōng* genoemd).

Keutab keutoeb, dof ploffend geluid, vgl. *leubab leuboeb.*

Keutam keutoem, het dof gonzen v. geweervuur, vgl. *leu*$^{\varepsilon}$*am leu*$^{\varepsilon}$*oem.*

Keutanggi (Mal. *istanggi, setanggi*), e. s. v. droog reukwerk om te branden (bestaande uit een mengsel v. sandelhout, bast v. palasari, garoehout, stinkhout, de gestampte vruchten v. patikala en droge uitgeperste suikerrietstengels).

Keutapang, hooge boom (Terminalia Catappa, L.) met eetbare noten (als amandelen).

Keutapi, of *teutapi,* of *tapi,* maar, doch, echter, evenwel, niettemin, daarentegen, bijv. *djeuët tapi bè*$^{\varepsilon}$ *tatjō*$^{\varepsilon}$ *baranggatòh* = goed dan maar ge moogt niet zoo maar onverschillig welk nemen.

Keutè$^{\varepsilon}$, klanknab. v. e. zacht krakend of rinkelend geluid, *hana meukeutè*$^{\varepsilon}$ *lé* = geen geluid meer te hooren.

Keutèb, I (Mal. *ketip*), de beweging en het geluid dat men maakt door duim en middelsten vinger tegen elkaar aan te knippen, *keutèb djaröë,* vingerbewegingen (bijv. bij het *ratéb),* — II dubbeltje, — III *oedeuëng keutèb* = e. s. v. garnaal.

Keuteuë$^{\varepsilon}$ (Mal. *ketoe*$^{\varepsilon}$), kakelen (v. e. kip die eieren legt), vgl. *meukò*$^{\varepsilon}$*-kò*$^{\varepsilon}$, *meudjaba.*

Keutila (Mal. *ketéla*), de bataat (eetbare aardvrucht Ipomoea Batatas, Lamk.).

Keutipō$^{\varepsilon}$, klanknab. v. h. geplas in 't water door er met de handen in te slaan.

Keutjhi$^{\varepsilon}$, of *geutjhi*$^{\varepsilon}$ (Mal. *ketji*$^{\varepsilon}$ = *ketjil*), dorpshoofd.

Keutjō$^{\varepsilon}$, klutsen.

Keutjoebōng, I vliegende eekhoorn(?) of vliegende kat(?), vgl. *meuloeë*$^{\varepsilon}$, — II e. s. v. kromme dissel (met zwak gebogen lemmer), vgl. *rimbaïh,* — III kolf (v. e. geweer), *keutjoebōng beudé* = kolf v. e. geweer, vgl. *keumoedòë beudé.*

Keutoeban (Mal. *toeban-toeban*), vruchtwater (dat vóór de geboorte v. h. kind naar buiten vloeit), vgl. *daneuj,* ook: het eivlies dat het kind vóór zijn geboorte omsluit, vgl. *sarōng,* bijv. *bitjah keutoeban* = het geboortevlies is gesprongen.

Keutoejōng, of *koetoejōng,* of *geutoejōng,* aarden watervat, vgl. *tajeuën, geupét.*

Keutoemba (Mal. *ketoembar*), koriander zaad, vgl. *aweuëh.*

Keutoembét, een als groente genuttigde plant (Desmodium Scalpe, DC.).

Keutoemboe, een potje (uitheemsch) v. messing of zilver zonder deksel soms dienende tot berging v. allerlei specerijen die bij de sirih wel worden genuttigd (weinig meer aangetroffen).

Keutoepat, of *geutoepat* (Mal. *ketoepat*), gaargestoomde rijst in een van kokosbladeren gevlochten kubusvormig zakje verpakt.

Keutoepōng, I een ledige klapperdop, klappervrucht waaruit het klapperwater verwijderd is (bijv. doordat een klapperrat daarin een gat heeft gemaakt), — II oorlel.

Keutoetō$^{\varepsilon}$, of *kleuëng keutoetō*$^{\varepsilon}$, e. s. v. uil (een jobsbode).

Khalapé, *moekhalapé,* loeien, rommelend geluid voortbrengen als v. d. donder.

Khalé$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *chaliq*), Schepper.

Khaléh (v. Arab. *chaliç*), zuiver, oprecht.

Khali (v. Arab. *chali*), ledig, eenzaam, *hana khali* = onophoudelijk, aanhoudend, vgl. *hana soenjòë, hana padòë, hana teudōh, hana reuda*, bijv. *geuteu$^{\varepsilon}$oëm asòëdji hana khali* = men zal roosteren hun vleesch zonder ophouden, *oeròë njan prang hana khali* = op dien dag werd er onophoudelijk gevochten.

Khalipah (v. Arab. *chalifah*), kalief, vorst, koning, bijv. *khalipah nanggròë neugeunggam* = als koning heerscht hij over zijn rijk.

Khan, een stuk, de helft, bijv. *meukhan-khan* = in stukken, *abéh poetōïh ba$^{\varepsilon}$ oe meukhan* = kokosboomen worden in tweeën gespleten, *sikhan* = de helft, halverwege, éénzijdig, *ō$^{\varepsilon}$ sikhan oelèë* = een plekje haar aan één zijde v. d. kruin, *badjèë sikhan sapaj* = een baadje met halve (tot aan de elleboogen reikende) mouwen, *soeët reuntjông sikhan* = een dolk halverwege uit de schee trekken, *maté sikhan* = éénzijdig verlamd, *sikhan oeròë* = een halve dag.

Khè$^{\varepsilon}$-khè$^{\varepsilon}$, I *meukhè$^{\varepsilon}$-khè$^{\varepsilon}$*, lachen, schaterlachen, luidkeels lachen, vgl. *khém, meuhah-hah, meukhi$^{\varepsilon}$-khi$^{\varepsilon}$*, — II *khè$^{\varepsilon}$-khê$^{\varepsilon}$*, of *kèkè$^{\varepsilon}$*, e. s. v. parkiet of groene papegaai (Mal. *kékè$^{\varepsilon}$*), vgl. *seurindét, tanië, bajeuën.*

Khèb, I of *kèb*, vuurslaan, *khèb apoej* = vuur maken met behulp v. e. vuurslag, *beusòë khèb* = een halvemaanvormig stukje ijzer om vuur te slaan, *beudé meukhèb* = geweer met slaghoedje, voorlader, — II *khèb*, of *khòb*, stinkend, stank, vgl. *tjeungèh, khiëng, khië, khōh, meuhòng, hamèh, hangèt, hanggōj, hanji, tjhoeëng.*

Khéb-ngab, verstomd (v. e. geluid).

Khèh, slaan boven den neus zóó dat meestal de dood erop volgt, bijv. *ngòn batèë neupéh koekhèh ba$^{\varepsilon}$ moeka djih* = ik zal hem met een wrijfsteen op zijn neus den genadeslag geven.

Khém, of *kém*, lachen, ook: hinniken, vgl. *meukhè$^{\varepsilon}$-khè$^{\varepsilon}$, meuhah-hah*, bijv. *djikhém òh gleuën* = hij lachte tot hem de tranen over de wangen liepen, *khém-khém* = al maar lachen, *khém meuhah-hah* = schaterend lachen, luidkeels lachen, *khém teusinjòm* = eventjes (steelsgewijze) lachen, glimlachen, meesmuilen, *peukhém* = iemand uitlachen, toelachen, om iets of iemand lachen, *peukhém lê gòb* = door de menschen uitgelachen.

Khèm-khòm, ruzie hebben.

Khéng-khéng, klanknab. v. h. gejank v. e. hond, janken, vgl. *rawōng, ranggōng, koengkōng, drōïh.*

Kheuën, zie *kheun.*

Kheuët, hand van schrijven, bijv. *kheuëtdji djròh that* = hij schreef een zeer fraaie hand.

Kheun, of *kheuën*, zeggen, spreken, praten, vertellen, vermelden, beweren, ook: meenen, wanen, houden voor, vgl. *peugah, marit, toetō*, bijv. *kheun tan* = neen zeggen, *kah bè$^{\varepsilon}$ kapòh djikheun* = jij moet niet slaan zei hij, *lōn hana pèng lōnkheun* = ik heb geen geld zei ik, *ka neukheun* = u heeft al gezegd, *lōn kheun meunòë djikheun meudéh* = ik spreek zus en hij zoo, *bè$^{\varepsilon}$ meunan takheun* = spreek niet zóó, *kheun nan* = den naam vermelden, *gala$^{\varepsilon}$ that atédji ka wòë aneu$^{\varepsilon}$dji njang djikheun ka maté* = hij was zeer verheugd dat zijn kind terug was dat hij voor dood had gehouden, *meusé Alah neukheun dalam Koeroe$^{\varepsilon}$an* = zooals God het zegt in den Koran.

Kheunda$^{\varepsilon}$, zie *keunda$^{\varepsilon}$.*

Kheureuma (v. Arab. *choermā*), dadel, bijv. *poela djabét ngòn kheureuma* = rozijnen en dadels planten.

Khi$^{\varepsilon}$-khi$^{\varepsilon}$, *meukhi$^{\varepsilon}$-khi$^{\varepsilon}$*, gichelen, in de vuist lachen, vgl. *meukhè$^{\varepsilon}$-khè$^{\varepsilon}$, meuhah-hah, khém*, bijv. *djikhém meukhi$^{\varepsilon}$-khi$^{\varepsilon}$* = hij lachte gichelend.

Khianat, zie *kianat.*

Khië, rans, ransig, garstig (stank v. gebraden olie).

Khiëng, stinkend, stank, walgelijke reuk, vgl. *khië, khōh, khèb, meuhòng, hamèh, hangèt, hanggōj, hanji, tjhoeëng, tjeungèh.*

Khimah (v. Arab. *chimah*), tent.

Khòᵉ, I met zijn snuit wroeten, bijten (v. e. varken), — II tegen iets aan slaan, tikken, bijv. *khòᵉ keuëng* = een slag geven tegen de kin.

Khòb, zie *khèb.*

Khōb, of *kōb,* bedekken of overdekken met iets bolvormigs of iets dat gewelfd is, bijv. *papeuën khōb* = de beide planken die men daksgewijze over een lijk aanbrengt in den grafkuil (als geen lijkkist wordt gebruikt), *Pintō Khōb* = het bekende gewelfde poortje te Koeta Radja, *khōb* heet ook de op hoogst primitieve wijze van twee gebroken aarden pannetjes vervaardigde oven v. d. goudsmid.

Khoeëng, droog (v. h. weer), bijv. *moesêm khoeëng* = de droge moesson (vgl. *keumarèë*), *khoeëng that hana oedjeuën* = het is erg droog er valt geen regen.

Khoet, de voor iets bepaalde grens van tijd, maat of behoorlijkheid, het toebedeelde lot, lotsbeschikking, bijv. *oeròë njòë gòh lòm khoet tröïh keunòë* = het is vandaag nog geen tijd om hier te komen, *ka meunan khoet lam dōnja njòë* = zoo is het lot in deze wereld.

Khōh, muf, vunzig, stinkend, stank, vgl. *khèb, khòb, khië, khiëng, meuhòng, hamèh, hangèt, hanggōj, hanji, tjhoeëng, tjeungèh.*

Khòjlé (v. Arab. *Chidhr*), de profeet Elias (de heer v. d. zee).

Khòng, zonder iets erbij, onvermengd, zuiver, zonder bijmengselen, bijv. *ië khòng* = zuiver water, *boe khòng* = enkele rijst (zonder sajoer), *piraᵉ khòng-khòng* = zuiver zilver (niet met koper vermengd).

Khòt, *meukhòt-khòt,* rillen v. d. kou, klappertanden.

Kiam, rumoer, geraas, vgl. *gabra, soebra, aᵉoe, gadōh, reujōh, roesōh, riōh, karoe, kirōh,* bijv. *kiam gabra han tatoepeuë leungò lé* = een leven en een drukte dat hooren en zien je verging.

Kiamat, de opstanding op den oordeelsdag, het vergaan der wereld, ook: in beroering, in verwarring, druk, *tanda kiamat* = de teekenen v. h. laatste oordeel, *oeròë kiamat* = de oordeelsdag, *sang keumeung kiamat* = als zou de wereld vergaan, *ka kiamat nanggròë njan* = dat land is in verwarring, *kiamat that oetanglōn* = ik zit diep in de schuld, *jōh geupeudjeuët nabi Adam hingga kiamat nanggròë* = vanaf dat de profeet Adam werd geschapen totdat de wereld zal vergaan.

Kiambang, e. s. v. waterplant, *kiambang badjèë,* broche of borstspeld waarvan de vorm aan deze plant doet denken, cfm. *keupaᵉ badjèë.*

Kian, cfm. *geureutaᵉ.*

Kianat, of *khianat* (v. Arab. *chianat*), nijdig, wangunstig, valsch, kwaadaardig, verraderlijk, verraad, ontrouw, bedrog, vgl. *deungki, bantji, dam, kōᵉèh,* bijv. *djih njan kianat keu geutanjòë* = ze gedroegen zich valsch jegens ons, *meukhianat keu maᵉnoesia* = valsch zijn jegens de menschen, *rimoeëng kianat* = een kwaadaardige tijger (die menschen aanvalt), *kianat hana matjam* = mateloos bedrog.

Kiblat (v. Arab. *qiblah*), met het gelaat gewend naar Mekka (richting in acht te nemen bij het verrichten der godsdienstoefeningen).

Kieb, klanknab. v. h. gekrijsch v. e. tijger.

Kiëh (v. Arab. *qijās*), vergelijking, zinspeling, toepassing, analogie, vgl. *ibarat, oepama, misé, miseuë, tamsé.*

Kiᵉiëng, zie *keuᵉiëng.*

Kiké (Mal. *kikir*), vijl, *keumiké* = vijlen.

Kikeuë, wroeten, krabben (in den grond).

Kilang, naaimachine, *beuneung kilang* = naaimachinegaren.

Kilat, bliksem, weerlicht, weerschijn, lichtglans, flikkering, glinstering, schittering (vgl. *gilab, tjeuhaja), meukilat* = glinsterend, schitterend, blinkend, flikkerend, glanzend, bijv. *ban kilat padja* = als het weerlicht bij het aanbreken v. d. dag, *lagèë tjeureumèn meukilat-kilat* = blinkend gelijk een spiegel, *goeda itam meukilat* = een glanzig zwart paard, *oedjeuën ngòn kilat glanteuë teuka* = regen, bliksem en donder komen op.

Kilè$^{\varepsilon}$ (Mal. *kélé*$^{\varepsilon}$), op de heup dragen, vgl. *keumië*$^{\varepsilon}$.

Kilòë, stooten, houwen.

Kimië$^{\varepsilon}$, zie *keumië*$^{\varepsilon}$.

Kinajat (v. Arab. *kinajah* = metaphoor), een der vier traditioneele kenteekenen of bewijzen noodig om een zaak voor het gerecht tot klaarheid te brengen (n.l. ontleend aan iemands woorden waardoor achterdocht wordt gewekt).

Kindang, langsplanken v. d. wand boven den vloer.

Kéngkeuëng, verwarring, beroering, verward, schots en scheef, hals over kop, dooreen, vgl. *koesōt, sangsōj, meusōj-sōj, meurawòh, kalōt,* bijv. *djipeukéngkeuëng agama* = zij ontredderen den godsdienst, *peukéngkeuëng asòë dōnja* = de menschheid in verwarring brengen.

Kintjét, een kleine hoeveelheid dunne ontlasting onwillekeurig geloosd (bij buikziekte), *kintjét manò*$^{\varepsilon}$ = e. s. v. boom (lett.: kippendrek).

Kipaïh (Mal. *kipas*), waaier, *meukipaïh* = tot een waaier plooien (bijv. een hoofddoek), *sanggōj meukipaïh Tjina* = haarwrong als een Chineesche waaier, *djih djipōt apoej ngòn kipaïh* = hij bewaaide het vuur met een waaier.

Kipajah (v. Arab. *kifājah*), in *peureulèë kipajah* = een verplichting welke in het algemeen op de geloovigen rust maar in dier voege dat wanneer een voldoend aantal Moslims voor de vervulling van dien plicht zorg draagt de overigen zich daarvan ontheven mogen beschouwen (Arab. *fardh al-kifājah*).

Kiparat (v. Arab. *kaffārah*), verzoening, zoenoffer, *poeasa kiparat* = vasten bij wijze v. verzoening.

Kipè, geldzakje dat aan den gordel is bevestigd.

Kira, gissing, meening, vermoeden, gedachte, berekening, begrooting, beoordeeling, raming, verwachting, vgl. *hisab, aga*$^{\varepsilon}$, *sangka, ingat, piké, oera-oera, bileuëng, itòng,* bijv. *kiralōn oerōë njòë hana oedjeuën* = ik geloof niet dat het vandaag zal regenen, *han é*$^{\varepsilon}$ *kira,* of *tan lé kira* = ondoenlijk te becijferen, niet meer te berekenen, *kira-kira* = ongeveer, omstreeks, naar gissing, *keumira* = rekenen (vgl. *meu*$^{\varepsilon}$*itòng*), *djih djikira oetangdji* = hij berekende het bedrag v. zijn schuld, *njang takira ba*$^{\varepsilon}$ *si oedéb* = op de levenden moet men rekenen, *lōn maté han sòë dja*$^{\varepsilon}$ *kira* = ik sterf zonder dat iemand voor mij rekent (d.i. zonder dat iemand voor mijn lijk zorg draagt), *keunira* = rekening.

Kirabat (Mal. *kerabat*), verwanten, bloedverwanten.

Kirè, e. s. v. aal of paling (vgl. *linòng, iléh, kirōng-kirōng, lidjeu, neudjeu*), *ië kirè* = water waarin een paling eenigen tijd heeft rondgesparteld (als heilzaam aangemerkt).

Kirè$^{\varepsilon}$, of *girè*$^{\varepsilon}$, boren, graveeren, peuteren, krieuwelen, vgl. *oeké, tjoelé*$^{\varepsilon}$, *tjoengké, tjoerè*$^{\varepsilon}$, *tjoeréh,* bijv. *kirè*$^{\varepsilon}$ *gloenjoeëng ngòn boelèë manò*$^{\varepsilon}$ = met een kippeveer in de ooren peuteren, *keunirè*$^{\varepsilon}$ = eenvoudig handmolentje om de pitten uit het kapokpluis te verwijderen, ook: graveerstift.

Kirōh, rumoer, lawaai, getier, geraas, leven, in rep en roer, vgl. *a*$^{\varepsilon}$*oe, karoe, kiam, gadōh, gabra, soebra, reujōh,* bijv. *kirōh that aneu*$^{\varepsilon}$ *njan* = wat maken die kinderen een leven, *peukirōh* = leven, geraas, lawaai maken.

Kirōng-kirōng, e. s. v. aal of paling, vgl. *kirè, linòng, iléh, lidjeu, neudjeu.*

Kisa, zie *gisa.*

Kisah (v. Arab. *qiççah*), geschiedenis, verhaal, hoofdstuk, episode, onderdeel der voordracht bij het sadatispel, verhalen, bijv. *taleungò lōnkisah* = hoort mij verhalen, *djeunòë kisah la^{e}én lōn meukalam* = thans verhaal ik een andere episode.

Kitab (v. Arab. *kitāb*), boek, leerboek v. d. theologie en de wet v. d. Islām of v. hulpvakken die tot de studie dier wetenschappen voorbereiden, *beuët kitab Djawöë* = bestudeering v. Maleische kitab's, *mahè kitab* = volledige kennis der gewijde wetenschappen, *lōn teureudjeumah kitab njan keu hikajat* = ik vertolkte dat boek tot een hikajat, *kitab logat* = woordenboek.

Kitan-, of *keukitan pèng,* een door vrouwen gedragen beursgordel.

Kitòë, e. s. v. aardworm of pier.

Kiwiëng, of *koewiëng,* krom, gebogen, met bochten, windingen, kronkelingen, kronkelend, vgl. *lingkang, lingkōng, tjeukò^{e}, bingkō^{e}, boengkō^{e}, lingkō^{e},* opp. *teupat, beutōj, soelō,* bijv. *rèt kiwiëng* = een bochtige weg, *mië meukoewiëng ikoe* = een kat met een knoop in den staart, *kiwiëng kiwòt* = in allerlei bochten of krommingen, *éh meukiwiëng* = met opgetrokken beenen liggen, *peukiwiëng* = krom buigen, *oereuëng kiwiëng akaj* = iemand die niet recht door zee gaat.

Klab, I, knippen met de oogen, vgl. *kléb,* bijv. *siklab,* of *sikléb-siklab* = een oogwenk, een oogenblik, een wijle, even, vgl. *sikléb mata, sikoetjōb mata,* — II *meuklab-klab,* smakken met de lippen, mummelen, *djimeuklab-klab bibidji* = hij maakte een smakkend of klokkend geluid met de lippen, vgl. *meutjab-tjab babah.*

Klabèë (Mal. *kelaboe*), grijs, grauw, aschkleurig.

Kladi, e. s. v. eetbaar knolgewas.

Klah, metalen of rotan ring of band (bijv. om de scheede of 't gevest v. e. wapen, enz.), bijv. *sarōng sikin ngòn klah pira^{e}* = een wapenscheede met zilveren banden (als beslag), *klah lamat langai* = rotan ring waarmede het lange verticale handvat aan het lichaam v. d. ploeg is bevestigd, *klah rampagòë* = de metalen banden aan de handvatten v. e. pinangschaar, *klah takoeë* = gouden stijve halsband of halskraag.

Klaïh, kordonbeugel (v. e. geweer).

Klam, donker, duister, (opp. *peungeuïh, deuïh, ilō^{e}, sarèh, njata, trang*) *klam-kabōt* = pikdonker, stikduister (vgl. *glab-goelita*), *matalōn klam* = mijn oogen zijn blind.

Klangkang, lies.

Klat, I bras, schoot (*talòë klat* = touw aan den benedenhoek v. e. zeil om het te kunnen vieren of reven), — II wrang, samentrekkend (v. smaak), bijv. *pisang moeda klat rasadji* = jonge pisang smaakt wrang, *mamèh klat* = zoet en wrang tegelijk.

Kléb (Mal. *kelip*), flikkeren v. d. oogen, vgl. *klab,* bijv. *sikléb mata,* of *sikléb-siklab* = een oogwenk, een oogenblik, een wijle, even (vgl. *sikoetjōb mata*), *kléb-kléb* = vuurvlieg, *dja^{e} tateungeut sikléb mata* = ga even slapen.

Kléh, fluim, bijv. *kléh lam reukoeëngIōn han djitém teubiët* = de fluimen in mijn keel willen er niet uit, vgl. *geuneuheu^{e}.*

Klèh, *meungklèh,* afgezonderd, gescheiden, uitgezet, weggedaan, apart, eenig, opzichzelf staand, afzonderlijk, vgl. *moeweuë^{e}, meutjré, meulheuëh, toenggaj,* bijv. *kajëë njan meungklèh keudròë* = die boom staat alleen, *roemòh meungklèh* = een alleenstaand huis, *teudòng meunklèh* = alleen, apart staan, *peungklèh* = zelfstandig maken, afzonderen, wegdoen, uitzetten, scheiden (vgl. *poeweuë^{e}, peutjré, peulheuëh, ba keudròë*), techn.: „uitzetten" v. e. dochter (overdra-

gen v. d. jong getrouwde vrouw door haar ouders aan de hoede haars mans), *djih ka djipeungklèh bandoem aneu$^{\varepsilon}$dji* = hij heeft reeds al zijn dochters uitgezet, *ka meungklèh* = techn.: reeds „uitgezet" (aan de hoede haars mans overgedragen).

Klè$^{\varepsilon}$klò$^{\varepsilon}$, wispelturig, onvertrouwbaar.

Kléng, Klinganees, Zuid-Indier, vgl. *dagang, oereuëng Koedjreuët, Tjoelia,* ook: donkerkleurig, bijv. *daroeët Kléng* = donkerkleurige krekel, *boetōh Kléng,* of *bòh Kléng* = een zwarte soort zee-komkommer, of tripang, *badja Kléng* = een donkere soort tandpoeder, *idja Kléng* = Voor-Indische doeken (zoowel gebatikt als aan één of aan beide zijden getjapt).

Kleuëng (Mal. *elang, lang*), roofvogel, kiekendief, sperwer; soorten zijn: *k. klabèë, k. poetéh oelèë, k. itam,* enz.

Kleuët, wild, schuw, ongetemd, vgl. *lahèë, boeëh, gasang, djoeah, tjeubeuëh,* opp. *seu$^{\varepsilon}$iët,* bijv. *keubeuë kleuët* = een ongetemde buffel, *kleuët-kleuët reukoeëng* = watertanden ,verlekkerd op (spijzen die men vóór zich ziet maar niet kan krijgen), vgl. *tidjòh ië babah.*

Kleumba$^{\varepsilon}$, fijngewreven sandelhout (waarmede men het gelaat bestrijkt bij offermaaltijden, enz.).

Kleumboe (Mal. *kelamboe*), gordijn, muskietengordijn, bijv. *djih djilòb kleumboe* = hij sloeg het gordijn op, *dja$^{\varepsilon}$ tatamòng lam kleumboe* = ga de klamboe binnen.

Klèwè, e. s. v. vlerkprauw, vgl. *bidō$^{\varepsilon}$, kroewèh, leulajan.*

Kli$^{\varepsilon}$, schreeuwen, gillen, krijschen, roepen, vgl. *deumpé$^{\varepsilon}$,a$^{\varepsilon}$oe, geutjië$^{\varepsilon}$, geuréb, soera$^{\varepsilon}$, rawōng,* bijv. *meukli$^{\varepsilon}$-kli$^{\varepsilon}$* = schreeuwen v. meerderen tegelijk, *peukli$^{\varepsilon}$* = aan het gillen brengen.

Klibeuët (Mal. *kelibat*), dubbele schepriem, pagaai met een blad aan beide einden, *djalō klibeuët* = kano met één dubbele schepriem voortbewogen.

Kliët (Mal. *liat*), vet, taai, kleverig, (v. aarde, opp. *geumbō*), *tanòh kliët* = leem, klei, vette aarde, pottebakkersaarde, vgl. *tanòh basò, tanòh leukiët.*

Kliké, zie *djliké.*

Klò (Mal. *keloe*), stom, sprakeloos, *klò-toelòë* = doofstom.

Klò$^{\varepsilon}$, I met de als tot een klauw gebogen vingers of nagels knijpen, klauwen, vgl. *klōng,* bijv. *Si N. maté geuklò$^{\varepsilon}$ lé rimoeëng* = N. is door een tijger verscheurd, *meuklò$^{\varepsilon}$* = het vechten met de nagels der tot klauwen gebogen teenen, *peuklò$^{\varepsilon}$ tjimpala* = het laten vechten van tjimpala's (e. s. v. lijsters), — II de hand ergens instoppen, *peuklò$^{\varepsilon}$ minjeu$^{\varepsilon}$* = indompeling v. d. hand in (kokende) olie (e. s. v. godsgericht).

Kloeloe, of *keuloeloe,* kleine phosphoriseerende soort duizendpoot, vgl. *limpeuën, seupah, tradjòë, poepeusan.*

Kloesōng, zakje v. e. blad of v. papier gedraaid, peperhuisje.

Klōng, met de nagels knijpen, klauwen, verscheuren, vgl. *klò$^{\varepsilon}$,* bijv. *soearadji meuklōng-klōng that geumeuntam* = zijn stem was verscheurend en deed alles rondom daveren.

Kò, opzet, met opzet, met voorbedachten raad, ook: opzettelijk volgen, met opzet dringen.

Kòb, *meukòb-kòb,* bij zichzelf boos mompelen, pruttelen, mopperen.

Kōb, zie *khōb.*

Koe, I vader (vgl. *doe, toe, mbah, ajah, ijah*), *koe wa* = oom (oudere broeder v. vader of moeder), — II raspen, bijv. *oe teukoe* = het geraspte vruchtvleesch v. d. klapper, *geunoekoe* = rasp, — III vervangt het pers. voornw. v. d. 1ste pers. enkelvoud *kèë* vóór werkwoordstammen (ik) en achter zelfstandige naamw. (mijn) en werkwoorden (me, mij), bijv. *kèë ka koedja$^{\varepsilon}$* = ik ben gegaan, *nè$^{\varepsilon}$ koe hana lé* = mijn grootvader is niet meer (in

leven), *rab djitjangkoe* = hij heeft me haast (met een slagwapen) gehouwen.

Koea, het geluid dat de tortelduif maakt, vgl. *koetoe,* bijv. *leuë$^{\varepsilon}$ banggoena djikoea djarôë* = de tortelduiven geven geluid wanneer men met de vingers knipt, *peukoea* = de dieren op deze wijze geluid laten maken.

Koeala, riviermonding, haven, vgl. *babah kroeëng,* bijv. *koeala-* (of *kroeëng-*) *dòë* = dicht geslibde of dichtgemaakte riviermonding, *koeala tjangkōj* = gegraven monding of kanaal om een bocht af te snijden, *wasé koeala* = (eertijds een) recht geheven van elk roer dat de rivier opvoer, *peuë-peuë njang teubiët ba$^{\varepsilon}$ koeala njan geutjò$^{\varepsilon}$ wasé lé Teukoe N.* = van al hetgeen uit die riviermonding gaat heft T. N. rechten.

Koeali, ijzeren kookpot zonder deksel.

Koe$^{\varepsilon}$anam, of *tjoe$^{\varepsilon}$anam* (Mal. *tjoenam*), ijzeren buigtang, vgl. *babah itê$^{\varepsilon}$, peunjeupét, pati geuroedoe, geuroedoe rajeu$^{\varepsilon}$, beutjoe.*

Koeat, sterk, krachtig, kracht, taai, volhardend, volhoudend, de gewoonte hebben van, vgl. *wat, kreuëh, teugòh, teuga, kòng, gagah,* bijv. *koeat doeë$^{\varepsilon}$* (— *dja$^{\varepsilon}$,* — *peugah,* — *meugòë,* — *meuda$^{\varepsilon}$wa,* — *éh)* = lang achtereen kunnende zitten (loopen, spreken, veldarbeid verrichten, tegenspreken, slapen), *gadòh koeat* = verlies v. krachten, *goeda koeat keumeukab* = een paard dat de gewoonte heeft om te bijten, een bijterig paard, *kah koeat that katōh è$^{\varepsilon}$ baranggapat* = je hebt de gewoonte om maar overal je te ontlasten, *aneu$^{\varepsilon}$ njòë koeat that djimòë* = dit kind is erg huilerig, *koeat dali* = de kracht v. h. bewijs.

Koebah (v. Arab. *qoebbah*), koepel, huisje of afdakje boven een graf (vgl. *djambō-,* of *balè koeboe*), *koebah tjeuroega* = de koepel v. h. paradijs.

Koebajan, bekende oude vrouwenfiguur uit volksverhalen (Mal. *kebajan*).

Koebang, modderpoel, wed voor buffels, bijv. *leuhòb koebang* = modder uit een karbouwenpoel, *meukoebang* (of *goelé-goelé lam koebang*) = zich in de modder rondwentelen (zooals bijv. buffels plegen te doen).

Koebiri, zie *boebiri.*

Koeboe (v. Arab. *qoeboer*), graf (v. voornamen en heiligen), vgl. *djeurat, djirat, kandang,* bijv. *njòë bandoem koeboe* = dit zijn alle graven, *koeboe kramat,* of *koeboe èëlia* = heilig graf, *doe$^{\varepsilon}$a koeboe* = formulier dat men (hardop of binnensmonds) opzegt als men langs een graf gaat, *diarah koeboe Nabi* = het graf v. d. Profeet (te Medina), *peukoeboe* = begraven (vgl. *tanòm*).

Koebòh, schuim, op 't water drijvend vuil, oogvocht, bijv. *oereuëng poengò boej meukoebòh ië babahdji* = iemand die een toeval heeft staat het schuim op den mond, *meukeukoebòh* = terwijl het schuim opborrelt, *meukoebòh ië matadji* = zijn oogen liepen over.

Koedè, ouderwetsche ronde (v. rotan gevlochten) mand.

Koedé (Mal. *koedil*), e. s. v. huidziekte, schurft, *koedé boeta* = een jeukgevende huidziekte, roode hond.

Koedjreuët, Goedjrat (in Britsch-Indië), *oereuëng Koedjreuët* = lieden v. Goedjrat, Klinganees, vgl. *dagang, oereuëng Klêng, Tjoelia.*

Koedō$^{\varepsilon}$, nek, achterhoofd, nekholte, *sanggōj koedō$^{\varepsilon}$* = haarwrong achter op het hoofd, *sakét koedō$^{\varepsilon}$* = pijn in het achterhoofd.

Koedòë (Mal. *kodi*), een twintigtal, snees (bij bedrukte kain's is 1 *koedòë* = 10 *kajèë* = 20 *kra$^{\varepsilon}$,* bij blokken lijnwaad die per ellemaat worden verkocht is 1 *koedòë* = 20 *kajèë,* bij stukgoederen zooals sjaal's, heupdoeken, enz. is 1 *koedòë* = 20 *kra$^{\varepsilon}$*).

Koedrang, geelkleurend verfhout (Cudrania spinosa, Kds.).

Koedrat, almacht, bijv. *koedrat iradat Pòteu Alah* = de almacht en de wil van onzen Heer God.

Koeë, I knoopen, dichtknoopen, *keumeukoeë* = een knoop leggen, *meukoeë* = geknoopt, *neukoeë* = knoop (in een touw), *meukoeë poelèh* = strik, schuifknoop, *neukoeë maté* = vaste knoop (die niet meer kan worden losgemaakt), *koeë boengkōïh* = den sirihzak dichtknoopen, *geunoekoeë* = kluit, *sakét meukoeë oerat* = rheumatiek (lett. pijn alsof de spieren geknoopt zijn), — II smeltkroes (als door goudsmeden gebruikt).

Koeë$^{\varepsilon}$, de witte koereiger (de trouwe gezel v. h. grazende vee).

Koeëh, graven, delven, vgl. *peulhō*$^{\varepsilon}$, *koerō*$^{\varepsilon}$, bijv. *koeëh roeë*$^{\varepsilon}$ = een gat (kuil) graven, *koeëh loeëng* = een waterleiding graven, *meukoeëh* = gegraven, *koeëh mòn* = een put graven, — II naam v. e. struik van welks stam en wortels een geneesmiddel tegen huidaandoeningen wordt bereid.

Koeën, een begroeide plek te midden v. e. overigens kale ruimte, *rimoeëng koeën* = grijs en zwart gestreepte tijger (panter).

Koeët, *keumeukoeët,* wegnemen, weghalen, bijéén garen, scheppen, met de hand naar zich toehalen, graaien, bijv. *koeët padé* = rijst bijéén garen.

Kō$^{\varepsilon}$**èh,** afgunst, nijd, afgunstig, wraakzuchtig, vgl. *deungki, bantji, djoengkat, dam, kianat,* bijv. *oereuëng njan kō*$^{\varepsilon}$*èh atédji ba*$^{\varepsilon}$ *lōn* = die man is afgunstig op mij.

Koeja$^{\varepsilon}$, gescheurd, scheuren, verscheuren, rijten, vaneen scheiden, openbreken, vgl. *lheu*$^{\varepsilon}$, *tjrië*$^{\varepsilon}$, *prië*$^{\varepsilon}$, *reuët,* bijv. *djikoeja*$^{\varepsilon}$ *badjèëdji* = hij scheurde haar baadje vaneen, *meukoeja*$^{\varepsilon}$ *idjalōn keunòng doeròë* = mijn kleed is door een doorn vaneen gereten, *koeja*$^{\varepsilon}$ *bòh mangòjta* = een manggistan openbreken.

Koejan, scheepsruimtemaat voor vrachten (= 10 *goentja* of 40 *pikōj*).

Koejoe, bevreesd, angstig, huiverend, vgl. *koejōt, takōt, geusoeën, goendah,* opp. *bhe, tjeubeuëh, brani, peukasa.*

Koejoeën, boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. e. citrussoort dienende vooral voor 't kruiden v. spijzen, *koejoeën gadjah* = de echte citroen, *koejoeën padé* = de z.g. lemmetjes, *koelét lagèë bòh koejoeën masa*$^{\varepsilon}$ = een huidskleur als een rijpe citroen (geldt als vrouwelijke schoonheid).

Koejōt, cfm. *koejoe.*

Koekoeë$^{\varepsilon}$ (Mal. *koko*$^{\varepsilon}$), klanknab. v. h. gekraai v. e. haan, bijv. *wa*$^{\varepsilon}$*tèë koekoeë*$^{\varepsilon}$ *manò*$^{\varepsilon}$ = de tijd v. h. eerste hanengekraai (± 4 uur in den ochtend), *koekoeë*$^{\varepsilon}$ *manò*$^{\varepsilon}$ *euntreu*$^{\varepsilon}$ *geutanjòë tapadjōh sawō* = straks bij het eerste hanengekraai gebruiken wij het maal vóór de vasten.

Koekoeët, of *goekoeët,* het gedeelte v. d. benedenpoot v. e. dier dat zich bevindt boven den hoef tot en met den enkel(?), vgl. *goekèë.*

Koekōh, stevig, vast, sterk, flink gebouwd, vgl. *gab, sasa, kòng, teugòh, teuga, gagah, koeat, draïh, rhêng,* bijv. *djipeukoekōh lajeuë kapaj* = zij versterkten de zeilen der schepen.

Koelah, I (Arab. *qoella*), gemetselde waschbak vóór moskee of meunasah (is de ruimte v. d. bak 2 *koelah* — d.i. een kubieke maat waarvan elke zijde 1 *haïh,* 6 *djarôë* = één el zes duim of meer groot is — dan kan men daaruit zonder angstvalligheid het reinigingswater voor ritueele wasschingen nemen), vgl. *koelam,* — II *boe koelah,* rijst in een pisangblad gewikkeld om als leeftocht op reis te dienen.

Koelakama, kroon (volgens verhalen).

Koelam (Mal. *kolam*), vijver, bassin, waterkom, waterreservoir, bad- en reinigingsplaats bij moskee of meunasah, vgl. *koelah, neuheun.*

Koelangkah, of *beulangkah,* of *peulangkah,* e. s. v. zwaard (het midden houdend tusschen een sabel en een *sikin panjang*).

Koelat, paddenstoel, zwam, *èleumèë koelat* = paddenstoel wetenschap (e. s. v. tooverij), *oereuëng meukoelat* = giftbereider, *keunòng koelat* = getroffen door paddenstoel tooverij.

Koelè$^{\varepsilon}$**,** e. s. v. laad-, handels-, of transportvaartuig.

Koelét, huid, bast, schil, vel, schors, leer, bijv. *geundét koelét* = een lederen gordel, *hana meukoelét atédji ba*$^{\varepsilon}$ *oelõn* = hij heeft geen geheimen voor mij, hij verbergt mij niets, *koelét kajèë* = boomschors, *koelét oeròë* = opperhuid, buitenste schil, *koelét mamèh* = kassiabast, *koelét baka* = de bast v. rhizophorensoorten, *koelét teunga* = de bast v. Ceriops-soorten, *koelét niréh* = de bast v. Carapa obovata, Bl., *koelét lawang* = de bast v. Cinnamomum soorten, *koelét srapat* = de bast v Parameria barbata, Schum., *koelét meusoei* = masooi-bast, *koelét salasari* = de bast v. Alyxia stellata, R. & S.

Koeli, goede houtsoort voor stijlen, balken, planken, enz.

Koeloe, e. s. v. broodvruchtboom (Artocarpus incisa, L. f.), vgl. *soekõn.*

Koeloeb, voorhuid, bijv. *oereuëng geupeusoenat hana meukoeloeb lé* = iemand die besneden is heeft geen voorhuid meer.

Koelõïh, e. s. v. heester (Orchipeda sumatrana, Miq.) met eetbare vruchten die veel op mangga's gelijken.

Koembang, I boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh*) v. e. citrus-soort waarvan de vrucht uit de hand wordt gegeten, — II tor, kever, hommel, bijv. *mata oebé koembang* = oogen zoo klein als torretjes, *loeëng koembang* = de vierkante opening nabij het mondstuk v. e. fluit (*bangsi*).

Koembèb, met vollen gesloten mond, als pruilend.

Koembèë, half ontloken, ontluikend, pas ontloken, bijv. *geunab oeròë djipèt boengòng keumang ngòn koembèë lòm njang poeti*$^{\varepsilon}$ = elken dag plukte hij bloemen zoowel ontloken als half ontloken bloemen zelfs bloemknoppen.

Koemèh, ons woord „commies".

Koemeun (Mal. *koeman*), made, mijt, *meukoemeun* = een schurftachtige uitslag.

Koemeunjan, zie *keumoenjan.*

Koemò (Mal. *koemoer*), den mond spoelen, gorgelen.

Koemòb, mummelen (v. e. oud man).

Koemoedèë, zie *keumoedèë.*

Koemoekõïh, of *keumoekõïh* (Mal. *kemoekoes*), staartpeper (Piper Cubeba, L. f.) (groeit in 't wild tegen tjemara-boomen speciaal in de onderafd. Tjalang en Meulaböh).

Koemoendjõng, zie *koendjõng.*

Koemoenjan, zie *keumoenjan.*

Koempõj (Mal. *koempoel*), verzamelen, inzamelen, zich verzamelen, vergaderen, bijeenkomen, bijeenbrengen, samenbrengen, vgl. *sapat, tamòn, sahò,* bijv. *oereuëng bandoem ka djikoempõj di balè* = al de lieden zijn al bij de balè bijeengekomen.

Koendè (Mal. *koendai*), de hangende haarlokken vóór beide ooren eener jong getrouwde vrouw, vgl. *boelèë peureumpiëng.*

Koendjõng, of *koenjõng, koemoendjõng,* of *keumoendjõng,* op rouwbeklag (lijkbezoek) gaan, condoleeren.

Koendõ, of *goendõ,* de was-kalebas.

Koenèng (Mal. *koening*), geel, bijv. *padé teungòh koenèng* = de padi is geel (nog niet volkomen rijp), *teumaga koenèng* = geel koper, messing.

Koengkõng, *meukoengkõng,* maanblaffen, vgl. *meuranggõng, meudrõïh, meurawõng, meukhéng-khéng.*

Koengsi, vereeniging, maatschappij, genootschap, compagnie, bond, vennootschap, verbond, vgl. *tjarikat.*

Koenjèt (Mal. *koenjit*), kurkuma, *boe koenjèt* = geel gekleurde rijst.

Koenjöng, zie *koendjöng.*

Koenò, *meukoenò,* gebogen (onder een last), voorovergebogen loopend.

Koenoet (v. Arab. *qonoet*), formule die bij de godsdienstoefening v. d. morgenstond wordt uitgesproken.

Koentji, zie *goentji.*

Koentjõb, gesloten, ineengevouwen, dichtgeslagen (bijv. v. e. bloem, een pajoeng, een zeil, een net, enz.); nauw, eng (v. e. opening), opp. *keumang, teuhaïh,* ook: *moeka koentjõb* = een boos gezicht.

Koentjöng, de grootste der beide puntvormige verlengstukken waarin een sleepnet (poekat) uitloopt, vgl. *ali.*

Koepa^{e}, *bòh koepa*^{e}, kleine metalen belletjes die aan kettinkjes aan de polsen worden gedragen, vgl. *bòh geunta, bòh grè*^{e}*-grè*^{e}.

Koepalèh, zie *poepalèh.*

Koephoe (v. Arab. *koef'*), gelijke in stand bij huwelijken.

Koepiah (v. Arab. *koefijjat*), mutsje, kalotje, *koepiah Atjèh, k. Arab, k. Klêng* = benamingen van in model eenigszins van elkaar verschillende veelkleurige en afgeknot kegelvormige geribde mutsjes bij hoofden en welgestelden algemeen in gebruik, *koepiah meukeutõb* = mutsjes als voren maar versierd met gestyleerde *kalimah*-motieven, *koepiah awé* = lusvormig à jour gevlochten rotan-mutsje, *koepiah riman* = mutsje gevlochten v. d. zwarte draadvezels der bladscheede v. d. arenpalm, *koepiah meutampõ*^{e} = kegelvormig geribd mutsje met gouden kruintje, *koepiah beuloedoe,* of *k. Padang* = fluweelen mutsje, *koepiah Toeroeki,* of *k. apoej,* of *k. teureubõïh* = fez, *koepiah poetéh,* of *k. oe teulasõn* = klein wit mutsje (gedragen door oudere lieden die hun godsdienstplichten behoorlijk vervullen), *koepiah meutangkoelõ*^{e} = een met een hoofddoek omwonden mutsje.

Koepitan, ons woord „kapitein".

Koepõng, kaal (v. h. hoofd), vgl. *boekõng.*

Koepraj, ons woord „korporaal".

Koera, I milt, bijv. *meunjò oereuëng deumam mahat rajeu*^{e} *koeradji* = als iemand koorts heeft is zijn milt zeker vergroot, *teukeudjõt koera-koera* = doodsbenauwd, — II *koera-koera,* of *keukoera* = e. s. v. moerasschildpad.

Koerab, ringworm, en andere soorten huidziekten bijv. *koerab beusòë* = een voortwoekerende droge huiduitslag die zich in groote ijzerroestkleurige zeer jeukende vlekken op 't lichaam openbaart (verschaft naar men meent onkwetsbaarheid als hij als hetware een gordel om 't middel vormt), *koerab bit* = de ware koerab d.i. een kringvormige besmettelijke huidziekte waarbij het deel v. d. huid dat tusschen de kringen gelegen is onaangetast blijft (de puistjes zijn klein en rood en met waterachtig vocht gevuld), *koerab ië* = komt overeen met ware koerab maar in lichteren graad.

Koerah, I bamboestijl om bij het opzetten v. e. huis de eerste hoofdstijlen tegen op te trekken, — II (Mal. *koeras*), een boek papier, *ka oelõn peugah lam koerah njang peutama* = ik heb het reeds gezegd in het eerste boek.

Koeramat, zie *kramat.*

Koerangan, zie *karangan.*

Koerè (Mal. *koerai*), aderen, vlammen, strepen, pamor (v. e. blank wapen), *koerè beutéh* = aderen op de kuiten (geldt als onheilspellend), *reuntjõng meukoerè* = een gedamasceerde rentjong.

Koeréng, gestreept (bijv. v. honden, katten, tijgers), bijv. *roeman rimoeëng koeréng* = een tijger heeft strepen op de huid.

Koereuëng (Mal. *koerang*), te weinig, niet genoeg, onvoldoende, ontoereikend, ontbrekend, minder, min, gebrek aan, opp. *leubèh,* bijv. *na koereuëng batjoet* = er ontbreekt een beetje aan, *koereuëng sa* = negen-

tien, *sikoereuëng* = negen, *si koereuëng-koereuëng* = op zijn minst, *leubèh koereuëng* = ongeveer, omstreeks, *lakèë koereuëng* = afdingen, *koereuëng pham* = niet goed begrepen, *koereuëng trimòng* = ondankbaar, *koereuëng blandja* = gebrek aan de noodige middelen, *peutamah peukoereuëng* = loven en bieden, *oereuëng koereuëng* = afstammelingen v. slaven (vgl. o. *lam roemòh, o. dapoe, aneu$^{\varepsilon}$ meuïh*).

Koerò, e. s. v. zeevisch met haren of draden aan de kin.

Koerõ$^{\varepsilon}$, I graven, delven, uithollen, vgl. *koeëh,* ook: gleuf of groeve in de lengte v. h. lemmet v. e. mes of zwaard, bijv. *koerõ$^{\varepsilon}$ paré$^{\varepsilon}$* (— *loeëng,* — *djeurat*) = een gracht (waterleiding, graf) graven, *meukoerõ$^{\varepsilon}$ até* = onoprecht, het achter de mouw hebben, *peudeuëng lhèë koerõ$^{\varepsilon}$* = een sabel voorzien van drie langsgroeven, — II *koerõ$^{\varepsilon}$-koerõ$^{\varepsilon}$,* of *keukoerõ$^{\varepsilon}$* (of *goetèë tanòh*), e. s. v. vloo die vooral in lossen drogen grond onder de huizen wordt aangetroffen.

Koeroe, geslacht, familie, vgl. *kawõm, keuloearga, bangsa, bië$^{\varepsilon}$, soenoet,* bijv. *koeroe panglima* = het geslacht der panglima's, *meukoeroe* = afstammend v. e. bekend geslacht, van goed ras (vgl. *moebangsa, meukawõm*).

Koeroe$^{\varepsilon}$an (v. Arab. *qoer'ān*), de Koran, de Heilige Schrift der Mohammedanen, *beuët Koeroe$^{\varepsilon}$an* = den Koran reciteeren, rhythmisch op zangerigen gerekten toon voordragen, *peusidjoeë$^{\varepsilon}$ Koeroe$^{\varepsilon}$an* = geschenk aan den onderwijzer in het elementair Koran-onderwijs als de helft van zijn taak is afgeloopen „ter verkoeling v. d. Koran", *kanoeri peutamat Koeroe$^{\varepsilon}$an* = offermaaltijd als de taak v. d. onderwijzer geheel is afgeloopen en de cursus in Koran-reciet is voleindigd, *djakalèë soelét oelõn deungòn beurkat Koeroe$^{\varepsilon}$an lhèë plõh djoeïh teumeurkalõn ba$^{\varepsilon}$ Pòteu Alah* = als ik lieg mag ik met den zegen van den dertigdeeligen Koran getroffen worden door den toorn van onzen Heer God, *bah padjõh lé Koeroe$^{\varepsilon}$an lhèë plõh djoeïh* = de dertigdeelige Koran mag mij opeten, *peuseu$^{\varepsilon}$õn Koeroe$^{\varepsilon}$an* = den Koran boven het hoofd (v. d. eedsaflegger) houden.

Koeroebeuën (v. Arab. *qoerbān*), het slachtoffer dat de geloovige op den Grooten Offerfeestdag den 10en v. d. bedevaartsmaand offert, in het Atjèhsche spraakgebruik ook in de beteekenis v. „heidensch lawaai".

Koeroesi, of *kroesi* (Mal. *kerosi*), stoel, troon, zetel, vgl. *keuta, singgahsana,* bijv. *djipeudoeë$^{\varepsilon}$ poetrõë njan ateuëh koeroesi meuïh* = hij liet de prinses plaats nemen op een gouden stoel.

Koerõng, opsluiten, gevangen houden (in hok, kooi, stal, kraal), *teumpat koerõng* = hok, kooi, stal, bijv. *teumpat koerõng goeda* = een stal voor paarden, *teumpat koerõng manò$^{\varepsilon}$* = hoenderhok, *badjèë koerõng* = een baadje dat alleen aan den hals een wijde opening heeft (zooals onze overhemden).

Koesa, kruikvormig aarden watervat met tuit (de Javaansche *kendi*), vgl. *doera$^{\varepsilon}$.*

Koesangka, in *djalõ koesangka,* e. s. v. kano welke behalve voor de visscherij ook gebruikt wordt als handelsprauw tot vervoer v. goederen op korten afstand hetzij langs de kust hetzij langs de rivieren.

Koesòng (Mal. *kosong*), ledig, ijdel, tevergeefsch, vgl. *sòh,* opp. *meu$^{\varepsilon}$asõë, peunòh,* bijv. *narit-* (of *haba-*) *koesòng* = ijdele, nietsbeduidende taal, *keupõ$^{\varepsilon}$ koesòng* = een ledige rijstbergplaats.

Koesõt, verward, in de war, vgl. *meusõj-sõj, sangsõj, kingkeuëng, meurawòh, kalõt,* bijv. *koesõt that õ$^{\varepsilon}$-djï* = haar haren zitten erg in de war.

Koeta (Mal. *kota*), versterking, versterkte plaats, vesting, fort, omwalling, bijv. *pintõ koeta* = de poort

v. h. fort, *mat-* (of *doeë$^{\varepsilon}$-*) *koeta* = het bezetten v. e. versterking, *gòbnjan geupeugèt sabòh koeta keureuna geukeumeung moeprang* = zij legden een versterking aan (versterkten de kampoeng) daar ze oorlog wilden voeren, *koeta radja* = vorstelijke versterking, *koeta reuntang* = een rij versterkingen, *koeta peuët sagòë* = een vierhoekig gesloten geheel v. versterkingen, *koeta dja$^{\varepsilon}$* = lett. wandelende forten, d. z. half-cylindervormig omgebogen stukken buffelhuid, die vroeger in de binnenlandsche oorlogen als groote schilden voor een aantal personen tegelijk dienst deden.

Koeta$^{\varepsilon}$ (Mal. *kota$^{\varepsilon}$*), vak, afdeeling, vgl. *pita$^{\varepsilon}$*.

Koetika, tijdstip, oogenblik, tijd, stonde, ook: tijdstabel, wicheltabel, bijv. *sikoetika* = een oogenblik, vgl. *sabòh wa$^{\varepsilon}$tèë, sisa$^{\varepsilon}$at, sidjamòng, si$^{\varepsilon}$at, sikeudjab,* bijv. *taprèh sikoetika* = wacht een oogenblik, *prèh koetika* = wachten op het goede tijdstip, *soerat koetika* = wichelboek (vgl. *s. phaj, s. kalòn bintang, s. téh, s. langkah, s. rasi*), *kalòn koetika* = berekening v. h. gunstige tijdstip, *òh trōïh koetika gèt* = toen het goede tijdstip aangebroken was.

Koetjōb, het sluiten v. d. oogen, bijv. *sikoetjōb mata* = één oogsluiting, een oogenblik, een wijle, even (vgl. *sikléb mata), takoetjōb matateu* = sluit uw oogen, *ka meukoetjōb matadji* = zijn oogen zijn gesloten.

Koetjoeëb (Mal. *koetjoep, ketjoep*), kus, zoen, kussen, zoenen, vgl. *tjōm.*

Koetò (Mal. *kotor*), vuil, onrein, onzindelijk, morsig, smerig, vgl. *tjeuma$^{\varepsilon}$, seuma$^{\varepsilon}$, ligan, teubòïh, dhōj,* opp. *peureuséh.*

Koetoe, kirren, bijv. *leuë$^{\varepsilon}$ djikoetoe di tjōng keutapang* = de tortelduiven kirren op den ketapang-boom.

Koetòë, honderd duizend.

Koetoe$^{\varepsilon}$, vloek, vervloeking, vervloekt, vgl. *toelah, teumeurka, seurapa,* bijv. *kaphé koetoe$^{\varepsilon}$* = gevloekte ongeloovige.

Koetoeb (v. Arab. *choetoeb*), geleerd, verstandig, vgl. *além, malém, aréh, meu$^{\varepsilon}$akaj.*

Koetoejōng, zie *keutoejōng.*

Koetroe, I klanknab. v. h. gekir v. e. pareltortel, — II lokken v. vogels, vgl. *meuhōj.*

Koeweut, lam, stijf, stram, vermoeid gevoel in de ledematen (bijv. na lang zitten of loopen), bijv. *gakilōn koeweut han é$^{\varepsilon}$ lōndja$^{\varepsilon}$ lé* = ik heb een mat gevoel in de beenen, ik kan niet meer loopen, *lōn koeweut pangkèë aneu$^{\varepsilon}$lōn* = ik ben stijf van het in den arm dragen v. mijn kind.

Koewië, e. s. v. fazant.

Koewiëng, zie *kiwiëng.*

Kòh, I snijden, afsnijden, stuksnijden, afhouwen, kappen, hakken, oogsten, vgl. *ta$^{\varepsilon}$, lapah, sië,* bijv. *kòh padé* (— *neleuëng,* — *teubèë,* — *baròm,* enz.) = padi (gras, suikerriet, biezen, enz.) snijden, oogsten, *kòh kajèë* = hout kappen, *kòh-* (of *asah-*) *gigòë* = tandenvijling, *kòh ō$^{\varepsilon}$* (*-poesat*) = het haar (de navelstreng) afsnijden, doorsnijden, *kòh bòh* = de besnijdenis (grof voor *peusoenat, katan*), *kòh koenjèt* (*-kroeët*) = een stuk kurkuma (citroen) doorsnijden (bij wijze v. wichelmethode), *kòh batèë* (of *djoedi batèë,* of *meutjé$^{\varepsilon}$*) = e. s. v. bankspel waarbij de bankier telkens een greep doet in een hoop kopergeld of steentjes en den spelers dan laat raden of hun aantal even of oneven is, *keumeukòh* = (rijst) oogsten, (hout) hakken, *oereuëng njang keumeukòh* = houthakker, *sòë keumeukòh dalam rimba* = wie hakt er hout in het bosch?, *pakòn takòh idja njan* = waarom snijdt ge dat kleed stuk?, *keuneukòh* = snijding, — II van boven glad (gelijk af) strijken (zooals de in een maat te meten rijst, zout, enz.) vgl. *glét,* bijv. *djih djikòh arè*

= hij streek de (met rijst gevulde) arè van boven gelijk af, — III *kòh-kòh*, in het geheim, onder elkaar, zonder getuigen, onder vier oogen, bijv. *boeët kòh-kòh toeha padjòh* = als een zaak in het geheim bedisseld wordt dan eet de toeha (d.w.z. dan krijgt hij de door hen beloopen boete).

Kò$^{\varepsilon}$-kò$^{\varepsilon}$, *meukò$^{\varepsilon}$-kò$^{\varepsilon}$*, kakelen (v. e. kip), vgl. *keuteuë$^{\varepsilon}$*, *meudjaba*.

Kòlòng, een roodachtige stekelige soort zeekomkommer of tripang.

Kòm, (ruw woord voor) dood, gecrepeerd, rot, vgl. *tjeukang*, bijv. *djih ka djikòm* = hij is al gecrepeerd, *bòh ité$^{\varepsilon}$ kòm* = bedorven, rotte kippeneieren.

Kōmkōma (Mal. *komkoma*), safraan (stempels der bloemen v. Crocus sativus, L.).

Kōmpeuni, of *gōmpeuni* (Mal. *kompeni*, van ons „Compagnie"), het Indisch gouvernement, het Hollandsch bestuur, het gezag, *tjèëtan djijoeë doeë$^{\varepsilon}$ sadjan ngòn gōmpeuni* = de duivel beveelt te wonen bij de kompeni (uit een oorlogs-hikajat).

Kòn, I (verkort uit *boekòn*, zie aldaar), niet, iets niet zijn, is het niet?, immers? (vgl. *han* en Mal. *boekan*, opp. *njò*, *bōh*, *gèt*, *djeuët*), bijv. *kòn raja* = niet groot, *njan kòn oereuëng* = dat is niet een mensch, *meung kòn* = als het niet is, *ba$^{\varepsilon}$ imeum geutanjòë han sah meung kòn ba$^{\varepsilon}$ imeum Hanapi* = volgens onzen imām (as-Sjafi'i) is het niet geoorloofd het zou slechts volgens den imām Aboe Ḥanīfah kunnen, *keupeuë$^{\varepsilon}$ tadja$^{\varepsilon}$ teumagoeën kòn ka tròë geutanjòë* = waartoe gaat ge koken wij zijn immers al verzadigd, *teungkoe njang kòn malém geupeunan teungkoe pateuën* = een teungkoe die niet malim is noemt men een halfwassen teungkoe, *peukòn* = ontkennen (vgl. *meu$^{\varepsilon}$oengki*, of *moengki*), — II uitgangspunt, begin, oorzaak, reden, aanleiding, vanaf (vgl. *asaj*, *awaj*, *moela*, *phōn*, *sabab*, *saweuëb*, *keureuna*), bijv. *hana djitém peugah kòn* = hij wilde de oorzaak niet mededeelen, *tjoet kòn* = van klein af, *beungòh kòn* = van den morgen af, *baròë kòn* = van gisteren af, *phōn kòn* = van den aanvang af, *disinòë-* (of *disinan-*, of *disidéh-*) *kòn* = vanhier (of: vandaar, vanginds), *oeròë djéh kòn* = van dien dag af, *boenòë kòn* = van zooeven af, *dilèë kòn* = van vroeger af, van oudsher, *djameun kòn* = van oude tijden af, *pakòn* = waarom?, *meukòn* = zijn reden hebben, *hana meukòn-kòn* = zonder eenige aanleiding, *toekòn* = de reden weten, *sakòn* = dezelfde reden, dezelfde afkomst, *di ... kòn tō$^{\varepsilon}$* (of *tō$^{\varepsilon}$oe*, of *tō$^{\varepsilon}$an*, of *trōïh oe*, of *trōïh an*) = vanaf ... tot, *di Atjèh kòn tō$^{\varepsilon}$ Pidië* = van Atjèh af tot Pedir, *djameun-* (of *dilèë-*) *kòn tō$^{\varepsilon}$an doedòë* (of *djeunòë*, of *djinòë*) = van voorheen af tot later (of: nu) toe, *beungòh kòn tō$^{\varepsilon}$an seupōt* = van den morgen tot den avond.

Kōn (v. Arab. *kaun*), ontstaan, wezen, zijn.

Kòng, stevig, hecht, vast (ook v. e. verfstof die niet afgeeft), sterk, krachtig, vgl. *teuga*, *teugòh*, *koeat*, *gagah*, *kreuëh*, *sasa*, *koekōh*, opp. *leumòh*, *rapōh*, *leumpō$^{\varepsilon}$*, bijv. *hana kòng* = onsterk, niet hecht, ondeugdzaam, *pageuë* (of *roemòh*) *njan hana kòng* = die omheining (of: dat huis) is niet hecht, *aneu$^{\varepsilon}$ lōn ka kòng doeë$^{\varepsilon}$* = mijn kind kan al zitten, *aneu$^{\varepsilon}$ lōn ka kòng siloeeuë* = mijn dochtertje draagt al een broek (is al over de 8 jaar), *aneu$^{\varepsilon}$ lōn ka kòng idja pinggang* = mijn zoontje draagt al een heupdoek (is al over de 10 jaar), *narit ka kòng* = het is vast afgesproken, de afspraak is reeds vast (vgl. *narit ka meukeumat*), techn.: het huwelijksaanzoek, de verloving heeft vastheid verkregen (is beklonken), *tanda kòng narit* (*ranoeb kòng narit*, *ranoeb kòng haba*) = de geschenken en de sirih die het offi-

cieele huwelijksaanzoek vergezellen, *djandji ka kòng* (of *ka teugòh*) = de afspraak is verzekerd, *kòng iman* = sterk in het geloof, *peukòng* = versterken, *peukòng pageuë* = een omheining versterken, *peukòng agama* = den godsdienst versterken, *peukòng narit* = de afspraak versterken d.i. iemand officieel ten huwelijk vragen, het officieele huwelijksaanzoek doen (vgl. *meuseuleungeuj*).

Kongseuë, ons woord „consul".

Kònsa (v. Arab. *choençā*), hermaphrodiet, ongeschikt voor den bijslaap.

Kopi, koffie, vgl. *kawa*.

Kòt, nauw, eng, bekrompen, benepen, vgl. *pitjé*$^{\varepsilon}$, *arat, seusa*$^{\varepsilon}$, *koentjōb*, opp. *loeaïh, goeroeë*$^{\varepsilon}$, *lapang, keumang*, bijv. *moesém kòt-* (of *pitjé*$^{\varepsilon}$) *blang* = seizoen, waarin het veld „nauw" of gesloten is.

Kōt, of *badjèë kōt* (v. Eng. *coat*), baadje dat vóór geheel open is als een kabaja (vgl. *badjèë plah dada*).

Kōteubah (v. Arab. *choetbah*), preek, toespraak, *beuët kōteubah* = een preek houden, *kōteubah nikah* = preek bij de huwelijkssluiting, *kōteubah djeumeu*$^{\varepsilon}$*ah* = de Vrijdagpreek, *kōteubah seumajang goerana* = de preek bij eclipsen, *kōteubah lakèë oedjeuën* = de preek bij de çalāt om regen te verkrijgen (bij groote droogte), *kōteubah seumajang oerōë raja* = de preek bij de çalāt's op de beide officieele feestdagen v. d. Islam.

Kra$^{\varepsilon}$, I de harde kern, het hart v. h. hout, bijv. *kra*$^{\varepsilon}$ *ba*$^{\varepsilon}$ *mèh* = het hart v. d. tamarindeboom, — II brok, stuk, afgesneden gedeelte (vgl. Mal. *kerat*), ook: hulptelwoord, *sikra*$^{\varepsilon}$ = een gedeelte, een afgesneden stuk (vgl. *gréh*), *sikra*$^{\varepsilon}$- (*doea kra*$^{\varepsilon}$-, *lhèë kra*$^{\varepsilon}$-, enz.) *pineung masa*$^{\varepsilon}$ = één (twee, drie, enz.) stukje rijpe pinang, *doea plōh kra*$^{\varepsilon}$ *idja* = twintig stukken lijnwaad (= 1 *koedōë*), *papeuën sikra*$^{\varepsilon}$ (of *si*$^{\varepsilon}$*ōn*), *doea kra*$^{\varepsilon}$ (of *doea ōn*), enz. = één, twee, enz. planken (vgl. *keupéng*), *apiōn sikra*$^{\varepsilon}$ = één bol ruwe opium, *oedèb ba*$^{\varepsilon}$ *saré maté ba*$^{\varepsilon}$ *sadjan sikra*$^{\varepsilon}$ *kaphan sabòh kreunda* = laat ons bijeen leven laat ons samen sterven één zij ons lijkkleed één onze doodkist, *kra*$^{\varepsilon}$*oe* = stukjes klapper (bijv. die bij 't raspen achterblijven), — III aanbrandsel, aangebrande korst (bijv. v. rijst) in den pot (Mal. *kera*$^{\varepsilon}$).

Krab, I (Mal. *kerap*), dicht bij elkaar, dichtbij, vlakbij, vgl. *tòë, rab, rapat, djab, reula*, opp. *djeu*$^{\varepsilon}$*ōh*, of *dji*$^{\varepsilon}$*òh, djara*$^{\varepsilon}$, *meusoeët, djareuëng, bla*, bijv. *krab roemòhdji ngòn roemòhlōn* = zijn huis staat dichtbij het mijne, *krab-krab-* (of *tòë-tòë-*) *toemèt* = op de hielen volgen, *djidoeë*$^{\varepsilon}$ *krab keu oelōn* = hij zat vlak bij mij, *tō*$^{\varepsilon}$*hana djab krab hana rapat* = aangekomen maar er niet vlak tegen aan dichtbij maar niet aansluitend, *boebèë krab* = fuik met nauwe openingen, — II *meukrab-krab*, of *meukrèb-krèb*, kraken.

Krabat (Mal. *karabat*), bloedverwanten.

Kradjeuën (Mal. *keradjaan*), koninkrijk, regeering, bijv. *disinan na sidrōë radja raja loeaïh that kradjeuën* = daar woonde een machtige koning, wiens rijk zeer uitgestrekt was, *meureutōïh-reutōïh radja njang mat kradjeuën* = honderden regeerende vorsten.

Krah, *keumeurah*, oproepen, bijeenroepen, verzamelen v. volk (bijv. tot 't verrichten v. werkzaamheden in 't belang der gemeenschap), bijv. *radja neukrah bandoem ra*$^{\varepsilon}$*jat* = de koning verzamelde al het volk.

Krakab, de bladeren die aan den jongen sirihstam groeien (gelden als oneetbaar, alleen de bladeren v. d. zijtakken worden geplukt), bijv.: *ranoeb krakab pineung toepè ròt ba*$^{\varepsilon}$ *lōn tan djoedō panè djiteuka* = (zelfs) stambladeren v. d. sirih en door eekhoorns aangevreten pi-

nang's waar moeten ze vandaan komen nu ik geen man meer heb?

Kraleuëb, kakkerlak, *kraleuëb ië* = zwarte watertor, *bòh kraleuëb* = gouden knoopjes voor feestbaadjes welke gelijkenis zouden vertoonen met de eitjes v. e. kakkerlak.

Kramat, of *koeramat* (v. Arab. *karāmah*), wonderteeken, heilig, heilige, door wonderen blijkbaar uitverkorene Gods, heiligheid (v. persoon of plaats), heilig graf, vgl. *èëlia*, bijv. *koeboe kramat* = heilig graf, *poedja kramat* = vereeren v. heiligen (met offers en gebeden), *oereuëng kramat* = heilige.

Kramkrōm, klanknab. v. hard stappen.

Kran, komfoor, los oventje (v. aardewerk), soort vuurpot, test, *kran meugaki* = komvormige test op voet.

Krandam, kalkpotje, kalkdoosje (met deksel), *krandam oeëh* = bolvormig en glad kalkpotje bestaande uit twee op elkaar passende helften, *krandam meutampō*$^{\varepsilon}$ = kalkpotje voorzien v. e. kroontje op het deksel, *krandam meuranté* = kalkpotje waarvan deksel en bodem door een kettinkje (soms door vele kettinkjes) zijn verbonden.

Krani, schrijver, secretaris, vgl. *keureukōn*.

Krapòë (Mal. *kerpai*), patroontasch.

Krawang, open vlecht-, snij-, naald-, of kantwerk, à jour, ook: kantillewerk, *meuïh krawang* = geslagen goud.

Krèb, *meukrèb-krèb*, zie *krab*.

Kréb, in *boe kréb-kréb*, in de zon gedroogde gekookte rijst.

Krèh, I boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. d. kemiri (Aleurites moluccana, Willd.) waarvan de oliehoudende nootjes (*bòh krèh*) worden gegeten en door kinderen als knikkers worden gebruikt (vgl. *keumiròë*), *bòh krèh*, of *bòh keumiròë*, ook: scrotum, testikels (vgl. *talòë njawòng*), — II *meukrèh-krèh*, of *meukrèh-kròh*, of *meukròh-kròh*, klanknab. v. e. ritselend geluid, ritselen, schuifelen (ook het gedruisch v. iemand die om ons heendraait of naar iets loopt te zoeken).

Kréh (Mal. *keris*), kris, dolk, *kréh meudoelang* = een kris met een handbeschermer aan het gevest, *kréh meulingkō*$^{\varepsilon}$ = een kris met bochten, *kréh bahri* = een zeer lange soort v. kris.

Kréng, in *idja peukréng*, doek waarmede een lijk na de wassching afgedroogd is en dat later den dorpsteungkoe wordt geschonken.

Krèt, I *meukrèt-krèt* (Mal. *gerat*), klanknab. v. e. knarsend geluid, knarsen (bijv. v. d. tanden), — II *krèt* (Mal. *kerat*), snijden, splijten (v. pinang, stokvisch, enz.).

Kreuëh (Mal. *keras*), hard, stevig, hevig, sterk, luid, ook: geweld, dwang, vgl. *kòng, teuga, teugòh, koeat, gagah, sasa, koekōh, bagaïh, batat, tawō*$^{\varepsilon}$*, draïh, tadjam*, opp. *leumòh, leumië*$^{\varepsilon}$*, leumpō*$^{\varepsilon}$*, leupòn, rapōh*, bijv. *boe kreuëh* = droog gekookte rijst, *kreuëh aneu*$^{\varepsilon}$ *beudédji* = zijn geweer draagt ver, *angèn kreuëh* = een harde wind, *peunjakét kreuëh* = een hevige ziekte, *ië kreuëh* = odeur, *aneu*$^{\varepsilon}$ *njan kreuëh that oelèëdji* = dat kind is zeer stijfhoofdig, *boelèë badandji kreuëh lagèë djarōm* = de haren op haar lichaam zijn hard als naalden, *peukreuëh* = met kracht iets doen, dwingen, noodzaken, forceeren, met kracht aandringen (vgl. *pa*$^{\varepsilon}$*sa, meugasa*$^{\varepsilon}$), *djipeukreuëh atédji* = hij vermande zich.

Kreuëng (Mal. *kerang*), klein schelpdier (zoowel in zee als in brak water levend), *broeë*$^{\varepsilon}$ *kreuëng* (of *broeë*$^{\varepsilon}$ *teu*$^{\varepsilon}$*ōt*) = de knieschijf.

Kreujaj, randboordsel, randsnoer v. metaaldraad, *meukreujaj* = van zulk een randboordsel voorzien (bijv. aan een hoofddoek, aan een sirihdoek, aan een bruidsbaadje, enz.), *pò*$^{\varepsilon}$ *kreujaj* = vervaardigen v. randboordsel, *tjakah kreujaj* = werktuigje om randboordsel te maken (vgl. *soeri kreujaj*).

Kreunda (Mal. *keranda*), doodkist, lijkkist, *lapé*$^{\varepsilon}$ *kreunda* = mat of karpet welke om de doodkist gebonden en later aan de meunasah geschonken wordt, *gidoeë*$^{\varepsilon}$ *kreunda* = schrijlings gaan zitten over de doodkist (zooals vroeger een schuldeischer wel deed om de begrafenis tegen te houden en de nabestaanden tot betaling zijner vordering te dwingen), *sikra*$^{\varepsilon}$ *kaphan sabòh kreunda* = één zij ons lijkkleed één onze doodkist, *tjitjém kreunda* = e. s. v. neushoornvogel (vgl. *nggang*).

Kri, wijze v. zijn, aard, natuur, bijv. *ma*$^{\varepsilon}$*na lōn peugah kri* = den zin zal ik verklaren, *djidja*$^{\varepsilon}$ *peugah kri* = hij ging verslag doen, *pakri*, of *pakriban* = hoe?, op welke wijze?, op wat voor manier?, *meukri* = bepaald, wat de wijze betreft, *toekri* = de wijze van iets weten, *sakri* = op één wijze, manier, *baranggakri* = hoe ook, op welke wijze ook, *takheun kri* = zeg de wijze, vertel hoe de vork in den steel zit, *kri tjit narit N.* = toen sprak N. aldus, vervolgens waren aldus de woorden v. N., *boeët njan ka meukri* = het is al bepaald, hoe die zaak in elkaar zit, hoe het in zijn werk zal gaan, *hana lōntoekri* = ik weet niet hoe, *òh ka gòbnjan dja*$^{\varepsilon}$ *boeët meukri that* = als hij een werk onderneemt is het steeds in orde, *radja han meukri* = een vorst op wien men niet aan kan, *ka tatoekri* = hebt ge nu goed begrepen?, *hana lōntoekri djipeulakoe* = ik weet niet hoe hij (dat) doet.

Kriët, gierig, vrekkig, karig, vgl. *liët, keudeukèt*, bijv. *kriët keudeukèt* = aartsgierig, *bè*$^{\varepsilon}$ *takriët* = weest niet gierig.

Krikaj (Mal. *kerikal*), presenteerblad met voet, een soort kleine *dalōng*.

Kriman, in *soerat kriman* (Mal. *kiriman*), zendbrief.

Krimèn, e. s. v. zeevisch.

Kripèt, e. s. v. lekkernij.

Krōb, in *toeleuëng krōb-krōb* = neusmiddenschot.

Kroe (Mal. *koer*), klanknab. v. h. geluid waarmee men kippen en in navolging daarvan ook de ontvloden ziel terugroept, bijv. *kroe seumangat* = terugroepen v. d. ziel, ook gebezigd in den zin van: God behoede U!, God beware!

Kroeëb, e. s. v. zee- en lagunevisch.

Kroeëng, rivier, stroom, beek, kreek, kanaal, bijv. *dja*$^{\varepsilon}$ *oe kroeëng* = lett. naar de rivier gaan, d.i. zijn gevoeg doen (vgl. *dja*$^{\varepsilon}$ *oe mòn, tōh ê*$^{\varepsilon}$, *dja*$^{\varepsilon}$ *oe bagan*), *toenòng kroeëng* = bovenloop eener rivier, *kroeëng ië tabeuë* = zoetwaterrivieren, *kroeëng ië masin* = zoutwaterkreek, *binèh kroeëng* = oever v. e. rivier, *kroeëng maté* = door verlegging der rivier drooggelegde bedding, *kroeëng-* (of *koeala-*) *dòë* = dichtgeslibde of dichtgemaakte riviermonding, *kroeëng geukoeëh* = gegraven kanaal (bijv. om een bocht af te snijden), *babah kroeëng* = riviermonding (vgl. *koeala*), *meukroeëng-kroeëng* = e. s. v. vechtspel vaak aan de oevers v. rivieren gespeeld.

Kroeëngkōng, e. s. v. landkrab (vgl. *biëngkōng*).

Kroeët, *bòh kroeët*, bultige citrussoort (Citrus Hystrix, DC.) dienende om geur of smaak v. spijzen te veraangenamen of tot reinigingsmiddel terwijl zij in de Inlandsche magie een groote rol speelt, *kòh kroeët* = het doorsnijden v. e. citroen (als wichelmethode).

Kroemboe, hoog opgestapelde kegel v. brandhout dien men in lichterlaaie laat opgaan, cfm. *koeta boengòng apoej*.

Kroenjòng, de lengte v. d. voeten tot de toppen der vingers indien de arm recht naar boven wordt uitgestrekt.

Kroentjōng (Mal. *kerontjong*), een rammelend geluid maken, bijv. *gleuëng kroentjōng* = door kinderen gedragen holle enkelringen waarbinnen steentjes (*keureusé*$^{\varepsilon}$)

die bij het gaan een rammelend geluid maken.

Kroepéng (Mal. *keropéng*), korst, roof (op een bijna genezen wond).

Kroesi, zie *koeroesi.*

Kroesŏng (Mal. *kersang*), *ōn kroesŏng,* verdorde droge pisangbladeren die men o.a. gebruikt als pakmateriaal en tot kussenvulling.

Kroet, I afschrapen, afkrabben, uitschrapen, — II (Mal. *keroet*) rimpel, kreukel, plooi, rimpelig, gerimpeld, rimpelen, inkrimpen, verschrompeld, verschrompelen, *kroetkreuët asòë* = onpleizierig gevoel waarbij het net is of de huid zich inwendig samenkrimpt (bijv. na groote vermoeienis).

Kroewéh, e. s. v. vlerkprauw.

Kroewéng, goede houtsoort voor huisen scheepsplanken (Dipterocarpus spec.).

Krŏh, *meukrŏh-krŏh,* zie *krèh.*

Krŏng, I kokervormig, met de uiteinden aan elkaar genaaid, *peukrŏng idja* = de uiteinden v. e. heupdoek aanéénnaaien, — II *krŏng,* of *karŏng,* een mand (grooter dan de *katéng* en kleiner dan de *keupō*$^{\varepsilon}$), zie *karŏng.*

L

Laba, winst, gewin, voordeel, baat, rente, vgl. *boengòng, oedjŏng,* opp. *roegòë,* bijv. *meuteumeung laba* = winst maken, *laba reunggét,* of *laba toeleuëng* = rente of winst met geld gemaakt, *meulaba* = rente, winst opbrengen, winstgevend zijn (vgl. *moeboengòng, meu*$^{\varepsilon}$*oedjŏng*), *peulaba* = winst nemen, rente eischen v. iemand, winstgevend maken, productief maken (vgl. *poeboengòng, peu*$^{\varepsilon}$*oedjŏng*), *laba-libè* = winst op winst, rente op (van) rente, woekerwinst (vgl. *riba*), *peulaba reunggét* = geld uitleenen tegen rente (vgl. *sambŏt, ngoej reunggét, peu*$^{\varepsilon}$*oedjŏng reunggét, poeboengòng reunggét, padjŏh boengòng reunggét*), *reunggét meulaba* = tegen rente uitgeleend geld, *lōn ka lōnbri pangkaj keu djih soepaja djimeuteumèë laba* = ik gaf hem bedrijfskapitaal opdat hij daarmee winst zou kunnen maken, *reunggét njang lōnpeulaba ka moeboengòng* = het geld dat ik tegen rente heb uitgeleend heeft al rente opgebracht, *meung na lagŏt na keu laba* = waar vraag naar iets is daar is winst te halen, *meudoea laba* = de winst in twee gelijke deelen verdeelen (vgl. *meudoea hareukat, mawaïh*), *bagi laba,* of *moeweuë*$^{\varepsilon}$ *laba* = de winst deelen, *laba-* (of *atra-*) *sihareukat,* of *laba-* (of *atra-*) *meutjarikat* = gemeenschappelijk verworven goed, *gala meulaba* = geldleening met onderpand, *oereuëng tjō*$^{\varepsilon}$ *reunggét meulaba* = woekeraar.

Labaïh, zorgeloos, zonder zorgen (opp. *soesah*).

Labang, spijker, nagel, *labang sikrŏb* (Mal. *sekeroep*) = schroef, *labang poentja* = ijzeren haak waaraan iets hangt (bijv. een lamp), *tjabŏt labang* = spijkers uittrekken.

Labeun, (een visch) afmatten door het hengeltouw nu eens aan te trekken dan weer te vieren.

Labō (Mal. *laboer*), bestrijken, besmeren, aanstrijken, verven, smeersel, bijv. *roemòh njan meulabō itam* = dat huis is zwart geverfd, *labō meuïh* = vergulden, *tabōh labō* = zet er een smeersel op.

Laboe, kalebas, pompoen, soorten zijn: *laboe ië* (groen en langwerpig), *laboe keulidè*$^{\varepsilon}$ (gevlekt), *laboe poetéh* (wit), *laboe minjeu*$^{\varepsilon}$ (geel), *laboe bit* (meloenvormig en gevlekt), *laboe pha gadjah* (fleschvormig en gevlekt), *laboe moendam* (meloenvormig en vaal geel), *laboe tjoet* (kleine soort), *laboe phét* (bitter), *laboe atjoean* (geelgroen), *laboe sangè* (klein en meloenvormig).

Labŏh, ankeren, doen zakken, nederlaten (vgl. *tië*$^{\varepsilon}$), bijv. *labŏh poekat* = een net uitwerpen, *labŏh sa*$^{\varepsilon}$*ŏh*

= het anker laten vallen, *labōhan* = ankerplaats, reede, haven, baai (vgl. *lhō$^{\epsilon}$*), *adat labōhan* = eertijds een recht geheven v. alle vaartuigen die in een baai voor anker kwamen.

Lada, peper, *lada soelah* of *lada poetéh* = witte peper (zonder schil), *moeka lada* = stengeluiteinde v. d. peperplant, *kanoeri boengòng lada* = peperkandoeri gehouden als de peper in bloei staat, *poephōn poela lada* = de eerstelingen v. d. peperaanplant, *lampōih lada* = pepertuin.

Ladang, pas ontgonnen bouwland, een leeggekapt stuk grond, *peugèt ladang* = een ladang aanleggen, *meuladang* = ladangbouw drijven, *tinggaj ladang* = een ladang verlaten (verwaarloozen), *oereuëng ladang* = ladangbebouwer.

Ladat (v. Arab. *lazat*), lekker, smakelijk, heerlijk, vgl. *nè$^{\epsilon}$mat*, bijv. *koebri keu gata djeunèh nè$^{\epsilon}$mat njang ladat* = ik geef u allerlei soorten heerlijke lekkernijen.

Ladém (v. Arab. *lazim*), noodzakelijk, dringend, noodwendig, verplicht.

Ladiëng (Mal. *lading*), e. s. v. houwwapen waarvan de punt v. h. scherp terugwijkt.

Ladjoe, snel, vlug, gezwind, dadelijk, terstond, zonder ouhouden, vgl. *hana teudōh, bagaïh, sigra, pantaïh, batja, reudjang,* opp. *landèh, lambat, tréb, lè$^{\epsilon}$*, bijv. *bè$^{\epsilon}$ tadja$^{\epsilon}$ landèh that tadja$^{\epsilon}$ ladjoe* = loop toch niet zoo langzaam vooruit snel, *narit ladjoe* = eenvoudige rede (zonder gebruik te maken van deftige woorden), *tadjaweuëb ladjoe* = antwoord dadelijk, *djih ladjoe djimeusah-sah* = zij zitten aldoor met elkaar te fluisteren, *meuladjoe-ladjoe* = wedstrijd, wedijver (vooral in snelheid, bijv. bij hardloopen, zwemmen, varen, enz.), *tadja$^{\epsilon}$ ladjoe bè$^{\epsilon}$ tréb doedòë* = gaat meteen doet het niet later.

Ladoeb, zie *ladoem.*

Ladoeni (v. Arab. *ladoeni*), wat van God komt, wat men van God verkrijgt.

Ladoem, of *ladoeb*, een deel, een gedeelte, deels, sommigen, sommigen ... anderen, deels ... deels, gedeeltelijk ... gedeeltelijk, bijv. *neutjò$^{\epsilon}$ njòë ladoem dilèë singòh lōndjō$^{\epsilon}$ abéh* = hier hebt ge vast een deel morgen betaal ik geheel af, *poetéh ladoem* = gedeeltelijk grijs, *ladoem keunòng ladoem hana* = sommigen werden getroffen anderen niet, *ladoem mè aréng ladoem mè asèë* = sommigen met netten anderen met honden bij zich, *ladoem roepa oereuëng inòng ladoem keunòng roepa agam* = sommigen hadden het voorkomen v. vrouwen anderen droegen een meer mannelijk karakter.

Ladòng, I wild, schichtig, kuren hebbend, vgl. *kleuët, lahèë, boeëh, ganah, gasang, djoeah, tjeubeuëh,* — II e. s. v. aardappel (grooter dan *gantang*).

La$^{\epsilon}$èh, zwak, vgl. *leumòh, leumah, leumië$^{\epsilon}$, leumbōt,* opp. *teuga,* bijv. *la$^{\epsilon}$èh teuga baranggari bandoem wadjib geudja$^{\epsilon}$ moeprang* = zwakken en sterken allen moeten gaan oorlogen.

La$^{\epsilon}$én (Mal. *lain*), ander, anders, behalve, bezijden, buitendien, zonder, bijv. *la$^{\epsilon}$én gampōng* = een andere kampoeng, *la$^{\epsilon}$én matjam* = van een andere soort, *baranggakri la$^{\epsilon}$én han djeuët* = op welke andere wijze ook kan het niet, *roepa saban rasa meula$^{\epsilon}$én* = het aanzien is constant de smaak wisselt, *meula$^{\epsilon}$-én-la$^{\epsilon}$én* = in groote verscheidenheid, *la$^{\epsilon}$én ban njang hoekōm dròëneu* = het overige zij naar uw beslissing, *la$^{\epsilon}$én han sòë* = anders niemand, *la$^{\epsilon}$én niba$^{\epsilon}$njan* = een ander dan die, ook: buitendien, *la$^{\epsilon}$én hana djipoeboeët sapeuë* = anders deed hij niets, *malêngkan* (Mal. *melainkan*) = slechts, uitgezonderd, behalve, behoudens, daarentegen, maar, *maté bandoem*

malèngkan sidròë = allen kwamen om op één na.

Laga$^{\varepsilon}$, blufferig, verwaand, vgl. *djoengkat, mbõng, teukabõ, ria.*

Lagang, ziltig, brak, eenigszins zout (v. water), vgl. *masén.*

Lagèë, I als, alsof, zooals, evenals, gelijk (vgl. *ban, sipeurti, kri, misé, minseuë, oepama, matjam* en Mal. *selakoe*), manier, wijze van doen, gedraging, gewoonte, trant, mode (vgl. Mal. *lakoe*), bijv. *lagèë njòë, lagèë njan, lagèë djéh,* zooals dit, dat, gene, of: op deze, die, gene wijze, *lagèë dilèë* = zooals bij het begin, zooals vroeger, *lagèë djimeudròblõn* = alsof hij me wilde pakken, *lagèë aneu$^{\varepsilon}$ miët* = kinderachtig, *djheut that lagèëdji* (of *akajdji*) = hij is erg gemeen in zijn manier van doen, een gemeene vent, *bè$^{\varepsilon}$ tamarit lagèë njan* = spreek niet zoo, op die manier, *roemòh njan lagèë njòë tjit* = dat huis is evenals dit, aan dit gelijk, *meunan lagèë* = op die wijze, *bè$^{\varepsilon}$ meunan lagèë gata* = ge moet zoo niet doen, *lõn mita abéh lagèë* = ik heb op alle manieren gezocht, *djimeulawan lagèë raja* = hij biedt op hevige wijze tegenstand, — II wijze, zangwijze, melodie, deun, tempo, vgl. *laram, ragam* en Mal. *lagoe,* bijv. *lagèë Atjèh,* of *lagèë Dalam* = Atjèhsche of hoofsche wijs, *lagèë Pidië* = Pedirsche wijs, *lagèë bagaïh* = snel tempo, *lagèë djareuëng* = langzaam tempo, *lagèë rantja$^{\varepsilon}$* = vroolijke, levendige wijs, — III voor iets zorgen, bijv. *ka geupeulagèë lé oereuëng pò keureudja* = de menschen die het huwelijksfeest geven hebben reeds voor alles gezorgd, — IV kuur, gril, luim, nuk, bui, dwaze inval (vgl. *tingkah*), bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ njòë le lagèëdji* = dit kind heeft veel kuren.

Lagèh, in *toelèh-lagèh* = redetwisten.

Lageuëm, iets door teekenen of geluiden bekend maken.

Lageuën, hooge boom een uitnemend timmerhout opleverend dat niet door paalworm wordt aangetast (Dipterocarpus trinervis, Bl.).

Lagi, I vooral in deftige taal wel gebezigd in plaats v. h. Atjèhsche *treu$^{\varepsilon}$* in den zin van „wat meer is", „daarbij komt nog", — II kaatsen, *meulagi* = een spel waarbij een bal door de eene partij opgegooid en door de andere terug geslagen wordt.

Lagòë, nieuw, pas, voor het eerst (vgl. *barõ, ban, boenòë*), *lagòë na,* of *silagòë na,* of *lagòë é$^{\varepsilon}$ na* = pas, voor het eerst aanwezig, ongehoord, buitengewoon, voortreffelijk, zeer, hevig, verbazend, bijv. *lagòë lõn poeblòë sabòh beureukaïh* = pas heb ik een takkenbosch verkocht, *oedjeuën raja that lagòë na* = een buitengewoon zware regen, *djròh lagòë na* = uiterst schoon, *bit mangat silagòë na* = het is werkelijk buitengewoon lekker, *beungèh silagòë na* = hevig woedend, *oereuëng beu$^{\varepsilon}$ò lagòë na* = een verbazend luie kerel, *ramè silagòë na* = zeer druk, *lagòë na djidja$^{\varepsilon}$ prang* = uit alle macht toog hij ten strijde.

Lagõt, gewild, goed en spoedig v. d. hand gaand, vraag naar iets zijn, gangbaar zijn, aftrek hebben, ingang vinden, geldig zijn, vgl. *laréh* en Mal. *lakoe,* bijv. *meung na lagõt na keu laba* = wanneer waar spoedig van de hand gaat is er winst, *ka lagõt meuneukatlõn* = mijn koopwaar heb ik al verkocht, *han lagõt reunggét njòë* = deze dollar is niet gangbaar, *dara njan hana lagõt lé* = dat meisje is niet gewild meer (zal wel niet meer een man vinden), *hana lagõt naritdji* = men luistert niet naar hem, zijn woord heeft geen invloed.

Lahé (Mal. *lahir*), uiterlijk, uitwendig, openlijk, openbaar, aanschouwelijk, zichtbaar (vgl. *leumah,* opp. *batin*), ook: geboren worden (vgl. *na*), bijv. *ka lahé djisakét boedõ$^{\varepsilon}$* = het is al te zien dat hij melaatsch is, *djilahé ba$^{\varepsilon}$ oeròë Raboe* = hij

is op Woensdag geboren, *aneuᵉdji ngòn aneuᵉlõn malam baröë sigò lahé* (of *sigò na*) = zijn kind en het mijne zijn gisteren nacht tegelijk geboren, *èleumèë lahé* = de „zichtbare" wetenschap die voor alle geloovigen geldt (in tegenstelling v. d. *èleumèë batin* die alleen aan de ingewijden bekend is).

Lahèë, wild, ontembaar, vgl. *kleuët, boeëh, gasang, ganah, ladòng, djoeah, tjeubeuëh,* opp. *seuᵉiët.*

Laïh, spijt, verdriet, berouw, vgl. *seusaj,* bijv. *meulaïh atélõn pènglõn bandoem ka abéh lõndjoedi* = ik heb berouw omdat ik al mijn geld verspeeld heb, *laïh dröë* = zich berouwen, *salahteu teulaïh gata* = uw schuld zal u rouwen.

Laja, opzetten, aanvangen (v. vlechtwerk), *laja manjeum tika* = een vlechtmat opzetten, beginnen, *baròm lhèë malam dòm laja keu tika* = de biezen liggen drie nachten om tot vlechtwerk voor matten opgezet te worden.

Lajaᵉ, behoorlijk, betamelijk, geschikt, gepast, waardig, fatsoenlijk, voegzaam, vgl. *patõt, meudjeuléh, mèë, gèt,* opp. *brõᵉ, djheut,* bijv. *hana lajaᵉ boeëtdji* = zijn handelwijze is niet betamelijk.

Lajang, zweven, *meulajang-lajang* = heen en weer zweven, *glajang* = vlieger, zie aldaar.

Lajèë (Mal. *lajoe*), verwelkt, verschrompeld, verdord, verlept, verflenst, vgl. *mala,* bijv. *boengòng lajèë* = een verwelkte bloem, *õn lajèë* = verdorde bladeren, *lajèë badandji* = hij ziet er schraal en mager uit.

Lajeuë, I (Mal. *lajar*), zeil, *meulajeuë* = op reis gaan, zeilen, varen, onder zeil zijn, ter zee, te water reizen, *peulajaran* = zeereis, reis over water, *lajaran* = e. s. v. zwaardvisch, *lajeuë djoengò* = driehoekig stagzeil aan den spriet, *lajeuë seuringkét* = vierkant fokkezeil aan den fokkemast, *lajeuë sabõ* = zeil v. ongebleekt katoen, *lajeuë paléng* = een achterzeil aan den bezaansmast, *lajeuë djiëb* = driekantig tusschenstagzeil, *gòbnjan geukeumeung meulajeuë* = hij is voornemens op reis te gaan, *peukeumang* (of *peuhah-*) *lajeuë* = het zeil spannen (ontplooien), *peukoentjõb lajeuë* = het zeil reven (inhalen), *lõn ka lõnmeulajeuë oe Poelò Pinang* = ik ben al naar P. P. gevaren, — II tijd, vgl. *masa, jõh, djan,* bijv. *silajeuë* = v. d. zelfden tijd, *tòh lajeuë* = wanneer?, welke tijd?, *kah silajeuë ngòn kèë* = jij bent mijn tijdgenoot, *teungòh lajeuë kradjeuën Meukoeta Alam* = tijdens de regeering v. M. A., *lajeuë tòh-,* of *lajeuë siri-,* of *siri lajeuë na dröëneu* = in welken tijd is u geboren?, *dröëneu tòh lajeuë* (of *tòh masa, siri masa*) = van welken tijd is U?, — III tijdelijk zonder vrucht (v. kokos- of pinangboomen), bijv. *baᵉ pineung lõn teungòh meulajeuë* = mijn pinangboomen zijn nu zonder vrucht.

Lajõ (Mal. *lajoer*), iets over het vuur houden om het te laten drogen, verschroeien, verzengen, zwart maken met roet, vgl. *salè,* bijv. *tjab geulajõ keu asab* = een stempel of zegel wordt in den rook v. h. vuur gehouden (om er roet aan te laten hechten).

Laka (Mal. *lakar*), nog niet geheel afgewerkt, ook: e. s. v. borduren waarbij alleen de omtrek der figuren met gouddraad wordt belegd.

Lakèë, verzoeken, om iets vragen, afsmeeken, verzoek, vraag, wensch, bijv. *gòbnjan geulakèë ranoeb baᵉ oelõn* = hij vroeg mij om sirih, *lakèë doeᵉa* = bidden (om succes), ook: het vragen om het „gebed" (v. e. geestelijke d.i. om zijn medewerking, verlof of zegen bij een offermaaltijd), *neulakèë doeᵉa keu oelõn* = „vraag mij om zegen" (gewone wijze van groet als men een ouderen of een hoogeren in rang ontmoet), *djilakèë meuᵉah djaᵉ* = hij vroeg verlof om te ver-

trekken, *djilakèë dròëdji* = hij vroeg verlof heen te mogen gaan, *lakèë wòë* = vragen om huiswaarts te keeren, *lakèë dòm* = vragen om te blijven overnachten, *lakèë gadè* = aalmoezen vragen, *lakèë ampõn* = vergiffenis vragen, *lakèë oetang* = om een schuld manen (vgl. *toenggèë*), *lakèë meu^{e}-oetang* = geld te leen vragen, *lakèë bimaran* = datgene waarom een bimaran vraagt, *lakèë wòë* (of *tjò^{e}-*) *seumangat* = terugroepen (of „vangen") v. e. (ontvloden) levensgeest, *poepeunòh lakèë* = een wensch vervullen, *lakèë koereuëng*, of *lakèë moerah* = afdingen (vgl. *taba, meuda^{e}wa joem*), *pèh broeë^{e} lakèë oedjeuën* = het slaan op klapperdoppen om regen te vragen, *djimeulakèë ba^{e} Alah* = zij zond een gebed tot God.

Lakoe, gedrag, handelwijs, manier van doen, wijze van doen, bijv. *lakoedji hana gèt* = zijn gedragingen zijn niet goed, *hana gèt lakoe* = het ziet er niet goed uit, *tingkah lakoe* = gedragingen, handel en wandel, *peulakoe* = doen, handelen, bewerkstelligen, te werk gaan, tot stand brengen, in orde brengen, verrichten, zorgen voor, bijv. *lõnjoeë meunòë ban meudéh djipeulakoe* = ik gelast hem zus zóó (d.i. geheel anders) doet hij, *pakòn djipeulakoe meunan* = waarom handelde hij aldus?, *hana lõntoekri djipeulakoe* = ik weet niet hoe hij dat doet, *peulakoe boeët* = een zaak bewerkstelligen, *meunan sabé djipeulakoe* = zoo deed hij steeds, *djipeulakoe ban njang hawa* = zij gaan te werk naar hun lusten, *sòë peulakoe keubeuëlõn* = wie zal voor mijn buffels zorgen?, *djipeulakoe matjam-matjam* = op allerhande wijzen ging hij te werk, *keulakoean* = gedrag, wijze v. optreden, bijv. *lheuëh djikalòn bandoem keulakoean* = nadat zij alles opgenomen hadden.

Lakòë (Mal. *laki*), echtgenoot (vgl. *agam*), *lakòë binòë* = man en vrouw, *meulakòë* = gehuwd zijn, getrouwd zijn, ook: paren, *ka na lakòë* = een man hebben (v. d. vrouw sprekende), verloofd zijn, *peulakòë* = uithuwelijken (v. e. dochter), *ië srah gaki lakòë* = voetwaschwater v. d. echtgenoot (geldt als bijzonder heilzaam), *lakòë ië* = e. s. v. waterspin die zich snel over het watervlak heenbeweegt, *naleuëng lakòë* = hoog rietgras (Mal. *ilalang*), *lakòë aleuë* = vloerbalken.

Lakõm, e. s. v. wilde wingerd (Vitis trifolia, L.) met jeuk veroorzakende bladeren en vruchten, bijv. *kah lagèë kateupèh bòh lakõm han è^{e} teutab sagaj* = je doet alsof je een lakõm-vrucht hebt aangeraakt je kunt maar niet stilstaan (v. d. jeuk).

Lalat, vlieg, soorten zijn: *lalat idjõ* = groene bromvlieg, *lalat boe* = de gewone huisvlieg, *lalat mirah roeëng* = e. s. v. vlieg met rooden rug die vooral de menschen hindert en zich moeilijk laat verjagen, daarom ook wel gezegd v. e. stokebrand, kwaadspreker, *kah oepama lalat mirah roeëng* = je bent als de vlieg met rooden rug (zóó hinderlijk), è^{e} *lalat* = pigmentvlekken, sproeten, moedervlekken, ook: stippen of vlekjes op den romp v. e. buffel.

Lalè (Mal. *lalai*), geheel opgaande, verdiept in iets, afgetrokken, afgeleid, onoplettend, achteloos, onachtzaam, zorgeloos, onverschillig, slaperig, luchthartig, nalatig, onbedachtzaam, vgl. *lalòë, tawan, dawõ^{e}*, bijv. *lõn teungòh lalè* = ik was geheel in gedachten verdiept, *geutanjòë bè^{e} talalè padjõh* = laat ons niet vergeten te eten, *bè^{e} tameulalè le areuta* = streeft niet naar veel rijkdommen, *bè^{e} talalè lé* = beuzelt niet langer, *peulalè* = (een kind) sussen, afleiden, bezig houden (bijv. door het te dragen en deuntjes voor te zingen), passen op (een kind), het verzorgen, bijv. *dji-*

peulalè aneu^{c}dji nameung dji^{c}iëm = zij speelde met haar kind opdat het stil zou zijn, *peulalè até* = afleiden, *oereuëng peulalè aneu^{c}* = kindermeid, baboe.

La^{c}lém (v. Arab. *çalim*), onrechtvaardig, despotisch, tyranniek, *oereuëng la^{c}lém* = dwingeland, geweldenaar, despoot, bijv. *kèë han koedoeë^{c} ngòn radja la^{c}lém lagòë na* = ik blijf niet bij een vorst die tyranniek is, *paléh inòng hana lakòë paléh nanggròë la^{c}lém radja* = ongelukkig de vrouw die geen man heeft ongelukkig het land waar de vorst een despoot is.

Laloe, voorbijgaan, vervolgens, daarna.

Lalòë, opgaan, verdiept in iets, vgl. *lalè, tawan, dawō^{c}*, bijv. *djih sabé tjit lam lalòë ngòn tapa oeròë malam* = steeds dag en nacht ging hij op in zelftuchtiging, *di teungkoe lalòë ngòn kanoeri* = de dorpsteungkoe's hebben het druk met offermalen, *maséng-maséng dawō^{c} lalòë ba^{c} hareukat* = een ieder gaat maar al op in zijn kostwinning.

Lalōrat, nood, nooddwang, drang der omstandigheden, noodzaak, overmacht, vgl. *daroerah*, bijv. *meung hana sapeuë njang djeuët keu lalōrat* = als er niets is dat nood geeft, ook: gevaarlijk, bedenkelijk (v. ziekte), bijv. *lalōrat that peunjakétdji* = hij is gevaarlijk ziek.

Lam, I of *dalam*, in, binnen, enz., bijv. *maté lam prang* = in den strijd gesneuveld, *trōïh lam oeteuën* = in het bosch aangekomen, *lam roemòh* = binnenshuis, — II dorp, vestiging (in plaatsnamen) bijv. Lambarō, Lampisang, Lambeusöë, Lambhoe^{c}, Lamnjòng, Lampanaïh, Lampaséh, Lamsajoen, enz., — III terwijl, vgl. *dadang, atra*, bijv. *lam djiplōïh badjèë* = terwijl hij zijn jas uittrok.

Laman, in *laman sripada* (of — *srōëpada*, of — *sipada*) = de dienaar Uwer Majesteit.

Lamat, I het lange verticale handvat waarmede men den ploeg bestuurt, — II *lamat*, of *namat*, het touw v. d. eenen vleugel v. e. sleepnet (*poekat*) dat men op den oever in de hand houdt (vgl. *roendō^{c}*).

Lamba^{c}, ineengedrongen (bijv. v. lichaamsgestalte).

Lambaga, oorspronkelijke vorm, het begin van iets, bijv. *lambaga Adam niba^{c} tanòh* = Adam werd uit aarde gevormd.

Lambajōng, donker purper, donker violet (naar de donker paarse bladeren en stengels v. e. klimopsoort van dien naam).

Lambat, langzaam, lang toevend, lang durend, talmend, laat, traag, vgl. *tréb, lè^{c}, pleuheun-pleuheun, landèh, badam*, opp. *bagaïh, sigra, pantaïh, batja, reudjang, tadjam*.

Lambatoe, of *rambatoe*, e. s. v. muskaatduif.

Lambé, I wenken, wuiven, vgl. *ka^{c}ōt*, — II verbodsteeken (zooals men op rijstvelden in tuinen enz. aantreft om aan te duiden dat men daar geen gras mag snijden, geen boomen mag kappen enz.).

Lambéng, I kwabbe (onder aan den hals v. e. rund), lel, halslel (v. e. haan), — II zie *leumbéng*.

Lambōng, I omhoog werpen, opwerpen, vgl. *tië^{c}*, — II zijde, flank (v. mensch of dier), de platte kanten (v. e. mes), vgl. *lhoeng*, — III hoog opgaand (v. e. huis, v. e. boom, v. e. berg, enz.).

Lami, in *ban lami*, zoodra, vgl. *òh ban, ban saré*, bijv. *ban lami djitrōïh oe pasi* = zoodra zij aan het strand aankwamen, *òh ban lami djitrōïh keunan* = pas kwam hij daar aan.

Lamideuën, zie *ramideuën*.

Lampeudoe (Mal. *empedoe*), gal, galblaas, vgl. *phét*.

Lampoe, lamp (geïmporteerde petroleumlamp), vgl. *panjòt*.

Lampoedéng, e. s. v. kruipplant.

Lampoejang, wilde gember, rhizoom v. Zingiber Zerumbet, Rosc.

Lampoeséng, e. s. v. kleine bloedzui-

ger, die wel in den neus v. kinderen, honden, buffels enz. kruipt als ze water in de rivier drinken.

Lampōïh, of *eumpōïh,* of *mpōïh,* tuin, aanplanting, bijv. *peugèt lampōïh* = een tuin aanleggen, *oereuëng meulampōïh* = landbouwer, tuinier, *lampōïh teubèë* = suikerriettuin, *lampōïh lada* = peperaanplanting, pepertuin.

Lampōng, dobber aan een hengel (veelal v. *siròn*-hout), drijver aan een net (veelal van kurkhout).

La$^{\varepsilon}$nat, vloek, vervloeking, vervloeken, verdoemen, vgl. *srapa, tjarōt,* bijv. *ba$^{\varepsilon}$ dji$^{\varepsilon}$ōh la$^{\varepsilon}$nat* = verwijderd zij de vloek, *si la$^{\varepsilon}$natoelah* = de door Allah gevloekten.

Landa$^{\varepsilon}$, stekelvarken, *boelèë landa$^{\varepsilon}$* = de stekels v. e. stekelvarken.

Landaïh (Mal. *landas*), aanbeeld.

Landang, ergens ten oorlog heentrekken.

Landèh, langzaam, traag, talmend, laat, vgl. *lambat, tréb, lè$^{\varepsilon}$, badam,* opp. *ladjoe, bagaïh, sigra, pantaïh, batja, reudjang,* bijv. *bè$^{\varepsilon}$ tadja$^{\varepsilon}$ landèh* = loop niet langzaam, *landèh that tateuka* = wat komt ge laat.

Landja, terstond, spoedig, vlug, snel, rad, vlot, rechtstreeks, vgl. *ladjoe, bagaïh, sigra, pantaïh, batja, reudjang,* opp. *landèh, lambat, tréb, lè$^{\varepsilon}$, badam,* bijv. *landja djidja$^{\varepsilon}$sòm keubeuë njan* = terstond gingen zij dien buffel verstoppen, *radja neujoeë bandoem trōn landja oe dalam* = de vorst gelastte allen rechtstreeks in het paleis te komen, *peuë meuteumeung landja djitjò$^{\varepsilon}$* = wat zij vinden nemen zij meteen.

Landjoet, langdurig, langzaam wegstervend (v. e. geluid), *landjoet oemoeteu* = lang zij uw leven.

Landō$^{\varepsilon}$, of *randō$^{\varepsilon}$,* langharig (v. e. niet gecastreerden bok).

Laneuë, *meulaneuë,* zacht hellend, glooiend, vgl. *sideu,* opp. *teureubéh, tjòt.*

Lang, *meulang-lang,* zweven.

Langai, ploeg, *mata langai* = lemmet v. d. ploegschaar, *bòh langai* = schoenvormig blok hout (meestal *manèh*-hout) v. e. ploeg (het lichaam v. e. ploeg).

Langèt (Mal. *langit*), hemel, lucht, uitspansel, zwerk, bijv. *djipò doem oe langèt* = zij vlogen allen de lucht in, *òh neupeudjeuët langèt ngòn boemòë lé Pòteu Alah* = toen onze Heer God hemel en aarde schiep, *njeum-njeum langèt sròt* = het was alsof de hemel inviel, *leulangèt* = verhemelte, ook: hemel v. e. ledikant en zolderingbedekking (vgl. *tirè dilangèt*).

Langga (Mal. *langgar*), tegen iets aanstooten, aanloopen, aanvaren, tegen iets zondigen, inbreuk maken op, overtreden, in strijd handelen met, bijv. *prang meulangga,* of *adat meulangga* = schijnoorlog, of schijnaanval waarbij de dorpshoofden als bijleggers v. h. geschil optreden, *meulangga pantang* = een pantang-verbod overtreden, *meulangga adat ngòn hoekōm* = in strijd handelen met gewoonte en wet, *teulangga ka pasi* = stranden.

Langgam, omtrek, grens, bijv. *di kajèë njan kòn tō$^{\varepsilon}$ disinòë langgam lampōïhlōn* = van die boomen tot hier strekt mijn tuin zich uit.

Langgéh, I in beslag nemen, onteigenen, met geweld afnemen, aanspraak maken op, iemand in zijn recht aantasten, usurpeeren, knevelen, vgl. *sagòë,* bijv. *langgéh oemòng* = het in den ban doen v. e. rijstveld, akkerban, *djih djilanggéh keubeuë njòë* = hij maakte aanspraak op dezen buffel, — II overslaan (bij een telling), bijv. *bè$^{\varepsilon}$ tameulingkeuë oeréh bè$^{\varepsilon}$ tameulanggéh bandja* = men mag niet over de lijn heengaan men mag geen regel overslaan (zegt de onderwijzer tot zijn leerlingen bij de schrijfles).

Langkab, een palmsoort (Arenga obtusifolia, Mart.).

Langkah, pas, schrede, stap, tred, trede, gang, reis, *meulangkah* =

gaan, stappen, voorwaarts schrijden, bijv. *peuë sabab na neulangkah keu nòë* = wat drijft u herwaarts?, *njang djeuët lõnmeulangkah keu nòë sabab lõndjaᵉ kalòn gata* = de reden dat ik hierheen kom is dat ik u een bezoek kom brengen, *ka meulinteuëng langkahlõn sabab ië raja* = mijn reis is vertraagd door een overstrooming, *djiᵉõh that langkahdji* = hij heeft een verre reis gemaakt, *sirõng langkah* = verkeerde gedragingen (ons „schuinmarcheerder"), *singkat langkah* = achter het net visschen, te laat komen, *soerat langkah* = wichelboek om te weten op welken dag en op welken tijd men een reis moet aanvangen, *meulangkah baᵉ tröïh oe ateuëh tika* = voorwaarts schrijden tot op de zitmat, *soerõt lhèë langkah* = drie stappen achterwaarts doen, *bahlé lõndjaᵉ hò njang tröïh langkah ba* = laat mij maar gaan waarheen mijn schreden mij brengen.

Langkéᵉ, e. s. v. zeeschelp waarvan wel ringen worden gemaakt.

Langkoebèë, een geelbruine soort snip.

Langkoeeuëh (Mal. *lengkoeas*), geneeskrachtig rhizoom v. Alpinia Galanga, Sw.

Langoeë, zwemmen, bijv. *lõn keumeung langoeë oe bladéh* = ik ga naar den overkant (v. d. rivier) zwemmen, *ilékeu darah silangoeë goeda* = er stroomde zooveel bloed dat een paard er in zou kunnen zwemmen.

Langòng, groote groene vlieg.

Langsat, boom en vrucht (*baᵉ-, bòh-*) v. e. vorm v. Lansium domesticum, Jack.

Lantaᵉ, vreten, vgl. *ngab, ròt, seuba, seungab*, bijv. *djilantaᵉ lagèë goeda* = hij vreet als een paard.

Lanténg, afgescheiden, afgezonderd, op zichzelf staand, vgl. *meungklèh*.

Lantjang, I of *rantjang*, vaartuig, schip, vgl. *prahõ, sampan*, bijv. *lantjang-* (of *prahõ-*, of *sampan-*) *poekat* = e. s. v. prauw om met sleepnetten te visschen, *lantjang* = ook: e. s. v. offerprauw vervaardigd v. d. bladscheede v. d. pinang die men een rivier laat afdrijven om een ziekte uit te bannen, *bòïh lantjang* = zulk een offerprauw loslaten, — II *lantjang sira*, de plaats waar men zout kookt, zoutkeet.

Lantjõᵉ, puntig, spits, met spitsen top (v. e. berg), vgl. *tirõt, rantjõng, lantjõng, pantjõng*, opp. *boegam, toempõj*.

Lantjõng, puntig, spits, vgl. *lantjõᵉ, rantjõng, mantjõng, pantjõng, tirõt*, opp. *boegam, toempõj*.

Lantoej, I e. s. v. rivierschildpad, — II groote houten hamer, vgl. *palèë, noega*.

Laᵉõt (Mal. *laoet*), I zee, meer, bijv. *laᵉõt raja* = de wijde zee, de oceaan, *aneuᵉ laᵉõt* = naam v. e. kratermeer op Poelò Wè, *kanoeri laᵉõt* = zeekandoeri, *boebèë laᵉõt* = zeefuik, *eungkõt laᵉõt* = zeevisch, *ië laᵉõt* = zeewater, *ië laᵉõt lhõᵉ éᵉ tadjoelõᵉ até maᵉnoesia han éᵉ tadoega* = de diepte v. d. oceaan is te peilen maar 's menschen hart laat zich niet peilen, — II uitheemsch, van overzee, vgl. *blajat*, opp. *tanòh*, bijv. *oebat beudé laᵉõt* = uitheemsch kruit, kruit v. overzee aangebracht, — III Noord (in windstreken), bijv. *timoe laᵉõt* = Noord-Oost, *barat laᵉõt* = Noord-West.

Lapah, in stukken of in reepen snijden, vgl. *kòh*.

Lapaj (v. Arab. *lafth*), uitspraak v. e. woord, tekst, vgl. *matan*, bijv. *lapaj maᵉna* = tekst en vertaling.

Lapan (Mal. *delapan*), acht, bijv. *lapanblaïh* = 18, *lapanplõh* = 80, *lapan reutõïh* = 800, *lapan ribèë* = 8000, *lapan oerõë* = acht dagen, *lapan drõë* = acht man, *lapan gò* = acht maal, *sikin lapan sagòë* = zwaard met achthoekig gevest.

Lapang, wijd, ruim, vlak, vrij v. belemmering, open, onbegroeid, vgl. *loeaïh*.

Lapè, verlamd, vgl. *badòm, lasa, maté*

badan, bijv. *lapè djarò̤ëdji siblah* = zijn eene arm is verlamd.

Lapé$^{\varepsilon}$, onderlaag, onderlegsel, dekkleedje, bijv. *tika lapé$^{\varepsilon}$* = mat met onderlaag, *lapé$^{\varepsilon}$ soerat* = omslagdoek tot inwikkeling v. e. brief, *lapé$^{\varepsilon}$ baté* = kleedje in een sirihbakje, *lapé$^{\varepsilon}$ kreunda* = mat (of karpet) die om de doodkist gewonden wordt en later als moesala aan het dorpsgodsdiensthuis wordt afgestaan, *lapé$^{\varepsilon}$ poesat* = lett. „dekkleedje of onderlegsel op den navel", fig. geschenk aan de vroedvrouw na de bevalling.

Lapéh (Mal. *lapis*), laag v. opeengestapelde zaken, stapel, verdieping (bijv. de beide verdiepingen v. h. dak v. e. moskee onder het topstuk), bekleedsel, voering, maal, *meulapéh* = opgestapeld, in lagen (vgl. *meusoesõn*), bijv. *boemò̤ë toedjõh lapéh* = de aarde bestaat uit zeven verdiepingen, *toedjõh lapéh pintõ teugantjéng* = een zevenvoudig gesloten deur, *siplõh lapéh koeta beusò̤ë* = een plaats omringd van tienvoudige wallen v. ijzer, *silapéh, doea lapéh, lhèë lapéh* = een, twee, driemaal (vgl. *si-, doea-, lhèë- — gò, — blét, — seun*), *idang meulapéh* = een idang met veel bordjes op elkaar gestapeld, *meutindéh lapéh* = zich in lagen opstapelen.

Lapéng, e. s. v. boom waarvan het zeer bijtende sap bij aanraking opzwelling der ledematen veroorzaakt.

Laraïh (Mal. *laras*), geweerloop, bijv. *beudé doea laraïh* = een dubbelloop geweer.

Laram, zangwijs, stemgeluid, vgl. *ragam, lagèë*.

Larang, verbieden, ontzeggen, tegenhouden, vgl. *tham, teugah, theun, sagang, sangga*, bijv. *apiõn ngòn oebat ka geularang lé kõmpeuni djeunòë* = (de verkoop van) ruwe opium en kruit is thans door het gouvernement verboden, *bè$^{\varepsilon}$ taboeët njang geularang lé adat* = doe niet wat de adat u verbiedt, *han é$^{\varepsilon}$ koelarang* = ik kan het niet tegenhouden, *hana sidrò̤ë larang kaphé* = niet één weerstond de ongeloovigen, *han é$^{\varepsilon}$ tatham lé talarang* = niet meer tegen te houden of te verbieden.

Larangén, schoft v. e. buffel.

Laré$^{\varepsilon}$, draaibank, draaien op een draaibank.

Laréh (Mal. *laris*), aftrek hebbend, gewild, goed, gemakkelijk v. d. hand gaande (v. koopwaren), vgl. *lagõt*, bijv. *peularéh* = geheimmiddel om zijn koopwaar gewild te maken, *doe$^{\varepsilon}$a peularéh* = tooverformulier waardoor bewerkt wordt dat handelswaar goed en gauw verkocht wordt.

Lareuë, of *raleuë*, of *reuleuë*, even ontkiemd padizaad op een moerassig kweekbed uitspreiden, *lheuë lareuë* = een eenigszins droog gelegd stuk moerasbodem waarop men het ontkiemde zaad uitspreidt.

Lasa, verlamd, vgl. *lapè, badòm, maté badan*.

La$^{\varepsilon}$sa, tienduizend, *doea la$^{\varepsilon}$sa* = 20000, *meuleula$^{\varepsilon}$sa* = bij tienduizenden.

La$^{\varepsilon}$sana, gelijk, zooals, evenals, bijvoorbeeld, vgl. *ban, bagò̤ë, kri, lagèë, matjam, minseuë, misé, oepama, sipeurti*.

La$^{\varepsilon}$seumana (Mal. *laksamana*), vlootvoogd, admiraal, ook: een titel welke nu nog o.a. door het landschapshoofd v. Ndjõng wordt gevoerd en eertijds ook op de Westkust en in Groot Atjèh voorkwam, *doe$^{\varepsilon}$a oeréh la$^{\varepsilon}$seumana* = een soort toovercirkel-formulier.

La$^{\varepsilon}$sén, tien *la$^{\varepsilon}$sa*, honderdduizend, in 't algemeen: ontelbaar veel, bijv. *tantradji meula$^{\varepsilon}$sa-la$^{\varepsilon}$sén* = tienhonderdduizende volgelingen.

Lasõn (Mal. *dasoen*), e. s. v. ui, oe *meulasõn* = jonge klappervruchten aan één zijde ui-vormig afgesneden als huldebetoon in optochten medegenomen.

Lata, kruipen, voortkruipen (v. dieren en planten), vgl. *euj*, bijv. *geu-*

poela koendõ geupeulata = men plant kalebas en laat ze voortkruipen.

Latah, in zenuwtoestand (zenuwziekte) op bepaalde oogenblikken (vooral bij schrik) alles wat men hoort en ziet nazeggen en nadoen.

Lat batat, kruipend gedierte, insecten en delfstoffen.

Latõn, *meulatõn-latõn,* als een draad aaneen hangen, bijv. *ië babahdji meulatõn-latõn* = zijn spog hangt als een draad aaneen.

Lawa, golving, *pòh lawa* = de sporen geven, het aanzetten en snelle voortrennen te paard (lett. golvingen slaan).

Lawan, tegenstander, tegenpartij, vijand, wedergade, tegenhanger, pendant, wat behoort bij (vgl. *ngòn, teumòn*), *meulawan* = weerstand, tegenweer bieden, verweren, zich verzetten tegen, bestrijden, weerstreven, bijv. *oereuëng njan le lawandji* = die man heeft veel vijanden, *rajat djimeulawan radjadji aneu*^{c} *djimeulawan ajahdji* = de onderdanen verzetten zich tegen hun vorst het kind verzet zich tegen zijn vader, *han é*^{c} *djilawan gata* = hij kan u niet weerstaan, *lawan printah* = een gebod overtreden, *angèn lawan* = tegenwind, *lawan marit* = tegenspreken, *lawan goerèë* = zich tegen zijn leeraar verzetten, *panglima njan dilèë lawanlõn lam prang* = die panglima was vroeger mijn tegenstander in den oorlog, *poetròë njan hana lawan-* (of *hana bagòë-*) *dalam dõnja doemnankeu djròh roepadji* = die prinses had op de wereld geen wedergade zóó schoon was ze, *lawan-* (of *teumòn-,* of *ngòn-*) *boe* = toespijs bij de rijst.

Lawang, *koelét lawang,* de bast v. Cinnamomum-soorten, *boengòng lawang* = kruidnagelen (Eugenia aromatica, O. K.), *boengòng lawang Kléng* = Japansche steranijs (Illicium religiosum, S. & Z.).

Lawét, langdurig, lang geleden, vgl. *lawi, tréb,* bijv. *lawét that boeët njòë* = dit werk duurt zeer lang, *lawét that wòëdji di Makah* = het duurt zeer lang eer hij uit Mekka terugkeert, *lawét oemoedji* = hij geniet een lang leven, *seulawét lõndja*^{c} *djidoeë*^{c}*di roemòh* = zoo lang als ik op reis was bleef hij thuis, *seulawét lõnmeuladang han tòm oedjeuën* = zoolang ik aan het ladangs aanleggen ben heeft het nog niet geregend, *na padoem lawét lheuëng niba*^{c} *njan* = eenigen tijd daarna, *lawét lawat* = ten langen leste, na verloop v. langen tijd.

Laweuët, litteeken, schram, vgl. *parõt,* bijv. *doemnan laweuët niba*^{c} *badandji hana lapang meung bé padé* = hij had zóóveel litteekens op het lichaam dat er geen plekje zoo groot als een rijstkorrel was vrijgebleven.

Lawi, I lang geleden, vgl. *lawét, tréb,* — II het gedeelte v. e. werpnet (*djeuë*) boven de ringetjes die moeten dienen om het net te doen zinken.

Lawò^{c}, *meulawò*^{c}, mengen, vermengen, vermengd, dooreengemengd, vgl. *katjhò, djampoe, ba*^{c}*oe,* bijv. *keumamaïh teurawõt geulawò*^{c}*sira* = snippers gedroogde stokvisch met zout vermengd.

Le, veel, vele, talrijk, menigvuldig, opp. *dit, nit, mit, batjoet,* bijv. *le blét* = vele malen, *le that* = zeer talrijk, *le akaj* = knap, bedreven, *le peuë* = er is veel, vele soorten, velerlei, *hana lõntoedoem le* = ik weet niet hoeveel, *le oereuëng* = vele menschen, *oereuëng le* = de menigte, de groote massa, de meerderheid, ook: de Plejaden, *na le oereuëng lam gampõng njòë* = er wonen vele menschen in deze kampoeng, *oereuëng le ka djidja*^{c} *oe keureudja* = de menigte (de groote massa, de meerderheid) is al naar het feest vertrokken, *di kroeëng le that boeja* = in de kreken zijn veel krokodillen, *le peuë tamòng lam neumat gòbnjan* = er is veel dat

valt binnen zijn gebied, *le sòë toelõng* = er zijn velen om te helpen, *sòë le njòë ngòn djéh* = wat is meer dit of dat?, welke van beide bevat het meest?, *peule* = vermeerderen.

Lé, I meer, nog, nog meer, nog steeds, bovendien, daarenboven, bijv. *lõn hana lõndja$^{\varepsilon}$ lé oe Atjèh* = ik ga niet meer naar Atjèh, *djih han djipadjõh lé* = hij at niet meer, *nè$^{\varepsilon}$koe hana lé* = mijn grootvader is niet meer (in leven), *sòë njang ka tapòh bè$^{\varepsilon}$ tatjarõt lé* = wien ge geslagen hebt moet ge niet bovendien uitschelden, *han lé koepoeboeët meunan* = ik zal niet meer aldus handelen, *han sòë lé* = er is niemand meer, *hana meuri lé* = niet meer te zien, *hana meuhò lé* = het is niet meer bekend, *hana djitheun lé oereuëng lam prahõ njòë* = er kunnen geen menschen meer in deze prauw, — II dadelijk, onmiddellijk, vgl. *ladjoe*, bijv. *taseu$^{\varepsilon}$õt lé* = ge moet dadelijk antwoorden, — III door (wijst de handelende persoon aan), bijv. *aneu$^{\varepsilon}$lõn djipòh lé djih* = hij slaat mijn kind, *areuta gòbnjan bandoem ka djiba lé pantjoeri* = al zijn goed hebben de dieven weggehaald, *roemòhgeu tatoepat lé gata* = weet ge waar zijn huis staat?, *na tamè boe lé gata* = hebt gij rijst meegebracht?, — III nadrukswijzer (vgl. *keu* en Mal. *lah*), bijv. *bahlé*, of *bahkeu* (Mal. *biarlah*, zie *bah*), *thatlé* = zeer sterk (vgl. *ba$^{\varepsilon}$that*), *ban saré tröih lam oeteuën geuthamlé roesa* = zoodra zij in het bosch waren gekomen zetten zij dadelijk de toestellen om herten te vangen uit.

Lè$^{\varepsilon}$, *meulè$^{\varepsilon}$*, langzaam, *peulè$^{\varepsilon}$* = iets langzaam doen, vgl. *lambat, tréb, landèh, badam, loebiëm, pleuheunpleuheun*, opp. *pantaïh, tadjam, bagaïh, sigra, batja, reudjang.*

Lèb, schimachtig, in vage omtrekken, vgl. *sapõ, seupõt, reunòm*, opp. *sarèh, peungeuïh*, enz.

Lém, oudere man (vgl. *bapa*), ook: oudere broeder, of iemand dien men daarmede gelijkstelt, vgl. *dalém, tjoet lém, lém tjoet, pòlém, abang.*

Lén, zie *lõn.*

Lè$^{\varepsilon}$nan, ons woord „luitenant".

Léng, schenken, uitschenken, uitgieten, uitstorten (vgl. *plè*), bijv. *talèng ië batjoet keu lõn* = schenk mij wat water in, *ië matadji meulèng-lèng* = zijn tranen komen op, hij gaat huilen (vgl. *mòë*).

Lèt, ergens in kunnend, ruim genoeg, waar genoeg plaats is, ook: lusten, houden van, bijv. *disinan lèt lõnèh sidröë* = is daar voor mij alleen plaats om te slapen?, *han lèt djitamòng* = het kan er niet in, *reuhoeëng idõng lèt bòh mamplam* = neusgaten waarin een manggavrucht paste, *boe-boe han lèt djipadjõh lé* = zelfs rijst lust hij niet meer, kan hij niet meer naar binnen krijgen, *di gata lèt tapadjõh bòh panaïh* = houdt ge van nangka?

Lét, nazetten, achtervolgen, vervolgen, achterhalen, najagen, *peulét* = jagen, opdrijven, aanzetten (vgl. *peutjrò$^{\varepsilon}$*), *peulét lam rimba* = het woud in jagen.

Leu, vormt samenstellingen met *peuë, pat* en *hò* (*leupeuë, leupat, leuhò*), bijv. *njan leupeuë ka tõ$^{\varepsilon}$* = daar is hij eindelijk, *njòë leupat tjò$^{\varepsilon}$* = hier (ligt) het dan neem weg, *djéh leuhò djidja$^{\varepsilon}$* = daar gaat hij immers.

Leu$^{\varepsilon}$am leu$^{\varepsilon}$oem, dof gonzen v. geweervuur, vgl. *keutam keutoem.*

Leuba$^{\varepsilon}$, of *leubha$^{\varepsilon}$*, dof smakkend geluid (veroorzaakt door den val v. e. lichaam).

Leubab-leuboeb = ploffend, met een plof (dof geluid), vgl. *keutab keutoeb.*

Leubaïh, overrijp.

Leubat, dicht opeen, vgl. *djaj, djròm*, opp. *reunggang, djareuëng*, bijv. *oedjeuën leubat* = dikke, zware regen, *djanggõt leubat* = dikke volle baard.

Leubè (Mal. *lebai*), lieden die meer werk v. d. Islām maken dan de

groote massa, vromen, vgl. *paki*, opp. *pasè*$^{\varepsilon}$, *bangsat*.

Leubèh (Mal. *lebih*), meer, in hooge mate, overschot, het meerdere, opp. *koereuëng*, bijv. *leubèh koereuëng* = ongeveer, min of meer (vgl. *kira-kira*, *batjoet sahò*), *djih leubèh rajeu*$^{\varepsilon}$ *batjoet niba*$^{\varepsilon}$ *lõn* = hij is een beetje grooter dan ik, *tadjam leubèh niba*$^{\varepsilon}$ *sikin peunjoekõ* = scherper dan een scheermes, *leubèh raja ba*$^{\varepsilon}$ *njang ka* = grooter dan te voren, *leubèh koereuëng hana meukira* (of *hana meu*$^{\varepsilon}$*ingat*) = wat meer of minder dat rekenen wij niet zoo uit, *gata njang leubèh tatoepeuë* = u weet het beter, *peuleubèh* = verheffen, bevoordeelen, bevoorrechten, *peuleubèh dròë* = zich verheffen, *meuleubèh-leubèh* = elkaar trachten te overtreffen.

Leubéng, e. s. v. luis die veel op pluimgedierte en vuilnishoopen voorkomt.

Leubha$^{\varepsilon}$, zie *leuba*$^{\varepsilon}$.

Leubië, smakeloos, vgl. *tabeuë*.

Leuboe, hoog, vgl. *manjang*, bijv. *kajèë manjang leuboe that* = verbazend hooge en ver opwaarts reikende boomen.

Leuboej, het dichtvallen der oogen v. slaap of vermoeidheid.

Leubòm, zie *leupòm*.

Leudjeu, of *lidjeu*, of *neudjeu*, e. s. v. aal of paling, vgl. *kirè*, *linòng*, *iléh*, *kirõng-kirõng*, bijv. *poelië*$^{\varepsilon}$ *koelét leudjeu* = een paling de huid afstroopen.

Leuë$^{\varepsilon}$, pareltortelduif (de Atjèhsche vechtduif), bijv. *leuë*$^{\varepsilon}$ *peuneulõt* = vechtduif, *peulõt leuë*$^{\varepsilon}$ = tortels laten vechten, *leuë*$^{\varepsilon}$*banggoena* = geluksduif, *ragòë meusé leuë*$^{\varepsilon}$ *banggoena* = mak gelijk een geluksduif.

Leuën, vóórerf, vóórplein, plein vóór het huis.

Leuëng, uitspreiden, openslaan, ontrollen, bijv. *leuëng tika* = een mat ontrollen, *leuëng djarôë* = de handen ophouden of uitspreiden (als biddend), *teuleuëng* = wijd uiteen, uitgespreid, ontrold (vgl. *djareuëng*, *teuhaïh*), *goekèë teuleuëng* (of — *teuhaïh*, of — *djareuëng*) = wijd gespleten hoeven.

Leugat, snel, vlug, in één richting voortgaande, vgl. *bagaïh*, *sigra*, *ladjoe*, *pantaïh*, *batja*, *reudjang*, bijv. *tatamòng leugat bè*$^{\varepsilon}$ *tadòng dijoeb* = kom gauw binnen blijf niet beneden (het huis) staan, *djiwòë ladjoe leugat* = zij keert fluks huiswaarts, *soetra leugat* = ruwe zijde (handelsterm, vgl. *soetra ganda*, *soetra meukaj*).

Leugò$^{\varepsilon}$, e. s. v. rijstgebak.

Leugõt, of *leunggõt*, of *reunggõt*, reiken naar iets, iets naar zich toehalen, ombuigen (bijv. v. e. tak om de vruchten te plukken), vgl. *taré*$^{\varepsilon}$, opp. *toela*$^{\varepsilon}$, bijv. *lõn han trõïh lõnleugõt bòh pisang njan* = ik kan niet reiken bij die pisangs, *djileugõt tjabeuëng ba*$^{\varepsilon}$ *mamplam* = hij trok den tak v. d. mangga-boom naar zich toe (bijv. om de vruchten te kunnen plukken).

Leuhõ (v. Arab. *thoehr*), of *wa*$^{\varepsilon}$*tèë leuhõ*, de tijd v. d. middag-godsdienstoefening (d.i. even na 12 uur tot ± 3½ uur), *seumajang leuhõ* = de middag-godsdienstoefening, *awaj leuhõ* = begin v. d. middag, *peuteungahan leuhõ* = ongeveer 2 uur, *akhé leuhõ* = ongeveer 3 uur, *oerôë ka reubah leuhõ* = de zon helt al naar het Westen (± 2½ uur).

Leuhòb, zie *lhòb*.

Leuhoe, goed opkomen, gedijen, welig tieren (v. menschen, dieren, planten).

Leuhòm, zie *lhòm*.

Leu$^{\varepsilon}$**iët,** goed gaar (v. rijst), bijv. *boe gòh lòm leu*$^{\varepsilon}$*iët* = de rijst is nog niet goed gaar.

Leukang, los, losmaken, losraken, loslaten, pellen, schillen, aftrekken, uittrekken, vgl. *ploeë*$^{\varepsilon}$, bijv. *leukang niba*$^{\varepsilon}$ *tanòh* = los v. d. grond, *leukang djagõng* = maïs pellen, *sisé*$^{\varepsilon}$ *han é*$^{\varepsilon}$ *leukang* = de schubben

raakten niet los, *leukang dròë* = zich losmaken, afzonderen.

Leukat, kleefrijst, *breuëh leukat* = gepelde kleefrijst, *padé leukat* = ongepelde kleefrijst, *boe leukat* = gekookte kleefrijst.

Leuki, I witte vlekken op de huid die als litteekens na zekere ziekte achterblijven, vgl. *gloem, djloem, panèë,* — II een eetbare Alocasia-soort waarvan de stengel eveneens witte vlekken vertoont.

Leukiët (Mal. *lekit*), kleverig, taai (bijv. v. geutah, meel of suiker welke zich tot draden laat trekken), *tanòh leukiët* = kleverige aarde, leem, klei (vgl. *tanòh kliët, tanòh basò*).

Leukoeëb, bultjes op de huid.

Leula, rol of blok onder iets geplaatst om het v. d. grond vrij te houden, *leula rèt* = bamboe of boomstammen die men op een bemodderden weg legt bij wijze van vlondertje.

Leulah, open, vrij (bijv. v. e. bosch waaruit veel boomen zijn gekapt), *oeteuën ka leulah geuteubang* = het bosch is reeds opengekapt.

Leulajan, e. s. v. vlerkprauw, vgl. *bidō*[ɛ], *klèwè, kroewéh.*

Leulangèt, zie *langèt.*

Leuma[ɛ], vet (v. smaak), vgl. *gapah, kliët, basò,* bijv. *goelè leuma*[ɛ] = vette, d.i. met klappermelk toebereid groentennat, *kandji leuma*[ɛ] = kleefrijst gekookt met bataat en suiker.

Leumah, I zien, zichtbaar, te zien, in het zicht komen, helder, duidelijk, vgl. *kalòn, ngiëng, eu, pandang, sarèh, njata, peungeuïh, deuïh, trang, lahé,* bijv. *ka leumah boeleuën* = de maan is al zichtbaar, ook: de maandstonden, menstruatie hebben, *tan dji*[ɛ]*eu leumah* = hij zag niet duidelijk, *ta*[ɛ]*bi hana leumah* = een onverklaarbare droom, *peuleumah* = laten zien, vertoonen (vgl. *peutoenjò*[ɛ]), bijv. *teuma djipeuleumah ba*[ɛ] *sabé ngòn* = toen liet hij het aan zijn metgezellen zien, — II zacht, zwak, broos, slap, vgl. *leumòh, leumië*[ɛ]*, leumpōh, rapōh,* bijv. *leumah-* (of *leumòh-*) *leumbōt* = zacht en liefelijk, zacht en teeder, goedaardig, goedhartig.

Leumang, vooraf geweekte met klappermelk vermengde kleefrijst in een bamboekoker (*boelōh leumang*) vóór het vuur gaar gemaakt.

Leumbam, I murw, bont en blauw (geslagen), vgl. *reumòn,* bijv. *leumbam badandji keunòng kajèë* = hij is bont en blauw geslagen, — II vet, zwaarlijvig (v. menschen).

Leumbé, of *loembé,* een in het wild voorkomende liaan, Entada scandens, Benth. (het drinken v. water dat met de wortels dezer plant in aanraking is geweest zou struma veroorzaken).

Leumbéng, of *lambéng,* werplans, werpspies, werpspeer, vgl. *toemba*[ɛ], *kapa*[ɛ].

Leumboe, e. s. v. giftige slang.

Leumbōt, zacht, week, slap, teeder, vriendelijk, zachtzinnig, gedwee, volgzaam (vgl. *leumah, leumòh, leumië*[ɛ]*, leumpōh, rapōh,* opp. *kreuëh, teuga, teugòh, kòng*), *leumah-leumbōt* = zacht en teeder, zacht en liefelijk, goedhartig.

Leumië[ɛ], zacht, week, slap, flauw, ook: lam, verlamd, vgl. *leumòh, leupië, leupòn, lapè,* opp. *kreuëh, teuga,* bijv. *boe leumië*[ɛ] = weeke, zachte, waterachtige rijst.

Leumò (Mal. *lemboe*), koe, rund, *leumò agam* = stier, *leumò inòng* = koe, *leumò gasi* = os, *leumò Atjèh* = het gebulte rund, *leumò Djawi* = het niet gebulte rund.

Leumoeëng, schoot, ook: op den schoot nemen of houden, vgl. *moeëng,* bijv. *lōndoeë*[ɛ] *lam leumoeëngdji* = ik zit op zijn schoot, *leumoeëng oelèë* = het hoofd op den schoot nemen, *radja neudoeë*[ɛ] *diateuëh keuta dalam meuligòë neuleumoeëng poetròë* = de vorst zat op den troon in zijn paleis de prinses op den schoot houdende, *sèëdara sileumoeëng* = broeders en zusters die in leeftijd direct op elkaar volgen.

Leumòh (Mal. *lemah*), week, zacht, slap, zwak (bijv. v. d. beenen onder 't loopen), vgl. *leumië[ɛ]*, *leumah*, *leumbōt*, *la[ɛ]èh*, opp. *kreuëh*, *teuga*, bijv. *angèn ka leumòh* = de wind is zacht (zwak) geworden, *leumòh that teu[ɛ]ōtlōn meung lōndja[ɛ]* = mijn knieën zijn slap onder het loopen, *ka leumòh oeròë njòë* = het is zachter (minder heet) vandaag, *leumòh boelèë mata* = naar beneden gerichte oogharen (wat op een lijdzame natuur zou wijzen), *leumòh leumbōt* = vriendelijk en zachtzinnig, zacht en teeder, goedaardig, *leumòh até* = week v. hart.

Leumpaïh, smijten, werpen, gooien, bijv. *djileumpaïh dròëdji* = zij smeten zich neer.

Leumpeuët, kneuzen, kneuzing, gekneusd.

Leumpō[ɛ], malsch, zacht, goed gaar, versleten (bijv. v. e. kain), verweerd (door regen en wind), vgl. *leumah*, *leumòh*, *leumië[ɛ]*, bijv. *eumpeuë[ɛ]njòë ka leumpō[ɛ]* = deze knollen zijn al gaar gekookt (ze zijn al zacht), *papeuën pageuë njan ka leumpō[ɛ]* = de planken van die heining zijn verweerd, *idjalōn ka leumpō[ɛ]* = mijn kain is versleten (niet sterk meer).

Leungga[ɛ] leunggō[ɛ], slingeren, schommelen v. e. vaartuig.

Leunggō[ɛ], een in den grond gestoken paal om er een grazend dier aan vast te binden.

Leunggōt, zie *leugōt*.

Leungka, klaar, afgedaan, voleindigd, reeds, ten einde, vgl. *abéh*, *lheuëh*, *séb*, bijv. *ka leungka boeëtkoe* = mijn werk is af (klaar), *neuprèh limòng oeròë treu[ɛ] dangdang leungka rèt* = wacht nog vijf dagen in afwachting dat de weg klaar is.

Leungkab, voltallig, volledig, compleet, van alles voorzien, gereed, uitgerust, toegerust, vgl. *tjoekōb*, *siëb*, bijv. *kapaj ka leungkab alat* = het schip is volkomen opgetuigd, *sileungkapan* = volledig bijéén, een compleet stel kleeren (vgl. *peukajan sigò-*, of *siseuntrōn*), *habéh asé sileungkapan* = met alles volkomen gereed, *peulangkab* = aanvullen, completeeren, in orde maken, in gereedheid brengen, uitrusten met iets, *òh siëb leungkab bandoem beukaj* = toen al het noodige voor den tocht geheel gereed was, *tjoekōb leungkab bandoem* = alles geheel ordelijk.

Leungkoeët, bij 't stampen fijngestooten of gebroken rijstkorrels, rijstgruis, bijv. *leungkoeët eumpeuën manò[ɛ] meu[ɛ]aneu[ɛ]* = gebroken rijst is 't voeder v. hennen met kiekens, *boe leungkoeët* = rijst gekookt van bij 't stampen gebroken rijstkorrels.

Leungkōm, een weinig omkrullen, dubbelvouwen, bijv. *djileungkōm tangkoelō[ɛ]dji* = hij krult den rand van zijn hoofddoek wat om.

Leungkōng, cirkelvormig, gebogen, gewelfd, kronkel, kromming, bocht, vgl. *lingkang*, *lingkōng*, *lingkō[ɛ]*, *loengkeuëng*, bijv. *oeleuë meuleungkōng* = de slang ligt gekronkeld (in een cirkel).

Leungò, I zie *deungò*, — II loszittend, schudden (bijv. v. e. tand, v. h. heft v. e. mes, enz.), bijv. *ka leungò gigòëlōn* = mijn tand zit al los.

Leungòng (Mal. *lenga*), sesam-zaad (Sesamum indicum, L.).

Leunjab, weg, verdwenen, vgl. *gadòh*, *wèh*, *peudjam*, bijv. *djih ka leunjab di nanggròë Atjèh* = hij is al weg uit Atjèh, *peuleunjab* = wegmaken, doen verdwijnen, *oereuëng kramat djeuët geupeuleunjab dròë* = een heilige heeft het vermogen om nu en dan te verdwijnen.

Leuntah leuntō, lenig heen en weer buigen, bevallige losheid van bewegen.

Leunté[ɛ], I buitenwaarts achterover gebogen, in het midden ingebogen, concaaf, holrond, bijv. *aneu[ɛ] djaròëdji leunté[ɛ]* = haar vingers zijn buitenwaarts om achterover gebogen, *boelèë matadji leunté[ɛ]* =

haar ooghaartjes zijn naar boven omgebogen, *parang leunté$^{\varepsilon}$* = een kapmes met opwaarts gebogen lemmet, — II veerkrachtig, *peuleunté$^{\varepsilon}$* = val om dieren te vangen.

Leupa$^{\varepsilon}$, of *leupa$^{\varepsilon}$-leupè$^{\varepsilon}$,* klanknab. v. h. geluid v. d. tegen de horens aanklepperende ooren v. e. buffel, vgl. *leupò$^{\varepsilon}$.*

Leupaïh, vertrokken, voorbij, gepasseerd, bereids, al, er voorbij, er over heen, te ver, al te, vgl. *lheuëh,* bijv. *ka leupaïh* = al vertrokken, *hòka djileupaïh* = waar zijn ze heen vertrokken?, *òh leupaïh djoerông* = door het dorpspad heen zijn, *na siboeleuën leupaïh djidja$^{\varepsilon}$* = het was een maand nadat hij was vertrokken, *na oereuëng leupaïh dikeuë roemòhlôn boenòë* = er ging zooeven iemand vóór langs mijn huis voorbij, *leupaïh toeha* = al te oud, *djheut that leupaïh* = meer dan slecht.

Leupat, e. s. v. lekkernij (in pisangblad gewikkeld gaargestoomd).

Leupè$^{\varepsilon}$, zie *leupa$^{\varepsilon}$.*

Leupéh, omvouwen, boorden, zoomen (bijv. bij vlechtwerk), bekleeden, bijv. *leupéh pira$^{\varepsilon}$* = bekleeding v. zilver.

Leupeuët, de houten plak waarmede bij 't vormen v. aarden potten de specie wordt geklopt, vgl. *dadeuëb.*

Leupië, I koud, stijf (bijv. v. rijst), *boe leupië* = koude rijst, — II week, vgl. *leumië$^{\varepsilon}$,* bijv. *leupië ban timah* = zoo week als lood.

Leupò$^{\varepsilon}$, I *meuleupò$^{\varepsilon}$* = slap in de lendenen, — II *leupa$^{\varepsilon}$-leupò$^{\varepsilon}$,* klanknab. v. e. ploffend geluid, vgl. *leupa$^{\varepsilon}$.*

Leupoe, gesloten voorgalerij v. e. Atjèhsch huis.

Leupoeëb, vermolmd (v. hout).

Leupòm, of *leubòm,* dik, vet, log, vgl. *teumbôn.*

Leupòn, zacht, slap, week, vgl. *leumië$^{\varepsilon}$, leumòh, leupië,* bijv. *tanòh leupòn* = weeke grond, *kasô leupòn* = een zachte matras.

Leusôh, welgemaakt, flink, zich welig voordoende, bijv. *panjang leusôh* = slank v. gestalte, *leusôh reubông boelôh* = welig staat de jonge boelôh-bamboe.

Leusông, vijzel, stampblok, mortier, bijv. *leusông djeungki* = het rijstblok waarin de rijst gestampt wordt bij een djeungki, *leusông djaròë* = stampblok waarin men met een handstamper stampt, *leusông beudé* = de afsluiter v. e. geweer, *leusông ranoeb* = houten of steenen mortier waarin de klaargemaakte sirihpruim met een stamper wordt fijn gestampt (door tandelooze ouden, vgl. *tjoebè$^{\varepsilon}$*).

Leuté$^{\varepsilon}$, in *minjeu$^{\varepsilon}$leuté$^{\varepsilon}$* = uit versche klappermelk gekookte klapperolie.

Leutéh, afgemat, vermoeid, zwak, mat, vgl. *keudjang, pajah, trô$^{\varepsilon}$, hè$^{\varepsilon}$.*

Lha, spaander, vgl. *lhoeë,* bijv. *piléh lha* = de spaanders oprapen (die bij hout hakken, kappen of beitelen v. h. hout afspringen).

Lhab, I of *lhôb,* of *tjeulôb,* of *tjeureulôb* (Mal: *tjeloep*), indompelen, indoopen (vooral in een verfbad), het verven v. stoffen, bijv. *ië seuneulhab* = een verfbad, kleurbad, *neulhab* = verving, verf, — II herhaaldelijk, bij herhaling, telkens, vgl. *meu$^{\varepsilon}$oelang-oelang,* bijv. *sidjoeë$^{\varepsilon}$lôn ka djilhab lòm* (of — *meu$^{\varepsilon}$oelang lòm*) = mijn koude koorts komt telkens weer opzetten, *djeuëb-djeuëb aneu$^{\varepsilon}$ boeleuën lôn djilhab sidjoeë$^{\varepsilon}$* = bij het begin der maand krijg ik telkens een aanval van koorts.

Lhaïh, uithalen, uittrekken, opp. *saj,* bijv. *lhaïh-* (of *seumeulhaïh-*) *padé* = padi dunnen (waar ze te dicht gezaaid is), *seuneulhaïh* = de bij het dunnen uitgetrokken padi, *lhaïh tè$^{\varepsilon}$,* of *lhaïh mòm* = spenen (v. e. zuigeling).

Lham, I zinken, gezonken (in 't water), ondergedompeld, opp. *timoeë,* bijv. *batèë njòë ka lham* = deze steen is al gezonken, *peulham* = onder water houden, onder water

laten loopen, *batèë peulham* = loodjes of steentjes ter bezwaring v. e. drijfnet, — II ijzeren schop, of spade (om pootgaten te graven en om de waterleidingen der sawah's langs de kanten recht af te steken), vgl. *soedò*ᵉ.

Lhan, I (Mal. *telan*), inslikken, doorslikken, opslokken, verslinden, vgl. *oeët*, bijv. *kawé lhan* = een (door een visch) ingeslikte hengelhaak, *lhan oebat* = medicijn inslikken (innemen), *Nabi Oenōih geulhan lé eungkōt raja* = de profeet Jonas werd door een groote visch opgeslokt, — II *oeleuë lhan*, een gevlekte pythonsoort (die zelfs grootere dieren zooals geitjes enz. verslindt), *gapah lhan* = het vet van dat dier.

Lhang, e. s. v. zwarte wesp die haar nest (*eumpoeng*) gaarne onder het dak of onder den huisvloer maakt.

Lhat, iets ergens in- of aan- of tusschensteken, of bevestigen, of klemmen, of hangen (bijv. een wapen in de scheede of in den gordel, een spiegel aan den wand, een orde op de borst, enz.), *seuneulhat* = haak, kapstok, *talhat sikinteu lam oelèë* = steek uw zwaard in de scheede, *neulhat tjeureumèn njan di bintéh* = steekt dien spiegel aan de omwanding, *nibaᵉreunjeun djilhat koepiah* = bij de trap hingen ze hun hoed op.

Lhèë (uit *tlèë*, vgl. Jav. *teloe*), drie, bijv. *keulhèë* = de derde, of ten derde, *blah lhèë*, of *bagi lhèë* = in drieën verdeelen, *lhèë oeròë* = drie dagen, *lhèë dròë* = drie man, *lhèë gò* = drie maal, *lhèëblaïh* = dertien, *lhèëplōh* = dertig, *teungòh lhèëplōh* = vijf en twintig, *oerat lhèë* = de beide halsslagaderen (lett.: drie slagaderen omdat de strot als slagader wordt medegeteld), *taleuëᵉ lhèë* = de driemalige (dus onherroepelijke) verstooting, *bintang lhèë* (of *b. padé*) = de drie helder glanzende sterren in het midden v. Orion, *òh saré tōᵉ baᵉ oeròë lhèë* = toen het tot den derden dag was gekomen, *lhèë gò ka lōnkawèn* = ik ben al driemaal getrouwd geweest.

Lheuᵉ, met de handen vaneen scheiden (zoodat er een opening, een scheiding komt), vgl. *koejaᵉ*, bijv. *djih djilheuᵉ boebōng* = hij maakte een opening in de dakbedekking (bijv. om erdoor te kunnen zien).

Lheuë, I roosteren (zonder vet), vgl. *tōt, deudaïh, salè, lajō*, bijv. *oe lheuë* = geroosterde geraspte klapper, *boe teulheuë* = drooggebakken gekookte rijst, *djagōng teulheuë* = geroosterde maïs, *sagèë teulheuë* = geroosterde sago, *eungkōt lheuë* = visch zonder verwijdering v. schubben en ingewanden in een pan droog geroosterd, — II kweekbed, *lheuë seuneulōng* = kweekbed waarop de zaailingen v. d. rijst worden gekweekt, — III e. s. v. zeevisch.

Lheuëh, I los, losgekomen, losgegaan, vrij, bevrijd, ontsnapt, ontvlucht, ontkomen, vgl. *plòïh, leungka, leupaïh*, bijv. *han djeuët lheuëh* = niet los kunnen, *talòë ka lheuëh* = het touw is losgegaan, *raja sirang njaréng njòë lheuëh eungkōt* = de mazen van dat net zijn groot de visschen ontsnappen er door, *ka lheuëh tjitjém lam eumpoeng* = de vogel is ontsnapt uit de kooi, *pantang ka lheuëh* = het pantang (de ban) is opgeheven, *peulheuëh* = loslaten, losmaken, verlossen, vrij laten, bevrijden, doen ontkomen, redden, ontlasten, afschieten, *peulheuëh glajang* = een vlieger oplaten, *peulheuëh teumòn* = een slaaf vrijlaten, *peulheuëh ië* = het water afvoeren, *peulheuëh pantang* = den ban (het verbod) opheffen, *peulheuëh njawòng* = het leven zoeken te redden, *peulheuëh hièm* = raadsels oplossen, *peulheuëh ranté* = uit de boeien bevrijden, *poemeulheuëh* = overzetten (vgl. *peudjeumeurang*), *djalō poemeulheuëh* = een overzetprauw, — II

klaar, af, afgedaan, beëindigd, ten einde, voltooid, reeds, uit, na afloop van, nadat, toen (vgl. *ka, sampang, habéh*), *lheuëh njan* = daarna, *òh lheuëh* (of *òh ka*, of *òh habéh*) = zoodra, nadat, wanneer, na afloop van, *ban lheuëh* = pas, *ka lheuëh boeëtlōn* = mijn werk is af (klaar), *roengka roemòh njòë ka lheuëh* = het geraamte van dit huis is al in elkaar gezet, *ba^{ɛ} lheuëh lam limòng oeròë* = laat het in vijf dagen klaar zijn, *lheuëh meuhimpōn bandoem keunan* = nadat allen daar verzameld waren, *lheuëh meugòë* = na afloop v. d. veldarbeid (v. d. oogst), *lheuëh boeleuën njòë* = als deze maand om is, *òh lheuëh pakat* = toen het overleg afgeloopen was, *peulheuëh* = een einde aan iets maken, beëindigen, voleindigen, volbrengen, voltooien, afmaken, afdoen, afwerken, besluiten, gereed maken, vervullen, uitmaken, opheffen, bevrijden, verstooten, *peulheuëh niët* = een gelofte vervullen, *ka djipeulheuëh proemòhdji* = hij heeft zijn vrouw verstooten (vgl. *peutjré, taleuë^{ɛ}*), *keuneulheuëh*, of *seuneulheuëh*, of *teuneulheuëh* = einde, afloop, besluit, slot, gevolg, ten slotte, *hana phōn hana keuneulheuëh* = zonder begin en zonder einde, *taleuë^{ɛ} seuneulheuëh* = derde of laatste verstooting, *Mò^{ɛ}lōt seuneulheuëh* = vijfde maand v. h. Mohamm. jaar.

Lheuëng, of *seudeuëng*, of *sleuëng*, of *seulang* (Mal. *selang*), tusschenruimte, tusschentijd, tusschenpoos, er tusschen in, bijv. *lheuëng si^{ɛ}-oeròë* = om den anderen dag, *lheuëng doea oeròë* = om de 3 dagen, telkens met 2 dagen tusschenruimte, *meulheuëng* = met tusschenpoozen, *lheuëng sabòh lampōih deungòn roemòhlōn* = een plaats die door één tuin van mijn huis gescheiden is, *lheuëng-lheuëng sithōn* = telkens om het jaar, *seulang doea* = in tweeën splitsen.

Lhiët, aansteken v. d. lont, afvuren, bijv. *djilhiët beudé* = zij laadden de geweren.

Lhò, I worstelen, vechten, twisten, elkaar in de haren zitten (vgl. *reupaïh, pò^{ɛ}, lōt, sabōng*), *meulhò* = met elkaar vechten, worstelgevecht, *peulhò* = laten vechten, — II trappen op iets, stampen met de voeten, dorschen met de voeten (ook *tjeumeulhò*, vgl. *gidòng, gilhò, tjatjah*), *peulhò* = doen intrappen, plantklaar doen trappen (bijv. v. d. grond door buffels).

Lhò^{ɛ}, rijstzemelen, rijstbolsters, vgl. *seukeuëm*.

Lhō^{ɛ}, I (Mal. *teloe^{ɛ}*), diep, hol, diepte, inzinking v. e. terrein, baai, inham, bocht, zeeboezem, haven, ankerplaats, vgl. *dalam*, opp. *deuë*, bijv. *lhō^{ɛ}han hingga* = onmetelijk diep, *kroeëng njòë siplōh deupa lhō^{ɛ}* = deze rivier is tien vaam diep, *djih na sabòh loeka lhō^{ɛ}* = hij heeft een diepe wonde, *pinggan lhō^{ɛ}* = een diep bord, *djalan njan le that lhō^{ɛ}* = die weg zit vol holten, *oemòng lhō^{ɛ}* = een sawah aangelegd in een terreininzinking, *ië lhō^{ɛ} tatoe^{ɛ}òh djoelō^{ɛ} até lam proeët gòb hana tatoepeuë* = diep water laat zich peilen maar niet het harte in 's menschen ingewand, *lhō^{ɛ} Gloempang, lhō^{ɛ} Kroeët, lhō^{ɛ} Tapa^{ɛ} Toean*, enz. = de baai v. Gloempang, v. Kroeët, v. Tapa^{ɛ} Toean, enz., *lhō^{ɛ} koedō^{ɛ}* = diepe plooi of holte in den nek (kenmerk v. e. vrek), *lhō^{ɛ} dada* = kuil in de maagstreek (gunstig kenteeken), *peulhō^{ɛ}* = uitdiepen, uithollen (vgl. *koeëh, koerō^{ɛ}*), *djipeulhō^{ɛ} roeë^{ɛ} peuët haïh lhō^{ɛ}* = zij groeven een kuil van vier el diepte, — II iets om iets anders heenslaan (bijv. een touw om een paal), of door elkaar heenslaan, ineen slingeren, in elkaar vlechten (v. mandenwerk), vouwen (v. d. handen), dooreen winden, zich met een ander associeeren, bijv. *idja lhō^{ɛ}* = dooreengewonden doeken, *meulhō^{ɛ}* = ineengevlochten, geassocieerd.

Lhòb, of *leuhòb* I, modder, slijk, slib, slik, modderig, bijv. *idjalōn peunòh leuhòb* = mijn kleed zit vol modder, *tanòh leuhòb* = modderige grond, *meuleuhòb badandji* = zijn lichaam werd door modder bespat, *keubeuëlōn djigoelé-goelé lam koebang bandoem habéh teuböïh ka meuleuhòb* = mijn buffel wentelde zich in een karbouwenpoel zoodat hij geheel met modder bevuild geraakte, *moesém oedjeuën djalan meuleuhòb* = in den regentijd zijn de wegen modderig, — II afdammen (bijv. v. e. rivier), bedijken, schoeien, *seuneulhòb* = dijk, dam, schoeiing (vgl. *teunamba*$^{\varepsilon}$).

Lhōb, zie *lhab.*

Lhoe, e. s. v. ontsteking waarbij de huid als met blazen bedekt is.

Lhoeë, I zaagsel, houtkrullen, spaanders (als men werkt met zaag, schaaf, beitel, enz.), vgl. *lha,* — II vloerbalken v. e. huis, *oelèë lhoeë* = de uiteinden der vloerbalken.

Lhoeë$^{\varepsilon}$, *silhoeë*$^{\varepsilon}$ = de afstand v. d. oksel tot aan den top v. d. middelsten vinger.

Lhoeng, zijde, flank, vgl. *lambōng,* bijv. *sakét lhoeng* = pijn in de zijde.

Lhòh, I kettingboom v. e. weeftoestel (waaromheen het nog niet geweven gedeelte der scheringdraden is gewonden, vgl. *peunggoelōng*), — II (Arab. *lauh*) alphabet-plankje voor het Koran-onderwijs, *lhòh pira*$^{\varepsilon}$ = zilveren (beschreven) plaat, zooals naar men zegt vroeger door de Sultans v. Atjèh aan sommige hoofden werd geschonken (o.a. was er vroeger een in Pidië), — III afbreken (v. e. huis), uiteenhalen, omverhalen, *teulhòh,* of *teumeulhòh* = gewisseld (v. tanden, v. h. gewei v. e. hert, v. d. horens v. e. buffel, enz.), *aneu*$^{\varepsilon}$*lōn ka teulhòh gigòëdji* = mijn kind heeft al tanden gewisseld, *lhòh roemòh* = een huis afbreken, sloopen.

Lhōh (Mal. *soeloeh*), iets met kunstlicht zoeken, *meulhōh,* of *lhōh drōë* = zich spiegelen, *seumeulhōh* = bezig zijn met kunstlicht te zoeken, *djitjò*$^{\varepsilon}$ *teuroepōng djilhōh dji*$^{\varepsilon}$*eu koeta meureutöïh* = hij nam een verrekijker en zag honderde versterkingen.

Lhòm, I (ook *leuhòm*), staketsel waarin men visch vangt, — II laten vallen, *lhòm oe barōh* = naar beneden laten vallen, *lhòm tirè* = de gordijnen laten vallen, *lhòm-* (of *labōh-,* of *tië*$^{\varepsilon}$*-*) *sa*$^{\varepsilon}$*ōh* = het anker laten vallen, *djilhòm sampan* = zij lieten de vaartuigen te water.

Lhōn, I naakt, bloot, onbedekt, zonder schil, bast, bolster, kaal, bijv. *lada lhōn* (of *l. soelah*) = ontbolsterde peper, *peulhōn* = ontkleeden, — II slechts even geopend, bijna geheel gesloten.

Lhòng, een groote vleermuis- of kalongsoort, vgl. *seumantōng, loentië.*

Lhōng, of *lōng,* in een kweekbed zaaien, *seuneulōng* = zaailingen v. d. rijst, *lheuë seuneulōng* = een kweekbed waarop de zaailingen v. d. rijst worden gekweekt.

Libè, in *laba-libè* = winst op winst, rente op (van) rente, woekerwinst (vgl. *riba*).

Lidah, of *dilah,* tong (ook fig.), bijv. *lidah tiōng* = trekker v. e. geweer (lett. beo-tong), *lidah neuratja* = naald v. e. weegschaal, *lidah sroenè* = mondstuk v. e. klarinet, *lidah teubaj* = moeilijk kunnen spreken.

Lidjeu, zie *leudjeu.*

Liëh, likken, aflikken, bijv. *miëteu djiliëh gakidji* = onze kat likt zich zijn pooten, *liëh lham* = het (bij het onkwetsbaarheidsspel) likken aan een (gloeiend gemaakte) ijzeren spade, *liëh beusòë* = het likken van (gloeiend) ijzer (een vroeger godsoordeel).

Liëm, verschrompeld, voos.

Liëng leuhad (Mal. *liang lahad,* v. Arab. *laḥd*), de grafkamer (zijdelingsche nis) in het Moslimsche graf (zoodat de later in het graf geworpen aarde den doode wèl opzij maar niet van boven bedekt).

Liët, gierig, vrekkig, inhalig, schraapzuchtig, vgl. *kriët, keudeukèt,* bijv. *tanda oereuëng liët lhō^{ɛ} koedō^{ɛ}* = een vrek (gierigaard) is hieraan te herkennen dat zijn nek een inzinking vertoont.

Ligan, vuil, onrein, smerig (vgl. *tjeuma, koetò, teuböih*), *meuligan* = bevuild, *peuligan* = vuil maken, bijv. *peuligan tika* = de mat bevuilen.

Lihië (Mal. *léhér*), hals, vgl. *takoeë,* bijv. *talöë lihië* = halstouw (voor een ploegdier).

Likat, dik, gestold, lijmig, vgl. *ghoeën,* opp. *tjajé,* bijv. *tagoeën boe beu likat* = rijst zóólang koken tot ze ingedikt is.

Liké, of *diké* (v. Arab. *ḍikr*), de verheerlijking v. Allah door bepaalde woorden die op ritueel vastgestelde wijze telkens herhaald worden, *tjèh-* (of *tjhèh-*) *liké* = de leider bij het dikir-reciet, *liké Mò^{ɛ}lōt* = het reciteeren v. d. Mohammedlegende op zijn geboortefeest, *liké Alah bè^{ɛ} na reuda* = laat het melden van Allah's lof nooit stagneeren.

Likò^{ɛ}, het dooréén draaien der handen bij de ratéb, ook: de ratéb zelf.

Likōt, achter, achterkant, achterzijde, achterste deel, rug, vgl. *ikoe, poenggōng, roeëng,* opp. *keuë,* bijv. *likōt djaröë* = de rug v. d. hand, *likōt pinggang* = de bodem v. e. schotel, *boeleuën likōt* (of *b. dilèë,* of *b. ka abéh*) = verleden maand, de vorige maand, *likōt mòh* (uit *roemòh*) = achtererf, *likōt sampan* (of *ikoe s.*) = achtersteven v. e. vaartuig, *likōt oe timoe* = met den achterkant naar het Oosten gekeerd, *sramöë likōt* = achtergalerij, *peulikōt* = met den achterkant (met den rug) naar iemand of iets toegekeerd, *peulikōt dōnja peukeuë akhérat* = de aardsche wereld achter en het hiernamaals vóór zich hebben (d.i. sterven).

Lila, I klein ouderwetsch kanonnetje, — II *lila-lila,* zingen.

Lilèh, afdruipen, smelten (v. e. kaars bijv.).

Lilén, was, kaars (vgl. *diën*), *meulilén* = met was bestreken, *peulilén* = met was bestrijken, *minjeu^{ɛ}lilén* = kaarsvet.

Lilét, kronkeling, spiraal, *meulilét* = zich rondom iets kronkelen, *na oeleuë djimeulilét gakikoe* = een slang kronkelt zich om mijn voet, *peulilét* = om iets heen slingeren, kronkelen, omstrengelen, om iets heen binden (vgl. *poepalét*), *oereuëng meulilét* (of *o. moepalét*) = iemand die draait.

Lili, I staande met een lange roeispaan roeiende sturen, — II koperen buis boven het mondstuk v. e. klarinet.

Limeuëh, uitdiepen of schoonmaken (bijv. een waterleiding v. h. rijstveld), *limeuëh mòn* = de put schoonmaken.

Limòng (Mal. *lima*), vijf, *limòng blaïh* = vijftien, *limòng plōh* = vijftig, *limòng reutōih* = vijf honderd, *limòng ribèë* = vijf duizend, *limòng blét* (of *l. gò,* of *l. seun*) = vijfmaal, *seumajang limòng wa^{ɛ}tèë* = de vijf dagelijks te verrichten godsdienstoefeningen, *roekoen limòng* = de vijf zuilen (v. d. Islām).

Limpa, lever.

Limpah, overvloeien, overloopen (v. vocht in een vat, ook: v. tranen).

Limpéng, e. s. v. lekkernij.

Limpeuën (Mal. *lipan*), de gevreesde duizendpoot (die met zijn kaakpooten knijpende zijn vergif in de wond uitstort), *limpeuën tanòh* = een niet vergiftige soort duizendpoot kleiner dan de gewone, *djih na limpeuën lam sapaj badjèëdji* = hij heeft een duizendpoot in zijn jasmouw, d.i. hij heeft het achter de mouw (vgl. *seupah, kloeloe, tradjöë, poepeusan*).

Lindōng, beschut, beschermd, beveiligd, steun, heul, toeverlaat, bijv. *oemònglōn geulindōng glé* = mijn rijstveld wordt door het gebergte

beschut (tegen den wind), *aneu*$^{\varepsilon}$ *rajat geulindōng ba*$^{\varepsilon}$*radja* = de onderdanen vinden heul en steun bij den vorst, *meulindōng ba*$^{\varepsilon}$ *Toean* = zich verlaten op God, *neulindōng lōn haj ja Rabi* = bewaar mij ervoor Heer.

Linggang, zwaaien, slingeren, *meulinggang* = met de armen zwaaien onder het loopen, terwijl het bovenlijf zacht meewiegt, *djinari ngòn djilinggang* = zij danste zacht heupwiegend, *talòë linggang* = het touw waarmede het juk aan den ploeg verbonden is (vgl. *talòë dham*).

Linggōng, zie *lingkang.*

Lingië$^{\varepsilon}$, het lichaam fatterig (coquet) heen en weer bewegend.

Lingka (Mal. *lingkar*), kronkel, bocht, kring, rondom, in het rond, kronkelen, omsingelen, een omgang maken ,vgl. *lingkang, lingkōng, lingkō*$^{\varepsilon}$, *leungkōng, keulilèng, glōng,* bijv. *moesōh ka djilingka roemòhlōn* = de vijand is al rondom mijn huis, heeft mijn huis al omsingeld, *lingka lampōïhlōn ka geupeugèt pageuë* = rondom mijn tuin is een heining gemaakt, *oereuëng bandoem djidoeë*$^{\varepsilon}$ *lingka* = al de menschen zaten in een gesloten kring, *silingka roemòh* = rondom het huis, *lingka peureudèë* = rondom den stam, *ban siseun lingka ka geupoela* = overal in den omtrek (overal in het rond) is men aan het uitplanten, *lingka koeboe* = omgangen doen om een graf, *ara*$^{\varepsilon}$ *lingka nanggrōë* = in optocht de stad rondvoeren.

Lingkang, of *lingkōng,* of *linggōng,* rond, cirkelvormig, gekromd, winding, streng (garen), rol (v. touwvormige voorwerpen die gewonden worden als touw, rotan, enz.), vgl. *leungkōng, lingka, lingkō*$^{\varepsilon}$, *loengkeuëng,* bijv. *tjitjém noeri lingkang babah* = een papegaai gekromd van bek, *meulingkang,* of *meulingkōng* = gekronkeld, *peulingkōng* = ombuigen, omsingelen, omringen.

Lingkeuë (Mal. *langkah*), over iets of iemand heenstappen, overschrijden, overtreden, *djih djilingkeuë pageuë* = hij stapte over de omheining heen, *pantang talingkeuë boe* (*-oelèë oereuëng éh*) = het is pantang over gekookte (en opgedischte) rijst (over het hoofd v. e. slapende) heen te stappen, *lingkeuë Koeroe*$^{\varepsilon}$*an* = over een Koran heenstappen, *meulingkeuë boeët* = het voegzame overtreden, *meulingkeuë atōran* (*-adat*) = wat geregeld is (de adat) overtreden, *adji gòh lòm meukawén adòë ka meukawén djeuët keu meulingkeuë that boeët* = haar oudere zuster is nog niet getrouwd haar jongere wèl, zulks overtreedt het voegzame.

Lingkō$^{\varepsilon}$, krom, gebogen, bocht, kronkeling, vgl. *loengkeuëng, lingkōng, lingkang, lingka, bingkō*$^{\varepsilon}$, *boengkō*$^{\varepsilon}$, *kiwiëng,* bijv. *kajèë djimeulingkō*$^{\varepsilon}$ *sabab keunòng oedjeuën* = het hout is kromgetrokken omdat het is nat geregend, *kréh-* (*toemba*$^{\varepsilon}$*-*) *meulingkō*$^{\varepsilon}$ = een kris (lans) met bochten, *peulingkō*$^{\varepsilon}$ = iemand om den tuin leiden, met mooie praatjes afschepen (vgl. *peungeut, tipèë, taki*).

Lingkōng, zie *lingkang.*

Linjè, door vocht bedorven.

Linòng, e. s. v. aal of paling, vgl. *iléh, lidjeu, neudjeu, kirè, kirōng-kirōng.*

Linòt, e. s. v. kleine stekende bijen of wespen.

Lintah, bloedzuiger (vgl. *lampoeséng, inoeën, patjat*), *lintah beudé* = bandveer v. e. geweer.

Lintaïh, *meulintaïh,* voorbij, gepasseerd, iemand voorbijgaan, heen en weer loopen, bijv. *na meulintaïh lam atélōn* = ik denk er over na, *djeuëb-djeuëb oeròë djilintaïh njòë pat* = hij gaat elken dag hier voorbij.

Linténg, mooi (v. uiterlijk), fraai, goed, frisch (er uitziend), vgl. *djròh, tjeudaïh, tjaròng, gèt, nèh, ilō*$^{\varepsilon}$, *tari,* bijv. *badan linténg bajé*$^{\varepsilon}$

roepa = welgevormd en schoon v. uiterlijk.

Linteuëng (Mal. *lintang*), in de dwarste, dwars op iets gericht, dwars, overdwars, ook: de inslag v. e. vlechtpatroon (opp. *teupat, boedjō, soeloe*), *meulinteuëng* = met het gezicht of met den hollen kant naar boven gericht (opp. *teugòm*), dwars in den weg liggen, vertragen, bemoeilijken, verhinderen, in den weg treden (vgl. *meutheuën*), *teulinteuëng* = naar boven gericht, rechtuit achterover liggen, op den rug slapen, dwars over iets heen gelegd, bijv. *euë linteuëng* = dwarslijnen, *bara linteuëng* = dwarsbovensloof (verbindingsbalk boven in het huis), *linteuëng oe keuë* = iemand vóór zijn, vooruit loopen, *na sabòh oeleuë meulinteuëng ba*$^{\varepsilon}$ *djalan rajeu*$^{\varepsilon}$ = er ligt een slang dwars over den grooten weg, *ka meulinteuëng langkahlōn sabab ië raja* = door een overstrooming is mijn reis vertraagd, *paleuët teulinteuëng lōnlakèë doe*$^{\varepsilon}$*a* = mijn handpalmen zijn naar boven gericht om te bidden, *adat takheun le peuë linteuëng bandoem tjèëtan gata djitaki* = zoo ge spreekt v. velerlei verhindering zijn het allemaal duivels die u te pakken hebben, *bè*$^{\varepsilon}$ *neulinteuëng sangkōt pawōt* = leg geen hinderpalen in den weg waardoor ik opgehouden word, *lōn linteuëng glé lōn arōng nanggròë* = dwars door gebergten ben ik getrokken rijken heb ik doorkruist.

Lintjeuët, bespat, besprenkeld, spatten, sprenkelen, bijv. *òh djimarit lintjeuët ië babah* = als hij spreekt spat er speeksel uit zijn mond.

Lintō, bruidegom, *peu*$^{\varepsilon}$*é*$^{\varepsilon}$ *lintō* = het doen opstijgen v. d. bruidegom naar (d.i. de binnenkomst in) het huis v. d. bruid, *dja*$^{\varepsilon}$ *lintō* = het gaan v. d. bruidegom (n.l. bij den plechtigen nachtelijken optocht naar het huis der bruid, vgl. *mampleuë*), *euntat lintō* = het vergezellen v. d. bruidegom (bij dien optocht), *prèh lintō* = het opwachten v. d. bruidegom (bij dien optocht), *toeëng lintō* = het uitnoodigen v. d. bruidegom (door zijn schoonouders om bij zijn vrouw te komen ongeveer een maand na het huwelijksfeest).

Lipat, vouw, vouwen, gevouwen, dubbel, bijv. *lipat doea* = in tweeën gevouwen, *lipat teu*$^{\varepsilon}$*ōt* = de knieholte, *lipat singkèë* = de elleboogsholte, *lipat kadjang* = in rugligging (geboren worden).

Lipéh (Mal. *nipis, tipis*), dun, fijn, plat, mager (opp. *teubaj*), bijv. *lipéh bibi* = lett. dunne lippen, d.i. kwaad spreken, lasteren, *peulipéh* = dun, dunner maken, *djipeulipéh sarōng sikindji* = hij maakte de schede van zijn mes dunner, *badandji lipéh* = haar lichaam was mager.

Lireuë, muffe kleederen dragen.

Lireuën, omwinden, vgl. *balōt*, bijv. *talireuën bakōng njan deungòn talòë bè*$^{\varepsilon}$ *teuplòïh* = omwind die tabak met touw opdat zij niet uit elkaar valle.

Lisé$^{\varepsilon}$, I vlug van begrip, bevattelijk, schrander, vernuftig, knap, *akaj lisé*$^{\varepsilon}$ = vlug van begrip, schrander, vgl. *tjeureudé*$^{\varepsilon}$, *bidja*$^{\varepsilon}$*sana, oetōïh, le akaj, tjeudaïh, tjaròng,* — II zie *bisé*$^{\varepsilon}$.

Lisi, *meulisi*, langs iets loopen.

Litjén, glad, glibberig (vgl. *gla, gléh, djloeë, gloeë, djeula, litjhò*$^{\varepsilon}$), *peulitjén* = glad maken.

Litjhè$^{\varepsilon}$, I of *gitjhè*$^{\varepsilon}$, trappen in iets, vgl. *gidòng, lhò, gilhò, tjatjah,* — II of *litjhò*$^{\varepsilon}$, glibberig, vgl. *litjén.*

Litjōb, blaar (bijv. op de tong of op de lippen veroorzaakt door 't branden v. sirihkalk).

Lō, *meulō-lō*, schitterend, vgl. *blèt-blòt, reunè*$^{\varepsilon}$, bijv. *meulō-lō meureunè*$^{\varepsilon}$*-reunè*$^{\varepsilon}$ *lagèë ië meuïh* = schitterend en glanzend gelijk vergulde sel.

Lòb, omslaan, opslaan, omkrullen, opvouwen, oplichten, opschorten, wegschuiven, *teulòb* = omgeslagen

(bijv. een mat door den wind, het blad v. e. boek enz.), *djilòb kleumboe* = hij sloeg het gordijn op, *geutanjòë talòb tika* = wij lichtten de mat op(bijv. om er onder te kunnen zien), *djih djilòb idjadji meung arōng kroeëng* = zij schortte haar lendenkleed op om de rivier te doorwaden, *djilòb soerat koetika prang* = hij sloeg het boek op tot berekening v. h. juiste oogenblik voor het aanbreken v. d. oorlog.

Lōb, (door een nauwe opening) binnengaan, binnenkruipen, ondergaan (v. zon en maan, opp. *teubiët*), wegduiken, wegkruipen, zich verschuilen, bijv. *manò*^{e} *ka djilōb lam eumpoeng* = de kippen zijn al in het hok gegaan, *gòh lòm djilōb lam reuhōng goeha* = hij is de grot nog niet binnengekropen, *geulanteuë djilōb lam roemòhlōn* = de bliksem slaat in mijn huis, *ka djilōb mata oeròë (-boeleuën)* = de zon (maan) is al onder gegaan, *boej djilōb lam tamah* = het varken dook weg in het struikgewas, *tikōïh djilōb lam reuhōng* = de muis kruipt in (door) het gat, *djilōb pageuë* = hij kroop binnen de heining (door een gat), of: hij kroop (gebukt) onder de omheining door, *peulōb* = iets ergens indoen, insteken, inbrengen (vgl. *pasòë, peutamòng*), *djipeulōb tjitjèm lam tjintra* = hij zette den vogel in een kooi, *djipeulōb sikin lam sarōng* = hij stak het mes in de scheede, *lōnpeulōb beuneung lam poenggōng djarōm* = ik deed de draad door het oog v. d. naald, *meulōb-lōb* = met zijn velen ergens schuilen.

Loe, gehecht, vertrouwelijk, familiaar, vertroeteld, verwend, *aneu*^{e}*loe* = een verwend kind (vgl. *aneu*^{e} *geuloerōng*), *peuloe aneu*^{e} = een kind verwennen, *lōn loe that ba*^{e} *ajahlōn* = ik draag mijn vader groote toegenegenheid toe, ik ben zeer aan mijn vader gehecht.

Lòë, *meulòë-lòë* = stamelen, mommelen, mummelen, bijv. *djipangsan meulòë-lòë* = mommelend viel hij in zwijm.

Loea (Mal. *loear*), buiten (opp. *dalam*), bijv. oe *loea* = naar buiten, *dòng diloea* = buiten staan, *diloea gampōng* = buiten het dorp, *tjò*^{e} *diloea peutòë* = uit de kist halen.

Loeaïh (Mal. *loeas*), wijd, ruim, vrij, open, uitgestrekt, onbelemmerd, uitgebreid, opp. *pitjè*^{e}, *arat, kòt, seusa*^{e}, *griët*, bijv. *moesém loeaïh blang* = seizoen v. vrijheid d.i. het open zijn v. h. veld, het jaargetijde dat het veld voor menschen en dieren openstaat, *peuloeaïh* = wijder grooter maken (bijv. v. e. rijstveld), *loeaïh ban langèt boemòë* = wijd als hemel en aarde.

Loeat, een afkeer (griezel) hebbend van, walgen van, misselijk van, hatend, vgl. *geuli, teukeuta-keuta, seugan*, bijv. *loeat that atélōn ba*^{e}*djih* = ik heb een hevigen afkeer van hem, *oereuëng njan djiroedah ba*^{e} *tanòh keureuna loeat* = die menschen spuwden op den grond uit afkeer (walg).

Loebeuëng, de smerige drassige poel op den grond onder het huis (waar al het vuil, afval en het vuile water uit het huis neervalt en zich verzamelt), vgl. *adén, djeu*^{e}*a*, bijv. *dijoeb mòhteu loebeuëng that hana thō sagaj* = de grond onder uw huis is een ware vuilnis-poel er is geen droog plekje.

Loebha, gulzig, inhalig, begeerig, vgl. *teungab-ngab, waba, haleumab, geureuda*, bijv. *loebha that djipadjōh takōt hana tròë* = hij eet erg gulzig uit vrees niet genoeg te krijgen.

Loebiëm, I langzaam, traag, treuzelig, zeurig, opp. *pantaïh, batja, bagaïh, ladjoe, leugat, reudjang*, — II e. s. v. hoornvisch.

Loebò, of *djoebò* (Mal. *doeboer*), aars, aarsopening, endeldarm.

Loedah, of *roedah*, speeksel (vgl. *ië babah*), spuwen, bijv. *djiloedah ië babah mirah oe joeb roemòh* = hij spuwt zijn sirihspeeksel uit naar

onder 't huis, *oereuëng njan djiroedah ba$^{\varepsilon}$ tanòh keureuna loeat* = die menschen spuwden op den grond uit afkeer, *peuloedahan*, of *poedahan*, of *soedahan* = spuwbak, kwispedoor (door Atjèhers bijna niet gebruikt).

Loeëb, ingevallen (v. mond of wangen tengevolge v. tandenverlies).

Loeëm, bespieden, begluren, loeren, beluisteren, luistervink spelen, vgl. *deumab*, bijv.: *ba$^{\varepsilon}$gèt taloeëm panè oereuëng njan* = ga op den loer liggen en zie goed toe vanwaar die persoon komt, *djiloeëm sidara* = hij beloert het meisje (bijv. om haar alleen te kunnen ontmoeten).

Loeën, frisch, glanzend (bijv. v. e. gelaat), vgl. *gléh*, bijv. *loeën that moekadji* = zij heeft een glanzend, frisch gezichtje.

Loeëng, gat, gleuf, goot, kanaal, waterleiding, vgl. *reuhoeëng, paré$^{\varepsilon}$*, bijv. *loeëng oemòng* = waterleiding v. e. rijstveld, *loeëng bata* = leiding v. gebakken steen, *loeëng-* (of *reuhoeëng-*) *idõng* = de neusgaten, *loeëng gloenjoeëng* = de gaten in de ooren, *loeëng pheuët* = beitelgat, *beudé loeëng moepoeta* = geweer met getrokken loop, *loeëng soeléng* (*bangsi*) = de gaten v. e. dwarsfluit (fluit), *peugléh loeëng* = een waterleiding v. onkruid zuiveren, *loeëng lhòh* = de breede gleuf in de steunpalen v. e. weeftoestel waarin de kettingboom kan worden gelegd, *peuloeëng* = een waterleiding maken.

Loeeuë, zie *siloeeuë*.

Loeeuë$^{\varepsilon}$, ruimte, tusschenruimte, spleet, vgl. *reuhoeëng, reuhõm, loeëng, goeroeë$^{\varepsilon}$, reunggang, loengkië$^{\varepsilon}$*, bijv. *tabri loeeuë$^{\varepsilon}$ batjoet lõn meung tamòng* = maak een weinig plaats ik wensch binnen te treden, *djisoengkét peudeuëng lam loeeuë$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ arõn* = hij stak het zwaard in een spleet v. e. arõn-boom.

Loegòm, zie *doegòm*.

Loeha (v. Arab. *dhoeḥā*), in *seumajang loeha* = een (maar zelden voorkomende) godsdienstoefening voor welke de tijd tusschen zonsopgang en middag (meestal ongeveer 7½ uur) is aangewezen.

Loeka, wond, kwetsuur, gewond, gekwetst, bijv. *loeka oelèëdji* = gewond aan zijn hoofd, *loeka lhõ$^{\varepsilon}$* = een diepe wonde, *peuloeka* = een wond toebrengen.

Loekat, uittrekken, lichten, aftrekken, retireeren, bijv. *djiloekat sa$^{\varepsilon}$õh* = hij lichtte het anker.

Loekéh (Mal. *loekis*), graveeren, met geteekende figuren voorzien, bijv. *poeréh loekéh* = een teekenstift gesneden uit een harde aren-vezel.

Loelòh, zie *doelòh*.

Loelõh, e. s. v. zeevisch.

Loelõïh (Mal. *loeloes*), ruimte hebben om ergens in of door te gaan, ingang vinden, bijv. *han loelõïh lé oereuëng tamòng dalam roemòh njan* = er kunnen geen menschen meer in dat huis, *djidja$^{\varepsilon}$ meuseuleungeuj hana loelõïh lé* = zijn huwelijksaanzoeken vinden geen ingang meer.

Loelõn, spinnen (met het spinnewiel), ook: een rolletje gezuiverde katoen, ook: cocon, *meuloelõn* = katoenvezels uitrekken, uitpluizen door ze om een kaardstokje (*aneu$^{\varepsilon}$lõt*) te rollen om er vervolgens met behulp v. h. spinnewiel draad van te spinnen, *meuloelõn soetra* = het spinnen v. zijden draad, *loelõn geuwéng ngòn djeureuka* = het uitgetrokken (om een kaardstokje gerolde) katoen wordt met behulp v. h. spinnewiel gesponnen.

Loemat, fijn, teeder.

Loemba, I wedstrijd, wedijver, — II bruinvisch.

Loembé, zie *leumbé*.

Loempang (vgl. Mal. *toempang*), een onderkomen, tijdelijk verblijf, logeeren, bijv. *oereuëng meuloempang* = een vreemde gast, *peuloempang* = een onderkomen geven, huisvesten, *tapeuloempang lõn ba$^{\varepsilon}$ malam njòë* = geef mij vannacht een onderkomen.

Loempat, sprong, *meuloempat* = springen, *peuloempat* = doen springen (bijv. v. e. paard), *lõnloempat parê^{ɛ} njan* = ik sprong over die sloot, *kamèng njòë djiloempat pageuë* = deze bok sprong over de omheining, *meuloempat-loempat* = galoppeeren, huppelen, dartele sprongen maken (bijv. v. veulens, jonge geitjes), *idja plang toedjõh loempat* = een bonte doek met het „zeven sprongen" patroon, *djiloempat grõb oe loea* = zij sprongen naar buiten.

Loempòë, droom (vgl. *amaj*), *meuloempòë* = droomen, ook: polluties in den slaap, *na peuë lõnloempòë* = ik heb wat gedroomd, *peuë gata na tameuloempòë* = waarvan hebt ge gedroomd?, *niët meuloempòë* = in een droom een openbaring zoeken te ontvangen (vgl. *niët meu^{ɛ}amaj*), *djimeuloempòë djimeudina* = hij droomde dat hij ontucht pleegde, *ta^{ɛ}bi loempòë*, of *ma^{ɛ}na loempòë* = droomuitlegkunde.

Loenah (Mal. *loenas*), kiel v. e. schip.

Loenggi, zijden weefsel v. gestreept patroon, ook: bepaalde kleur, rood en geel dooreengemengd.

Loengkab, onzichtbare klip in zee, blinde klip, vgl. *kareuëng, boerõ^{ɛ}, boesõng.*

Loengkèë, horens, gewei, vgl. *tandõ^{ɛ}*, bijv. *loengkèë roesa meutjabeuëng-tjabeuëng* = een hertengewei met vele takken, *takò^{ɛ}-* (of: *geuntèng-*) *loengkèë* = ringen of groeven in de horens v. h. horenvee.

Loengkeuëng, rondom, in het rond, omgeven, vgl. *leungkõng, lingkang, lingkõng, lingkõ^{ɛ}, lingka.*

Loengkië^{ɛ}, holte, inham, spleet, kloof, dal, vgl. *pantòn, lhõ^{ɛ}, palõh, reuhoeëng, reuhõm, loe^{ɛ}euë^{ɛ}, reunggang, goeroeë^{ɛ}*, bijv. *loengkië^{ɛ} glé* = dal tusschen twee bergen, ingesloten bergdal, insnijding, holte in den bergwand, *loengkië^{ɛ} gloenjoeëng* = de holte in de oorschelp.

Loengkòb, voorover liggen, met den binnenkant naar beneden, onderste-boven, vgl. *doegòm, loegòm, tjroeëb, sabõng,* opp. *tangah, teulinteuëng.*

Loentië, e. s. v. kleine vleermuis, vgl. *seumantõng.*

Loepa, vergeten, *beutapiké bè^{ɛ} taloepa* = wilt bedenken en vergeet het niet.

Loepõt, vergeten, verbijsterd, vgl. *silab, toewò,* bijv. *sòë njang kalòn até loepõt* = ieder die het zag was verbijsterd.

Loerõh, of *roerõh,* afvallen (v. vruchten, bladeren, bloesems, ook v. lichaamsdeelen bijv. v. e. lepralijder), uitvallen (v. h. haar, enz.), ruien (v. vogels), bijv. *loerõh boelèë è^{ɛ}* = uitvallen der nestharen, *boengòng djeumpa roerõh mala niba^{ɛ}talòë* = tjampaka's ontbladerd en verwelkt aan den draad, *doemna dèësa geuloerõh meusé ban na aneu^{ɛ} boenòë* = alle zonden worden uitgewischt als ware men zoo juist geboren.

Loerõng, I verwend, vgl. *loe, peuloerõng* = verwennen, *aneu^{ɛ}geuloerõng* = een verwend kind, — II voorspoedig, gezegend, gelukkig, voorspoed, geluk, vgl. *bagia, moedjõ, toeah, nè^{ɛ}mat, gèt, mangat, seunang, seulamat, sidjoeë^{ɛ}*, bijv. *oelõn teungòh moedjõ loerõng Toehan oeròë njòë* = het gaat mij tegenwoordig door Gods gunst voorspoedig.

Loesa, overmorgen, *loesa-raja* = over-overmorgen, bijv. *loesa lõndja^{ɛ}* = overmorgen ga ik weg.

Loesõng, offer, bijv. *boengòng toedjõh keu loesõng* = een offer van zeven pakjes bloemen.

Loetõng, I e. s. v. langstaartige grauwharige aap, — II *loetõng,* of *ikoe loetõng* = e. s. v. kleine kanonnetjes waarvan het uiteinde niet druifvormig maar langgerekt is als een „apestaart".

Logat, taal, woord, vertaling, *kitab logat* = woordenboek.

Lòh, zie *lhòh.*

Lōh, kaal, zonder haar, zonder veeren, zonder bladeren, zonder kleeren, onttakeld, berooid.

Lòïh, Holl. loods, vgl. *oereuëng ba rèt.*

Lòjang, messing, metaalmengsel v. koper en zink, vgl. *teumaga koenèng.*

Lōlō, schitteren, *meulōlō* = schitterend.

Lōlōmah (v. Arab. *ẓoeloemat*), duisternis.

Lòm, meer, nog meer, weer, wederom, bovendien, daarenboven, nogmaals, bijv. *gòh lòm* = nog niet, *hana meuᵉòh lòm* = het is nog niet vast, *djinòë oedjeuën lòm* = nu regent het weer, *lòm djipeutjròᵉ* = weer zetten zij het (wild) na, *sidjoëëᵉ lōn meuᵉoelang lòm* = mijn koude koorts komt telkens weer opzetten, *na sidròë noedjoem tjeudaïh that keumalòn lòm ngòn tröïh mata* = er is een wichelaar die zeer kundig is in het geven van aanwijzingen omtrent verborgen zaken en bovendien helderziend is, *lōn meuseukin lòm ngòn hina* = ik ben arm en bovendien van nederige afkomst, *kajëë njang raja lòm njang manjang* = een boom die groot en daarbij hoog is.

Lōn, I (verkort uit *oelōn,* zie aldaar), pers. vnw. 1ste pers. enkelv.: ik, mij, me (beleefd doch niet nederig), vgl. *kèë,* verder pronominaal voorvoegsel 1ste pers. enkelv. voor werkwoordstammen en eindelijk bezit- en object aanduidend achtervoegsel v. d. 1sten pers. enkelv. v. zelfstandige naamw. en werkw., bijv. *lōn hana pèng* = ik heb geen geld, *lōn ka lōndjaᵉ* = ik ben gegaan, *oelèëlōn* = mijn hoofd, *rab djitjang lōn* = hij heeft me haast gehouwen, *lōn keudröë* = ikzelf, *lōn bandoem* = wij, wij allen, — II *lōn,* of *lén,* uitgedoofd, gebluscht, *peulōn,* of *peulén* = blusschen, dooven, *apoej ka djipeulōn* = het vuur is al gedoofd, *peulōn panjòt* = het licht uitdoen, *peulōn apoej* = een brand blusschen.

Lōng, I zie *lhōng,* — II samentrekk. uit *lōn meung* = ik wil, zal.

Lōrat, taalkundige aanteekening.

Lòt (bijvorm v. *lèt*), kwetsbaar, aantastbaar, doordringbaar, opp. *keubaj,* bijv. *panglima njan han lòt taᵉlé* = die panglima is niet kwetsbaar voor blanke wapenen, *han lòt beusòë* = onkwetsbaar voor ijzer, *dilōn beusòë hana lòt* = ik ben iemand waar ijzer niet doorheen gaat.

Lōt, I *meulōt* = het vechten v. vogels, bijv. *poejōh meulōt* = vechtende kwartels (ook naam v .e. sterrenbeeld), *manòᵉ peulōt,* of *m. peuneulōt* = vechthaan, *leuëᵉ peuneulōt* = vechtduif, *peutadjòë manòᵉ meulōt* = hanen met kunstsporen laten vechten, — II uittrekken, uitplukken, v. kleine zaken (gras, tanden, haar, veeren, enz.), vgl. *tjabōt,* — III amandel, — IV *aneuᵉlōt* = kaarde, kaardstokje (rond houten stokje waarop de gezuiverde boomwol met de hand wordt gerold, waarna met het spinnen kan worden begonnen).

M

Ma, zie *maᵉ.*

Maᵉ, of *ma,* I moeder (2e en 3e pers.), vgl. *njaᵉ, nang,* bijv. *ma oej* = stiefmoeder, *ma rajeuᵉ,* of *ma wa,* of *tjoet ma* = tante (oudere zuster v. vader of moeder), *ma tjoet,* of *ma déᵉ,* of *ma lét,* of *ma tjé* = tante (jongere zuster v. vader of moeder), *ma oebat* = kruidenmoeder, geneesmeesteres, — II *moemaᵉ-maᵉ* = flikkerend, bijv. *lang-goemilang tjahja moemaᵉ-maᵉ* = schitterend met een flikkerende schittering.

Maᶜani (v. Arab. *maᶜāni*), rhetorica.

Maba, uitnoodigen, aansporen, aanmoedigen, opwekken, bijv. *tamaba si-Gam oe peukan* = spoort si-Gam aan om naar de markt te gaan, *òh tamaba djipoewajang* = wanneer men hem opwekt maakt hij grap-

pen, *deungòn maba* = met toewijding.

Mabō[ɛ], dronken, bedwelmd, beschonken, zich wee gevoelen, vgl. *moemang*, bijv. *mabō[ɛ]pineung* = bedwelmd van sommige pinangsoorten, *mabō[ɛ]la[ɛ]ōt* = zeeziek, *mabō[ɛ] darah* = zich wee gevoelen bij het zien v. veel bloed, *mabō[ɛ]bakōng* = bedwelmd door tabak, *mabō[ɛ] gandja* = bedwelmd door hennep, *mabō[ɛ]piëb tjandoe* = bedwelmd door opium schuiven.

Ma[ɛ]boet, aangebeden, vereerd.

Madat, I bereide opium, *moemadat* = opium schuiven (vgl. *piëb-*, of *meuhisa[ɛ] tjandoe*), — II e. s. v. bastions op de hoeken der wallen v. d. voormalige versterkingen.

Madéka, of *meureudéka* = vrij (v. slavernij), vrijgelaten (v. e. slaaf), vrij van dienst, onafhankelijk, bijv. *oereuëng madéka* = vrije, vrij man (opp. *namiët, teumòn, hamba, oelōn*), *Madéka phōn* = naam v. d. 5e maand v. h. Moh. jaar (vgl. *Mò[ɛ]lōt seuneulheuëh*, of *Djamadō awaj*), *Madéka seuneulheuëh* = naam v. d. 6e maand v. h. Moh. jaar (vgl. *Boeleuën bòh kajèë*, of *Djamadō akhé*), *poemadéka dròë* = zich als vrij gedragen, *poemadéka abdi* = een slaaf bevrijden.

Madeuëng (verkorte vorm v. *deumadeuëng* = *dadeuëng* + infix *eum*), zich bij een vuur- (of met den rug naar het vuur-) warmen (zooals oude lieden vaak doen; in het bijzonder v. d. kraamvrouw, die de eerste 40 dagen na de bevalling nu en dan met de achterzijde naar een vuur toegekeerd ligt om aldus uit te drogen), bijv. *sidjoeë[ɛ] that djinòë lōndja[ɛ] madeuëng ba[ɛ] dapoe* = het is erg koud ik ga mij bij den oven warmen, *proemòhlōn ban madeuëng* (of *teungòh madeuëng*) = mijn vrouw is aan het „uitdrogen", d.i. pas bevallen (vgl. *doeë[ɛ] didapoe, meu[ɛ]aneu[ɛ], mat talòë*), *poemadeuëng* = voormelde roosterkuur doen ondergaan.

Madinah, Medina, bijv. *diarah koeboe Nabi di Madinah* = bezoek aan het graf v. d. Profeet te Medina.

Madja, vrouwelijke voorouders, *hadih madja* = overleveringen der vrouwelijke voorouders.

Madji, e. s. v. lichte huiduitslag.

Madjoen, een door de Klinganeezen uit *gandja* bereid geneesmiddel waaraan o.a. een erotische werking wordt toegeschreven.

Madjoesi, of *masoesé*, of *badoesi*, verbasteringen v. ons woord „maréchaussée"; ook de uitspraak v. h. Arab. *madjoesi* = Magiër (de naam v. d. erfelijke priesterkaste v. Perzië), *tadja[ɛ] prang moesōh kaphé bië[ɛ] badoesi* = ga ten oorlog tegen de vijanden de ongeloovigen v. h. ras der maréchaussée-vuuraanbidders.

Madoe, mede-vrouw, mede-echtgenoote v. denzelfden man.

Magoeën, koken, cfm. *tagoeën*, bijv. *kajèë magoeën* = brandhout (vgl. *kajèë boe, kajèë apoej, doedjèë*).

Maha, groot, in hoogste mate (in titels en hoogdravende uitdrukkingen), bijv. *màha soetji* = v. d. hoogste reinheid, zie *maharadja*.

Maharadja, titel nu nog slechts gedragen door het landschapshoofd v. Lhō[ɛ] Seumawè.

Mahat, zie *meuhat*.

Mahè (Mal. *mahir*), bekwaam, kundig, iets van buiten kennen, bijv. *mahè kitab* = volledige kennis v. d. werken over de theologie en de wet v. d. Islam, bekwaam in de gewijde wetenschappen.

Ma[ɛ]idah, maag, vgl. *proeët rajeu[ɛ], paweuë, beuë*.

Maïh, I goud (als prijsbepaling, vgl. *meuïh*), *samaïh* = de waarde v. ¼ dollar in zilver, — II *maïh-maïh*, of *meuïh-meuïh* = e. s. v. struik met gele bloemen en stinkenden bast.

Majakani, *bòh majakani*, de galnoten v. Quercus lusitanica, Lamk. als drogerij in de geneeskunde gebruikt.

Makah, Mekka, bijv. *Atjèh seurambi Makah* = Atjèh is het voorportaal des Heiligen Lands, *wòë di Makah* = teruggekeerd uit Mekka.

Makam, plaats, verblijf, bijv. *diba*ᵉ *makam gata sinòë* = hier op uw plaats.

Makanan, eten, spijzen (alle eetwaren anders dan rijst), bijv. *meuhat djimè makanan keu gata* = zeker zullen ze eten voor U meebrengen, *djidja*ᵉ *padjōh makanan* = hij ging eten, *djimè makanan meuribèë ban* = hij bracht duizenderlei spijzen mee.

Makén, I nog meer, zooveel te meer, destemeer, hoe ... hoe (met vergel. trap der bijv. nw.), bijv. *hingga makén beungèh ajahdji* = toen werd zijn vader nog boozer, *makén soenggōh nibaᵉnjang ka* = met nog meer ijver dan te voren, *makén raja baᵉ njang ka* = grooter dan te voren, *ban djikalòn meunan makén galaᵉdji keu aneuᵉ njan* = toen hij dat zag hield hij des te meer v. h. kind, *makén geutjarōt makén bangsat aneuᵉnjòë* = hoe meer men dit kind beknort des te ondeugender wordt het, *makén tréb makén djiᵉōh* = hoe langer hoe verder, *makén geularang makén djipeukò* = hoe meer hij verboden wordt hoe meer hij het expres doet, — II *bòh makén,* een kleine bultige citrus-soort die in de keuken toepassing vindt bij het zuur maken v. spijzen.

Makeuën, eten (fijner dan *padjōh*), bijv. *hana makeuën hana minòm* = zonder te eten en te drinken.

Mala, verwelkt, uitgebloeid (vgl. *lajèë*), bijv. *boengòng meuloe njòë ka mala* = deze melatibloem is reeds verwelkt, *lingka peureudèë boengòng ka mala* = om den stam heen liggen de verwelkte bloemen.

Malaïh (Mal. *malas*), lui, traag, loom, lusteloos, vgl. *beuᵉò, badam, ajeuëm,* bijv. *han mèë malaïh taprang kaphé* = het is niet gepast traag te zijn met te vechten tegen de ongeloovigen.

Malaᶜikat (v. Arab. *malā'ikah*), engel, ook: de geest v. e. afgestorvene, vgl. *aroeah, ròh,* bijv. *malaᶜikat ajahlōn* = wijlen mijn vader, *malaᶜikat mawòt,* of *malakoej mawòt* = de doodsengel, *òh trōïh malakoej mawòt geudjaᶜ tjòᶜnjawòng* = als de doodsengel de ziel komt halen.

Malakat, tooversteen (vgl. *keumala*), toovermiddelen, bijv. *geutanjòë tatjoeë malakat njan* = wij hebben dien tooversteen gestolen.

Malam, nacht, avond, naävond, vgl. *klam,* opp. *oeròë,* bijv. *malam baròë* = gisteren nacht, *malam baròësa* = eergisterennacht, *malam njòë* = gepasseerde avond, of nacht (vgl. *beuklam*), *singòh malam* = morgen avond, of nacht, *teungòh malam* = middernacht, *djoela malam* = laat in den nacht, *euntreuᵉ malam* = aanstaande nacht, de naderende nacht, *simalam soentōᵉ* = den geheelen nacht door, *siᵉoeròë simalam* = een etmaal, *doea malam doedòë* = twee nachten daarna, *ka doea malam* = reeds twee nachten, *malam njòë ngòn singòh beungòh* = deze avond en de volgende ochtend, *malam djeumeuᵉat aroeah wòë* = Donderdagavonds keeren de geesten der afgestorvenen naar hun haardsteden terug, *malam seupōt boeta* = de nacht is stikdonker, *malam beureuᵉat* = de heilige nacht van het midden der 8e maand Sjaᶜbān (Arab. *lailat al-barā'ah*), *malam doeaplōh toedjōh* = de 27e nacht der Vastenmaand, de nacht v. h. goddelijk raadsbesluit (Arab. *lailat al-qadar*), *oeròë djidjaᵉ malam djiwòë* = overdag ging hij heen 's avonds kwam hij terug.

Malang, tegenspoed, onheil, ongeluk, vgl. *tjilaka, paléh, karam, meularat, soeèᵉ, soeang, soesah, hareuë, seuᵉoeëm,* opp. *bagia, toeah, nèᵉmat, deuka, djaban, rakòt, loerōng, mangat, sidjoeëᵉ, oentōng,* bijv. *oentōnglōn teungòh malang* = de fortuin is mij tegenwoordig niet gunstig, *malang that boebèë njòë han*

tòm meuteumung sapeuë = met deze ongeluks-vischfuik vangt men nooit wat, *oereuëng malang* = ongeluksvogel, *bòïh malang* = het „malang" wegdoen (n.l. door magische middelen), *malang lõn ba^{c} oeròë njòë* = ik heb vandaag geen geluk, *malang djaròë* = een ongelukkige hand (vgl. *soeè^{c} djaròë, soeang djaròë*).

Malé, onvruchtbaar, ongeschikt tot voortplanting, kinderloos, vgl. *euë*.

Malèë (Mal. *maloe*), beschaamd, bloode, bedeesd, schroomvallig, schuchter, verlegen, *meunalèë* = schaamte, beschaamdheid, schande, smaad, beschaming, ook fijn voor: geslachtsdeel, schaamdeel (bij mannen en vrouwen), *poemalèë* = beschaamd maken, *aneu^{c}malèë* = een braaf fatsoenlijk meisje, *djibeudòïh malèë* = het schaamtegevoel kwam op, *goena pèng ngòn tõb meunalèë* = het geld dient om de beschaamdheid te bedekken, *poemalèë mata* = de oogen beschaamd maken, *toentõt meunalèë* = voldoening eischen voor aangedanen smaad.

Malém (v. Arab. *moe^{c}allim* = leermeester, meester, baas), geletterde, geleerde, ook in het algemeen iemand die (evenals een *leubè*) meer werk v. d. godsdienst maakt dan de groote massa, vgl. *além*, bijv. *lõn hana malém* = ik ben geen geleerde, *malém han sòë* = uitermate geleerd, *teungkoe njang malém* = een teungkoe die geletterd is, *oereuëng malém* = een geleerd man, iemand die als autoriteit geldt op het gebied v. godsdienstige wet en leer (vgl. *além*, opp. *bangsat*).

Maléngkan (v. Mal. *melainkan*), slechts, uitgezonderd, alleenlijk, behalve, behoudens, vgl. *la^{c}én*, bijv. *hana la^{c}én maléngkan* = niets anders dan, *maléngkan harab kamòë njòë oeba^{c} dròëneu* = onze hoop is alleen op U gevestigd, *hana é^{c} sòë kira maléngkan Alah njang thèë* = niemand zou ze kunnen tellen alleen God wist het.

Maliki (v. Arab. *Mālik*), stichter v. e. der vier orthodoxe wetsscholen.

Malò, gomlak, lakhars (tot rood verven v. garens), *malò sidòm* = een harssoort verkregen uit mierennesten, *malò Siëm* (Siameesche lakhars) = aniline kleurstoffen, *ië malò* = een verfbad v. lakhars, *malò bit* (echte malò), of *malò peukan* (marktmalò), of *malò Kléng* (Klinganeesche malò) = het ingevoerde gomlak, *malò kajèë* (houtmalò), *malò tjampli boeta* = (lange peper malò) = het inheemsche gomlak.

Ma^{c}loem, bekend, weten, geweten, aanvaard, aangenomen, vgl. *thèë, toepeuë*, bijv. *ka ma^{c}loem dròëneu* = het is u al bekend, u weet het al, zooals u wel weet, *ateuëh boeët njan hana ma^{c}loem oelõn* = wat die zaak betreft daar weet ik niet van, *reunggét baròë hana ma^{c}loem* = de dollar van gisteren is niet gangbaar.

Malòëri, gele welriekende bloemen v. e. groote boomsoort.

Mam, woord door kinderen gebezigd om gebak aan te duiden.

Mambang, e. s. v. geesten, spoken, hemelbewoners.

Mamèh (Mal. *manis*), zoet, lief, vriendelijk (opp. *phét, masam, klat*), bijv. *mamèh klat* = zoet en wrang tegelijk, *masam mamèh* = zoet en zuur tegelijk, *mamèh narit*, of *mamèh babah* = vleitaal, mooie praatjes (om iemand tot iets over te halen), *koelét mamèh* = kassiabast, *aka mamèh* = zoethoutwortel, *rasa mamèh* = zoet v. smaak.

Ma^{c}meugang, de drie slachtdagen (een driedaagsche kermis) vóór het begin der Vasten (*ma^{c}meugang Poeasa*), bij het einde der Vasten (*ma^{c}meugang oeròë raja*) en vóór het begin v. h. *Koeroebeuën*-feest (v. h. Arab. *qoerbān* = offer) in de maand Hadji (*ma^{c}meugang oeròë raja Hadji*).

Ma$^{\varepsilon}$moe, bewoond, levendig, bevolkt, bloeiend, volkrijk, welvarend, druk bezocht, vgl. *seulamat, tangkoeh, goendja$^{\varepsilon}$, aman.*

Mamòh (Mal. *mamah*), kauwen, bijv. *mamòh bakông* = tabak kauwen.

Mamplam, boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. d. mangga (Mangifera indica, L.), vgl. *mantjang.*

Mampleuë (vgl. Mal. *mempelai* = bruid, bruidegom), bruigomsstoet, bruigomsoptocht, *poemampleuë* = den bruidegom in de bruigomsstoet begeleiden (vgl. *dja$^{\varepsilon}$ lintô*), bijv. *djidja$^{\varepsilon}$ gèt that meu$^{\varepsilon}$atô lagèë oereuëng euntat mampleuë lintô barô* = ze gingen zeer goed geregeld gelijk menschen in een bruigomsoptocht.

Ma$^{\varepsilon}$na (v. Arab. id.), beteekenis, bedoeling, oplossing, bijv. *hareutòë-* (of *bòh-*) *ma$^{\varepsilon}$na* = de beteekenis uitleggen, de uitlegging mededeelen, *ma$^{\varepsilon}$na-* (of *ta$^{\varepsilon}$bé-*) *loempòë* = droomuitlegging, *ma$^{\varepsilon}$na lônpeugah kri* = den zin zal ik verklaren, *lapaj ma$^{\varepsilon}$na* = tekst en vertaling.

Manda$^{\varepsilon}$, de steelring bij een kris.

Manè, harde duurzame houtsoort (Vitex pubescens, Vahl.), gebruikt voor huisstijlen, roeren, roeispanen, ploegscharen, ploegjukken, spanten voor prauwen, suikerrietpersen, enz.

Manè$^{\varepsilon}$, I (Mal. *mani$^{\varepsilon}$*), kralen, bijv. *sô$^{\varepsilon}$manè$^{\varepsilon}$* = kralen rijgen, *manè$^{\varepsilon}$-meurdjan* = glaskralen (ingevoerd), — II *manè$^{\varepsilon}$manòë* = e. s. v. verkoelingsplantje.

Manèh (Mal. *manis*), lief, vriendelijk, goedig, innemend, bekoorlijk, liefelijk, vgl. *tjandén*, bijv. *manèh narit*, of *manèh haba* = vriendelijkheid in woorden (opp. *sakét narit*, of *sakét haba*), *doe$^{\varepsilon}$a poemanèh* = tooverformulier om er in het oog der vrouwen bekoorlijk uit te zien, *aneu$^{\varepsilon}$djaròë manèh* = de vierde vinger (ringvinger).

Maneu$^{\varepsilon}$, = *meu$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$*, zie *aneu$^{\varepsilon}$.*

Mangat, I lekker, smakelijk, aangenaam (v. gevoel, geur en smaak), gemakkelijk ,vgl. *djrôh, sidjoeë$^{\varepsilon}$, seunang, salamat*, bijv. *mangat rasa* = smakelijk, *bèë mangat* = welriekend, *mangat oentông* = gelukkig, *mangat até* = tevreden, vergenoegd, zijn zin hebbend, *mangat asòë* = gezond, *sakét mangat* = lief en leed, *padjôh mangat* = smullen, *djih mangat that djiteumagoeën* = zij kan erg lekker koken, *badanlôn hana mangat* = ik voel me onlekker, onwel, *mangat that boe njòë* = wat is deze rijst lekker, *hana mangat* = de maandstonden hebben (vgl. *leumah-, kalòn-, aneu$^{\varepsilon}$-boeleuën*), *hana mangat sagaj naritdji* = hij spreekt volstrekt niet beleefd, *trôn mangat é$^{\varepsilon}$ soesah* = dalen is gemakkelijk stijgen moeilijk, *sakét mangat* = vóór en tegen, *peutoerôt mangat* = zijn lusten volgen, *meunangat* = iets aangenaams, een gelukje, een fortuintje, *rasa meunangat* = een fortuintje hebben, — II opdat, ten einde, bijv. *ba$^{\varepsilon}$na aneu$^{\varepsilon}$agam mangat na sôë gantòë mat kradjeuën dròëdji* = moge er een zoon komen opdat er iemand zal zijn om hem in de regeering te vervangen, *djigeura$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ kajèë mangat rôt bòhdji* = hij schudde aan den boom opdat de vruchten zouden afvallen.

Manggòhta, of *manggòjta* (Mal. *manggis, manggoesta*), boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. d. manggistan (Garcinia Mangostana, L.).

Manggòjta, zie *manggòhta.*

Mangkông (Mal. *mangkoe$^{\varepsilon}$*), ronde kom v. aardewerk (grooter dan de *tjawan*).

Mani, sperma, mannelijk zaad (v. menschen en dieren), vgl. *ië bòh.*

Ma$^{\varepsilon}$nikam, juweel, edelsteen, ook: het essentieele, de kiem v. h. toekomstig leven, bijv. *ma$^{\varepsilon}$nikamdji hana gèt* = hij is v. slechte inborst.

Manja$^{\varepsilon}$, zuigeling, bijv. *peunjakét manja$^{\varepsilon}$* = de zuigelingenziekte.

Manjam, I (Mal. *majang*), bloesem, bloemtros (v. klappers, pinang), bloemkolf, bloeisel, *patah manjam* = golvend (v. h. haar eener

vrouw), — II zeker goudgewicht = 1/16 *boengkaj* = 12 *baji* (d.z. de steenroode zaden v. Adenanthera pavonina L.) = 24 *saga* (d.z. de rood en zwart gekleurde zaden v. Abrus precatorius L.).

Manjang, hoog, boven, ook: binnenshuis (vgl. *ateuëh*, opp. *joeb*, *reundah*), bijv. *pana òh na manjang* = hoe hoog?, *tanòh manjang* = hooge grond, *glé manjang* = een hooge berg, *moemanjang-manjang* = wedijveren wie (zijn vlieger) het hoogst (kan laten staan), *poemanjang* = hoog maken, *meunanjang* = hoogte, bijv. *radja djipeugèt sabòh meuligòë raja ngòn meunanjangdji santeut ngòn glé* = de koning bouwde een groot paleis waarvan de hoogte gelijk die v. e. berg was, *peunjakét dimanjang* = lett. „ziekte v. boven" d.i. veroorzaakt door bovenaardsche machten, *niët lam atélõn boemanjang agama* = mijn hartelijk verlangen is dat hoog worde gehouden de godsdienst.

Manjèt (Mal. *majat*), lijk (v. Mohammedanen, vgl. *bangké*), *seumajang manjèt* = de lijkdienst, *poemanòë-* (of *peutjoetji-*) *manjèt* = de ritueele lijkwassching.

Manjeum, of *manjoem* (Mal. *anjam*), vlechten, vgl. *reuë*^{ɛ}, bijv. *lõnmanjeum tika* = ik vlecht matten.

Manjò, ons woord „majoor".

Manjoem, zie *manjeum*.

Manjòh, hartstochtelijk verlangen, vgl. *beureuhi*, bijv. *manjòh deundam* = zeer hevig verlangen, *manjòh meutjhén* = minnend verlangen, *lõn manjòh kalòn roepadji* = ik verlang zeer haar te zien.

Manò^{ɛ} (Mal. *manoe*^{ɛ}), kip, hoen, bijv. *manò*^{ɛ}*agam* = haan, *manò*^{ɛ} *inòng* = kip, *inòng manò*^{ɛ} = makke kip die de andere kippen vóórgaat, *aneu*^{ɛ} *manò*^{ɛ} = kuiken, *manò*^{ɛ} *goelantan* = een geheel witte vechthaan (zóó genoemd omdat hij gelijken zou op den geheel witten hemelschen haan van dien naam), *manò*^{ɛ} *peulõt* = een vechthaan, *manò*^{ɛ} *meutoeah* = een gelukshaan, *manò*^{ɛ} *oeteuën* = boschhoen, *manò*^{ɛ} *djeuroeën* = e. s. v. partijs of kwartel, *manò*^{ɛ} *panggang* = geroosterde kip, *koekoeë*^{ɛ} *manò*^{ɛ} = de tijd v. h. eerste hanengekraai, *manò*^{ɛ} *poetéh geunaséh Nabi* = witte hoenders waren de gunstelingen v. d. Profeet.

Manòë (Mal. *mandi*), zich baden, een bad nemen, vgl. *srah*, *tjoetji*, bijv. *manòë oerõë raja* = een bad op den feestdag na den Vasten, *manòë djoenoet* = het ritueele bad dat de Wet voorschrijft in het geval eener groote onreinheid, *manòë Raboe abéh* = het ritueele bad op den laatsten Woensdag v. d. 2e maand Sapha, *tjarat manòë* = voorwaarden voor een ritueele wassching, *lõndja*^{ɛ} *manòë oe kroeëng* = ik ga in de rivier baden, *manòë peuët plõh peuët* = bad bij beëindiging v. d. kraamtijd (44 dagen na de bevalling), *poemanòë* = een ander baden, *poemanòë bakaj* = de voorloopige wassching v. h. lijk door de huisgenooten onmiddellijk na den dood, *poemanòë manjèt* = lijkwassching, *poemanòë tamat* = het baden (v. d. leerling) wegens beëindiging v. h. Koranreciet, *poemanòë ngòn minjeu*^{ɛ}*ata* = laten baden in reukolie (e. s. v. gelofte), *teumpat meunanòë* = badplaats, badkuip, *lheuëh seumanòë* = na het bad.

Ma^{ɛ}**noesia,** of *manoesia*, of *manoetjia*, mensch (tegenover andere wezens, vgl. *oereuëng*, *énsan*, *manòih*), bijv. *peuë njan djén atawa ma*^{ɛ}*noesia* = wat is het een geest of een mensch?

Manoetjia, zie *ma*^{ɛ}*noesia*.

Manòïh, mensch (vgl. *ma*^{ɛ}*noesia*, *oereuëng*, *énsan*), ook: een zwarte soort aap, bijv. *pat sang-sang na bèë manòïh* = waar is het of het naar een mensch ruikt?

Mante, of *manté*, e. s. v. legendarische staartmenschen, boschmenschen,

aneu$^{\varepsilon}$mante = boschmensch.

Manthè$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *manṭiq*), logica.

Mantjang, boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. e. manggasoort met sterken terpentijngeur (Mangifera foetida, Lour.), vgl. *mamplam.*

Mantjeuë, ondeugend, stout.

Mantjòng, puntig, spits, vgl. *pantjòng, lantjòng, rantjòng,* bijv. *idòng mantjòng* = een spitstoeloopende neus.

Mantòng, slechts, maar, alleen, alleen maar, nog, nog altijd, vgl. *tjit,* bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ inòng mantòng* = alleen maar dochters, *njang mantòng tinggaj* = de eenige die nog over was, *lõn keumeung dja$^{\varepsilon}$ keudròë* (of *sidròë*) *mantòng* = ik zal alleen gaan, *Pòteu Alah mantòng njang peutrõïh hadjat gata* = het is slechts God die uw wensch kan verhooren.

Mapét = *meu$^{\varepsilon}$apét,* zie *apét.*

Mara, leed, ongeluk, onheil, ramp, gevaar, verhindering, vgl. *baja, bala,* bijv. *bè$^{\varepsilon}$ tadja$^{\varepsilon}$ keunan na mara njan pat* = ga daar niet heen er dreigt daar een gevaar, *meung bè$^{\varepsilon}$ peuë mara singòh lõnteuka* = indien er niets is dat verhindert kom ik morgen, *marabaja* = rampen en gevaren.

Marah, boos, boosheid, gramschap, toorn, toornig, drift, driftig, nijd, nijdig, knorrig, ongenoegen, kwaad, vgl. *beungèh, seu$^{\varepsilon}$oëm até.*

Marèh (v. Arab. *marïch*), slokdarm, halsslagader.

Ma$^{\varepsilon}$riphat (v. Arab. *ma^{c}rifah*), kennis, wetenschap (vooral over God), mystieke kennis, bijv. *ma$^{\varepsilon}$riphat beusòë* = de kennis v. h. geheimste wezen v. h. ijzer.

Marit, zeggen, spreken, praten, beraadslagen, bespreken, discuteeren, een redevoering houden, vgl. *kheun, peugah, toetõ,* bijv. *bè$^{\varepsilon}$ tamarit meunan* = spreek niet zoo, *baròë lõn ka lõnmarit ngòn djih* = gisteren sprak ik reeds met hem, *lõn keumeung marit sabòh patah* = ik wensch een woordje te spreken, *djimarit sabé keudròëdji* = zij overlegden onder elkaar, *djimarit ngòn madji* = hij praatte met zijn moeder, *tamarit bè$^{\varepsilon}$ moebantah* = men spreke zonder gekijf, *pò marit* = de heer (leider) v. e. gemeenschappelijk overleg, *oetõïh marit* = redenaarstalent, spraakvaardigheid, *tjaròng marit* = handig in het debat, *bõh marit* = een quaestie voordragen, *marit-marit ngòn* = zich onderhouden met, *marit-marit* = al maar praten, babbelen, *si-marit* = babbelaar, *lawan marit* = tegenspreken, *teumarit* = zoo maar losweg iets zeggen.

Ma$^{\varepsilon}$roeh, bekend, gebleken.

Masa, I tijd, tijdstip, tijdperk; ten tijde dat, toen, vgl. *moesém, pa$^{\varepsilon}$sa, djameun, watèë, lajeuë, jõh, djan,* bijv. *tòh masa,* of *siri masa* = wanneer?, van welke tijd?, *ba$^{\varepsilon}$masa njan* = toen, te dien tijde, *jõh masa dilèë* = van vroeger, uit vroegeren tijd, *ba$^{\varepsilon}$sabòh masa* = op zekeren tijd, *masa tjoet gata* = toen ge nog klein waart, *masa djeuët dõnja* = de tijd v. h. ontstaan der wereld, *dilèë masa na Nabi* = vroeger in de dagen v. d. Profeet, *rõ$^{\varepsilon}$-rõ$^{\varepsilon}$masa* = telken keere, *masa oemoe sampòë* = het laatste levensuur is geslagen, *ka trõïh masa* = al dood, *teuka masa* = de maandstonden, menstruatie hebben, — II de plaats des laatsten oordeels, zie *matjha.*

Masa$^{\varepsilon}$, of *tasa$^{\varepsilon}$,* rijp, gaar, ook: donker (v. kleur), vgl. *leubaïh, roengkõ$^{\varepsilon}$, beungkaj, meungkaj,* opp. *meuntah,* bijv. *pisanglõn ka masa$^{\varepsilon}$* = mijn pisangs zijn al rijp, *boe ka masa$^{\varepsilon}$* = de rijst is gaar, *mirah masa$^{\varepsilon}$* = donkerrood, *minjeu$^{\varepsilon}$ masa$^{\varepsilon}$* = opgekookte (stinkende) klapperolie, *pineung masa$^{\varepsilon}$* = rijpe pinang, *masa$^{\varepsilon}$ that atélõn* = ik gevoel mij als „gaar gekookt" d.i. ik gevoel mij diep ongelukkig, *poemasa$^{\varepsilon}$,* of *peutasa$^{\varepsilon}$* = gaar maken, koken (vgl. *tagoeën*).

Masa$^{\varepsilon}$alah (v. Arab. *mas'alah*), vraag, vraagpunt, quaestie ter oplossing voorgelegd, strikvraag, bijv.

oelõn ikõt imeum Hanapi ba^{c} masa^{c}alah njòë = ik volg den Ḥanafitischen Imām in deze quaestie, *bè^{c} tatanjòng masa^{c}alah* = stel mij geen wetenschappelijke vragen.

Masam, zuur (ook v. h. gezicht), stroef, stuursch, wrang (opp. *mamèh*), bijv. *goelè njòë masam that* = deze sajoer is erg zuur, *masam moekadji* = hij zet een zuur, somber gezicht.

Masén, zout, gepekeld, hartig, ziltig, brak, ook fig. in den zin v. bitter, verbitterd, vgl. *sira, lagang,* opp. *tabeuë,* bijv. *eungkõt masén* = ingezouten visch, *sira masén rasadji* = zout smaakt ziltig, *ië masén* = zoutwater, *prang makén masén niba^{c} njang ka* = de strijd werd nog bitterder dan te voren.

Maséng, ieder afzonderlijk, een ieder, bijv. *maséng-maséng djabatan* = ieder met een eigen ambt, *djiwòë maséng-maséng oe teumpat dròëdji* = ieder ging naar zijn eigen woonplaats terug.

Maseukah, collier v. gouden en steenen kralen.

Ma^{c}siët, ondeugd, boosheid, ongehoorzaamheid (in 't bizonder tegen God) ,goddeloos, bijv. *si-ma^{c}siët hana djipiké* = goddeloozen denken niet na, *tabri oelõn tèëbat niba^{c} ma^{c}siët darõhaka* = geef dat ik mij bekeere v. d. ondeugd der ongehoorzaamheid.

Masoesé, zie *madjoesi.*

Mat, I vasthouden, aanpakken, aanvatten, in de hand houden, grijpen, beheeren, besturen, bijv. *mat keubeuë* = den buffel vasthouden, *mat-* (of *moemat-*) *djaròë* = de handen vatten, bij de hand houden, een handgroet wisselen, *mat koeta* = het bezetten v. e. versterking, *teumpat-* (of *ba^{c}-*) *moemat* = leuning, *mat-* (of *moemat-*) *talòë* = lett. het touw vasthouden, d.i. baren, bevallen (vgl. *meu^{c}aneu^{c}, doeë^{c} didapoe*), ook: het symbol. sluiten v. d. koop v. buffel of rund waarbij kooper en verkooper elk een eind vasthouden v. h. touw dat door den neus v. h. dier gestoken is, *njang mat moekim lapan teungkoe A* = die de VIII Moekims bestuurt is teungkoe A, *neumat* = het vastgehoudene, gebied, gezagssfeer, bijv. *oebé neumat dròëneu* = zoover als zijn gebied zich uitstrekt, *le peuë tamòng lam neumat gòbnjan* = er is veel dat binnen zijn gebied valt, — II afkorting v. *Moehamat* en wordt *Ma^{c}* in samengestelde eigennamen, bijv. *Ma^{c} Amin.*

Mata, oog, kiem v. e. zaadkorrel, gewricht (bij stengels die uit geledingen bestaan), edelgesteente, enz., bijv. *mata apoej* = de ruimte boven het vuur waar eetwaren in den rook gehangen worden om ze voor vochtig worden te vrijwaren, *mata boeleuën* = hulpwoord om maanden te tellen (met voorafgaand telwoord), *mata dapoe,* of *mata teunoengkèë* = openingen v. e. treeft of komfoor, *mata gèt-gèt* = edelsteenen, *mata euntjiën* = steenen in een ring, *moemata,* of *geubõh ngòn mata* = met edelsteenen bezet, *eumpoeng mata* = buisjes waarin de edelsteenen zijn gevat, *mata gaki* = enkel, *mata gògadjòë* = tanden v. e. zaag, *mata gõng* = slagknobbel v. e. gong, *mata ië* = bron, wel, oorsprong v. e. rivier, *ië mata* = tranen, *mata itam* = pupil v. e. oog, *mata bòh leuë^{c}* = e. s. v. oogziekte waarbij de pupil met een wit vlies als gesluierd is, *mata kakab* = opening aan de kiel v. e. vaartuig waardoor men het binnengekomen water laat wegloopen, *mata kajèë* = kwast, knoest in het hout, *mata kawé* = de scherpe punt v. e. vischhaak, *mata kroeëng* = bron v. e. rivier, *mata langai* = lemmet v. d. ploeg, *mata njarèng* (— *poekat,* — *djeuë,* — *sawò^{c},* — *njab, enz.*) = mazen v. e. net, *mata oe* = kiemgaten in een klapperschaal, *oe sabòh mata* = klappernoot met slechts één kiemgat

(geldt als amulet), *mata oeròë* = zon, *mata oeròë é*$^{\varepsilon}$ = het Oosten, *mata panjòt* = gleuven in den oliehouder v. e. lamp (waarin de pitten liggen), *mata poetéh* = het oogwit, *mata seu*$^{\varepsilon}$*oeëm* = onheilbrengende blik, booze oog, *mata seurampang* = tanden v. e. harpoen, *mata sikin* = het lemmet, in 't bijzonder de scherpe kant v. e. mes, *mata tjéng* = maatstrepen op een weegstok, *mata tjoebè*$^{\varepsilon}$ = de ijzeren stamper behoorende bij een sirihvijzel, *mata timòh* = witte korrel in de iris v. h. oog, *mata-mata* = spion, *mata geunoekoe* = het voorste van tanden voorziene gedeelte v. e. klapperrasp, *mata mangat* = oogontsteking, *mata meudjòh-djòh*, of *mata meudjèh-djèh* = tranende, etterende oogen, *mata meugra*$^{\varepsilon}$*-gra*$^{\varepsilon}$, of *mata moemèt-mèt* = trillen v. d. oogleden, *bilah mata* = ontstoken en rood v. d. oogen, *sapō-* (of *seupōt-*, of *meu*$^{\varepsilon}$*abèë-*) *mata* = beneveld v. d. oogen, *aneu*$^{\varepsilon}$ *mata*, of *bidjèh mata* = oogappel, *trōih mata* = helderziend, *siklèb-* (of *sikoetjōb-*) *mata* = één oogsluiting, één oogenblik, *siblah mata* = één der beide oogen, één oog, *mata peungeuïh* = goede (heldere) oogen.

Matan (v. Arab. *matn*), tekst (v. e. *kitab*), vgl. *lapaj*.

Matang, hooger gelegen terrein te midden v. e. vlakte, verhooging v. e. terrein.

Maté (Mal. *mati*), dood, gestorven, sterven, omkomen, sneuvelen, vgl. *ka dja*$^{\varepsilon}$, *ka oe kandang, wapheuët, tjeukang, kòm, mawòt, poenah*, opp. *oedéb*, bijv. *maté lam prang* = in den strijd gesneuveld, *maté tjahit* = gesneuveld in den strijd tegen de ongeloovigen, *si maté geutjang* (of: — *geutòb*, of: — *geuta*$^{\varepsilon}$) = dien men ter dood hakt (of: steekt, of: houwt), *oedéb maté* = in leven en dood, *oedéb saré maté sadjan* = samen leven samen sterven, *pòh maté* = dooden, ter dood brengen, *oeròë maté* = sterfdag, *maté phōn* = de ceremonieele lijkbezorging v. h. lijk v. h. eerstgestorven kind, *maté didapoe* = overleden in het kraambed, *maté badan* = verlamd, *maté sikhan* = éénzijdig verlamd, *maté-mata* = geheel en al uitgestorven, *abéh maté* = morsdood, *amaj beukaj maté* = goede werken als leeftocht voor een doode, *ba*$^{\varepsilon}$ *kajèë maté* = een verdorde, doode boom, *poematé* = dooden, dood maken, ombrengen (vgl. *pòh*), *meunaté* = dooding, ook: het Arab. *djazmah*-teeken, ook: kosten der begrafenis (vgl. *beulandja maté*), *maté agam inòng tanòm maté inòng agam tanòm* = de kosten der begrafenis komen voor rekening van de(n) overlevende(n) echtgenoot (Atjèhsche adatregel).

Matjam, soort, staal, model, monster, slag, vgl. *bagòë, lagòë, ban, sang, bië*$^{\varepsilon}$, bijv. *le matjam* = verschillende soorten, modellen, *la*$^{\varepsilon}$*èn matjam* = een andere soort, een ander model, *meunan matjam* = iets dergelijks, *matjam-matjam* = allerlei, veelsoortig, op allerhande wijzen (vgl. *roepa-roepa*), *sigala matjam*, of *bandoem matjam* = alle mogelijke soorten, *raja han matjam* = mateloos groot.

Matjha, of *masa*, de plaats des laatsten oordeels, bijv. *padang matjha* = de vlakte der opstanding.

Mawaïh, I (Mal. *mawas*), de orang oetan, — II andermans vee onderhouden voor ½ der te werpen jongen, of zijn rijstvelden bewerken voor ½ van den oogst (vgl. *meudoea laba*), halfwinning, deelbouw, *poemawaïh* = (zijn velden) in deelbouw in bewerking geven.

Mawò (Mal. *mawar*), roos, *ië mawò* = rozenwater.

Mawòt (Mal. *maoet*), de dood, het sterven, vgl. *maté, poenah*, bijv. *mala*$^{\varepsilon}$*ikat mawòt* = de doodsengel, *ka mawòt matédji padjōh lé rimoeëng* = hij heeft den dood ge-

vonden door een tijger verslonden.

Mbah, zie *eumbah.*

Mbè$^{\varepsilon}$, geit, schaap, *moembè$^{\varepsilon}$-mbè$^{\varepsilon}$* (Mal. *embi$^{\varepsilon}$*), blaten (v. klein vee).

Mbōïh, of *eumbōïh* (Mal. *emboes*), aanblazen, op iets blazen, wegblazen, vgl. *jōb, prōïh, pōt,* bijv. *mbōïh apoej* = het vuur aanblazen.

Mbōn, of *eumbōn* (Mal. *emboen*), dauw, *ië mbōn* = dauwwater, bijv. *beungòh oeròë bandoem naleuëng na ië mbōn* = 's morgens is al het gras met dauw overdekt (nat v. d. dauw), — II *mbōn-mbōn* (Mal. *oeboen-oeboen*), de plaats midden boven het voorhoofd, kruin v. h. hoofd, fontanel, vgl. *mbōt-mbōt.*

Mbōng, verwaand, verwaten, ingebeeld, opgeblazen, pedant, trotsch, uit de hoogte, minachtend (vgl. *oegòh, angkara, bhe, djoengkat, teukabō*), *si-mbōng* = een pochhans.

Mbōt, kruin v. h. hoofd, fontanel, vgl. *mbōn,* bijv. *goemba$^{\varepsilon}$ mbōt-mbōt* = haarlok midden boven het voorhoofd.

Mè, I brengen, medebrengen, medenemen, wegbrengen, geleiden, vgl. *ba, euntat, ngòn,* bijv. *dja$^{\varepsilon}$ mè boe* (of *dja$^{\varepsilon}$ ba boe*) = rijst gaan brengen (d.i. het plechtig bezoek van de moeder des mans bij haar schoondochter in de 4e à 6e maand der zwangerschap), *mè-mè dabeuëh* = rondventen v. koopwaar, *djimè aneu$^{\varepsilon}$dji oe kroeëng* = zij nam haar kind mee naar de rivier, *tamè sikin njòë oe roemòhlōn* = breng dit mes naar mijn huis, *mè tanda kòng narit* = brengen v. h. verlovingsgeschenk, *hò tamè boe doemnòë* = waar brengt ge zooveel rijst heen?, *djimè makanan meuribèë ban* = hij bracht duizenderlei spijzen mee, *hana sapeuë lōnmè* = ik heb niets meegebracht, *neumè* = hetgeen men medeneemt, geschenken, — II (*ba$^{\varepsilon}$-bòh-*) *mè* = hout, peulen v. d. tamarinde.

Mèë, voegzaam, passend, behoorlijk, betamelijk (vgl. *patōt, laja$^{\varepsilon}$, lakoe*), *han mèë* = onbehoorlijk, absurd, *ba$^{\varepsilon}$ mèë* = laat het als betamelijk gelden, *kaja barō han mèë tameu$^{\varepsilon}$-oetang* = van hem die pas rijk geworden is past het niet geld te leen te vragen, *nakeu mèë tjò$^{\varepsilon}$ keu beuneulòë* = gaat het aan verdenking te koesteren tegen den koop?, *han mèë tabōh ië lam mòn* = het is absurd water te doen in de put.

Mèëlana, zie *mòlana.*

Mèh-mòh, druk in de weer, verwarring, herrie.

Mèhrab, of *mèrab* (v. Arab. *miḥrāb*), nis in een déah- of moskeemuur om de richting naar Mekka aan te geven.

Mèhram, of *Moeharam* (v. Arab. *Moeḥarram*), naam v. d. eerste maand v. h. Moslimsche jaar (vgl. *Asan-Oesén*).

Mèn, ons woord „mail".

Mèrab, zie *mèhrab.*

Mè$^{\varepsilon}$reuët (v. Arab. *mi^{c}rādj*), hemelvaart, bijv. *hikajat mè$^{\varepsilon}$reuët* = de geschiedenis v. Mohammed's nachtelijke hemelvaart.

Mèt, *moemèt-mèt,* zich bewegen, zich verroeren, lichte bewegingen maken, stuiptrekken, ook: manziek, geil (vgl. *gataj, ganah, djalang*), bijv.: *matalōn moemèt-mèt* = mijn ooglid trilt, *ka moemèt-mèt lampōng kawé* = de dobber v. d. hengel maakt schokkende bewegingen (er trekt een visch aan), *moemèt-mèt babah* = mummelen, prevelen, de lippen geluidloos heen en weer bewegen, *bè$^{\varepsilon}$na sagaj moemèt* = laat er niet de minste beweging zijn.

Meu, I afkorting v. *meung, keumeung,* willen, zullen, zie *keumeung,* — II afkorting v. *meung,* als, indien, zie *meung,* — III praefix *meu* (*moe, mi*) vervangende het pers. voornw. v. d. 1e pers. meerv. *kamòë* vóór werkwoordstammen (wij) en achter zelfst. naamw. (ons, onze) en werkwoorden (ons), bijv. *kamòë ka meudja$^{\varepsilon}$* (of *midja$^{\varepsilon}$*) = wij zijn gegaan, *kamòë ka moebeuët* = wij hebben gereciteerd, *mameu djikòh ō$^{\varepsilon}$* = onze moeder heeft hij het

haar afgesneden, *bè$^{\varepsilon}$ tapeuhinameu* = ons moet ge niet gering schatten, — IV praefix *meu* (voor lipletters *moe*) vormende bijvoeglijke naamw. v. zelfst. naamw. met de algemeene beteekenis v. „voorzien van", „hebbend", „bezittend" datgene wat het grondwoord aanduidt, bijv. *meugoena* = nut hebbend, nuttig, *meugah* = beroemd, befaamd, *meu$^{\varepsilon}$akaj* = slim, *moebòh* = vruchtdragend, *meu$^{\varepsilon}$oetang* = schuld hebbend, *meu$^{\varepsilon}$oentõng* = gelukkig, — V praefix vormende werkw., bijv. *meudjoedi* = dobbelen, *meutjandoe*, of *moemadat* = opium schuiven, *moemoekah* = ontucht bedrijven, — VI praefix vormende toestandswoorden met de beteekenis v. „geworden tot", „zijnde", „gelijkend op", „zich voordoen of gedragen als", „voorwenden", of „gaan doen" datgene wat het grondwoord aanduidt, bijv. *meusabòh* = tot één geworden, *meusadeuë* = leunende zijn, *moeploeëng* = vluchtende zijn, *meutanòh* = grondeigenaar zijn, land bezittend, *meurimoeëng* = gelijkend op een tijger, zich als een tijger voordoen, zich aanstellen of men een tijger is, *meu$^{\varepsilon}$idõng paròë* = als de neus v. e. rog, *moeboeleuën si$^{\varepsilon}$oeròë* = gelijken op de nieuwe maan, *meudjeundrang padé* = gelijkend op —, zoo (dun) als padistroo, *meugeutah*, *meu$^{\varepsilon}$awé*, *moepoekat* = getah, rotan gaan zoeken, visschen gaan vangen, — VII praefix vormende neutrale verleden deelw., bijv. *meusiseuë* = uitgestrooid, verspreid, *meusambat* = gelascht, *moeblòë* = gekocht, *meukoeëh* = gegraven, — VIII praefix vormende wederkeerige werkw. met de beteekenis: wederkeerig elkaar of voor elkaar doen datgene wat het grondw. uitdrukt (waarbij dikwijls het grondwoord herhaald wordt), bijv. *moemat* = elkander vasthouden, *meukahkèë* = elkander tutoyeeren, *meukalòn-kalòn* = elkaar fixeeren, *moeprèh-prèh* = op elkaar wachten, — IX praefix in tal v. samenstellingen als: *meuri* (*meuré*), *meudjan*, *meunè*, *meukri*, *moeban*, *meukòn*, *meusòë*, *moepeuë*, *moepat*, *meutòh*, *meuhò*, *meu$^{\varepsilon}$òh*, *meu$^{\varepsilon}$èt*, *meudoem*, *meudit*, *meunòë*, *meunan*, *meudéh* (zie aldaar).

Meu$^{\varepsilon}$, vonk, bijv. *oebé meu$^{\varepsilon}$* = weinig als een vonkje, *meu$^{\varepsilon}$ sikin* = de vonken uit een mes (als men er tegen aanslaat).

Meu$^{\varepsilon}$ah (v. Arab. *ma'āf*), vergeving, vergiffenis, verontschuldiging, verschooning, toegevendheid, bijv. *lakèë meu$^{\varepsilon}$ah* = vergiffenis vragen aan, de toegevendheid inroepen van, *poemeu$^{\varepsilon}$ah* = verlof, vergiffenis schenken, *meu$^{\varepsilon}$ah dèësalõn* = vergeving voor mijn zonden, *meu$^{\varepsilon}$ah ba$^{\varepsilon}$ Pòteu Alah* = vergeving is bij onzen Heer God, *neupoemeu$^{\varepsilon}$ah* = vergeving!, excuus!, *neupoemeu$^{\varepsilon}$ah lõnkeumeung dja$^{\varepsilon}$* = pardon ik wilde graag even passeeren, *neupoemeu$^{\varepsilon}$ah lõnkeumeung peudoeë$^{\varepsilon}$ njòë* = pardon ik wilde dit even neerzetten.

Meudabah, e. s. v. visch.

Meudali, e. s. v. blaasinstrument.

Meudang, verzamelnaam v. e. aantal boomsoorten meest uit de familie der Lauraceën.

Meudang-ara, e. s. v. laad-, handels-, of transportprauw.

Meudeuhab (v. Arab. *madzhab*), *fiqh*-school, orthodoxe wetsschool, de Mohamm. ritus waartoe een Mohammedaan behoort, *na peuët meudeuhab: Tjapi$^{\varepsilon}$i, Hanapi, Maliki, Hanbali* = er zijn vier fiqh-scholen: de Sjāfi^{c}itische, de Ḥanafitische, de Mālikitische en de Ḥanbalitische, *balé$^{\varepsilon}$ meudeuhab* = verandering v. ritus (vgl. *teukeulit*).

Meudeuloej, aangewezen, bewezen, bewijs.

Meudeunè, rustig, kalm, fraai.

Meudinah, cfm. *Madinah*.

Meudjan, dysenterie.

Meudjeulih (Mal. *madjelis*), deftig, ordelijk, beleefd, netjes, overgele-

verde gebruiken en instellingen, vgl. *teureutib, reusam, laja^{ɛ}, patôt*, bijv. *oereuëng meuteureutib meudjeulih* = een fatsoenlijk, ordelijk, net mensch, *meudjeulih hoekôm* = de adat en de wetten, de inzettingen, *ôh lheuëh adat meudjeulih reusam* = toen aan de voorschriften der adat voldaan was.

Meudjeumaj (v. Arab. *moedjmal*), vereenigd, éénstemmig, éénparig, het onderling eens zijnde (bij beraadslaging), vgl. *sipakat, sapeuë pakat*, bijv. *oereuëng njan moepasaj-pasaj pakat, hana meudjeumaj* = die lieden hebben ieder een eigen meening, zijn niet éénstemmig.

Meu^{ɛ}èn, of *moemeu^{ɛ}èn* (Mal. *main*), spelen, iets doen voor zijn genoegen of afleiding, zich met iets bezig houden, op iets passen, ook: wandelen, bijv. *meu^{ɛ}èn silat* = schermen, *meu^{ɛ}èn moeda* = vrijen, een minnarijtje hebben, *inòng meu^{ɛ}èn* = lichtekooi, *meuneu^{ɛ}èn* = spel, speelgoed, *djipoemeu^{ɛ}èn tjitjém lé aneu^{ɛ} njan* = het kind speelde met een vogel, *bòh até poemeu^{ɛ}èn mata* = hartje dat tot wellust v. h. oog strekt!, *na neumeu^{ɛ}èn keunòë teukoe* = zijt ge herwaarts komen wandelen teukoe?, *djipoemeu^{ɛ}èn aneu^{ɛ}dji* = zij speelde met haar kind, paste op haar kind.

Meugah, zie *gah*.

Meugòë, bebouwen, het rijstveld bewerken, veldarbeid, sawahbouw drijven, bijv. *meugòë oemòng bagi lhèë* = den akker bewerken voor $^{1}/_{3}$ v. d. oogst, *oereuëng meugòë* = landbouwer, *pangoelèë hareukat meugòë* = de meester v. alle soorten v. broodwinning is de landbouw.

Meuhaj, I (Mal. *mahal*), schaars, zeldzaam, duur, vgl. *djareuëng*, bijv. *djiblòë ka lheuëh meuhaj hareuga* = hij kocht buitensporig duur, — II (v. Arab. *mahr*), huwelijksgift, vgl. *djinamèë*.

Meuhat, of *mahat*, stellig, bepaald, zeker, vaststaand, vgl. *sabét, teuntèë*, bijv. *gòh lòm meudoem joem lada djeunòë siboeleuën treu^{ɛ} meuhat meudoem* = nu is de prijs v. d. peper nog niet bekend over een maand staat hij zeker vast, *meuhat reumbang njang soerôh Toehan* = bepaald en juist passend zijn de lastgevingen v. d. Heer.

Meuheut, of *meuhet*, verlangen, begeerte, lust, vgl. *hawa*, bijv. *njang that meuheutlôn tjit meung keu sië roesa* = waar ik erg naar verlang is enkel naar hertevleesch, *peuë njang meuhet na di tjeuroega* = al wat begeerlijk is vindt men in het paradijs.

Meuhòn (Mal. *memohon*), eerbiedig verzoeken, smeeken, vragen, vgl. *lakèë ampôn*, bijv. *djimeuhòn dròëdji ba^{ɛ} radja* = hij vroeg aan den koning verlof heen te gaan, *meuhòn rahmat niba^{ɛ} Alah* = genade afsmeeken v. Allah.

Meuhòng, scherpe doordringende lucht, sterk rieken, stinken, vgl. *bèë brô^{ɛ}, bèë khèb*.

Meuïh (Mal. *mas*), goud (als metaal, vgl. *maïh*), *meuïh oerè*, of *meuïh meuntah* = stofgoud, *ië meuïh* = verguldsel, *labô meuïh* = vergulden, *oereuëng moemeuïh* = een rijk man, *tjahja meuïh* = goudglans, *pandé meuïh* = goudsmid, *aneu^{ɛ} meuïh* = afstammeling v. e. slaaf, *kajèë meuïh-meuïh* = een houtsoort met stinkenden bast.

Meu^{ɛ}iông, of *mi^{ɛ}ông*, of *mè^{ɛ}ông*, miauwen (eener kat).

Meuj, I prijzen, loven, bijv. *keunòng meuj babah gòb* = getroffen door de loftuitingen v. h. publiek, *sakét ka gòb meuj* = ziek geworden door den lof v. menschen, — II *talòë meuj*, drijftouw v. e. spinnewiel.

Meukat, kleinhandel, waren rondventen, te koop bieden, *meuneukat* = koopwaar, handelswaar, *djambô meukat* = handelskraam, *oereuëng meukat idja* = een kleerenkoop-

man, *oereuëng meukat aweuëh* = koopman in drogerijen, *kapaj meuneukat* = handelsvaartuig, koopvaardijschip.

Meukeusoet (v. Arab. *maqçoed*), bedoeling, doel, oogmerk, voornemen, wensch, vgl. *kasad, niët*, bijv. *peuë meukeusoetdji* = wat zou zijn bedoeling zijn?, *lõn na meukeusoet meung moeblòë keubeuë* = ik ben van plan buffels te koopen, *peuë meukeusoetteu tõ^{e} keunòë* = wat komt ge hier doen?, *hana trõïh-* (of *hana tõ^{e}-*) *meukeusoetdji* = zijn doel is niet bereikt, *peuë meukeusoet tjit hasé lé* = wat men wenscht meteen is het er.

Meukeutoeb, beschreven, bijv. *koepiah meukeutoeb* = een mutsje voorzien v. gestyleerde kalimahversieringen (Arab. letterteekens).

Meukoeta (Mal. *makota*), kroon, bijv. *meukoeta Soelòjman* = de kroon v. Salomo (den koning-profeet).

Meukroeh (v. Arab. *makroeh*), afkeurenswaardig (volgens de Moslimsche wet), opp. *soenat.*

Meulabari, Malabar.

Meulajoe, Maleisch, vgl. *Djawòë*, bijv. *oereuëng Meulajoe* = Maleier, *basa Meulajoe* = de Maleische taal.

Meulaka, Malaka.

Meulara, zie *meunara.*

Meularat, ellendig, ongelukkig, door ellende vervolgd, bijv. *ba meularat* = ongeluk brengend (vgl. *ba karam*).

Meulasah, zie *meunasah.*

Meuleuha, vermaard, beroemd, bekend, vgl. *gah, meuseuhõ.*

Meulia (Mal. *moelia*), eerbiedwaardig, met onderscheiding (eerbied) bejegend, waardevol, hooggeschat, op prijs gesteld, aanzienlijk, luisterrijk, doorluchtig, eerwaardig, edel, waardig, deftig, prachtig, grootsch, achtbaar, achtenswaardig, vgl. *hõreumat*, bijv. *tjarat meulia* = bewijs van achting, *harab meulia* = Uwe Majesteit (lett. heerlijkheid zij toegewenscht), *tanòh meulia* = eerbiedwaardige grond (d.i. Mekka), *poemeulia* = verheerlijken, vereeren, hoogschatten, met onderscheiding ontvangen, eerbied bewijzen, *keumeulia^{e}an* = eerbiedbewijs.

Meuligòë (Mal. *maligai*), paleis, vgl. *dalam, atana, aseutana*, bijv. *ë^{e} dalam meuligòë* = het paleis binnen gaan, *meuligòë sadjan djén pari ba* = haar paleis droegen djén's en pari's haar achterna, *bè^{e} taweuëh keu teumpat djròh bahlé gadòh beuthat meuligòë* = geef niet om een mooi huis laat het verdwijnen al is het ook een paleis.

Meulila, staal, bijv. *sisé^{e} naga njan na doem meulila* = de schubben der naga's gelijken op staal.

Meulintèë, schoondochter, schoonzoon (3e pers.; in de 2e pers. zegt men gewoonlijk *si nja^{e}*, tot ouderen wel *pò nja^{e}*, of eenvoudig den persoonsnaam), *moemeulintèë* = een kind uithuwelijken.

Meuliõn, millioen.

Meulisan, suikerstroop (uit rietsuiker), *meulisan djõ^{e}* = suikerstroop v. d. arenpalm, *goesoeë^{e} meulisan ba^{e} roeëng* = lett. zoetigheid op den rug smeren, d.i. mooie praatjes maken, het achter den mouw hebben.

Meuloe, melati, of jasmijn, *meuloe Tjina*, of *meuloe tjoet* = de geurige witte bloemen v. Jasminum Sambac, Ait.

Meuloeë^{e}, vliegende kat (Galeopithecus volans), vgl. *keutjoebõng.*

Meunan, zie *njan.*

Meunang, winnen, overwinnen, zegevieren, verslaan, veroveren, ten onder brengen, overmeesteren, opp. *talõ*, bijv. *oelèë meunang barat* = het begin v. d. Westmoesson, *toeëng meuneunang* = de overwinning behalen.

Meunara, I (v. Arab. *manārah*), minaret (v. e. moskee), — II *deupa meunara*, of *meulara* = de afstand der vingertoppen als men de armen zoo ver mogelijk naar achteren buigt (dus meer dan één vadem).

Meunari, zie *nari*.

Meunarō (waarschijnlijk v. *marō* = *barō* + infix *eun*), het eerste bezoek der pasgetrouwde vrouw aan haar schoonouders, *toeëng meunarō* = het afhalen der jonggetrouwde vrouw om dat eerste bezoek te brengen, *wòë ba^{ɛ} meunarō* = terugkeeren v. dat bezoek.

Meunasah, of *beunasah*, of *beulasah*, of *meulasah*, of *binasah* (v. Arab. *madrasah*), dorpsgodsdiensthuis, dorpsmoskee (vgl. *déah*, of *dèë^{ɛ}ah*), ook (n.l. ter Oostkust): de kleinste territoriale eenheid, bijv. *sabòh meunasah* = het dorp als territoriale eenheid.

Meunè, zie *nè*.

Meuneung, iets hebben van, de eigenschap vertoonen van, gelijkend op.

Meung, I (bij afkorting ook *meu* of *moe*) uit *keumeung*, zie aldaar, — II *meung* (of bij afkorting *meu*) als, indien (vgl. *adakala, meunjò, meungnjò, meunjòng, moenjò, djakalèë, ada^{ɛ}*), zelfs, opdat, slechts (vgl. *tjit*), bijv. *meung kòn* = als het niet is, *hana meung sidròë* = er was geen enkele, *meung bè^{ɛ}-* (ook wel samengetrokken tot *moebè^{ɛ}*) *peuë mara singòh lōnteuka* = als er geen verhindering is kom ik morgen, *hana sapeuë na ba^{ɛ} badandji meung idja pi tan* = niets had hij aan het lichaam zelfs niet een lendenkleed, *han tòm meung sigò* = nooit zelfs niet één keer, *hana sajang meung batjoet* = zelfs niet het geringste medelijden hebben, *bè^{ɛ} meu tangò ngòn gloenjoeëng* = luistert niet slechts met de ooren, zie *nameung*.

Meungab, e. s. v. ziekteduivel (die met lamheid slaat).

Meungkaj, zie *beungkaj*.

Meungkhé, of *mingkhé*, op één been springen, hinken.

Meungklèh, zie *klèh*.

Meuniaga (Mal. *berniaga*), handelen, handel drijven, vgl. *meukat*, bijv. *djih djimeuniaga meuneukatdji oe gampōng djèh* = hij bood zijn waar in die kampoeng te koop aan.

Meunjò, of *meungnjò*, of *meunjòng*, of *moenjò* = indien, wanneer, als (vgl. *djakalèë, sangkira, adakala, meu*), bijv. *meunjò ka* = indien reeds, *meunjò djeuët*, of *meunjò é^{ɛ}* = indien het mogelijk is, *meunjò trang boeleuën* = als het lichte maan is, *meunjò meunan lōndja^{ɛ}* = als het zóó is, in dat geval ga ik weg, *meunjò han bè^{ɛ} tapeugah na* = als het er niet is zeg dan niet dat het er wèl is, *meunjò koepòh ba^{ɛ} tangkoera^{ɛ} njan barō djitoepeuë keudròë* = als ik hem op zijn kop sla dan eerst kent hij zijn plaats.

Meunòë, zie *njòë*.

Meunòm, e. s. v. waterral.

Meunta, I wild, woedend, vgl. *lahèë, boeëh, gasang, ladòng, ganah, djoeah, tjeubeuëh*, opp. *seu^{ɛ}iët*, bijv. *gadjah meunta* = een wilde olifant, — II schuim, bijv. *meunta batèë* = lett. steenschuim d.i. één der simplicia v. d. drogerijenhandel.

Meuntah, rauw, onrijp, ongekookt, ongebleekt, onbewerkt, opp. *masa^{ɛ}*, bijv. *soetra meuntah* = onbewerkte zijde, *beuneung meuntah* = ongekleurd, onbewerkt garen, *meuïh meuntah*, of *meuïh oerè* = ruw goud, stofgoud, *apiōn meuntah* = ruwe opium, *boe njòë meuntah mantòng* = deze rijst is nog niet gaar.

Meuntat (v. *meu^{ɛ}euntat*), zie *euntat*.

Meuntja^{ɛ}, e. s. v. zwaardendans uitvoeren, schermen met dansbewegingen.

Meuntoej, moederlooze (halve wees, vgl. *jatim*), *jatim-meuntoej* = wees (volslagen wees zonder vader of moeder).

Meuntròë (Mal. *menteri*), titel v. e. hoog ambtenaar (alleen in verhalen), *peudahna meuntròë* = eerste minister.

Meu^{ɛ}oeë, zie oeë.

Meu^{ɛ}òh, zie *òh*.

Meura^{ɛ}, pauw, bijv. *aneu^{ɛ} meura^{ɛ} djiwòë oe glé* = de jonge pauw keert naar de bergen terug.

Meuraba, e. s. v. zuurzoete confiture (bijv. v. glibbertjes, van notemuskaat, enz.).

Meurah, titel v. vrouwelijke Soeltanstelgen in de vrouwelijke lijn, *pò meurah* = wisselwoord voor olifant; verder is *meurah* de algemeene titel v. legendarische en andere hoofden uit den voortijd: *Meurah Ḥasan, Meurah Ḥoesain, Meurah Boediman, Meurah Çahib, Meurah Silau,* enz.

Meuran, pijnlijk bij het urineeren.

Meuranté, e. s. v. damarboom.

Meureubò, e. s. v. boom (Intsia Bakeri, Prain).

Meureubō^{e}, het steenduifje (Mal. *ketitiran*).

Meureudéka, zie *madéka.*

Meureudjan, koralen, bloedkoraal.

Meureugaseutoea (Mal. *margasatwa*), het wild gedierte, bijv. *sigala meureugaseutoea pi ta^{e}lō^{e} keudjih* = alle dieren waren aan hem onderhoorig, *hiweuën djeuëb-djeuëb meureugaseutoea* = alle mogelijke dieren.

Meureugōh, zie *reugōh.*

Meureuhōm (v. Arab. *marḥoem*), wijlen, zaliger (vooral v. vorsten), bijv. *adat pòteu meureuhōm Meukoeta Alam* = het gewoonterecht v. wijlen onzen Heer Meukoeta Alam (d.i. van den beroemden Atjèhschen vorst Iskandar Moeda).

Meureuja, of *meuria,* sagopalm (wanneer de boom nog niet volwassen is, vgl. *ba^{e} sagèë*).

Meureujam, of *meuriam* (Mal. *meriam*), kanon, geschut, bijv. *meusoe meureujam* = het klinken v. kanonschoten, *djipasòë meuriam* = zij schoten de kanonnen af.

Meureuka (Mal. *moerka*), toorn, toornig (v. d. vorst), *teumeureuka* = getroffen door een ongeluk wegens den toorn v. dengeen tegenover wien de vloekwaardige handeling gepleegd werd, vgl. *toelah, seurapa, daroehaka,* bijv. *teumeureuka ba^{e} goerèë* = door den toorn v. d. goeroe getroffen (en daardoor ongelukkig geworden).

Meureutabat, I rang, graad, positie, waardigheid, vgl. *nama, deureudjat, pangkat,* bijv. *èleumèë meureutabat toedjōh* = de leer v. d. zeven rangen v. h. zijn, *radja poelang meureutabat balaïh goena gèt keu rakan dròëdji bandoem* = de vorst begiftigde al zijn makkers met waardigheden ter vergelding van hun diensten, — II naam v. e. visch (soort kaaimanvisch).

Meureutat (v. Arab. *moertad*), afvallig v. h. geloof, afvallige.

Meuri, zie *ri.*

Meuria, zie *meureuja.*

Meuriam, zie *meureujam.*

Meuroea, leguaan, bijv. *sang ri meuroea* = als de gedaante v. e. leguaan.

Meusabah (v. Arab. *sobḥah*), of *bòh meusabah* = rozenkrans.

Meusapi (v. Arab. *moesāfir*), arme reizigers.

Meusawarat, of *meutjawarat* (Mal. *moesjawarat*), overleggen, beraadslagen, onderhandelen, bespreken, overleg, beraadslaging, vgl. *moepakat,* bijv. *tameudoeë^{e}-doeë^{e} sinòë sapat meutjawarat peuë boeët* = wij wonen hier bij elkaar en bespreken wat werk er is, *djimoepiké meutjawarat* = hij dacht er over na wat hij zou doen.

Meusé, I (Arab. *Miçr*), Egypte, *sira Meusé* = salpeter (lett. Egyptisch zout), — II *meusé,* of *meusén,* of *misé,* of *miseuë* (v. Arab. *miṯhl*), als, gelijk, gelijkenis, voorbeeld, toespeling, beeldspraak, spreekwoord, vgl. *tamsé,* bijv. *ragòë meusé leuë^{e} banggoena* = mak gelijk een geluksduif, *ba^{e} meu^{e}aneu^{e} ba^{e} meutjoetjò meusé mibò dalam paja* = u mogen kinderen en kleinkinderen geschonken worden (in aantal) als de mibò-struik op moerasgrond, *meusé peureuman lam Koeroe^{e}an* = naar het woord in den Koran.

Meusè, zich verschuilen, bijv. *pat dji-*

meusè = waar heeft hij zich verscholen?

Meusén, zie *meusé*.

Meuseudjid, zie *meuseugit*.

Meuseugit, of *meuseudjid*, of *seumeugit* (v. Arab. *masdjid*), Vrijdagsgodsdiensthuis, moskee, districtsmoskee, *meuseudjidéharam* = de heilige moskee (n.l. die v. Mekka), *seumajang* oe *meuseugit* = zich naar de moskee begeven om den Vrijdagsdienst te verrichten.

Meuseuhō, of *meutjeuhō* (v. Arab. *masjhoer*), vermaard, beroemd, bekend, vgl. *gah, meuleuha,* bijv. *oetōihdji meuseuhō* = zijn vaardigheid is beroemd, *hékeumat njan meuseuhō that lam prang* = dat tooverwerktuig is zeer beroemd in den strijd.

Meuseukat, de stad Maskat (a. d. Golf v. Oman).

Meuseuké, moeilijk, onaangenaam.

Meuseukét, in *badjèë meuseukét* = over de borst gekruist vest.

Meuseuki (Mal. *meski*), ofschoon, hoewel, ondanks, bijv. *bahlé ba*^{e} *meuseuki hamba gòb sikalipōn* = laat hij ook eens anders slaaf zijn, *meuseuki maté ba*^{e} *tamoeprang soerōh Toehan bè*^{e} *tjit tatjré* = al sneuvelt ge in den oorlog van Gods bevel moogt ge toch niet afwijken.

Meuseukin (Mal. *miskin*), arm, behoeftig, schamel, vgl. *gasiën, papa, dana, paki,* bijv. *lōn djinòë teungòh meuseukin* = ik verkeer op het oogenblik in armoedige omstandigheden, *si-gasiën meuseukin* = de arme drommel, *paki-meuseukin* = lett. armen en behoeftigen (als één groep beschouwd), maar de Atjèhers verstaan er onder: zij die hun godsdienstplichten behoorlijk verrichten, *ba*^{e} *sòë-sòë tadja*^{e} *lakèë reunggét takheun dròëteu meuseukin* = tot degenen wien ge geld gaat vragen moet ge van uzelf zeggen dat ge arm zijt.

Meuseuti, *si-meuseuti,* de breedte v. d. dichtgevouwen hand met uitgestrekten duim (als lengtemaat), *sideupa nam haïh simeuseuti* = één deupa (vadem) is zes el + de breedte v. d. dichtgevouwen hand met uitgestrekten duim.

Meuseutōj, pistool.

Meusòë, I onbesuisd, bijv. *lagèë batjé meusòë* = manieren als de onbesuisd voortzwemmende batjé-visch, — II zie *sòë*.

Meusoei, *koelét meusoei,* masooibast (Massoia aromatica, Becc.).

Meustadjeuëb (v. Arab. *moestadjab*), verhoord (v. e. gebed), zegenrijk in zijn gevolgen, de gewenschte uitwerking hebbend, krachtig, probaat (v. e. geneesmiddel, een toovermiddel, enz.), opp. *tampah, toempōj*.

Meutjawarat, zie *meusawarat*.

Meutjeuhō, zie *meuseuhō*.

Meutjeurōt (v. Arab. *moesjaroet*), iets dat aan een voorwaarde is gebonden, hetgeen v. e. voorwaarde afhangt.

Meutjhén, zie *tjhén*.

Meutoeli (Mal. *mastoeli*), zijden garen.

Meutòh, zie *tòh*.

Midan, I of *mideuën* (Mal. *médan*), plein, vlakte, bijv. *na kanoeri raja dalam midan* = er was een groot feestmaal op het plein, *mideuën prang* = het oorlogsveld, *gigòë mideuën* = voortanden (vgl. *gigòë dikeuë*), — II goddelijke weegschaal, balans (v. Arab. *mizān*).

Mideuën, zie *midan*.

Mië, of *minjië*, kat, bijv. *mië kiwiëng ikoe* = een kat met een knoop in den staart, *khoeëng that hana oedjeuën meukòn tadja*^{e} *poemanòë mië* = het is erg droog wij zullen de kat moeten gaan baden willen wij regen krijgen, *ba*^{e} *péh mië* = kruidje roer mij niet.

Miëng, I wang, kinnebak, kant, zoom, bijv. *boelèë miëng* = bakkebaard, *miëng lagèë bòh manò*^{e} = wangen als eieren zoo rond, *miëng koeala* = de zoom der riviermonding, — II *miëng, moemiëng,* ontkieming, ontkiemen, *moemiëng kroet* = barsten in de huid onder aan de teenen.

Miët, weinig, gering, klein, vgl. *dit, nit, mit, tjoet,* bijv. *aneu^ɛmiët* = een klein kind (ook euphemisme voor paederast-knaapje, vgl. *adòë angkat, rakan*), *aneu^ɛmiët moeda* = geslachtsrijpe knaap, *pakòn miët that tabri ranoeb keu lõn* = waarom geeft ge mij zoo weinig sirih?

Miga (Mal. *méga*), wolk, vgl. *awan,* bijv. *ragòë awan miga* = het wolkenfloers patroon.

Mika^ɛi (v. Arab. *Mika'il*), één der vier aartsengelen.

Milé^ɛ (v. Arab. *milk*), eigendom, bezit, vgl. *areuta,* bijv. *djih le that milé^ɛ* = hij heeft veel bezittingen, *roemòh njòë milé^ɛ proemòhlõn* = dit huis is het eigendom mijner echtgenoote, *njang keubeuë njan milé^ɛ dilõn* = wat dien buffel aangaat die is mijn eigendom.

Milõn, e. s. v. berg- of woudgeest.

Milòn, een klimmend kruid waarvan de bladeren als groente worden gegeten.

Mimba, zie *bimba.*

Minah, zie *pinah.*

Mingkhé, zie *meungkhé.*

Minjeu^ɛ (Mal. *minja^ɛ*), olie, vloeibaar vet, bijv. *minjeu^ɛ ata* = reukolie, *minjeu^ɛ-* (of *ië-*) *kreuëh* = odeur, *minjeu^ɛ brõ^ɛ* = ongekookte uit den gerotten inhoud v. klappers geperste olie, *minjeu^ɛ dòjtoen* = olijfolie, *minjeu^ɛ kajëë poetéh* = kajoepoetih olie, *minjeu^ɛ kòntò* = olie die men als balsem voor wonden gebruikt, *minjeu^ɛ leuté^ɛ* (of —*reuté^ɛ*) = klapperolie uit versche klappermelk gekookt, *minjeu^ɛ masa* = braadolie, *minjeu^ɛ lilén* = kaarsvet, *minjeu^ɛ boengòng* = reukolie voor het haar, *minjeu^ɛ nawaïh* = ricinus-olie, *minjeu^ɛ tanòh* (of — *gaïh*) = aardolie, petroleum, *minjeu^ɛ sapi* = een ingevoerd ranzig dierlijk vet (in den handel bekend als „ghie"), *minjeu^ɛ keumoenjan* = wierookolie, *minjeu^ɛ panjòt* = lampolie, *peutasa^ɛ minjeu^ɛ* = koken v. olie, *teumpat tagoeën minjeu^ɛ* = toestel voor het maken v. haarolie, *minjeu^ɛ keubaj si^ɛoeròë* = e. s. v. olie die voor één dag onkwetsbaar maakt, *peuklò^ɛ minjeu^ɛ* = indompeling v. d. hand in kokende olie (een vroeger godsgericht).

Minjië, zie *mië.*

Minòm (Mal. *minoem*), drinken, vgl. *djéb, djiëb,* bijv. *hana makeuën hana minòm* = zonder te eten en te drinken, *minòman maté* = doodsdrank.

Mirah (Mal. *mérah*), rood, bruin, roodgloeiend, bijv. *mirah masa^ɛ* = donker rood, *mirah moeda* = lichtrood, *ië babah mirah* = rood speeksel (door sirihkauwen), *bòh mirah* = het dooier v. e. ei, *mirah toea* = bruin, *oerõë mirah* = roode gloed bij zonsondergang, *beusòë mirah* = roodgloeiend ijzer, brandijzer, *mirah moeka* (of *hoe moeka*) = blozen, *mata mirah lagèë bidjèh saga* = oogen zoo rood als sagapitjes.

Mirah-gaki, *oedeuëng mirah-gaki,* e. s. v. zeegarnaal.

Mirah-mata, I e. s. v. waterhoen, — II e. s. v. visch, vgl. *oedé^ɛ.*

Mirah-pati, I (ook: *birahpati*), de gewone huisduif, — II cfm. *tjradi,* — III *gaki mirah-pati,* e. s. v. kruid (Euphorbia pilulifera, L.) waarvan de bladeren als groente worden gegeten.

Mirië^ɛ, wevervogeltje dat peervormige nesten maakt en aan het rijstgewas veel schade toebrengt.

Misè (Mal. *misai*), knevel, snor, bijv. *poeta misè* = aan de snor draaien.

Misé, zie *meusé.*

Miseuë, zie *meusé.*

Mit, zie *dit.*

Mita, of *moemita,* zoeken, opsporen, opzoeken, garen, inzamelen, nastreven, steun zoeken bij, zijn vertrouwen vestigen op, bijv. *mita awé* = rotan inzamelen, *mita meuïh* = goud zoeken, *mita kajëë magoeën* = brandhout sprokkelen, *mita goetèë* = luizen zoeken, *mita-* (of

toentōt-) *èleumèë* = een ilmoe trachten te verkrijgen, *dja*ᵉ *moemita* = gaan om den kost te verdienen, voedsel te zoeken, *mita hareukat*, of *mita raseuki* = een bestaansmiddel (levensonderhoud, broodwinning, levensmiddelen, den kost) zoeken, *mita areuta* = op jacht naar schatten, *mita meulintèë* = een schoondochter zoeken, *njang gadòh geumita* = het verlorene zoeken, *peuë tadja*ᵉ *mita* = wat zijt ge aan het zoeken?, *djimita keubeuëdji* = hij zoekt zijn buffel, *bè*ᵉ *tamita baja* = zoek het gevaar niet op, *tjabeuëng djimita ba*ᵉ *aneu*ᵉ *ra*ᵉ-*jat djimita radja* = de takken vertrouwen op den stam de onderdanen steunen op den vorst, *oereuëng gasiën djimita oereuëng kaja* = de arme zoekt steun bij den rijke, *gòbnjan geumita sidròë oereuëng tjaròng keu waki* = hij stelt in zijn plaats een ander aan die goed kan spreken, *tamita laba djeuēt keu roegòë* = ge zoekt winst maar het loopt uit op verlies.

Mò, I een door Klinganeezen ingevoerde harssoort (wellicht myrrhe), — II in *aneu*ᵉ*mò*, stiefkind, vgl. *aneu*ᵉ*oej*.

Mòᵉ**djizat,** wonder, wondermacht, bijv. *mò*ᵉ*djizat nabi Moehamat* = de wondermacht v. d. profeet.

Moe, de stengel, hoofdas v. e. bloeiende of vruchtdragende bloeikolf (vgl. *djoenggreuëh*), pluim v. sommige gewassen (o.a. pinang, klapper, rijst, enz.), ook: de stengel met de bloemen of vruchten eraan, tros, bijv. *padé sabòh moe* = een pluim, halm rijst, *djitjò*ᵉ *pisang doea lhèë moe* = hij haalde een paar trossen pisang.

Mòë, weenen, huilen, schreien, vgl. *ba*ᵉ*e, saba*ᵉ, bijv. *pakòn* (of *peuë sabab*) *kamòë* = waarom huilt ge?, *bè*ᵉ *kamòë* = schrei niet, *djimòë meurèë-rèë ië mata* = haar tranen stroomden, *djimòë òh meuréb-réb ngòn ië mata* = hij weende dat de tranen vloeiden, *djimòë meusō*ᵉ-*meusō*ᵉ = hij huilde dat hij snikte, hij barstte in snikken uit, *bè*ᵉ *lé tamòë* = ween nier meer, *djimòë ba*ᵉ*e* = zij weende al weeklagend, *djimoemòë-mòë* = zij weenden onder elkaar, *poemòë* (of *poeba*ᵉ*e*) = aan het huilen maken (zooals bijv. vrouwen bij condoleanties doen).

Moeᵉ**alah** (v. Arab. *moe'allaf*), bekeerling.

Moebadé (v. Arab. *moebaddzir*), verkwister.

Moebèᵉ, zie *meung*, en *bè*ᵉ.

Moeda, jong, jeugdig, onrijp (v. vruchten), licht (v. kleur), opp. *toeha*, bijv. *lōn mantòng moeda* = ik ben nog jong, *aneu*ᵉ *miët moeda* = jonggezel, jongelui, *proemòh moeda* = jonge (tweede) vrouw (vgl. *madoe*), *moeda seudang* = pas volwassen, *moeda-wangsa* = zeer jong, *moeda that roemandji* = hij ziet er erg jong uit, *ajah moeda* (of *a. tjoet*, of *a. dé*ᵉ) = oom (jongere broer v. vader of moeder), *boeleuën moeda* = wassende maan, *radja moeda* = onderkoning, *mirah moeda* = licht rood, *meu*ᵉ*èn moeda* = vrijen, een minnarijtje hebben.

Moeda-balia, schoon, mooi v. uiterlijk (vooral v. mannen).

Moedah, gemakkelijk te krijgen of te doen, licht te tellen (opp. *meusaké*ᵉ*t*), bijv. *beu moedah raseuki gata* = moogt gij gemakkelijk uw levensonderhoud vinden, *di nanggròë njòë moedah makanan* = in dit land is overvloedig voedsel, *banda njang moedah* = een comfortabele haven, *moedah-moedahan* = moge het zijn, *lōn lakèë doe*ᵉ*a moedah-moedahan poelèh bagaïh* = ik bid dat hij spoedig moge herstellen.

Moedéᵉ, stroomopwaarts gaan, bovenwaarts gaan, opp. *ilé*, bijv. *eungkōt djilangoeë ilé-moedé*ᵉ = de vissen zwemmen stroomaf- en stroomopwaarts.

Moedim (v. Arab. *moe'addzin*), per-

soon die de besnijdenis verricht bij knapen.

Moedjèë, een heestersoort (Peristrophe tinctoria, Nees) welke een roode verfstof oplevert o.a. gebruikt voor het kleuren v. vlechtmateriaal.

Moedjō (Mal. *moedjoer*), voorspoedig, gelukkig (op de jacht, in het spel, enz.), voorspoed, geluk, bijv. *teungòh moedjō that djimeukat brōïh-brōïh pi djeuët keu pèng* = het gaat hem tegenwoordig zeer voorspoedig in den handel zelfs vuil wordt bij hem tot geld.

Moeë$^{\varepsilon}$, (rijst) met de vingers in den mond werpen (zooals naar de Atjèhers zeggen de Maleiers doen), bijv. *poemoeë*$^{\varepsilon}$ *breuëh* = het laten happen v. rauwe rijst (een vroeger godsgericht).

Moeën, puistjes uitslag in het gezicht.

Moeëng, schoot, op den schoot nemen, op den schoot houden, steunen, bijv. *moeëng aneu*$^{\varepsilon}$ = een kind op den schoot nemen (vgl. *leumoeëng*), *djimoeëng oelèë gata* = zij steunt uw hoofd, *poemoeëng* = op den schoot zetten.

Moegè, vischopkooper.

Moeglé, wortelstok v. Zingiber Cassumunar Roxb.

Moegréb (v. Arab. *maghrib*), zonsondergang, het Westen, avondschemering, vgl. *sindja*, opp. *tjréb*, bijv. *seumajang moegréb* = zonsondergangs-godsdienstoefening.

Moehamat, Mohammed, bijv. *Pangoelèë geutanjòë nabi Moehamat* = onze hoogvereerde Heer de Profeet Mohammed.

Moeharam, zie *Mèhram*.

Moejang, overgrootouders, *nè*$^{\varepsilon}$*moejang* = de voorouders, vgl. *én datoe, datoe-nini, éndjè, éntoe, djadmadjad, enz.*

Moeka, I aangezicht, gelaat, vóórkant, vóórzijde, bijv. *moekadji tatoeri* = zijn gezicht kennen we, *masam moekadji* = hij heeft een zuur gezicht, *gléh moekadji* = zij heeft een glanzend, frisch gelaat, *moeka teubaj* = onbeschaamd, *hoe moeka*, of *mirah moeka* = blozen, *poetjat ngòn ië moekadji na ban koelat sindja* = hij werd zoo bleek als een paddenstoel bij avond, *ië moekadji na ban boeleuën peuët blaïh meutjahja-tjahja* = de glans van haar gelaat schitterde gelijk de maan in den veertienden nacht, — II het stengeluiteinde bij peper en sirih, dat bij andere planten *poetjō*$^{\varepsilon}$ heet, — III winkeltje v. e. keudèh.

Moekadam, boekjes die elk één v. d. dertig deelen (*djoeïh*) des Korans bevatten.

Moekah, overspel, ontrouw, echtbreuk, ontucht (vgl. *dina*), *moemoekah* = ontrouw plegen, *inòng moemoekah* = lichtekooi, overspelige, minnares, hoer, *si moemoekah* = de ontucht bedrijver, *bè*$^{\varepsilon}$ *taboeët moemoekah* = doet niet wat indruischt tegen goede zeden.

Moekim (v. Arab. *moeqīm*), district, bestuursressort v. e. *imeum*.

Moela, I begin, aanvang, oorsprong, aanleiding, reden, grond, oorzaak, eerst, vooreerst, voorloopig, vgl. *phōn*, bijv. *dilèë moela* = bij voorbaat, *lōn atō toerōn niba*$^{\varepsilon}$ *moela* = ik orden naar de van den oorsprong af overgeleverde wijze, *è*$^{\varepsilon}$ *moela djadi* = de eerste uitwerpselen v. e. pasgeboren kind (meconium), — II e. s. v. radijs (een vorm v. Raphanus sativus, L.).

Moelèë, *koenjèt moelèë*, de wortelstok v. Zingiber Cassumunar, Roxb.

Moeliëng, boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. Gnetum Gnemon, L., waarvan zoowel de jonge bladeren als de bloeiwijzen en de olijfgroote aan trossen groeiende groene (in rijpen toestand roode) vruchten gekookt als toespijs worden genuttigd.

Moelōïh, e. s. v. visch.

Moemang, wee, duizelig, vgl. *mabō*$^{\varepsilon}$, bijv. *moemang oelèë* (of *moepoesèng* o., of *meugeunta* o.) = duizelig in het hoofd, *sakét moemang* = aan duizeligheid lijdend.

Moemè, zwanger, vgl. *boenténg, meutieuën, hamè, doea haj, teungòh brat.*

Moemèt, zie *mèt.*

Moemeut, e. s. v. witte kippenluis.

Moe^{e}min, geloovig, geloovige, vgl. *Mòseulimin,* bijv. *moe^{e}min meu^{e}iman* = geloovigen vertrouwen in God.

Moenapè^{e}, of *moenaphè^{e},* schijngeloovige.

Moendam, I meloenvormig watervat met diep ingesneden groeven en deksel van messing of tin, — II vet, zwaar gebouwd, vgl. *meureugòh.*

Moendjéng, kokers v. gebakken aardewerk waarmede de putten (*mòn*) van binnen zijn bekleed.

Moendō^{e}, e. s. v. kapmes met haakvormig gekromde punt om gesneden takken enz. bijéén te halen.

Moengki, zie *oengki.*

Moenteuë, boom en vrucht (*ba^{e}-, bòh-*) v. e. groote citrussoort dienende tot het zuur maken v. spijzen, *bòh moenteuë Arab* = de cedraat.

Moepakat, zie *pakat.*

Moepat, zie *pat.*

Moepeuë, zie *peuë.*

Moepeuléh (v. Arab. *moeflis*), zeer arme lieden, onvermogenden (eigenlijk failliet verklaarden).

Moephōm (v. Arab. *mafhoem*), begrijpen, begrepen, begrepen hebbend, vgl. *moepham,* bijv. *ka moephōm lōn* = ik begrijp het al.

Moerad (v. Arab. id.), verklarende omschrijving, uitlegging, opheldering.

Moerah, goedkoop, overvloedig, (opp. *mahaj*), gemakkelijk, onbekrompen, gul, milddadig, vrijgevig (opp. *liët*), vgl. *mangat, moedah,* opp. *soesah, griët,* bijv. *moerah hargadji* = het is goedkoop, *lakèë moerah* = afdingen, *trōn moerah é^{e} soesah* = dalen is gemakkelijk stijgen moeilijk, *moerah djaròë* = een milddadige, vrijgevige hand, *inòng moerah* = een vrouw die aan velen haar gunsten schenkt.

Moerakabah, vreeze Gods.

Moeréh, zie *oeréh.*

Moereuëd (v. Arab. *moerad*), bedoeling.

Moeri, I *idja moeri,* ingevoerd, zwart goed, — II e. s. v. klarinet.

Moerib (v. Arab. *moerīd*), leerling, student, vgl. *oereuëng meudagang,* bijv. *teungkoe njan le moeribdji* = die godsdienstleeraar heeft veel leerlingen, *hantòm moerib djilawan goerèë* = ongehoord is het dat een leerling zich tegen zijn leeraar verzet, *peudjō^{e} moerib keu goerèë* = den leerling overgeven aan de zorg v. d. leeraar.

Moeròh, zie *oeròh.*

Moeröng, I e. s. v. vogel, — II boom en vrucht (*ba^{e}-, bòh-*) van Moringa oleifera, Lamk. waarvan de jonge blaadjes als groente worden gegeten evenals de geschilde groene driekantige hauwen.

Moesa, *nabi Moesa,* de profeet Mozes.

Moesala (v. Arab. *moeçallā*), bidkleedje (waarop de seumajang verricht wordt), vgl. *sadjadah,* bijv. *tjab moesala* = donkere vlek op het voorhoofd bij sommige vrome lieden welke naar men zegt veroorzaakt zou zijn door de vele malen dat genoemd lichaamsdeel bij de prosternaties, welke voor de seumajang's voorgeschreven zijn, den grond heeft geraakt.

Moesang, koffierat (behoorende tot de fam. der Civetkatten), *moesang djibeuët* = civetkat (geacht om het civet dat zich in een zakje onder de aarsopening bevindt), *moesang mangöih* = civetkat die een geur van zich afgeeft als pandan-bloemen, *tjintra moesang* = kooitje v. e. moesang, *pandan moesang* = geurige pandansoort.

Moesém, moesson, jaargetijde, seizoen, de tijd voor iets (vgl. *pa^{e}sa*), tijdens, bij gelegenheid van, bijv. *moesém timoe* = Oostmoesson,

moesém barat = Westmoesson, *moesém loeaïh blang* = seizoen waarin de velden vrij staan voor het vee, *moesém pitjé*$^{\varepsilon}$, of *moesém kòt blang* = seizoen waarin men de velden bebouwt, *moesém khoeëng*, of *moesém keumarêë* (Mal. *moesim kemarau*) = droge jaargetijde, *moesém meugòë* = het seizoen voor de grondbewerking, *moesém sakét* = periode v. ziekten, *moesém oedjeuën* = regentijd, *moesém oelèë angèn*, of *moesém angèn moepòh* = de moessonsovergangen, kenteringen, *moesém oerõë raja* = de tijd van, tijdens, bij gelegenheid van het feest der verbreking v. d. Vasten.

Moesõh (Mal. *moesoeh*), vijand, vijandig (vgl. *sitrèë*), *moemoesõh* = iemand vijandig gezind zijn, vijandschap hebben met iemand, bijv. *njang djikheun hana moemoesõh njang lam batén na njeum na* = hij zegt wel dat hij geen vijandschap heeft maar inwendig vermoed ik dat hij ze koestert, *tadja*$^{\varepsilon}$ *prang moesõh kaphé* = ga ten oorlog tegen de vijanden de ongeloovigen.

Moestahé, of *mòseutahé* (v. Arab. *moestahil*), onmogelijk, onaannemelijk, ongeloofelijk, ondenkbaar, absurd, bijv. *moestahé hana patõt toetõ karõt han mèë* = wat absurd is is niet behoorlijk zottepraat past niet te worden geuit.

Moetah (Mal. *moentah*), braken, overgeven, braaksel, uitbraaksel, bijv. *djimoetah ateuëh idjalõn* = hij heeft op mijn kleed gebraakt, *djimoetah darah* = hij braakt (spuwt) bloed, *moetah ngòn tjirét* = braken gepaard met diarrhee, ook: cholera (vgl. *ta*$^{\varepsilon}$*eun*), *moetah è*$^{\varepsilon}$ = faeces braken.

Moetawaté (v. Arab. *moetawãtir*), in *haba moetawaté* = aanwijzing, overlevering.

Moetia, parel.

Mòlana, of *mèëlana*, onze Heer.

Mò$^{\varepsilon}$**lõt** (v. Arab. *maulid*), Mohammeds geboortefeest, *boeleuën Mò*$^{\varepsilon}$*lõt*, of *Mò*$^{\varepsilon}$*lõt phõn* = de maand waarin dat feest gevierd wordt (n.l. de 3e maand), *adòë Mò*$^{\varepsilon}$*lõt*, of *Mò*$^{\varepsilon}$*lõt teungòh* = de 4e maand v. h. Mohamm. jaar, *Mò*$^{\varepsilon}$*lõt seuneulheuëh* = de 5e maand v. h. Mohamm. jaar, *meulikê Mò*$^{\varepsilon}$*lõt* = voordracht v. levensgeschiedenissen v. d. Profeet in verzen of berijmd proza afgewisseld door lofliederen, *kanoeri Mò*$^{\varepsilon}$*lõt* = gemeenschappelijke maaltijd op den Mò$^{\varepsilon}$lõt-dag.

Mòm, borst, vgl. *tè*$^{\varepsilon}$, *dè*$^{\varepsilon}$, *abin*, bijv. *ië mòm* = melk, zog, *lhaïh mòm* = spenen (v. e. zuigeling), *poemòm aneu*$^{\varepsilon}$ = een kind zoogen (ook *bri mòm* of *bri tè*$^{\varepsilon}$), *oereuëng poemòm* = min, zoogster, voedstermoeder.

Mòn, I put, vijver, bijv. *dja*$^{\varepsilon}$ *oe mòn* = zijn gevoeg doen (vgl. *dja*$^{\varepsilon}$ *oe kroeëng, dja*$^{\varepsilon}$ *oe bagan, tõh è*$^{\varepsilon}$), *tjò*$^{\varepsilon}$ *ië ba*$^{\varepsilon}$ *mòn* = water scheppen uit de put, *mòn eungkõt* = vischput, *koeëh mòn* = een put graven, *limeuëh mòn* = een put schoonmaken, *mata oerõë lam mòn* = lett. de zon in den put, d.i. de zon staat in het zenith, — II *mòn-mòn*, of *sakét mòn-mòn* = verkoudheid, verstopt in den neus, *idõnglõn dõë lõn sakét mòn-mòn* = mijn neus is verstopt ik ben verkouden.

Mòngka (v. Arab. *moenkar*), verwa ten, slecht ,verworpen.

Mòngkarõn wanangki, combinatie der namen v. d. beide grafengelen Monkar en Nakĩr (populair dikwijls als de naam v. één engel beschouwd).

Mòng-mòng, e. s. v. slagbekkens, bijv. *pèh mòng-mòng* = op de bekkens slaan.

Mòngkén (Mal. *moengkin*), mogelijk, in staat tot.

Mòpeuti (v. Arab. *moefti*), moefti, raadgever in godsdienstzaken, *meunan kheun tjiah habib Alah mòpeuti Makah* = aldus zeggen de geleerden de geliefden Gods de moefti's v. Mekka.

Mòseulimin (Mal. *moeslim*), moslim,

mohammedaan, geloovige, vgl. *oereuëng éseulam*, en *moe$^{\varepsilon}$min*.

Mòseutaha$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *moestaḥaqq*), rechthebbende.

Mòseutahé, zie *moestahé*.

Mòteula$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *moeṭlak*), algemeen aangenomen, absoluut, bijv. *hareuëm mòteula$^{\varepsilon}$* = wat absoluut verboden is.

Mpèë, of *eumpèë* (Mal. *empoe*), grootmoeder (vgl. *nè$^{\varepsilon}$*), vrouwelijke voorouders, ook gezegd v. gewijde als personen gedachte zaken (heilige boomen, enz.), bijv. *dja$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ mpèëkeu* = ga eens naar je grootmoeder, *eumpèë Loeloe* = lett. grootmoeder Loeloe, d.i. de naam van een uit zee stekenden berg, vgl. *sampèë*.

Mpéng, zie *eumpéng*.

Mpét, tegeninzet, het geld voor den tegeninzet (bij 't dobbelen).

Mpeuën, zie *eumpeuën*.

Mpōïh, zie *lampōïh*.

Mrikan, Amerikaansch, bijv. *nanggròë Mrikan* = Amerika, *idja Mrikan* = Amerikaansch katoen.

N

Na, zijn, aanwezig, voorhanden, bestaan, geboren, opp. *hana, tan,* bijv. *na gata di roemòh* = zijt ge thuis?, *meung sidròë pi tan na* = geen een was er, *na sidròë radja, radja njan hana meu$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$* = er was eens een koning, die koning had geen kinderen, *na tòm* = ooit, *lajeuë tòh na dròëneu* = in welken tijd is u geboren?, *sigò na* = tegelijk geboren, *peuna* = doen zijn, verwezenlijken, tot stand brengen, stichten, verwekken, veroorzaken, opperen, *peuë njang tan tapeuna* = wat er niet is zorgt dat het er is, *peuna da$^{\varepsilon}$wa* = quaesties opperen, *peuna hadjat* = een wensch verwerkelijken, *njang tan bè$^{\varepsilon}$ tapeuna* = verklaar niet het niet bestaande voor bestaand, d.i. vertel geen leugens, *na oedjeuën djinòë batjoet* = het regent nu een beetje, *na aneu$^{\varepsilon}$dji doea* = hij heeft twee kinderen.

Ṅab, vóór, front (vgl. *keuë, dihadapan*), ook: vrouwelijk schaamdeel (vgl. *meunalèë, poekòë, pè$^{\varepsilon}$, apam, broet*), *di nab* = van voren, *dinab oereuëng le* = in het front v. d. menigte, *broeë$^{\varepsilon}$nab* = vooruit stekend gedeelte v. d. buik, *sakét broeë$^{\varepsilon}$nab* = buikpijn, *peunab* = naar iets toegekeerd zijn, *peunab goerèë* = zich tegenover den leeraar zetten, *mata oeròë peunab tjòt* = de zon nadert het toppunt (± 11 uur v.m.).

Nabeuët, I kandijsuiker, — II zie *noeboeët*.

Nabi, profeet, bijv. *nabi geutanjòë* = onze profeet, *nabi neuprang kaphé* = de profeet bestreed de ongeloovigen, *seulaweuët nabi* = lofprijzing v. d. profeet, *patihah keu nabi* = opdracht aan den profeet, *doe$^{\varepsilon}$a keu nabi* = gebed aan den profeet, *diarah koeboe nabi di Madinah* = bezoek aan het graf v. d. profeet te Medina, *beurkat doe$^{\varepsilon}$a nabi Nòh* = door den zegen v. h. gebed v. d. profeet Noach, *nabi Moesa* = de profeet Mozes, *nabi Isa* = de profeet Jezus, *nabi Soelòjman* = de profeet Salomo, *nabi Dawōt* = de profeet David, *nabi Adam* = de profeet Adam, *nabi Oesōh* = de profeet Jozef, *nabi Oenōïh* = de profeet Jonas, *nabi Khòjlé* (v. Arab. *Chidhr*) = de profeet Elias.

Nabsoe, (v. Arab. id.), lust, begeerte, verlangen, hartstocht, vgl. *hawa, arò$^{\varepsilon}$, keunda$^{\varepsilon}$, hadjat, tjinta,* bijv. *hawa nabsoe* = zinnelijke begeerten, *hò nabsoe gata* = waarheen verlangt ge te gaan?, *lōn na peuë lōn meunabsoe ba$^{\varepsilon}$ dròëneu* = ik heb u wat te vragen, *peuë gata meunabsoe* = wat is uw begeerte?, *lōn meunabsoe djeuët keu radja* = ik zou graag radja willen worden, *padoem-padoem tameunabsoe lōn peuhasé tjit* = zooveel ge maar verlangt zal ik bezorgen, *ka tō$^{\varepsilon}$-*

(of *ka trōïh-*) *nabsoedji* = zijn wensch is vervuld, *bè*^{ɛ} *tameunabsoe keu dōnja njòë* = stelt uw verlangen niet op deze wereld, *bè*^{ɛ} *tapatéh nabsoe amarah* = men volge niet zijn booze lusten.

Nada (v. Arab. *nadzr*), gelofte, vgl. *hadjat, niët, ka*^{ɛ}*ōj*, bijv. *peulheuëh nada* = een gelofte vervullen.

Nada^{ɛ}, op sterven liggen, vgl. *adjaj, soekreuët, meukarat, meugriët*, bijv. *djisakét nada*^{ɛ} = hij is gevaarlijk ziek, hij ligt op het uiterste (vgl. *djih teungòh pajah*).

Nadjih (v. Arab. *nadjis*), essentieel onrein (volgens de Mosl. Wet), *keunòng nadjih* = in aanraking geweest met iets wat volgens de Wet onrein is.

Naga, I (mythische) draak, ook: *oeleuë naga* = lett. de naga-slang, *naga njan djiseumbō bisadji lam babahdji teubiët lagèë apoej hoe meunjala-njala* = de naga's spuwden hun gif uit hun bek dat gelijk vuur te voorschijn kwam schitterend en vlammend, — II *naga,* of *neunaga,* steunpunten v. d. roeibanken in een vaartuig.

Nagasari, of *djeumpa gadéng,* Micheliasoort met witte bloemen.

Nahi, zie *ama.*

Nahoe, de spraakkunst.

Nahoeda (Mal. *nachoda*), zeevarend koopman, schipper, scheepskapitein, vgl. *djeuragan.*

Nala, gierst (Andropogon sorghum), dat als voedsel wel geplant wordt tusschen de rijst.

Nalam (v. Arab. *naẓm*), geschriften die in eene, een Arabische dichtmaat nabootsende, maat zijn gesteld.

Naléh, een inhoudsmaat voor gepelde of ongepelde rauwe rijst, 1 *naléh* = 1/10 *goentja* = 16 *arè* = 8 *gantang;* men heeft mandjes die juist één naléh inhouden.

Naleuëng, gras, bijv. *naleuëng lakòë* = alang-gras, *naleuëng tjeumeutjoet* = e. s. v. stekelgras waarvan het zaad zich aan de kleederen hecht, *naleuëng oesi* = z.g. wild suikerriet (Saccharum spontaneum, L.).

Naloe, roepen, ontbieden, noodigen, vgl. *tawō*^{ɛ}, bijv. *naloe-* (of *kroe-*) *seumangat* = terugroepen v. d. (ontvloden) levensziel.

Nam, zes, bijv. *nam dròë* = zes man, *nam gò* = zes maal, *nam thōn* = zes jaar, *namplōh* = zestig, *namblaïh* = zestien.

Nama, naam, titel, rang, waardigheid, vgl. *nan, meureutabat, deureudjat, pangkat,* bijv. *kheun nama* = den naam vermelden, *oereuëng meunama* = iemand v. aanzien (opp. *oereuëng barang*), *nama palawan bè*^{ɛ} *tasoedi N. njang geuhōj nama* = vorsch niet naar des ridders naam N. wordt hij geheeten.

Namat, zie *lamat.*

Nameung, opdat, ten einde, vgl. *meung, soepaja,* bijv. *nameung bè*^{ɛ} = opdat niet, *djih djipoemòm aneu*^{ɛ} *nameung dji*^{ɛ}*ièm* = zij liet haar kind zuigen opdat het stil zou zijn, *tatawō*^{ɛ}- (of *tahōj-*) *djamèë ba*^{ɛ} *boeët njòë nameung-* (of *soepaja-*) *reudjan habéh* = noodig helpers (gasten) bij dit werk (bijv. dorschen, uitzaaien, enz.) opdat het snel afloope.

Namiët, slaaf, dienaar, vgl. *teumòn, hamba, oelōn,* opp. *madéka,* bijv. *geutanjòë namiët Toehan* = wij zijn 's Heeren slaven, *sang teumòn peunamiët sòjda* = het ware als knechtte de slaaf zijn heer.

Namrōt, Nimrod.

Nan, I naam, bijv. *nan goerèë* = de naam v. d. goeroe, *sanan* = naamgenoot, *nan tjoet* = kindernaam, *nan wajang* = spotnaam, *nan geupeugala* = een veranderde naam, *nan tatoesòë* = den naam weten wij, *sòë-* (of *peuë-*) *nan gata geu*^{ɛ}*oeròh* = hoe (wie) is de naam waarbij gij wordt genoemd?, *sòë-* (of *peuë-*) *nan adoeën gata* = hoe (wie) is de naam van uw ouderen broeder?, *meunjò kòn lagèë lōnpeugah tabalé*^{ɛ}*nan* =

indien ik niet de waarheid spreek moogt ge mijn naam veranderen (dient ter versterking v. e. bewering), *peunan*, of *bōh nan*, of *rasi nan* = een naam geven, — II zie *njan*.

Nang, moeder, hoofd, vgl. *ma*, *ma*^{ɛ}, *nja*^{ɛ}, *inòng*, bijv. *aneu*^{ɛ} *lōn djibeungòh nang oerōë doedōë* = mijn kind zal later doen als moeder nu doet.

Nanggri, zie *nanggròë*.

Nanggròë, of *nanggri* (Mal. *negeri*), rijk, gebied, land, staat, stad, vgl. *da*^{ɛ}*irah*, *darat*, bijv. *nanggròë Atjèh* = het rijk Atjèh, *nanggròë wakeuëh* = vrijheerlijk gebied, *asòë nanggròë* = de bewoners des lands, *parang nanggròë* = een kapmes des lands, *asé nanggròë* = de belastingen des lands, *oedéb doea nanggròë* = dieren die zoowel op het land als in het water leven, amphibieën, *nanggròë Gajō* = het Gajō-land, *nanggròë Peutawi* = de stad Batavia, *bè*^{ɛ} *that dasahteu keu nanggri* = stel niet uw genoegen in de gecultiveerde streken, in de wereld.

Napaïh (v. Arab. *nafs*), adem, bijv. *djitheun napaïh* = zijn ademhaling wordt bemoeilijkt, *taré*^{ɛ} *napaïh*, of *soeët napaïh* = ademen, ademhalen, *na djinapaïh mantòng* = hij ademt nog, *peulheuëh napaïh raje*^{ɛ} = zuchten.

Napakah (v. Arab. *nafaqah*), onderhoudsgeld, spec.: het wettelijk verschuldigde levensonderhoud v. d. vrouw door den man, *napakah lahé*, *napakah batin* = het openlijke en het geheime levensonderhoud aan een vrouw te verstrekken (d.i. levensonderhoud en coïtus), *tabri napakah ba*^{ɛ} *boeët prang njòë* = schenkt onderhoudsgelden voor den arbeid v. dezen oorlog.

Napōh, dwerghert (iets grooter dan de *plandō*^{ɛ}).

Nari, *meunari*, of *meutari*, dansen, *si meunari* = danser, danseres (vgl. *djoegèt*), *teupō*^{ɛ} *nari* = dansen met handgeklap, *djisoeët peudeuëng djinari-nari* = zij trokken de zwaarden en dansten.

Narit, woord, gezegde, het gesprokene, gesprek, afspraak, mededeeling, onderhoud, rede, verhaal, geschil, proces, quaestie, vgl. *marit*, *haba*, *toetō*, *kheun*, *peugah*, bijv. *narit pandita* = het gezegde v. e. wijze, *narit bisé*^{ɛ} = heimelijke, vertrouwelijke besprekingen, *narit singké* = kwetsende woorden, *narit siasia* = ijdele woorden, onzin, *narit tjeureudé*^{ɛ} = een snedig gezegde, *narit kinajat*, of *narit meuta*^{ɛ}*wi*, of *narit moebalé*^{ɛ}, of *narit meu*^{ɛ}*oedjōng* = een bedektelijke aanduiding, of toespeling, euphemisme, *narit sakét* = woorden die pijn doen, *narit teukabō* = overmoedige woorden, *narit ka kòng* = het is vast afgesproken, de afspraak is reeds vast (vgl. *narit ka meukeumat*), techn.: het huwelijksaanzoek, de verloving heeft vastheid verkregen (is beklonken), *tanda kòng narit* (o.a. de *ranoeb kòng narit*) = de geschenken (o.a. de sirih) die het officieele huwelijksaanzoek vergezellen, *narit meu*^{ɛ}*oelang-oelang* = telkens terugkeerende woorden, *narit oereuëng toenòng meukahkèë* = het spreken der Bovenlanders is vol *kah* en *kèë* (tutoyeerend), *narit meukabòm* = binnensmonds spreken, *njòë narit Atjèh* = dit is een Atjèhsch woord, *keunòng narit* (of *keunòng peukara*) = in een proces gewikkeld zijn, *narit oereuëng toeha-toeha* = een gezegde der ouden, *narit raja* = een gewichtige quaestie, *ban djileungò meunan narit* = toen hij die woorden gehoord had.

Nasib (v. Arab. *nasīb*), minnedichten, pantoen's, verhalen, of gesprekken in dicht en ondicht die ter afwisseling der ratéb's worden gereciteerd (*meunasib*).

Nasihat, vermaning, goede raad, waarschuwing, terechtwijzing, *na-*

sihat mòseulimin = leering voor de rechtgeloovigen.

Nasrani, Christen, Christelijk, *biëᵉ Nasrani* = de Christenen.

Nawaïh, ricinusplant, *minjeuᵉ nawaïh* = ricinusolie, wonderolie, castorolie.

Ndab, (achter iets verscholen zittend) gluren, loeren, spieden, vgl. *doe, sòm, deumab, loeëm,* bijv. *na oereuëng ndab dilikōt kajèë njan* = er staat iemand te loeren achter dien boom, *teundab* = verscholen (vgl. *teudoe*).

Ndië, of *nië,* of *soendië,* of *sindië,* of *sinië,* de hoeveelheid (bijv. rijst of tabak) ter zwaarte van 3 dollars, d.i. ½ *blakaj.*

Ndōng, paling, aal, vgl. *kirè, linòng, ilèh, leudjeu, neudjeu,* bijv. *djloeë kah sipeurti ndōng* = je bent zoo glad als een aal.

Nè, plaats van herkomst, bijv. *doea nè lhèë nè* = twee drie plaatsen v. herkomst, *sanè* = van één plaats, ook: van dezelfde plaats, *njòënè, njannè, djéhnè* = van hier, van daar, van ginds, *panè* = vanwaar? (zie aldaar), *meunè* = bekend met de afkomst, *meunè èt* = bekend met de geringe lengte (hoogte, afstand) v. e. persoon of zaak, *hana meunè èt lé* = onbeschrijfelijk kort, *bèᵉ tameurakan ngòn oereuëng hana meunè* = ga u niet afgeven met lieden wier afkomst onbekend is, *oereuëng hana meunè-nè* = lieden van niets, onbekende grootheden (wier „vanwaar" geheel onbekend is), *meunè oebé* = bekend, bepaald van grootte, omvang, *djih oereuëng meunè, gampōng moepat, nan meusòë* = zijn afkomst zoowel als zijn woonplaats en zijn naam zijn bekend, *toenè* = bekend zijn met de afkomst, *hana lōntoenè* = ik ken de afkomst niet, *ka lōntoenè djitjòᵉ* = ik weet al van waar hij (het) genomen heeft.

Nèᵉ, grootvader (ook broeders v. d. grootmoeder of grootvader, ook zijn gebruikelijk de verbindingen *nèᵉ-ajah, nèᵉtjhiᵉ, nèᵉwa, nèᵉtjoet*), grootmoeder (ook zusters v. d. grootvader of grootmoeder, evenzeer zijn gebruikelijk de verbindingen *nèᵉwa, nèᵉtéh,* vgl. *eumpèë*), *nèᵉmoejang* = voorouders, *nèᵉ-nèᵉ* = overgrootvader (vgl. *toe*), *nèᵉ-peungandjō* = de oude vrouwen die de bruid bij alle gelegenheden ter zijde staan.

Nèh, mooi, fraai, schoon, rein, zindelijk, vgl. *djròh, tjeudaïh, tjaròng, linténg, gèt, ilōᵉ, indah, tjakab,* enz.

Nèᵉmat, lekker, aangenaam, genot, genieting, welbehagen, geluk, weelde, voorspoed, lekkernij, vgl. *ladat,* bijv. *djeunèh nèᵉmat njang ladat* = allerlei soorten heerlijke lekkernijen, *Toehan karōnja nèᵉmat* = de Heer begunstigt met genietingen, *hana soenjòë nèᵉmat Toehan bri* = de genietingen die God schenkt zijn zonder ophouden, *Pòteu Alah bri nèᵉmat tamam* = God schenkt de uiteindelijke heerlijkheid.

Neu, I vervangt het pers. voornw. v. d. 2e pers. *dròëneu* (gij, u, UEdele) en het pers. voornw. v. d. 3e pers. *dròëneu* (hij, zij, Zijn Edele, hem, haar) vóór werkwoordstammen en achter zelfstandige naamw. (uw, Uw Edele's; zijn, haar, Zijn Edele's) en werkwoorden (u, Uw Edele; hem, haar, hen, Zijn Edele), bijv. *dròëneu ka neudjaᵉ oe peukan* = hij (of zij) is (of zijn) naar de markt gegaan, *dròëneu bèᵉ neupoebeungèh oelōn* = u moet niet boos op mij worden, *Pòteu djeunòë dit that rakanneu* = onze Heer (de Soeltan) heeft thans zeer weinig volgelingen, *hòka tangkoelōᵉneu* = waar is uw hoofddoek?, *peuë njang neukheun lé nabi kaphé hana djipatéhneu* = wat de profeet ook zeide de ongeloovigen wilden niet naar hem hooren, *djih djidjeuët tjarōtneu* = u durft hij onaangename woorden toevoegen, — II in *talòë neu* = het touw waarmede het juk aan den ploeg is verbonden

(vgl. *talòë dham*, of *talòë linggang*).

Neu$^{\varepsilon}$ (afkorting v. *aneu*$^{\varepsilon}$) dient tot hulptelw. voor kleine voorwerpen, bijv. *sineu*$^{\varepsilon}$ = een korrel (bijv. rijst, djagoeng, enz.), *meusineu*$^{\varepsilon}$ = korreltjes, kliekjes achterlaten, *padé lhèë neu*$^{\varepsilon}$ = drie korrels padi.

Neudjeu, zie *leudjeu*.

Neudòng, zie *dòng*.

Neuhaïh (v. Arab. *naḥas*), ongeluk, ongelukkig (v. dagen), ongunstig voorteeken, bijv. *Raboe neuhaïh* = ongeluks-Woensdag, d.i. de laatste Woensdag v. d. maand (vgl. *Raboe abéh*).

Neuheun, zie *theun*.

Neuleuë$^{\varepsilon}$, gebarsten of oude pot (gebruikt voor het poffen v. djagoeng, enz.).

Neunjhoeë, zie *njhoeë*.

Neunòh, blok (voor gevangenen en krankzinnigen), bijv. *oereuëng poengò geupasòë dalam neunòh* = een krankzinnige wordt in het blok gesloten.

Neuraka, zie *nòraka*.

Neuratja, of *noeratja*, weegschaal, balans, vgl. *tjéng*, bijv. *neuratja meuïh* = goudweegschaaltje, *ōn neuratja* = de schalen v. e. weegtoestel, *lidah neuratja* = de naald, *plō*$^{\varepsilon}$*neuratja* = foudraal waarin een weegschaaltje geborgen wordt, *mat neuratja* = lett. de weegschaal (d.i. de macht) in handen houden.

Nga, *ba*$^{\varepsilon}$ *nga*, een ficussoort met luchtwortels.

Ngab, *teungab-ngab*, vreten, gulzig, inhalig, schraapzuchtig, vgl. *geureuda, waba, haleumab, loebha, lanta*$^{\varepsilon}$.

Ngadab (Mal. *menghadap*), zijn opwachting maken, bijv. *oereuëng njang doeë*$^{\varepsilon}$ *ngadab di balè peungadapan* = de menschen die in de audiëntiezaal hun opwachting maken, *djidja*$^{\varepsilon}$ *ngadab radja* = hij ging zijn opwachting maken bij den vorst.

Ngèng-ngèng, zaniken om iets, zeuren, dreinen, lastig zijn, vgl. *hè*$^{\varepsilon}$*-hè*$^{\varepsilon}$, bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *ngèng-ngèng* = een dwingeland.

Ngeu, houtskool, asch, vgl. *abèë*, bijv. *ngeu batèë* = steenkool, *ngeu broeë*$^{\varepsilon}$ = kool v. gebrande klapperdoppen, *roemòhlōn ka djeuët keu ngeu* = mijn huis is geheel in de asch gelegd (verbrand).

Ngeu$^{\varepsilon}$**-ngeu**$^{\varepsilon}$, e. s. v. zeevisch.

Ngeun, *meungeun-ngeun*, prevelen, mompelen, brommen, mopperen, vgl. *meungòm-ngòm*.

Ngeurén, benijdend, ijverzuchtig, jaloersch, vgl. *tjeumeuroe*, bijv. *mata ngeurén* = met ijverzuchtig oog.

Ngeuri, huiverend, ontzag hebbend, vreezend.

Ngeut, dom, stompzinnig, vgl. *doengèë, boebaj, beuna*$^{\varepsilon}$, *boedō, bingòng, tahe, dòë até*.

Nggang, neushoornvogel, rhinocerosvogel.

Ngiëng, zien, gadeslaan, bezichtigen, naar iets omzien, vgl. *kalòn, pandang, eu, djeungeu*$^{\varepsilon}$, *tjeungeu*$^{\varepsilon}$, *sōseuë, keureulèng*, enz., bijv. *maté lōn han sòë ngiëng* = mocht ik sterven niemand die naar mij omziet, *han djidjeuët ngiëng roepa naga* = zij durfden de naga's niet aanzien.

Ngkòng, zie *eungkòng*.

Ngò, zie *deungò*.

Ngòb, geheel er onder bedolven, geheel en al overdekt (onder water, overstroomd), bijv. *òhnòë oereuëng han ngòb djidjeumeurang kroeëng njan* = een zoo lang man geraakt niet onder water bij het oversteken van die rivier, *bandoem roemòh ka ngòb ië* = alle huizen staan onder water.

Ngoej, I gebruiken, gebruik maken van, met iets te doen hebben (vgl. *meugoena*), bijv. *ngoej akaj* = een list aanwenden, *boeët meunan han djeuët lōnngoej* = zulk werk kan ik niet gebruiken, *aneu*$^{\varepsilon}$*lōn han djeuët ngoej lé* = met mijn zoon is niets meer aan te vangen, of: mijn zoon is tot niets nut meer, — II dragen, aanhebben, aantrekken (v.

kleeren en sieraden), vgl. *sõ$^{\varepsilon}$*, bijv. *ka geungoej badjèëgeu* = hij heeft zijn jas al aangetrokken, *ngoej soebang* = oorknoppen dragen, aanhebben, *ngoej adjeumat* = een amulet dragen, bij zich hebben, — III van iemand iets leenen, bijv. *ngoej poelang oetang bajeuë* = wat men leent moet men teruggeven wat men schuldig is moet men betalen, *ngoej pèng*, of *ngoej reunggét* = geld (van iemand) leenen, *ngoej ateuëh barang* = leenen tegen goederen, *lõn meungoej sikra$^{\varepsilon}$ idja ba$^{\varepsilon}$ banglõn* = ik leen een stuk goed van mijn ouderen broeder, *lõn meungoej peuë peuë-* (of *baranggapeuë-*) *ba$^{\varepsilon}$ gata* = ik leen wat van u, *djeuëb-djeuëb gò-* (of *geunab gò-*) *lõn meungoej baranggapeuë ba$^{\varepsilon}$ djih* = ik leen dikwijls wat van hem, *ngoej meungoej* = het elkaar wederkeerig leenen (v. geld of goederen), *peungoej* = aan iemand iets leenen, *sikin njang lõnngoej ba$^{\varepsilon}$ gata ka lõn peungoej keu si djih* = het mes dat ik van u geleend had heb ik aan een ander uitgeleend.

Ngòm, I *meungòm-ngòm*, prevelen, mompelen, vgl. *meungeun-ngeun*, — II een biezensoort (driekantig v. vorm) voor vlechtwerk gebezigd.

Ngòn, I volgeling, metgezel, kameraad, vriend, makker, vgl. *rakan, oereuëng sadjan, angkatan, sahbat, tèëlan*, bijv. *teuma djipeuleumah ba$^{\varepsilon}$ sabé ngòn* = toen liet hij (het) aan zijn metgezellen zien, *tjré lõn ngòn ngòn* = ik scheidde mij af van mijn metgezellen, *ngòn-ngòn ra$^{\varepsilon}$jat moeplõh ribèë* = met medeneming v. tienduizenden volgelingen, *hana sidròë ngòndji* = zonder één enkelen metgezel, *peungòn* = vergezellen, begeleiden, vgl. *euntat, antat, ntat*, — II met, en, voorzien van, wat behoort bij, vgl. *deungòn, teumòn, sadjan, lawan*, bijv. *ngòn badjèë* = een baadje aanhebben (vgl. *moebadjèë*), *ngòn blòë ië teubèë* = (geld) om suikerrietsap te koopen (gewone term voor „fooi"), *ngòn blòë ranoeb* = (geld) om sirih te koopen (gewone term voor „fooi"), *seudòt ngòn oereuëng* = stampvol met menschen, *ngòn seumeukoeët* (of *peunjeukoeët*) = stukje bamboe dat men gebruikt om de biezen vóór het vlechten glad te strijken, *ngòn-* (of *teumòn-*, of *lawan-*) *boe* = toespijs bij de rijst, *njòë ngòn djéh sòë le* = welke van beide bevat het meest?, *aneu$^{\varepsilon}$lõn ngòn aneu$^{\varepsilon}$gata sigò* (of *sabé*) *rajeu$^{\varepsilon}$* = mijn kind en uw kind zijn even groot, *ngòn lõn rajeu$^{\varepsilon}$ gata* = gij zijt grooter dan ik, *ngòn njan gèt roemòh njòë* = dit huis is mooier dan dat.

Ni, I wisselt af met *di*, bijv. *ba$^{\varepsilon}$oeròë njan hana ni aneu$^{\varepsilon}$ agam di roemòh* = op dien dag waren de zonen niet thuis, — II in samenstellingen: *ninòë, ninan, nidéh, niba$^{\varepsilon}$*, enz., — III afkorting v. *nini*, bijv. *ni agam* = oude man, *ni inòng* = oude vrouw, *doea dròë ni* = twee oude menschen, *Ni Koebajan* (Mal. *néné$^{\varepsilon}$ Kebajan*) = naam v. e. oude vrouwenfiguur uit de Maleische verhalen.

Niba$^{\varepsilon}$ (*ni* + *ba$^{\varepsilon}$*), I voorzetsel: van, uit, met, over, aangaande, zie *ba$^{\varepsilon}$*, bijv. *piõh niba$^{\varepsilon}$ hè$^{\varepsilon}$* = uitrusten van vermoeienis, *pintõ niba$^{\varepsilon}$ roemòhlõn adab oe timoe* = de deur van mijn huis staat op het Oosten, *toerõn niba$^{\varepsilon}$ moela* = van den oorsprong af overgeleverd, *doedòë niba$^{\varepsilon}$ njan* (vgl. Mal. *kemoedian daripada itoe*) = vervolgens, daarna, *ba$^{\varepsilon}$ moepat areuta dilèë, doedòë niba$^{\varepsilon}$ njan tadja$^{\varepsilon}$ peunjata pantjoeri* = laat eerst blijken waar het (gestolen) goed zich bevindt, daarna kunnen wij naar den dief zoeken, *lambaga Adam niba$^{\varepsilon}$ tanòh* = Adam werd uit aarde gevormd, *oedéb maté niba$^{\varepsilon}$ gata* = leven en dood zijn in uw handen, — II redewoord om in vergelijkingen ons „dan", of „in vergelijking met" uit te drukken, ook na *la$^{\varepsilon}$én*, bijv. *kah*

leubèh rajeu$^{\varepsilon}$ niba$^{\varepsilon}$ kèë = gij zijt grooter dan ik, *njòë leubèh gèt niba$^{\varepsilon}$ njan* = dit is beter dan dat, *la$^{\varepsilon}$én niba$^{\varepsilon}$ njan* = een ander dan die, buitendien, *la$^{\varepsilon}$én para$^{\varepsilon}$ niba$^{\varepsilon}$ dilèë* = een groot verschil met vroeger, *meuïh njan la$^{\varepsilon}$én that roepadji niba$^{\varepsilon}$ meuïh njang la$^{\varepsilon}$én* = dat goud verschilt in uiterlijk zeer van ander goud, *ka leubèh niba$^{\varepsilon}$ asòë* = meer dan vol.

Nibōng, een palmboomsoort (Oncosperma filamentosum, Bl.).

Nië, zie *ndië*.

Niëh, Nias.

Niët (v. Arab. *nijjah*), bedoeling (dat men handelt overeenkomstig Allah's gebod), plan, voornemen, gelofte, toeleg, ook: zich voorstellen, zich verbeelden, het gevoel hebben alsof, te moede zijn alsof, vgl. *hadjat, nada, ka$^{\varepsilon}$ōj*, bijv. *niët meuloempòë*, of *niët meu$^{\varepsilon}$amaj* = in een droom een openbaring zoeken te ontvangen, *niëtlōn lōnmeung dja$^{\varepsilon}$ singòh* = ik ben van plan morgen op reis te gaan, *lōnmeuniët lōn ka maté* = het was me alsof ik dood was, *dilōn ban lōn wòë taniët baròësa* = pas ben ik van daar teruggekeerd als ware het eergisteren, *tabri khaléh niët lam badanlōn* = laten zuiver zijn mijn innerlijke bedoelingen.

Nikah (v. Arab. *nikāḥ*), huwelijk, huwen (volgens de Moslimsche wet), vgl. *kawèn, gatib*, bijv. *malam baròë djinikah* = gisteren avond is hij getrouwd, *doe$^{\varepsilon}$a nikah* = huwelijksgebed, *meunikah* = ten huwelijk vragen, *peunikah* = uithuwelijken, *wakilah lōn ba$^{\varepsilon}$ teungkoe neupeunikah aneu$^{\varepsilon}$ lōn Si N. ngòn lintō teuka ngòn djinamèëdji lhëë tahé sipeuha* = ik stel u teungkoe tot mijn gemachtigde aan om mijn dochter N. uit te huwelijken aan den bruidegom die (aanstonds) komen zal tegen een bruidschat van drie tail en één peuha.

Nilam, het aromatische patchoelikruid (Pogostemon Cablin, Benth.) uit welks bladeren e. s. v. olie wordt bereid.

Ningkōj, *si ningkōj*, of *seuningkōj*, de afstand v. d. top des middelsten vingers wanneer de arm horizontaal gestrekt is tot den elleboog van den dubbel gevouwen eveneens horizontaal gestrekten anderen arm (dus minder dan één *deupa)*).

Nini, voorvader, *éntoe-nini* = voorouders, vgl. *éndatoe, datoe-nini, nè$^{\varepsilon}$ moejang, djad madjad*.

Nipah, strandmoeraspalm (Nipa fruticans Thunb.), *nira nipah* = palmsap v. d. nipah, *goela nipah* = nipah-suiker.

Niphaïh, kraamziekte, kraambed.

Nira, ongegist palmsap, bijv. *nira-* (of *ië-*) *djō$^{\varepsilon}$* = palmsap v. d. arenpalm, *nira nipah* = palmsap v. d. nipah-palm (vgl. *toewa$^{\varepsilon}$*).

Niréh, boom (Carapa obovata, Bl.) waarvan de looistofrijke bast (*koelét niréh*) in gebruik is voor het tanen v. netten en voor het kleurvast maken v. donkere weefsels.

Nisab (v. Arab. *niçāb*), het wettelijk minimum v. d. hoeveelheid belastingplichtige zaken waarover djakeuët verschuldigd is.

Nisan, voorloopig grafteeken (meestal bestaande uit een levende ricinusplant aan het hoofd- en voeteneind), ook opstaande grafsteen, *nisan agam* = grafsteen voor mannen, *nisan inòng* = grafsteen voor vrouwen, *batèë nisan* (of *batèë djeurat*) = grafsteen, vgl. *batèë badan*.

Nit, zie *dit*.

Nja$^{\varepsilon}$, I als zelfstandige eigennaam: *Nja$^{\varepsilon}$*, verder *si-nja$^{\varepsilon}$* = een liefkoozende naam voor kinderen, bijv. *si-nja$^{\varepsilon}$ lōn* = mijn lieveling, — II vóór eigennamen, bijv. *Nja$^{\varepsilon}$ Brahim*, — III vóór beroepsnamen bijv. *Nja$^{\varepsilon}$ Leubè*, — IV moeder, vgl. *ma, ma$^{\varepsilon}$, nang*, — V zoon, dochter, kleinzoon, kleindochter, schoonzoon, schoondochter (maar alleen in de 2e pers.; in de 3e pers. heeten de kinderen, schoonzoon en schoon-

dochter *sinja*$^{\varepsilon}$ en de kleinkinderen *tjoetjò*), — VI vóór de eigennamen van eenigszins deftige lieden die geen ambtstitel hebben, — VII de combinatie *nja*$^{\varepsilon}$ *tjoet* (of *si tjoet*) beteekent lett. „kleintje" en dient als naam voor een klein kind waarvoor nog geen naam is vastgesteld, de combinatie *Tjoet Nja*$^{\varepsilon}$ wordt vóór de namen v. (getrouwde of ongetrouwde) vrouwen v. hoogen stand gevoegd.

Njab, I keelsluiting achter in den mond v. e. fuik bestaande uit een trechtervormigen krans v. dunne reepen gespleten bamboe die naar den kant v. d. opening der fuik wijd openstaan doch naar den kant van haar gesloten einde vlak opéén sluiten, — II kruisnet, totebel, vgl. *ali,* — III *meunjab-njab* = op en neer zwiepen.

Njaba$^{\varepsilon}$, *meunjaba*$^{\varepsilon}$, het vermelden v. d. naam v. d. overledene met beschrijving zijner deugden zooals de vrouw doet bij den dood van een kind of na-familielid.

Njai-njai, zie *njanjòë.*

Njala, vlam, vgl. *hoe,* bijv. *lagèë apoej hoe meunjala-njala* = gelijk vuur schitterend en vlammend.

Njampang, of *jampang,* indien eens, als soms eens, ingeval.

Njan, of *nan,* I aanw. vnw. die, dat, daar, bijv. *panjòt njan* = die lamp, *oeròë njan* = op dien dag, *thõn njan* = in dat jaar, *jõh njan* = te dien tijde, *rèt njan* = langs dien weg, daarlangs, *blah njan* = aan dien kant, *lagèë njan* = op die manier, *njang njan* = wat dat betreft, *lheuëh njan* = daarna, — II bijw. dan, in dat geval, toen, bijv. *òh ka geuwòë bandoem njan barõ djitém padjõh* = nadat allen naar huis gegaan waren toen eerst wilde hij eten, *meunjò koepòh njan barõ djitoepeuë keudròë* = als ik hem sla dan eerst kent hij zijn plaats, — III in samenstellingen: *sinan* (of *hinan,* of *disinan,* of *dihinan*) = daar, vandaar, vandaar afkomstig, *ninan,* of *disinan kòn* = vandaar, van dien kant, *blanan* = aan die zijde, *keunan* = daarheen, *rètnan* = daarlangs, *djanan* = te dien tijde (vgl. *jõh njan*), *meunan,* of *beunan* = op die wijze, zooals dat, vgl. *meunjò,* bijv. *meunan atõran* = zoo is de gewoonte, *na padoem lawèt njang moemeunan* = eenigen tijd duurde het zóó, *meunan mantòng* = zóó maar, *meunjò meunan* = als het zoo is, *meunan lakoe* = zulks, *kòn meunan* = is het zóó niet?, *lheuëh meunan* = vervolgens, *djeuët keu meunan* = het zij zoo, *njòë pi meunan tjit* = dit is evenzoo, *ka meunan bagi* = zoo is nu eenmaal het lot, *bit pi meunan* = het is werkelijk zoo, *bè*$^{\varepsilon}$ *tamarit meunan* = spreek niet zóó, *meunan lagèë* = op die wijze, *boeët meunan han djeuët lõn ngoej* = zulk werk kan ik niet gebruiken, *oereuëng meunan* = zulke menschen, *tjit meunan adat* = zóó is de adat, *meunan sabé* = steeds aldus, *beukeumeunan* = indien dit zoo is, *doemnjan* = zooveel, zoodanig, zulk, *ditnan* = zoo gering als die, of dat, *òhnan* = zoo lang (hoog) als die, of dat, *ètnan* = zoo kort (laag) als die, of dat, *oebé-* (*boebé-*) *nan* = zoo groot als die, of dat, *oebitnan* = zoo klein als die, of dat, *djih njan* = hij daar, *sidjih njan,* of *njang djih njan* = die vent daar, die man daar, *pò njan* = die baas (minachtend!), *njan pat* = daar, dat is de plaats, *njan hò* = daarheen, dat is de richting, *njan nè* = vandaar, dàt is de afkomst, *njan ban* = op die wijze, dat is de wijze, *njan bé* (of *oebé, boebé)* = van die grootte, dat is de maat, *njan òh* = te dier hoogte, of lengte (v. ruimte of tijd), *njan èt* = te dier laagte, zoo kort als dat, *gòbnjan* = hij (lett. die persoon).

Njang (Mal. *jang*), als betrekk. vnw.: die, dat, welke, wat, als aanw. woord: degeen die, hetgeen, de, het

(met nadruk op het bepalend woord ter aanduiding v. e. tegenstelling), soms in den zin v. h. voegw.: dat, wat betreft (vgl. *ateuëh*), bijv. *boeët njang meunòë* = werk dat dusdanig is, dusdanig werk, *oereuëng njang dja^{e} baròë ka djiwòë* = de man die gisteren wegging is al teruggekeerd, *teungkoe njang malém* = een teungkoe die geletterd is, *roemòh njang reulòïh* = een huis dat bouwvallig is, *njang da^{e}wa* = degeen die aanklaagt, de aanklager, *njang geuda^{e}wa* = degeen die aangeklaagd wordt, de aangeklaagde, *njang panjang* = de lange, *njang teumbōn* = de dikke, *njang phōn* = de eerste, *njang akhé*, of *njang keuneulheuëh* = de laatste, *njang keudoea* = de tweede, *njang tòh* = welke?, *njang ka djidja^{e} lōn toepeuë* = dat hij al gegaan is weet ik, *njang baròë* = wat gisteren betreft, die van gisteren, *njang boenòë* = die van zooeven, *njang ka* = wat het verleden betreft, het verleden, *njang gòh* = wat de toekomst aangaat, het toekomstige, *njang doedòë* = het latere, wat later aangaat, *njang dilèë* = het vroegere, wat vroeger betreft, *njang njan* = wat dat betreft, *njang keu peugèt* = wat het maken betreft.

Njanji (Mal. *njaï*), Inlandsche huishoudster, bijzit v. e. Europeaan.

Njanjòë, of *njai-njai* (Mal. *njanji*), zingen, gezang, lied, deun, vgl. *moepantōn, meutja^{e}é, meudjangeun.*

Njaréng, I klein drijfnet zoowel bij de zee- als bij de riviervisscherij in gebruik, ook: net dat men spant om vogels te vangen, bijv. *pakri tadja^{e} meunjaréng geutanjòë malam njòë* = hoe is het gaan wij dezen nacht met het net visschen?, — II duidelijk, helder (v. stem), schel, opp. *parò, meugrèë-grèë.*

Njata, duidelijk, klaarblijkelijk, openbaar, blijkbaar, bekend, aanschouwelijk, zichtbaar, werkelijk waar, vgl. *sah, sarèh, leumah, peungeuïh, deuïh, trang, lahé, beutōj*, bijv. *njata that maritdji* = hij spreekt zeer duidelijk, *ba^{e} moepat areuta dilèë doedòë niba^{e} njan tadja^{e} peunjata pantjoeri* = laat eerst blijken waar het (gestolene) goed zich bevindt daarna kunnen wij naar den dief gaan zoeken, *deuïh njata trang* = klaar en duidelijk, *sakét mangat geupeunjata lam Koeroe^{e}an* = wat pijnt en wat verzoent wordt in den Koran toegelicht.

Njawòng (Mal. *njawa*), de persoonlijke ziel, levensbeginsel, levensgeest, vgl. *seumangat*, bijv. *ka habéh njawòng*, of *ka poetōïh njawòng*, of *ka teubiët njawòng* = dood, het is met de ziel (d.i. met het leven) gedaan, *maté njang meunjawòng* = al wat een ziel heeft sterft, *oetang njawòng* = afkoopsom voor doodslag, *peulheuëh njawòng* = lett. zijn ziel bevrijden, d.i. zijn leven redden, *talòë njawòng* = testikels, scrotum, *areuta ngòn njawòng* = have en ziel.

Njèn, stadium in den groei v. d. pinangnoot, *pineung njèn* = nog niet goed rijpe pinang.

Njeuh, of *jeuh*, afbijten.

Njeum, of *njoem*, gevoelen, gewaarwording, meening, vgl. *rasa*, bijv. *ba^{e} njeumlōn* = naar mijn gevoelen, *oereuëng boenòë njeum lōn pantjoeri* = de man van zooeven was geloof ik een dief, *ka meunjeum sroej boelèë badandji* = hij voelde dat hij kippevel kreeg, *njeum gli* = een kitteling voelen, *njeum salah* = schuld gevoelen, *njeumnjeum djajéh lōn teuka* = het is of ik word geringschat wáár ik kom, *na njeum djimoeëng boeleuën peunama* = het was hem als hield hij op zijn schoot de volle maan, *peungeuïh tjeuroega meungnjò tan pajah na njeum han meukri* = de schittering v. h. paradijs op wie zich niet vermoeid hebben maakt ze geen indruk.

Njhèh, schaaf, schaven (*meunjhèh*),

bijv. *kajèë njòë saré that djinjhèh* = dit hout heeft hij zeer vlak geschaafd.

Njhòb, zie *njòb.*

Njhoeë, of *njoeë,* ver uitsteken, bijv. *manò^{c} panggang teunjhoeë lam pinggan* = een kippebout die buiten (den rand van) het bord uitsteekt, *doeë^{c} meunjhoeë* = met voor zich uitgestrekte beenen zitten (zooals de weefster zit), *teunjhoeë* = uitstekend (buiten een zekere begrensde ruimte), *neunjhoeë* = het uitstekende voetstuk v. e. spinnewiel (vgl. *neudoeë^{c}*).

Njindra, slapen (in hikajat's).

Njò, ja, jawel, juist, inderdaad, werkelijk, zóó is het, vgl. *bòh, gèt, na,* opp. *han, hana, tan, kòn,* bijv. *njò keu* = inderdaad, *bit njò ban kheun gata* = het is werkelijk zooals ge gezegd hebt, *salèh bit njò djén* = misschien is het werkelijk een geest, *ada^{c} njò keubit gata* = indien het werkelijk gij zijt.

Njòë, of *nòë* (Mal. *ini*), I aanw. vnw.: deze, dit, bijv. *roemòh njòë* = dit huis, *oeròë njòë* = heden, vandaag, *gò njòë* = ditmaal (vgl. *sigò njòë*), *jòh njòë* = te dezen tijde, nu (vgl. *djinòë, djeunòë*), *rèt njòë* = langs dezen weg, hierlangs, *blah njòë* (of *blahnòë*) = aan dezen kant, *malam njòë* = vanavond, — II hier, bijv. *njòë na pèng gata* = hier is uw geld, — III nu, thans, bijv. *njòë ka teuboeka até geutanjòë* = thans is ons hart verruimd, — IV in samenstellingen: *sinòë* (of *hinòë* of *disinòë*) = hier, vanhier, vanhier afkomstig, *deumpé^{c} sinòë deumpé^{c} sidéh* = geschreeuw hier geschreeuw daar, *disinòë kòn* = van hier, *lõn ka siplõh oeròë disinòë* = ik ben al tien dagen hier, *ninòë* = vanhier, van dezen kant, *meuranòë* = deze zijde (v. e. water), *keunòë* = hierheen, *ba^{c}at njòë* (of *si^{c}at njòë*) = op dit oogenblik, *boenòë* = zooeven (zie aldaar), *meunòë* = zoo, op deze wijze (vgl. *lagèë njòë*), *doemnòë* = zooveel, zoodanig, zulk, *ditnòë* = zoo gering (weinig) als deze of dit, *òhnòë* = zoo lang (hoog) als deze of dit, van deze lengte (hoogte), *èt̀nòë* = zoo kort (laag) als deze of dit, *oebé-* (of *boebé-*) *nòë* = zoo groot als deze of dit, *oebit nòë* = zoo klein als deze of dit, *lõn njòë* = ik hier, *gata njòë* = gij hier, *djih njòë* = hij hier, *si-* (of *njang-*) *djih njòë* = deze vent hier, deze man hier, *pò njòë* = deze baas (minachtend!), *njòë pat* = hier, dit is de plaats (vgl. *disinòë*), *njòë hò* = hierheen, dit is de richting, *njòë nè* = vanhier, dit is de afkomst, *njòë ban* = op deze wijze, dit is de wijze, *njòë bé* (of — *oebé,* — *boebé*) = van deze grootte, dit is de maat, *njòë òh* = te dezer hoogte of lengte (v. ruimte of tijd), *njòë èt* = te dezer laagte, zoo kort als dit, *geutanjòë* (vgl. Mal. *kita ini)* = wij.

Njòb, of *njhòb,* nat, vochtig, bijv. *meunjòb ba^{c} ië* = met water doortrokken.

Njoeë, zie *njhoeë.*

Njoem, zie *njeum.*

Njõnja (Mal. *njonja*), mevrouw (getrouwde vrouw v. Europeaan of Chinees).

Njòt-njòt, laten wippen.

Nõ (v. Arab. *noer*), licht, vooral mystiek licht dat bijv. v. Mohammed uitstraalt, *nõ Moehamat,* of *nõ nabeuët* = het geheimzinnig lichtbeginsel van den Profeet ter wille waarvan al het zijnde heet geschapen te zijn.

Nòbat, één der traditioneele Soeltansprerogatieven: het recht n.l. om den aanvang v. h. etmaal (dus bij zonsondergang) in de hoofdstad v. Atjèh door een kanonschot uit den *Dalam* aan te kondigen.

Nòë, zie *njòë.*

Noeboeët, of *nabeuët* (v. Arab. *noeboewwah*), het profeetschap, de profetie, *nõ nabeuët* = het mystieke licht dat v. Mohammed uitstraalt, *barõnabeuët* (v. Arab. *baḥr an noe-*

boewwah = de zee v. h. profeetschap), e. s. v. onkwetsbaarheidsamulet.

Noedjoem (v. Arab. id.), wichelen, wichelarij, waarzeggen, chronologische en astrologische berekening, vgl. *keumalòn, tröïh mata*, bijv. *èleumèë noedjoem* = waarzeggingskunst.

Noega, kleine houten hamer, vgl. *palèë, lantoej*.

Noegara, bazuinvormige trompet.

Noemõj, nummer, vgl. *angka*.

Noen, naam v. d. visch waarop volgens de Moslimsche cosmogonie de stier (*leumò*) als aardetorscher rust. Ook naam v. d. grooten visch die den profeet Jonas (*Oenõïh*) opslokte.

Noeraka, zie *nòraka*.

Noeratja, zie *neuratja*.

Noeri, papegaai.

Nòëtaréh, ons woord „notaris".

Nòh, I inktvisch, bijv. *dja*$^{\varepsilon}$ *kawé nòh* = naar inktvisch hengelen, — II Noach.

Nòraka, of *neuraka*, of *noeraka* (Mal. *naraka*), hel, vgl. *djahnam*, bijv. *apoej nòraka* = het vuur der hel.

Ntah, niet weten, onbekend, men kan niet weten, wie weet!, misschien wel, vgl. *hõm*, bijv. *ntah lõn hò* = ik weet niet waarheen.

Ntang, zie *teuntang*.

Ntat, zie *euntat*.

Ntèë, zie *euntèë*.

Ntjit, zie *euntjit*.

Ntò$^{\varepsilon}$, of *aneu*$^{\varepsilon}$ *ntò*$^{\varepsilon}$, adamsappel, vgl. *bòh haleukõm*.

Ntreut, zie *euntreut*.

O

Õ$^{\varepsilon}$, of *boe*$^{\varepsilon}$*õ*$^{\varepsilon}$, hoofdhaar (vgl. *boelèë*, haar in het algemeen), bijv. *õ*$^{\varepsilon}$ *meusõj-sõj* = verwarde haren, *peuglaïh õ*$^{\varepsilon}$ = het haar (met de handen) ontwarren, *soegõt õ*$^{\varepsilon}$ = het haar (met den kam) ontwarren, uitkammen, *kòh õ*$^{\varepsilon}$ = het haar afsnijden, *õ*$^{\varepsilon}$ *è*$^{\varepsilon}$ = nesthaar, *tjoetjò*$^{\varepsilon}$ *õ*$^{\varepsilon}$ = haarnaalden.

Õb, op den rug slaan, bijv. *djih dji*$^{\varepsilon}$*õb aneu*$^{\varepsilon}$*dji* = zij sloeg haar kind op den rug.

Oe, I boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. d. kokospalm, klapperpalm, *oe sabòh mata* = een kokosnoot met slechts één kiemgat (geldt als amulet), *pi oe* = de door broeien tot gisting gebrachte klapper waaruit stinkende klapperolie (*minjeu*$^{\varepsilon}$ *brõ*$^{\varepsilon}$) wordt bereid, *pèt oe* = plukken, oogsten v. klappers, *oe poetéh* = in water gekookte geraspte klapper, *oe mirah* = met roode suiker vermengde geraspte klapper, *oe teukoe* = geraspte klapper, *oe rië*$^{\varepsilon}$ = uitgedroogde, oude klappers die vanzelf uit den boom vallen, *plah oe* = openslaan v. e. klapper, *oe lheuë* = geroosterde geraspte klapper, *oe pateuën* = jonge klapper (waarbij zoowel het jonge kiemwit als het klapperwater als versnapering gelden), *haloea oe* = e. s. v. snoeperij, *oe thõ*, of *oe tjeunoelé*$^{\varepsilon}$ = copra, *Poelò Oe* = lett. klappereiland, d.i. Simaloer, — II voorzetsel: naar, tot, toe, aan, bijv. *lõndja*$^{\varepsilon}$ *oe peukan* = ik ga naar de markt, *wòë oe roemòh* = naar huis teruggekeerd, *oedéh* = gindsheen, *ili oe koeala* = naar de riviermonding afzakken, *dja*$^{\varepsilon}$ *oe mòn* = lett. naar de put gaan, d.i. naar zekere plaats gaan, *dja*$^{\varepsilon}$ *oe adji* = ter bedevaart gaan naar Mekka, — III *meu*$^{\varepsilon}$*oe-oe* = suizen (v. wind, of regen, of waterval, enz.), gonzen (v. bijen), vgl. *hoeët*.

Oeba, looimiddel.

Oeba$^{\varepsilon}$, zie *ba*$^{\varepsilon}$.

Oebah, veranderen, afwijken, anders worden, verschillen, ook: verkleuren, bijv. *oebah djandji* = een overeenkomst, verbond, schenden, verbreken, zich niet houden aan een overeenkomst, *njang kheun bè*$^{\varepsilon}$ *oebah* = het eenmaal gesprokene worde niet veranderd, *bè*$^{\varepsilon}$ *oebah*

sagaj = laat het volstrekt niet anders zijn, *hana meuᵉoebah lé baᵉ lõn* = het zal voor mij niet meer veranderen, *oebah moekadji* = zijn gelaat is van kleur verschoten (bleek of rood geworden wegens pijn, schaamte, of toorn), *idja oebah* = een kleed dat aan verschieten onderhevig is.

Oebat (Mal. *obat*), geneesmiddel, heelkruid, medicijn, toovermiddel, kruit, bijv. *na oebat geusòᵉ* (of *geusampõh*) *na oebat geupadjõh* (of *geudjéb*) = er zijn medicijnen die worden uitgestreken (uitwendig) andere die worden gegeten of gedronken (inwendig), *sòë sakét djeuët lakèë oebat keunan* = al wie ziek is mag daar geneesmiddelen vragen, *oereuëng meuᵉoebat* = geneeskundige, medicijnmeester, *ma oebat* = kruidenmoeder, geneesmeesteres, *oereuëng njan aneuᵉ oebatlõn* = die man is mijn patiënt, *kitab oebat* = boekjes handelende over het vervaardigen v. medicijnen, amuletten, enz., *baloeëm oebat* = medicijnenzak, *peuë oebat tangoej-* (of *tabõh-*) *poeléh peunjakét njan* = welk geneesmiddel wendt gij aan (of appliceert gij) tegen die ziekte? ‚*oebat bitjah darah* = lett. geneesmiddel om het bloed fijn te maken, d.i. een soort kraamdrank, *oebat bèᵉ meuᵉaneuᵉ*, of *oebat djareuëng aneuᵉ* = anticonceptioneele middelen, *oebat bòïh aneuᵉ* = abortiefmiddelen, *oebat teuga* = opsterkend middel, *peuᵉoebat* = medicineeren, *lõn ka geupeuᵉoebat lé thabib* = ik ben gemedicineerd door den geneeskundige, *peuᵉoebat dròë* = zichzelf cureeren, *oebat beudé* = kruit, *oebat blajat*, of *oebat blanda*, of *oebat peungalaᵉ* = Europeesch kruit, *oebat aneuᵉ bajam* = fijn kruit, *oebat meureujam* = grof kruit, *sabõng oebat* = kruitbereiding.

Oebé, zie *bé*.

Oebi, de cassave, of maniok (Manihot utilissima, Pohl.), *sagèë bòh oebi* = het in de cassave-knollen vervatte zetmeel (dat ook wordt genuttigd).

Oebiri, zie *boebiri*.

Oebit, klein, vgl. *tjoet*, bijv. *oebit nòë, oebit nan, oebit déh* = zoo klein als deze, dit, die, gene (persoon of zaak), *pana-* (of *panè-*) *oebit na aneuᵉteu* = hoe klein is uw kind?

Oebòë, hoofdwortel (vgl. *oekheuë toenggaj*).

Oebõïh, ons woord „overste".

Oebõn, I *meuᵉoebõn*, eeren, vereeren, hoogachten, — II *oebõn-oebõn*, kruin v. h. hoofd, fontanel.

Oedahdi, nu en dan, soms wel eens, somtijds, vgl. *kadang, meudjandjan*.

Oedéᵉ, of *mirahmata*, e. s. v. visch met roode oogen.

Oedéb, of *déb*, leven, opkomen (v. planten), bijv. *kajèë oedéb keudròë* = in het wild groeiende boomen, *oedéb doea nanggròë* = (dieren die) zoowel op het land als in het water leven, amphibieën, *oedéb njang keukaj* = het eeuwige leven, *oedéb maté* = in leven en dood, *oedéb saré maté sadjan* = samen leven samen sterven, *peuᵉoedéb*, of *poedéb*, of *peudéb* = in het leven houden, levend maken, onderhouden, verbouwen, kweeken, *peuᵉoedéb apoej* = vuur aanblazen of aanleggen (vgl. *peuhoe apoej, peukab apoej, peugèt apoej, prõïh apoej*), *neupeuᵉoedéblõn bèᵉ neupòhlõn* = spaar mijn leven dood mij niet.

Oedéh (*oe* + *déh*), gindsheen (alleen gebezigd bij aansporingen, vgl. *bõh*), bijv. *oedéh geutanjòë* = (laat) ons gindsheen (gaan), *oedéh-* (of *bõh-*) *tadjaᵉ oe Atjèh* = komaan laten wij naar Atjèh gaan.

Oedeuëng (Mal. *oedang*), garnaal, bijv. *boengkõᵉ oedeuëng* = met gebogen rug of hooge schouders, *radja oedeuëng* = e. s. v. ijsvogel.

Oedjeuën (Mal. *hoedjan*), regen, bijv. *na oedjeuën*, of *djitõh oedjeuën* = het regent, *na oedjeuën raja* = het regent hard, *oedjeuën leubat* =

een dichte zware regen, *oedjeuën rinté*ᵉ (of *reunté*ᵉ) = zachte, fijne regen, motregen, stofregen, *oedjeuën teubaj* = een dichte regen, *oedjeuën toendjaj* = een hevige regen, *ban oedjeuën keunòng sa* = zóó hevig regenen als in de periode keunòng sa, *seumajang lakèë oedjeuën* = de godsdienstoefening om regen te vragen, *pèh broeëᵉ lakèë oedjeuën* = op klapperdoppen slaan om den regen te lokken, *moesém oedjeuën* = regenmoesson, *djaᵉ lam oedjeuën* = in den regen loopen, *oedjeuën panaïh* = zonneschijn en regen te gelijk, kermis in de hel, *tjitjém oedjeuën* = huiszwaluw.

Oedjò, klappertor.

Oedjòb, zelfbehagen, vgl. *seumeuᵉah, ria, teukabō*, bijv. *oedjōb seumeuᵉah, ria teukabō, sinan njang le oereuëng binasa* = zelfbehagen en roemzucht, verwatenheid en praalvertoon, velen worden door die ondeugden in het verderf gestort.

Oedjòë (Mal. *oedji*), toetsen, beproeven, keuren, vgl. *tji, tjoeba*, bijv. *oedjòë meuïh* = goud toetsen, *batèë oedjòë* = toetssteen.

Oedjoet (v. Arab. *woedjoed*), wezen, bestaan, materieel bestaan, zichtbaar wezen, werkelijkheid, bijv. *oedjoet kadim* = het eeuwige onveranderlijke zijn, d.i. God.

Oedjōng, I uiteinde, top, punt, uitlooper, kaap, hoek, landtong, vgl. *poetjōᵉ, tandjōng*, opp. *oeram*, bijv. *oedjōng toengkat* = het dunne einde v. e. stok, *oedjōng reuntjōng* = de punt v. e. dolk, *oedjōng proeët* = endeldarm, *oedjōng-* (of *poeténg-*) *tèᵉ* = tepel, *oedjōng lidah* = de punt v. d. tong, *oedjōng djaròë* = vingertop, *oedjōng idōng* = punt v. d. neus, *oedjōng kajèë* = de top v. e. boom, *oedjōng nasib* = besluit v. d. nasib, *oedjōng glé* = uitlooper v. e. berg, *oedjōng boeët*, of *oedjōng narit* = de afloop v. e. quaestie, *narit meuᵉoedjōng* = een bedektelijke aanduiding, — II rente, interest, winst, toevoegsel, vgl. *boengòng, laba*, bijv. *oedjōng reunggét* = de rente van, de winst behaald met geld, *peuᵉoedjōng-* (of *peulaba-*) *reunggét* = zijn geld tegen interest uitleenen, *lōn meuᵉoetang baᵉ djih pèng meuᵉoedjōng* = ik leen geld van hem tegen interest.

Oedò (v. Arab. *ᶜoedzr*), verontschuldiging, verhindering.

Oeë, I in de brokken blijven steken, zich verslikken, vgl. *srōᵉ*, bijv. *djimaté oeë leukat toeleuëng eungkōt lam reukoeëngdji* = hij is gestikt in een vischgraat, — II levend, vgl. *oedéb*, bijv. *ōn oeë* = een levend blad, *meuᵉoeë* = ploegen, landbouw drijven, *oereuëng meuᵉoeë di blang* = lieden die hun sawah bewerken, *meuneuᵉoeë* = ploeggereedschap, *plöih meuneuᵉoeë* = (de tijd van) het losmaken v. h. ploeggereedschap, d.i. ± 10 uur v.m., — III *aneuᵉ oeë*, een jonge buffel, vgl. *aneuᵉ wèᵉ*.

Oeëᵉ, de witte houtwurm (de larve v. e. insect in hout of ook in kaf v. padi), ook: de larve v. d. klappertor.

Oeëh (Mal. *aoes*), kaal, haarloos, afgesleten, afgeschuurd, ontveld, bijv. *rèt oeëh* = een weg die veel betreden is, *ka oeëh reunjeunlōn* = mijn huistrap is afgesleten (door de vele gasten), *krandam oeëh* = een kalkpotje dat geheel glad is, *oelèëdji ka oeëh* = zijn hoofd is al kaal.

Oeëm, zie *oeᵉeuëm*.

Oeët, I opslokken, inslikken, opslikken, verslinden, vgl. *peureulan*, bijv. *oeët oebat* = medicijn inslikken (innemen), *nabi Oenōïh geuᵉoeët lé eungkōt raja* = de profeet Jonas werd door een grooten visch opgeslokt, *oeleuë meuᵉoeët* = (twee) slangen die elkaar opgeslokt hebben (door in elkaars staart te bijten), *ka djiᵉoeët lé baloeëm beudé* = de baloeëm beudé genaamde geest heeft hem ingeslikt, *sigò oeët* = één haal of trek (uit een opium-

pijp), *oeët asab* = den rook (bij het rooken) inhalen, *oeët daïh* = het in mond en keel steken v. e. brandende lont (n.l. bij het onkwetsbaarheidsspel), — II schuren, wrijven, afschuren, slijpen, scherpen, vgl. *geusòᵉ, eunthò, euntreut, pleu, dring.*

Oeᵉeuëm, of *oeëm,* omspannen, omvatten, omhelzen, rondom, vgl. *wa,* bijv. *oeᵉeuëm-* (of *lingka-*) *dapoe* = al maar rondom de keuken (d.i. bij moeders pappot) zitten.

Oegah, onrustig.

Oegòh, statig, deftig, trotsch, verwaand, opgeblazen, vgl. *djoengkat, oedjōb, ria, teukabō, mbōng,* opp. *sihat, sada.*

Oej, in *ajah oej, ma oej, aneuᵉ oej,* stiefvader, stiefmoeder, stiefkind.

Oekah (Mal. *hokah*), waterpijp om uit te rooken, *oekah gandja* = e. s. v. waterpijp voor het rooken van tabak met gandja.

Oekam, angel (bijv. v. bijen en wespen), vgl. *tjoe.*

Oeké (Mal. *oekir*), graveeren, figuren uitsnijden in hout of aardewerk, drijven (uitkloppen v. figuren op metaal), vgl. *tjoelᵉ, tjoengké, tjoerèᵉ, tjoeréh, kirèᵉ, girèᵉ,* bijv. *oetōïh meuᵉoeké* = houtsnijder, *gleuëng meuᵉoeké* = met ingesneden figuren gegraveerde armbanden.

Oekheuë (Mal. *akar*), wortel, *oekheuë toenggaj* = hoofd- of penwortel (vgl. *oembòë*), *oekheuë oesé* = de geurige wortel v. e. grassoort (Andropogon muricatus, Retz.).

Oekō (Mal. *oekoer*), maat, meten, afmeten, bijv. *hana siᵉoekō* = niet van één maat, niet bij elkaar passend (bijv. v. echtgenooten), *oekō sikin* = het meten v. e. blank wapen (om daarnaar zijn deugdzaamheid te bepalen), *oekoeran* = maat.

Oela (Mal. *oelar*), slang, vgl. *oeleuë.*

Oelaᵉ (Mal. *olaᵉ*), draaien, afwijking v. d. gewone richting, (naar huis) terugkeeren, vgl. *wòë, oelang, riwang,* bijv. *oelaᵉ-oelaᵉ até* = buikpijn, misselijk, onpasselijk, *ka djiᵉoelaᵉ* = hij is al teruggekeerd (thuisgekomen), *makanan djiᵉoelaᵉ* = het eten komt terug (bijv. als men te veel schrokt), *ië djiᵉoelaᵉ mangkōng* = het water loopt uit de kom, komt uit de kom terug (bijv. als men te veel inschenkt).

Oelah, gedaante, vorm, bijv. *siᵉoelah-oelah bagòë énsan* = de gedaante vertoont zich als van een mensch.

Oelaïh (Mal. *oelas*), partjes of stukjes waarin sommige vruchten (als djeroek's, tamarinde, enz.) zijn verdeeld, vgl. *pangsa.*

Oelaja, de beide lange vleugels ter weerszijden v. h. zakvormig gedeelte v. e. zegen (*poekat*).

Oelam, rauwe of geheel ongekruid gekookte groente, zooals bij de rijst als toespijs wordt gegeten.

Oelama (v. Arab. ᶜoelamā' mv. van ᶜālim), geleerde, wetgeleerde, schriftgeleerde, vgl. *siah, panita.*

Oelanda, zie *Blanda.*

Oelang, herhaaldelijk, op en neer, bij herhaling hetzelfde doen (vgl. *riwang*), *meuᵉoelang-oelang* = bij herhaling, telkens, herhalen, *peunjakét meuᵉoelang-oelang* = een telkens weer terugkeerende chronische ziekte, *peuᵉoelang* = doen teruggaan, doen terugkeeren, *naritdji meuᵉoelang-oelang* = hij herhaalt telkens (komt telkens weer terug op) wat hij al gezegd heeft, *djiᵉaraᵉ poetròë toedjōh seun oelang* = ze voerden de prinses in optocht zeven malen op en neer.

Oelat, rups, worm, made, bijv. *oelat breuëh* = rijstworm, *oelat gigòë* = tandworm, *oelat manjèt* = lijkmade, *padjōh oelat* = door wormen opgevreten, *oelat sangkadoe* = een grijze langharige rups, *peulara oelat soetra* = teelt v. zijderupsen, *ka meuᵉoelat loekadji* = zijn wond zit vol wurmen.

Oelèë (Mal. *hoeloe*), hoofd, kop, begin, voorste, voornaamste, leider, gevest, heft, greep, room (v. melk), bijv. *sakét oelèë* = hoofdpijn,

peunèng-, of *moemang-*, of *moepoesèng-*, of *meugeunta oelèë* = duizelig, *oebé-* (of *ban-*) *njang narit dròëneu ateuëh oelèë kamòë*, of *teudjoendjõng di ateuëh oelèë kamòë*, of *meuseu^{ɛ}õn di ateuëh oelèë kamòë* = al wat door u gezegd is willen wij gehoorzaam opvolgen, *srah oelèë* = de ceremonieele hoofdwassching (bijv. v. e. kind bij een heilig graf), *peutjõm-* (of *teugõn-*) *oelèë* = met de koppen tegen elkaar drukken (bijv. bij vechtvogels als symbol. uitdaging), *bantaj oelèë* = hoofdkussen, *oelèë bantaj* = uiteinden v. e. kussen, *oelèë rimoeëng* = tijgerkop, *oelèë bara*, of *oelèë beureu^{ɛ}òh* = oudste kind (vgl. *aneu^{ɛ} phõn*), *oelèë loeëng* = oorsprong v. e. beekje, *oelèë lhoeë* = begin der vloerbalken, *oelèë até* = maagstreek, maagholte, *oelèë neuraja* = begin v. d. wasdom, *oelèë ië^{ɛ}* = de urine welke men 's morgens dadelijk na het opstaan loost, *oelèë broeë^{ɛ}* = het gedeelte v. e. klapperdop waar de kiem doorbreekt, *oelèë tjeumara* = e. s. v. gouden haarsieraad, *oelèë-* (of *peunoephõn-*) *padé* = lett. begin v. d. rijst, d.z. de eerste zeven aren v. d. rijstoogst welke een bijzondere wijding ondergaan, *ba^{ɛ} oelèë reunjeun* = boven de huistrap, *oelèë ratéb* = hoofd, leider v. h. ratéb, *oelèë sadati* = hoofd v. h. sadati-spel, *oelèë rintah* = ceremoniemeester, regelaar v. e. feest, *ta^{ɛ} oelèë* = opzetten v. e. weefgetouw, *oelèë kawan* = een dier dat de kudde voorgaat en voor zijn kuddegenooten instaat, *oelèë ili* = heen en weer gaan, af en aan loopen, *oelèë-* (of *tjapéng-*) *djalõ* = voorsteven v. e. kano, *kreuëh oelèë* = stijfhoofdig, *peu^{ɛ}oelèë-oelèë dròë* = haantje de voorste zijn, *doea arè meu^{ɛ}oelèë* (of *-tjoetjõ*) = twee arè's zóó volgemeten dat er een kop op staat, *oelèë ië abin* = room v. melk; vgl. nog samenstell. als *pangoelèë, oelèëbalang*, enz.

Oelèëbalang (lett. krijgsoverste, hoofdman), bestuurshoofd, districtshoofd, landschapshoofd, *oelèëbalang lhèë sagòë* = de drie sagi-hoofden v. Groot Atjèh, *oelèëbalang pòteu* = lett. oelèëbalang van onzen Heer (den Soeltan) d.i. een titel vroeger bij wijze v. gunst door den Soeltan aan hovelingen gegeven met al de wereldsche aanmatiging aan dien rang verbonden maar zonder land, *doeë^{ɛ} oelèëbalang prèh wasé doeë^{ɛ} teungkoe prèh tahli doeë^{ɛ} geutanjòë prèh maté* = de oelèëbalang zit te wachten op de belastingpenningen, de teungkoe op de tahli-gelden en wij allen op den dood.

Oelém, boom (Peltophorum ferrugineum, Benth.) waarvan de bast een roodbruine kleurstof bevat gebezigd tot het kleurvast maken v. donkere weefsels.

Oeleuë (Mal. *oelar*), slang, vgl. *oela*, bijv. *oeleuë bisa* = een vergiftige slang, *oeleuë seudõng aweuë^{ɛ}* = brilslang, *oeleuë lhan* = boa, *oeleuë meu^{ɛ}oeët* = twee slangen die elkaar opslokken (door in elkaars staart te bijten).

Oeli, draaien, wentelen, ook: schroevedraaier.

Oelò^{ɛ}-oelò^{ɛ}, I zonder nadenken handelen, bijv. *si oelò^{ɛ}-oelò^{ɛ} hana akaj* = iemand die zonder nadenken alles maar doet en geen hersens heeft, — II (Mal. *olo^{ɛ}-olo^{ɛ}*), spotten, bespotten, voor den gek houden, beetnemen.

Oelõ (Mal. *oeloer*), vieren (v. e. touw), afwikkelen.

Oelõn (bij verkorting *lõn*, zie aldaar), dienaar, slaaf, dienen (vgl. *teumòn, hamba, namiët*), ook vnw. v. d. 1e pers.: ik, me, mij, mijn (vgl. *kèë*), bijv. *oelõn toean* = mijnheer's dienaar, ik (nederig tegenover een meerdere), *oelõn toean njang aneu^{ɛ} dròëneu*, of *oelõn toean njang teumòn dròëneu*, of *oelõn toean njang aneu^{ɛ} meuïh teukoe* = ik die uw slaaf, uw nederige dienaar ben, *oelõnteu* = uw dienaar (iets meer

gemeenzaam dan *oelõntoean*), *oelõn bandoem* = wij, *na kamòë oelõn toean* = wij zijn hier om u te dienen, *pò ngòn oelõn* = heer zoowel als slaaf, *oelõn ka lõndja*ᵉ = ik ben gegaan, *ajah oelõn* = mijn vader, *oelõn pò* = het mijne, *oelõntoean ka oelõntoean kheun ba*ᵉ *dròëneu* = ik heb (het) u al gezegd, *dròëneu njang pò oelõn* (of *-oelõn toean*) = u die mijn meester zijt.

Oema (v. Arab. ᶜ*Oemar*), één der eerste vier chaliefen.

Oemat (v. Arab. *oemmat*), gemeente, gezindte (v. d. Profeet), *geutanjòë takheun dròëteu oemat nabi Moehamat* = wij noemen ons de gemeente v. d. Profeet Mohammed.

Oembi, of *oemi,* steel, datgene waarmede iets ergens aan vast zit, bijv. *oembi pisang* = pisangsteel.

Oemèt, e. s. v. eetbare moerasslak, vgl. *tjoeë, abõ, sipõt.*

Oemi, zie *oembi.*

Oemoe (v. Arab. ᶜ*oemr*), leven, leeftijd, levenstijd, levensduur, duur, gedurende, na afloop van, bijv. *landjõt oemoeteu* = lang zij uw leven, *oemoe paneu*ᵉ *piké panjang* = het leven is kort de overdenking is lang, *ka balèh oemoe aneu*ᵉ *lõn* = mijn kind is al volwassen, *ka trõïh oemoedji* = hij is aan het eind van den hem toegemeten levenstijd, d.i. hij is dood (ook: *ka abéh oemoedji*), *oemoe sithõn* = over een jaar, *si*ᵉ*oemoelõn* = zoolang als ik leef, *barõ oemoe doeablaïh thõn* = pas twaalf jaar oud, *djimeutanggõh oemoe peuët thõn teuneuréb* = hij vraagt uitstel voor den duur van vier jaren, *paté*ᵉ *meuhòn ba*ᵉ *Toeankoe oemoe toedjõh oeröë* = ik bid u Toeankoe om zeven dagen tijd, *na oemoe sisa*ᵉ*-at teuneuréb djidja*ᵉ = na een oogenblik geloopen te hebben, *na oemoe wa*ᵉ*tèë boe* = tegen den tijd v. h. ontbijt.

Oemòng (Mal. *hoema*), nat rijstveld (vgl. *blang*), bijv. *oemòng ië peuneu*ᵉ*ë*ᵉ = van levend water voorzien rijstveld, *oemòng ië oedjeuën* = van regen afhankelijke sawah's, *oemòng paja* = moerassawah, *oemòngròh* = braakliggend rijstveld, *oemòng tiréh* = rijstveld op poreuzen bodem, *oemòng lhõ*ᵉ = rijstveld in een terreininzinking, *oemòng teurata*ᵉ = terrassawah's, *meu*ᵉ*-oemòng,* of *poeboeët oemòng* = het rijstveld bewerken (vgl. *meugòë*), *oereuëng meu*ᵉ*oemòng* (of *oereuëng meugòë*) = landbouwer.

Oempòë, zie *eumpòë.*

Oendjam, iets loodrecht met kracht in den grond steken.

Oeneuë, onwillig.

Oeneun, rechter, rechts (opp. *wië*), bijv. *njang blah oeneun* = die aan de rechter zijde is, *djaròë oeneun* = rechterhand.

Oenggaj, op en neer bewegen, een op en neer wippende stok.

Oengka, de grijze gibbon.

Oengkab, *meu*ᵉ*oengkab,* ademnood, naar adem of lucht happen, hijgen, het benauwd hebben, naar adem snakken (bijv. v. e. stervende), op apegapen liggen (bijv. na bedwelming), een verstikkend gevoel (bijv. door rook), bijv. *eungkõt njan meu*ᵉ*oengkab-oengkab* = die vischen happen naar lucht, *gòbnjan geutjõ*ᵉ *oengkab* = hij snakt naar adem.

Oengki, I (den inhoud van iets) overhoop halen (om iets erin te zoeken), rommelen in, bijv. *dji*ᵉ*oengki lam peutòëlõn* = hij rommelde in mijn kist, *meu*ᵉ*oengki* = overhoop liggend, — II *oengki, meu*ᵉ*oengki,* of *moengki* (Mal. *moengkir*), ontkennen, loochenen, herroepen, verloochenen, vgl. *tangkò*ᵉ, *peukòn,* opp. *angkèë,* bijv. *djimeu*ᵉ*oengki oetangdji* = hij loochent zijn schuld, *meu*ᵉ*oengki djandji* = contractbreuk plegen.

Oenòë, bij, honigbij, *ië oenòë* = honig, *eumpoeng oenòë* = bijennest, *meu*ᵉ*oenòë* = bijennesten zoeken (om den honig en de was er uit te halen), *pèt oenòë* = uithalen v.

bijennesten, *oekam oenòë* = de angel v. e. bij.

Oenòh, trekplaat voor het trekken v. metaaldraad.

Oenöïh, (de profeet) Jonas, *nabi Oenöïh geu^{e}oeët lé eungkōt raja* = de profeet Jonas werd door een grooten visch opgeslokt.

Oenta, cfm. *eunta.*

Oentië, streng (v. omgevouwen draden), bijv. *kasab meu^{e}oentië* = metaaldraad welke bij strengen verkocht wordt.

Oentōng, voordeel, gewin, winst, lot, geluk, voorspoed, fortuin, noodlot, bestemming, baat, voorrecht, aanwinst, ook tijdbepalend: toen, zoolang, in den tijd dat, bijv. *djrōh-* (of *raja-*, of *gèt-*, of *mangat-*, of *sidjoeë^{e}-*) *that oentōngdji* = hij heeft een zeer gelukkig lot, een zeer goed bestaan, *sakēt-* (of *peudéh-*, of *djheut-*) *that oentōngdji* = hij is zeer ongelukkig, het loopt hem zeer tegen, *oentōng malang* = voorspoed en tegenspoed, *meu^{e}-oentōng* = geluk hebben, *meu^{e}-oentōng-oentōng* = op goed geluk, *peulheuëh oentōng* = er heimelijk vandoor gaan, weten te ontsnappen, *djipeugah oentōngdji ba^{e} lōn* = hij vertelde mij zijn lotgevallen, *oentōng tjoet ma djidōdō* = zoolang ge nog klein zijt zingt moeder voor je, *oentōng lōn tapa* = in den tijd dat ik mij afzonderde.

Oentōt, ziekelijke zwelling der onderbeenen, bijv. *njang keumeung keutjoet doea dròë oereuëng si oentōt ngòn si boerōt* = tweeërlei menschen verlangen naar kleinheid, de aan beenzwelling lijdenden en de liesbreukigen.

Oepah, loon, bezoldiging, *padoem neubri oepah keu lōn* = hoeveel geeft ge mij als loon?, *toeëng oepah* = loon trekken, loon verdienen, voor loon werken (bijv. als koeli op een onderneming), *oepah tahli* = het loon dat de teungkoe ontvangt voor het opdreunen v. tahli's na de begrafenis, *oepah tjatjat* = het smartegeld door den misdadiger betaald aan den verwonde, *peu^{e}-oepah* = in loondienst nemen, tegen loon iets laten verrichten, beloonen, loon geven, bezoldigen, betalen, uitbesteden, *oepahan* = loontrekkende, loondienaar, huurling, bediende.

Oepaih, ons woord „oppasser".

Oepama, gelijkenis, voorbeeld, vergelijking, beeldspraak, zinspreuk, gelijk, evenals, zooals, bijvoorbeeld, vgl. *ibarat, misé, tamsé, kiëh.*

Oepat, I de belasting door de winners in de speelloods betaald aan den eigenaar v. d. loods, — II *oepat, meu^{e}oepat,* van iemand kwaadspreken, iemand belasteren, achterklap (Mal. *mengoempat*).

Oepati (Mal. *oepeti*), schatting, verplichte betaling, vgl. *asé, badja^{e}, padja^{e}, tjoeké.*

Oepéh, de afgescheurde binnenkant v. d. pinangbladscheede, de bladscheede v. d. pinangpalm nadat de leerachtige buitenbast is verwijderd (o.a. gebruikt voor het toedekken v. tabak), vgl. *seutoeë^{e}.*

Oepeusé, ons woord „officier".

Oera, I gissing, meening, overweging, vgl. *kira, ingat,* bijv. *ba^{e} oera-oeralōn djih na djitjeumeutjoeë* = naar mijn meening is hij het die gestolen heeft, — II probeeren, vgl. *tjoeba, tji, tjé^{e},* — III *oera-oera,* raadsels, strikvragen, vgl. *hiëm.*

Oeram, begin, oorsprong, basis, ook: hoofd, leider, ceremoniemeester, vgl. *pangkaj, phōn, asaj, awaj, moela,* opp. *oedjōng, poetjō^{e},* bijv. *oeram ba^{e} kajèë* = dikke uiteinde, tronkeinde, voet v. e. boom, *oeram ō^{e}* = haarwortel, *oeram lidah* = tongwortel, *oeram sikin* = dikke of breede bij het heft zich bevindende gedeelte v. e. mes, *oeram pha* = het bij de heupen zich bevindende gedeelte der dijen, *oeram boeët* = begin v. eenig werk, *oeram sajeuëb* = bij het lichaam zich bevindend uiteinde v. e. vleugel, *oeram gigòë* = gedeelte der tanden

bij het tandvleesch, *oeram mata* = binnenhoek v. h. oog, *oeram thõn* = begin v. h. jaar.

Oerat, ader, slagader, spier, pees, zenuw, vezel, wortel, draad, nerf, bijv. *oerat darah* = slagader, *oerat lhèë* = de halsslagaderen (lett. de drie slagaderen omdat ook de strot als zoodanig wordt meegeteld), *teuplòïh oerat* = lett.: losraken der spieren, d.i. zich uitrekken (vgl. *teubòt-bòt*), *oerat djaròë* = de spieren v. d. hand, ook: de lijnen v. d. hand (vgl. *reuta*$^{\varepsilon}$ *djaròë*), *oerat toenggaj,* of *oerat raja,* of *oerat thoe* = de Achilles-pees, *sakét meukoeë oerat* = ziekte waarbij de spieren als geknoopt zijn, d.i. rheumatiek, *oerat neutjòb* = de naad in naaiwerk, *beuneung si*$^{\varepsilon}$*oerat* = één draad garen, ook: de middenrug op het lemmet v. e. lans of zwaard, *euntjiën si*$^{\varepsilon}$*oerat sapeuë* = uit verschillende metalen samengesmeede ringen, *oerat kajèë* = houtvezel, *oerat roeëng* = ruggestreng, *meu*$^{\varepsilon}$*oerat* = geaderd, *hana aneu*$^{\varepsilon}$ *lõn la*$^{\varepsilon}$*én tjit meung gatakeu si*$^{\varepsilon}$*oerat* = ik heb geen ander kind ik heb eenig en enkel u alleen.

Oerè, onvermengd, zuiver, *meuïh oerè* (Mal. *emas oerai*) = stofgoud.

Oeréh (Mal. *oeris*), streep, kras, schrap, lijn, bijv. *doe*$^{\varepsilon}$*a oeréh la*$^{\varepsilon}$*-seumana,* een soort tooverciirkelformulier, *meu*$^{\varepsilon}$*oeréh,* of *moeréh* = lett. het strepen krijgen (v. d. horizon), dagen, schemerachtig, het aanbreken v. d. dageraad (± 5 uur 's morgens, vgl. *soebòh, padja*), *oeròë ka moeréh* = het begint te lichten, te dagen, er vertoonen zich al lichte strepen in de lucht (in het Oosten).

Oerèt, struik, kruipplant, slingerplant, klim- of kruipstengel, liaan, bijv. *meu*$^{\varepsilon}$*oerèt* = opjagen v. visch met een langen buigzamen struik.

Oereuëh, onkruid met de hand uittrekken, vgl. *bõt, eumpòë.*

Oereuëng (Mal. *orang*), mensch, de menschen, persoon (vgl. *manòïh, ma*$^{\varepsilon}$*noesia, ênsan*), ook: men (vgl. *geu, dji, gòb*), bijv. *oereuëng além* = schrift-, wet-, godgeleerde, *oereuëng paki,* of *oereuëng leubè* = iemand die trouw zijn godsdienstplichten vervult, *oereuëng poemoebeuët* = iemand die Koranonderwijs geeft, *oereuëng kramat* = heilige, *oereuëng keumalòn* = zieneres, *oereuëng adara* = hemelbewoner, *oereuëng le,* of *oereuëng si barang,* of *oereuëng si baranggasòë* = gewone lieden, de menigte, *oereuëng ikoe,* of *oereuëng bala,* of *oereuëng tjoet,* of *oereuëng meujoeb,* of *oereuëng reundah* = geringe lieden, onderhoorigen, de smalle gemeente, *oereuëng sadjan,* of *oereuëng iréng* = volgelingen (vgl. *rakan, ngòn, déndajang, parang dapoe*), *oereuëng koereuëng,* of *oereuëng lam roemòh,* of *oereuëng dapoe* = afstammelingen v. slaven (vgl. *aneu*$^{\varepsilon}$ *meuïh*), *oereuëng doeë*$^{\varepsilon}$ *oetang* = pandeling, *oereuëng madéka* = vrijen (tegenover slaven), *oereuëng gèt,* of *oereuëng oelèë,* of *oereuëng meu*$^{\varepsilon}$*asaj* = lieden van stand, voornamen, adellijken, *oereuëng rajeu*$^{\varepsilon}$ = groote, voorname lui, *oereuëng peuteungahan* = middenstand, *oereuëng kaja* = rijkaard, *oereuëng gasiën* = armen, behoeftigen, *oereuëng geumadè* = bedelaar, *oereuëng meukawõm* = zij die tot een van ouds gevestigde notabele familie behooren, *oereuëng meunama,* of *oereuëng moepangkat* = iemand van aanzien, *oereuëng meuteureutib* = een fatsoenlijk, ordelijk mensch, *oereuëng toenòng* = Bovenlander, *oereuëng barõh* = Benedenlander, *oereuëng bri tè*$^{\varepsilon}$, of *oereuëng poemòm* = voedster, min, *oereuëng ba rèt* = gids, *oereuëng doeë*$^{\varepsilon}$ *didapoe,* of *oereuëng madeuëng,* of *oereuëng mat talòë* = kraamvrouw (gedurende de oven-periode), *oereuëng dagang* = vreemdelingen (vooral Klinga-

neezen, vgl. *oereuëng Kléng, oereuëng Tjoelia, oereuëng Koedjreuët*), *oereuëng geutawan,* of *oereuëng geudrò̀b* = krijgsgevangene, *oereuëng meudajõng* = roeier, *oereuëng soelét* = leugenaar, *oereuëng teumangkaj,* of *oereuëng meuradjah* = zij die in staat zijn iemand te „belezen", *oereuëng tjeumeutjoeë* = dief, *oereuëng toeha* = ouderlingen, lieden v. levenservaring, arbiters, *oereuëng tjhi*$^{\varepsilon}$ = ouders, vader, *oereuëng kheun* = de menschen zeggen, men zegt, *oereuëng-oereuëng* = menschelijke vogelverschrikker, *oereuëng toemoenggèë* = een geldophaler, *oereuëng pèt oenöë* = lieden die bijennesten uithalen, *gata oereuëng panè* = een mensch van waar zijt ge?, *peuë oereuëng gata* = wat voor een mensch zijt ge?, *lõn oereuëng Atjèh* = ik ben een Atjèher.

Oeri, e. s. v. roode uitslag.

Oeroe, nadoen, nabootsen, napraten, vgl. *tirèë,* bijv. *dji*$^{\varepsilon}$*oeroe-oeroe boeët gò̀b* = hij doet de menschen na.

Oeröë (Mal. *hari*), dag, zon, ook: schelle dag (± 8—3 uur) en in tegenstelling v. nacht (*malam*), bijv. *padoem oeröë boeleuën* = de hoeveelste dag der maand is het?, *peuët oeröë boeleuën* = de vierde dag der maand, *boeleuën oeröë raja* = naam v. d. tiende maand v. h. Mohamm. jaar, *oeröë raja poeasa* = het „feest der verbreking v. d. Vasten" op den dag v. h. officieel z.g. kleine feest na beëindiging der vastenmaand, *oeröë raja hadji* = de dag v. h. zoogenaamde groote feest op den 10den dag der laatste maand (bedevaartsmaand), *oeröë seumeusië* = slachtdagen, d.z. de laatste drie dagen der vastenmaand als voorbereiding voor den a.s. feestdag (ook *ma*$^{\varepsilon}$ *meugang oeröë raja poeasa* genoemd), *kanoeri oeröë lhèë, oeröë limòng, oeröë toedjõh, oeröë siplõh, tõ*$^{\varepsilon}$ *oeröë* = godsdienstige maaltijden op den 3en, 5en, 7en, 10en dag en de sluitingskandoeri op den 44en dag na de begrafenis, *oeröë njöë* = vandaag, heden (vgl. *djinöë, djeunöë*), *geunab oeröë* = dagelijks, elken dag, *oeröë doedöë* = voortaan, *oeröë maté* = sterfdag, *na padoem oeröë* = het duurde eenige dagen, *lõn ka siplõh oeröë disinöë* = ik ben al 10 dagen hier, *si*$^{\varepsilon}$*oeröë simalam* = een dag en een nacht, een etmaal, *si*$^{\varepsilon}$*oeröë sigò,* of *ba*$^{\varepsilon}$ *si*$^{\varepsilon}$*oeröë* = eens op een dag, *si*$^{\varepsilon}$*oeröë seupõt* = een geheele dag, *sikhan oeröë* = een halve dag, *lheuëng si*$^{\varepsilon}$*oeröë* = om den anderen dag, een tusschenruimte van één dag, *hò si*$^{\varepsilon}$-*oeröë ba*$^{\varepsilon}$ *si*$^{\varepsilon}$*oeröë* = van dag tot dag, *beungòh oeröë* = ochtend, *òh soebòh beungòh oeröë* = als het ochtend werd, *oeröë malam* = dag en nacht, *oeröë djidja*$^{\varepsilon}$ *malam djiwòë* = overdag ging hij en 's avonds kwam hij terug, *oeröë ka rab malam* = het werd bijna avond, *òh seupõt oeröë* = tegen den avond, *si*$^{\varepsilon}$*oeröë peuët djeuëm si malam peuët djeuëm* = de vier stonden v. d. dag en de vier stonden v. d. nacht, *ka trang-,* of *ka peungeuïh-,* of *ka deuïh-,* of *ka beukah-,* of *ka poetéh oeröë* = het is al licht, de dag is al aangebroken, *boengòng oeröë* = de stralen der pas opkomende zon, *oeröë mirah* = roode gloed na zonsondergang, *ban beukah mata oeröë* = met het doorbreken der zon, *seunang oeröë* (de zon is tevreden), of *oeröë lam mòn* (de zon in den put), of *tjòt oeröë* (de zon in top) = 12 uur 's middags, *oeröë é*$^{\varepsilon}$ = rijzende zon (d.i. vóór den middag), ook: het Oosten, *ka lõb mata oeröë* = de zon is al ondergegaan, *oeröë ka peusam* = het begint al warm te worden (± 7 uur v.m.), *oeröë ka reubah leuhõ* = de zon helt al naar het Westen (± 2½ uur n.m.), *sigalah oeröë* = de zon staat een polsstok hoog aan den hemel (± 7 uur v.m.).

Oeroeë$^{\varepsilon}$, kuil, gat, *oeroeë$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ oereuëng maté* = een gegraven kuil (graf) voor den doode (zoolang het gereed maar nog ledig is, later *djeurat*), *oeroeë$^{\varepsilon}$ tjoeka$^{\varepsilon}$* (of *-tjatō*, of *-djoengka$^{\varepsilon}$*) = kuiltjes v. h. bakspel.

Oeròh, *meu$^{\varepsilon}$oeròh*, of *moeròh*, uitnoodigen (tot een feest, of gastmaal, of godsdienstigen maaltijd), vgl. *toeëng, tawō$^{\varepsilon}$, hōj*, bijv. *si djih lōndja$^{\varepsilon}$ oeròh ba$^{\varepsilon}$ keureudja aneu$^{\varepsilon}$ lōn* = hem zal ik uitnoodigen bij het huwelijk van mijn kind, *lōn na geudja$^{\varepsilon}$ meu$^{\varepsilon}$oeròh-* (of *moeròh-*) *lé doea blah piha$^{\varepsilon}$* = zij hebben mij wederzijds genoodigd (zoowel de familie v. d. bruidegom als die v. d. bruid), *meu$^{\varepsilon}$oeròh-oeròh* = elkaar wederkeerig uitnoodigen, *sòë nan gata geu$^{\varepsilon}$oeròh* = hoe is de naam waarbij gij wordt genoemd?

Oerōt, *meu$^{\varepsilon}$oerōt*, masseeren, met de hand drukkende wrijven, vgl. *prah, ramaïh*, bijv. *si boenténg geu$^{\varepsilon}$oerōt lé bidan* = de zwangere wordt door de vroedvrouw gemasseerd, *oereuëng meu$^{\varepsilon}$oerōt* = masseuse, *oerōt pi oe* = het met de volle hand uitdrukken v. d. door broeiing tot gisting gebrachten klapper om er zoodoende de z.g. stinkende klapperolie (*minjeu$^{\varepsilon}$ brō$^{\varepsilon}$*) uit af te scheiden.

Oesé, een grassoort met welriekenden wortel (Andropogon muricatus Retz.).

Oesén, Ḥoesain (Mohammed's kleinzoon), *boeleuën Asan-Oesén* = de eerste maand v. h. Mohamm. jaar zóó genoemd ter herdenking v. h. martelaarschap der Sjī^{c}itische geloofshelden Ḥasan en Ḥoesain, vgl. *asan, atjoera*.

Oeseuëng (Mal. *oesang*), al lang gelegen hebbend, overjarig (bijv. v. rijst v. d. voorlaatsten oogst), muf, bijv. *tabri lōn padé oeseuëng sabab dilōn han djeuët lōnpadjōh breuëh barō* = breng mij overjarige rijst omdat ik geen versche rijst mag eten.

Oeseuha, I (Mal. *asoeh*), oppassen, verzorgen, bijv. *oeseuha aneu$^{\varepsilon}$* = een kind verzorgen, *oeseuha keubeuë* = buffels verzorgen, — II (Mal. *oesaha*), arbeid, inspanning, ijver, oefening, bemoeiing, *peuroesahan* (Mal. *peroesahaan*) = werk, bemoeienis, *sikin oelëëdji lapan sagòë njan pi na lhèë plōh oeròë pandé oeseuha* = een slagzwaard met achthoekig gevest waar de smid dertig dagen aan gewerkt heeft, *peuë peuroesahan njang djeuët tréb that* = wat voor werk is er geweest dat het zóó lang heeft geduurd?

Oesi, *naleuëng oesi* = z.g. wild suikerriet, glagah-riet (Saccharum spontaneum, L.).

Oesoej (v. Arab. *oeçoel*), de Moslimsche geloofsleer, dogmatiek, *oesoej oedin* (v. Arab. *oeçoel ad-dīn*) = de wortelen of grondslagen v. d. godsdienst, *kitab oesoej* = werk over de geloofsleer, *asaj-oesoej* = alle bijzonderheden, grondslagen, beginselen.

Oesōh, Jozef, *hikajat nabi Oesōh* = geschiedenis v. d. profeet Jozef.

Oesōng, iets met velen tegelijk dragen (vooral op de schouders, vgl. *pikōj*), draagstoel (vgl. *ajōn*), bijv. *dji$^{\varepsilon}$oesōng peurakan oe gampōng* = zij droegen de versierde baar met eetwaren naar het dorp, *poetròë geupeudoeë$^{\varepsilon}$ lam oesōng* = men zette de prinses in een draagstoel, *angèn poeténg bliōng dji$^{\varepsilon}$oesōng oereuëng njan oe koeala* = een wervelstorm greep den man en droeg hem naar de haven.

Oeta$^{\varepsilon}$, hersenen, bijv. *peunòh oeta$^{\varepsilon}$dji* = hij is schrander, *sòh oeta$^{\varepsilon}$dji* = hij is dom, een leeghoofd, *oeta$^{\varepsilon}$ toeleuëng* = merg, *moepoeséng oeta$^{\varepsilon}$* = malende over iets.

Oetang, schuld, debet, wat men aan iemand verschuldigd is (opp. *peu$^{\varepsilon}$oetang*), bijv. *oetang bajeuë ngoej poelang* = schuld betaalt men, wat

men geleend heeft geeft men terug, *oetang na peuët peukara: keusa oetang meuïh, keudoea oetang djandji, keulhèë oetang darah, keupeuët oetang njawòng* = er zijn vier soorten van schuld: 1e geldschuld, 2e schuld wegens belofte, 3e bloedschuld (wegens een verwonding), 4e levenschuld (wegens doodslag), *oetang-peu$^{\varepsilon}$oetang* = schuld en inschuld, *oereuëng doeë$^{\varepsilon}$ oetang* = pandeling zijn bij iemand wegens schuld, *theun oetang* = gijzelen wegens schuld, *lõn na oetang ba$^{\varepsilon}$ djih* = ik ben hem geld schuldig, *oetang bajeuë peu$^{\varepsilon}$oetang lakèë* (of *-toenggèë*) = een schuld moet men betalen, om een schuldvordering moet men vragen (of manen), *oetang meutanggõh harõïh bajeuë wadjib* = bij schulden is het geoorloofd uitstel te vragen maar men moet ze betalen, *oetang hana geutoenggèë* = schulden waarom niet gemaand wordt (n.l. de verplichtingen tegenover Allah), *si meu$^{\varepsilon}$oetang* = de debiteur, *si peu$^{\varepsilon}$oetang* = de crediteur, *soerat oetang* = schuldbewijs, schuldbekentenis, *meu$^{\varepsilon}$oetang* = een schuld hebben, geld in leen nemen, vragen of krijgen (vgl. *ngoej*), bijv. *lõn lakèë meu$^{\varepsilon}$oetang batjoet keu dròëneu* = ik vraag u wat geld te leen.

Oetara, het Noorden.

Oeteuën (Mal. *hoetan*), bosch, woud, wildernis (vgl. *rimba*), ook: wild, in het wild rondloopend, bijv. *lõn keumeung mita geutah oe oeteuën djèh* = ik ga naar het gindsche bosch getah zoeken, *asëë-, kamèng-, keubeuë-, manò$^{\varepsilon}$-, mië-oeteuën* = wilde hond, geit, buffel, hoen, kat.

Oetò$^{\varepsilon}$, gewend, gewoon, bijv. *bangi oetò$^{\varepsilon}$* = hevig aan opium verslaafd.

Oetoem, de wortels v. e. boom die zich boven den grond vertoonen, luchtwortels (vgl. *banië, toendjang, roembeut*).

Oetõïh (Mal. *oetas*), knap, bedreven, geoefend, vaardig, ervaren, in staat tot, deskundig, iemand die een ambacht verstaat, baas in iets, ambachtsman, handwerksman, vgl. *ahli, pandé, tjaròng, tjeudaïh, bidja$^{\varepsilon}$, rantja$^{\varepsilon}$, tjeureudé$^{\varepsilon}$*, bijv. *oetõïh kanèt* = pottenbakster, bedreven in het pottenbakken, *oetõïh meu$^{\varepsilon}$oeké* = vaardig in het houtsnijden, houtsnijder, *oetõïh tjeumeutjòb* = naaister, *oetõïh-* (of *pandé-*) *meuïh* = goudsmid, *oetõïh-* (of *pandé-*) *beusòë* = ijzersmid, *oetõïh kajèë*, of *oetõïh roemòh* = timmerman, *oetõïh sarõng* = vervaardiger v. wapenscheeden, *oetõïh marit* = redenaarstalent, spraakvaardig, redenaar, *oetõïhdji meuseuhõ* = zijn vaardigheid is beroemd.

Òh, I lengte, hoogte, afstand, grens, duur (vgl. *èt*), bijv. *panè òh oeròë* = op welke hoogte van den dag?, *panè òh djara$^{\varepsilon}$ di gampõng Blang òh Lam Ara* = hoe ver is het van het dorp B. tot L. A.?, *njòë òh, njan òh, djéh òh* = te dezer, te dier, te gener hoogte, of lengte (v. ruimte of tijd), *na òhnòë òh Oelèë Lheuë* = zoover als vanhier tot Oelèë Lheuë, *òhnòë, òhnan, òhdéh* = zoolang als dit, als dat, als gene zaak of persoon, tot zoover, *pa$^{\varepsilon}$òh*, of *panè òh*, of *pana òh*, of *panè òh hat*, of *panè òh na* = hoelang, hoehoog, hoever, enz.?, bijv. *pa$^{\varepsilon}$òh na panjang* = hoe lang?, *pa$^{\varepsilon}$òh na djara$^{\varepsilon}$* = hoe ver?, *pa$^{\varepsilon}$òh na manjang* = hoe hoog?, *pa$^{\varepsilon}$òh na tréb* = hoe lang van duur?, *pa$^{\varepsilon}$òh na hat* = hoe laat?, *meu$^{\varepsilon}$òh* = vast, bepaald, bijv. *ka meu$^{\varepsilon}$òh* = dat is al bepaald, *hana meu$^{\varepsilon}$òh* = de lengte of hoogte ervan is niet bekend, is niet uit te rekenen, is niet te zeggen, is grenzenloos, ook: ongeregeld, niet in orde, bijv. *ba$^{\varepsilon}$ prang njan hana meu$^{\varepsilon}$òh panglima* = in dien strijd waren de aanvoerders geheel in de war, *toe$^{\varepsilon}$òh* = (grens, lengte, hoogte, duur van iets) weten, *hana lõntoe$^{\varepsilon}$-*

òh = dat weet ik niet, *sa$^{\varepsilon}$òh* = gelijk, één zijn (vgl. *saban, sabé, saré, sadjan*), ook: ergens (vgl. *sahò*), *sabòh sa$^{\varepsilon}$òh* = *sidròe sa$^{\varepsilon}$òh* = elk afzonderlijk, — II totaan, totdat, toen (voorzetsel of voegwoord), bijv. *ka tōb òh saré loekadji* = zijn wond heeft zich al mooi gesloten, *lōnkeumeung prèh òh tjòt oeròë* = ik zal tot den middag wachten, *òh ka, òh lheuèh, òh abéh, òh ban, òh wa$^{\varepsilon}$tèë* = toen, nadat, zoodra, wanneer, als, bijv. *òh ka masa$^{\varepsilon}$ boe* = toen de rijst gaar was, *òh ka geuwòë bandoem* = nadat allen naar huis gegaan waren, *òh ka siëb doempeuë* = toen alles klaar was, *òh lheuëh djipadjōh boe djidja$^{\varepsilon}$* = zoodra hij gegeten had ging hij op weg.

Ōlah, wijze van doen, *si$^{\varepsilon}$ōlah* = alsof, zooals, gelijk, evenals, *si$^{\varepsilon}$ōlah han ha$^{\varepsilon}$ agama* = alsof de godsdienst geen rechten had.

Ōn (Mal. *daoen*), blad, iets bladvormigs, ook hulptelw. voor bladeren en bladachtige voorwerpen, bijv. *ōn kajèë* = boomblad, *ōn aweuë$^{\varepsilon}$* = de holte v. e. rijstlepel, *ōn neuratja*, of *ōn tjéng* = de schalen v. e. weegschaal, *ōn roekò$^{\varepsilon}$* = het dekblad v. e. strootje, *ōn seukè* = pandan-blad, *ōn gloenjoeëng* = oorschelp, *ōn dajōng* = blad v. e. roeiriem, *peunganjōh doea ōn* = een dubbele schepriem, *ōn dalōng* = blad of schaal v. e. dalōng, *ōn goelè* = groente, *tjòb ōn* = lett. bladeren rijgen, n.l. voor dakbedekking, *gò ōn* = lat waaromheen de bladeren (tot dakbedekking) geregen zijn, *teubèë meu$^{\varepsilon}$ōn* = suikerrietstokken waar de bladeren nog aanzitten, *ōn gaki* = voetbladeren v. e. plant, *bakōng doea ōn* = twee bladeren tabak.

Òng, stomp, bot, vgl. *toempōj*, bijv. *djih ka djipeu$^{\varepsilon}$òng sikin peunjoekōlōn* = hij heeft mijn scheermes bot gemaakt.

Ò$^{\varepsilon}$ò, een schril geluid, suizen, tuiten, vgl. *meu$^{\varepsilon}$i$^{\varepsilon}$i, meutiti, meutoengtoeng.*

Òseubah (v. Arab. ^{c}*açabah*), natuurlijke erfgenamen (mannelijke bloedverwanten in de manlijke lijn), *òseubah keu dròë* (Arab. ^{c}*açabah bi-nafsihi*) = erfgenaam door zich zelven, *òseubah lé oereuëng la$^{\varepsilon}$én* (Arab. ^{c}*açabah bi 'l ghairi*) = erfgenaam door een ander.

Òseuman (v. Arab. ^{c}*Oethmān*), één der eerste vier chaliefen.

P

Pa (of *poe*) vraagt naar iets (evenals *peuë*), bijv. *poeboeët gata keunòë* = waarvoor komt ge hier?, en komt verder voor in eenige samenstellingen (vraagwoorden): *panè, pana, pa$^{\varepsilon}$òh, pa$^{\varepsilon}$èt, pakri* (of *pakriban*), *paban, padoem, padit, padjan, pakòn* (zie aldaar).

Pab (grof voor:) cohabiteeren, den bijslaap uitoefenen, paren, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ si geupab* = hoerekind (vgl. *aneu$^{\varepsilon}$ badjeuëng, aneu$^{\varepsilon}$ hareuëm, aneu$^{\varepsilon}$ hareuëm djadah*), *sigeupab* = een vrouw die zich door iedereen laat gebruiken; komt verder in verschillende scheldwoorden voor zooals: *geupab madji* = men cohabiteert zijn moeder, *si geupab ma* = hij wiens moeder men cohabiteert, *si geupab binòë* = hij wiens vrouw men cohabiteert, *si geupab binòë mbah* = hij wiens vaders echtgenoote men cohabiteert.

Paban, wat is eraan te doen?, op wat manier?, bijv. *paban tabah* = wat zouden we daaraan doen?, hoe zouden we dat kunnen veranderen (bij gedane zaken), *meung na toelōng niba$^{\varepsilon}$ Alah djipaban bah lé énsan* = als door God bijstand wordt verleend staan menschen machteloos.

Pabri$^{\varepsilon}$, ons woord „fabriek".

Pada haj, zie *haj*.

Padan, I bepraten, trachten over te halen, verleiden, vgl. *pajoe*, bijv. *djih ka keunòng padan* = hij heeft

zich laten verleiden (om iets verkeerds te doen), *si poemadan* = de verleider, — II gelijk, goed bij elkaar passend, wedergade, gelijke, *sipadan* = bij elkaar passend (vgl. *siwadan, meusambòt, sisapeuë*), *atédji beureuhi hana padan* = zijn hart werd onzegbaar verlangend, — III raad, hulp, middel, bijv. *lòn na sabòh padan* = ik weet raad.

Padang, I veld, vlakte, vgl. *data, pantòn,* — II in *timoe padang* = Zuid-Oost.

Padé (Mal. *padi*), de rijst als plant, de rijst in den halm, de rijst in den bolster, bijv. *padé teunaboe* = gezaaide padi, *padé peunoela* = geplante padi, *padé awaj* = de laatrijpe rijst (die het eerst wordt uitgezaaid), *padé akhé* = de vroegrijpe rijst (die het laatst wordt uitgezaaid), *padé teungòh* = de rijst die het midden houdt tusschen de beide vorige, *padé sòh* = ledige rijstbolsters, *padé dòë* = halfvolle rijstbolsters, *padé gléh* = geheel gave rijstkorrels, *oelèë-* (of *peunoephòn-*) *padé* = de eerstelingen v. d. rijstoogst, *padé gasaj* = padi in bossen, *sigò padé* = één rijstjaar, *keumiët padé* = bewaken v. d. rijst (als het gewas in bloei staat), *bintang padé* (of *bintang lhèë*) = de drie helder glanzende sterren in het midden v. Orion.

Padèë, weerhouden, belet, verhinderd, *hana padèë gòbnjan geuprang* = zonder ophouden streden zij.

Padiah (v. Arab. *fidjah*), zoengeld, losprijs, boete voor verzuimde verplichte godsdienstoefeningen en vasten.

Padit, zie *dit*.

Padja (v. Arab. *fadjr*), het aanbreken v. d. dag, morgenschemering, morgenstond, ochtendgloren, dageraad, het vertoonen der eerste lichtstrepen in het Oosten, vgl. *moeréh, soebòh,* opp. *sindja, moegréb,* bijv. *padja gadjah* = de valsche dageraad, het bedriegelijke schijnsel dat zich omstreeks 4 uur v.m. vertoont en direct weer gevolgd wordt door duisternis, *padja sadèᵉ* v. Arab. *fadjr aççadiq*) = Aurora, de ware dageraad bij welks verschijning de dag begint, *kilat padja* = het weerlicht bij het aanbreken v. d. dag, *barò moeréh oeröë padja* = ternauwernood was de dageraad aangebroken.

Padjaᵉ, zie *badjaᵉ*.

Padjan, wanneer (vragend vnw. v. tijd), bijv.: *padjan gata tatröih keunòë* = wanneer zijt ge hier gekomen?, *padjan na djitamòng roemòh gata* = wanneer is hij in uw huis gekomen?, *padjan-padjan* = ooit, wanneer ook.

Padjèë, reukhout (door Klinganeezen ingevoerd).

Padjòh, eten, maaltijd houden, nuttigen, ook: treffen, passen, vgl. *makeuën, ròt, seuba* en Mal. *padjoeh* = gulzig eten, vreten, bijv. *djinòë lòndjaᵉ padjòh* = nu ga ik (rijst) eten, den maaltijd nuttigen, *boelòn djipadjòh òh abéh* = mijn rijst heeft hij allemaal opgegeten, *tjitjém njan djipadjòh bòh kajèë* = die vogel eet vruchten, *na oebat geusòᵉ na oebat padjòh* = sommige medicijnen worden (op de huid) gestreken, andere worden gegeten, *njòë pinggan teumpat lònpadjòh boe* = dit is mijn etensbord, *djidjaᵉ padjòh makanan* = hij ging eten, *padjòh boe beungòh* = ontbijt, *padjòh boe seupòt* = avondeten, *tjoeba padjòh* = proeven, *padjòh madat* = opium schuiven, *padjòh ranoeb* = sirih kauwen, *padjòh gadji* = loon trekken, traktement genieten, *padjòh boengòng reunggét* = rente, interest genieten, *padjòh poenggòng* = pederastie uitoefenen (grof, vgl. *meuᵉadòë angkat, meurakan, meuᵉaneuᵉ miët*), *djipadjòh lé koeroeᵉan lhèë plòh djoeïh* = getroffen (lett. opgegeten) door den dertigdeeligen koran, *òh geupeugah meunan han djitém padjòh baᵉ akaj lòn* = toen men dit vertelde wilde het niet in mijn verstand

(mijn verstand wilde het niet slikken), *peunadjōh* = lett. spijs, maar in het spraakgebruik: lekkernijen, snoeperijen, zoetigheden (vgl. *reumò$^{\varepsilon}$*), *peunadjōh thō* = e. s. v. broodachtig droog gebak, *doemna peunadjōh habéh djibōt* = alle mogelijke lekkernijen discht hij op, *poemadjōh* = het eten, de maaltijd, ook: naar lucht happen (zooals bijv. visschen doen), *lheuëh poemadjōh* = na het eten.

Padò$^{\varepsilon}$, verscholen, verborgen, vaag zichtbaar, onduidelijk, aan het gezicht onttrokken, verschuilen, verbergen, keeren (bijv. v. d. wind door een schut te plaatsen), belemmeren v. h. gezicht, bijv. *boeleuën geupadò$^{\varepsilon}$ lé mbōn* = de maan wordt door dauw aan het oog onttrokken, *tapadò$^{\varepsilon}$ lōn niba$^{\varepsilon}$ meunan* = beschut mij voor zoo iets, *poepadò$^{\varepsilon}$* = iets aan het gezicht onttrekken.

Padō$^{\varepsilon}$, I houten of van rotan gevlochten klos waaromheen de lijn gewonden wordt die de visscher gebruikt, vgl. *paroeë$^{\varepsilon}$*, — II vruchtpit, geldstuk, of steen waarmede het *moepadō$^{\varepsilon}$* genaamde knikkerspel wordt gespeeld, vgl. *meutjroe$^{\varepsilon}$*.

Padòë, *hana padòë*, voortdurend, onophoudelijk, vgl. *hana khali, hana soenjòë, hana teudōh, hana reuda.*

Padoem, of *padoeb*, I vrag. telw.: hoeveel? (vgl. Mal. *berapa*, opp. *padit*), bijv. *padoem pòh* = hoeveel uur (slag) is het?, *padoem gò* = hoeveel maal?, *padoem joem* = hoeveel kost het?, *padoem oerò̈ë boeleuën* = de hoeveelste der maand is het?, *padoem na tapèt bòh drieën* = hoeveel doerian's hebt ge geplukt?, *padoem na keubeuëdji* = hoeveel buffels heeft hij?, *padoem dròë oereuëng na di meuseugit* = hoeveel menschen zijn er in de moskee?, — II onbep. telw.: eenige (vgl. Mal. *beberapa*), bijv. *padoem oerò̈ë treu$^{\varepsilon}$* = over eenige dagen.

Pa$^{\varepsilon}$è, de gekko-hagedis.

Pa$^{\varepsilon}$èdah, zie *pa$^{\varepsilon}$idah*.

Pa$^{\varepsilon}$éh (Mal. *pais*), visch, vleesch, of kleefrijst in een pisangblad gewikkeld boven heete asch geroosterd, bijv. *eungkōt pa$^{\varepsilon}$éh* = aldus toebereide visch.

Pa$^{\varepsilon}$èt, zie *èt*.

Pagab, omsingelen, insluiten, vgl. *keupōng, roempò$^{\varepsilon}$*, bijv. *djipagab meukeupōng-keupōng* = zij trachten het (wild) van alle kanten den weg af te snijden.

Pagalō, in *boe pagalō*, een idang gele kleefrijst met toebehooren bij huwelijken v. voorname personen een paar dagen vóór de bruiloft in groote plechtigheid naar het huis v. d. bruid gebracht.

Pagé, zie *pagi*.

Pageuë (Mal. *pagar*), omheining, heg, haag, bijv. *pageuë roemòh (-oemòng, -lampōïh)* = de omheining v. e. huis (*rijstveld, groententuin*), *pageuë koeta* = de omwalling v. e. versterking, *rèt njòë ka geupageuë* = deze weg is al afgesloten, versperd, *inòng pageuë* = de beide verticale stijlen naast de poort v. e. omheining, *prang pageuë* = schijnvertooning waarbij de eene vijandelijke partij quasi iets vernielde of verbrandde wat de andere toebehoorde om daarmede de laatste symbolisch te kennen te geven dat men gekomen was om de aanplantingen en eigendommen v. d. schuldige te verwoesten als van hem geen genoegdoening werd verkregen (vgl. *meulangga*), *poemageuë* = een omheining maken, omheinen.

Pagi, of *pagé*, de dag des oordeels, bijv. *hantòm moerib djilawan goerèë pagi djimeuteumèë dalam nòraka* = ongehoord is het dat een leerling zich tegen zijn leeraar verzet, op den oordeelsdag zal een zoodanige ter helle varen, *keunòng bala pagé* = getroffen door onheil op den dag des oordeels.

Pagoe, zolder, zoldering, vgl. *para, sandéng*.

Pahla (v. Arab. *ʃahāla*), goddelijke

belooning, hemelsch voordeel, vrucht van goede werken, *geunab oeröë pahla meutamah* = den ganschen dag groeit het hemelloon aan.

Pahna, vergankelijk, bijv. *dönja njang pahna* = de vergankelijke wereld.

Pahpòh, zenuwachtig bewegen, onrustig zijn, vgl. *wahwöë.*

Paᵉidah, of *paᵉédah* (v. Arab. *faidah*), nut, voordeel, bijv. *hana paᵉidah* = het levert geen voordeel op, het heeft geen nut, nutteloos, *paᵉidah seulaweuët* = het nut v. h. lofprijzen v. d. Profeet.

Païh, pas, reispas.

Paᵉikō, zie *praᵉikō.*

Paja, moeras, vgl. *boeëng.*

Pajah, moe, vermoeid, lastig, moeilijk, moeite, zwaar, ernstig (ziek), vgl. *hèᵉ, trōᵉ, soesah, soeka,* bijv. *si djih ka pajah that* = hij is al zeer vermoeid, *roegòë ngòn pajah* = onkosten en moeite, *rèt njòë pajah that* = deze weg is zeer moeilijk, *narit pajah tatoepeuë* = voor ons moeilijk te begrijpen woorden, *pajah that beuët koeroeᵉan* = het reciteeren v. d. koran is erg moeilijk, *moepajah dröë,* of *poepajah dröë* = zich vermoeien, zich moeite geven, *djimoepajah keu geutanjòë* = hij heeft zich moeite voor ons gegeven, *peunajah* = inspanning, moeite, ook: geld voor genomen moeite, *djih teungòh pajah* = hij is gevaarlijk ziek (vgl. *djisakét nadaᵉ*).

Pajang, groot net, zegen (in volle zee gebruikt), *moepajang* = op die wijze visschen.

Pajćh, platdrukken, klemmen (bijv. in een suikerrietpers), vgl. *péh, pitjét.*

Pajoe, bepraten, goed maken, paaien, vleien, vgl. *padan,* bijv. *toerōt pajoe* = toegeven (volgen waar men bepraat is), *narit pajoe* = vleiende woorden.

Pajōng, scherm (iets dat schaduw geeft), regen-, zonne-, staatsiescherm (zooals men bij voorname lieden boven de doodkist houdt als deze grafwaarts wordt gedragen, boven den bruidegom als hij in optocht naar de woning zijner bruid wordt geleid, boven de bruid als deze zich na de bruiloft in processie naar de gampōng haars mans begeeft), *gloempang pajōng* = schaduwrijke gloempang-boomen.

Pakaj (Mal. *pakal*), breeuwen (v. e. schip), kalfaten, waterdicht maken, vgl. *djidjaj, dòë, tampaj.*

Pakat, *moepakat* (v. Arab. *moewāfaqat*), overleg, plan, raad, besluit, beraadslaging, onderhandeling, bespreking, overeenkomst, afspraak, raad geven, overleggen, overleg plegen, bepraten, bespreken, besluiten, enz., vgl. *meudjeumaj, meusawarat, meusapat,* bijv. *sipakat,* of *sapeuë pakat* = eenstemmig, één van zin, het eens zijn (vgl. *sisapeuë*), *sipakat peuët sagòë gampōng* = algemeen overleg in de gampōng, *djimoepasaj-pasaj pakat hana djimeudjeumaj* = zij hebben ieder een eigen meening, zijn niet eenstemmig, *òh lheuëh pakat* = toen het overleg afgeloopen was, *òh lheuëh pakat niba radja* = toen de koning zijn raad had gegeven, *djih han djitém moepakat* = hij wil niet overleggen, *tamoepakat ngòn gòbnjan patōt tjit* = het is wel betamelijk dat ge met hem overlegt.

Pakć, twist, *moepakć* = twisten.

Pakèh (v. Arab. *faqih*), wetgeleerde.

Pakhōᵉ, I zie *pakōᵉ,* — II *pakhōᵉ antōᵉ,* onnoozel, dom.

Paki (v. Arab. *faqīr*), vaak in de samenstelling *paki-meuseukin* = (vrome) armen, behoeftigen, zij die trouw hun godsdienstplichten vervullen, zij die werkelijk of voorgewend gebrek aan een religieus leven paren (vgl. *leubè,* opp. *bangsat, pasèᵉ*), *peudjamèë paki* = het onthalen v. e. aantal vrome armen (bij wijze v. verzoening bij een teruggenomen verstooting).

Pakōᵉ, of *pakhōᵉ,* I verleiden, overhalen, verlokken, vgl. *pajoe, padan,* — II *pakhōᵉ, poepakhōᵉ,* iets in elkaar zetten, bijv. *hana salah lōn*

njang poepakhò^{ɛ} = geen schuld treft mij die dit in elkaar zet.

Pakoe, I de varen (plant), bijv. *pakoe gadjah* = een oneetbare varensoort, *pakoe bit* = een eetbare varensoort, — II (touw) draaien, twijnen, vgl. *poeta, poetië, réng, sréng, wéng, gisa, giséng, poeséng, soeé, djalòë, bibeuë,* bijv. *pakoe tapéh* = touw draaien v. klappervezels.

Pakòn, I vrag. vnw.: waarom?, hoe komt het dat? (vgl. *peuë sabab*), bijv. *pakòn meunan* = hoe komt het zoo?, *pakòn kamòë* = waarom huil je?, *pakòn takheun meunan* = waarom zegt ge aldus?, *pakòn gata njang djeuët moemeunòë* = waarom is het dat ge in dezen toestand gekomen zijt?, *pakòn tamè batjoet that* = waarom brengt ge zoo'n klein beetje?, *pakòn hana tadja^{ɛ} baròë* = hoe komt het dat ge gisteren niet gekomen zijt?, *pakòn gata hana tadja^{ɛ}* = waarom gaat ge niet heen?, *haj pakòn meunan gata poetjat* = wat hebt ge dat ge zoo bleek ziet?, *pakòn takòh idja njan* = waarom snijdt ge dat kleed stuk?, — II voegw.: waarom, bijv. *hana djitém peugah pakòn djipòh adòëdji* = hij wil niet zeggen waarom hij zijn jongeren broeder gedood heeft.

Pakri, of *pakriban,* hoe?, op welke wijze?, op wat voor manier?, vgl. *paban,* bijv. *pakri lakoe* = hoe moet er gehandeld worden?, *pakri lòntoekri* = hoe zou ik weten hoe?, *pakriban roepa* = hoe ziet het er uit?, *pakriban geutanjòë djinòë* = wat moeten wij nu aanvangen?, *pakriban é^{ɛ} oe ateuëh* = hoe komt men boven?, *pakriban teuma djinòë* = hoe is het ermee gesteld?

Pala, boom en vrucht (*ba^{ɛ}-, bòh*) v. d. notemuskaat.

Pala^{ɛ} (v. Arab. *falak*), hemel, hemelgewelf, *èleumèë pala^{ɛ}* = sterrenkunde, astronomie.

Palang, of *poepalang,* iets dat dient tot afsluiting, dwarsboom, dwarsbalk, grendel, schutting, heining, bijv. *palang mòn* = de tot afsluiting dienende omwanding v. e. put.

Palawan (Mal. *pahlawan*), ridder, held, voorvechter, bijv. *Djoehan palawan* = naam v. e. hikajat-held, ook titel v. Teukoe Oema na zijn onderwerping aan het Gouvernement in 1893.

Palèë (Mal. *paloe*), ijzeren hamer, vgl. *noega, lantoej,* bijv. *djiseukò^{ɛ} ngòn palèë beusòë* = hij sloeg met een ijzeren hamer.

Paléh (Mal. *palis*), ongelukkig, rampzalig, ellendeling, ongeluk, vgl. *tjilaka, malang, sõm,* opp. *toeah,* bijv. *oereuëng paléh* = ongeluksvogel, *lawan paléh meutoeah* = tegenover ongeluk staat geluk, *si geupòh paléh* = ellendig galgebrok!, *kaphé paléh* = ongelukkige ongeloovige!, *kah aneu^{ɛ} paléh* = jij bent een ongelukskind, *paléh inòng hana lakòë paléh nanggròë la^{ɛ}lém radja* = ongelukkig de vrouw die geen man heeft, ongelukkig het land waar de vorst een despoot is, *paléh blang han djeuët padé paléh glé han djeuët nala* = ongelukkig het rijstveld waar de rijst niet gedijt, ongelukkig het bergland waar de gierst niet tiert.

Paléng, wenden, keeren, zwenken, afwenden, *lajeuë paléng* = achterzeil.

Palét, omwinden, omwikkelen, omsnoeren, om iets heen strengelen, vgl. *lilét,* bijv. *dòng moepalét gaki* = met één been opgeheven en tegen het andere gekruist staan.

Palèt-palòt, tobben, rust noch duur hebben.

Paleuët, of *paleuët djaròë,* handpalm, *si paleuët* (als lengtemaat) = de breedte der handpalm beneden de vier vingers zonder den duim, *idja oebit paleuët* = een stukje goed zoo klein als de handpalm (soms bescheidenlijk gezegd om een stuk geweven goed aan te duiden dat men iemand als lendenkleed ten geschenke geeft), *sabòh paleuët* = zooveel als men in de geopende hol-

le hand kan houden (vgl. *sitjeukoeë*), *paleuët teulinteuëng lõnlakèë doe^{e}a* = mijn handpalmen zijn naar boven gericht om te bidden.

Palikat, Palikat, of Paliakatta op de Z.O.-kust v. Voor-Indië, *idja palikat* = de bekende geruite kain's v. d. gelijknamige plaats afkomstig.

Paloe, slaan (met een stok of ander voorwerp), bijv. *geupaloe gõng mangat boenjòë* = men slaat op de gong aangenaam is het geluid.

Palòë (Mal. *pali*), beletten, belemmeren, verhinderen, beletsel, verhindering, *poemalòë*, of *seumalòë* (Mal. *pemali*) = verboden (voor gebruik of betreding), taboe, vgl. *pantang*, bijv. *boeët njan ka palòë han djeuët taboeët lé* = dat werk is al verstoord ge moet het maar niet overmaken, *meunjò moepalòë beu^{e}akhé djiteuka* = als er beletsel is dan kome hij maar telaat, *moepalòë* = omkomen, *geunab oeröë dji^{e}ingat keu dalém ka moepalòë* = steeds dacht zij aan haar broers die omgekomen waren.

Palõh, I houten ring of raam waarop het vel v. e. tamboerijn gespannen is, het lichaam (de buik) v. e. trom (*palõh rapa^{e}i, palõh geundrang*), *loengkèë keubeuë njòë moepalõh rapa^{e}i* = de horens van dezen buffel zijn als de houten ring v. e. tamboerijn (d.w.z. sterk gebogen bovenwaarts gekeerd), — II vlakte, laagte, vallei, dal, moeras, vgl. *pantòn, lhõ^{e}, loengkië^{e}*, bijv. *dji^{e}é^{e} glé djitrõn palõh* = zij klommen bergen op daalden neer in de vlakten.

Palõng, lange gootvormige bak, trog, ruif, voederbak (voor het vee), waterbak, holle boomstam, goot, buis (als aquaduct), vgl. *salõran, poeëb, grõng-grõng*, bijv. *djalõ moepalõng hana gèt reudjang karam* = een prauw die sterk uitgehold is (dus te smal is) is niet goed die kan licht omslaan.

Palõt, *moepalõt*, dooreengestrengeld, in de war (v. touw of garen), verward, ingewikkeld (vgl. *moepalét, meukalõt, meutjhoeët*), bijv. *djiprang kalang kalõt moepalõt ra^{e}jat* = een heftige strijd ontstond waarbij de onderdanen een verward kluwen vormden.

Pana, zie *panè*.

Panah, boog, met een boog schieten, *aneu^{e} panah* = pijl, *peuté^{e} aneu^{e} panah*, of *peulheuëh panah* = een pijl afschieten, *peukeunòng ngòn sigò panah* = met één pijlschot treffen.

Panaïh, I boom en vrucht (*ba^{e}-, bòh-*) v. nangka (Artocarpus integrifolia, L. f.), — II in *oedjeuën panaïh* (Mal. *oedjan panas*), zachte regen bij zonneschijn, kermis in de hel.

Panam (Mal. *pandam*), een plastische stof die men verkrijgt door hars (*malò*) met was te koken onder toevoeging v. olie (gebruikt om heften te bevestigen en door goudsmeden voor het instempelen v. figuren in het goud).

Pandang, aanschouwen, aanzien, oplettend kijken naar, aankijken, beschouwen, bezien, een blik werpen op, ook: op een doel aanleggen, vgl. *takat, kalõn, ngiëng*, bijv. *pandang oeröë* = het zonnelicht aanschouwen, *koepandang djén, djén pi djiminah* = ik kijk naar de djén's en de djén's verwijderen zich (uit een bezweringsformulier), *moemandang* = staren, *ba^{e} lõnpandang* = naar het mij toeschijnt.

Pandé, I (Mal. *pandai*), knap, bekwaam, bedreven, begaafd, kundig, vaardig, meester in een kunst, in staat tot, handwerksman, iemand die een ambacht verstaat, baas (spec. smid), vgl. *oetõïh, djeuët*, bijv. *pandé beusòë* = ijzersmid, *pandé meuïh* = goudsmid, *dapoe pandé* = smidsoven, *teumpeuën pandé* = smederij, — II (Mal. *pandir*), onnoozel, dom, bijv. *pa^{e} pandé* = de onnoozele (vgl. *beubaj, beuna^{e}, boedõ, bingòng, doengèë, dòë até, ngeut, tahe*).

Pandita, of *panita* (Mal. *pendéta*),

wijze, geleerde, geestelijke, vgl. *siah, oelama,* bijv. *narit pandita* = het gezegde v. e. wijze.

Pandjòë, *ba*ᵉ *pandjòë,* de kapokboom, *gapeuëh pandjòë* = de kapok, watten.

Panè, of *pana,* van waar?, waarvandaan?; duidt ook verwondering, verbazing, ongeloof aan (vgl. Mal. *manah bolih*): hoe zou het mogelijk zijn dat!, hoe kunt ge dat nog vragen!, hoe komt ge eraan!, het mocht wat! enz., bijv. *gata panè,* of *panè tadja*ᵉ, of *gata panè tateuka* = waar komt ge vandaan?, vanwaar zijt ge gekomen?, *panè-* (of *pana-*) *oebé* = hoe groot?, *panè nanggrò̤ëdji* = uit welk land is hij afkomstig?, *panè-* (of *pana-*) *èt-,* of *panè èt hat-,* of *panè èt na-,* of *pa*ᵉ*-èt na djara*ᵉ = hoe? (lang, hoog, ver, enz. is het maar), *panè-* (of *pana-*) *òh-,* of *panè òh hat-,* of *panè òh na-,* of *pa*ᵉ*òh na djara*ᵉ = hoe? (lang, hoog, ver, enz. is het wel), *panè hat geutanjòë tatrōïh keudéh* = hoe laat zijn we daar?, *panè siribèë meung sireutōïh pi tan* = het mocht wat duizend (uitdrukking v. ongeloof) zelfs honderd zijn er niet, *panè djipoebeuët* = hoe zou hij onderwijs geven (uitdrukking v. verbazing).

Panèë (Mal. *panau*), vlekken op de menschelijke huid, vgl. *gloem, djloem, leuki.*

Paneuᵉ (Mal. *péndé*ᵉ), kort, klein, vgl. *singkat, èt,* opp.: *panjang,* bijv. *badjèë paneu*ᵉ *djaròë* = een baadje met korte mouwen, *siloeeuë paneu*ᵉ = een korte broek, *idja pinggang paneu*ᵉ = een heupdoek welke tot even boven de knieën reikt, *poepaneu*ᵉ = bekorten, kort maken, *kajèë njòë leupaïh panjang patōt tapoepaneu*ᵉ = dit stuk hout is al te lang het is goed dat gij het korter maakt, *poepaneu*ᵉ *boeët* = het werk bekorten.

Pang (verkorte vorm v. *panglima*), komt vóór eigennamen voor, bijv. *Pang Pasi, Pang Bintang,* enz.

Pangè, een in het wild groeiende boom (*Pangium edule,* Reinw.) uit welks zaden een goede bakolie wordt bereid.

Panggang, roosteren (v. vleesch of visch) aan een braadspit, vgl. *dadeuëng, lajō, lheuë, deudaïh,* bijv. *manòᵉ panggang* = geroosterde kip, *eungkōt panggang* = visch tusschen een aan het uiteinde gespleten bamboe geknepen boven het vuur geroosterd.

Panggé (Mal. *panggil*), roepen, aanroepen, ontbieden, bijv. *ka teupanggé ba*ᵉ *rahmat-ōlah* = lett.: geroepen tot de genade Gods, d.i. overleden, dood, gestorven, *geupanggé meuntrò̤ë ba*ᵉ *pòteu oe dalam* = de vorst ontbood den minister naar het paleis, *rōh teupanggé* = mede ontboden.

Pangkaj (Mal. *pangkal*), begin, begin v. e. onderneming, dus: kapitaal, bedrijfskapitaal, voorschot, hoofdsom (tegenover de rente : *oedjōng*), inkoopsom (tegenover de winst = *laba*), leeftocht, ook: regelaar, chef, hoofd (vgl. *ba*ᵉ, *oelèë, peutoeha*), bijv. *peutoeha pangkaj* = voorschotverstrekker, geldschieter (v. e. peperkolonie), *pangkaj ratéb* = het hoofd v. e. ratéb, *pangkalan* = lett.: beginplek, d.i. de plaats waar een rivier begint bevaarbaar te worden en dus de handel tusschen boven- en benedenland tevens begint, aanlegplaats, landingsplaats, *lōn keumeung dja*ᵉ *meukat pangkajlōn na siplōh reunggét* = ik ga uit handeldrijven ik heb een aanvangskapitaal van 10 rijksdaalders, *pangkaj tan lōn mè* = leeftocht heb ik niet meegenomen.

Pangkalan, zie *pangkaj.*

Pangkat, rang, ambt, betrekking, bediening, staat, graad, waardigheid, vgl. *meureutabat, nama, deureudjat,* bijv. *oereuëng moepangkat* = zij die een rang, ambt, of bediening vervullen, *peutimang pangkat* = een ambt vervullen.

Pangkèë, in den gebogen arm dragen

(zóó dat de vracht ligt in de bocht v. boven- en onderarm), bijv. *kajèë sipangkèë* = een armvracht hout, *pangkèë keumoedòë* = de plaats waar men het roer in vastzet.

Panglima, bevelhebber, aanvoerder, hoofdman, overste, chef, bijv. *panglima doea plòh doea* (*moekim*) = hoofd der XXII moekim's (*Panglima Pòlém*), *panglima pawang,* of *panglima la*$^{\varepsilon}$*ōt* = chef v. e. pawang-gilde, *panglima gadjah* = persoon die specialiteit is in het jagen op olifanten, *panglima prang* = veldoverste, *panglima kawōm* = hoofd v. e. geslacht.

Pangoelèë (Mal. *penghoeloe*), hoofd, heer, leidsman, hoogvereerde titel v. d. Profeet, ook: aanspraakwoord voor sajèt's (vgl. *habib*), bijv. *Pangoelèë geutanjòë nabi Moehamat* = onze hoogvereerde Heer de profeet Mohammed, *Pangoelèëteu* = onze Heer, leidsman, *ka*$^{\varepsilon}$*ōj keu Pangoelèë* = gelofte aan den Profeet, *hadjat batjoet keu Pangoelèë* = een kleinigheid ter eere v. d. Profeet.

Pangsa, vakjes, partjes waarin sommige vruchten zijn verdeeld (bijv. doerian), vgl. *oelaïh.*

Pangsan, bewusteloos, flauw gevallen, in onmacht gevallen, bezwijmd, vgl. *pitam,* bijv. *reubah pangsan* = flauw vallen, *teungeut pangsan* = in diepen slaap liggen.

Pangsië, of *pansië,* een toespeling op iets of iemand maken, zinspelen, vgl. *ta*$^{\varepsilon}$*wi.*

Panika (Mal. *pendékar*), (door bedrevenheid in het schermen) niet te raken, niet te treffen, bijv. *êleumêë panika* = de geheime wetenschap waardoor men bewerkt dat men in het gevecht niet getroffen wordt, *tjaròng panika* = knap, bedreven in voormelde wetenschap.

Panita, zie *pandita.*

Panjang (Mal. *pandjang*), lang, ver (opp. *paneu*$^{\varepsilon}$, *singkat*), bijv. *sikin panjang* = de lange sikin (zwaard, het gewone Atjèhsche vechtwapen), *badjèë panjang djaròë* = baadje met lange mouwen, *siloeeuë panjang* = broek met lange pijpen, *idja pinggang panjang* = heupdoek welke lang (tot beneden de knieën afhangend) wordt gedragen, *sipanjang rèt* = den heelen weg langs, *panjang djaròë,* of *pantaïh djaròë* = lett. lange, snelle vingers, d.i. diefachtig, *njòë òh panjang, njan òh panjang, djéh òh panjang* = te dezer, te dier, te gener hoogte of lengte (v. ruimte of tijd, vgl. *hat*), *panjang narit* = lang van stof, *poepanjang* = verlengen, langer maken, *peunanjang* = lengte.

Panjòt, lamp, licht, vgl. *lampoe, tanglōng,* bijv. *panjòt dòng* (*-gantoeng*) = staande (hangende) lamp, *panjòt tanòh* = aarden lampje, *panjòt teumaga* = lampje v. koper, *panjòt dama* = damarkaars (vgl. *soelōh dama*), *panjòt tjirië*$^{\varepsilon}$ = trekpotvormig lampje, *tōt panjòt* = licht aansteken, *peulōn panjòt* = licht uitdoen.

Pansië, zie *pangsië.*

Panta, *moepanta,* e. s. v. knikkerspel gespeeld met een halfbolletje v. hoorn of ivoor of met een eenigszins afgeslepen pinangnoot (*bòh panta*), vgl. *meukatò*$^{\varepsilon}$, *meugatò*$^{\varepsilon}$.

Panta$^{\varepsilon}$, met geweld ergens in drijven, in duwen, vgl. *pasòë,* bijv. *geupanta*$^{\varepsilon}$ *oe dalam apoej nòraka* = geduwd in het hellevuur.

Pantaïh (Mal. *pantas*), vlug, spoedig, snel, rap, gezwind, handig, behendig, vgl. *sigra, bagaïh, reudjang, poej, tadjam,* opp. *meulè*$^{\varepsilon}$, bijv. *pantaïh djaròë* = steelsch, diefachtig, *aneu*$^{\varepsilon}$ *lōn ka pantaïh djiploeëng* = mijn kind loopt al vlug, *pantaïh lagèë kilat* = snel als de bliksem, *tadeungò pantaïh* = luistert fluks!

Pantang, verboden (volgens de adat), onder een ban liggend, verbod, verbodsbepaling, vgl. *poemalòë,* bijv. *pantang toedjōh oeròë* = 7-daagsche pantangperiode (7 dagen allerlei verbodsvoorschriften in acht

nemen), *poepantang* = een pantang instellen, pantang verklaren, onder ecn ! n leggen.

Panté (Mal. *pantai*), zee-, rivier-, meeroever, vgl. *pasi*, bijv. *teusreuëng ba*ᵉ *panté* = vastraken aan den oever.

Pantèn, zie *pantòn*.

Panténg, verspreid, bijv. *panténg-panteuëng* = overal verspreid (vgl. Mal. *pontang-panting*), *panténg-panteuëng sabòh-sahò* = verspreid in verschillende richtingen.

Panteuë, stellage, platvorm op stijlen, rak, krib, ruif, vgl. *prataïh*.

Panteuëng, zie *panténg*.

Pantja, I een geteekend of geschreven kruis ter afwering van booze geesten, ook: kruiselings, elkaar kruisend, gekruist, *moepantja* = elkaars kracht beproeven door de vingers van elkaars rechterhand kruiselings in elkaar te haken, *gaseuë roemòh moepantja* = de hoofddaksparren v. e. huis staan kruisvormig op elkaar (kruisen elkaar), *peuët pantja indra* = de vier windstreken, — II vijf, veel, verschillende (*in* samenstellingen), bijv. *pantja indra* = de vijf zintuigen, *pantja lima* = handgreep, *pantja lògam* = vijf metalen, *pantja warna* = vijfkleurig (ook: *pantja ròna*), — III met een straal uitspuiten (vgl. Mal. *pantjar*), bijv. *pantja iëᵉ* = staande urineeren (vgl. *tòh iëᵉ sara dòng*).

Pantjé, *moepantjé*, naar beneden uitspuiten (vgl. Mal. *pantjoer*).

Pantjoeri, dief, vgl. *oereuëng tjeumeutjoeë*, bijv. *ka geudròb pantjoeri lé gòbnjan* = hij heeft den dief al gevangen, *oereuëng boenòë njeumlõn pantjoeri* = de man van zooeven was geloof ik een dief, *pòh pantjoeri* = den dief doodslaan, *peusah pantjoeri* = de juistheid v. d. diefstal ter plaatse constateeren, *baᵉ moepat areuta dilèë doedòë nibaᵉ njan tadjaᵉ peunjata pantjoeri* = laat eerst blijken waar het (gestolene) goed zich bevindt daarna kunnen wij naar den dief gaan zoeken, *bintang pantjoeri* = de planeet Venus als avondster (vgl. *bintang roesa*).

Pantjõng, *moepantjõng*, met een punt vooruitstekend, spits, vgl. *mantjõng, rantjõng, lantjõng*.

Pantòn, of *pantèn*, vlakte, dal, laagte, vallei, vgl. *padang, data, palõh, lhõᵉ, loengkiëᵉ*.

Pantõn, gedichten die voorgedragen worden in het verkeer der minnenden, bij officieele redevoeringen, bij sadati-spelen, bij de wieg, enz., vgl. *sjaᵉé*, bijv. *pantõn meukarang* = gesprekken in pantoen-vorm, *moepantõn* = pantoen's zingen.

Paᵉòh, zie *òh*.

Paᵉõh, e. s. v. wilde mangga, *paᵉõh djanggi* = de z.g. coco de mer, of dubbelnoot (Lodoicea callipyge, Comm.), die een enkele maal aan het strand aanspoelt en een gezocht ingrediënt vormt voor sommige medicijnen.

Paᵉõn, het Engelsche of Turksche „pond" (soms tot borstspeld gemaakt), bijv. *paᵉõn Èseutambõj* = het Turksche pond.

Paᵉõt, I verbogen, krom getrokken, — II het doen wenden v. e. bootje met een roeispaan.

Papa, arm, behoeftig, ellendig, vgl. *gasiën, meuseukin, paki*.

Papeuën (Mal. *papan*), plank, bijv. *papeuën kreunda* = planken v. e. doodkist, *papeuën khõb* = de beide planken die soms bij wijze v. afdak op het graf worden geplaatst als geen grafkamer wordt gebruikt, *tarah papeuën* = planken bekappen.

Para, I zoldering (onder het dak), horde, rasterwerk, vgl. *sandéng, pagoe*, — II ronde vormschijf v. gebakken aarde met cylindrisch handvat.

Paraᵉ, onderscheid, verschil, bijv. *laᵉén paraᵉ nibaᵉ dilèë* = het is een groot verschil met vroeger.

Parang, hakmes, *parang dapoe* = keukenhakmes, ook: volgeling, hulp

(vgl. *ngòn, oereuëng sadjan, rakan*), *parang tarah badjòë* = kapmes om een keg of wig te bekappen, *parang poeténg* = kapmes zonder heft, *parang poentõng* = kapmes zonder punt, *parang tjandòng* = kapmes waarbij de punt dakvormig toeloopt waardoor het lemmet tegen beschadiging beschermd is, *parang leunté*$^{\varepsilon}$ = kapmes waarbij het lemmet opwaarts gebogen is, *parang sadeuëb* = kapmes waarbij de punt haakvormig is gekromd (vgl. *moendõ*$^{\varepsilon}$).

Paré$^{\varepsilon}$ (Mal. *parit*), gracht, sloot, vaart, kanaal, greppel, waterleiding, vgl. *loeëng*.

Paré$^{\varepsilon}$**sa** (Mal. *periksa*), onderzoeken, navraag doen, vgl. *sasat, sidé*$^{\varepsilon}$, *soedi, soe*$^{\varepsilon}$*euë*, enz., bijv. *djipàré*$^{\varepsilon}$*-sa ba*$^{\varepsilon}$ *oereuëng tjeumeutjoeë masséng-masséng* = hij ondervroeg de dieven een voor een elk afzonderlijk, *boeët njan teungòh geuparé*$^{\varepsilon}$*sa lé radja* = die zaak wordt juist door den vorst onderzocht.

Pari, e. s. v. geesten (evenals de djén's), bijv. *meuligòë sadjan djén pari ba* = het paleis droegen djén's en pari's achterna.

Parò, heesch, schor, vgl. *meugrèë-grèë*, opp. *njaréng*.

Paròë (Mal. *pari*), rog, *bintang paròë* = lett. rog-ster, d.i. het Zuiderkruis (vgl. *bintang glajang toekòng*), *paròë bintang* = pijlstaartrog, *paròë kleuëng*, of *paròë djoehang* = hoornrog.

Paroeë$^{\varepsilon}$, klos voor het opwinden v. hengeltouw, vgl. *padõ*$^{\varepsilon}$.

Paroej, schoonbroeder, schoonzuster (de echtgenoot v. e. jongere zuster, of de echtgenoote v. e. jongeren broeder, vgl. *toemoeda*), *sibang paroej* = echtgenooten v. broeders of zusters tegenover elkander.

Parõh, I opdrijven, wegjagen, verjagen, bijv. *makén lõnparõh makén djiréwang* = hoemeer ik ze wegjaag (de kippen) hoe gauwer ze terugkomen, *parõh keubeuë* = opdrijven v. buffels (bijv. door een rijstveld om het plantklaar te trappen), *djén parõh kaphé* = geesten verjoegen de ongeloovige[n] *oereuëng poemarõh* = drijver, jager, — II bek (v. e. vogel), snavel, vgl. *babah*, bijv. *tjitjoet Djoedah Nabi seurapa loerõh ngòn boelèë patah ngòn parõh* = de struisvogel werd getroffen door den vloek v. d. Profeet zijn veeren vielen af zijn snavel brak.

Paròt, vrouwelijk schaamdeel, vagina, vgl. *meunalèë, poekòë, teuna*$^{\varepsilon}$, *nab, bròt, pè*$^{\varepsilon}$, *apam*.

Parõt, litteeken, schram, vgl. *laweuët, prõ*$^{\varepsilon}$, bijv. *parõt hana meuri lé* = het litteeken is niet meer te zien.

Pasa$^{\varepsilon}$, houten pen, bout, nagel, stift.

Pa$^{\varepsilon}$**sa,** I de gunstige tijd voor iets, op het goede oogenblik, bijv. *pa*$^{\varepsilon}$*sa meulajeuë* = de goede tijd om uit te zeilen, *han djeuët tapeutréb taprèh pa*$^{\varepsilon}$*sa* = ge moogt niet uitstellend wachten op het gunstige oogenblik, *jõh na pa*$^{\varepsilon}$*sa* = de tijd is gunstig, *reumbang pa*$^{\varepsilon}$*sa* = juist de goede tijd voor iets, — II dwang, geweld, dwingen, noodzaken, forceeren.

Pasah (v. Arab. *fasch*), huwelijksontbinding, echtscheiding door den rechter op den eisch v. d. vrouw, *hoekõm pasah* = het Moslimsche echtscheidingsrecht.

Pasaj (v. Arab. *façal*), hoofdstuk, artikel, onderdeel, paragraaf, ook: betrekking hebbende op, betreffende, bijv. *pasaj oereuëng meukeureudja* = voorschriften aangaande het huwelijk, de huwelijksgebruiken, *moepasaj-pasaj pakat hana meudjeumaj* = ieder een eigen meening hebben, niet eenstemmig zijn.

Pasang, paar, stel, wedergade, evenknie, ook: spannen, aanspannen, vgl. *djoedõ*, bijv. *gleuëng gaki sipasang* = een paar voetbanden, *timang pasang* = precies in evenwicht, elkaar niets toegevend, aan elkaar gewaagd, elkaars evenknie of pendant, *pasang goeda* = de paarden optuigen, aanspannen.

Pasè, de Pasè-streek (n.l. de geheele landstreek tusschen de Kroeëng Peusangan en de Kroeëng Djambõ Ajé).

Pasè[ɛ] (v. Arab. *fâsiq*), van slechten levenswandel, van ongodsdienstigen handel en wandel, goddeloos, zondig, vgl. *bangsat*, opp. *leubè, paki*, bijv. *oereuëng pasè*[ɛ] = een Godloochenaar.

Pasèh (Mal. *pasih*), welsprekend, *pasèh lidah* = van tong welsprekend.

Pasét (v. Arab. *fâsid*), bederven, vernietigen, te gronde richten, dwarsboomen, ongeldig (v. e. rechtshandeling).

Paseuëng (Mal. *pasang*), vloed v. d. zee, wassen v. h. water, opkomen v. h. water, bijv. *ië paseuëng tamòng djalõ* = het vloedwater komt in de kano.

Pasi (Mal. *pasir*), zeestrand, zand, vgl. *panté, teupi*, bijv. *abèë pasi* = stuifzand, *teulangga oe pasi* = stranden.

Pasoe, aarden pot, kom, bijv. *pasoe saka* = kegelvormige aarden pot met een gat in den bodem waarin de ingedampte suikerstroop wordt gedaan opdat het vocht daaruit druipt en de suiker kan stollen.

Pasõë, zie *asõë*.

Pasõng, blok voor gevangenen of krankzinnigen, vgl. *neunòh*, bijv. *pasõë oereuëng poengò lam pasõng* = een krankzinnige in het blok opsluiten.

Pat (uit *teumpat*), I (zelfst. naamw.) plaats, bijv. *djeuëb pat* = overal, op alle plaatsen, *sapat* = één plaats, dezelfde plaats, ook: ergens (zie aldaar), *njõë pat* (*njõë leupat*), *njan pat* (*njan leupat*), *djéh pat* (*djéh leupat*) = hier, daar, ginds, *na djéh pat* = daar ginds is het, *doempat* = overal, — II (vragend bijw. v. plaats) waar?, op welke plaats?, vgl. *tòh, hò ka*, bijv. *pat alèh euntjiënlõn* = waar is toch mijn ring?, *pat djidoeë*[ɛ] = waar zit (of woont) hij?, *pat lõntoeëng* = waar zou ik het vandaan hebben?, *pat kakeubah atékeu* = waar heb je je hart gelaten?, *pat nanggröëteu* = waar is uw land?, *pat tatjò*[ɛ] = waar hebt ge het gehaald?, *dipat* = waar?, — III (onbep. bijw. v. plaats) waar, alwaar, waar ook, bijv. *pat tapeudoeë*[ɛ] *lõn lõndoeë*[ɛ] *tjit* = waar ge mij ook plaatst daar wil ik wonen (zitten), *pat njang kamòë sòm moepeugah ba*[ɛ] *gata* = waar wij het verborgen zullen hebben zullen wij je zeggen, — IV in de samenstellingen: *moepat, toepat* (= weten waar) en *barangpat* (zie bij *barang*), bijv. *gampõngdji moepat nandji meusòë* = zijn woonplaats en zijn naam zijn bekend, *ba*[ɛ] *moepat areuta dilèë* = laat eerst blijken waar het goed zich bevindt, *ka moepat djeunòë* = is het nu gebleken waar het is?, *roemòh gòbnjan tatoepat lé gata* = weet ge waar zijn huis staat?, *ka lõntoepat djidoeë*[ɛ] = ik weet al waar hij zit.

Patah, gebroken, verbroken, afgebroken, doorgebroken, geknakt, stuk, fractuur, ook: hulptelw. voor woorden of gezegden, vgl. *wiët, beukah, pitjah, bitjah, kra*[ɛ], bijv. *patah gakidji* = zijn been is gebroken, *beudé patah* = lett. doorgebroken geweer (omdat het niet met een beugel wordt geopend maar door een knik naar beneden), geweer met wigsluiting, *lõnkeumeung teumanjòng sabòh patah ba*[ɛ] *dròëneu* = ik wil u een kleine vraag doen, *narit lhèë patah* = drie woorden of gezegden.

Patam, in *patam dhòë* = gouden voorhoofdstooisel.

Patanilam, *idja Patanilam* = e. s. v. Vóór-Indische batik-doeken.

Patè, pakje, bundeltje (in droge bladeren gewikkeld), bijv. *sabòh patè asam soenti* = een pakje gedroogde en gezouten blimbing.

Paté[ɛ], I (Mal. *pati*[ɛ]), slaaf, ik (alleen in de literatuur of bizonder plechtige spreektaal), bijv. *bahlé paté*[ɛ]

tanjòng ba$^{\varepsilon}$ *ma paté*$^{\varepsilon}$ = laat ik het aan mijn moeder vragen, — II (Mal. *bati*$^{\varepsilon}$) gebatikt, bijv. *idja paté*$^{\varepsilon}$ = een gebatikt kleedje, *tangkoelõ*$^{\varepsilon}$ *paté*$^{\varepsilon}$ = een gebatikte hoofddoek, *paté*$^{\varepsilon}$ *Peutawi* = Javaansche batik's.

Patéh (Mal. *patih*), volgzaam, gehoorzaam, vertrouwen, opvolgen, gelooven, vgl. *peutjaja, tèëwakaj*, bijv. *patéh inòng* = zijn vrouw gehoorzamen, *hana patéh djandji* = de overeenkomst niet nakomen, *patéh narit gòb* = geloof hechten aan de praatjes v. d. menschen, *gòbnjan hana geupatéh narit geutanjòë* = hij schenkt aan onze woorden geen vertrouwen, hij geeft aan onze woorden geen gehoor, *peuë njang neukheun lé nabi kaphé hana djipatéhneu* = wat de profeet ook zeide de ongeloovigen wilden niet naar hem hooren, *poematéh* = volgzaam, *djipatéh peungadjaran koedji* = hij gaf gehoor aan de vermaningen zijns vaders, *tapatéh peuë njang djikheun* = wij vertrouwen wat zij zeggen, *han tapatéh tipèë tjèëtan* = luister niet naar duivelsche listen, *wadjib tapatéh Alah ngòn Nabi* = het is plicht te vertrouwen op God en den Profeet.

Paténg, houten pinnen die in een boom geslagen worden om er tegen op te kunnen klimmen.

Pateuën, halfrijp, halfwassen, vgl. *moeda, poeté*$^{\varepsilon}$, *badjé*$^{\varepsilon}$, *batat*, bijv. oe *pateuën* = halfrijpe klapper (als het water reeds te drinken is), *leubè pateuën* = een halfwassen (niet volwaardige) leubè.

Pateulõn (ons „pantalon"), mannenbroek welke van voren met knoopjes gesloten wordt.

Pateunòm (Patnam = Negapatnam op de O.-kust v. Voor-Indië), *idja pateunòm* = e. s. v. Voor-Indische batikdoeken.

Pati geuroedoe, cfm. *geuroedoe*.

Patihah (v. Arab. *fātiḥah*), het eerste hoofdstuk v. d. Koran, vgl. *aleuham*.

Patimah (v. Arab. *Fāṭimah*), Mohammed's dochter (die met ^{c}*Ali* gehuwd was), *roempōt Patimah* = de roos v. Jericho.

Patisah, e. s. v. lekkernij.

Patja$^{\varepsilon}$, spit, braadspit, bijv. *eungkōt sipatja*$^{\varepsilon}$ = een speetje vischjes (vgl. *tjoetjò*$^{\varepsilon}$).

Patjah, voor alles gebruikt, niet ontzien (en daardoor volgens de bestemming onbruikbaar geworden), bijv. o.a. gezegd v. e. plaats waar vroeger geesten waren maar waar zij nu door het drukke verkeer niet meer zijn, v. e. scheermes dat niet genoeg is ontzien en daarom nu bot is, van een weg die door het drukke verkeer geheel afgereden is, enz.

Patjaj (Mal. *patjal*), of *patjaj njang hina,* aanduiding v. d. 1e pers.: ik (vooral in de litteratuur of bizonder plechtige spreektaal), vgl. *paté*$^{\varepsilon}$, *saki*.

Patjang (Mal. *pantjang*), paal, staak.

Patjat, kleine springbloedzuiger.

Patjih, I schelp, — II e. s. v. spel met schelpjes op een kruisvormig bord of geborduurden lap met vakken gespeeld, *moepatjih inòng* = e. s. v. knibbelspel, vgl. *meugeuti*.

Patjò$^{\varepsilon}$, houten grendel v. e. deur.

Patjõ$^{\varepsilon}$, bamboekoker (bijv. om water te halen, om er arèn-sap in te verzamelen, enz.), vgl. *glòng*.

Patjoeën, stiefvader.

Patjrèt, *moepatjrèt,* spatten, spuiten, spuit, vgl. *tjrèt*.

Patò$^{\varepsilon}$, de haan v. e. geweer, *beudé moepatò*$^{\varepsilon}$ = geweer met haan, voorlaadgeweer.

Patoeë$^{\varepsilon}$, *moepatoeë*$^{\varepsilon}$ (Mal. *patoe*$^{\varepsilon}$), pikken, bijten, *patoeë*$^{\varepsilon}$ *manò*$^{\varepsilon}$ = pikken v. e. kip.

Patõng, pop, beeld, afbeeldsel, bijv. *patõng beurahla* = afgodsbeeld, *moeka patõng* = masker, *reunggèt patõng* = Spaansche dollar met beeltenis.

Patōt, betamelijk, behoorlijk, gepast, geschikt, voegzaam, oorbaar, billijk,

redelijk, zich eigenen voor, vgl. *teureutib, reusam, laja$^{\varepsilon}$, meudjeulih, mèë, lakoe*, bijv. *hana patõt* = onbehoorlijk, niet passend, *oereuëng patõt* = de notabelen, *tamoepakat ngòn gòbnjan patõt tjit* = het is wel betamelijk dat ge met hem overlegt, *peuë njang patõt oebat* = wat eigent zich voor genezing?, *toetõ njang han patõt* = ongepaste taal.

Patra, boor.

Patròë (Mal. *pateri*), soldeeren, *peunatròë* = soldeersel.

Pawang, deskundige gids, geleider, baas, kenner v. d. geheime wetenschappen (dienstig tot het uitoefenen v. eenig bedrijf te land en te water), vgl. *goeroe*, bijv. *pawang oeteuën*, of *pawang rimba* = deskundige gids bij het zoeken v. boschproducten, *pawang oenòë* = deskundige in en gids bij het zoeken v. bijennesten en het verkrijgen v. was, *pawang poekat* = baas die het bevel voert over de bemanning v. e. vischvaartuig de werkzaamheden regelt en ingewijd is in de geheimen der zee.

Pawè (Mal. *pawai*), optocht, *ranoeb pawè* = de sirih die bij de bruiloft in optocht wordt meegevoerd.

Paweuë, maag (v. slachtvee), vgl. *beuë, proeët rajeu$^{\varepsilon}$, ma$^{\varepsilon}$idah.*

Pawõ$^{\varepsilon}$, omtrek, bijv. *oebat njeum sang lam pawõ$^{\varepsilon}$ njòë*, het geneesmiddel moet zijn in dezen omtrek.

Pawõih (Mal. *paoes*), walvisch, potvisch, bijv. *adat tadja$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ seulamat ba$^{\varepsilon}$ jèë peuseungab ba$^{\varepsilon}$ pawõih seuba* = moge uw reis gezegend afloopen, mogen haaien u opvreten, walvisschen u verslinden.

Pawõt (Mal. *paoet*), vastgeklemd aan iets, vgl. *sangkõt*, bijv. *sangkõt-pawõt* = opgehouden, uitgesteld, verhindering.

Pè, *bòh pè*, katrol, takel, ook: spintolletje voor het draaien v. touw (vgl. *bòh peunjeurêng*), ook: e. s. v. katrolstandaard bij het afhaspelen v. zijdedraad v. d. cocons.

Pè$^{\varepsilon}$, I *pè$^{\varepsilon}$-pè$^{\varepsilon}$*, slaan, kloppen (met de vlakke hand), — II vrouwelijk schaamdeel, vgl. *poekòë, nab, apam, brõt, meunalèë, teuna$^{\varepsilon}$, paròt.*

Pèb, *moepèb-pèb*, of *moepèt-pèt* = veel praats maken.

Péh, I door rollen vermalen, fijnwrijven, vgl. *pipéh*, bijv. *batèë neupéh* = wrijfsteen, maalsteen, — II verjagen, bijv. *péh mië* = lett. kattenverjager, d.i. kruidje roer mij niet.

Pèh, slaan, kloppen, smeden, bespelen (v. slaginstrumenten), vgl. *pòh, paloe, ta$^{\varepsilon}$, tampa, tapé$^{\varepsilon}$*, enz., bijv. *pèh idja* = kleeren wasschen door ze te slaan op een platten steen, *pèh mòng-mòng* = op bekkens slaan, *pèh geundrang* = op de trom slaan, *pèh rapana* = op tamboerijnen slaan, *pèh kasõ* = uitkloppen v. matrassen, *pèh sikin* = een mes smeden, *pèh gleuëng* = een armband smeden of vormen, *pèh kanèt* = aarden potten vormen, *pèh broeë$^{\varepsilon}$ lakèë oedjeuën* = op klapperdoppen slaan om regen te vragen, *pèh djõ$^{\varepsilon}$* = arenpalmsap kloppen, teiferen, *moepèh* = kruis- of munt spel, *teupèh* = even aangeraakt, gewond, een verlies geleden hebbend, ontmaagd, *teupèh-moepèh* = gestoot, gedrang, *teupèh pangkaj* = een verlies geleden hebbend in zijn handelskapitaal, *teupèh badan* = ontmaagd, *peudeuëng teupèh* = sabel van gesmeed ijzer, *ka teupèh sikin* = (de strijdenden) zijn al zóó dicht elkaar genaderd dat ze elkaar met het blanke wapen kunnen te lijf gaan, zijn al handgemeen.

Pèn, *õ$^{\varepsilon}$ geupèn* = kroeshaar, vgl. *õ$^{\varepsilon}$ boendri, õ$^{\varepsilon}$ patah manjam, õ$^{\varepsilon}$ groetèn.*

Pèng, geld, 2½ cent-stuk, rood koper, bijv. *njòë pèng gata* = dit is uw geld, *lõn hana pèng* = ik heb geen geld, *oereuëng moepèng* = iemand die geld heeft, die rijk is, *pèngdji ka gadòh* = zijn geld is zoek, *kitan-* (of *keukitan-*) *pèng* = een (door vrouwen gedragen) beursgordel, *pèng Poer* = dollarcenten,

geld v. Singapore (d.w.z. van den Overwal), *ngoej pèng* = geld leenen, *pèng tjriëng* = lett. klinkende munt, d.z. geïmporteerde koperen munten.

Péng-péng, een tweekleppig schelpdier in rivieren levend.

Pèng-pòng, kwaken (v. kikkers).

Pèngsé (Mal. *pensil*), potlood.

Pè$^{\varepsilon}$-pò$^{\varepsilon}$, klanknab. v. e. herhaald geluid, bijv. *oereuëng maté pè$^{\varepsilon}$-pò$^{\varepsilon}$* = de menschen stierven bij hoopen.

Pèt, of *pòt,* I zie *pèb,* — II plukken, oogsten, vgl. *keumeukòh,* bijv. *pèt djagõng* = djagoeng plukken, *pèt oenòë* = bijennesten uithalen, *pèt deureujan* = doerian's plukken, *pèt boengòng* = bloemen plukken, *padoem na tapèt bòh mamplam* = hoeveel mangga's hebt ge geplukt?, *hana lõntoedoem djipèt* = ik weet niet hoeveel hij er geplukt heeft.

Pét, sluiten (v. d. oogen), *pét mata* = de oogen sluiten, *moepét-pét* = e. s. v. verstoppertje waarbij de partij voor welke de andere zich verbergt de oogen sluit.

Péteunah, zie *peuteunah.*

Peuda, e. s. v. extract v. ingezouten vischjes, vgl. *beulatjan, boedhèë.*

Peudab, zie *dab.*

Peudaïh, of *peudéh* (Mal. *pedas*), scherp, sterk gekruid (v. smaak), heet, branderig, stekend, prikkelend, vgl. *sia, keu$^{\varepsilon}$euëng,* bijv. *kandji ië boe peudaïh* = drooggebakken rijst vermengd met allerlei bladeren, vruchten, kruiden en gedroogde visch alles fijngestampt en tot een papachtige massa gekookt, *lada peudéh rasadji* = peper smaakt heet, *peudéh matalõn* = mijn oogen steken, ik heb een branderig gevoel in mijn oogen (bijv. omdat ik er peper in gekregen heb), *peudéh até* = een door honger gekwelde maag, *peudéh-* (of *sakét-*) *oentõngdji* = het loopt hem tegen, hij heeft een rampzalig lot, *Toehan neubri sé$^{\varepsilon}$sa njang peudéh that* = de Heer legt fel pijnigende straffen op.

Peudawi, Bedowien, deugniet.

Peudéb, zie *oedéb.*

Peudéh, zie *peudaïh.*

Peudeuëng (Mal. *pedang*), zwaard, sabel, bijv. *peudeuëng toeangan,* of *peudeuëng teunoeang* = zwaard v. gegoten ijzer, *peudeuëng teupèh* = zwaard v. gesmeed ijzer, *peudeuëng Dõjpaka* = het zwaard v. Ali (Arab. *Dzoe 'l-faqãr*).

Peudeuna, groote zwarte verglaasde aarden pot (ingevoerd, grooter dan de *goetji,* o.a. tot bewaring v. drinkwater).

Peudeundang, Bordeaux-rood (een kleur die in oude Atjèhsche doeken de hoofdrol vervult, genoemd naar een oneetbare roode eivormige vrucht v. e. klimplant).

Peudiëng, of *seumeudiëng,* laden, bevrachten, bijv. *prahõ ka boengka peudiëng deureujan* = de prauw is vertrokken geladen met doerians, *peuneudiëng* = lading.

Peudja (Mal. *pidjar*), borax (om goud en zilver te soldeeren), *peudja boe* = borax in kristallen.

Peudjam, weg, verdwenen, vgl. *gadòh, wèh, leunjab.*

Peudòë, bundel, bos (v. op elkaar gestapelde voorwerpen), vgl. *ikat, beureukaïh,* bijv. *ranoeb sipeudòë* = een bundeltje sirihbladeren (d.i. 50 stks, of 10 *soesõn* v. 5 bladeren), *padoem joem sipeudòë ranoeb* = hoeveel kost één bos sirih?

Peudoeli (Mal. *pedoeli*), zich bemoeien met, zich bekommeren om, belangstellen in, zich bekreunen om, zich gelegen laten liggen aan, vgl. *poeh, hirò, isib,* bijv.: *oereuëng peudoeli boeët gòb* = iemand die zich met andermans zaken bemoeit, *djih hana djipeudoeli keu proemòhdji* = hij geeft niets om zijn vrouw, *peuë peudoeli kah* = wat gaat het je aan?, *soerõhlõn han djipeudoeli* = van mijn bevelen trekt hij zich niets aan.

Peuë, I vrag. vnw.: wat?, vgl. *pa,* bijv. *peuë oereuëng gata* = wat voor mensch zijt ge?, *peuë na gata*

kalòn = wat hebt ge gezien, *peuë-* (of *sòë-*) *nan gata* = hoe heet ge?, *peuë njang koereuëng* = wat ontbreekt er aan?, *peuë keureuna* = waarom?, om welke reden? (vgl. *peuë sabab, pakòn*), *peuë gata loempòë* = wat hebt ge gedroomd?, *peuë hadjatteu* = wat is uw verlangen?, *peuë tadja*ᵉ *mita* = wat zijt ge aan het zoeken?, *peuë tameunabsoe* = wat begeert ge?, *peuë njan* = wat is dat?, *peuë lòm kapròh* = waar wacht je nog op?, *peuë tapeugah boenòë* = wat zeidet ge zooeven?, *peuë dòë*, of *peuë ròë* = wat toch?, *peuë oeròë* = welke dag?, *peuë boeët gata djinòë* = wat doet ge op het oogenblik?, *keupeuë*, of *peuë boeët*, of *poeboeët* = waartoe?, tot wat?, waarvoor?, wat geeft het?, *keupeuë tadja*ᵉ *teumagoeën* = waartoe (tot wat) gaat ge koken?, *poeboeët-* (of *peuë boeët-*) *tadja*ᵉ *keunan* = waartoe gaat ge derwaarts?, — II zaak, soort (vgl. *matjam*), ook onbep. vnw.: iets, bijv. *padoem peuë na tamè* = hoeveel soorten hebt ge medegebracht?, *limòng peuë* = vijfderlei zaken, *peuë-peuë* = iets, *le peuë* = veel, veel soorten, velerlei, *doem peuë* = alles, alle soorten, allerlei, *dit peuë* = weinig, *han peuë* = zonder, *han peuë piké* = zonder nadenken, *hana peuë* = het is niets, er is niets tegen, het heeft niets te beteekenen, het komt er niet op aan, het is geen bezwaar, het is goed, *na peuë lõn keumeung peugah ba*ᵉ *gata* = er is iets dat ik u wil mededeelen, *le peuë tamòng lam neumat gòbnjan* = er is veel dat valt binnen zijn gebied, *dit peuë lõnpoeboeët oeròë njòë* = ik heb vandaag weinig uitgevoerd, *hana peuë lõnbri keu gòbnjan* = ik heb niets om hem te geven, *hana sapeuë* = niets, — III redewoord om vragende zinnen in te leiden (als Jav. *åpå*), bijv. *peuë tatoeri keutjhi*ᵉ = kent gij het dorpshoofd?, — IV het verwondering uitdrukkende: hoe?, hoe zou het?, bijv. *peuë hana pajah* = hoe, zou hij niet vermoeid zijn?, *peuë na tangoej adjeumat* = wat, hebt ge een amulet bij u?, *haj peuë gata sakét* = wel zijt ge ziek?, — V in samenstellingen als *moepeuë, toepeuë, sapeuë, leupeuë*, bijv. *han moepeuë peuë*, of *hana moepeuë sabab* = zonder eenige aanleiding, zonder eenige reden, *hana lõntoepeuë gadòh* = ik weet niet wat er verloren is, *djih ngòn lõn sapeuë pakat-* (of *sisapeuë-*) *tjit* = hij en ik zijn het volkomen eens.

Peuëᵉ, zie *preuë*ᵉ.

Peuët (Mal. *empat*), vier, bijv. *peuët sagòë* = vierkant, *peuëtplõh* = veertig, *peuët pantja indra* = de vier windstreken, *djalan simpang peuët* = kruisweg, viersprong, *boemòë peuët haïh* = de plek aarde van vier el lang (waarin men begraven wordt, de grafkuil), *aweuëh, peuëtplõh peuët* = de vier en veertig kruiden, *hanasé peuët*, of *ië nasé peuët* = de vier elementen (waaruit alles geschapen is), *roekõn agama peuët* = de vier wortelen v. d. godsdienst (n.l. *iman, éseulam, tòhit, ma*ᵉ*ripat*), *toeha peuët* = de vier dorpsoudsten, of ouderlingen (vgl. *oereuëng toeha*).

Peuᵉ**ét,** zenden, *poemeu*ᵉ*ét* = de afzender, *peuneu*ᵉ*ét* = het gezondene, dat wat gezonden wordt, *peu*ᵉ*ét soerat* = een brief zenden, *djipeu*ᵉ*ét seumbah keu gata* = hij zendt u zijn eerbiedigen groet.

Peugaga, paardevoet, of Indische waternavel (Centella asiatica Urban), een liggend kruid waarvan de bladeren als groente worden gegeten.

Peugah, zeggen, vertellen, verhalen, mededeelen, verslag doen, oplossen, vgl. *kheun, toetõ, marit, tjalitra, peuthèë, bri thèë*, bijv. *djinòë djipeugah hana* = nu zegt hij dat het er niet is, *djipeugah ba*ᵉ *sabé keudròë* = zij hebben (de zaak) aan elkander medegedeeld, *peugah dròë* = zichzelf aangeven, zichzelf verraden,

hanban tapeugah = onbeschrijfelijk, niet te zeggen, *lõnkheun meunöë djipeugah meudéh* = ik zeg zus en hij zegt zóó, *bè*ᵉ *tapeugah-peugah* = rep er met geen woord van, *na peuë njang lõn keumeung peugah ba*ᵉ *gata* = er is iets (wat) ik u wil mededeelen, *peuë tapeugah boenöë* = wat zeidet gij zooeven?, *baröë djipeugah ba*ᵉ *lõn singòh beungòh djidja*ᵉ *keunöë* = gisteren zeide hij mij dat hij morgenochtend hier zal komen, *djipeugah awaj akhé* = v. h. begin tot het einde deelde hij alles mee, *peugah narit* = een mededeeling doen, *peugah masa*ᵉ*alah* = wetenschappelijke vragen (ook: strikvragen) oplossen, *peuneugah* = mededeeling, gezegde, gerucht, *njang peuneugah meunan* = het gerucht is zóó, *òh saré lheuëh haba djipeugah* = nadat hij had uitverteld, *djipatéh ban peuneugah* = zij gehoorzamen aan hetgeen gezegd is.

Peugawè, e. s. v. onkwetsbaar makend amulet (gewoonlijk het uiterlijk hebbend v. een of ander dier dat quasi in metaal is overgegaan), vgl. *adjeumat ka djeuët*, bijv. *peugawè kreuëng* = dergelijk amulet in schelpvorm, *peugawè bòh kroeët* = dergelijk amulet in limoen-vorm, *peugawè tjanggoeë*ᵉ = dergelijk amulet in kikvorsch-vorm, *peugawè oelat* = dergelijk amulet in rupsvorm.

Peugèt, zie *gèt*.

Peuglaïh, zie *glaïh*.

Peuha, zie *pha*.

Peuhaᵉ, zie *pha*ᵉ.

Peuhaïh, zie *haïh*.

Peukaᵉ (Mal. *peka*ᵉ), hardhoorig, doof, vgl. *toelòë, brat gloenjoeëng*, bijv. *toelòë peuka*ᵉ = zeer doof.

Peukajan (Mal. *pakajan*), kleederen, kleeding, dracht, tuig, goed, versierselen, sieraden, toilet, bijv. *peukajan oereuëng agam: tangkoelõ*ᵉ, *badjèë, siloeeuë, talòë keu*ᵉ*iëng, idja pinggang, reuntjõng, toemba*ᵉ = tot het toilet v. e. man behooren: een hoofddoek, een baadje, een broek, een gordel, een lendendoek, een rentjong en een lans, *peukajan oereuëng inòng: tjeumara, soebang, badjèë, siloeeuë, idja pinggang, gleuëng gaki, idja sawa*ᵉ = tot het toilet v. e. vrouw behooren: een chignon, oorknoppen, een baadje, een broek, een lendendoek, enkelringen en een omslagdoek, *peukajan lintõ* = het bruidegomstoilet, *peukajan dara barõ* = het bruidstoilet, *peukajan goeda* = paardentuig, *peukajanlõn ka brõ*ᵉ = mijn kleeren zijn versleten.

Peukakah (Mal. *perkakas*), werktuig, gereedschap, benoodigdheden, materiaal, tuig, gerei, vgl. *alat*, bijv. *peukakah roemòh* = huisraad, *peukakah pandé meuïh* = de gereedschappen v. d. goudsmid, *kandoeri peusidjoeë*ᵉ *peukakah* = offermaaltijd bij het voor de eerste maal in gebruik nemen v. ambachtsgereedschap.

Peukan (Mal. *pekan*), markt, marktplaats, bijv. *dja*ᵉ *oe peukan* = marktwaarts gaan, *peuë njang tablöë di peukan* = wat hebt ge op de markt gekocht?, *adat peukan* = marktbelasting, *biaja peukan* = op de markt gekochte zaken.

Peukara (Mal. *perkara*), zaak, ding, geval, punt, opzicht, geschil, quaestie, onderwerp, omstandigheid, bijv. *hareuëm mòteula*ᵉ *peuët peukara* = er zijn vier gevallen van absoluut verbod.

Peukasa (Mal. *perkasa*), dapper, moedig, vgl. *bḥe, tjeubeuëh, angkara, brani*.

Peukò, iets met opzet, met voorbedachten rade, met een bepaalde bedoeling doen, bijv. *makén geularang makén djipeukò* = hoe meer hij verboden wordt hoe meer hij het expres doet, *djipeukò dröëdji* = hij bleef koppig.

Peukoela, zie *keupoela*.

Peukroej, of *keumeuroej*, het ziften v. padi door die bij handen vol v. e. hoogte te laten vallen wanneer er een flinke wind waait, vgl. *peu*ᵉ-

angèn, bijv. *oereuëng poemeukroej* = de padizifters.

Peulahra, zie *peulara*.

Peulana, zadel.

Peulangah, wijd open, bijv. *badjèë teulõb peulangah* = een zeer lang (tot aan de knieën reikend) open baadje zooals oude lieden soms dragen.

Peulangkah, zie *koelangkah*.

Peulara, of *peulahra* (Mal. *pelihara*), verzorgen, zorgen voor, fokken, opkweeken, groot brengen, beveiligen, onderhouden, er op na houden, verplegen, oppassen, hoeden, opvoeden, bijv. *peulara manòᵉ* = kippen houden, *peulara oelat* = zijdeteelt, *Alah Taᵉala njang peulahra* = God de verhevene die voor ons zorgt, *moemeulara* = beschermd, tegen ongeluk en rampen gevrijwaard.

Peularéh, zie *laréh*.

Peuleuntéᵉ, zie *leuntéᵉ*.

Peuleuntõng, I heihamer of stamper om olie te persen, — II e. s. v. geest, Ifriet.

Peuleupeuëᵉ, bladsteel v. e. palmboom, ook v. pisang, bijv. *peuleupeuëᵉoe* = bladsteel v. d. klapper, *peuleupeuëᵉ meuria* = bladsteel v. d. sagopalm, *peuleupeuëᵉ djõᵉ* = bladsteel v. d. arenpalm.

Peulisie, ons woord „politie".

Peuloedahan, zie *loedah*.

Peuna, zie *na*.

Peunama (Mal. *poernama*), vol (v. d. maan), bijv. *boeleuën peunama* = volle maan (vgl. *b. peunòh, b. trang*), *tjahja moekadji ban boeleuën peunama peuëtblaïh oeròë* = de glans v. haar gelaat is gelijk die van de volle maan op den veertienden der maand.

Peunaròë, of *meunaròë* (Mal. *bendahari*), een titel evenals *pangoelèë peunaròë*.

Peundang, geneeskrachtig rhizoom v. Smilia China, L., *ië peundang* = afkooksel daarvan (vermaard panacee der Atjèhsche volksgeneeskunde).

Peundéng, ovale metalen gordelplaat, vgl. *tjapéng*.

Peunè, bord v. aardewerk.

Peunèng (Mal. *pening*), duizelig, draaierig, bedwelmd, licht in het hoofd, vgl. *moemang, poesèng, hajõt*.

Peuneupi, afsluitplank v. d. huisgevel.

Peuneusan, zie *peusan*.

Peungalaᵉ, fijn kruit (ingevoerd), vgl. *oebat blajat, o. blanda*.

Peungandjõ, oude vrouwen die de bruid bij alle plechtigheden ter zijde staan.

Peunganjõh (Mal. *pengajoeh*), korte roeispaan, schepriem, pagaai, vgl. *dajõng*, bijv. *peunganjõh doea õn* = een dubbele schepriem.

Peungat, met allerlei kruiden gekookte gesneden vruchten, bijv. *pisang peungat* = pisang gekookt met kruidnagelen, kaneel, suiker en wat pandanbladeren (e. s. v. geurige pisangmoes).

Peungèt, aangebrand (v. gekookte rijst), *bèë peungèt* = stank v. aangebrand eten.

Peungeuïh, helder, zichtbaar, duidelijk, licht, schitterend, vgl. *njata, leumah, sarèh, deuïh, trang, lahé, beutõj*, opp. *seupõt, reudòm*, bijv. *tjeureumèn njang peungeuïh* = een spiegel die helder is, *oeròë ka peungeuïh* = het is al licht, de dag is al aangebroken, *boeleuën hana peungeuïh* = de maan is niet te zien, *peungeuïh gloenjoeëng* = scherp v. gehoor, *peungeuïh até* = het geestelijk oog, *oeteuën ka peungeuïh habéh geuteubang* = het bosch is wijd opengekapt, *peungeuïh tjeuroega that éndah* = de schittering v. h. zeer schoone paradijs.

Peungeulét, katoenen beurs die als een gordel om het middel gewonden wordt.

Peungeulièh (Mal. *pelias*), een schotvrij, ontrefbaar makend amulet, vgl. *keubaj*.

Peungeut, bedriegen, oplichten, misleiden, verschalken, om den tuin leiden, voor den gek houden, vgl. *peu-*

lingkō[ɛ], tipèë, taki, bijv. *hana djeuët tapeungeut* = niet te misleiden, te verschalken, *kah kapeungeut kèë* = je hebt mij voor den gek gehouden.

Peungisè[ɛ], strijkstok (v. e. viool).

Peungklèh, zie *klèh.*

Peunibeuë, bamboelatje dat aan beide uiteinden gespleten is en als spoel wordt gehanteerd bij het draaien (*bibeuë*) v. touw.

Peunjampōh, zie *sampōh.*

Peunjeuha, boom (Kleinhovia hospita, L.) welks jonge bladeren als groente worden genuttigd.

Peunjië, zie *pinjië.*

Peunò[ɛ], lade of sabel v. e. weeftoestel om den ingeslagen draad aan te schuiven.

Peunoeman, of *poeloeman,* of *poelman,* aarden waterkan, ook: waterpul v. Chineesch porselein.

Peunòh (Mal. *penoeh*), vol, gevuld, beladen, vgl. *sa[ɛ],* opp. *sòh,* bijv. *oemònglōn ka peunòh ië* = mijn rijstveld staat vol water, *poepeunòh-* (of *peukaboej-*) *lakèë* = een wensch vervullen, *boeleuën peunòh* (of *b. peunama*) = volle maan.

Peuntat, zie *euntat.*

Peurangeuë, of *peurangòë* (Mal. *perangai*), aard, karakter, inborst, geaardheid, vgl. *peurasat, beugi, até,* bijv. *djròh that peurangeuëdji* = hij is goedaardig, *moepeurangòë* = kurig (vgl. *moepeurasat*).

Peurangòë, zie *peurangeuë.*

Peuranséh, Fransch.

Peurasan, zie *piasan.*

Peurasat (v. Arab. *ṭirāsah*), karakter, gelaat, vgl. *peurangeuë, beugi, até,* bijv. *èleumèë peurasat* = gelaatkunde, karakterkunde, *moepeurasat* = kurig, nukkig (vgl. *moepeurangòë*).

Peurat, *ië peurat,* het sap in de buitenste (groene) schil v. d. citroen.

Peurawōt, zie *rawōt.*

Peureuda (Mal. *perada*), bladgoud, bladmetaal, valsch goud, klatergoud (vaak tusschen de voering en de à-jour gewerkte buitenzijde v. vlechtwerk).

Peureudèë (Mal. *perdoe*), stoel of struik (v. planten die uitstoelen), *peureudèë kajèë* = het dikke gedeelte onder aan den stam v. e. boom waar de wortels beginnen, *triëng sabòh peureudèë* = een bamboestoel, *plè ië ba[ɛ] peureudèë ba[ɛ]* = water uitstorten op den wortel v. e. boom, *lingka peureudèë* = rondom den stam.

Peureugi (Mal. *pergi*), gaan, weggaan.

Peureuja, of *preuja,* of *pria,* klimplant (Momordica Charantia, L.) waarvan de vruchten worden gegeten.

Peureulan (Mal. *perlan*), inslikken, opslokken, verslinden, vgl. *oeët.*

Peureulèë (Mal. *perloe*), noodig, noodzakelijk, noodwendig, verplicht, geboden, onmisbaar, vgl. *wadjib,* ook: koranische erfgenamen, bijv. *peureulèë lōn dja[ɛ]djinòë* = ik moet thans gaan, *seumajang peureulèë* = verplichte godsdienstoefeningen, *peureulèë kipajah* (vgl. Arab. *fardh al-kifājah*), de verplichting welke in het algemeen op de geloovigen rust maar in dier voege dat wanneer een voldoend aantal Moslim's voor de vervulling v. dien plicht zorg draagt de overigen zich daarvan ontheven mogen beschouwen, *peureulèë én,* de verplichting welke op ieder geloovige individueel rust, individueele verplichting (v. Arab. *fardh al-ᶜain*).

Peureuléng, e. s. v. kleine zwarte vogel.

Peureumadani, of *ploemadani* (Mal. *permadani*), tapijt, karpet, vloerkleed.

Peureuman, of *peurman* (v. Arab. *firmān*), woord, bevel, order, bevelschrift (nl. v. Allah), *peureuman Alah njang that soetji* = de order v. d. zeer reinen God, *peureuman Alah dalam Koeroe[ɛ]an* = het woord des Heeren in den Koran.

Peureumpiëng, I slaap (zijde v. h. hoofd), bijv. *sakét peureumpiëng*

= hoofdpijn bij de slapen, *boelèë peureumpiëng* = de haarlokken eener jong getrouwde vrouw bij de slapen v. h. hoofd, — II een als buffelvoer dienende grassoort.

Peureunggan, grens, vgl. *tjeuë, euë.*

Peureuséh (Mal. *bersih*), schoon, zuiver, rein, helder, zindelijk, onbewolkt, opp. *koetò, tjeuma$^{\varepsilon}$, seuma$^{\varepsilon}$, ligan, teubòïh, brõïh, dhõj,* bijv. *peurasatdji peureuséh that* = haar gelaat is smetteloos, *roemòhlõn peureuséh* = mijn huis is zindelijk, schoon, *boengòng meuloe ka mala òh keunòng mbõn barõ poeléh leubèh peureuséh niba$^{\varepsilon}$ njang ka* = de melati is verflenst als men haar in de dauw zet zal ze weer opfleuren schooner dan te voren.

Peuri, zie *ri.*

Peurintah, zie *rintah.*

Peurintjé$^{\varepsilon}$, hagel v. e. geweer, vgl. *rintjé$^{\varepsilon}$.*

Peurisè (Mal. *perisai*), schild, *peurisè awé* = rotan schild, *peurisè meudè$^{\varepsilon}$* = schild met koperen knoppen, *peurisè teumaga* = koperen schild, *peurisè nilõ* = ouderwetsch groot schild v. buffelhuid, *peurisè paröë* = schild v. roggevel.

Peurman, zie *peureuman.*

Peuroendõ$^{\varepsilon}$, of *proendõ$^{\varepsilon}$,* zie *roendõ$^{\varepsilon}$.*

Peuroenòë, of *proenòë,* zie *roenòë.*

Peusa, borstboom v. e. weeftoestel (houten lat waar het afgeweven gedeelte omheen gewonden wordt).

Peusaka, I (Mal. *poesaka*), erfstuk, erfgoed, erfdeel, erfenis, nalatenschap, boedel, vgl. *peunoelang, teuninggaj,* bijv. *peusaka ba$^{\varepsilon}$ ajahdji* = een erfstuk v. haar vader verkregen, *meuteumeung-* (of *meuteumèë-*) *peusaka* = erven, *weuë$^{\varepsilon}$ peusaka* = verdeelen v. d. boedel, *peusaka papa* = armoede, *peusaka kaja* = rijkdommen, *bè$^{\varepsilon}$ tameugòt ngòn Oelanda kaphé moesõh sabé moepeusaka* = verzoenen wij ons niet met de Hollandsche ongeloovigen zij zijn onze erfvijanden ten eeuwigen dage, — II zie *saka.*

Peusam, heet, warm, *ië peusam* = warm (gemaakt doch nog niet kokend) water, *oeròë ka peusam* = het begint al warm te worden (± halfacht 's morgens), *poepeusam* = warm maken (v. water in een kookpot).

Peusan, *poemeusan, peuneusan,* last, opdracht, boodschap, bevel, laatste wil, laatste opdracht, vgl. *wa$^{\varepsilon}$siët, amanat.*

Peusiëng (Mal. *persiang*), schoonmaken (bijv. v. slachtvee, groenten, enz.), bijv. *djisië roesa djipeusiëng djitagoeën* = hij slachtte herten maakte ze schoon en kookte het vleesch.

Peusoekan (Mal. *pasoekan*), troep, afdeeling, bende, bijv. *radja sabòh peusoekan sadjan panglima ngòn oelèëbalang meuntròë* = de koning vormde een afdeeling met de legeraanvoerders, hoofden en ministers.

Peusoena (v. Perz. *fasoena*), laster, achterklap, kuiperij, kwaadsprekerij, verraad, bijv. *djipeusoena lé adoeëndji* = zijn oudere broeder belasterde hem, *keunòng peusoena* = het slachtoffer geworden v. laster, belasterd, vgl. *peuteunah, oepat, tjeula, lipéh bibi.*

Peutah, muizenval.

Peutama (Mal. *pertama*), vooreerst, ten eerste, de eerste, bijv. *njang peutama* = de eerste (vgl. *njang awaj, njang phõn*), *sabab njang peutama* = de eerste reden.

Peutawi, Batavia.

Peuté$^{\varepsilon}$, I veerkrachtig spannen en weer loslaten, *moepeuté$^{\varepsilon}$* = veerend weg- of terugspringen, veerkrachtig, *peuneunté$^{\varepsilon}$,* of *peuleunté$^{\varepsilon}$* = naam v. allerlei veerende instrumenten om dieren te vangen, *peuté$^{\varepsilon}$ aneu$^{\varepsilon}$ panah* = een pijl afschieten, *triëng njan djimoepeuté$^{\varepsilon}$* oe *ateuëh* = die bamboe veert naar boven, II boom en vrucht (*ba$^{\varepsilon}$-, bòh-*) v. d. papaja (Carica Papaya, L.) waarvan de bladeren gekookt als groente en de vruchten uit de hand worden gegeten.

Peuteumoeën (Mal. *pertemoean*), de

door de Voorzienigheid tot iemands echtgenoot bestemde vrouw (of man), bijv. *lōn keumeung mita peuteumoeënlōn* = ik ga de voor mij bestemde vrouw zoeken.

Peuteunah, of *péteunah* (v. Arab. *fitnah*), laster, achterklap, kuiperij, kwaadsprekerij, verraad, vgl. *peusoena, oepat, tjeula, lipéh bibi.*

Peuteurah, e. s. v. vogel.

Peutjaja (Mal. *pertjaja*), gelooven, geloof, vertrouwen, *njang na toeah djipeutjaja* = die geluk hebben gelooven, *njang peutjaja djithèë* = wie gelooven weten.

Peutòë, I (Mal. *peti*), kist, koffer, *peutòë raja* = groote houten kist waarin kleedingstukken en voorwerpen v. waarde worden bewaard, *peutòë dòng* = kast met openslaande deuren, *djikeubah dalam peutòë* = hij legde (het) in de kist, *djitjò*$^{\varepsilon}$ *diloea peutòë* = hij nam (het) uit de kist, — II zie *tòë.*

Peutoegéh, Portugees.

Peutoeha (Mal. *ketoea*), oudste, hoofd, voorzitter, leider, regelaar, chef, ceremoniemeester, vgl. *ba*$^{\varepsilon}$, *djoeara, oelèë rintah, tjhèh,* bijv. *peutoeha geulanggang* = ceremoniemeester bij dierengevechten, *peutoeha sadati* = ceremoniemeester bij het sadati-spel, *peutoeha poelèt* = ceremoniemeester bij het poelèt-spel, *peutoeha seuneubō*$^{\varepsilon}$ = hoofd eener peperkolonie (later v. e. vaste nederzetting), *peutoeha pangkaj* = geldschieter, voorschotverstrekker.

Pha, of *peuha,* I (Mal. *paha*), dij, heup, achterbout (v. e. dier), pooten (v. tafel of stoel), schaarpooten (v. e. krab), verticale steunpalen, opstaande stutbalken (v. e. *djeungki,* v. e. spinnewiel, enz.), *djéng pha* = het z.g. pootje lichten (zooals een hond doet), *siloeeuë pha gadjah* = mannenbroek waarbij de pijpen nauw om de beenen sluiten maar beneden wijd uitloopen, *pha dapoe* = het vierkante houten raam waartusschen de aarde v. e. oven besloten is, *pha reunjeun* = stijlen v. d. trap, — II oorspr. een goudgewicht (eigenl. ¼ *tahé*) ook gebruikelijk als waardebep. bij huwelijksgiften en weddenschappen (tegenw. 1 gld.).

Pha$^{\varepsilon}$, of *peuha*$^{\varepsilon}$, of *bha*$^{\varepsilon}$, of *beuha*$^{\varepsilon}$, buiten adem, afgemat, vermoeid, liggen (v. d. wind), bedaren (v. d. zee), bijv. *lōn ka peuha*$^{\varepsilon}$ *han é*$^{\varepsilon}$ *lōnploeëng lé* = ik ben zoo afgemat dat ik niet meer kan wegloopen.

Phaj (v. Arab. *fa'l*), voorteeken, goede en kwade teekenen, *soerat phaj* = boekje of tabel voor gelukkige berekeningen, *moephaj* = het maken v. gelukkige berekeningen uit zulk een boekje, vgl. *téh.*

Pham (v. Arab. *faham*), begrip, kennis, verstand, beteekenis, begrijpen, beseffen, bijv. *koereuëng phamlōn* = ik begrijp het niet goed, *lōn salah pham* = ik heb het verkeerd begrepen, *pham habéh* = volleerd, *moepham* = begrijpend, *tatjoeba pham* = tracht dat te begrijpen, *lōn oereuëng doengèë tan èleumèë han djeuët lōn pham* = ik ben een onnoozel mensch zonder vermogen om te begrijpen, *ka gadòh pham* = zinneloos.

Phét (Mal. *pahit*), bitter, gal, galblaas, vgl. *lampeudoe,* opp. *mamèh.*

Pheu$^{\varepsilon}$, uitgeven, opmaken (v. geld door het te verspillen), bijv. *ka habéh djipheu*$^{\varepsilon}$- (of *djibòïh-*) *pèng* = hij heeft al het geld opgemaakt.

Pheuëng, wijdbeens, *doeë*$^{\varepsilon}$ *moepheuëng* = wijdbeens zitten (zooals men bijv. doet als men boven het gat v. d. huisvloer zijn gevoeg doet).

Pheuët (Mal. *pahat*), beitel, *moepheuët* = beitelen, *pheuët goelōng* = guts (bijv. voor het maken v. insnijdingen in rubberboomen).

Phië$^{\varepsilon}$, ½ *boesō*$^{\varepsilon}$ (een oude pasmunt).

Phō, *moephō,* het uitvoeren door vrouwen en meisjes ter Westkust v. dansen en het zingen v. pantoen's na sterfgeval waarbij mannen toeschouwers zijn.

Phoej, licht (niet zwaar), verlichting (v. pijn), opp. *ghòn, brat,* bijv. *phoej lagèë gapeuëh* = licht als boomwol, *oereuëng sakét baröë oeröë njòë djih ka phoej* = de zieke v. gisteren voelt zich heden al een beetje beter, *gèt phoej djaröë niba$^{\varepsilon}$ brat toeleuëng* = het is beter vlug dan vadsig te zijn.

Phön (Mal. *pohon*), begin, aanvang, eerst, voorloopig, oorzaak, bron v. iets, grondslag, beginsel, vgl. *asaj, awaj, moela, dilèë, pangkaj, oeram,* opp. *akhé, doedöë, keuneulheuëh,* bijv. *hana phön hana keuneulheuëh* = zonder begin en zonder einde, eeuwig, *njang phön* = de eerste, ten eerste (vgl. *keusa*), *phön-phön* = eerst, vroeger, voorheen, eertijds, vooraf, vorige (vgl. *dilèë*), *phön-phön djiteumèë sabòh keubeuë* = alleerst troffen zij een karbouw aan, *phön-phön djimeulhò* = de oorzaak v. hun twist, *asaj phön* = van den beginne af, *aneu$^{\varepsilon}$ phön* = het oudste kind, het eerste kind (vgl. *aneu$^{\varepsilon}$ oelèë bara*), *Mò$^{\varepsilon}$-lõt phön* = de eerste der drie Moeloed-maanden, *Madika phön* = de eerste der beide Madika-maanden, *aneu$^{\varepsilon}$ maté phön* = het eerst gestorven kind, *poephön* = beginnen, aanvangen, *poephön padé* = de padi beginnen of inwijden, *poephön liké* = beginnen met dikir, *poephön beuët* = aanvang v. h. Koranreciet, *poephön keudè* = een winkeltje beginnen, *poephön poela lada* = beginnen met peperplanten, *geupoephön meukeureudja* = men begon feest te vieren, *peunoephön-* (of *oelèë-*) *padé* = de eerstelingen v. d. rijstoogst.

Phòng, holte (in boomen), bijv. *ië lam pòng kajèë* = regenwater dat zich heeft verzameld in de holte v. boomen (geldt als bijzonder heilzaam).

Pi, I nadrukswijzer (vgl. Mal. *poen*), bijv. *sidröëpi tan* = niemand zelfs geen enkel persoon, *meung sireutõihpi tan* = zelfs honderd zijn er niet, *meunanpi djeuët* = zoo kan het ook, *djéh njòëpi djeuët* = gene of deze, de een of de ander, het is al om het even, *bahlé meunanpi* = laat het ook zoo zijn, *njòëpi meunan tjit* = dit is evenzoo, *djidja$^{\varepsilon}$pi djeuët lõndja$^{\varepsilon}$pi djeuët* = zoowel hij als ik gaan, *bè$^{\varepsilon}$ peuriõh disinòë maritpi bè$^{\varepsilon}$* = men mag hier geen leven maken zelfs niet praten, — II *pi-oe* = door broeiing tot rotting gebracht klappervleesch (waaruit de z.g. stinkende klapperolie wordt geperst), — III naam voor luffa's en andere door de Atjèhers tot dezelfde soort gerekende vruchten.

Piala, een klein kommetje, *piala sira* = zoutvaatje.

Piasan, of *peurasan* (Mal. *perhiasan*), opsiering, opluistering, wereldsche vermakelijkheden, volksfeesten, bijv. *doempeuë piasan* = allerlei (alle soorten van) vermakelijkheden, *keureudja raja geumoepiasan* = een groot feest werd gevierd, vgl. *hiëh, réa.*

Pib-pib, roode aarden fluitjes (door Klinganeezen ingevoerd).

Pidië, Pedir.

Pidjét (Mal. *pidjat*), stink- of wandluis, weegluis.

Pidjoeët, mager, schraal, vgl. *awõih,* opp. *teumbõn,* bijv. *badandji pidjoeët that* = hij is erg mager.

Pi$^{\varepsilon}$é (v. Arab. *fi'l*), daad, werk.

Pië$^{\varepsilon}$, een klimplant waarvan de knollen worden gegeten.

Piëb, I zuigen, inzuigen, opzuigen, opslurpen, rooken, schuiven, vgl. *hirõb, rhiëb, sriëb, djoedjoeët,* bijv. *piëb tjandoe* = opium schuiven, *piëb bakõng* = tabak rooken, *piëb darah* = bloed opzuigen, *piëb tè$^{\varepsilon}$,* of *piëb mòm* = zuigen aan de moederborst (v. e. kind), *piëb roekò$^{\varepsilon}$* = een sigaar rooken, *piëb beukam* = aan een laatkop zuigen, — II kogelhoorn.

Piët, luis, vgl. *goetèë, leubéng, moemeut, pidjét.*

Piha$^{\varepsilon}$, kant, zijde, richting, streek, partij, wijze, opzicht, vgl. *blah, binèh,*

bijv. *doea blah piha*$^{\varepsilon}$ = de beide partijen (in een proces), *piha*$^{\varepsilon}$ *rarib* = een onbekende streek.

Pikah (v. Arab. *fiqh*), plichtenleer, *èleumèë pikah* (Arab. ^{c}*ilm al-fiqh*) = wetenschap der plichtenleer.

Piké (Mal. *pikir*), *moepiké*, denken, overdenken, nadenken, peinzen, vgl. *ingat, pham, kira, aga*$^{\varepsilon}$, bijv. *oemoe paneu*$^{\varepsilon}$ *piké panjang* = het leven is kort de overdenking is lang, *ka habéh tapiké* = zijt ge al tot een besluit gekomen?, *lõnpiké dilèë* = ik zal eerst nadenken, *teupiké* = op de gedachte gekomen, *pikiran* = gedachte, overdenking, denkbeeld, *pakri pikiran gata ateuëh haba gòbnjan* = hoe denkt u over hetgeen die man zegt?, *pitjé*$^{\varepsilon}$ *pikiran* = bekrompen v. begrip.

Pikõj (Mal. *pikoel*), dracht, vracht v. 100 kati's (*katòë*), bijv. *beuneurat na limòng pikõj* = vijf pikoel zwaar, *pikõj Tjina* = 100-voud v. d. *katòë Tjina* = ± 65 K.G., *pikõj Atjèh* = 100-voud v. d. *katòë Atjèh* = ± 97½ K.G.

Piléh, *poemiléh*, kiezen, uitkiezen, verkiezen, uitzoeken, opzamelen, oprapen, lezen, bijv. *piléh lha* = de spaanders oprapen, *piléh idja* = een kain uitzoeken, *piléh breuëh* = gepelde rijst uitzoeken (lezen), *bakõng peuniléh* = uitgezochte soort tabak.

Pilò$^{\varepsilon}$, *moepilò*$^{\varepsilon}$, verzwikken, verstuiken, verzwikt, verstuikt, ontwricht, vgl. *meusalah*.

Pinah (Mal. *pindah*), verplaatsing, overbrenging, *minah* = zich verplaatsen, verhuizen, bijv. *lõn keumeung minah oe oemòng* = ik ga naar het rijstveld verhuizen, *tadoeë*$^{\varepsilon}$ *bè*$^{\varepsilon}$ *geupinah* = men ga zitten zóó dat het niet noodig is dat men ons een andere plaats aanwijst, *peunjakét minah* = besmettelijke ziekte.

Pindòë, boos, leelijk, kwaadaardig, ellendig, beroerd, bijv. *dagang pindòë paléh* = beroerde ellendige vreemdeling, *kaphé pindòë* = vervloekte ongeloovige.

Pineung (Mal. *pinang*), de arecapalm, betelpalm en -noot, *pineung roeë*$^{\varepsilon}$, of *pineung boelat* = de geheel rijpe noten (zóó droog dat ze rammelen), *pineung plah* = in tweeën gespleten pinangnoten, *pineung tjang* = in stukjes gehakte pinang, *pineung manjam* = de vruchtknoppen v. d. pinang, *pineung moeda* = de jonge groene pinangvruchten, *pineung njèn*, of *pineung meutangkõb até* = pinangvrucht waarvan het gaatje binnenin al bijna geheel dicht is, *pineung djeurakat* = pinangvrucht die begint te rijpen (gelig wordt), *pineung masa*$^{\varepsilon}$ = ten volle rijpe (oranjekleurige) pinangnoot, *pineung bangi* = zeer groote pinangsoort, *pineung ganggang* = geurig gemaakte pinang (bij kandoeri's).

Pingan, zie *pinggan*.

Pinggan, of *pingan*, porseleinen bord, schotel, schaal, vgl. *tjipé, tjapah*, bijv. *pinggan dè* = een ondiep bord, *tabõt pingan deungòn talam meung asam han tabõh* = gij draagt de schotels en de bladen op maar zelfs geen zuur hebt gij erin gedaan.

Pinggang, de lendenen, het middel, vgl. *keu*$^{\varepsilon}$*iëng, ki*$^{\varepsilon}$*iëng*, bijv. *idja pinggang* = lendenkleed, heupdoek, *aneu*$^{\varepsilon}$ *njan ka rab moepinggang* = dat meisje draagt al bijna een lendenkleed (is bijna volwassen), *ka djikab idja pinggang* = een lendenkleed past haar (d.i. zij is ongeveer volwassen).

Pingkò, schraal, dwergachtig.

Pingkõj, vóórover buigen zóóver dat de achterdeelen naar boven opgewipt en het hoofd naar beneden is gericht (zooals bijv. bij de godsdienstoefeningen, vgl. *soedjoed*), met het hoofd vóórover onder de beenen doorkijken, *moepoela pingkõj* = over zijn hoofd duikelen (zooals kinderen doen).

Pingkòm, platdrukken, dooddrukken (v. luizen), bijv. *tapingkòm goetèèlõn gataj that oelèëkoe* = druk eens

de luizen van mij dood mijn hoofd jeukt zóó.

Pinjië, of *peunjië,* een groote soort zeeschildpad, *bòh pinjië* = de eetbare eieren v. d. zeeschildpad.

Pinjòë, den draad uit de katoenvrucht werken, bijv. *tapinjòë gapeuëh tapeugèt keu daïh panjòt* = werk den draad uit de katoenvrucht en maak er lampkatoen van, *oereuëng poeminjòë* = lieden die katoendraad maken.

Pinta, begeerte, wensch, verlangen, verzoek, vragen, verzoeken, smeeken om iets, vgl. *hadjat,* bijv. *tjit Pòteu Alah njang peutrōïh pinta gata* = het is slechts God die uw bede kan verhooren, *pinta ka trōïh* = het verlangen is vervuld.

Pinteut, *moepinteut-pinteut,* waggelend, onzeker loopen (bijv. tengevolge v. zwakte of ouderdom).

Pintjōng, de uiteinden v. h. lendenkleed, *seumah pintjōng* = de zevenvoudige eerbiedige begroeting door de bruid aan den bruidegom gebracht na afbetaling v. d. bruidschat.

Pintō, deur, ingang, poort, ook: de houten winkeltjes waaruit een keudè (marktplaats) is samengesteld, bijv. *pintō rimba* = woudpoort (d.i. het punt waar men de strook oerwoud die Atjèh v. h. Gajōland scheidt binnen- of uittreedt), *babah pintō* = deuropening, ingang v. e. poort, *pintō koeta* = de poort v. h. fort.

Piōh, rusten, uitrusten, vertoeven, ophouden, opgehouden, tot rust gekomen, tot stilstand gekomen, vgl. *teudōh, singgah,* bijv. *ka piōh sakétdji* = hij is hersteld v. zijn ziekte, *hana piōh,* of *hana moepiōh* = steeds door, onophoudelijk, *ka djidja*$^{\varepsilon}$ *hana piōh* = hij heeft geloopen zonder te rusten, *piōh niba*$^{\varepsilon}$ *hè*$^{\varepsilon}$ = uitrusten v. vermoeienis, *bè*$^{\varepsilon}$ *tabeuri prahō piōh disinòë* = sta de prauw niet toe hier te landen, *peuniōh,* of *teumpat piōh* = rustplaats, *moepiōh diateuëh tika* = uitrusten op de zitmatten.

Pipa, flink knijpen.

Pipa$^{\varepsilon}$, scheuren, vaneen rijten, bijv. *blangòng pipa*$^{\varepsilon}$ = een gescheurde pot, *poepipa*$^{\varepsilon}$ *oemòng* = het verbrokkelen, versnipperen v. e. rijstveld.

Pipéh (Mal. *pipis*), fijnwrijven (met een steen), *gò pipéh* = het plankje waarop men iets fijnwrijft, *batèë pipéh* = de steen waarmede iets wordt fijngewreven, vgl. *péh.*

Pipòë, *teupipòë,* met het hoofd slap op zij bengelend.

Pira$^{\varepsilon}$ (Mal. *péra*$^{\varepsilon}$), zilver, bijv. *gleuëng pira*$^{\varepsilon}$ = zilveren armbanden, *oereuëng moemeuïh pira*$^{\varepsilon}$ = een rijk man (vgl. *oereuëng moepèng*).

Pirang, helder, opgeklaard (v. h. weer), ophouden, bedaren (v. d. regen), vgl. *teudōh, reuda, piōh,* bijv. *oedjeuën hana pirang sagaj* = de regen wil volstrekt niet bedaren, *ka pirang oeröë* = het is helder geworden, de regen heeft opgehouden.

Pirét, hard knijpen of kneden, vgl. *pitjét.*

Pirōt, zie *irōt.*

Pisang, boom en vrucht (*ba*$^{\varepsilon}$*-, bòh-*) v. d. banaan, bijv. *pisang sabòh sisi* = één kam pisangs, *pisang salè* = boven smeulend vuur uitgedroogde en in droog pisangblad gewikkelde banaan, *pisang peungat* = gehalveerde banaan met kruiden gekookt, *pisang teuseubèh* = Canna indica, L. waarvan de zwarte zaden wel worden gebruikt tot kralen v. rozenkransen, *seunoeténg pisang* = reepen pisangbast (als bindmiddel en door kinderen ook tot vliegertouw gebruikt).

Pita$^{\varepsilon}$ (Mal. *péta*$^{\varepsilon}$), afgeschoten gedeelte, vak (in een doos of kist), vak, bed (v. e. tuin), ruim (in een vaartuig), vgl. *koeta*$^{\varepsilon}$, bijv. *lampōïh moepita*$^{\varepsilon}$ = een in vakken verdeelde tuin.

Pitam, duizelig, toeval, duizeling, flauwte, vgl. *pansan.*

Pitéh (Mal. *pitis*), Chineesche munt-

stukken, fiches, *moepitéh* = een soort hazardspel.

Pitjah (Mal. *petjah*), gebroken, stuk, fijngemaakt, vgl. *bitjah, beukah, wiët, patah, poetöïh.*

Pitjé$^{\varepsilon}$, nauw, eng, bekrompen, benepen, vgl. *arat, kòt, seusa*$^{\varepsilon}$, *seuleusa*$^{\varepsilon}$, *griët*, opp. *loeaïh*, bijv. *moesém pitjé*$^{\varepsilon}$ *blang* = het seizoen waarin het veld „nauw" of gesloten is, *pitjé*$^{\varepsilon}$ *akajdji* = hij is bekrompen v. begrip.

Pitjét, drukken, uitdrukken (bijv. v. e. puist, v. d. neus bij het snuiten, enz.), knijpen, knellen, masseeren, vgl. *pirét, oerōt, prah, ramaïh*, bijv. *djipitjét tjoemoeëtdji* = hij drukte zijn puist uit, *djipitjét agamdji* = zij masseerde haar man, *pitjét idōng* = den neus snuiten.

Pitoeë$^{\varepsilon}$, de uitgestoken duim v. d. tot een vuist gemaakte hand op iemands hoofd ronddraaien.

Pitrah (v. Arab. *fiṭrah*), godsdienstige belasting bij het einde der Vasten, vgl. *djakeuët toebōh*, bijv. *njòë pitrah lōntoean doea-* (of *lhèë* enz.) *dròë oereuëng njang Toehan poewadjéb dalam thōn njòë lōn bri keu teungkoe* = deze mijn pitrah voor twee (of drie enz.) menschen die de Heer mij ten plicht heeft gesteld voor dit jaar geef ik aan u teungkoe.

Plah, splijten, klieven, klooven, doorbreken, openspouwen, vgl. *blah*, bijv. *plah kajèë magoeën* = brandhout klooven, hakken, *plah oe* = een klapper splijten, openslaan, *badjèë plah dada* = de gewone kabaja, *batèë plah* = een gespleten steen, *plah ië* = afvoeren v. overtollig water (vgl. *peulheuëh ië*), *plah teupat* = recht doorsplijten, *plah sirōng* = scheef doorsplijten, *plah kiwiëng* = met bochten, ongelijk doorsplijten, *pageuë ka djiplah lé keubeuë* = de heining is door buffels doorgebroken, *eungkōt thō teuplah* = opengespouwen gedroogde visch, *sanggōj teuplah* (of *s. meukipaïh*) = het haar tweedeelig opgemaakt tot een dubbele haarwrong, *triëng teuplah-plah* = opengespouwen en plat geslagen bamboe, *ban glanteuë poemeulah* = als de inslaande bliksem.

Plandō$^{\varepsilon}$, e. s. v. dwerghert, vgl. *napōh*, bijv. *hikajat plandō*$^{\varepsilon}$ *kantjé* = geschiedenis v. h. looze dwerghert.

Plang (Mal. *belang*), bont, gevlekt, gestreept, meerkleurig, bijv. *goeda plang* = een bont paard, *plang roesa*$^{\varepsilon}$ = rood fond met witte spitsen (z.g. pijlspits- of hertenvlekmotief bij weefsels), *beuneung peuté*$^{\varepsilon}$ *plang* = door middel v. veerkracht veelkleurig gemaakte draden, *plang plangi* = veelkleurig bont (zie *plangi*).

Plangan, wandplaten (dienende om de openingen ontstaan door het verschil in hoogte der midden- en zijvloeren te sluiten).

Plangi, veelkleurig, regenboog, bijv. *idja plangi* = beschilderde doeken, *plang plangi* = veelkleurig als de regenboog (naam v. e. patroon met pijlspitsmotief bij zijden weefsels).

Plawa, of *sakét plawa*, pokken, pokziekte, vgl. *sakét boengòng kajèë, sakét pò ni, sakét pò djrōh*, bijv. *gòbnjan teungòh sakét plawa* = hij heeft de pokken, *plawa katja* = lichte pokken, waterpokken.

Plè, uitgieten, uitstorten, uitschenken, vgl. *rō, toeang, pasòë, léng*, bijv. *plè ië* = water uitgieten (bijv. over een graf), *gòbnjan geuplè ië ba*$^{\varepsilon}$ *peureudèë ba*$^{\varepsilon}$ *kajèë* = hij stort water uit bij den wortel des booms, *djiplè-* (of *djipasòë-*) *ië dalam kanèt* = hij giet water in den rijstpot, *plè padé* = scheutsgewijze uitstorten v. d. padi om die te zuiveren v. d. ledige schillen.

Pleu, wrijven, wasschen, vgl. *geusò*$^{\varepsilon}$, *goesoeë*$^{\varepsilon}$, *oeët, silië*$^{\varepsilon}$, *sampōh*, bijv. *djipleu asòë njang meukalang* = hij wiesch het lichaam waaraan het vuil kleefde.

Pleuheun (Mal. *perlahan*), langzaam, bedaard, zachtjes, stilletjes, kalm-

pjes aan, opp. *bagaïh, sigra, reudjang, batja, dhab-dhab, pantaïh.*

Plōᵉ, bergplaats (koker, bus, doos, enz.) voor iets, waar men iets in kan doen, vgl. *teumpat,* bijv. *plōᵉ daweuët* = inktkoker, *plōᵉ bakōng* = bergplaats voor tabak, *plōᵉ oebat beudé* = kruithoorn, *plōᵉ aneuᵉ beudé* = kogelhoorn, *plōᵉ kèh* = lucifersdoosje, *plōᵉ daroeët* = kokertje tot berging v. vechtkrekels, *plōᵉ neuratja* = foudraal voor een weegschaaltje.

Ploeëᵉ, van de huid (of v. d. schil, of v. d. bast) ontdoen, villen, afstroopen, vgl. *leukang, saléb, poeliëᵉ, soeliëᵉ,* bijv. *teuploeëᵉ koelét gakilōn* = het vel van mijn voet is geschaafd.

Ploeëng, vluchten, snel loopen, wegloopen, ontsnappen, rennen, er van door gaan, zich uit de voeten maken, bijv. *ba ploeëng* = ontvoeren, wegvoeren, met iets vluchten, schaken (vgl. *seunòh*), *aneuᵉ lōn ka pantaïh djiploeëng* = mijn kind loopt al vlug, *boenòë na lōn kalòn oereuëng ploeëng keudéh* = zooeven zag ik menschen in gindsche richting hard loopen, vluchten, *gritan bagaïh that djiploeëng* = het rijtuig reed bijzonder snel, *djiploeëng oe glé* = zij vluchten weg naar het gebergte.

Ploem, klanknab. v. h. geluid v. e. neerstortenden boom of van iets dat in het water plonst.

Ploemadani, zie *peureumadani.*

Plōh (Mal. *poeloeh*), tiental, bijv. *siplōh* = 10, *doeaplōh* = 20, *lhèëplōh* = 30, *peuëtplōh* = 40, *limòngplōh* = 50, *namplōh* = 60, *toedjōhplōh* = 70, *lapanplōh* = 80, *sikoereuëng plōh* = 90, *moeplōh ribèë* = tienduizenden.

Plòïh, losmaken, uittrekken, open maken, openen, vgl. *boeka, peuhaïh, peulheuëh,* bijv. *djiplòïh badjèëdji* = hij trekt zijn jas uit, *plòïh talòë* = het touw losmaken, *plòïh tika* = een mat ontrollen, *plòïh ōᵉ* = het haar ontwarren, *teuplòïh oerat* = zich uitrekken, *plòïh meuneuᵉ-oeë* = het ploeggereedschap losmaken (als tijdsbepaling ± 10 uur), *plòïh boengkōïh* = den sirihzak openen.

Pò, I heer, hoofd, meester, baas (opp. *oelōn* = slaaf, dienaar), bijv. *pò Radja* = heer Koning, *pò panglima* = heer legeraanvoerder, *teukoe pò* = heer teukoe, *teungkoe pò* = heer teungkoe, *pò ngòn oelōn* = heer zoowel als slaaf, *sòë pò gata* = wie is uw heer?, *pò lōn,* of *pò oelōn* = mijn heer, mijn meester, *dròëneu njang pò oelōn* = u die mijn meester zijt, *taᵉingat peureuman Pò geutanjòë* = denkt aan het woord onzes Heeren, *Pò koe Rabi* = mijn Heer mijn Meester, *Pò halarat* = zijn goddelijke Majesteit, *pòteu,* of *pò geutanjòë* = onze Heer (n.l. de Soeltan), *pòteu meureuhōm* = wijlen Zijne Majesteit, *pòteu radja* = onze vorst, *Pòteu Alah* = onze Heer God, *oelèëbalang pòteu* = oelèëbalang v. onzen Heer (n.l. van den Soeltan v. Atjèh), *adat pòteu meureuhōm* = adat v. d. overleden majesteit (n.l. van Iskandar Moeda), d.i. het Atjèhsche gewoonterecht, *òh neupeudjeuët langèt ngòn boemòë lé Pòteu Alah* = toen onze Heer God hemel en aarde schiep, *leubèh nibaᵉ haᵉ Pòteu neubri* = meer dan waar gij recht op hebt geeft de Heer, *pò njòë, pò njan, pò djéh* = deze, die, gene „baas", „heerschap" (in minachtenden zin), *pò njòë beungèh keu pò djéh, pò djéh beungèh keu pò njòë* = deze werd boos op genen, gene op dezen, *pò roemòh* (of *proemòh*) = meesteres des huizes, echtgenoote, *lōn pò teumòn njan* = ik ben de heer van dien slaaf, *oereuëng pò keureudja (kanoeri)* = de menschen, gastheeren die een huwelijksfeest (godsdienstigen maaltijd) geven, *oereuëng pò teumpat* = heer v. d. plaats (euphemisme voor „tijger"), *pò marit* = degeen die een geschil

berecht, — II eigenaar, bezitter, ook: bezitaanduidend aanhechtsel (vgl. *milé*$^{\varepsilon}$, Mal. *poenja* of *ampoenja*), bijv. *pò tanòh* = de eigenaar v. e. land, *njang pò euntjiën njan ma lõn* = de eigenares v. dien ring is mijn moeder, *pò djoedi* = de eigenaar v. e. dobbel-loods, *roemòh njòë oelõn pò* (of *oelõn njang pò)* = van dit huis ben ik de eigenaar, ook: dit huis is het mijne, *kamòë pò* = het onze, *dròëneu pò* = het uwe, *djih pò* = het zijne (ook: *gòbnjan pò*),*seupò* (voor *sòë pò*, Mal. *siapa poenja*) = wiens?, *seupò-* (of *sòë pò-*) *roemòh njan* = wiens huis is dat?, — III vóór verwantschapsnamen, bijv. *pò lém* = oudere broeder (ook titel v. h. sagi-hoofd der XXII Moekim's), *pò dja, pò ni* = grootouders, voorouders, ook: oude man en oude vrouw, *pò ni* = ook: naam v. d. pokkengeest, *pò da*, of *da pò*, of *tjoet pò* = oudere zuster, *haj pò ma* = o, moeder! (zoo ook: *pò adoeën, pò adòë*, enz.), — IV in andere samenstellingen, bijv. *pò tjoet* = titel voor mannen en vrouwen v. aanzien zooals vrouwen en dochters v. oelèëbalang's en mannelijke afstammelingen v. e. Soeltan's dochter, *pò meurah* = euphemisme voor olifant (zie *meurah*), — V tot aanduiding v. d. afkomst, bijv. *Pò Ba*$^{\varepsilon}$*ét* = aanspraakwoord voor iemand uit het district Ba$^{\varepsilon}$ét; sommigen noemen zich na hun huwelijk *Pò Kroeëng*, of *Pò Gampõng*, of *Pò Blang*, of *Pò Peukan*, soms met aanduiding v. d. rivier, kampoeng, blang, marktplaats, enz. waarnaar de betrokkene zich noemt bijv. *Pò kroeëng Teupin Raja*, enz. — VI vliegen, vgl. *teureubang*, bijv. *ba pò* = met iets wegvliegen, bijv. *kleuëng ka djiba pò sabòh aneu*$^{\varepsilon}$ *manò*$^{\varepsilon}$ *lõn* = de kiekendief is weggevlogen met een kuiken van mij, *pò meugisa* = al vliegend ronddraaien, *djipò hana meuhò lé* = hij vloog zonder dat men meer wist waarheen, *poepò-* (of *peu*$^{\varepsilon}$ *é*$^{\varepsilon}$*-*) *glajang* = oplaten v. vliegers.

Pò$^{\varepsilon}$, I ergens tegen aan komen, tegen iets aanstooten, tegen iets aanreiken, bijv. *rab pò*$^{\varepsilon}$ *aleuë roemòh* = bijna tot tegen den vloer reiken, *angèn moepò*$^{\varepsilon}$ = lett. elkander wederstrevende winden, d.z. de kenteringen, *teupò*$^{\varepsilon}$ = ergens tegen aan gekomen, *moepò*$^{\varepsilon}$ = de wijze v. vechten zooals buffels, runderen en rammen doen n.l. door de koppen tegen elkaar te drukken, *poepò*$^{\varepsilon}$ = het laten vechten v. stieren, buffels of rammen, *keubeuë pò*$^{\varepsilon}$ = een vechtbuffel, *leumò pò*$^{\varepsilon}$ = een vechtstier, *keubiri pò*$^{\varepsilon}$ = een vechtram, *poepò*$^{\varepsilon}$ *bòh krèh* = lett. het laten vechten v. kemirinooten, d.i. het wedden v. twee partijen wie de noot der andere met de hare zal stukslaan, — II met de vlakke hand slaan, kloppen, bijv. op de borst (bij woede), op de achterdeelen v. e. klein kind (om het te sussen), op de schouders (tot aanmoediging), *pò*$^{\varepsilon}$ *idja* = het slaan v. nat goed om het gereinigd te krijgen, *pò*$^{\varepsilon}$ *djaròë* = in de handen klappen, — III *pò*$^{\varepsilon}$ *idja*, of *pò*$^{\varepsilon}$ *teupeuën* = weven, *pò*$^{\varepsilon}$ *kreujaj* = vervaardigen v. randboordsel.

Põ$^{\varepsilon}$, of *põ*$^{\varepsilon}$*-põ*$^{\varepsilon}$, met de vlakke hand slaan, klappen, of kloppen (vgl. *pò*$^{\varepsilon}$, en *prò*$^{\varepsilon}$*-prò*$^{\varepsilon}$), *teupõ*$^{\varepsilon}$ *tanòh* = slaan op de aarde, d.i. zweren bij de aarde (vgl. *keupõ*$^{\varepsilon}$), *teupõ*$^{\varepsilon}$ *nari* = dansen met handengeklap.

Poea, de handen bijéén leggen zooals bij de ritueele godsdienstoefeningen is voorgeschreven.

Poean, bekervormig bakje met voet (uitheemsch) dat bij feestelijke gelegenheden soms de *baté* vervangt.

Poeasa, de vasten (gedurende de 9e maand *Poeasa* of *Ramalan* telkens v. d. eersten dageraad tot zonsondergang), *oeröë raja poeasa* = het z.g. „kleine feest" na beëindiging der vastenmaand, *poeasa kiparat* = vasten bij wijze v. verzoening, *poe-*

asa ka^{e}ōj = vasten tengevolge eener gelofte, *poeasa soenat* = vrijwillig vasten, *poeasa Atjoera* = de vasten op den z.g. Atjoera-dag, *poeasa nam* = de vasten dadelijk na de oeròë raja poeasa dus den 2en—7en dag v. d. 10e maand, *poeasa tarwijah* = de vasten op den 8en v. d. 12e maand, *poeasa arpah* = de vasten op den 9en v. d. 12e maand, *poeasa ajamajbid* = de vasten op den 13en, 14en, 15en v. iedere maand wanneer de maan 's nachts het meeste licht verspreidt, *poeasa seunanjan* = de vasten op Maandag, *poeasa hamèh* = de vasten op Donderdag, *poeasa Nabi Dawōt* = vasten om den anderen dag (zooals de profeet David zou hebben gedaan).

Poeblòë, zie *blòë.*

Poeboeët, zie *boeët.*

Poedahan, zie *peuloedahan.*

Poedéb, zie *oedéb.*

Poedja, vereeren (bijv. v. geesten, heiligen, vorsten, enz.), ook: bezweren, bijv. *poedja djén (kramat)* = geesten (heiligen) vereeren met offers en gebeden, *djeuëb-djeuëb nanggròë djipoedja radja* = in elk land vereerde men den koning, *ka geupoedja* = reeds met succes tegen de werking der djén's aangewend.

Poedjòë (Mal. *poedji*), prijzen, loven, verheerlijken, lof, lofprijzing, vgl. *seulaweuët, teuseubèh,* bijv. *poedjòë Toehan,* of *poedjòë Rabi* = den Heer prijzen, *poedjian* = loftuiting.

Poedòë, I kostbare steen, edelsteen, — II metaalgruis vermengd met borax (*peudja*) om te soldeeren.

Poeëb, goot, pijp, buis, vgl. *salōran, grōng-grōng, palōng.*

Poeëh (Mal. *poeas*), bevredigd, verzadigd, voldaan, *poepoeëh* = verzadigen, stillen, lesschen, bevredigen, botvieren, voldoen aan, vgl. *tròë, séb, sampé,* bijv. *poepoeëh até* = aan zijn begeerte voldoen, *poepoeëh hawa* = zijn hartstocht botvieren, koelen, bevredigen, aan zijn hartstocht voldoen, *poepoeëh dahga* = zijn dorst verzadigen, stillen, lesschen.

Poega, planten (v. peper), *poega lada di ladang* = op de ladang's peper planten, *dja^{e} seumoega* (of *poemoega*) = uit peperplanten gaan, pepertuinen aanleggen, *seumoega* of *poemoega* = peperplanter zijn, *oereuëng seumoega* = landbouwer.

Poeh, bemoeienis, vgl. *hirò, isib, peudoeli,* bijv. *peuë poeh kah-* (of *peuë hirò kah-*) *boeët gòb* = wat gaan u de handelingen v. andere menschen aan, wat hebt gij ermee te maken?

Poej, stapel, hoop, mijt, schoof, schelf, *poepoej* = tot een hoop of in hoopen bijeenbrengen, ophoopen, opstapelen, vgl. *toempō^{e}, tambōj, tamòn, himpōn.*

Poejōh, kwartel, bijv. *poejōh meulōt* = vechtende kwartels, ook: naam v. e. sterrenbeeld.

Poeka, zie *boeka.*

Poekat, zegen, groot trek- of sleepnet, *sampan poekat,* of *prahō poekat,* of *lantjang poekat,* of *rantjang poekat* = visschersvaartuig speciaal om met zegens (*poekat*) te vissen.

Poekeuë, een bedwelmend middel om iemand in diepen slaap te brengen (e. s. v .dievenamulet).

Poekië^{e}, verwijden, openspalken, bijv. *matadji gòh teupoekië^{e}* = zijn oogen zijn nog niet goed geopend, hij is nog slaperig, *poekië^{e} mata* = de oogen openspalken (door met de vingers de oogleden van elkaar te trekken).

Poekòë (Mal. *poeki*), vrouwelijk schaamdeel, vgl. *meunalèë, nab, teuna^{e}, paròt, brōt, pè^{e}, apam,* bijv. *poekòë ma kah* = je moers schaamdeel (scheldwoord).

Poela, planten, in den grond zetten of leggen, vgl. *tanòm,* bijv. *poela teubèë* = suikerriet planten, *poela batèë* = grafsteenen oprichten, *seumoela* = planter zijn, *peunoela* =

gewas, *padé peunoela* = geplante padi (in tegenstelling v. gezaaide padi).

Poelam, edelgesteenten, vgl. *jakoet.*

Poelan (v. Arab. *foelān,* Mal. *polan*), of *poelin,* 'n zekere, dinges, N.N., vgl. *anò,* bijv. *di gampông poelan lōnteungeut malam baròë sa* = in de kampoeng dinges (je weet wel) heb ik gisteren nacht (eergisteren avond) geslapen, *poelan-poelin* = nu dit dan weer dat.

Poelang, terugkeeren, teruggaan, naar huis gaan, ook: schenken, teruggeven, vergelden, vergoeden, overlaten aan, vgl. *oelang, riwang,* bijv. *òh tapoelang pagé doedòë* = als gij thuis komt later op den oordeelsdag, *sé[ɛ]sa geupoelang hana bagòë* = de straffen die worden vergolden zijn zonder voorbeeld, *ngoej poelang oetang bajeuë* = wat men leent moet men teruggeven, wat men schuldig is moet men betalen, *poelang balèë* = erf- of zwagerhuwelijk, het recht v. d. man om te huwen met een zuster v. zijn overleden vrouw zonder bruidschat, *poelang sakat* = een middel door een goeroe gegeven aan een zieke opdat zijn ziekte „terugga" op den persoon die hem (door toovermiddelen) heeft ziek gemaakt, *peunoelang* = tegenpraestatie, vergelding, ook: al hetgeen kinderen v. hun ouders bij hun leven ontvangen, ook: wat de jonggetrouwde vrouw van haar schoonmoeder ontvangt bij haar eerste bezoek na het huwelijk (zoo bijv. de *keubeuë peunoelang*), ook: erfgoed (vgl. *peusaka, teuninggaj*), *njòë tanòh peunoelang éndatoelōn* = dit land is het erfgoed mijner vaderen, *kréh peunoelang ntoe peusaka ba[ɛ] dja* = een voorvaderlijke kris, *peunoelang niba[ɛ] goerèë lōn* = geschonken door mijn leermeester, *peunoelang ba[ɛ] ajah* = lett. teruggaven v. d. vader (geschenken als uitzet v. d. jonggetrouwde vrouw).

Poeléh, in den ouden normalen toestand teruggekeerd, hersteld, genezen, weer beter, opgefleurd, onttooverd, weer tot bewustzijn gekomen, vgl. *gèt, sihat, djròh,* bijv. *peunjakét njan han poeléh lé* = die ziekte geneest niet meer, *boengòng meuloe njòë ka mala òh keunòng mbōn barō poeléh* = deze melatibloem is reeds verwelkt eerst wanneer ze in de dauw gezet wordt zal ze weer opfleuren, *poeléh keudjang* = hersteld v. vermoeienis, *meung ka poeléh kah* = als je weer beter bent, *poepoeléh* = doen herstellen, genezen, *peunoeléh* = middel ter onttoovering, *doe[ɛ]a peunoeléh* = tooverformulier om genezing te bewerken, een herstellingsformule.

Poelèt, iets binnenste buiten keeren, de randen van iets ombuigen, *ratéb poelèt* = e. s. v. ratéb waarbij de daarbij gebruikelijke ringen (*broeë[ɛ] poelèt,* of *bòh poelèt,* of *tjoeè[ɛ] poelèt*) door de bewegingen der deelnemers telkens als het ware omgedraaid worden, *aneu[ɛ] miët moepoelèt* = de jongens die aan voormelde ratéb deelnemen.

Poelië[ɛ], schillen, pellen, vgl. *sé[ɛ], soelië[ɛ], ploeë[ɛ],* bijv. *poelië[ɛ] bòh giri* (*bòh oe, pineung, pisang,* enz.) = een pompelmoes (pinang, klapper, pisang, enz.) schillen, *poelië[ɛ] neudjeu* = een paling de huid afstroopen.

Poelin, zie *poelan.*

Poelman, zie *peunoeman.*

Poelò (Mal. *poelau*), eiland, bijv. *Poelò Breuëh, Poelò Pinang,* enz., *beuneung Poelò* = van Pinang (v. d. Overwal) ingevoerd garen.

Poeloeman, zie *peunoeman.*

Poelōt, e. s. v. lekkernij.

Poemeusan, zie *peusan.*

Poemoeraïh, zie *keumoeraïh.*

Poenah, dood, gestorven, (grof), vgl. *maté, mawòt, tjeukang, kòm, wapheuët, ka oe kandang, ka dja[ɛ],* ook: op, niets meer voorhanden.

Poenggah, lossen, overschepen, ontschepen, bijv. *poenggah asòë prahō* = de lading uit een prauw lossen.

Poenggõ$^{\varepsilon}$, e. s. v. nachtroofvogel, nachtuil, bijv. *lagèë poenggõ$^{\varepsilon}$ rindoe keu boeleuën* = verliefd als de nachtuil op de maan.

Poenggõng, achterste, achterdeel v. iets, de posteriora (bij mensch en dier), bodem (v. e. flesch, put, rivier, enz.), onderkant (v. e. zak, v. e. fuik, enz.), ook: het verst v. d. steel verwijderde gedeelte v. vruchten, bijv. *bòh poenggõngdji boebé raga* = haar achterste had den omvang v. e. teenen mand, *poenggõng katja* = de bodem v. e. flesch, *poenggõng boebèë* = het gesloten uiteinde v. e. fuik, *poenggõng geudoemba$^{\varepsilon}$* = het zes- of achthoekige benedenstuk v. e. (zandloopervormige) trom, *poenggõng bangsi* = het open uiteinde v. e. bamboe-fluit, *poenggõng meureujam* = achterdeel v. e. kanon, *poenggõng djarõm* = oog v. e. naald (vgl. *reuhõm djarõm*), *padjõh poenggõng* = paederastie uitoefenen (grof, vgl. *meu$^{\varepsilon}$adòë angkat, meurakan, meu$^{\varepsilon}$aneu$^{\varepsilon}$ miët).*

Poengkèh, in *triëng moepoengkèh* = stelten.

Poengò, gek, krankzinnig, zinneloos, waanzinnig, onzinnig, dol, zot, dwaas, mal, onwijs, razend, bijv. *oereuëng poengò geupasòë dalam neunòh* = een krankzinnige wordt in het blok gesloten, *poengò pòh gòb* = gevaarlijk krankzinnig, *poengò ratèë* = slechts gekkepraat uitslaand (doch niet gevaarlijk), *poepoengò* = gek maken, *poepoengò dròë* = zich gek houden, zich aanstellen of men krankzinnig is, *èleumèë teungòh poengò* = zoover zijn met het leeren v. e. tooverij dat men in een toestand v. waanzin verkeert, *poengò boej* = lett. varkenswaanzin, d.i. vallende ziekte, epilepsie, *peuë gata salèh poengò* = zijt ge wellicht gek?, *poengò djilhab aneu$^{\varepsilon}$ boeleuën* = aanvallen v. krankzinnigheid bij het begin der maand, *atélõn sang poengò gila* = als een waanzinnige voel ik mij.

Poenjõt (Mal. *poendjoet*), samenbinden, dichthalen tot een punt of zak (bijv. door de uiteinden bijéén te brengen zooals bij een beurs die men met een koord sluit), *moepoenjõt* = dichtgehaald, samengebonden, ook: in elkaar gedoken zitten (bijv. bij vrees, bij regen, enz.), *boerõng poenjõt* = geest v. e. in de kraam gestorven vrouw bij wier begrafenis men verzuimd heeft vóór de sluiting v. h. graf de lijkwindselen los te maken.

Poenò, naam v. e. s. booze geesten.

Poentja, I slip, pand, punt, uiteinde (bijv. v. e. kleed, v. e. sirihdoek, v. e. zitmat, v. e. touw, enz.), bijv. *labang poentja* = haak waaraan iets hangt, *poentja tika* = de punt v. e. zitmat, *bòh roe meutoeë-toeë ban peuët poentja boengkõïh ranoeb* = de gouden eikeltjes die v. d. vier punten v. e. sirihdoek afhangen, — II begin, oorzaak (v. e. zaak, geschil), vgl. *asaj, awaj, moela, phõn, pangkaj, oeram,* enz., bijv. *poentja boeët* = het begin v. e. zaak (quaestie, geschil), *teuseuréh peuët blaïh ba$^{\varepsilon}$ lõn tjò$^{\varepsilon}$ poentja* = met de veertien vormen der vervoeging begon ik.

Poentjeuë$^{\varepsilon}$ (Mal. *poentja$^{\varepsilon}$*), kegelvormig mandje (als de Jav. *koekoesan*) waarin men kleefrijst kookt.

Poentjië, of *boentjië,* zweertje op het ooglid.

Poentoe (Mal. *pontoh*), bovenarmring, vgl. *ikaj.*

Poentòë, e. s. v. boom waarvan de frissche vruchten worden gegeten.

Poentõng, I afgeknot, stomp, de punt er af, verminkt, overgebleven eind of stuk, bijv. *parang poentõng* = een kapmes zonder punt, *reuntjõng oelèë poentõng* = dolk voorzien v. e. heft met afgeknot uiteinde, — II *poentõng,* of *pintõng,* reusachtig soort geest, Ifriet.

Poepalang, zie *palang.*

Poepalèh, of *koepalèh,* wachthuisje,

uitkijktoren met schietgaten (in tijd v. oorlog bij de wallen v. d. kampoeng opgericht), bijv. *geupeudòng poepalèh ba^{c} sagòë koeta* = hij heeft wachthuisjes gebouwd op de hoeken v. d. versterking.

Poepeusan (Mal. *pesan-pesan*), e. s. v. roode duizendpoot, vgl. *limpeuën, seupah, kloeloe, tradjòë*, bijv. *lam paja njan le kala poepeusan* = in dat moeras leefden veel schorpioenen en duizendpooten.

Poephōn, zie *phōn*.

Poepisang, horizontale beleglatten op de langsplanken v. d. wand v. e. huis.

Poepō (Mal. *poepoer*), blanketsel, smeersel voor de huid.

Poepō^{c}, papje of pleister op het voorhoofd, ook: zulk een papje of pleister als geneesmiddel aanwenden, vgl. *tipè^{c}, titè^{c}*, bijv. *goemba^{c} poepō^{c}* = haarlok op de kruin v. h. hoofd.

Poepōh, op elkaar invliegen v. vechthanen (zonder kunstsporen), plukharen.

Poepōt, zie *pōt*.

Poer (afkorting v. Singapore) in enkele samenstellingen, bijv. *pèng poer* = Straitsdollar-centen, *papeuën poer* = Singapoersche planken.

Poera-poera, veinzen, huichelen, zich houden alsof, voorwenden, voorgeven, voor de leus, quasi, voor het uiterlijk, gewaand, vgl. *wajang*, opp. *beutōj, teupat, soenggōh, bit*, bijv. *djih poera-poera dròë gasiën* = hij veinsde arm te zijn, hij hield zich arm, *djipoera-poera hana djithèë* = hij deed maar net of hij het niet wist, *djipoera-poera boeka kitab téh* = hij deed net of hij een wichelboek raadpleegde.

Poerèë (Mal. *poeroe*), z.g. frambozenuitslag, framboesia, *poerèë lam toeleuëng* = pijnlijk gevoel in de gewrichten.

Poeréh, rib, nerf v. e. palmblad, bijv. *poeréh ōn oe* = de taaie nerven der bladvinnen v. e. klapperblad (dienende tot het maken v. bezems), *poeréh djō^{c}* = de lange pennen die zich bevinden tusschen de overige harige vezels v. d. arenpalm (dienende voor schrijfpennen, fuiken en staketsels v. vischplaatsen).

Poeriëh, ladder bestaande uit een enkelen bamboe welks takken als treden dienen, vgl. *reunjeun*.

Poerò, een lange lap om de lendenen gewonden waarvan één der uiteinden een zak vormt waarin geld wordt geborgen.

Poerō, vallen, *teupoerō*, omver gevallen, ingestort, verbrijzeld, vergruizeld, bijv. *goenòng hantjō teupoerō ka djeuët keu abèë* = de bergen vergruiselden tot stof.

Poerōn, schoonmaken (v. boschterrein voor ladang's).

Poesa (Mal. *poesar*), kronkels in het haar v. dieren (waaraan men kan zien of ze deugdelijk zijn), kronkels of spiraalvormige lijnen (papillenlijnen) in de huidrimpels v. d. vingertoppen, de toppen der teenen, de punt v. d. tong van menschen (waarnaar men hun geaardheid kan opmaken), bijv. *poesa rimoeëng* = een kronkel in het haar achter de ooren bij buffels als teeken dat deze dieren licht een prooi zullen worden v. tijgers, *poesa ba^{c} dhòë* = haarkronkel op het voorhoofd (hetgeen bij vrouwen op een lastige natuur zou wijzen), *poesa ba^{c} roeëng* = haarkronkel op den rug (duidende op een luien aard), *poesa ba^{c} gaki* = haarkronkel op de beenen (bij een vrouw die uitloopt).

Poesat, navel, middelpunt, ook: zundgat v. e. geweer of kanon, bijv. *talòë poesat* = navelstreng, *kòh poesat* = doorsnijden v. d. navelstreng, *poesat ka sròt* = de navelstreng is afgevallen, *sitangké poesat* = eigen broeders en zusters, *poesat meureujam* = zundgat v. e. kanon, *lapé^{c} poesat* = lett. onderlaag v. d. navel, d.i. fooi voor de vroedvrouw na de bevalling.

Poeséng, draaien, wentelen om zijn as

(als een windmolentje, een tol, een draaikolk, enz.), vgl. *poetië, poeta, réng, sréng, wéng, gisa, giséng, soewé, djalòë, pakoe, bibeuë*, bijv. *ië moepoeséng* = draaikolk, *angèn moepoeséng* = wervelwind, windhoos, *moepoeséng oelèë* = duizelig, *moepoeséng oeta*^{ɛ} = malende over iets.

Poesoe, I zie *boesoe*, — II ophooging v. aarde, verhevenheid, heuveltje.

Poesõng, I zie *boesõng*, — II diepte, bijv. *gampõng le poesõng* = de kampoeng is vol diepten (dus modderig).

Poet, een inhoudsmaat, bijv. *sipoet* = ½ *soendië*.

Poeta (Mal. *poetar*), in de rondte draaien, omdraaien, winden, vgl. *poetië, réng, sréng, wéng, gisa, giséng, poeséng, soewé, djalòë, pakoe, bibeuë*, bijv. *poeta misè* = aan de snor draaien, *poeta talòë* = touw draaien, *bòh poeta talòë* = de spiraalvormig gewonden vruchtjes v. Helicteres Isora, L. (als drogerij in de geneeskunde gebruikt), *poeta-* (of *sréng-*) *dadoe* = het omdraaien v. h. tolletje bij het hazardspel, *moepoeta-poeta proeët*, of *djipoeta proeët* = pijn (roering, kramp) in den buik, *beudé loeëng moepoeta* = geweer met getrokken loop, *bakõng teupoeta* = als touw inéén-gewonden tabak, *gleuëng peunoeta* = een koordvormig gedraaide ring.

Poeté^{ɛ}, de bloemknop, de vrucht in de eerste ontwikkeling, bijv. *poeté*^{ɛ} *oe* = de vruchtknoppen v. d. klapper.

Poetéh, wit, blank, grijs (v. h. haar), zuiver, rein, oprecht, goedgezind (v. h. hart), bijv. *lada poetéh* = witte peper, *poetéh koenèng* = geelwit (geldt voor de huid als lichaamsschoon), *poetéh idjõ* = groenwit (geldt voor de huid als lichaamsschoon), *poetéh bandoem* = geheel grijs, *poetéh ladoem* = gedeeltelijk grijs, *poetéh si*^{ɛ}*õn-õn* = hier en daar grijs, *poetéh sabõn* = geheel en al wit, *poetéh djalië*^{ɛ} = geheel en al wit, *ka poetéh oeròë* = de dag is aangebroken, *lõn poetéh atélõn keu djih* = ik ben volkomen openhartig, sta volkomen zuiver tegenover hem.

Poeténg, puntig uiteinde, of stift, of pin (dat in iets anders bevestigd is), overgebleven stompje of eindje, mondstuk, speen, bijv. *poeténg kajèë apoej* = een stuk brandhout waarvan reeds een groot gedeelte is afgebrand, *poeténg roekõ*^{ɛ} = een stompje of restantje v. e. gedeeltelijk opgerookt strootje, een eindje sigaar, *poeténg aneu*^{ɛ} *kèh* = een uitgebrande lucifer, *poeténg gò tjandoe* = het mondstuk v. e. opiumpijp, *poeténg tè*^{ɛ} = de tepels, *poeténg tamèh* = het aangepunte bovenste gedeelte v. e. huisstijl, *angèn poeténg bliõng* = wervelwind, stormwind, *parang poeténg* = een kapmes zonder heft (waar de stift hoort te zitten).

Poetië, in de rondte draaien, winden, syn. met *poeta*.

Poetja^{ɛ} (Mal. *poentja*^{ɛ}), top, topstuk, kruin, punt, spits, bijv. *poetja*^{ɛ} *glé* = de top v. e. berg, *poetja*^{ɛ} *meuseugit* = het topstuk boven op het dak v. e. moskee, *sanggõj poetja*^{ɛ} *oelèë* = haarwrong op de kruin v. h. hoofd, vgl. *poetjõ*^{ɛ}.

Poetjat, bleek, flets, verbleeken, bijv. *poetjat ngòn ië moekadji na ban koelat sindja* = hij werd zoo bleek als een paddestoel bij avond.

Poetjõ^{ɛ}, I puntig uiteinde, kruin, top, spits, jonge spruit, loot, ook: hulptelw. voor vuurwapens, sieraden, enz., vgl. *poetja*^{ɛ}, *oedjõng, toenaïh, tjeudiëng, tarõ*^{ɛ}, opp. *oeram, moela, asaj, pangkaj, phõn*, bijv. *poetjõ*^{ɛ} *doeròë* = doornpunt, *djï*^{ɛ}*é*^{ɛ} *oe poetjõ*^{ɛ} = hij klom naar den top, *poetjõ*^{ɛ} *reubõng* = kruin v. e. (bamboe) uitspruitsel, ook: e. s. v. toempal-motief bij weefsels, ook: een gouden armplaat (bestaande uit twee helften door scharnieren verbonden), *poetjõ*^{ɛ} *djeuë* = de spits v. e. werpnet, *poetjõ*^{ɛ} *kroeëng* =

bovenloop, oorsprong v. e. rivier, *talòë ki$^{\varepsilon}$iëng doea poetjō$^{\varepsilon}$* = twee ceinturen, gordels, — II de wortel v. Saussurea Lappa, Clarke (als drogerij in de geneeskunde gebruikt).

Poetöïh (Mal. *poetoes*), doorgebroken, afgebroken, stuk, afgedaan, beslecht, geëindigd, gestorven, vgl. *beukah, pitjah, patah, wiët*, bijv. *beuneung njòë ka poetöïh* = deze draad is gebroken, *ka poetöïh narit njan* = die beraadslaging is afgebroken (men heeft het geschil niet in der minne kunnen schikken), *poetöïh njawòng* = het leven beëindigen, sterven, *hana poetöïh djidja$^{\varepsilon}$ keunòë* = hij komt onophoudelijk hier, *ka poetöïh ië mata ië* = het water in de beek is opgedroogd, *tangké atélōn ka poetöïh* = mijn harteliefje is gestorven, *le that maté poetöïh meukhan-khan* = zeer veel kwamen om in stukken doorgekapt, *poepoetöïh* = doorbreken, stuktrekken, beslechten (v. e. zaak), *poetōsan* = iets opzeggen, afmaken, *ba$^{\varepsilon}$ prang sabi bè$^{\varepsilon}$ poetōsan* = van den heiligen oorlog late (ik) niet af.

Poetròë (Mal. *poetri*), prinses, vorstin, *poetròë tamèh* = één der beide stijlen die in een Atjèhsche woning in het midden v. d. *djoerèë* komen te staan, *poetròë koelat* = één der beide paddenstoelen die het tegengif levert tegen de andere die als de onheilbrenger geldt, *poetròë* (of *dara-*) *tjandén* = gezwollen halsklieren.

Pòh, slaan (vgl. *pèh, paloe, toembō$^{\varepsilon}$, tampa, teupō$^{\varepsilon}$, tapé$^{\varepsilon}$*, enz.), dooden (vgl. *poematé*), blusschen (v. vuur, vgl. *peulōn*, of *peulén*), afschieten (v. e. geweer, vgl. *timba$^{\varepsilon}$, poebeudé*), bijv. *ma djipòh aneu$^{\varepsilon}$dji* = de moeder sloeg, of doodde, haar kind, *padoem pòh* = hoeveel uur (slag) is het?, hoe laat is het?, *pòh apoej* = een vuur dooven, een brand blusschen, *djipòh dròëdji* = hij sloeg zichzelf, hij pleegde zelfmoord, *pòh maté* = dooden, ombrengen, *pòh beudé* = een geweer afschieten, *oereuëng njang geupòh* = de ter dood gebrachte, *si geupòh* = de ter dood veroordeelde, *pòhròh* = het openkappen v. e. braakliggende met gras of riet dichtbegroeide sawah (*oemòngròh*).

Pòndò$^{\varepsilon}$, e. s. v. kris.

Pònèh, ons woord „vonnis".

Pòng, zie *pèng-pòng*.

Pōng-pōng, het geluid v. h. rijststampen in het holle rijstblok (*leusōng*).

Pòt, zie *pèt*.

Pōt, I waaien, wind maken, vgl. *pröïh, mbōïh, jōb*, bijv. *pōt apoej* = het vuur bewaaien, *djipōt angèn* = het waait, de wind waait, *djiba pōt lé badè raja* = meegevoerd door den grooten storm, *poepōt* = blaasbalg, *haba angèn pōt* = een los gerucht, *ba pōt* = door den wind meegevoerd, *djipōt ngòn kipaïh* = hij waaide met een waaier, — II *moepōt-pōt* = in zichzelf spreken, in zijn eentje schelden.

Pòteu, zie *pò*.

Pradja, e. s. v. beschermgeest.

Pra$^{\varepsilon}$é (v. Arab. *farā'idh*), het (Moslimsche) erfrecht, erfgoed, boedel, *ha$^{\varepsilon}$ pra$^{\varepsilon}$é* = belooning voor bepaling der erfporties, *weuë$^{\varepsilon}$ pra$^{\varepsilon}$é* (of *-peusaka*) = verdeelen v. d. boedel, *hoekōm pra$^{\varepsilon}$é* = het Moslimsche erfrecht, *djoedoeë pra$^{\varepsilon}$é* = tabellen v. erfrecht.

Prah, persen, uitpersen, uitdrukken, knijpen, uitwringen (bijv. een nat kleed), melken (bijv. v. e. buffel), vgl. *ramaïh, oerōt*, bijv. *prah teubèë* = suikerriet persen, *peuneurah* = pers (als bijv. gebruikelijk bij het maken v. klapperolie).

Prahō, prauw, vischvaartuig, vgl. *sampan*, bijv. *prahō poekat* = vischersvaartuig speciaal om met zegens (*poekat*) te visschen, *prahō ka boengka peudiëng deureujan* = de prauw is vertrokken geladen met doerians, *prahō meudoegòm* = een omgekantelde prauw.

Pra$^{\varepsilon}$ikō, of *pa$^{\varepsilon}$ikō*, de levendig geel

gekleurde Indische wielewaal dien men wel in kooien houdt.

Pram, e. s. v. lichte uitslag.

Praᵉna seumah, steenen estrade in den vroegeren kraton waar de inhuldiging v. e. nieuwen Soeltan plaats had, vgl. *branda seumah, batèë tabaj.*

Prang, oorlog, krijg, strijd, gevecht, slag, veldslag, *moeprang* = bestrijden, oorlog voeren, *djaᵉ moeprang* (of *-poeprang*) = ten strijde trekken, *prang sabi,* of *prang sabilélah* (v. Arab. *sab iloe 'lläh*) = strijd op den weg Gods, de heilige oorlog (vgl. *djihad*), *prang pageuë* = twisten, nu en dan met kleine vechtpartijen gepaard gaande tusschen twee kampoeng's, schijnoorlog (vgl. *adat meulangga*), *Nabi neuprang kaphé* = de Profeet bestreed de ongeloovigen, *maté lam prang* = in den strijd gesneuveld, *prang kömpeuni* = strijd (der Atjèhers) tegen het Gouvernement, *panglima prang* = krijgsoverste, *peudjeuët-* (of *peuᵉéᵉ-*) *prang* = de strijd doen ontbranden, ontketenen, *prang ka bitjah* = de oorlog is uitgebarsten, uitgebroken, *prang ka teudõh* = de strijd is geëindigd, bijgelegd, *alam prang* = oorlogsvlag, *alat prang* = wapenen, oorlogstuig, *goeroe prang* = oorlogswichelaar, *prang Rawa* = de vroegere strijd der Maleische kolonisten tegen Atjèhsche en Pedirsche elementen (zooals beschreven in het Atjèhsche heldendicht Pòtjoet Moehamat), *prang Bada* = de veldslag bij Badr (tusschen de aanhangers v. Mohammed en de Mekkanen).

Pransèh, Fransch, bijv. *oereuëng Pransèh* = Franschman.

Prantjoet, negenoog.

Praᵉ-prõᵉ, klanknab. v. h. geluid v. tegen elkaar slaande vleugels v. vechtende hanen, vgl. *keupaᵉ, keupraᵉ.*

Prataïh, e. s. v. rustbank, zit- en ligbank, ook: een bamboe- of houten rak, stellage, vgl. *panteuë, keuta, koeroesi.*

Prèh, wachten, *poeprèh* = doen wachten, *moeprèh-prèh* = op elkaar wachten, of met meerderen op een ander wachten, *taprèh dilèë sikeudjab* = wacht eerst even, *lõn keumeung prèh òh tjòt oeròë* = ik zal wachten tot den middag, *paᵉòh na tréb ka taprèh disinòë* = hoe lang hebt ge hier al gewacht?, *taprèh doea oeròë treuᵉ* = wacht nog twee dagen, *bèᵉ taprèh* = blijf niet wachten, *prèh lintõ* = het afwachten v. d. bruidegom, *prèh koetika* = wachten op het goede tijdstip, *tajoeë prèh oemoe limòng oeròë treuᵉ* = zeg (hun) nog vijf dagen te wachten, *peuë lòm kaprèh* = waar wacht je nog op?, *doeëᵉ oelèëbalang prèh wasé doeëᵉ teungkoe prèh tahli doeëᵉ geutanjòë prèh maté* = de oelèëbalang zit te wachten op de belastingpenningen, de teungkoe op de tahli-gelden en wij allen op den dood, *djiprèh trõïh lakòë* = zij wachten op de komst v. d. gemaal.

Prèt-prèt, *moeprèt prèt,* knetterend, winderig, bijv. *teubiët èᵉdji moeprèt-prèt* = hij had hoorbaar ontlasting.

Preuë, motregen, vgl. *rintéᵉ, reuntéᵉ.*

Preuëᵉ, of *priëᵉ,* of *peuëᵉ,* sprenkelen, spatten, sproeien, *boengòng preuëᵉ* = ruitvormige voorwerpjes aan een gouden haarsieraad (*ajeuëm goembaᵉ*).

Preuën, e. s. v. ingewandsworm, vgl. *glang,* bijv. *peunjakét preuën* = e. s. v. veeziekte.

Preuja, zie *peureuja.*

Preut, met water uit den mond bespuiten (bijv. v. e. wond om die schoon te maken), ook: het bespuwen v. e. zieke met belezen water of sirihspog, vgl. *seumbõ, prõïh,* bijv. *preut ië* (of *prõïh ië*) = met water bespuiten of besproeien.

Pria, zie *peureuja.*

Priëᵉ, I uitrafelen, pluizen (bijv. v. vezels), vaneen scheuren, vgl.

tjriëᵉ, bijv. *lõn keumeung priëᵉ tangkoeraᵉkeu* = ik zal je hoofd vaneen scheuren, — II zie *preuëᵉ*.

Priëh, snuiven v. woedende dieren.

Priman (v. ons „vrijman"), iemand zonder vast ambt.

Pringkheut, het achterdeel v. kippen en vogels, vgl. *printjoeën, seuleubi.*

Pring-prõᵉ, bijzondere wijze waarop tamboerijnen worden geslagen, *ratéb pring-prõᵉ* = ratéb waarbij die bijzondere slag plaats heeft.

Printah, zie *rintah.*

Printjoeën, of *toeleuëng printjoeën,* stuit, stuitbeen, vgl. *pringkheut, seuleubi.*

Prõᵉ, I pokdalig, mottig, door de pokken geschonden, vgl. *parõt,* — II *prõᵉ-prõᵉ,* cfm. *põᵉ-põᵉ.*

Pròë (Mal. *peri*), gesteldheid, toestand, toedracht, bijv. *sòë na toepeuë pakriban pròë baranglõn* = wie weet hoe het met mijn goederen gesteld is, *pakriban pròë si sakét barõë* = hoe gaat het met dien man die gisteren ziek was?, *tangõ oelõn kheun pròë* = luistert ik zal het u zeggen.

Proeë, bestrooien.

Proeëh, *sakét proeëh,* mazelen.

Proeët, I (Mal. *peroet*), buik, ingewanden, darmen, bijv. *oedjõng proeët* = endeldarm, *proeët tjoet* = onderbuik, *proeët rajeuᵉ* = maag (vgl. *maᵉidah,* en *paweuë*), *proeët panjang* = darmen, *proeët dòë* = blinde darm, *proeët èᵉ* = de dikke darm, *proeët manòᵉ* = ingewanden v. kippen, *hana mangat proeët* = de maandstonden hebben, *sakét proeët* = buikpijn, *proeëtlõn djisréng* (of *-djipoeta*) = ik heb pijn in mijn buik, *poeta proeët* = buikkramp, *peuᵉéᵉ proeët* = naar boven duwen v. d. onderbuik (na de bevalling), *proeët keumòng* = opgezwollen buik, *seungkõj proeët* = benauwde opgezetheid v. d. buik, *até loeka lam proeëtlõn* = mijn hart diep in mij is verwond, — II bosje garen, *1 proeët* = 20 *oerat* = 5 *rihan* = 2 *toe.*

Proemòh (samentrekking v. *pò* + *roemòh*), huisvrouw, echtgenoote, vgl. *inòng, binòë, éseutiri,* bijv. *djih ka na proemòh* = hij heeft reeds een vrouw, ook gewone uitdrukking voor „verloofd zijn".

Proendõᵉ, zie *roendõᵉ.*

Proenòë, zie *roenòë.*

Pròh, verbrijzelen, vergruizen, vermorzelen, vgl. *peutjèh, poebeukah, peuhantjõ,* bijv. *lõn pròh tangkoeraᵉkeu ngòn sikinlõn* = ik zal je hoofd met mijn zwaard verbrijzelen.

Prõïh, blazen, wegblazen, ook: het blazen op het hoofd of andere lichaamsdeelen v. e. zieke als besluit v. h. reciet, vgl. *preut, mbõïh, jõb, põt,* bijv. *prõïh-* (of *peuhoe-,* of *peuᵉoedéb-,* of *peukab-,* of *peugèt-,* of *jõb-*) *apoej* = vuur aanblazen, aanleggen, *prõïh-* (of *preut-*) *ië* = met water bespuiten, *prõïh seunoempét* = met een blaasroer schieten.

Pròm (Mal. *peram*), iets laten broeien, bijv. *poepròm padé* = de (geoogste) rijst (vóór het dorschen op stapels) laten broeien, *poepròm bidjèh njang ka reundam* = de (eerst geweekte) zaadpadi (tusschen bladeren) vochtig, broeien, *poepròm bakõng* = het laten broeien v. d. geoogste tabaksbladeren door ze met behulp van pisangbladeren van de lucht af te sluiten, *poepròm oe* = het laten broeien v. klappers (om er stinkende klapperolie = *minjeuᵉ brõᵉ* van te maken).

R

Rab, dichtbij, nabij, bijna, nagenoeg, haast, dicht ophanden, aanstaande, vgl. *tõë, rapat, krab,* opp. *djiᵉõh, djeuᵉõh, djaraᵉ, meusoeët, djareuëng, reunggang,* bijv. *lõn ka rab habéh ingatkoe* = mijn geheugen is nagenoeg weg, *oeròë ka rab malam* = het werd bijna avond, *teungòh rab djeuët djidjaᵉ* = het (kind) begint te loopen, *rab gadòh*

= bijna verdwenen, *rab meuteumeung* = bijna verkregen, *rab djitjangkoe* = hij heeft me haast (met een slagwapen) gehouwen, *rab sadit ngòn* = bijna even zoo weinig als, *aneuᵉ njan ka rab moepinggang* = dat meisje draagt al bijna een lendenkleed (is bijna volwassen), *ka rab sisat* = bijna verdwaald, *ka rab boenténg*, of *ka rab meuᶜaneuᵉ* = bijna zwanger, bijna drachtig, *meurab* = elkander naderen, *meurab boe* = (de ceremonie v. h.) gezamenlijk eten (v. bruid en bruidegom), *peurab* = nader brengen, benaderen, *peurab dròë* = zich nabij begeven, naderen, *tapeurab peutòë njan* = breng die kist naderbij.

Raba, tasten, tastend zoeken, bevoelen (in het donker, of v. e. blinde), ronddwalen, zwerven, vgl. *meudjadja, garib,* bijv. *oereuëng boeta njan djidjaᵉ meuraba-raba* = die blinde loopt op den tast, al tastende, *meuraba lam seupōt boeta* = in het donker rondtasten, *meurabaraba ka rab sisat* = ronddwalend bijna verdwaald, *meuraba-raba lam oeteuën raja* = zwervend in groote bosschen.

Rabé, weiden, hoeden, vgl. *goebeuë, djaga, kawaj,* bijv. *lōndjaᵉ rabé keubeuëlōn oe blang* = ik laat mijn buffel op het rijstveld grazen.

Rabi, mijn Heer, o God, bijv. *poedjòë Rabi* = den Heer prijzen, *peureu...an Rabi* = het woord des Heeren.

Rabiᵉōj akhé (v. Arab. *Rabī al-ākhir*), de vierde maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *adòë mòᵉlōt,* of *mòᵉlōt teungòh.*

Rabiᵉōj awaj (v. Arab. *Rabi al-awwal*), de derde maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *mòᵉlōt,* of *mòᵉlōt phōn.*

Rabò, e. s. v. riet waarvan men huiswanden maakt.

Rabōᵉ, zwam, tondel (om vuur te maken en voorkomende aan den stam v. d. arenpalm).

Raboe, Woensdag, *sigò Raboe* = één week (vooral gebezigd als periode v. afzondering van zeven dagen omdat zij op een Woensdag aanvangt en den daaropvolgenden Woensdag eindigt), *Raboe abéh* = de laatste Woensdag v. e. maand (een ongeluksdag), *Raboe neuhaïh* (v. Arab. *naḥas)* = ongeluks-Woensdag.

Raboeëtoeë, nu dit dan dat weer, van den hak op den tak.

Raboej alamin, Heer der werelden (v. Arab. *Rabboe 'l-ᶜalamin*).

Rabōn, I berooken, berooking, rook v. e. geneesmiddel, bijv. *èleumèë peurabōn* = de kunst om iemands oogen te benevelen, — II *Toehan rabōn djali* (v. Arab. *rabboel-djalīl*), de Heer de voortreffelijke God, *kali rabōn djali* = titel v. d. vroegeren kali v. d. Soeltan.

Rabòng, ruimte v. h. erf ter weerszijden v. e. huis.

Radat, voorzanger bij het ratéb-reciet.

Radeuëb, zie *reudeuëb.*

Radja, vorst, koning, soeltan, ook: titel v. oelèëbalang's, ook: naam v. één der beide hoofdstijlen v. e. huis, ook: de kop, beeldenaar, beeltenis op munten, enz., bijv. *dròëneu njang radja oelōntoean* = U die mijn koning zijt, *djitamòng oe dalam baᵉ radja* = zij gingen naar het paleis naar den koning, *radja Atjèh* = de vorst, de soeltan v. Atjèh, *pòteu radja* = onze heer soeltan, *radja koelat* = de paddenstoel dien de gifbereider aan zijn klanten tot verderf hunner vijanden levert, *radja djaròë* = middelste vinger, *radja oedeuëng* = e. s. v. ijsvogel, *radja tamèh* = lett. „vorst der stijlen" d.i. één der beide middenstijlen v. e. Atjèhsche woning.

Radjab, zevende maand v. h. Mohamm. jaar, vgl. *boeleuëʀ apam, kanoeri apam.*

Radjah, tooverspreuken, tooverformules (ook: teekenen, figuren) die opgeschreven als amuletten en uitgesproken ter bestrijding v. ziekten (ter belezing) dienen, vgl. *tangkaj,*

doeᵉa, bijv. *oereuëng meuradjah* = zij die in staat zijn iemand te belezen, *ië neuradjah* = belezen water, medicijn.

Radjawali, e. s. v. roofvogel, arend, valk, vgl. *siwaïh*.

Radjawardi, zie *tjawardi*.

Radjōt, *baloeëm radjōt*, een geknoopt of gebreid netje, beursje.

Raga, algemeene naam voor ruw gevlochten mandewerk, bijv. *raga meutoetōb* = mand met deksel, *raga meutangké* = mand met hengsel, beugel, *raga moegè* = diepe vischmand (als de vischopkoopers gebruiken), *raga sangè* = wijde platte mand, *raga sipaᵉ* = voetbal v. ruw gevlochten rotan, *sipaᵉ raga* = met den voetbal spelen.

Ragab, dicht bijéén, op één hoop (v. menschen, huizen, boomen, enz.), vgl. *tòë, rapat, rab,* opp. *djeuᵉōh,* bijv. *oereuëng njan doeëᵉ meuragab* = die menschen zitten dicht bijéén.

Ragam, I wijze, manier v. doen of spreken, wijs (in de muziek, vgl. *laram, lagèë*), kleur, tint, kuur, luim, — II *ragam, meuragam,* net, innemend, beminnelijk, — III een vorm geven, boetseeren.

Ragòë, I (Mal. *ragi*), e. s. v. gist (verkregen uit rijstemeel), *ragòë tapè* = gist tot bereiding v. e. zuurzoet zwak alcoholisch riekend en smakend gerecht, *ragòë Tirò* = een bijzondere soort van tapè bij de bereiding waarvan allerlei verbodsvoorschriften worden in acht genomen, — II de kleuren v. e. patroon voor een weefsel, bijv. *ragòë loenggi* = het gestreepte patroon loenggi, *saleuëᵉ ragòë baᵉ awan miga* = het wolkenfloers patroon volgen, — III mak, tam, vgl. *seuᵉiët,* bijv. *ragòë meusé leuëᵉ banggoena* = mak gelijk een geluksduif.

Rah, zie *srah*.

Rahab, gretigheid, begeerig naar, lust hebbend in.

Rahmat, barmhartigheid, erbarming, genade, ontferming, bijv. *wòë baᵉ rahmat ōlah* = terugkeeren tot de genade Gods, d.i. sterven, *ka teupanggé baᵉ rahmat ōlah* = geroepen tot de genade Gods, d.i. sterven, *bèᵉ tapoetōïh asa baᵉ rahmat ōlah* = laat uw hoop en vertrouwen op Allah's genade niet varen, *meuhòn rahmat nibaᵉ Alah* = genade afsmeeken van Allah.

Rahō, puisten, zweren, gezwellen (vooral op rug of hoofd en grooter v. omvang dan *tjoemoeët*).

Rahōb, I (Mal. *rahoe*) draak die bij zons- en maansverduisteringen het hemellichaam verslindt, de eclipsdemon, bijv. *boeleuën ka rahōb kab* = maansverduistering (lett. de maan is door den eclipsdemon verslonden), vgl. *goerana boeleuën,* — II zich het gezicht wasschen of afwrijven (bijv. v. e. kat), met de hand over het gezicht strijken, ook: het wasschen v. h. gelaat v. d. overledene zoodra de dood is ingetreden, bijv. *djirahōb moekadji deungòn djaròë* = hij bedekte zijn gelaat met de handen.

Rahsia, geheim, geheimenis, bijv. *rahsia leumah loempòë* = een geheimenis in den droom aanschouwd.

Raja, groot, wijd, uitgestrekt, aanzienlijk, zeer, hevig, volwassen, vgl. *rajeuᵉ, loeaïh,* opp. *tjoet,* bijv. *kòn raja* = niet groot, *raja that* = zeer groot, *badanlōn seudang gòh lòm raja* = mijn lichaam is nog jeugdig nog niet volwassen, *banda njang raja* = een groote handelsplaats, *kaja raja* = zeer rijk, *badè raja* = een zware storm, *prang raja* = hevige gevechten, *beungèh raja* = zeer boos, *ië raja* = overstrooming, watervloed, *loesa raja* = over-overmorgen, *oeròë raja poeasa* = de feestdag na beëindiging der Vastenmaand, *oeròë raja hadji* = de feestdag op den 10en v. d. bedevaartsmaand, *oelèë neuraja* = lett. begin v. d. wasdom, d.i. een soort van crisis die ieder mensch zou moeten doormaken vóór hij volwas-

sen is, *neuraja oebé-bé glé* = zoo groot als bergen.

Ra$^{\varepsilon}$jat, onderdaan, onderhoorige, volk, bevolking, ook *aneu$^{\varepsilon}$ ra$^{\varepsilon}$jat*, vgl. *aneu$^{\varepsilon}$ boeah, oereuëng bala*, bijv. *radja neupanggé ra$^{\varepsilon}$jat banda doesön* = de koning ontbood het volk uit stad en land, *ra$^{\varepsilon}$jat lam nanggröë* = het landsvolk.

Rajéb, verborgen, geheim, vgl. *gajéb, batin*, opp. *lahé*, bijv. *èleumèë rajéb* = de geheime wetenschap of de wetenschap v. h. verborgene.

Rajeu$^{\varepsilon}$, groot, uitgebreid, dik, aanzienlijk, vgl. *raja*, opp. *tjoet*, bijv. *oereuëng rajeu$^{\varepsilon}$* = groote, voorname lieden, *ma rajeu$^{\varepsilon}$* = tante (oudere zuster v. vader of moeder, vgl. *ma wa, tjoet wa, tjoet ma*), *neurajeu$^{\varepsilon}$* = grootte.

Rajoeëng, iets zwaars dragen, torsen, met een vracht zwoegen, bijv. *djirajoeëng keupõ$^{\varepsilon}$ deungòn ramè* = zij torsten gezamenlijk de rijstbergplaats (die moest verplaatst worden).

Rakah, of *rakat* (v. Arab. *rak^{c}ah*), stel posities, bewegingen des lichaams en Arabische formulieren waaruit een ritueele godsdienstoefening bestaat.

Rakan, vriend, makker, maat, gezel, kameraad, metgezel, volgeling, dienaar (vgl. *ngòn, oereuëng sadjan, angkatan, sahbat, tèëlan*), ook euphemisme voor pederast-knaapje (vgl. *adòë angkat, aneu$^{\varepsilon}$miët*), bijv. *rakan oelèëbalang* = gezellen v. d. oelèëbalang, *hòka rakan gata* = waar is uw makker?, *njòë na sabòh hiëm haj rakan* = hier is een raadsel o vrienden, *meurakan ngòn* = omgaan met, zich afgeven met, kameraadschap sluiten met, *bè$^{\varepsilon}$ tameurakan ngòn oereuëng hana meunè* = geef u niet af met lieden van niets.

Rakat, zie *rakah*.

Rakét, vlot.

Rakòt, juist treffend, goed mikkend, een vaste hand hebbend, gelukkig in het treffen, bijv. *toemba$^{\varepsilon}$ njòë rakòt that* = met deze lans treft men altijd, *rakòt that djaröëdji* = hij heeft een gelukkige hand (vgl. *sidjoeë$^{\varepsilon}$-, deuka-, keukaj-, djaban djaröë*).

Raleuë, of *reuleuë*, zie *lareuë*.

Ram, *ba$^{\varepsilon}$ ram*, een boom met kleine zwarte eetbare vruchten.

Ramah, bekend, in kennis, familiaar, op gemeenzamen voet, gemeenzaam, vertrouwelijk, vgl. *toeri, toekri, toeban*, bijv. *lõn ka ramah* (of *ka toeri*) *ngòn djih* = ik ben al goed bekend met hem, *djih hana ramah deungòn gata* = hij behoort niet tot uw bekenden, *djih makén ramah ngòn oereuëng dalam* = hij kwam meer en meer op gemeenzamen voet met de menschen v. h. paleis, *meuramah* = kennis maken met (vgl. *meutoeri*).

Ramaïh (Mal. *ramas*), kneden, uitknijpen, uitpersen, vgl. *prah, oerõt*, bijv. *ramaïh õn kajèë* = het sap uit bladeren persen (voor medicijn), *ramaïh santan* = klappermelk uit een klapper persen, *oereuëng pajah geuramaïh gaki* = iemand die vermoeid is worden de voeten geknepen en gekneed (gemasseerd).

Ramalan, zie *ramoelan*.

Rambaloej, I e. s. v. geesten (gelijkende op vliegende apen), *peunjakét rambaloej* = een door die geesten verwekte ziekte, vgl. *ramboej*, — II e. s. v. heester (Euphorbia Tirucalli, L.).

Rambat, doorgang in het middenhuis (hooger dan voor- en achtergalerij).

Rambatoe, zie *lambatoe*.

Rambèë, I het garen dat na het weven v. e. kleed ongebruikt overblijft, — II naam v. e. eetbaren zeevisch, — III *ba$^{\varepsilon}$ rambèë*, boom met eetbare vruchten, — IV *rambèë boebõng*, het uitstekend gedeelte v. e. dak, bijv. *geutanjòë tadòng ba$^{\varepsilon}$ rambèë boebõng* = laten wij onder het dak gaan staan (bijv. om te schuilen tegen den regen).

Rambeuë, e. s. v. zeevisch.

Ramboej, een door geesten (*rambaloej*) verwekte ziekte zich openbarend in bewusteloosheid, stijfheid v h. lichaam en het vast gesloten zijn der tanden.

Rambōng, de inheemsche rubberboom (Ficus elastica, Roxb.).

Rambōt, boom en vrucht (*ba^{e}-, bòh-*) v. d. ramboetan (Nephelium lappaceum, L.).

Ramè (Mal. *ramai*), druk, levendig, vroolijk, druk bezocht, volkrijk, vgl. *ramiën,* opp. *seungoeë,* bijv. *Pidië ramè oereuëng* = Pedir is levendig, goed bevolkt, daar wonen veel menschen, *banda njang ramè* = een drukke koopstad, *koekoeë^{e} manò^{e} ramè* = het voortdurend kraaien der hanen.

Ramèt, e. s. v. dreg bestaande uit een stok waaraan een koperdraad met weerhaken om inktvisschen te vangen.

Rameunè, uitvlucht, voorwendsel, voorgeven, bijv. *binatang paléh kah le that rameunè* = ellendig beest met al je streken.

Ramideuën, of *lamideuën,* of *damideuën,* e. s. v. zwarte kruisspin die haar web spint aan de daken, in boomen, enz.

Ramiën (Mal. *keramaian*), drukte, levendigheid, vroolijkheid, vertier, gejoel, vermakelijkheid (vgl. *ramè*), *meuramiën,* gezellig samenzijn, buitenpartijtje, pic-nic, gezellige maaltijd, spelemeien, *dja^{e} meuramiën* = in optocht gaan (vgl. *mampleuë, euntat, ara^{e}, iréng*), *singòh geutanjòë tadja^{e} meuramiën oe pasi* = morgen gaan wij met zijn velen naar het strand om aan een buitenpartijtje deel te nemen.

Ramoelan (v. Arab. *Ramadhān*), of *ramalan* = de Vastenmaand, vgl. *poeasa.*

Rampa^{e}, dicht (v. h. loof der boomen, of v. h. haar), uitgebreid, breedgetakt, in de breedte uitgestrekt, breed uitloopend (bijv. v. h. gevest v. e. dolk), ook: uitblinkend boven soortgelijken (bijv. v. kleeren, v. e. huis, v. e. stem, enz.), *ba^{e} kajèë rampa^{e} that tjabeuëng* = een breedgetakte boom.

Rampagòë, pinangschaar (om de pinangnoten v. d. vezeligen vruchtwand te ontdoen), vgl. *gantjhéb.*

Rampaïh (Mal. *rampas*), met geweld afnemen, rooven, plunderen, stroopen, buit maken, aanranden, berooven, bijv. *oereuëng meurampaïh* = een roover (vgl. *reubōt, samòn*), *rampasan* = buit.

Rampang, gauw met iets zijn, verkwistend, los in den mond, vechtlustig (gauw er op slaan), vgl. *rampōïh,* opp. *himat.*

Rampéh, I *meurampéh,* even aangeraakt, even langs geschuurd, geschramd, gekneusd, vgl. *geusò^{e}, hamèh, saléb,* bijv. *ka meurampéh-rampéh rab keunòng* = al even aangeraakt, bijna geraden (v. e. raadsel), — II snoeien, de toppen v. iets afslaan (zooals bijv. grassnoeiers doen).

Rampéng, slank, tenger, dun, goed geproportionneerd, vgl. *panjang leusōh, meutriëng blang, meudjeundrang padé,* opp. *gabaj.*

Rampòë (Mal. *rampai*), dooreengemengd, (v. bloemen, bladeren, enz.), vgl. *rampòn,* bijv. *djitaboe boengòng rampòë* = zij strooide allerlei dooreengemengde en fijngesneden bloemen.

Rampoeët, ontrukken, met een ruk afnemen, berooven.

Rampoeneu, papegaaiduif, groene boschduif.

Rampōïh, koopziek, koopgraag, verkwistend (bijv. v. e. lamp die te veel olie gebruikt), sleedsch (v. d. kleeren), enz., vgl. *rampang,* opp. *himat.*

Rampòn, allerlei (bloemen, bladeren) door elkaar, dooréén gemengd, vgl. *rampòë,* bijv. *goelè rampòn* = een soep v. allerlei groenten door elkaar (geliefkoosde kost v. herstellenden).

Rampòt, slaan (met iets slaps), treffen, bewaaien, *meurampòt* = aan-

gewaaid, *meurampòt djén* = bewaaid, geslagen, getroffen door een boozen geest (en daardoor plotseling ongesteld geworden), *peurampòt* = „wegwaaien" wat iemand is „aangewaaid" (n.l. de ziekte) hetgeen geschiedt door middel v. oude huishoudelijke zaken of v. e. waaier of kwast v. bepaalde onheilwerende takjes, welke voorwerpen, nadat de zieke daarmee is aangeraakt, als z.g. „ziekteovernemers" buitenshuis worden geworpen.

Ranab, stil, gesust, bedaard, bijv. *doe^{e}a peuranab* = tooverformulier om de menschen in een vasten slaap te brengen (door dieven wel aangewend, vgl. *doe^{e}a peuteungeut*).

Randé, zie *rindoe*.

Randè, ondersteunen, schoren, schragen (bijv. v. e. gewonde of zieke), bijv. *si-sakèt geurandè geupoewòë oe gampōng* = den zieke heeft men (aan beide armen) ondersteund naar de kampoeng teruggebracht.

Randjò, krib in een rivier.

Randō^{e}, zie *landō^{e}*.

Rang, wand- of tusschenstijlen die slechts v. h. dak tot den huisvloer reiken.

Ranggaïh (Mal. *ranggas*), ontbladerd, dor (v. e. boom), verdorren, bladerloos worden, ook: ruien, uitvallen (v. h. haar).

Ranggōng, I *meuranggōng,* blaffen, vgl. *meudrōïh, meukoengkōng, meurawōng,* — II een hoornen haak aan een vischsnoer, *kawé ranggōng* = vischhengel v. zulk een hoornen haak voorzien.

Rangkab, e. s. v. net, of rooster, of korf met een slag laten neervallen om vogels te vangen.

Rangkajan, geraamte (v. menschen en dieren), vgl. *roengka,* bijv. *keubeuēlōn pidjoeët that rab leumah rangkajandji* = mijn buffel is erg mager men ziet zijn botten bijna uitsteken.

Rangkang, hut, ladanghuisje, ook: huisjes waar de studenten eener godsdienstschool verblijf houden, *teungkoe rangkang* = de hulpleeraar die zijn minder ervaren medeleerlingen bij hun studie voorlicht.

Rangkeuëm, versperring, beschutting (v. doornachtige struiken), bijv. *djalan ka meurangkeuëm* = de weg is versperd (bijv. doordat een boom er dwars over heen gevallen is).

Rangkōb (Mal. *roengkoep*), aan weerskanten naar boven omgebogen (v. d. hoorns v. hoornvee), vgl. *roekéb,* opp. *tjapang.*

Rani, I dunne zijden stof, — II rijk (v. Allah).

Ranjò, rij, reeks, vgl. *bandja, baréh, seuëh, reuntang, riti, santeut,* bijv. *meuranjò-ranjò* (of *moebandjabandja*) = in rijen, *peuranjò* (of *poebandja*) = tot rijen maken.

Ranoeb, sirih, *ba^{e} ranoeb* = de sirihplant, *ōn ranoeb* = sirihbladeren, *ranoeb krakab* = de harde sirihbladeren welke aan den stam groeien (gelden als oneetbaar), *ranoeb trōn* = sirih welke zich kenmerkt door een zich benedenwaarts ombuigenden stengeltop (waardoor ze zich eigent tot toovermiddel), *ranoeb teupat oerat,* of *ranoeb meuteumèë oerat* = sirih waarvan de bladeren de eigenaardigheid hebben dat de nerven aan weerszijden v. d. hoofdnerf elkaar raken, *ranoeb goekèë kamèng* = lett. een sirihpruim als een geitenhoef d.i. driehoekig gevouwen, *ranoeb keureutōïh* = een sirihpruim opgerold als een geweerpatroon, *moeka ranoeb* = uitgeschoten sirihrank, stengeltop (die men uitkiest voor het stekken v. nieuwe planten), *djaròë ranoeb* = de takjes v. d. sirihplant, *tawō ranoeb* = steunboom v. d. sirihplant, *dabeuëh-,* of *alat ranoeb* = al het benoodigde voor een sirihpruim, *padjōh-* of *tjèh ranoeb* = sirih kauwen, *peugèt ranoeb* = een sirihpruim klaar maken, *tjèh ranoeb sigapoe* (— *doea gapoe,* — *lhèë gapoe, enz.*), of ook: *siseun-* (*doea seun-, lhèë seun-,* enz.) *padjōh ra-*

noeb, of *sigò-* (*doea gò-, lhèë gò-*, enz.) *padjòh ranoeb* = zoo lang als het kauwen op één (twee, drie, enz.) sirihpruim duurt (als tijdsbepaling), *ranoeb gapoe* = een gereedgemaakte sirihpruim, *ngòn blòë ranoeb* = een fooi (vgl. *ngòn blòë ië teubèë*), *ranoeb kòng narit*, of *ranoeb kòng haba* = de sirih die met het aanbieden v. h. verlovingsgeschenk gepaard gaat, *ranoeb gatéb*, of *ranoeb nikah* = de huwelijkssirih, *ranoeb mampleuë* = de bruiloftssirih (aangeboden op den bruiloftsavond), *ranoeb baté* = sirihaanbieding in een bakje (*baté*) zooals bij officieele uitnoodigingen gebruikelijk is, *ranoeb dòng* = lett. staande sirih d.i. een bijzonder sierlijke schikking der sirihbladeren met bloemen en eieren, *djò*^{e} *ranoeb* = het toereiken v. d. sirih (geldt als bewijs v. welkom en als betuiging v. vriendschap), *dja*^{e} *bri ranoeb* = sirih gaan aanbieden (bij officieele bezoeken), *mè-*, of *ba ranoeb* = sirih brengen, sirih aanbieden, *leusòng ranoeb* = houten of steenen mortier (om de klaargemaakte sirihpruim fijn te stampen zooals tandelooze ouden wel doen), *ranoeb teu*^{e}*ikat* = sirihbladeren vijf aan vijf (tot een 50-tal) geklemd tusschen een reepje pisangbast.

Ranté, ketting, keten, bijv. *peulheuëh ranté* = uit de boeien bevrijden, *meuranté* = geketend, in ketens zijn, *ranté boej* = lett. varkensketting d.i. een soort van onkwetsbaarheidsamulet, *sawa*^{e} *ranté* = het bij het z.g. onkwetsbaarheidsspel op het bloote lijf hangen v. gloeiende ketenen, *boeleuën poeasa djén ka geuranté* = in de Vastenmaand zijn de djén's geketend (door hooger macht), *meureuranté* = door ketens omslingerd.

Ranténg, twijg, dun takje (v. e. boom).

Rantja^{e}, vlot, opgewekt, levendig, vroolijk, vgl. *bidja*^{e}, *tjaròng*, bijv. *lagèë rantja*^{e} = een vroolijke, levendige zangwijze.

Rantjang, I groote mand waarin bijv. kippen te koop worden aangeboden, — II zie *lantjang*.

Rantjòng, schuin aangepunt, naar één zijde schuin toeloopend, vgl. *lantjòng, pantjòng, mantjòng, lantjò*^{e}.

Rantò (Mal. *rantau*), I vroeger heetten aldus de alleen door mannen bewoonde peperkolonies, tegenwoordig verstaat men daaronder de Westkust v. Atjèh t. o. van Groot Atjèh, bijv. *rantò doeablaïh biah barat* = de 12 rantò's der Westkust, *meurantò* = reizen, rondtrekken, ergens heen gaan met het doel daar werk te vinden, — II het strand van de eene koeala tot de daarop volgende.

Rapa^{e}**i,** kleine tamboerijn zóó genoemd naar het godsdienstig spel (*ratéb rapa*^{e}*i*) waarbij men die gebruikt, vgl. *rapana, dab*.

Rapana (Mal. *rebana*), tamboerijn, vgl. *rapa*^{e}*i, dab*.

Rapat, aansluitend, dicht bijéén (vgl. *rab, djab, krab, tòë, reula*, opp. *djeu*^{e}*òh, djara*^{e}, *meusoeët*), *peurapat* = iets naderen, benaderen.

Rapeuëng, e. s. v. zeevisch.

Raphoeë^{e}, e. s. v. zweren op het hoofd.

Rapòh, broos, bijna verteerd, vermolmd, brokkelig, croquant, vgl. *leumpò*^{e}, opp. *djiwiët, teuga, kòng*, bijv. *kajèë rapòh* = vermolmd hout.

Rarib, zie *garib*.

Rasa, I gevoel, gewaarwording, smaak, gevoelen, meening, inzien, besef, gewaar worden, proeven, ondervinden, ondergaan, smaken, ervaren, bespeuren, bijv. *goelè njòë hana mangat rasa* = deze sajoer smaakt niet lekker, *bòh njan mamèh rasadji* = die vrucht smaakt zoet, *rasa tabeuë, masén, masam, mamèh* = flauw, hartig, zuur, zoet smaken, *seureuba rasa* (of *bira*^{e}*sa*) = lett. alle smaken, d.i. de boeah nona (Anona reticulata, L.), *gadòh rasa* = den smaak verliezen, *lòn rasa pajah* = ik gevoel vermoeidheid, *pakòn han tabri koerasa meung*

batjoet = waarom laat ge er mij zelfs niet een beetje van proeven?, *tjoeba rasa* = proeven, *djirasa mangat that* = hij proefde dat het zeer lekker was, *boe djipadjōh han meurasa* = het eten smaakte hem niet meer, *ba$^{\varepsilon}$ rasalōn hana oedjeuën oeröë njöë* = het zal vandaag denkelijk niet regenen, *peurasaanlōn* = naar mijn meening, naar mijn gevoelen, naar mijn inzicht, *peurasa*, of *bri rasa* = te proeven geven, — II *rasa*, of *ra$^{\varepsilon}$sa* = kwikzilver, bijv. *peutamòng ra$^{\varepsilon}$sa* = het brengen v. kwik in (het menschelijk lichaam).

Ra$^{\varepsilon}$sa, I kwikzilver, zie *rasa*, — II in *balè ra$^{\varepsilon}$sa* = ontspanningszaal (alleen in verhalen).

Ra$^{\varepsilon}$sasa, monster, reus, booze geest, bijv. *lontakōt djipadjōh lé ra$^{\varepsilon}$sasa njan* = ik ben bang dat dat monster (u) zal opeten.

Raseudèn, ons woord „resident".

Raseuki (Mal. *redjeki*), levensonderhoud, broodwinning, kostwinning, bestaansmiddelen, levensmiddelen, dagelijksche leeftocht, geluk, bijv. *mita raseuki* = levensonderhoud zoeken, *meuteumèë raseuki* = levensonderhoud vinden, *oereuëng ma$^{\varepsilon}$noesia djimita raseuki masémg-masémg* = de menschen zoeken ieder hun levensonderhoud, *ka abéh raseukidji* = lett. zijn levensonderhoud is op, d.i. hij is dood, hij is gestorven, *meung na raseuki gata ngòn lōn* = als u en mij geluk beschoren mocht zijn, *hareukat djalan raseuki* = gewin is de weg tot kostwinning.

Raseutōm, de bloemknoppen v. Rafflesia Patma, Bl.

Raseutōng, zweer in den neus.

Rasi, I goed, geschikt, gelukkig, een gunstige uitwerking hebbend, gelukkig in zijn gevolgen, bijv. *hana meurasi* = niet geschikt, niet gelukkig, niet helpen (bijv. v. e. medicijn, v. e. naam enz.), *aneu$^{\varepsilon}$ lōn hana meurasi nandji* = mijn kind heeft geen gelukkigen naam (daar het bijv. al maar huilt), *meurasi that keubeuë njöë lam djaröë gata* = deze buffel is zeer voorspoedig in uw handen, gij zijt zeer gelukkig met dezen buffel, — II *rasi nan* = een naam geven, benoemen, vgl. *peunan, bōh nan*, bijv. *soerat rasi* = een (Maleisch) wichelboek voor naamgeving.

Rasia, of *roesia* (Mal. *rahasia*), geheim, bijv. *njöë haba rasia* = dit is een geheim, *sabòh rasia patōt tasimpan dalam atéteu* = een geheim behoort ge in het binnenste uws harten te bewaren, *ba$^{\varepsilon}$ djeuët tasòm rasia njan lé gata* = ge moet het geheim kunnen bewaren.

Rasō$^{\varepsilon}$, pennen v. hout of bamboe waarmede men de dakbedekking vaststeekt, vgl. *tjoetjò$^{\varepsilon}$*, bijv. *goekèëlōn ka meurasō$^{\varepsilon}$ ngòn doeröë* = ik heb een doornsplinter in mijn nagel gekregen.

Rasoeat, omkoopsprijs, geld om iemand om te koopen, bijv. *dröëneu han neutoeëng rasoeat* = hij liet zich niet door geld omkoopen.

Rasoej (v. Arab. *rasoel*), de gezant v. Allah, bijv. *doe$^{\varepsilon}$a aroeah Rasoej* = gebed aan den geest v. d. gezant Gods, *djoendjōngan Rasoej Rabi* = des Heeren geëerden Gezant, *rasoelōlah* = Gezant v. God.

Rata, vlak, effen, gebaand, gelijk, gelijkelijk, gelijkmatig, vgl. *saré*, bijv. *djalan rata* = een effen weg, *nanggröë rata* = een vlak land, *ka rata lōntawō$^{\varepsilon}$ bandoem* = ik heb alle menschen zonder onderscheid genoodigd, *taseu$^{\varepsilon}$ōt doem rata* = antwoord allen, *taboe rata* = overal zonder onderscheid uitzaaien, *gata beurata alat di djaröë* = neemt als één man de wapenen ter hand, *sama rata* = overal even vlak en effen, overal gelijk, *sama rata geumeutoepeuë* = alom bekend, *sama rata oedjeuën* = gelijkelijk door regen bevochtigd, *peurata* = gelijk maken, vlak maken, effenen, nivelleeren.

Ratéb (v. Arab. *rātib*), eigenlijk ge-

meenschappelijk opgedreunde godsdienstige gezangen (e. s. v. *ḍikr*); behalve de Arabische ratéb's heeft men echter in Atjèh een navolging daarvan die men een soort parodie v. zekere soort v. godsdienstoefeningen mag noemen, gepaard gaande met zang, dans en bespeling v. muziekinstrumenten (terwijl muziekuitvoeringen door den Islam streng zijn verboden), bijv. *ba*ᵉ *sabé tameuratéb* = ge moet in gelijke maat zingen in den ratéb.

Ratèë, gekkepraat uitslaand, bazelen, doorslaan, *poengò ratèë* = gekkepraat uitslaan, ongevaarlijk krankzinnig.

Ratjõn, vergift, vgl. *toeba, ipõh, bisa,* bijv. *bè*ᵉ *tapadjõh kadang na djibõh ratjõn* = eet er niet van misschien hebben ze er vergift in gedaan.

Ratõh, onbestemd, in het wilde weg, onzeker.

Rawa, I de staart v. e. vlieger, — II gaas, gordijnengoed, *kleumboe rawa* = een gazen muskietengordijn, — III *prang rawa* = strijd v. Atjèh tegen de Maleische bevolking ter Westkust (lieden v. Rau) tijdens Soeltan Djamaloel-Alam (waarvan de hikajat Pòtjoet Moehamat gewaagt), *aneu*ᵉ *rawa* = lieden uit het landschap Rau afkomstig (naam voor de bevolking v. d. Westkust, vgl. *aneu*ᵉ *djamèë*).

Rawaᵉ, blindelings naar iets werpen of schieten, bijv. *poebeudé rawa*ᵉ = in het wilde weg een schot lossen, *rawa*ᵉ*-rawa*ᵉ = op goed geluk af, op de gis raden of iets doen.

Rawé, I garen tot strengen (*lingkang*) winden, op- of afwinden, bijv. *djeureuka meurawé* = haspel of garenwinder (waarop het pas gesponnen garen gewonden wordt) *meurawé* = ook: het inspinnen der zijdewormen, — II dreggen (naar iets wat in het water gevallen is), tasten, overdenken, overwegen, *meurawé-rawé atélõn* = ik lig al maar te tobben, mijn binnenste is onrustig, onbestendig.

Rawi, verteller, verhaler.

Rawòh, *meurawòh,* ronddwalen, ook: verward (v. e. droom), bijv. *loempòëlõn meurawòh* = mijn droom was verward, ik weet niet precies meer wat ik gedroomd heb.

Rawõng, *meurawõng,* luidkeels roepen, schreeuwen, janken, maanblaffen v. honden, vgl. *meukoengkõng, meuranggõng, meudrõïh.*

Rawõt, ergens stukjes of spaanders afsnijden, *peurawõt,* of *sikin rawõt* = lett. mes om ergens stukjes af te snijden d.i. een werkmesje voor huishoudelijk gebruik, *keumamaïh teurawõt geulawò*ᵉ *sira* = snippers gedroogde stokvisch met zout vermengd.

Rè, I wantrouwend, achterdochtig, onbetrouwbaar, vgl. *ilat, soelét,* bijv. *rè that atélõn keu oereuëng njan* = ik vertrouw dien man volstrekt niet, *peurè* = achterdocht wekken, iemand zwart maken, maken dat iemand niet vertrouwd wordt, — II weinig lust hebben om (iets te doen), bijv. *rè até djidja*ᵉ = hij heeft weinig lust om te gaan, — III achteloos, onachtzaam, slecht bewaakt.

Ré, zie *ri.*

Rèᵉ, leelijk, slecht, bijv. *rè*ᵉ *that roepadji* = zij is erg leelijk v. uiterlijk, *rè*ᵉ *peurangòë* = slecht v. inborst, *pakri kajoeë peugala sawè*ᵉ *ba*ᵉ *djaröë, rè*ᵉ *ba*ᵉ *oereuëng nanggröë* = hoe kunt ge uw armbanden willen laten verpanden, dat staat leelijk bij de lui in het land.

Réa, of *reuja, meuréa-réa* (Mal. *ria*), lawaai, drukte, luidruchtigheid, uitbundige vreugde, met vermakelijkheden, praalvertoon (v. e. feest), vgl. *piasan, hiëh.*

Réb, *meuréb-réb,* druppelen, vloeien (v. tranen), vgl. *reuë, rèë, rõ,* bijv. *djimòë òh meuréb-réb ngòn ië mata* = hij weende dat de tranen vloeiden.

Rèë, *meurèë-rèë,* stroomen, ook: in scharen, vgl. *meurõ-rõ, meureuëreuë, meuréb,* bijv. *djimòë meurèë-*

rèë ië mata = haar tranen stroomden, *oereuëng gampõng teubiët meurèë-rèë* = de bewoners der dorpen liepen in grooten getale uit.

Rèh, *meurèh-rèh,* lang naar beneden reikend, vgl. *ròh.*

Réng, in elkaar draaien (v. draden, touw, garen), vgl. *sréng.*

Rèt, of *rôt,* I weg, pad, spoor, vgl. *djalan, djoerõng,* bijv. *rèt meusakét* = een zeer moeilijke weg, *rèt tjòt that* = een sterk hellende weg, *peutoenjò^{ɛ} rèt* = den weg wijzen, *oereuëng ba rèt* = gids, *di teungòh rèt* = onderweg, *geutanjòë tadja^{ɛ} tatoerõt sabòh rèt* = wij gaan in één spoor, *dji^{ɛ}é^{ɛ} rèt toendjang ba^{ɛ} nga* = hij klom langs de luchtwortels v. d. nga-boom (e. s. v. ficus), — II vreten, grazen, bijv. *goeda njan djiròt naleuëng* = dat paard vreet gras, *njòë padé keubeuë rôt* = dit is de rijst die de buffels aangevreten hebben.

Reu^{ɛ}ah, buiten adem, afgemat, vermoeid.

Reuba, I geveld hout op ontgonnen grond, — II puntige riffen of klippen.

Reubah, vallen, omvallen, neervallen, neerstorten, vgl. *rhõt, boengka, roebõh, roentõh, reulòih,* bijv. *reubah likõt* = achterover vallen, *ka abéh reubah* = reeds geheel omver, *kajèë rimba djireubah gham-ghoem* = de woudboomen vielen donderend omver, *oeròë ka reubah leuhõ* = de zon daalt al naar het Westen (d.i. ± 2½ uur n.m.), *reubah tjòt oeròë* = de zon valt v. h. toppunt (d.i. ± 12½ uur n.m.), *peureubah* = doen omvallen, *tapeureubah kajèë bladéh aloeë* = laat den boom neerkomen aan de overzijde der beek.

Reubõïh (Mal. *reboes*), in water koken, vgl. *tagoeën.*

Reubõng, I jonge spruit (zooals v. bamboe, pisang, suikerriet, alanggras, enz.), bijv. *poetjõ^{ɛ} reubõng* = jonge bamboespruiten, ook: e. s. v. toempal-motief (aan elkaar sluitende wigvormige figuren) bij weefsels en als snijwerk op hout, metaal en op aardewerk, ook: e. s. v. gouden armplaat, — II hoornstand bij hoornvee (hoorns kort en recht naar boven).

Reubõt, wegrukken, ontrukken, trachten te overweldigen, rooven, vgl. *samòn, rampaïh,* bijv. *oereuëng-* (of *si-*) *meureubõt* = roover, straatroover, *reubõt gampõng* = een kampoeng oplichten, *oereuëng meureubõt di la^{ɛ}õt* = zeeroover, *lõn njang reubõt poetròë ba^{ɛ} djaròë radja* = ik ben het geweest die de prinses aan de handen v. d. koning onrukt heb.

Reuda, bedaard, geluwd, verminderd (v. vuur, wind, golven, regen, ziekte, rumoer, oorlog, hartstochten, enz.), *peureuda* = kalmeeren, doen verminderen (vgl. *teudõh, piõh, pirang*), *hana reuda* = onverminderd, zonder ophouden, zonder poozen, steeds door.

Reudeuëb, of *radeuëb,* de dadap-boom (Erythrina indica, Lam.) veel gebruikt voor levende heiningen en als steunboom voor sirih.

Reudjang, spoedig, vlug, snel, schielijk, gauw, vgl. *bagaïh, batja, dhab, ladjoe, leugat, pantaïh, sigra, tadjam,* opp. *ajeuëm, badam, batjoetbatjoet, beu^{ɛ}ò, malaïh, brat poenggõng, lambat, tréb, lè^{ɛ}, landèh, lambat,* bijv. *tadja^{ɛ} ba^{ɛ} reudjang* = ga spoedig, *ba^{ɛ} reudjang tawòë* = kom spoedig terug, *kawèh reudjang* = scheer je gauw weg, *ba^{ɛ} reudjang tadja^{ɛ} tjò^{ɛ}* = ga hem gauw halen, *djalõ moepalõng reudjang karam* = een sterk uitgeholde prauw slaat gauw om.

Reudõ^{ɛ} (Mal. *redoep*), bewolkt, betrokken (v. d. lucht), somber, niet helder, gedempt, bedekt, nevelachtig, opp. *trang,* bijv. *reudõ^{ɛ}-reudòm* = zwaar bewolkt, op het punt van te gaan regenen.

Reudòm, donker, somber, vgl. *reudõ^{ɛ},* bijv. *reudõ^{ɛ}-reudòm òh njang tõ^{ɛ} tadòm* = de lucht is zwaar bewolkt

tot waar ge nog kunt komen blijft daar.

Reuë, stroomen, vloeien v. tranen, vgl. *réb, rèë, rō,* bijv. *meureuë-reuë ië matadji* = zij weende dat de tranen vloeiden.

Reuë$^{\varepsilon}$, of *rheuë$^{\varepsilon}$,* vlechten, ineenvlechten, twee of drie koorden of stukken rotan zóó door elkaar heen slaan dat het geheel als touw dienst kan doen, vgl. *manjeum.*

Reu$^{\varepsilon}$èh, zich forceeren (om iets te doen), bijv. *lōnreu$^{\varepsilon}$èh lōndja$^{\varepsilon}$ batjoet-batjoet* = ik forceer mij zoetjes aan te loopen.

Reuëng, eenigszins droog, oudachtig (minder sterk dan *roeë$^{\varepsilon}$* en *rië$^{\varepsilon}$*).

Reuët, of *sreuët,* afritsen, afrukken, stuk trekken, stuk rijten, doorbreken, vgl. *poepoetōïh.*

Reugam, vuist, de gesloten hand, handvol, vgl. *geunggam, geupaj,* bijv. *breuëh sireugam* = een handvol rijst, *djibòïh batèë njang djireugam* = hij wierp den steen weg dien hij in de vuist hield.

Reugéh, te gronde gericht, geruïneerd, van alles ontbloot.

Reugha$^{\varepsilon}$, in massa, in menigte, bijv. *bòh driën djinòë teungòh reugha$^{\varepsilon}$ that djisrōt* = de doerian's vallen thans in massa af.

Reugōh, *meureugōh,* flink uitgegroeid, stevig, sterk gebouwd, vgl. *kòng, moendam,* bijv. *leumò meureugōh* = een flink uitgegroeide stier (voor voortplanting geschikt).

Reuhab, doodsbed, ook: de kleedingstukken v. d. overledene (die zoodra de lijkstoet het sterfhuis verlaten heeft op de legerstede worden neergelegd), men denke ook aan de Moeharram-feesten waarbij tijdens min of meer woeste optochten de reuhab van Ḥoesain worden rondgedragen.

Reuhoeëng, zie *reuhōm.*

Reuhōm, of *reuhoeëng,* gat, opening, holte, kuil, scheur, spleet, naad, houw, hak, smalle wond in de huid gemaakt door een blank wapen, vgl. *roe$^{\varepsilon}$euëng, reunggang, loeëng, liëng, loe$^{\varepsilon}$euë$^{\varepsilon}$, loengkië$^{\varepsilon}$, goeroeë$^{\varepsilon}$,* bijv. *reuhōm-* (of *loeëng-*) *idōng* = neusgaten, *reuhōm gloenjoeëng* = oorgaten, *reuhōm goeha* = gang in een grot, *reuhōm-* (of *poenggōng-*) *djarōm* = oog v. e. naald, *reuhōm broeë$^{\varepsilon}$ goentji* = sleutelgat, *reuhōm gleuëng* = de opening v. e. pols- of enkelring, *reuhōm soelèng* = de gaten in een bamboe-fluit, *hé boerōng roeëngkeu reuhōm* = wèl boerōng (een kraamvrouwenduivel) je hebt een gat in den rug, *soempaj reuhōm manjèt* = dichtstoppen der lichaamsopeningen v. e. lijk, *idja njang reuhōm geurhat* = een kleed waar een gat in is gekomen stopt men, *peureuhōm* = een gat maken.

Reuja, zie *réa.*

Reujeuë, of *rijeuë* (Mal. *rial*), reaal, dollar, vgl. *reunggét,* bijv. *sidròë sirijeuë djilakèë ha$^{\varepsilon}$* = per man vroegen zij één dollar als recht.

Reujeuë$^{\varepsilon}$, of *rijeuë$^{\varepsilon}$,* branding, golven, vgl. *gloembang, bakat, tjeuratjeu$^{\varepsilon}$, alōn,* bijv. *rijeuë$^{\varepsilon}$ di la$^{\varepsilon}$ōt meugoentjang-goentjang bandoem meuriwang oe binèh pasi* = de brekers op zee zijn in stage schudding en alle rollen zij terug naar het strand, *wéh rijeuë$^{\varepsilon}$* = het schuim v. d. branding.

Reujōh, of *rijōh,* leven, getier, geraas, rumoer, luidruchtig, vgl. *gabra, kirōh, soebra, kiam,* opp. *iëm,* bijv. *rijōh gabra han tatoepeuë leungò sapeuë lé* = het was een leven en een kabaal dat hooren en zien je verging, *bè$^{\varepsilon}$ reujōh na djamèë di sramòë* = maak niet zoo'n leven er zijn gasten in het voorhuis.

Reukam, pijnlijk, een pijnlijk stekend gevoel gevend, vgl. *tiët.*

Reukiëh, oneffen, vgl. *reukoeët,* opp. *djloeë, djeula, gloeë, gla, glèh, litjén,* enz.

Reukoeëng, strot, keel, hals, vgl. *takoeë, haleukōm, reunë$^{\varepsilon}$,* bijv. *talòë reukoeëng* = collier, halssnoer, *reukoeëng leuë$^{\varepsilon}$* = de halskraag v. e. tortelduif, *meukleuët-kleuët reukoeëng* = verlekkerd op.

Reukoeët, ruig, stroef, vgl. *reukiëh,* opp. *gloeë,* bijv. *djibòh tanòh keu oelèë sikindji nameung reukoeët* = hij deed aarde op het gevest van zijn mes opdat het stroef zou zijn, *peureukoeët* = stroef maken.

Reula, I plat, met het geheele vlak op den grond staande, bijv. v. d. voet, v. e. huisstijl die niet op een onderlegsteen of neut staat, vgl. *djab,* bijv. *tamèh njan djimeureula-* (of *djidjab-*) *ba*ᵉ *tanòh* = die huisstijlen staan plat op den grond (niet op neuten), — II over den grond sleepen, bijv. *bè*ᵉ *tameureula idjalõn ba*ᵉ *tanòh* = sleep mijn kleed niet over den grond, *ba*ᵉ *njòë djimeureula dheuën oe tjõng seulasa* = deze boom werpt schaduw (lett. takken) tot op de zitplaats boven de huistrap.

Reulè, zie *reulòïh.*

Reuleuë, zie *lareuë.*

Reuleuët, zie *roeleuët.*

Reuliëng, in *teubèë reuliëng,* een donkerkleurige suikerrietsoort met zeer dunne lange geledingen die zóó hard zijn dat men er wel voetangels van maakt.

Reulõh, steken, stooten (bijv. met een stok, lans, enz.), bijv. *gakilõn meureulõh keunòng soeda* = mijn voet is door een voetangel doorstoken.

Reulòïh, of *reulè,* instorten, invallen, in elkaar zakken (bijv. v. e. berg, een aardhoop, een huis, enz.), vgl. *roentõh, reubah, roebõh,* bijv. *roemòhlõn ka reulòïh* = mijn huis is ingestort tot puin, *peureulòïh* = doen instorten, ongedaan maken, doen mislukken, afbreken, omver halen, sloopen, *atédji reulòïh meung djiᵉingat aneuᵉdji maté* = haar hart brak als ze dacht dat haar kind dood was, *hoekõm gadòh adat reulè* = de goddelijke wet verzwindt de adat vervalt.

Reulõj, schaduw, vgl. *tjheuë, bajang,* bijv. *na reulõj dijoeb ba*ᵉ *njan* = er is schaduw onder dien boom, *meureulõj oe ateuëh tika* = een schaduw werpen op de mat.

Reumbang, juist, getroffen, doeltreffend, geschikt, vgl. *rõh,* bijv. *reumbang paᵉsa* = juist de goede tijd voor iets, *reumbang gèt lõnpoebeudé dalam matadji* = ik heb hem (met mijn geweerschot) net in zijn oog geraakt, *hana reumbang lõn ngòn djih* = wij kunnen het niet best samen vinden, *nanggròë Pidië reumbang peuët sagòë* = het land Pedir is juist vierhoekig, *meutan pajah hankeu reumbang* = zoo men zich niet inspant komt men er niet, *taseutèt njang reumbang di até* = men volge zijn eigen smaak, *djipeureumbang keumoedòë* = hij hield het roer in de goede richting.

Reumèh, opgeruimd, goed gehumeurd, minzaam, vriendelijk, opp. *tjikén, bingèt, bingkèng, toenoe,* bijv. *moeka reumèh* = een blij gelaat.

Reumiëb, ingedrukt, ingedeukt, bijv. *idõng reumiëb* = een ingedrukte neus, *keumoeraïh reumiëb* = een donderbus met ovalen (als ingedeukten) mond.

Reumòᵉ, I lekkernijen, zoetigheden, vgl. *peunadjõh,* — II (Mal. *remoe*ᵉ) verbrijzeld, vermorzeld, vergruisd, kort en klein, bijv. *reumòᵉ that atélõn* = ik ben terneer geslagen, diep bedroefd, ongelukkig.

Reumòn, bont en blauw (geslagen), vgl. *leumbam,* bijv. *reumòn badandji keunòng pòh* = hij is bont en blauw zóó is hij geslagen.

Reumpah, een geurig mengsel v. allerlei welriekende bloemen soms nog onder toevoeging v. geurige olie om er het lichaam mede in te wrijven.

Reundah, nederig, laag, onderdanig, klein, opp. *manjang,* bijv. *glé reundah* = een lage berg, *ba*ᵉ *kajèë reundah* = een lage boom, *oereuëng reundah* = een geringe.

Reundam, te weeken zetten, in het water zetten, *meureundam* = onder water zijn, ook: het verdwijnen v. zon, maan en sterren, vgl. *lõb,* bijv. *mata oeròë ka reundam* = de zon is reeds verdwenen, *reundam bidjèh* = weeken v. zaadpadi.

Reundang, bakken, braden, fruiten (in vet), vgl. *tjroeëh, tjrōh, toemèh, lheuë,* bijv. *bòh manò*[ɛ] *reundang* = eierstruif.

Reunè[ɛ], I glanzen, schitteren, vgl. *lō, hoe, blèt-blòt,* bijv. *meulō-lō meureunè*[ɛ]*-reunè*[ɛ] *lagèë ië meuïh* = schitterend en glanzend gelijk verguldsel, — II halsvederen, halskraag (bij vogels), bijv. *reunè*[ɛ] *leuè*[ɛ] = de halskraag v. e. tortelduif.

Reungat, met een barst of scheur, vgl. *tjeurah,* bijv. *kanètlōn ka reungat* = mijn rijstpot heeft al een barst.

Reungèt, e. s. v. zeer kleine vliegen of muggen die gaarne om en in de oogen vliegen, vgl. *djamò*[ɛ]*, agaïh.*

Reunggajōng, een plant met fraaie witte schermbloemen.

Reunggang, niet sluitend, te ruim, loszittend, los in de voegen, wijd uiteen, ver uit elkaar, vgl. *reuhoeëng, reuhōm, loeeuë*[ɛ]*, loengkië*[ɛ]*, goeroeë*[ɛ], opp. *arat, seusa*[ɛ]*, pitjé*[ɛ]*, leubat,* bijv. *tingkab njòë reunggang* = dit venster sluit niet goed, *djimeuda*[ɛ]*wa hana reunggang* = zij zijn onuitputtelijk in hun tegenwerpingen, *peureunggang* = wijder maken, losser maken.

Reunggét (Mal. *ringgit*), dollar, reaal, rijksdaalder, ook: geld in het algemeen, vgl. *reujeuë, rijeuë,* bijv. *reunggét patōng oebit* = Spaansche dollar met klein beeld (d.i. met beeltenis v. Ferdinand VII), *reunggét patōng rajeu*[ɛ] = Spaansche dollar met groot beeld (d.i. met beeltenis v. Carolus III en IV), *reunggét meureujam* = kanonnendollar (d.i. Spaansche dollar), *reunggét boerōng* = vogeldollar (d.i. Amerikaansche dollar), *reunggét tjiën* = Japansche dollar, *reunggét meuïh* = de gouden doublon, *lakèë reunggét* = geld vragen, *reunggét njang dròëneu bri keu lōn* = het geld dat u mij gegeven heeft, *bileuëng reunggét* = geld uittellen, *ngoej-* (of *meulaba-,* of *sambōt-*) *reunggét* = geldleening tegen rente, *tjò*[ɛ] *reunggét meulaba* = woekeren, *reunggét keu lada* = het verstrekken v. voorschot onder verplichting v. levering v. e. bepaalde hoeveelheid voortbrengselen v. d. oogst berekend tegen een prijs ver beneden de marktwaarde.

Reunggōt, zie *leunggōt.*

Reungkah, een witbuikige aap met langen staart, grijze gibbon.

Reungkan, e. s. v. onderlaag v. gevlochten bladeren waarop men potten en pannen plaatst die men v. h. vuur neemt.

Reunjeun, trap, ladder, leer, bijv. *é*[ɛ] *reunjeun* = de trap opgaan, *sramòë reunjeun* = lett. trapgalerij d.i. de voorgalerij, *reunjeun para* = een trap naar de zoldering, *reunjeun dagoe* = trapleer bij peperplukkers in gebruik (vgl. *poerièh*).

Reunòm, eenigszins schemerend, nog niet volkomen helder, vgl. *sapō, seupōt,* bijv. *soebòh reunòm* = de ochtend schemering (als tijdsbepaling, vgl. *padja, moeréh,* opp. *sindja, moegréb*).

Reunòng, een v. e. haak voorzienen stok om bloemen of vruchten af te trekken, vgl. *tjōt.*

Reunta[ɛ], aanmoedigen, aanhitsen, aansporen (bijv. v. vechthanen in het strijdperk), ophitsen, uitdagen (bijv. v. dansen in den oorlog).

Reuntang, in de lengte uitstrekken, spannen, *meureuntang* = uitgespannen, strak, in de lengte uitgestrekt, in één rij, bijv. *djireuntang si kra*[ɛ] *talòë di leuën roemòh ba*[ɛ] *meu*[ɛ]*adèë* = zij spande een touw op het voorerf om goed te drogen te hangen, *kawé reuntang* = een beug of samengestelde lijn, *oereuëng djidoeë*[ɛ] *meureuntang* = de menschen zitten op een lange rij, *beuneung Radja Timòh djimeureuntang si mata oeròè teubiët* = een regenboog is in 't Oosten uitgespannen, *njaréng ka djireuntang dalam brawang* = het zegennet is al in de kolk uitgespannen (uitgeworpen), *geulabah ramideuën ka*

meureuntang = het spinneweb is uitgespannen, *pasi meureuntang* = een lijnrecht strand, *koeta reuntang* = een rij versterkingen.

Reunté[ɛ], zie *rinté[ɛ]*.

Reuntèt, met geweld naar zich toehalen, overweldigen, *oereuëng nanggròë habéh reuntèt* = de bevolking werd geheel overweldigd.

Reuntjòng, of *rintjòng*, de (aan één kant scherpe) Atjèhsche dolk, rentjong.

Reu[ɛ]ōh, zweet, zweeten, doorzweeten, bezweet, bijv. *lōn meureu[ɛ]ōh*, of: *meuhambō reu[ɛ]ōhlōn* = ik zweet, *tjò[ɛ] reu[ɛ]ōh* = zweetmiddel, *sigò reu[ɛ]ōh* = éénmaal bezweet (als tijdsbepaling), *rajeu[ɛ] reu[ɛ]ōhdji* = (de kruik) lekt erg, *dalam oeròë reu[ɛ]ōhdji peusam* = heet brak hun zweet uit in de zon.

Reupaïh, worstelen, vechten (vgl. *lhò, pò[ɛ], lōt*), ook: verkrachten (v. e. vrouw).

Reupang, gelijk afgesneden, doorgesneden, gesnoeid, gevijld (v. tanden), gehakt.

Reupéh, rijzig, lang en mager.

Reupōn, beraadslagen, met elkaar praten zonder tot een resultaat te komen, bijv. *tipèë Daja, taki Peusangan, reupōn Seunagan* = Daja is bekend om zijn bedrog, Peusangan om zijn beetnemerijen, Seunagan om zijn eeuwigdurend beraadslagen.

Reusa[ɛ], collectiefnaam voor verschillende boomsoorten die een hard uitnemend timmerhout opleveren.

Reusam, I e. s. v. varenplant, — II (v. Arab. *rasm*), gebruik, gewoonte, inzetting, manieren, vgl. *adat, kanoen, biasa, kajém, deureuhém, atōran, kaidah*, bijv. *reusam nanggròë* = de landsgewoonten, *panè reusam meusoelét* = wat is dat voor manier zóó te jokken, — III *inòng meureusam*, lichtekooi, minnares (vgl. *inòng bidoeën, inòng djalang, inòng meu[ɛ]èn, inòng moemoekah, inòng meudina*).

Reuta[ɛ], barsten of aderen in het lemmet v. messen en wapens, de lijnen in de hand (bij beide onderscheiden in gunstige en ongunstige), bijv. *gèt that reuta[ɛ] djaròëdji* = de lijnen in zijn hand zijn zeer gunstig, *lōn ka reuta[ɛ] meunan* = zóó is nu eenmaal mijn lot, *reuta[ɛ]dji hana gèt* = zijn lijnen (d.i. zijn inborst) zijn niet goed.

Reuté[ɛ], zich uitrekken, vgl. *teuplòïh oerat*.

Reuteuë[ɛ], peulvrucht, boon, erwt, *batèë ban aneu[ɛ] reuteuë[ɛ]* = steenen als erwten.

Reutōïh (Mal. *ratoes*), honderdtal, bijv. *sireutōïh* = honderd, *doea reutōïh* = twee honderd, *teungòh doea reutōïh* = honderd vijftig, *meureutōïh oereuëng* = honderde menschen.

Réwang, zie *riwang*.

Rhab, zie *srab*.

Rhat, zie *sarat*.

Rhéng, forsch, sterk, gespierd (v. gestalte), vgl. *gagah, koeat, koekōh, teuga, teugòh*, opp. *leumòh, rapōh*.

Rheuë, zie *sreuë*.

Rheuë[ɛ], zie *reuë[ɛ]*.

Rhiëb, zie *sriëb*.

Rhō[ɛ], zie *srò[ɛ]*.

Rhoeëng, wegnemen, weghalen v. iets dat men te voren heeft uitgezet, opgesteld (bijv. een val, een net, enz., opp. *theun*), bijv. *boebèë geutheun seupōt geurhoeëng beungòh* = fuiken worden 's avonds uitgezet en 's morgens weggehaald.

Rhòh, zie *sròh*.

Rhōj, overeind staan (v. d. lichaamsharen).

Rhòm, zie *sròm*.

Ri, of *ré*, uiterlijk, gedaante, voorkomen, vorm, bijv. *sang ri meuroea* = als de gedaante v. e. leguaan, *hana gèt ri ba[ɛ] oereuëng dōnja* = dat staat niet goed bij de lui in de wereld, ook afkorting v. *barangri* (zie hieronder), bijv. *ri njang na bandoem djipòh maté* = allen die geboren werden bracht hij om, *meuri*, of *meuré* = bekend (v. soort of gedaante), bijv. *hana meuri lé* =

niet meer te herkennen, niet meer te zien, *meuriri tjit* = met onderscheid (d.i. niet zonder onderscheid), *meuri boelèëdji* = te onderscheiden aan zijn veeren, *toeri* = onderkennen, van aanzien of omvang kennen, de gedaante kennen van (zie aldaar), *saré* (voor *sari*) = lett. van één en dezelfde gedaante of vorm, gelijk, effen, vlak, in dezelfde mate, te zamen, allen gelijkelijk (zie aldaar), *barangri*, of *baranggari*, of *meuranggari* = wie ook, welke ook, alle, elk, ieder, *siri*, of *sirè* = welk?, welke?, wat voor?, wat voor een?, vgl. *tòh*, bijv. *njang siri koe gata* = welke is uw vader?, *siri njang gèt* = welke is het beste?, *njang siri bheuë*$^{\varepsilon}$ *gata* = welk is uw aandeel?, *thèè siri* = weten welke, *peuri* = doen kennen, bijv. *peuri dröë* = zichzelf doen kennen, verraden, *sakét mangat ka lönpeuri* = het vóór en tegen heb ik doen uitkomen.

Ria, verwaten, blufferig, ijdel, vol grootspraak, vgl. *teukabō*, *seurapah*, *oedjōb*, *seumeu*$^{\varepsilon}$*ah*, bijv. *oedjōb seumeu*$^{\varepsilon}$*ah ria teukabō sinan njang le oereuëng binasa* = zelfbehagen en roemzucht verwatenheid en praalvertoon velen worden door die ondeugden in het verderf gestort, *bè*$^{\varepsilon}$ *tabri teuka ria niët lam badanlōn* = mogen mijn innerlijke bedoelingen niet door verwatenheid worden aangetast.

Riba, I (v. Arab. *ribā*), woeker, interest, rente, bijv. *padjōh riba*, of *peulaba riba* = geldleenen tegen rente, — II afwijken, bijv. *djih hana djimeuriba ban njang adat ngòn hoekōm* = hij week niet af v. d. overgeleverde inzettingen noch van de godsdienstige wet, *meuriba han* = zonder afwijking, niet afwijkend.

Ribèë (Mal. *riboe*), duizendtal, *siribèë* = duizend, *meuribèë deureuham* = duizende dirham's, *meureuribèë* = bij duizenden.

Ribōt, storm, rumoer, geraas, vgl. *a*$^{\varepsilon}$*oe*, *gabra*, *gadōh*, *kirōh*, *kiam*, *karoe*, *reujōh*, *rijōh*, *roesōh*, *soebra*, bijv. *angèn ribōt* = stormwind, *pat njang djidòng djeuët keu la*$^{\varepsilon}$*ōt djibeudòïh ribōt ban oedjeuën keunòng sa* = waar hij staat wordt het een zee een storm ontstaat daar als bij den regen van keunòng sa (d.w.z. met helsch rumoer).

Ridjan (Mal. *redjan*), een ziekte bij kippen die telkens wat faeces kwijtraken.

Rië$^{\varepsilon}$, opgedroogd, verschrompeld (door ouderdom, vooral v. vruchten), vgl. *roeë*$^{\varepsilon}$, *reuëng*, bijv. oe *rië*$^{\varepsilon}$ = oude uitgedroogde klappers (die vanzelf uit den boom vallen).

Riëb, zie *rhiëb*.

Riët, of *sriët*, afnemen, verminderen, achteruitgaan, vallen (v. h. water), vgl. *soesōt*, *soerōt*.

Rigab, snel, haastig, druk in beweging, in actie, met zijn velen aan iets bezig, bijv. *oereuëng teungòh rigab padjōh* = de menschen zijn thans druk aan het eten, *peurigab* = haast maken, ergens vaart achter zetten.

Rihan, I e. s. v. kruid of heester (Ocimum sanctum, L.), — II aanduiding v. d. hoeveelheid gehaspeld garen, bijv. 1 *rihan* = 4 *proeët* = 80 *oerat* = $^1/_{10}$ *toe* (1 *oerat* = één omhaal).

Rijeuë, zie *reujeuë*.

Rijeuë$^{\varepsilon}$, zie *reujeuë*$^{\varepsilon}$.

Rijōh, zie *reujōh*.

Rika, het teekenen v. figuren op goed, het snijden en graveeren v. figuren in hout metaal of aardewerk, vgl. *loekéh*, ook: opstellen, opschrijven (bijv. v. e. *hikajat*, vgl. *karang*).

Rila (v. Arab. *ridla*), welbehagen (vooral v. God), toestemming, welgevallen, tevredenheid, gunst, vrede hebbend met iets, bereid tot iets, aanvaarden, toestemming, bijv. *deungòn rila* = goedgunstig, met welwillendheid, *han rila* = niet aanstaan, *bahlé ba*$^{\varepsilon}$ *teumōn njang geupoeblòë-ba pi lōn rila tjit* = ware het ook een slaaf dien men overal te koop aanbiedt ik zou hem toch aan-

vaarden, *Alah hana rila oereuëng teukabō* = God heeft geen welbehagen in een verwaand mensch, *djakalèë maté pi tarila* = zoo ge moet sneuvelen vindt het goed, *keurila$^{\varepsilon}$-an gata geuma* = het moge u behagen dat mij zulks worde toegestaan.

Riman, I *riman djō$^{\varepsilon}$* (of *djoengka djō$^{\varepsilon}$*), de harde stevige draadsoort verkregen door het kloppen v. h. ondereinde (*djoengka*) v. d. groote bladstelen (*peuleupeuë$^{\varepsilon}$*) v. d. arènpalm, *koepiah riman* = mutsen v. deze draadsoort gevlochten, — II een palmsoort (waarschijnlijk een Caryota-soort).

Rimba, oerbosch, oerwoud, woeste grond, vgl. *oeteuën*, bijv. *tanòh asaj ba$^{\varepsilon}$ rimba ka moewòë keu rimba* = ontgonnen boschgrond welke tot den oorspronkelijken toestand is teruggekeerd, *djiboengka oe glé lam oeteuën rimba raja* = hij brak op naar het gebergte naar de bosschen en oerwouden.

Rimbaïh (Mal. rimbas), e.s.v. kromme dissel (tot het effen hakken v. hout), vgl. *bliōng, tjeukèh, keutjoebōng.*

Rimbang, *meurimbang,* e. s. v. werpspel met klapperdoppen.

Rimbat, de met planken opgehoogde boorden v. e. vaartuig.

Rimoeëng (Mal. *rimau*), tijger, *rimoeëng koeréng batèë* = de zwartgestreepte tijger (of panter), *rimoeëng koeréng panòë* = de gevlekte tijger (of panter), *rimoeëng koeréng djeumpa* = de roodgestreepte tijger (koningstijger), *rimoeëng boelōh* = de tijgerkat, *rimoeëng koeën* = grijs en zwart gestreepte tijger (of panter), *rimoeëng Daja* = weertijger, *meurimoeëng-rimoeëng* = tijgertje spelen, ook e. s. v. belegeringsspel (waarbij de stukken „geiten" en „tijgers" heeten), *rimoeëng lalat* = e. s. v. springspinnetje (dat zich schielijk verplaatst en vooral op vliegen jacht maakt), *goekèë rimoeëng* = tijgernagel (met goud of soeasa gemonteerd door kinderen aan een halssnoer op de borst gedragen), *poesa rimoeëng* = e. s. v. haarkronkel die den bezitter voorspelt dat hij door een tijger zal worden verscheurd.

Rindang, I kiel v. e. vaartuig, — II bladerrijk, lommerrijk, schaduwrijk.

Rindò, kant, kantwerk, galon, passement.

Rindoe, of *rinoe*, of *randé*, genegenheid, verlangen, begeerte, heimwee, naar iets verlangen, haken, hunkeren, reikhalzen, smachten, vgl. *nabsoe, tjinta, keunda$^{\varepsilon}$, gala$^{\varepsilon}$*, enz., bijv. *lagèë poenggō$^{\varepsilon}$ rindoe keu boeleuën* = verliefd als de uil op de maan, *rindoe randé* = smartelijk verlangen, *lōn rindoe gala$^{\varepsilon}$ keu gata* = ik ben verlangend in mijn smachten naar u, *rindoe até lōn hana ban* = mijn hartsverlangen is weergaloos, *rindoe até deundam* = het hart door innige deernis bevangen.

Ringeuëb, snuffelen, besnuffelen, door snuffelen trachten op te sporen, al snuffelend het spoor zoeken, bijv. *asèë njan djiringeuëb bèë roesa* = dat hert zocht al snuffelend de lucht (het spoor) v. h. hert.

Ringkat, of *ringkòt*, moeilijk loopend (wegens pijn aan den voet), bijv. *ringkat that djidja$^{\varepsilon}$* = hij loopt zeer moeilijk.

Ringkòt, zie *ringkat.*

Ringoet, den geur v. iets opsnuiven, bijv. *djiringoet bòh panaïh meuhèbhèb bèë* = hij snoof den sterken geur van den nangka op.

Rinoe, zie *rindoe.*

Rinta$^{\varepsilon}$, of *rintha$^{\varepsilon}$*, of *sinta$^{\varepsilon}$*, of *sintha$^{\varepsilon}$* (Mal. *senta$^{\varepsilon}$*), met een ruk aan iets trekken, met geweld rukken, losrukken, ontrukken, bijv. *djirinta$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ pineung* = hij rukte een pinangstam uit den grond, *talòë sintha$^{\varepsilon}$* = leidsels, *sinta$^{\varepsilon}$ kawé* = den hengel met een ruk uit het water trekken, *barangdoem tagaséh la$^{\varepsilon}$én ba$^{\varepsilon}$ Toehan kadang-kadang teungòh gala$^{\varepsilon}$ kakeu rintha$^{\varepsilon}$* = al wat men mint buiten God soms midden in de vreugde wordt het weggerukt.

Rintah, of *peurintah,* of *printah,* werk, ordening, regeling, bereddering, bevel, aangelegenheid, zaak, vgl. *tadah, joeë, soerōhan,* bijv. *rintah* (of *printah*) *radja han djeuët han tatoerōt* = de bevelen v. d. vorst moet men volgen, *oelèë rintah* = ceremoniemeester; bij feesten heeft men allerlei rintah's, bijv. *rintah sië* = de zorg voor het slachten (v. h. offerdier), *rintah peusiëng* = de zorg voor het aan stukken snijden (v. h. vleesch), *rintah tagoeën* = de zorg voor het koken, *rintah boe* = de zorg voor de uitdeeling v. h. eten, *rintah srah* = de zorg voor het schoonmaken v. h. eetgerei, *printah Rabi* = het bestel des Heeren, het Godsbestier, *printah akhérat* = de ordening in het hiernamaals, *sòë peurintah djakeuët* = wie zal de zakat administreeren?

Rinté$^{\varepsilon}$, of *reunté*$^{\varepsilon}$, spat, spikkel, vgl. *roenté*$^{\varepsilon}$,*rintjé*$^{\varepsilon}$, *tité*$^{\varepsilon}$, bijv. *oedjeuën rinté*$^{\varepsilon}$ = mot- of stofregen, *kleuëng rinté*$^{\varepsilon}$ = een gespikkelde soort v. roofvogel.

Rintha$^{\varepsilon}$, zie *rinta*$^{\varepsilon}$.

Rintjé$^{\varepsilon}$, spat, spatten, sprenkelen, vgl. *rinté*$^{\varepsilon}$, *roenté*$^{\varepsilon}$, *tité*$^{\varepsilon}$, bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *peurintjé*$^{\varepsilon}$ = hagel v. e. geweer.

Rintjöng, zie *reuntjöng.*

Ripè, vrijwillige bijdrage, aandeel voor gemeenschappelijke rekening, *tjò*$^{\varepsilon}$ *ripè* = bijdragen innen.

Rireuë$^{\varepsilon}$, verspreid, voltooid (vgl. *seupeuë*$^{\varepsilon}$), *meurireuë*$^{\varepsilon}$ = uit elkaar gaan, verspreid raken.

Risa, buil, knobbel, gezwel (op de huid).

Riti, rij, gelid, reeks, vgl. *bandja, baréh, ranjò, reuntang, seuëh, santeut,* bijv. *bagöë ba*$^{\varepsilon}$ *boenòt meuriti pasi meureuntang* = net als boenòtboomen in rijen een lijnrecht strand, *koeta meuriti* = forten staande in een rij, *dalam idang doem meuriti* = van de idang's staat alles in rijen.

Riwajat, verhaal, vertelling, vgl. *haba, hikajat, tjalitra.*

Riwang, of *réwang,* terugkeeren, wederkeeren, wederom, nogmaals, vgl. *oelang, poelang, wòë,* bijv. *lōnriwang lōndja*$^{\varepsilon}$ *tjò*$^{\varepsilon}$ *idja sawa*$^{\varepsilon}$ *lōn* = ik keer om om mijn slendang te halen, *makén lōnparōh makén djiriwang* = hoe meer ik ze wegjaag (de kippen) hoe eerder ze terugkomen, *gèt tariwang keudéh* = keer liever gindsheen terug, *meuriwangriwang* = heen en weer gaan.

Rō, *meurō-rō,* uitgieten, uitstorten, uitvloeien, uitstroomen, wegvloeien, vgl. *rèë, reuë, plè, toeang, hambō,* bijv. *na ië lam tajeuën ka rō* = er is water gestort uit de waterkruik, *padé djirō dalam djeundrang* = zij schudde de (naar het veld meegebrachte) rijst uit tusschen de nog staande stoppels.

Rò$^{\varepsilon}$**-rò**$^{\varepsilon}$, slurpen, opslurpen.

Rō$^{\varepsilon}$, I verbindingsbalken die als langsondersloven v. e. huis dienst doen, — II *rō*$^{\varepsilon}$*rō*$^{\varepsilon}$, iedere, elke, bijv. *rō*$^{\varepsilon}$-*rō*$^{\varepsilon}$ *boeleuën* = iedere maand, *rō*$^{\varepsilon}$-*rō*$^{\varepsilon}$ *masa* = telken keere.

Roe, *bòh roe,* gouden siervoorwerpen aan de uiteinden v. e. Atjèhschen sirihzak (*boengkōih ranoeb*), bijv. *bòh roe boengkōih meutoeë-toeë ban peuët poentja* = de sirihzak van welks vier punten de gouden siervoorwerpen afhangen.

Ròë, toch, immers (als versterking eener vraag), bijv. *peuë ròë* = wat toch?, *njang hatib ròë leubè P.* = de prediker dat was immers leubè P.?

Roebè$^{\varepsilon}$ (Mal. *robé*$^{\varepsilon}$), gescheurd, versleten, vgl. *beukah, tjrië*$^{\varepsilon}$.

Roebé$^{\varepsilon}$, een heestersoort (Calotropis gigantea, R. Br.) welker bast vezels geeft voor het knoopen v. netten.

Roebeuëng, gevlochten of geweven oplegsel (bijv. v. mat of kleed).

Roebōh, instorten, invallen, vgl. *reubah, roentōh, reulòïh, boengka, rhōt,* bijv. *seuladanglōn ka meuroebōh* = mijn padiloods (op het rijstveld) is ingestort.

Roedah, zie *loedah.*

Roedéh, aan gene zijde, vgl. *blahdéh.*

Roedja, een lapje goed, overschot v.

e. stuk goed, stuk v. e. oude versleten kain, vod, bijv. *idjadji pi roedja-roedja* = zijn kleed bestaat uit aan elkaar gelapte lompen, *maté ma$^{\varepsilon}$keu ba$^{\varepsilon}$ doeë$^{\varepsilon}$ dapoe maté koekeu ba$^{\varepsilon}$ oeët roedja* = je moeder is in de kraam gestorven en je vader heeft zich aan de lappen (waarmede de opiumpijp wordt schoongemaakt en waaraan zich dus opiumresten hebben vastgehecht) dood gezogen.

Roedōïh (Mal. *roedoes*), e. s. v. klewang, zwaard, houwwapen (zonder scheede gedragen).

Roeë$^{\varepsilon}$, I gat, kuil, uitholling, gleuf, vgl. *loeëng, liëng, reuhōm, reuhoeëng, roe$^{\varepsilon}$euëng, loeeuë$^{\varepsilon}$*, bijv. *koeëh roeë$^{\varepsilon}$* = een gat (kuil) graven, — II uitgedroogd, verschrompeld, samengetrokken, inéén gekrompen, dunner geworden, vgl. *rië$^{\varepsilon}$, reuëng*, bijv. *pineung roeë$^{\varepsilon}$* = pinangnoten die zóó droog zijn dat ze rammelen, *ō$^{\varepsilon}$ roeë$^{\varepsilon}$* = droog, dor haar (waar lang geen olie op is gedaan).

Roeëng, rug (ook v. h. lemmet v. e. blank wapen of mes), vgl. *likōt, poenggōng*, opp. *nab, keuë*, bijv. *meugaroe-garoe roeëng* = elkaar den rug krabben, *roeëng boerōng reuhōng* = in den rug v. d. boerōng is een holte (een gat), *djidoeë$^{\varepsilon}$ ateuëh roeëng eungkōt raja* = zij zaten op den rug v. e. grooten visch, *toeleuëng roeëng* = ruggegraat, ook: nokbalk v. e. huis, *di nab ban peuleuntōng di roeëng that meuragam* = van voren gelijkend op een Ifriet van achteren meersoortig v. vorm.

Roeët, vast aantrekken, stijf binden, bijv. *taroeët siloeeuëteu* = bind uw broek goed vast.

Roe$^{\varepsilon}$euëng (Mal. *roeang*), ruimte tusschen twee zaken, tusschenruimte, ook: vakken tusschen de hoofdspanten v. e. huis, bijv. *dròëneu neubri roe$^{\varepsilon}$euëng sadati tamòng* = geeft wat ruimte dat de sadati binnentrede, *roemòh lhèë- (limòng-, lapan-) roe$^{\varepsilon}$euëng* = een huis met drie (vijf, acht) geledingen (afdeelingen), *roe$^{\varepsilon}$euëng gigòë* = de openingen tusschen de tanden, *peuroe$^{\varepsilon}$euëng* = ruimte maken.

Roegha, verdriet, treurig, verdrietig, vgl. *sōhsah*, ook: weeklagen, bijv. *djimòë roegha* = zij barstte in bittere weeklachten los.

Roegòë (Mal. *roegi*), verlies, schade, onkosten, afbreuk, opp. *laba*, bijv. *lōn roegòë sigò dja$^{\varepsilon}$ oe rantò njòë* = ik heb op deze handelsreis verlies geleden, *roegòë-* (of *neuroegòë-*) *oereuëng njan* = het verlies (de schade) van die persoon, *roegòë ngòn pajah* = onkosten en moeite, *peuroegòë* = schade toebrengen.

Roehé, belachelijk, bespottelijk maken, van iemand kwaad spreken, iemands intieme leven op straat brengen, *haba roehé* = een verhaal dat gewoonlijk lach verwekt en een of ander persoon of voorval tot object van spot kiest, *hikajat roehé* = humoreske.

Roehòng, wegzwering v. d. neus, lupus.

Roej, suizend neervellen, neermaaien.

Roe$^{\varepsilon}$ja (v. Arab. *roe'jah*), het zien der nieuwe maan (als grondslag voor den aanvang der Vasten).

Roeja roejòë, overal gescheurd, in flarden aan elkaar hangend.

Roekéb, eerst naar boven en dan naar voren omgebogen (v. d. hoorns v. hoornvee), vgl. *rangkōb*, opp. *tjapang*.

Roekò$^{\varepsilon}$ (Mal. *roko$^{\varepsilon}$*), sigaret, strootje, sigaar, vgl. *tjroeb*, bijv. *roekò$^{\varepsilon}$ si$^{\varepsilon}$awan* = e. s. v. medicinale sigaar (tegen kies- of aangezichtspijn), *roekò$^{\varepsilon}$ gandja* = een sigaret met dekblad v. droog pisang- of nipahblad en binnengoed v. tabak en gandja, *roekò$^{\varepsilon}$ keumoenjan* = een sigaret met arèn-wikkelblad en binnengoed v. tabak, benzoë, enz.

Roekoeë$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *roekoe^{c}*), vooroverbuiging v. h. bovenlijf (één

der bestanddeelen v. e. ritueele godsdienstoefening).

Roekōn (v. Arab. *roekn*), I soort, een stel, bestanddeel, categorie, grondbeginsel, grondinstelling, grondslag, element, bijv. *roekōn iman* = de (vijf) „zuilen" des Islāms (n.l. *tjadat, seumajang, djakeuët, hadji, poeasa*), *roekōn lhèëblaïh* = de dertien bestanddeelen waaruit elke afdeeling (*rakat*) eener ritueele godsdienstoefening (*seumajang*) bestaat, *roekōn kōteubah* = de (vijf) elementen v. e. Vrijdagpreek (n.l. *poedjōë, seulaweuët, beuët Koeroe^{e}an, wasiët, doe^{e}a*), *roekōn agama peuët* = de godsdienst heeft vier wortelen (n.l. *iman, éseulam, tòhid, ma^{e}ripat*), *roekōn blah bitjah* = breekbare waar, aardewerk, *na biē^{e} roekōn bòh kajèë* = er waren soorten v. boomvruchten, *ban sabòh roekōn* = het heele stel, de geheele familie, al wat erbij hoort, — II wat aangaat, wat betreft.

Roeleuë, rond schepnet zonder steel, vgl. *soedò^{e}, sawò^{e}, sanggō^{e}*, bijv. *badjèë roeleuë* = baadje als een schepnet, d.i. een tricot-borstrok.

Roeleuët, of *reuleuët*, een rotan vischmandje aan een touw over den schouder gedragen waarin de visscher de gevangen visch bergt, vgl *gampét*.

Roem, Turkije, turksch, vgl. *Toeroeki, Éseutambōj*, bijv. *kandji Roem* = Stamboelsche pap, *bōh Roem* = e. s. v. lekkernij.

Roeman (Mal. *roman*), gedaante, uiterlijk, voorkomen, gestalte, vgl. *roepa*, bijv. *roemandji itam* = hij is donker van uiterlijk, *roeman rimoeëng koeréng* = een tijger heeft strepen op de huid.

Roembeut, franje, haar, pluim, pluis, ook: luchtwortels, vgl. *roembòë, boelèë, toendjang, oetoem*.

Roembòë (Mal. *roembai*), kwast, franje, ook: het niet afgeweven gedeelte v. sommige weefsels dat doorgesneden wordt en dan franje vormt, vgl. *roembeut*.

Roemia, zie *roeminja*.

Roeminja, of *roemia*, e. s. v. aardpek uit Arabië ingevoerd en als geneesmiddel gebezigd.

Roemòh (Mal. *roemah*), huis, woning, bijv. *alat roemòh* = huisraad, *roemòh lhèë roe^{e}euëng* = een huis van drie geledingen, *roemòh dapoe* = een afzonderlijke keuken als bijbouwing v. h. huis, *roemòh inòng* = het verhoogde middengedeelte v. e. huis (vgl. *djoerèë*), *proemòh* (samentrekking v. *pò* + *roemòh*) = lett. meesteres des huizes, d.i. echtgenoote, huisvrouw (vgl. *binòë, inòng, éseutiri*), *mòh* (de verkorte vorm v. *roemòh*) in *joeb mòh* = de ruimte onder het huis, *likōt mòh* = achterf.

Roempa^{e}, ontmoeten, aantreffen, tegenkomen, vgl. *roempò^{e}*, bijv. *geutanjōë tameuroempa^{e} oereuëng djihoeë keubeuë* = wij kwamen iemand tegen die een buffel voorttrok.

Roempang, onvolledig, geschonden, waar iets aan ontbreekt, bijv. *gigōëdji roempang* = hij mist een (eenige) tand(en), *soegōtdji ka roempang* = zijn kam mist eenige tanden, vgl. *tjoemèh*.

Roempét, doorgescheurd, ingescheurd (v. oorlellen), bijv. *djikab gloenjoeëng poetròë batjoet-batjoet hingga tirōt awōïh teuma roempét* = net zoo lang beten ze in de ooren der prinses tot deze steeds dunner wordend tenslotte uitscheurden.

Roempò^{e}, I met zijn velen omsingelen, insluiten, een drijfjacht houden, vgl. *pagab, keupōng*, — II ontmoeten, aantreffen, tegenkomen, vgl. *roempa^{e}*.

Roempoeën, een moerasplant (Ipomoea reptans, Poir.) waarvan bladeren en stengels als groente worden gegeten.

Roempong, uitgescheurd (bijv. v. e. oor, neusvleugel, lip, enz. door een toegebrachten slag).

Roendéng, *ba^{e} roendéng*, e. s. v. boom.

Roendō^{e}, gebogen, neergebogen, voor-

over gebogen, omlaag gebogen (vgl. *toendō*^{ɛ}), *proendō*^{ɛ} = zeepaardje (houdt bij het zwemmen den kop omlaag gebogen), *roendō*^{ɛ} *poekat* = het touw v. d. eenen vleugel v. e. zegen dat men in zee uitbrengt en in gebogen vorm naar zich toehaalt (vgl. *lamat*).

Roeneuë, een plant uit welker vruchten e. s. v. lijm wordt gemaakt.

Roengga, uit de voegen gewerkt (bijv. v. e. huis door aardbeving), uiteengerukt, uit het verband gerukt, bijv. *badandji njang ka roengga djimoewòë ba*^{ɛ} *sèt* = haar lichaam (n.l. van de kraamvrouw) dat uit elkaar is gerukt keert weer in den ouden normalen toestand terug (n.l. door de kraamroostering).

Roengiët, grauwe keversoort met lange hoorns en sterken geur.

Roengka (Mal. *rangka*), geraamte, gebindte v. e. huis, vgl. *rangkajan*, bijv. *peudòng roengka roemòh* = het gebindte v. e. huis opzetten, *roengka roemòh njòë ka lheuëh* = het geraamte van dit huis is al in elkaar gezet.

Roengkhé (Mal. *rangkai*), tros, vgl. *moe, karang, toengkōj, tjanè*^{ɛ}, bijv. *ba*^{ɛ} *meu*^{ɛ}*aneu*^{ɛ} *ba*^{ɛ} *meuroengkhé meusé padé dalam paja* = moogt gij kinderen krijgen in trossen als padi op moerasgrond (zegenspreuk over den bruidegom), *sang siroengkhé boengòng* = als bloesems aan één tros vergaard.

Roengkō^{ɛ}, overrijp (v. rijst), bijv. *padé roengkō*^{ɛ} = overrijpe padi (d.i. zoo rijp dat bij het snijden der halmen de korrels uit de aren vallen).

Roengkòb, door ombuiging beschadigd zijn (v. metalen voorwerpen).

Roengkòm, bespringen (v. e. tijger), aanrennen op, worstelen, elkaar beetpakken, bijv. *keubeuëlōn geuroengkòm lé rimoeëng* = mijn buffel is door een tijger besprongen.

Roengkōm, gedoornde boom (Flacourtia-soort) met kleine zoetwrange vruchten.

Roenòë, I *meuroenòë* = leeren, studeeren, *peuroenòë*, of *proenòë* = onderwijzen, onderrichten, dresseeren, vermanen, de beleefdheidsvormen kennend, welopgevoed, vgl. *adja*, bijv. *moerib djimeuroenòë goerèë djipeuroenòë* = de leerling leert de leeraar onderwijst, *peuroenòë beuët koeroe*^{ɛ}*an* = onderwijzen in het Koranreciet, *ka lōnjoeë peuroenòë aneu*^{ɛ} *lōn lé Si A.* = ik heb mijn kind een vermaning laten geven door A., *han mèë aneu*^{ɛ} *peuroenòë koe* = het ware absurd als een kind zijn vader terecht wees, *tapeuroenòë goedateu* = dresseer uw paard, *hana peuroenòë* = onbeschoft, onopgevoed, onfatsoenlijk (vgl. Mal. *koerang adjar*), — II aan deze zijde, vgl. *blanòë*.

Roenté^{ɛ}, gespikkeld (v. padi), vgl. *boeré*^{ɛ}, bijv. *padé roenté*^{ɛ} = e. s. v. rijst die wit en rood gespikkeld is, vgl. *rinté*^{ɛ}, *rintjé*^{ɛ}, *tité*^{ɛ}.

Roentōh, ingestort, vernield, bedorven, vervallen (vgl. *reulòïh, reubah, roebōh*), *peuroentōh* = doen instorten, omverhalen, afbreken, sloopen, vernielen, vernietigen, bederven, doen mislukken, bijv. *kaphé Jahoedi han djitém masō*^{ɛ} *dalam soentō*^{ɛ} *roentōh agama* = de Jodenkafirs willen zich niet bekeeren in eeuwig verval is hun godsdienst, *njeum kiamat roentōh dōnja* = als stortte de wereld in bij het laatste oordeel.

Roepa, vorm, voorkomen, uiterlijk, gedaante, gestalte (vgl. *matjam, roeman*), *roepa-roepa* = allerlei soorten, *peuroepa* = een voorkomen geven, vormen, *peuroepa drōë* = de gedaante aannemen van, *gèt roepa* = schoon, mooi v. uiterlijk, *roepa tari* = schoon, lieftallig v. uiterlijk, *balé*^{ɛ} *roepa* = van gedaante verwisselen, *pakriban roepa poetja*^{ɛ} *Goenòngan* = hoe is de gedaante v. d. top der Goenòngan?, *meudéh roepa* = in gene gedaante, zoodanig, *hana meutoekri roepa* = de gedaante niet kennen, *saban roepa keubeuë lōn ngòn keubeuë*

gòbnjan = mijn buffel gelijkt precies op zijn buffel, *djén djipeuroepa dròëdji ban manoesia* = de djén nam de gedaante aan v. e. mensch, *meuneukat roepa-roepa* = allerlei soorten koopwaar, *roepa ilōᵉ sang boeleuën trang* = schoon v. uiterlijk als de heldere maan.

Roepiah, gulden.

Roerōh, zie *loerōh.*

Roesa, het geweidragende hert, *roesa dara* = een jong wijfjeshert, *sië roesa* = hertevleesch, *djaᵉ meuroesa* = op de hertenjacht gaan, *pawang roesa* = leider v. e. jachtgezelschap, *bintang roesa* = avondster (vgl. *bintang pantjoeri*).

Roesaᵉ, I beschadigd, gewond, bedorven, geschonden, gehavend, vernield, stuk, *roesaᵉ até* = zeer bedroefd, *peuroesaᵉ* = beschadigen, bederven, vernielen, schenden, stuk maken, schaden, — II in *plang roesaᵉ,* d.i. het pijl- of dolkspitspatroon bij zijden weefsels.

Roesia, zie *rasia.*

Roesōᵉ, I ribben (v. h. lichaam, v. e. blad, v. h. dak), *toeleuëng roesōᵉ* = hoofdader v. e. blad, — II kant, zijde, strook, bijv. *roesōᵉ tirè* = strooken waaruit een tirè (wandbekleeding, voorhangsel) is samengesteld.

Roesōh, I opschudding, onrust, onlusten, wanorde, oproer, getier, geraas, *peuroesōh* = in opschudding brengen, onrust stoken, bijv. *djipeuroesōh nanggròë* = hij brengt het land in opschudding, vgl. *karoe, gadōh,* opp. *aman, seuninja,* — II met iets scherps of puntigs steken, vgl. *tjoelòᵉ, tòb, glòng.*

Ròh, I (v. Arab. *roeḥ*), geest, ziel v. e. afgestorvene, vgl. *aroeah, malaᵉ-ikat,* — II braakliggend, niet bebouwd, bijv. *djipeuròh oemòngdji* = hij liet zijn rijstveld braak liggen, *oemòng ròh* = braakliggend rijstveld, *pòh ròh* = het openkappen v. e. met gras of riet dicht gegroeide sawah, *ōᵉ ròh* = droog haar (waar lang geen olie in is gedaan), — III *ròh, meuròh-ròh,* ver naar beneden reikend, vgl. *meurèh-rèh, meudrah-drah,* bijv. *idja pinggang meuròh-ròh* = een heupdoek die tot beneden de knieën afhangend wordt gedragen, *ië babah djimeuròh-ròh* = het kwijl liep hem langs het lichaam op den grond.

Rōh, I juist getroffen, het trof, het kwam zoo te pas, bij toeval, zonder opzet, het kon wel eens gebeuren dat, vgl. *reumbang,* bijv. *ka rōh lōn bri keu djih* = het trof dat ik het hem gaf, *rōh meunòë* = zóó is het juist, goed, in orde, *ka rōh meunan* = het is nu eenmaal zoo uitgeloopen, — II ingaan, insteken, ook: meedoen, meevaren, meegaan, met iets samen doen, bijdragen, bijv. *hana rōh* = het kan er niet in, *djirōh djaròëdji lam reuhōm kajèë* = hij stak zijn hand in het gat v. h. hout, *hana rōh teupanggé* = niet mede ontboden, *djeuët rōh lōn sidròë lam prahō gata* = mag ik met u meevaren in uw prauw?, *rōh baᵉ prang* = in oorlog geraken, *béᵉ rōh tjèëtan tipèë daja* = laat het er niet toe komen dat de duivels (mij) verstrikken, *peurōh* = iets ergens in doen passen, iets passend maken.

Ròm, zie *sròm.*

Rōn, I *meurōn-rōn,* bij stroomen, bij menigten, in massa (met velen, met allen) zich in een zekere richting bewegen, stroomen, uitzwermen, ook: heen en weer, her en derwaarts, door elkaar, in het honderd loopen, in de war loopen, — II afvegen, wegwisschen, schoonmaken.

Ròt, zie *rèt.*

Rōt, of *srōt,* vallen, neerstorten, ook: ontijdig bevallen, een miskraam hebben, vgl. *tōh, trō,* bijv. *meurōt aneuᵉdji* = haar kind is gevallen, *aneuᵉ rōt* = een te vroeg, ontijdig geboren kind, *rōt aneuᵉ* = ontijdig bevallen, een miskraam hebben, *talòë poesat ka rōt* = de navelstreng is afgevallen, *srōt ië mata* =

in huilen uitbarsten, *batèë njan djirōt keudròë* = die steen is vanzelf gevallen, *peuë njang rōt lam mòn boenòë* = wat was het dat zooeven in den put viel?, *ië rōt* = waterval, *idja pinggangdji ka rōt* = zijn lendenkleed is afgezakt, *peurōt* = doen vallen, *peurōt hoekōm* = een rechterlijke uitspraak doen, een vonnis vellen, *aneu$^{\varepsilon}$ lōn ka rōt-* (of *ka gadòh-*) *seumangat* = de ziel van mijn kind is ontvloden (verdwenen), *peuneurōt* = e. s. v. houten schoffel om het rijstveld gelijk te maken.

Rōti, e. s. v. lekkernij, ook: brood, *rōti leumpō$^{\varepsilon}$* = deeg v. rijstemeel suiker eieren en water tot vierkante stukjes gemaakt en dan in een pan droog geroosterd, *tōt rōti* = brood bakken.

S

Sa, I telwoord: één, bijv. *sabòh* = samengesteld telw.: één (zie aldaar), *doeaplōh sa* = één en twintig, *koereuëng sa doeaplōh* = negentien (vgl. *sikoereuëng blaïh*), *keusa* = ten eerste, *samaïh* = ¼ dollar zilver, *sadoea,* meestal *peusadoea* = plechtig van één tot zeven tellen (bij symbolische handelingen), *peusasa* = tot één maken, gelijk maken, gelijk stellen, *bileuëng sa* = één voor één tellen, — II voorvoegsel v. gelijkheid: gelijk, één en hetzelfde, even, evenzeer, bijv. *sajoem* = gelijk in prijs, *sabèë* = van denzelfden geur, *hana njang sa lam dōnja njòë* = zijn gelijke niet hebben in deze wereld, — III in tal v. afleidingen, bijv. *saban, sabé, sadit, sadjan, sadoem, sa$^{\varepsilon}$èt, sahò, sakòn, sakri, sanè, sa$^{\varepsilon}$òh, sapeuë, sapat, sapò, saré* (zie aldaar).

Sa$^{\varepsilon}$, vullen, bijvullen, instampen, inproppen, insteken (bijv. een sleutel in het sleutelgat, een speld in het goed, een draad in het oog v. e. naald, een wapen in de scheede, enz.), ook: indringen, opdringen, naar voren dringen, op zij duwen, bijv. *djisa$^{\varepsilon}$ gapeuëh lam bantaj* = hij vult het kussen met kapok, *djisa$^{\varepsilon}$ teubèë lam wéng* = hij steekt de suikerrietstengels tusschen de pers, *sa$^{\varepsilon}$ ngòn djaròë* = met de handinproppen (bijv. het eten in den mond v. e. klein kind), *sa$^{\varepsilon}$ ngòn gaki* = met den voet instampen (bijv. het gesneden gras in een mand), *djisa$^{\varepsilon}$ sikin lam sarōng* = hij stak het mes in de scheede, *djisa$^{\varepsilon}$ dròëdji keunan* = hij drong zich daar in, *gata bè$^{\varepsilon}$ tasa$^{\varepsilon}$ dròëteu keunòë* = dring u hier niet in, *djisa$^{\varepsilon}$ oereuëng le soepaja mangat djimeuteumèë teumpat doeë$^{\varepsilon}$* = hij drong de menigte op zij opdat hij gemakkelijk een plaats zou vinden om te staan, *meusa$^{\varepsilon}$* = vol, boordevol, overvol, nauw, dicht op elkaar, opgedrongen bijeen (vgl. *peunòh, arat, sarat*), bijv. *roemòh ka meusa$^{\varepsilon}$* = het huis is al boordevol (er kan niemand meer bij), *meusa$^{\varepsilon}$-sa$^{\varepsilon}$* = elkaar verdringen, *oereuëng meusa$^{\varepsilon}$-sa$^{\varepsilon}$ di roemòh* = de menschen verdringen elkaar in huis, *peusa$^{\varepsilon}$* = stoppen, iets ergens in dringen (vgl. *peutamòng, pasòë, peulōb*), ook: opdringen, *peusa$^{\varepsilon}$ oentōng* = lett. zijn lot samenpakken, d.i. het er maar op wagen.

Sa$^{\varepsilon}$at, zie *si$^{\varepsilon}$at.*

Sab, of *hab,* reflexwoord v. e. plotseling gebeuren, bijv. *sab djitòb toemba$^{\varepsilon}$ lam tanòh* = toen opeens stak hij de lans in den grond, *sab ka geutrōïh gòbnjan* = daar kwamen zij plotseling aan.

Saba (v. Arab. *çabar*), geduld, gelatenheid, berusting, geduldig, lankmoedig, lijdzaam (vooral in leed, smart), bijv. *gèt tasaba* = het is goed dat ge berust, *sabadji that* = hij was zeer lankmoedig, *gadòh saba* = het geduld verliezen.

Saba$^{\varepsilon}$, *meunjaba$^{\varepsilon}$,* weeklagen, rouwklagen, jammeren, vgl. *ba$^{\varepsilon}$e, mòë.*

Sabab, of *saweuëb,* oorzaak, reden, grond, aanleiding, drijfveer, omdat, wegens, door toedoen van, vgl. *keu-*

reuna, bijv. *maté hana meusabab* = sterven zonder eenige aanleiding of oorzaak, *sabab njang peutama* = de eerste reden, *peuë sabab* = om welke reden? (vgl. *peuë keureuna, pakòn*), *peusabab* = iets veroorzaken, aanleiding geven tot iets.

Saban, I *sa* + *ban*, gelijk, eender (v. uiterlijk), vgl. *sama, sabé, saré, sadjan sa^{e}òh, sipadan, sisapeuë*, bijv. *njòë saban deungòn njan* = dit is gelijk aan dat, *bagianteu saban* = uw deelen zijn gelijk, *saban roepa* = gelijk v. uiterlijk, *gòbnjan saban that roepa bandoea* = die twee gelijken sprekend op elkaar, — II *bòh saban* = harde zwelling aan den hals.

Sa^{e}ban, of *Tja^{e}ban* (v. Arab. *Sja^{c}bān*), naam v. d. achtste maand v. h. Mohamm. jaar (meer gebruikelijk: *boeleuën kanoeri boe*).

Sabat, zie *sahbat*.

Sabda, woord, gezegde (v. d. vorst, v. profeten en engelen), bijv. *jòh njan sabda radja ba^{e} oelèëbalang meuntròë* = daarop zeide de koning tot de hoofden en ministers, *ta^{e}ingat sabda Nabi* = wees gedachtig aan de woorden v. d. Profeet.

Sabdoe, zie *sadoe*.

Sabé, I *sa* + *bé*, gelijk (v. grootte, omvang), gelijkelijk, in gelijke mate (ook bijv. wat gang, maat, waarde betreft), even, evenzeer, met, vgl. *saban, sadjan, sama, sa^{e}òh, saré*, bijv. *sabé neurajeu^{e}* = gelijk v. grootte, *bandoea sabé* = beide zijn gelijk, *peusabé* = gelijk maken, gelijk stellen, *peusabé tantra* = de gelederen rangschikken, *sabé ngòn sòë* = gelijk als wie?, *sabé brani* = even dapper, *sabé teuga* = even sterk, *sabé beuneurat* = gelijk v. gewicht, *sabé that panjangdji* = ze zijn precies even lang, *weuë^{e}-* (of *bagi*) *sabé* = gelijkelijk deelen, *A. ngòn B. sabé bangsat* = A. en B. zijn in gelijke mate wereldlingen, *sabé keudròë* = elkander, *djimoepòh sabé keudròë* = zij slaan elkander, *djimeutagoeën sabé keudròë* = zij koken voor elkander, *djipeuhina lé sabé keudròë* = zijns gelijken zelf vernederen, *gòbnjan meuhat geumeukawén ngòn sabé radja* = hij zal stellig huwen met iemand die evenzeer v. vorstelijken bloede is, *teuma djipeuleumah ba^{e} sabé ngòn* = toen liet hij (het) aan zijn metgezellen zien, *sidadoe djidja^{e} sabé that gaki* = de soldaten loopen met elkander in den pas, *ba^{e} sabé tameuratéb* = ge moet in gelijke maat zingen in den ratéb, *djeuëmlõn ngòn djeuëm gata sabé* = mijn horloge is gelijk met het uwe, — II samen, tezamen, tegelijk (bijv. v. lieden die bijéén hooren), bijv. *sabé moeda moeda* = de jongelui onder elkaar, *inòng sabé inòng agam sabé agam* = vrouwen (behooren) te zamen met vrouwen mannen (behooren) te zamen met mannen, *oelèëbalang ba^{e} geudoeë^{e} sabé oelèëbalang teungkoe sabé teungkoe* = laat de oelèëbalang's samen met hun standgenooten zitten de teungkoe's evenzoo, *sabé tameudoeë^{e} sabé tameudja^{e}* = samen toeven, samen weggaan, *oedéb sabé oedéb maté sabé maté* = samen leven samen sterven, — III onophoudelijk, voortdurend, aldoor, almaar, steeds, altijd, geregeld, gewoonlijk, vgl. *hana khali, hana soenjòë, hana padòë, hana reuda, hana teudõh, ladjoe*, bijv. *sabé geunab oeròë* = steeds iederen dag, *pakòn neutawõ^{e} sabé* = waarom ontbiedt ge (mij) aldoor?, *sabé meunan* = zoo gaat het altijd, *bè^{e} tapeurajeu^{e} dròëteu sabé* = verhef uzelf niet voortdurend, *teungeut sabé* = al maar door slapen, *djitjarõt lõn sabé* = hij scheldt me altijd uit, *djimeu^{e}aneu^{e} aneu^{e} agam sabé* = hij heeft niets dan zoons, *djih djimòë sabé* = hij doet maar niets dan huilen.

Sabèë, een kleine soort zeegarnaal.

Sabét (v. Arab. *thābit*), vaststaand, zeker, vgl. *meuhat, teuntèë*, bijv. *sabét ban kheun geutanjòë* = het

is zooals u zegt, *peunjabét* = één der vier traditioneele kenteekenen die als bewijzen opgevat het recht geven iemand als den dader v. e. gepleegd misdrijf te beschouwen (vgl. *jad, kinajat, haleuë meuë*).

Sabi (v. Arab. *sabil*), de Weg (n.l. tot Allah), *prang sabi*, of *prang sabilélah*, of *prang sabiloelah* (v. Arab. *sab iloe 'llâh*) = de strijd op den weg v. Allah, de heilige oorlog (vgl. *djihad*), *ha*$^{\varepsilon}$ *sabi* = het voor den heiligen krijg bestemde deel v. d. djakeuët.

Sabõ, I *idja sabõ*, e. s. v. keper of ongebleekt katoen, — II *lajeuë sabõ*, vierkant razeil, — III de Psalmen Davids.

Sabòh (Mal. *seboeah)* = *sa* + hulptelw. *bòh* = één, dezelfde, bijv. *sabòh balõt* = een pak, *ba*$^{\varepsilon}$ *sabòh masa* = op zekeren tijd, *njòë na sabòh reunggét na sabòh treu*$^{\varepsilon}$ = hier is een rijksdaalder hier is er nog een, *ban sabòh Atjèh na toedjõh reutõih ribèë oereuëng* = in heel Atjèh zijn 700.000 menschen, *sabòh asaj*, of *sabòh dja*, of *sabòh nè*$^{\varepsilon}$ = van één oorsprong, *sabòh koe (ma)* = van één en denzelfden vader (moeder), *sabòh wa*$^{\varepsilon}$*tèë* = één oogenblik, *sabòh-sabòh* = één voor één, *tapeugah sabòh-sabòh* = deel het één voor één mede, *sabòh sahò* = in verschillende richtingen, *sabòh sa*$^{\varepsilon}$*òh* = elk afzonderlijk, *sabòh sapeuë* = onderling verschillend, *sabòh sapò* = elk één, *meusabòh* = tot één geworden, één geheel vormend, vereenigd, *djipadjõh boe sabòh pinggan djit*$^{\varepsilon}$*éh sabòh tika* = zij eten van één schotel zij slapen op één mat (v. intieme vrienden), *sabòh moesém treu*$^{\varepsilon}$ = in het volgende jaargetijde, *bandoea djitjò*$^{\varepsilon}$ *parang sabòh sapò* = zij haalden met hun beiden ieder één kapmes.

Sabõn, zeep, wit als zeep, wit porselein, bijv. *poetéh sabõn* = geheel wit, *tjawan- (pinggan) sabõn* = effen witte (porseleinen) kommen (borden), *sakét sabõn* = gonorrhoea.

Sabõng, I *meusabõng*, laten vechten (v. hanen), een hanengevecht, een hanenklopperij houden, *peusabõng manò*$^{\varepsilon}$ = hanen laten vechten, *sabõng meunjabõng* = tegen elkander invliegen (v. hanen), *djoeara sabõng* = ceremoniemeester bij hanengevechten, *lõn dja*$^{\varepsilon}$ *meusabõng peutadjòë manò*$^{\varepsilon}$ *meulõt* = ik ga een hanengevecht houden, hanen met kunstsporen laten vechten, *kilat glanteuë sabõng meunjabõng* = bliksemschichten en bliksemslagen gingen tegen elkaar in, *djibeudòih ië la*$^{\varepsilon}$*õt moeboera-boera sabõng meunjabõng* = het water der zee borrelde op in groote golven die tegen elkaar in gingen, *ban apoej sabõng meunjabõng* = als vuurvlammen die tegen elkaar in vlogen, — II *sabõng, meusabõng* = voorover, op den buik liggen, vgl. *doegòm, loegòm, loengkòb, tjroeëb*, opp. *tangah, teulinteuëng*, bijv. *haj aneu*$^{\varepsilon}$ *bè*$^{\varepsilon}$ *kasabõng maté ma* = kind lig niet op je buik anders sterft je moeder, — III mengen, dooreenmengen, vermengen (bijv. de verschillende bestanddeelen waaruit men kruit of vuurwerk of een medicijn bereidt), *sabõng oebat* = kruit mengen.

Sabtoe, *oeròë Sabtoe*, Zaterdag, bijv. *sabtoe likõt lõndja*$^{\varepsilon}$ = verleden Zaterdag ging ik weg.

Sada, fatsoenlijk, braaf, ingetogen, vgl. *santõn, meugléh, teureutib, salèh, sihat, ta*$^{\varepsilon}$*at*.

Sadariah, Arabisch vest, buis, wambuis.

Sadati, zoowel de naam van het bekende spel (ook: *ratéb sadati*) als van de daarin optredende fraai vrouwelijk uitgedoste kleine jongens, *pangkaj-* (of *peutoeha-*, of *ba*$^{\varepsilon}$*-*) *sadati* = ceremoniemeester bij dat spel.

Sadeuë (Mal. *sandar*), leunen, steunen, *meusadeuë* = geleund, *peusadeuë* = een steun geven, doen

steunen, stutten, *bantaj meusadeuë* = leunkussen, *kajèë meureubah djimeusadeuë keu kajèë la^{c}én* = de omstortende boom vond steun tegen een anderen boom (kwam tegen een anderen boom aan te leunen), *éh meusadeuë* = achterover liggen zóó dat de rug komt te rusten.

Sadeuëb (Mal. *sadap*), krom mesje om gras of padi te snijden (v. tanden voorzien), *sadeuëb kawét* = sikkel, *toeleuëng sadeuëb* = het sleutelbeen.

Sadit, *sa* + *dit,* evenzoo weinig, een geringe hoeveelheid, bijv. *thõn njòë dit that djiteubiët lada rab sadit ngòn thõn dilèë* = dit jaar is er zeer weinig peper uitgekomen bijna evenzoo weinig als verleden jaar, *hana sadit* = in het geheel niets.

Sadja (Mal. *sahadja*), opzet, opzettelijk, moedwillig, willens en wetens, met voorbedachten rade, vgl. *sakeuë,* bijv. *ngòn sadja* = met opzet, *bè^{c} beungèh hana lõn sadja* = wees niet boos ik deed het niet met opzet.

Sadjadah (v. Arab. *sadjādat*), bidmatje, bidkleedje, vgl. *moesala.*

Sadjan, *sa* + *djan,* gelijktijdig, tegelijk, tegelijkertijd, samen, tezamen, gezamenlijk, contant (v. betaling), vgl. *saban, sama, sabé, sa^{c}òh, saré, sigò, ngòn,* bijv. *lõndja^{c} sadjan gata* = ik ga met u mede, samen met u, *sadjan na* = tegelijkertijd geboren, *oedéb saré maté sadjan* = samen leven samen sterven, *blòë joem sadjan* = koopen met contante betaling, *padoem dròë na sadjan Teukoe Asan* = hoeveel lieden zijn er in het gevolg v. T. A.?, *doeë^{c} sadjan-sadjan dja^{c} sadjan-sadjan* = samen toeven samen weggaan, *njang tjoet bè^{c} sadjan oereuëng rajeu^{c}* = kinderen moeten zich niet bij groote menschen voegen, *hana sadjan* = in het geheel niet (lett.: op geenen tijd), *kòn na sadjan treu^{c}* = is er niet nog een op een (anderen) tijd?, *Nabi ngòn oereuëng sadjan* = de Profeet met de zijnen.

Sadõ (Mal. *sadoer*), laag metaal of email over iets heen, bijv. *sadõ meuïh* = vergruldsel, *geusadõ ngòn djawareudi* = met email bedekt.

Sadoe, of *sabdoe,* het verdubbelingsteeken in het Arab. schrift, vgl. *teuseudit.*

Sadoeb, zie *sadoem.*

Sadoem, of *sadoeb,* iets, evenveel, *hana sadoem* = niets, *sòë le njòë ngòn djéh? Sadoem* = wat is meer dit of dat? Evenveel, *bagi ba^{c} sadoem* = in gelijke deelen verdeelen.

Sa^{c}èt, niet lang, hoog, ver, *hana sa^{c}èt* = in het geheel niet ver, geen afstand.

Saga, de saga-plant, e. s. v. slingerplant (Abrus praecatorius, L.) waarvan de vurig roode pitjes met zwarte plek om den navel (*aneu^{c} saga*) worden aangewend als goudgewichtjes en fijngestampt door den goudsmid met het soldeersel worden vermengd, *mata mirah lagèë aneu^{c} saga* = oogen zóó rood als saga-pitjes (van woede).

Sagaj (Mal. *segala*), de geheele, geheel, geheel en al, in het geheel, ten eenenmale, volstrekt, *sagaj bé* = het geheel (bijv. v. e. land), *sagaj dõnja* = de geheele wereld, *hana sagaj* = in het geheel niet, *hana sagaj piõh* = zonder eenige rust, *hana patõt sagaj* = het past volstrekt niet, *hana sagaj blandja* = in het geheel geen levensonderhoud, *hana mangat sagaj naritdji* = hij spreekt volstrekt niet beleefd, *bè^{c} tapeugah sagaj oelõnteu njang tjò^{c}* = vertel volstrekt niet dat wij het weggenomen hebben.

Sagang, verbieden, tegenhouden, afweren, vgl. *theun, tham, teugah, sangga, larang.*

Sagèë (Mal. *sagoe*), merg, vnl. v. d. sagopalm (*ba^{c} sagèë*), (vgl. *meureuja, beureunè*), *sagèë bòh oebi* = het in de knollen v. d. cassave vervatte zetmeel dat ook als voedsel wordt genuttigd.

Sagōb, mist, nevel, *meusagōb* = in nevelen gehuld, bedekt, omfloerst, *mata oeròë meusagōb* = de zon is verduisterd, *matalōn meusagōb* = ik heb een floers voor mijn oog, *djibeudòïh sagōb* = een nevel steeg op, *sagōb asab* = een nevel v. rook.

Sagòë, I (Mal. *segi*), hoek, kant, *peuët sagòë* = vier kanten, vierkant, *sikin oelèë lapan sagòë* = een slagzwaard met achtkantig gevest, *teunoengkèë lhèë sagòë* = een driehoekige kookplaats, *sagòë doeaplōh doea* = de sagi der XXII Moekim's, *oelèëbalang lhèë sagòë* = de drie sagi-hoofden v. Groot Atjèh, *teungkoe sagòë* = de dorpsgeestelijke (in tegenstelling v. d. *teungkoe poemoebeuët*), — II toeëigenen, in beslag nemen, vgl. *langgéh*, bijv. *lōntakōt oemòng ngòn lampōïh geusagòë lé peutoeha* = ik vrees dat de oversten zich de rijstvelden en tuinen zullen toeëigenen.

Sagōn, e. s. v. lekkernij.

Sah, I (v. Arab. *çaḥ*), geldig, echt, juist, wettig, deugdelijk, volkomen, afdoende, authentiek, effectief, vgl. *njata, sarèh, sahèh*, bijv. *ka sah djita^{e}lō^{e}* = hij heeft het beslist (volkomen) afgelegd (verloren), *han sah* = ongeldig, waardeloos, *tjarat sah* = een geldige voorwaarde (bijv. v. e. ritueele handeling), *toebōhlōn sah milé^{e} Toehan* = mijn lichaam is inderdaad het eigendom v. d. Heer, *peusah* = voor geldig, echt, wettig, deugdelijk verklaren, effectief maken, *peusah pantjoeri* = de juistheid v. e. diefstal constateeren, den dief verifieeren, — II *sah, meusah-sah* = fluisteren, vgl. *bisé^{e}, lisé^{e}, sisé^{e}*, bijv. *malam baròë djih na djisah ba^{e} lōn* = hij heeft mij gisterenavond wat toegefluisterd, *peuë djisah ba^{e} gata* = wat heeft hij u toegefluisterd?, *djih ladjoe djimeusah-sah* = zij zitten maar aldoor te fluisteren.

Sahbat, of *sabat* (Mal. *sahabat*), vriend, gezel, vgl. *ngòn, rakan, têëlan*, bijv. *rakan sahbat* = vrienden en kennissen, *sahbat Nabi* = de gezellen v. d. Profeet.

Sahèh (v. Arab. *çaḥih*), juist, waar, echt, vgl. *sah, sarèh, njata*, bijv. *hadih sahèh* = echte tradities, *hadih ka lōn peusahèh* = de traditie heb ik er op nagezien.

Sahò, *sa* + *hò*, één kant, dezelfde kant, ook: ergens heen, vgl. *sa^{e}òh, saban, sabé, sarè, sadjan*, bijv. *djidoeë^{e} pi sapat djidja^{e} pi sahò* = zij verblijven op dezelfde plaatsen en gaan naar dezelfde plaatsen heen, *hana sahò* = nergens heen, *na sahò treu^{e}* = nog ergens (anders) heen, *sidròë sahò* = ieder naar zijn kant, in verschillende richtingen, *batjoet sahò* = ongeveer, plus minus, *han lōntoehò sahò lé* = ik weet nergens meer heen te gaan, *sabòh sahò* = in verschillende richtingen.

Sa^{e}i (v. Arab. *sa^{c}j*), de loop tusschen de Mekkaansche heiligdommen, *Sapha* (*Çafā*) en *Meuroe^{e}a* (*Marwah*) als behoorende tot de ceremoniën v. d. bedevaart.

Sa^{e}ing, naast elkander, bijv. *djidja^{e} sa^{e}ing-sa^{e}ing* = zij loopen naast elkaar (bijv. v. twee vrienden).

Saj, *seumeusaj*, aanvullen, bijplanten (waar te dun gezaaid is, opp. *lhaïh, seumeulhaïh*), *seunaj* = iets dat men in een te wijde opening stopt om die nauwer te maken, aanvulling, aanvulsel.

Saja, een plant (Scitaminea-soort) waarvan de bladeren soms tot dakbedekking dienen.

Sajab, stuksgewijze afsnijden, in schijven snijden.

Sajang, medelijden, deernis, liefde, genegenheid, welwillendheid, iets jammer vinden, medelijden hebben, begaan zijn met, vgl. *beureuhi, gala^{e}, gaséh, inseuëh, tjhén, weuëh*, bijv. *sajangkoe that* = wat vind ik het jammer!, *inseuëh sajang* = deernis en medelijden, *gaséh sajang* = liefde en deernis, *hana sajang* = geen medelijden, ongevoelig, hardvochtig, onverschillig, zonder zorg,

boekòn sajang = hoe jammer!, *sajang até* = medelijden, deernis gevoelen, *ba*$^{\varepsilon}$ *tapeusajang* = heb toch medelijden!, *hana djisajang meung batjoet* = hij heeft niet het geringste medelijden, *sabòh seunajang* = één daad van welwillendheid, *djitimoeë sajang lam até radja* = in het gemoed v. d. vorst was medelijden opgekomen, *boekòn sajang boengòng ka mala* = is het niet jammer dat de bloemen al verwelkt zijn?, *njawòng toebõh bè*$^{\varepsilon}$ *tasajang* = spaar de ziel uws lichaams niet.

Sajét, of *jét* (v. Arab. *sajjid*), afstammelingen v. d. Profeet (zoowel valsche als echte vinden in Atjèh gelegenheid om uit hun ware of vermeende hooge afkomst geld te slaan), zie *habib*.

Sajeuëb (Mal. *sajap*), vleugel, vlerk, wiek, bijv. *sajeuëb glajang* = de vlerken v. e. vlieger, *sajeuëb langai* = de ploegschaar waardoor de omgewoelde aarde op zij geworpen wordt, *sajeuëb djeureuka* = de platte spaken v. e. spinnewiel.

Sajeuëng, *meusajeuëng*, naar buiten uitsteken (bijv. v. h. dak of v. e. rots, waaronder men bijv. tegen regen schuilen kan), vgl. *tjoega*$^{\varepsilon}$, *tjoela*.

Saka (Mal. *sakar*), suiker, gekristalliseerde suiker, *saka poetéh* = ingevoerde gekristalliseerde witte suiker, *saka djõ*$^{\varepsilon}$ = arensuiker, *siklian bië*$^{\varepsilon}$ *meusaka* = allerlei soort zoetigheden, *peusaka* = gesuikerd.

Sakaj (Mal. *sakal*), slaan, kloppen (met een hard voorwerp), vgl. *seukò*$^{\varepsilon}$, *paloe, pò*$^{\varepsilon}$, *põ*$^{\varepsilon}$, enz.

Sakat, iemand betooveren, beheksen, verlammen, vgl. *sihé, hékeumat, sarat*, bijv. *keunòng sakat* = betooverd, *èleumèë sakat* = tooverij, *poelang sakat* = doen teruggaan v. e. kwaad op den verwekker.

Sakét, pijn, ziek, ongesteld, krank, ook: barensweeën, ook: moeilijk, pijnlijk, moeite, nood, kwelling, leed, bijv. *peuë sakét gata* = waar hebt ge pijn?, *sakét plawa* = pokken, *sakét dapoe* = in de kraam liggend, *sakét oelèë* = hoofdpijn, *sakét oelèë até* = maagpijn, *sakét até* = gebelgd, gegriefd, beleedigd, boos, spijtig, wrokkig, *sakét-* (of *peudéh-*) *oentõng*, ongelukkig, behoeftig, arm, *sakét mangat* = vóór en tegen, *peunjakét* = ziekte, kwaal, krankheid, *peunjakét wèh*, of *peunjakét minah* = besmettelijke ziekte, *peunjakét salén malén*, of *peunjakét toerõn-moerõn* = overerfelijke ziekte, *peunjakét meu*$^{\varepsilon}$*-oelang-oelang* = telkens terugkeerende, chronische ziekte, *peunjakét dimanjang* = lett. ziekte van boven, d.i. door een onzichtbare macht veroorzaakte ziekte, *narit sakét* = woorden die pijn doen, kwetsen, beleedigen , booze, onvriendelijke woorden, *peusakét até* = boos maken, grieven, beleedigen, leed aandoen, kwellen, krenken, *peusakét dròë* = zich ziek houden, ziekte simuleeren, *peusakét* = ook: op iets aandringen, *djih geupeusakét padjõh lé goeroe* = de medicijnmeester drong hem te eten, *patkeu meusakét meung keu sadati meung gleuëng ba*$^{\varepsilon}$ *gaki meuranggapat pi na* = waar zou het leven voor een sadati moeilijk zijn voetbanden om zich mee te tooien krijgt hij overal, *rèt meusakét hana matjam* = de weg was moeilijk zonder weerga.

Sakeuë, opzet, toeleg, vgl. *sadja*, bijv. *makén geutham makén tapeusakeuë tjit* = hoe meer men u verbiedt des te opzettelijker doet gij het.

Saki, ik (vooral in de literatuur, vgl. *paté*$^{\varepsilon}$, *patjaj*).

Sakòn, *sa* + *kòn*, één begin, één oorzaak, van dezelfde afkomst, evenzoo, ergens om, om een reden, bijv. *sakòn tjit ngòn atra baròë* = van dezelfde afkomst als dat van gisteren, *hana sakòn* = om geen enkele reden, nergens om, *boeët njòë hana sakòn goena* = dit werk dient tot

niets, heeft geen nut, *na sakòn treu[ɛ]* = er is nog iets.

Sakri, *sa* + *kri,* één wijze, één aard, één natuur, op één manier, op één wijze, bijv. *njang djeuët sakri* = slechts op één manier is het mogelijk, *hana sakri* = niets bijzonders, *na sakri treu[ɛ]* = nog op één manier, op een andere manier, *tjeuroega peungeüh tjaja hana sakri* = het paradijs licht en glanst onvergelijkelijk.

Sala, de den (Pinus Merkusii Jungh & De Vr.).

Salah, I fout, vergrijp, feil, gebrek, dwaling, schuld, verzuim, misstap, misdaad, vergissing, onjuist, verkeerd, mis, ongelijk, missen, falen (opp. *beuna*), bijv. *lõn salah* = ik heb een fout begaan, ik ben schuldig, *salah keu adat* = een vergrijp tegen de adat, *salah lõnpeudoeë[ɛ]* = ik heb (het) op een verkeerde plaats neergelegd, *salah teukeudi* = schuld zonder opzet, *gata salah dröëteu* = het is je eigen schuld, *oereuëng salah raja* = misdadiger, *salah neuteugah* = houdt (hem) v. dwaling terug, *salah pham* = verkeerd begrepen, *salah até* = zich verongelijkt, onrechtvaardig of met te weinig égards bejegend achtend, zich gekrenkt gevoelend, *peusalah* = straffen (vgl. *hoekõm*), *sèëdaralõn ka geupeusalah lé oelèëbalang* = mijn broeder is door den oelèëbalang gestraft, — II boete, vgl. *deunda,* bijv. *salahdji limòng tahé* = hij moet vijf tail boete betalen, — III *meusalah,* verrekt, verstuikt, ontwricht, bijv. *meusalah oerat gakilõn* = ik heb een spier van mijn voet verrekt, *meusalah ba[ɛ] éh* = spierpijn als men op eenig lichaamsdeel „verkeerd geslapen" heeft, vgl. *moepilò[ɛ].*

Salam, zie *saleuëm.*

Salamat, of *silamat,* of *seulamat,* heil, gezondheid, welvaren, welvaart, geluk, voorspoed, behoud, heilwensch, gelukwensch, gelukkig, voorspoedig, veilig, ontkomen aan gevaren, gered, behouden, goed bekomen, vgl. *saleuëm, seunang, mangat, sidjoeë[ɛ], bagia, toeah, oentõng,* opp. *tjilaka, paléh, malang,* bijv. *doe[ɛ]a salamat* = heilgebed, *ba[ɛ] silamat* = er zij heil, *meung é[ɛ] seulamat ba[ɛ] alõn njöë* = mocht (ik) veilig te voorschijn komen uit deze golven, *ba[ɛ] seulamatkeu hò njang kadja[ɛ]* = dat het u goed moge gaan waarheen ge gaat, *toedjõh bòh baja njang taseulamat* = uit zeven gevaren zijn we reeds gered, *bri seulamat* = geluk wenschen, *tapeuseulamat njawòng darah lõn* = beveilig mijn leven en mijn bloed.

Salang, van rotan of touw gevlochten hangers tot opberging van eetwaar, *salang blangòng* = hanger waarin men een braadpan zet, *djigantoeng salang pinggan di bintéh* = zij hing de bordenhanger aan den wand.

Salasari (Mal. *poelasari*), e. s. v. wilde liaan (Alyxia stellata, R. & S.) van welks hout tandzwartsel wordt gemaakt en welks geurige bast (*koelét salasari*) als drogerij in de geneeskunde in gebruik is en als reukhout tot parfum dient.

Salat (v. Arab. *çalāt*), ritueele godsdienstoefening, vgl. *seumajang.*

Salawalé (v. Arab. *çalloe ᶜalaih*), doet de çalāt over hem (den Profeet), *çalla 'llāhoe alaihi wasallam,* de Arabische sacramenteele heilbede over den Profeet, het inroepen van Allah's çalāt over den Profeet, zegenwensch na den naam v. d. Profeet.

Salè (Mal. *salai*), boven het vuur rooken, roosteren, in den rook laten hangen (om uit te drogen), vgl. *dadeuëng, adèë,* bijv. *pisang salè* = aldus gerookte en gedroogde pisang, *meusalè* = op een boven een zacht vuur geplaatste rustbank gaan liggen om uit te drogen (bijv. door rheumatiek-lijders of wondzieken).

Salé[ɛ] (v. Arab. *sālik* = wandelaar op den weg = *ṭarīqah,* naar het hoog-

ste nl. naar gemeenschap met God), *èleumèë salé*^{e} = salik-wetenschap, kettersche mystiek.

Saléb, *meusaléb,* er langs strijkend en licht schavend, vgl. *rampéh, hamèh, geusó*^{e}.

Salèh, I (v. Arab. *çāliḥ*), vroom, braaf, deugdzaam, godsdienstig, godvruchtig, godvreezend, vgl. *meu*^{e}*agama, ta*^{e}*at, sihat, sada, santõn,* bijv. *até salèh* = een vroom gemoed, *salèh lam ibadat* = godvruchtig in het volbrengen der godsdienstplichten, — II wellicht, misschien, het is mogelijk, vgl. *alèh, kadang,* bijv. *salèh teuka oedjeuën* = misschien komt er regen, *salèh djén* = wellicht is het een geest, *pakön salèh* = waarom toch?

Salén, verwisselen, iets in iets anders overbrengen, overdragen, wisseling, ruil, ook: een ander stel kleeren, bijv. *salén idja* = van kleed verwisselen, *salén nama* = zijn waardigheid overdragen, *salén êleumëë* = zijn geheime wetenschap overdragen, *ka lõnsalén nanlõn keu aneu*^{e} *lõn* = ik heb mijn naam op mijn zoon overgedragen, *ië lam moendam geusalén lam patjõ*^{e} = het water uit het watervat wordt in den bamboekoker overgeschonken, *salén siseun trõn,* of *salén sigõ trõn* = lett. „een stel wisselkleederen voor éénmaal afdalen" bedoeld als officieele gave in bepaalde gevallen door de adat voorgeschreven (bijv. eertijds geschonken door den oelèëbalang aan een panglima kawõm bij diens aanstelling, door de vrouw aan haar man als tegengeschenk op de beide Moslimsche feestdagen, door de jonge moeder aan de vroedvrouw, enz.), *salénmalén* = het aanbieden en weer terugaanbieden v. traditioneele geschenken tusschen de echtelieden na de huwelijksvoltrekking, *peunjakét salén malén* = overerfelijke ziekten, *seunalén* = kleeren.

Saleuë^{e}, naar een model of voorbeeld namaken, een patroon volgen, bijv. *saleuë*^{e} *ragòë ba*^{e} *awan miga* = het wolkenfloers patroon volgen.

Saleuëm, of *salam* (v. Arab. *salām*), heilgroet, hoffelijke begroeting, heilbede, heil, vrede, vgl. *salamat,* bijv. *lõn moebri saleuëm ngòn teungkoe doemna* = ik breng al de teungkoe's mijn heilgroet, *seumbah saleuëm* = eerbiedige groet en heilbede, *salam alòjkõm* (v. Arab. *as-salāmoe 'alai-koem*), begroetingsformule: heil zij over u, *alaihi assalam* = de vrede zij over hem, *soerat toedjõh salam* = met de zeven salam's (n.l. met 7 bepaalde Koranverzen) beschreven stukjes papier (e. s. v. amuletten).

Sali, gelijk op, zonder bijbetaling, *toeka sali* = gelijk op ruilen, ruilen met gesloten beurzen, ruilen op de plaats zelf.

Salõb (Mal. *saloet*), omhulsel, bedeksel, bekleedsel, overtrek, sloop, omslag, omhullen, omwikkelen, vgl. *sarõng, balõt,* bijv. *salõb batèë* = omhullen v. e. grafsteen (met een stuk wit goed als offer), *salõb sarõng krèh* = het metaal bekleedsel op de scheede v. e. kris, *salõb bantaj* = kussensloop, *salõb gigòë* = omhulsel v. e. tand met een of ander metaal, *meusalõb deungòn goela* = met suiker er omheen.

Saloeëng, e. s. v. blaasinstrument.

Salõran, of *seulõran* (Mal. *saloer*), afvoergoot, afvoerbuis, waterleiding, vgl. *poeëb, palõng, grõnggrõng,* bijv. *salõran teumpat tagoeën minjeu*^{e} *keumoenjan* = de afvoerbuis v. e. distilleertoestel voor het maken v. wierookolie.

Sam, mooi, schoon, welgemaakt; komt alleen voor in verbinding met *lakòë* en *binòë,* bijv. *sambinòë* = schoon v. vrouwen (dichterlijk), *samlakòë* = schoon v. mannen (dichterlijk), *aneu*^{e} *agam roepa samlakòë* = een jongen met een schoon gelaat.

Sama, gelijk, gelijkelijk, tegelijk, samen, tezamen, evenzeer, vgl. *sabé, saré,* bijv. *oedéb sama maté sama* = sa-

men leven samen sterven, *sama rata* = overal even vlak en effen, overal gelijk.

Samaïh, stelt voor een waarde v. ¼ dollar in zilver (tegenwoordig ¼ gulden).

Samataran (Mal. *sementara*), zoolang als, onderwijl, intusschen, *samataran mantòng njawònglõn* = zoolang ik nog leven heb.

Sambaj (Mal. *sambal*), allerlei fijngesneden bladeren vermengd met Spaansche peper, geroosterde klapper, zout, enz. (e. s. v. toespijs).

Sambang, I de naam v. kanonschoten die vroeger gelost werden om den tijd aan te geven, *tõt sambang* = het vallen v. h. morgenschot (in den Soeltanstijd gelost om aan te duiden dat de tijd v. h. ontnuchteringsmaal vóór het aanbreken v. d. Vasten verstreken was), — II een verlaten bijennest, ook: een nieuwe honigraat, bijv. *meung djipòh oenòë tinggaj sambang meung djiwòë dagang seungoeë peukan* = als men de honing inzamelt blijven de bijennesten verlaten achter, als de vreemdelingen huiswaarts keeren is de pasar verlaten.

Sambat, lasschen (bijv. v. hout, soldeeren v. metalen, enz.), hechten (bijv. v. touw, goed, enz.), verbinden, samenvoegen (bijv. v. e. huis), samenbinden, vasthechten, vastmaken, vgl. *sambòng, seumòng,* bijv. *sambat seutia* = goed en bloed voor elkaar over hebben, elkaar trouw zijn, *sambat waréh* = de banden v. bloedverwantschap naar elkaar toehalen (bijv. door elkaars kinderen met elkaar te doen trouwen), *meusambat* = gelascht, verbonden, *peusambat* = tot één maken, *seunambat* = verbinding, lasch.

Sambõ, *naleuëng sambõ,* een grassoort (Eleusine indica Gaertn.) waarvan de aartjes vischgraatvormig in twee rijen langs de aarspil gerangschikt zijn, ook: een aan die grassoort herinnerend patroon v. boordsel (bijv. langs de pijpen v. e. broek of de boorden v. e. jas).

Sambõ[ɛ], sloep, schuitje, vgl. *bõt.*

Sambòng (Mal. *samboeng*), lasschen, verlengen, samenvoegen, aanzetten, hechten, vgl. *sambat, seumòng.*

Sambõt, I beleefd aannemen, ontvangen, in ontvangst nemen (vgl. *toeëng, trimòng, tjò*[ɛ]), iets opvangen (dat van boven neervalt), formeel aannemen (bij een contract), ook: verwelkomen, ter ontvangst te gemoet gaan, *peusambõt* = opwerpen, ook: formeel overgeven (v. e. gekochte zaak, een pand, enz.), *lõnbri pèng keu djih doedòë djisambõt ngòn djaròë* = ik gaf hem geld toen nam hij het met de hand in ontvangst, *sambõt djamèë* = de gasten beleefd, met onderscheiding ontvangen, te gemoet gaan, *sambõt mata oeròë* = lett. de zon (bij haar ondergang) opvangen (bijv. gezegd v. e. donkere wolk waarachter de zon bij haar ondergaan schuil gaat), *sambõt-* (of *toeëng-*) *tarikat* = tarikat-onderwijs ontvangen, *djisambõt lé pawõïh raja* = een groote walvisch slokte hem naar binnen, — II geld tegen interest te leen vragen, bijv. *reunggét sambõt* = geld dat tegen interest is te leen gevraagd, *oetang reunggét sambõt* = geld leenen tegen rente (vgl. *ngoej reunggét sambõt*), — III *sambõt, meusambõt,* naar het uiterlijk goed bij elkaar passen (bijv. man en vrouw als ze er beiden knap uitzien), vgl. *siwadan.*

Samoeë (Mal. *sambar*), iets in snelle vaart, in de vlucht grijpen, wegrooven, meevoeren, met de klauwen grijpen, op iets neerschieten, vgl. *samòn, reubõt,* bijv. *mirahpati djidòng ateuëh doeë djikeunda*[ɛ] *samoeë lé siwaïh teuka* = een duif zat op den nok v. h. dak een daarbij komende begeerige roofvogel voerde haar in de vaart mede.

Samòn, I (Mal. *samoen*), wegnemen, rooven, berooven, struikroof plegen, vgl. *samoeë, reubõt,* bijv. *ka*

djisamòn lé djén = door een geest van den weg gebracht, geroofd, *peunjamòn* = roover, bandiet, strooper, — II zenuwtoeval.

Sampaᵉ, metalen beslag (ring, of band) aan den schacht of het heft v. e. wapen, bijv. *sampaᵉ oelèë sikin* = metalen beslag om het handvat v. e. zwaard.

Sampan, een visschers- of verkeersvaartuig, *sampan poekat* = vischvaartuig speciaal om met zegens (*poekat*) te visschen.

Sampang, I af, afgedaan, voltooid, beeindigd, vgl. *habéh, lheuëh*, — II vernis, vernissen (bijv. de scheede of het gevest v. wapens).

Sampé (Mal. *sampai*), genoeg, voldoende, toereikend, tot aan toe, ten einde brengen, volbrengen, vervullen, vgl. *sampòë, séb, tjoekòb, tròë, leungkab, poeëh*, bijv. *wahé aneuᵉ tangké até hana meusampé lõn oeseuha* = o harteliefje dat ik niet genoeg kan verzorgen, *masa koelakèë koeᵉaga*ᵉ *meusampé hé adòë bòh até djeuët keusèëdara* = toen ik om u vroeg meende ik dat het voor langen duur zou zijn broertje, hartje! dat ge tot een broeder voor mij zoudt worden, *kaja meuïh hana meusampé kaja padé meusampõreuna* = rijkdom aan goud is niet voldoende rijkdom aan rijst is volmaakt, *lõn heundaᵉ wòë han meusampé* = ijdel (nutteloos) was mijn wensch om terug te keeren.

Sampèë (samentrekking v. *sa* + *eumpèë*), van dezelfde voorouders, bloedverwanten, vgl. *mpèë*.

Sampòë (Mal. *sampai*), bereiken, tot stand komen, vervuld worden, tot aan toe, vgl. *sampé*, bijv. *baᵉ djinòë siᵉat bèᵉ tawòë meung gòh lòm sampòë oe ateuëh tika* = wilt toch nu vooreerst niet terugkeeren voordat gij op de mat gekomen zijt, *sampòë hadjat* = een wensch vervullen, *meugòh tõᵉ hat sampòë adjaj* = wanneer de stervensure nog niet daar is, *hingga sampòë blang sirahét* = gekomen bij een sirahit-veld.

Sampõh (Mal. *sapoe*), vegen, afvegen, afwisschen, over iets strijken, streelen, smeren, wrijven, bijv. *sampõh djaròë* = de handen afvegen, afdrogen, *sampõh moeka* = over het gelaat strijken, het gelaat wasschen, *djisampõh ië matadji* = zij wischte haar tranen af, *sampõh leuën* = het voorerf aanvegen, *lõn meung sampõh djoerèëlõn* = ik ga mijn kamer schoonvegen, *peunjampõh* = bezem, *sampõh bröïh* = het vuil opvegen, *sampõh tjat* = verven.

Sampòng, e. s. v. groeiziekte n.l. eerst tegen de sexueele rijpheid (*sampòng tjoet*), nogmaals als men volwassen is (*sampòng peuteungahan*), eindelijk na geheelen afloop v. d. groei (*sampòng rajeuᵉ*, of *sakét oelèë neurajeuᵉ*).

Sampõreuna (Mal. *sempoerna*), volkomen, volmaakt, onberispelijk, volledig, voltooid, compleet, perfect, bijv. *kaja meuïh hana meusampé kaja padé meusampõreuna* = rijkdom aan goud is niet voldoende rijkdom aan rijst is volmaakt.

Sandang, iets onder den arm dragen aan een touw of draagband die over den schouder hangt, bijv. *sandang peudeuëng* = een sabel dragen.

Sandéng, I bergplaats voor goederen tegen de dakhelling, vgl. *para, pagoe*, — II vlak bij, gemakkelijk te verkrijgen, *oemòng meusandéng* = een rijstveld vlak bij een hooger terrein vanwaar het regenwater dus gemakkelijk toevloeit.

Sandjaᵉ (v. Arab. *sadjᶜ*), Atjèhsche versmaat, metrum, metriek (bestaande uit verzen elk v. 4 × 4 maten waarvan de beide middelste viertallen in den uitgang met elkander rijmen en de eindlettergreep v. elk vers bovendien rijmt op die v. h. volgende).

Sandra, *peusandra*, overgeven, overhandigen.

Sanè, I *sa* + *nè*, één plaats van her-

komst, dezelfde plaats v. herkomst, van dezelfde plaats, zie *nè*, bijv. *gòbnjan sanè bandoea* = zij zijn beiden van dezelfde plaats, *doea nè* = twee plaatsen v. herkomst, *hana sanè* = nergens vandaan, *na sanè treu*[ɛ] = nog een kant v. herkomst (vanwaar er komen moeten), — II e. s. v. geesten huizende op dood hout, *sakét sanè* = door zulk een geest met ziekte getroffen, ook e. s. v. veeziekte (waarschijnlijk een vorm v. abortus onder het vee, verschijnselen: dikke knieën, verlamming v. d. pooten en besmettelijk verwerpen), *keunòng sanè* = door zulk een geest getroffen (betooverd), *lõn ka sanè kab* = ik ben door zulk een geest gebeten.

Sang, als, evenals, zooals, als het ware, gelijk, vgl. *bagòë, matjam, ban, lagèë, sipeurti,* enz., bijv. *sang ri meuroea* = als de gedaante v. e. leguaan, *sinja*[ɛ] *gam tjoet lõn soe sang bangsi* = de stem van mijn ventje is als die v. e. fluit, *ilõ*[ɛ] *sang boeleuën trang* = schoon als de lichte maan, *djipeuroepa sang oereuëng binòë* = hij ziet er uit als een vrouw, *sang-sang na lõnngiëng* = evenals ik het gezien heb, *sang-sang gòbnjan geumeung gadòh saba* = het was alsof ze hun geduld gingen verliezen, *pat sang-sang na bèë manòïh* = waar is het of het naar een mensch ruikt?, *sang keumeung kiamat* = als zou de wereld vergaan.

Sangat, zeer, in hooge mate, uitermate, duchtig, hevig, schromelijk, geweldig, vgl. *amat, that, toendjaj, boekòn boebarang,* bijv. *boenjòë sangat soebra* = geweldig leven, *tjeuroega njang sangat èndah* = het zeer schoone paradijs.

Sangè (Mal. *sangai*), e. s. v. vliegendeksel om een dalõng te sluiten, *sangè gampõng* = een eenvoudig deksel, *sangè Daja* = zeer fraai bewerkt deksel uit Daja afkomstig (bij feestelijke gelegenheden bij het opdienen v. spijzen gebruikt).

Sangga, stut, steun, ook: bovenarmring (die als het ware de ikaj ondersteunt), stutten, steunen, ondersteunen, ophouden (als steun), tegenhouden, afweren, weerstaan, vgl. *theun, tham, lawan, toempang,* bijv. *barangri nanggròë han sòë theun sangga* = in geen land is iemand die (hem) kan weerstaan.

Sanggasòë, in de war zijn, suffen, zoodat men geen juist begrip meer heeft van zijn daden, bijv. *lõn sanggasòë matalõn klam* = ik ben in de war mijn oogen zijn verblind.

Sanggõ[ɛ], driekant schepnet, vgl. *roeleuë, soedò*[ɛ], *sawò*[ɛ].

Sanggõj, I (Mal. *sanggoel*), ook *seunanggõj,* opgebonden haarwrong, vgl. *galòë, banggalòë,* bijv. *sanggõj koedõ*[ɛ] = haarwrong achter op het hoofd, *sanggõj singèt* = haarwrong links opzij v. h. hoofd, *sanggõj dhòë,* of *sanggõj keuë* = haarwrong op het voorhoofd, *sanggõj tjòt,* of *sanggõj poetja*[ɛ] *oelèë* = haarwrong op de kruin (top) v. h. hoofd, *sanggõj teuplah,* of *sanggõj meukipaïh* = dubbele haarwrong, *tjoetjõ*[ɛ] *sanggõj* = haarnaald (als diadeem vóór in de haarwrong gestoken), — II het omgebogen boveneinde v. d. steel v. e. dissel.

Sanggòng, *padé sròh sanggòng,* padi die te snel is uitgegroeid waardoor de halmen ledig blijven.

Sangka, vermoeden, meenen, denken, wanen, verbeelden, verdenken, meening, gevoelen, onderstelling, verbeelding, vermoeden, verdenking, waan, argwaan, achterdocht, vgl. *sò*[ɛ], *djalò*[ɛ], *kadang, aga*[ɛ], *waham,* bijv. *sangka ngòn waham* = gedachten en vermoedens, *sangkalõn kaja djih* = ik dacht dat hij rijk was, *sangkadji kamòë meutjeumeutjoeë padédji* = hij verdenkt ons dat wij zijn padi gestolen hebben, *djisangka ië lhõ*[ɛ] = hij waande dat het water diep was.

Sangkeuë[ɛ], mandje van bamboe of rotan (bijv. voor het verzamelen v.

opgeveegd vuil, voor het brengen v. offers, enz.).

Sangkilat (Mal. *sengkélat*), het nalaten v. d. ritueele reiniging na het doen van zijn behoeften, *èleumèë sangkilat* = die onkwetsbaarheidswetenschap ter verkrijging waarvan men o.a. gedurende een zekeren tijd na het doen v. e. behoefte zich de achterdeelen niet met water wasschen mag.

Sangkiloeë, een jonge batjé-visch.

Sangkiõ$^{\varepsilon}$, zie *sangkiõt.*

Sangkiõt, of *sangkiõ$^{\varepsilon}$,* e. s. v. hak of schoffel met omgebogen blad o.a. gebruikt om onkruid uit de pepertuinen te wieden.

Sangkira, indien, als, wanneer, vgl. *adakala, ada$^{\varepsilon}$, djakalèë, meung, meunjò, meunjòng,* bijv. *sangkira gata ka tòë roemòh tagreuhèm* = als ge bij het huis gekomen zijt moet ge kuchen, *dilõn singòh sangkira hana peuë soekaran tjit trõïh lõnteuka ba$^{\varepsilon}$ dròëneu* = indien ik morgen geen moeilijkheden heb kom ik naar u toe.

Sangkoe, toestel v. aardewerk voor het gaarstoomen v. kleefrijst bestaande uit een combinatie v. e. kookpot (*kanèt*) en een kookpan (*blangòng*) beide uit één stuk welke laatste in den bodem eenige gaatjes heeft.

Sangkõt, *meusangkõt,* ergens aan blijven haken, hangen of vastzitten, blijven steken, aanhangen, aankleven, beletsel, belemmering, verhindering, hindernis, hinderpaal, hapering, ook: e. s. v. haakwerk met metaaldraad op goed, vgl. *tjawië$^{\varepsilon}$, meukeumat, haleuë, hali, seungkah,* bijv. *kawélõn meusangkõt ba$^{\varepsilon}$ kajèë* = mijn vischhaak is aan een boom blijven haken, *idjalõn meusangkõt ba$^{\varepsilon}$ doerõë* = mijn kleed is aan een doorn blijven haken, *sabab gata meusangkõt langkahlõn* = mijn reis is uitgesteld ter wille van u, *djinòë hana sangkõt sapeuë* = nu is er geen enkele verhindering meer, *sangkõt-pawõt* = opgehouden, verschoven, uitgesteld, *dilõn djinòë han djeuët lõnboengka lé keureuna ka sangkõt pawõt lõn keunòng sakét* = wat mij betreft ik kan niet meer op reis gaan want ik ben opgehouden geworden daar ik door ziekte getroffen ben, *bè$^{\varepsilon}$ neulinteuëng sangkõt pawõt* = leg geen hinderpalen in den weg (waardoor ik opgehouden word).

Sanglõ, een miskraam hebbend, ontijdig jongend.

Sangsõj, verward dooreen, doorelkaar, dooreengemengd, vgl. *koesõt,* bijv. *beuneung sangsõj* = garen dat in de war is, *narit sangsõj* = een moeilijk te ontwarren quaestie, *haba sangsõj* = een verward bericht.

Santan, klappermelk, kokosmelk (uitgeperst sap v. geraspt klappervleesch).

Santeut, gelijk, gelijkelijk, vgl. *saban, sabé, saré, sadjan,* bijv. *meunanjangdji santeut ngòn glé* = zijn hoogte was gelijk die v. e. berg, *kamòë bandoem santeut pakat* = wij zijn allen van gelijk gevoelen, *santeut dòng* = één (gelijk) v. lichaamslengte, *seunanteut* = menschen die in de geslachtslijst op dezelfde lijn voorkomen, *peusanteut* = over één kam scheren.

Santõn, bedaard, ingetogen, deftig van manieren, *soempan-santõn* = zeer zedig, ingetogen, achtenswaard, de goede, fatsoenlijke omgangsvormen, vgl. *sada, soempan, sihat, salèh.*

Sa$^{\varepsilon}$òh, *sa* + *òh,* één lengte (hoogte, afstand, grens), dezelfde lengte (hoogte, afstand, grens), ergens, *hana sa$^{\varepsilon}$òh* = geen afstand, in het geheel niet ver, *na sa$^{\varepsilon}$òh treu$^{\varepsilon}$* = nog op één manier, *gòbnjan sa$^{\varepsilon}$òh that akajgeu* = zij zijn bijzonder één van zin, vgl. *sahò, saban, sabé, saré, sadjan, santeut.*

Sa$^{\varepsilon}$õh (Mal. *saoeh*), anker, *tië$^{\varepsilon}$-* (of *labõh-,* of *lhòm-,* of *bòïh-*) *sa$^{\varepsilon}$õh* = het anker werpen, *taré$^{\varepsilon}$ sa$^{\varepsilon}$õh* = het anker lichten.

Sapa, begroeten, verwelkomen, *sapa*

djamèë = gasten verwelkomen, *saleuëm dilèë doedòë sapa* = eerst den heilgroet brengen daarna verwelkomen, *djidja*$^{\varepsilon}$ *sapa ajahdji* = hij ging zijn vader verwelkomen, *seumapa* = begroet, vriendelijk toegesproken (door een boozen geest).

Sapaj, I arm, mouw (vgl. *djaròë*), dwarslat (bijv. die welke bij een weeftoestel de steunpalen verbindt), as (bijv. v. e. spinnewiel), steel (vgl. *gò*), bijv. *bòh sapaj* = benedenarm, *badjèë èt-* (of *sikhan-*, of *paneu*$^{\varepsilon}$*-*) *sapaj* = baadje met korte mouwen, *sapaj-* (of *gò-*) *hareubab* = steel v. e. viool, *sapaj tjeudé*$^{\varepsilon}$ = de dwarsscheepsche latten der vlerken v. e. vlerkprauw, — II maat voor uit Penang ingevoerd garen, bijv. *beuneung sisapaj* = één streng garen, *doeaplòh sapaj sibantaj* = twintig strengen vormen één knot.

Sapat, *sa* + *pat*, één plaats, dezelfde plaats, verzameld, vereenigd, vergaderd, bijeen, ergens, bijv. *djidoeë*$^{\varepsilon}$ *pi sapat djidja*$^{\varepsilon}$ *pi sahò* = zij verblijven op dezelfde plaatsen en gaan naar dezelfde plaatsen heen, *hana sapat* = nergens, *na sapat treu*$^{\varepsilon}$ = nog ergens, *ka lòndja*$^{\varepsilon}$ *mita sira hana sapat djimeukat* = ik ben al aan het zoeken geweest naar zout maar heb het niet kunnen krijgen ze verkoopen het nergens, *na sapat djimeukat* = er is wel een plaats waar zij het verkoopen, *meusapat* = vergaderen, op één en dezelfde plaats komen, of zijn, vereenigd, verzameld, *oereuëng njan ka meusapat* = die menschen zijn bijéén, vereenigd, *peusapat* = verzamelen, vereenigen, *djipeusapat keubeuëdji* = hij verzamelde zijn buffels, *sigala atra djipeusapat* = hij verzamelde het geheele bezit, zie *pat*.

Sapéh (v. Arab. *safih*), onnoozel.

Sapeuë, *sa* + *peuë*, I gelijk, bij elkaar passend, met elkaar overeenkomend, eensgezind, van hetzelfde gevoelen, vgl. *saban*, *padan*, bijv. *sisapeuë* (vgl. *sipadan*), bij elkaar passen, ook: het met elkaar eens zijn, éénstemmig, overeenstemming (ook: *sapeuë pakat*), *sapeuë nan* = gelijk van naam, *sapeuë bangsa* = één van stam, *sapeuë narit* = gelijke verhalen, ook: het eens zijn (in een quaestie), *sapeuë boeët* = hetzelfde werk, *hana sapeuë* = ongelijk, oneens, — II onbep. vnw.: iets, wat, één uit vele (vgl. *sabòh*), bijv. *piléh sapeuë* = één uitkiezen, *sabòh sapeuë* = onderling verschillend, *sikra*$^{\varepsilon}$ *sapeuë* = verschillende stukken, *hana sapeuë tan* = niets ontbrak er aan, *hana sapeuë na* = volstrekt niets hebben, zonder iets, *na sapeuë treu*$^{\varepsilon}$ = er is nog iets, *batjoet sapeuë* = van alles wat, *hana sapeuë lõnmè* = ik heb niets meegebracht, *bè*$^{\varepsilon}$ *na sròt sapeuë* = dat er niets valle, *la*$^{\varepsilon}$*én hana djipoeboeët sapeuë* = anders deed hij niets, *euntjiën si*$^{\varepsilon}$*oerat sapeuë* = een ring uit verschillende metalen samengesmeed, *talòë keu*$^{\varepsilon}$*iëng si*$^{\varepsilon}$*atõt sapeuë* = een gordel uit schakels van verschillende metalen samengesteld.

Sapha (v. Arab. *çafar*), de tweede maand v. h. Moslimsche jaar.

Sapò, *sa* + *pò*, ieder, elk, vgl. *maséng*, *djeuëb*, bijv. *sabòh sapò* = ieder één, *bandoea djitjò*$^{\varepsilon}$ *parang sabòh sapò* = zij haalden met hun beiden ieder één kapmes, *sikra*$^{\varepsilon}$ *sapò* = ieder één stuk, *sapeuë sapò* = elk afzonderlijk.

Sapõ, beneveld, nevelachtig, mistig, onbestemd, vgl. *seupõt*, *lèb*, *reunòm*, bijv. *sapõ manò*$^{\varepsilon}$ = nachtblindheid, *sapõ mata* = benevelde (d.i. verzwakte) oogen, *sapõ that haba njòë* = dit bericht is erg vaag.

Sara, I ook *sira*, terwijl, tevens, onder de bedrijven door doen, tegelijk met iets anders doen, vgl. *seulama*, *seulawét*, *teungòh*, *dang*, *dalam*, bijv. *teungòh meugòë sara kòh kajèë* = bezig zijn sawah's te bewerken en tegelijk hout hakken, *sara*

dji$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ = terwijl hij klimt, *tōh ië$^{\varepsilon}$ sara dòng* = staande urineeren, *sira djidja$^{\varepsilon}$ djipeugah* = onder het loopen praatte hij, — II lading v. e. vaartuig.

Sara$^{\varepsilon}$, of *tjara$^{\varepsilon}$* (v. Arab. *sjar^{c}*), de Mohammedaansche Wet, de heilige Wet, vgl. *tjariat, hoekōm*, bijv. *kitab sara$^{\varepsilon}$* = een werk over de Moslimsche Wet (Allah's goddelijke Wet, de godsdienstige, geopenbaarde Wet), *èleumèë sara$^{\varepsilon}$* = de wetenschap v. Allah's Wet.

Sarah, I of *teuseuréh* (v. Arab. *çarf, taçrif*), spraakkunst, etymologie, vgl. *nahoe*, — II ondiepe plaats in een rivier, stroomversnelling.

Sarakata, I aanstellings- of erkenningsoorkonde, giftbrief, handvest (zooals vroeger de oelëëbalang's v. d. Soeltan ontvingen), — II vorstenedict, schriftelijke verordening.

Sarang, de bekende eetbare vogelnestjes, *tjitjém sarang* = salanganen, de bouwmeesters der eetbare vogelnestjes (gierzwaluw).

Sarat, I (v. Arab. *isjārat*, of *sjarf*), middel om iets gedaan te krijgen, middel v. geheimzinnige werking, toovermiddel, betoovering, vgl. *sakat, hékeumat, peukeunòng*, bijv. *lōn keunòng sarat* = ik ben betooverd, *lōn geusarat lé djih* = zij heeft mij betooverd (verliefd gemaakt), *meusarat ba$^{\varepsilon}$ ō$^{\varepsilon}$* (— *ba$^{\varepsilon}$ goekèë*, — *ba$^{\varepsilon}$ thōng*, enz.) = betooverd (kwaad berokkend) door eenig afgeknipt haar (afgesneden nagels, het kruis v. d. broek, enz.), — II zwaar beladen, vol geladen, bijv. *kapaj sarat ngòn-ngòn asòë* = vol geladen schepen met lading en al, *inòng boenténg ka sarat* = een vrouw die hoog zwanger is, — III *sarat*, of *seurat*, of *srat*, of *rhat*, knoopen, breien, ook: het stoppen v. e. gat in een kleed, *sarat goekèë* = het vleesch onder de nagels, *djarōm seumeurat* = naald om netten te knoopen, *idja njang reuhōng geurhat* (of *geusrat*) = een kleed waarin een gat is gekomen wordt gestopt, *kabat teurhat* = netwerk v. metaaldraad ter versterking of versiering (bijv. bij den greep v. e. zwaard), — IV vastzitten in de mazen v. e. net.

Saré, I (voor *sari* = *sa* + *ri*), lett. van één en dezelfde gedaante of vorm, gelijk, effen, vlak, in dezelfde mate, tezamen, allen gelijkelijk, vgl. *sabé, saban, sama, sadjan, rata*, bijv. *saré-saré* = altegader, *oedéb saré maté sadjan* = samen leven samen sterven, *bandoem saré* = allen gelijkelijk, allen te zamen, *tanòh njan hana saré* = die grond is niet effen, *sidadoe djidja$^{\varepsilon}$ saré that* = de soldaten loopen zeer gelijk, *tameuhōj saré* = laat ons als uit éénen mond roepen, *saré that peunoedi-* (of *peunatròë-*) *gòbnjan* = mooi gelijk gesoldeerd is al wat hij maakt, *kajèë njòë saré that djinjhèh* = dit hout heeft hij zeer vlak geschaafd, *ka tōb òh saré loekadji* = zijn wond heeft zich al mooi gesloten, — II toen, ten tijde van, wanneer, als, vgl. *òh, takala*, bijv. *saré seupōt oeròë* = toen het donker werd, *ban saré* (of *ban lami*) = zoodra, *ban saré djitrōïh oe peukan* = zoodra zij op de markt aankwamen, *òh saré lheuëh haba djipeugah* = nadat hij had uitverteld.

Sarèh (v. Arab. *çariḥ*), duidelijk, helder (zichtbaar of hoorbaar), gebleken, vgl. *sah, njata, leumah, peungeuïh, deuïh, trang, lahé*, opp. *lèb*, bijv. *gòh lòm lōnkalòn sarèh* = ik zie het nog niet duidelijk, *hana sarèh djideungò* = hij hoorde (het) niet duidelijk, *djinòë ka sarèh djih na djitjoeë baranglōn* = het is nu duidelijk gebleken dat hij mijn goed heeft gestolen, *hadih Nabi lōn peusarèh* = de overlevering v. d. Profeet heb ik verduidelijkt.

Saréh, of *tjaréh*, sjarief (titel v. voorname Arabieren).

Saréng, zeven, filtreeren, *seunaréng* = zeef, filter.

Sareuë$^{\varepsilon}$, e. s. v. vogel (hoorbaar maar

onzichtbaar dier!) wiens *kèt-kèt* altijd een of andere ramp aankondigt.

Sariëb, *peunjakét sariëb,* e. s. v. veeziekte (verschijnselen: gezwollen pooten, algemeene vermagering, abortus).

Sarõ$^{\varepsilon}$, I *meusarõ$^{\varepsilon}$,* verdwaald, bij vergissing verkeerd gegaan, *lõn ka sarõ$^{\varepsilon}$-* (of *ka salah-*) *lõndja$^{\varepsilon}$,* of *ka meusarõ$^{\varepsilon}$ langkahlõn* = ik ben verkeerd gegaan, ik heb mij vergist in den weg, *sarõ$^{\varepsilon}$ teubri keu djih* = bij vergissing aan hem gegeven, — II *mata sarõ$^{\varepsilon}$,* een weinig scheel zien, vgl. *djoeléng,* — III iets ergens insteken (bijv. een haarnaald), *teusarõ$^{\varepsilon}$ doerõë* = door een doorn verwond, *sarõ$^{\varepsilon}$-* (of *tjakò-*) *kasab* = ophalers v. e. weeftoestel (als van metaaldraad wordt gebruik gemaakt).

Saroeë$^{\varepsilon}$, e. s. v. hoofddeksel uit een peperhuisvormig omgebogen stuk pinangbladscheede (*seutoeë$^{\varepsilon}$*) vervaardigd, vgl. *djroekhò.*

Sarõm, zie *sarõng.*

Sarõng, I hulsel, hoes, scheede (v. e. wapen), geboortevlies, helm, lade (v. e. geweer), vgl. *salõb,* bijv. *sarõng sikin* = scheede v. e. zwaard, *sa$^{\varepsilon}$ lam sarõng* = in de scheede steken, *sarõng toedjõh lapéh* = een zevenvoudig geboortevlies, *meusarõng* = met een helm geboren, *oetõïh sarõng* = vervaardiger v. wapenscheeden, *sarõng tangkõb* = wapenscheede waarvan de helften vast tegen elkaar aansluiten, *soeët sarõng* = vervellen (v. e. slang), — II *sarõng,* of *sarõm,* of *tarõng,* zie *tarõng.*

Sasa, sterk, krachtig (v. lichaam), forsch, vgl. *kòng, koekõh,* bijv. *alat ba$^{\varepsilon}$ sasa* = laat de wapens sterk zijn.

Sasat, speuren, onderzoeken, uitvorschen, vgl. *parê$^{\varepsilon}$sa, sidé$^{\varepsilon}$, soedi, tjoeba, soe$^{\varepsilon}$euë,* bijv. *sidé$^{\varepsilon}$ sasat* = een zaak of kwestie instrueeren, *djiseumasat sigala asòë gampõng* = hij ondervroeg (deed onderzoek bij) al de kampoeng-bewoners.

Sa$^{\varepsilon}$si, zie *tja$^{\varepsilon}$si.*

Sa$^{\varepsilon}$ti, bovennatuurlijke kracht, vermogen, toovermacht, wondermachtig, vgl. *hêkeumat, sihé, kramat,* bijv. *gògasi njang le sa$^{\varepsilon}$ti* = een woudreus die veel bovennatuurlijke vermogens bezat, *njang geukheun sa$^{\varepsilon}$ti* = dien men onoverwinnelijk noemt, *sa$^{\varepsilon}$tian* = wondervermogens, wonderdaden, *djimat panah sa$^{\varepsilon}$tian* = een wonderpijl, *oereuëng sa$^{\varepsilon}$ti djeuët geupeugadòh-* (of *geupeuleunjab-*) *dròë* = wie wondermachtig is kan verdwijnen (zich onzichtbaar maken).

Satòh, trouw, getrouw.

Sawa, I e. s. v. krekel (een orakeldier dat niemand ooit ziet, maar zich wèl laat hooren!), — II *oeleuë sawa,* sawa-slang.

Sawa$^{\varepsilon}$, iets over den schouder dragen (bijv. een sirihdoek), *idja sawa$^{\varepsilon}$* = schouderdoek, *sawa$^{\varepsilon}$ ranté* = het op het bloote lijf hangen v. gloeiende ketenen (bij z.g. onkwetsbaarheids voorstellingen).

Sawan, stuipen, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ lõn meusawan* = mijn kind heeft de stuipen.

Sawè$^{\varepsilon}$, e. s. v. armband aan den rechter benedenarm gedragen.

Saweuë, iemand bezoeken, komen kijken hoe hij het maakt, bijv. *reudjang lõnwòë lõnsaweuë gata* = ik kom gauw terug om u op te zoeken, *kajém djidja$^{\varepsilon}$ saweuë dalémdji* = vaak kwamen ze hun ouderen broeder bezoeken.

Saweuëb, zie *sabab.*

Sawi, zie *seusawi.*

Sawõ (v. Arab. *sahoer*), de ontnuchteringsmaaltijd dien men gedurende de Vastenmaand kort vóór den eersten dageraad gebruikt om zich te sterken tegen de ontberingen van den naderenden Vastendag, *padjõh boe sawõ* = dien maaltijd nuttigen.

Sawò$^{\varepsilon}$ (Mal. *saoe$^{\varepsilon}$*), schepnet, vgl. *soedò$^{\varepsilon}$, sanggõ$^{\varepsilon}$, roeleuë.*

Sé$^{\varepsilon}$, I schillen (met een mes, bijv. ananas, mangga, enz.), vgl. *poelië$^{\varepsilon}$, soelië$^{\varepsilon}$, ploeë$^{\varepsilon}$,* — II *sé$^{\varepsilon}$, seumeu-*

sé^{ɛ}, met een werktuig (bijv. *tjangkōj*) v. onkruid zuiveren, schoffelen.

Sèb, ons woord „chef".

Séb, genoeg, voldoende, toereikend, vol, voleindigd, verzadigd, vgl. *sampé, geunab, tröë, poeëh, tjoekōb, leungkab,* bijv. *ka séb* = al genoeg, *gòh lòm séb* = nog niet genoeg, *han séb* = ontoereikend, *lōn ka séb boelōn ma^{ɛ} bè^{ɛ} neutamah lé* = ik heb rijst genoeg moeder doe er niet meer bij, *ka séb kah kamòë djinòë ka^{ɛ}iëm* = je hebt genoeg gehuild weest nu stil, *ka séb kajèë lōnpeugèt roemòh* = ik heb het voor mijn huis benoodigde hout bijéén, *é^{ɛ} séb blandjakeu siribèë reunggét* = heb je aan duizend rijksdaalders genoeg (voor de reis?), *séb sipakat* = tot eenstemmigheid gekomen, *tapeuloempang séb meung malam njòë mantòng* = geef mij enkel en alleen maar voor dezen nacht een onderkomen, *peuséb* = iets genoeg doen zijn, *peuë njang han séb tapeuséb* = wat niet voldoende is maakt dat het voldoende is, *èleumèë séb* = de „voleindigde" wetenschap of mystiek (vgl. e. *batin,* e. *teusawōh*), *beutapeuséb Nabi ngòn Toehan* = schenk voldoening aan den Profeet en aan God.

Sèëdaga, of *tjèëdaga* (Mal. *saudagar*), koopman, groothandelaar, handeldrijven, *dja^{ɛ} sèëdaga* = gaan handeldrijven, vgl. *meukat.*

Sèëdara, of *tjèëdara* (Mal. *saudara*), broeders en zusters (vgl. *adòë adoeën*), bloedverwanten (vgl. *waréh*), ook: vriend, makker, *sèëdara koe* = vadersbroeder, *sèëdara ma^{ɛ}* = moedersbroeder, *sèëdara sileumoeëng* = broeders en zusters die in leeftijd direct op elkaar volgen, *sèëdara wali* = volle neven en nichten v. vaderszijde, *sèëdara sampèë* = volle neven en nichten (cousin, cousine).

Sèëkaja, zie *sròjkaja.*

Sèhat, overleg.

Sèm, zie *sèn.*

Sèn, of *sèm,* zink.

Sé^{ɛ}sa, of *tjé^{ɛ}sa* (Mal. *siksa*), straf, pijniging, foltering, moeite, *sé^{ɛ}sa dröë* = zich kwellen, straffen, pijnigen, folteren, tuchtigen, *bè^{ɛ} tasé^{ɛ}sa aneu^{ɛ} tjitjém njan* = kwel (plaag) dat vogeltje toch niet.

Sèsò, *sèsò mata,* schichtig om zich heen zien, vgl. *sōseuë.*

Sèt ,oorsprong, afkomst, herkomst, voormalig, voorheen, vgl. *asaj, awaj, moela, phōn, dilèë,* bijv. *areuta sèt* = de oorspronkelijke goederen, *ba^{ɛ} sèt* = plaats v. herkomst, *moewòë ba^{ɛ} sèt* = tot den ouden toestand terugkeeren.

Seuba, I eten, vreten, opvreten, verslinden, vgl. *seudòë, lanta^{ɛ}, ngab, seungab,* bijv. *seuba geureuda* = opgegeten door den fabelachtigen garoeda-vogel, *seuba rimoeëng* = door een tijger verslonden, *seuba pawōïh* = door een walvisch opgeslokt, *djamò^{ɛ} seuba* = de muskieten vreten (ons) op, *sabè é^{ɛ} djiseumeuba* = hij moest altijd vreten, — II *seuba,* of *seumeuba,* de eerste dorsching, de eerste stamping (v. padi).

Seubat, I aangenaam (voor de gewaarwording), vgl. *mangat,* — II flink, fraai, breed en krachtig, vgl. *simban.*

Seubèë (Mal. *seboe*), met iets bedekken, onder iets bedelven, opvullen, dicht maken, dempen.

Seubèt, over iets mijmeren, peinzen.

Seubò, opgezet, opgeblazen, vgl. *basō, badòm, teumbōn, beuténg, boentò^{ɛ}, boesōng, boengèng, boentjèt.*

Seubōt, noemen, melden, vermelden, uitspreken, van iets gewagen of gewag maken, te berde brengen, aanroepen, bijv. *djiseubōt narit njan lòm* = hij maakte weer melding van die quaestie, *aneu^{ɛ} seubōt* = een aangenomen kind (vgl. *aneu^{ɛ} geutoeëng*).

Seudada, zie *sidadoe.*

Seudalinggam, een ingevoerde roode minerale verfstof (vermiljoen?)

waarvan wel een roode inkt wordt gemaakt.

Seudang, middelmatig, tusschen twee uitersten, middensoort, tamelijk, redelijk, juist op maat of op tijd, net aan, op het nippertje, bijv. *seudang that aneu$^{\varepsilon}$ njòë hana oebit hana rajeu$^{\varepsilon}$* = dit meisje is net voldoende volwassen (bijv. om te trouwen) niet te klein niet te groot, *moeda seudang* = pas volwassen.

Seudëë, onnoozel, stompzinnig, idioot.

Seudeukah, of *sideukah* (v. Arab. *çadaqah*), aalmoes, liefdegave, godsdienstige of vrome gave, geschenk, goedgunstige beschikking, bijv. *oereuëng njan seudeukahdji le* = die man geeft groote bedragen aan aalmoezen, *pakri na seudeukah geutanjòë* = hoe is uw godsdienstige beschikking?

Seudjoeë$^{\varepsilon}$, zie *sidjoeë$^{\varepsilon}$*.

Seudòë, verslinden, opvreten, vgl. *seuba, lanta$^{\varepsilon}$, ngab, seungab,* bijv. *jèë djiseudòë bangké* = de haaien verzwolgen de lijken.

Seudõng, zwart v. kleur, vgl. *itam, galéng, soekla, adang.*

Seudòt, stampvol, overvol, dicht opeengepakt, vgl. *peunòh, diëb, meusa$^{\varepsilon}$, leubat,* bijv. *roemòhlõn ka seudòt that ngòn oereuëng* = mijn huis is stampvol met menschen.

Seuë, afbijten, afknabbelen, knagen.

Seuë$^{\varepsilon}$, opschuiven, opschikken, plaats maken, vgl. *isòt.*

Seuëh, rij, slagorde, linie, vgl. *ranjò, bandja, baréh, reuntang, riti, santeut,* bijv. *peuteupat seuëh* = zich in rijen achter elkaar schikken, *seuëh prang* = de gevechtslinie.

Seuëng, loods, hut, tent, vgl. *balè, djambõ, djambé, rangkang, seuladang.*

Seuët, hoozen, putten, water scheppen, vgl. *tibõ$^{\varepsilon}$, tjrõng, teumò$^{\varepsilon}$,* bijv. *seuët ië ba$^{\varepsilon}$ prahõ* = water scheppen uit een prauw, *meuseuët-seuët* = elkaar met water nat gooien (zooals kinderen doen door met de handen in het water te slaan).

Seugan, tegenzin, hekel, afkeerig, tegenzin hebben of toonen, vgl. *loeat, geuli,* bijv. *le njang seugan oeba$^{\varepsilon}$ até* = bij velen wil het er niet in.

Seuhab, dekkleedje over het deksel (*sangè*) v. e. presenteerblad (*dalõng*), *seuhab tamèh* = geborduurde dekkleedjes op de hoofdstijlen v. voornamere huizen, *ha$^{\varepsilon}$ boeka seuhab* = lett. belooning voor het openen v. h. dekkleed, d.i. het ontmaagdingsgeschenk.

Seu$^{\varepsilon}$i, lusteloos, onwel, vgl. *kroetkreuët,* bijv. *seu$^{\varepsilon}$i badanlõn* = ik voel mij onwel.

Seu$^{\varepsilon}$iët, zie *siët.*

Seukati (Javaansch), groote gamelan.

Seukè, pandan (in soorten), vgl. *bangkoeang,* bijv. *õn seukè* = pandanblad, *seukè moesang,* of *seukè bangòë* = geurige pandan, *doeròë seukè* = pandan-doorn, ook: het onderste haakvormig gedeelte v. h. lemmet v. e. rentjong, *tika seukè* = pandanmat.

Seukeuë, linialen of kruisingsstaven v. e. weeftoestel.

Seukeuëm (Mal. *sekam*), kaf, padibolsters, zemelen, vgl. *lhò$^{\varepsilon}$.*

Seukitõng, heup.

Seukò$^{\varepsilon}$, slaan, vgl. *eumpaïh, euntam, pèh, pòh, paloe, toembõ$^{\varepsilon}$, sakaj, tampa, tapé$^{\varepsilon}$, teupõ$^{\varepsilon}$, keupõ$^{\varepsilon}$,* bijv. *djiseukò$^{\varepsilon}$-seukò$^{\varepsilon}$ ngòn palèë beusòë* = hij sloeg aldoor met een ijzeren hamer, *djiseukò$^{\varepsilon}$ sòë njang meuda$^{\varepsilon}$-wa* = ze slaan wie tegenstribbelt.

Seukoeët, glad strijken, glad maken, *ngòn seumeukoeët* = werktuig (bijv. een langwerpig bamboeplaatje) voor het gladstrijken (bijv. v. pandan dat voor mattenvlechten gebezigd wordt).

Seukolah, school.

Seulabõh, foetus (als de ledematen nog niet zijn gevormd), vgl. *aneu$^{\varepsilon}$ rhõt, tieuën,* bijv. *meuseulabõh* = een miskraam hebben, ontijdig bevallen.

Seuladan, zie *teuladan.*

Seuladang, open loods, niet ommuurde, niet afgeschoten ruimte, vgl. *seuëng.*

Seulaloe, rechttoe rechtaan, recht door gaande, bijv. *roemòh seulaloe* = een huis met een rechten vloer (dus zonder verhooging als bij een meunasah).

Seulama, of *silama,* zoolang als, vgl. *seulawét,* bijv. *seulama lõn na di Atjèh* = zoolang ik in Atjèh was, *silama mantòng dõnja njöë* = zoolang deze wereld blijft bestaan.

Seulamat, zie *salamat.*

Seulampèë, zie *teulampèë.*

Seulang, zie *lheuëng.*

Seulanga, of *seumanga,* of *seunanga,* de welriekende bloemen v. Cananga odorata, Hook f. & Th. (op Java: *kenanga*).

Seulangké, of *seunangké,* of *teulangké,* of *teunangké* (Mal. *telangkai*), tusschenpersoon voor het overbrengen v. h. huwelijksaanzoek, huwelijksmakelaar, koppelaar, bemiddelaar, *meuseulangké* = als tusschenpersoon bij een huwelijk dienst doen, *tabri teulangké ba*[ɛ] *ajahlõn* = zendt een bemiddelaar tot mijn vader.

Seulasa, I uitstekende zitplaats met afdak boven aan de huistrap, bijv. *plah kajèë dijoeb seulasa* = hout kloven onder de seulasa, — II Dinsdag.

Seulaséh, e. s. v. kruid (Ocimum Basilicum, L.) waarvan de zaden in water geweekt een verkoelenden drank (e. s. v. sorbet) geven.

Seulat, *seuneulat tima,* houten haak om een emmer aan op te hangen.

Seulatan, het Zuiden, bijv. *djidja*[ɛ] *oe seulatan* = hij liep in zuidelijke richting, *angèn seulatan* = zuiden wind.

Seulawaïh, naam v. twee bergen in Atjèh: *Seulawaïh Agam* (Goudberg) en *Seulawaïh Inòng* (Weesberg).

Seulawét, zoolang als, terwijl, vgl. *seulama, dangdang, sira, sara, teungòh,* bijv. *seulawét lõndja*[ɛ] *ka na doea aneu*[ɛ]*dji* = terwijl ik op reis was heeft hij al twee kinderen gekregen, *seulawét lõnmeuladang han tòm oedjeuën* = zoolang ik aan het ladangs aanleggen ben heeft het nog niet geregend.

Seulaweuët (v. Arab. *çalawāt*), lofprijzen, loven, lofprijzing, zegenspreuk, heilbede, vgl. *poedjòë, teuseubèh,* bijv. *seulaweuët Nabi* = sacramenteele heilbede voor den Profeet (één der bestanddeelen v. e. ritueele godsdienstoefening), *meuseulaweuët* = zegenspreuken opzeggen over den Profeet.

Seuleu[ɛ]**ah** (v. Arab. *sāçilah*), vragen.

Seuleubi (v. Arab. *çoelbi*), of *oedjõng seuleubi* = de stuit, *toeleuëng seuleubi* = het stuitbeen, vgl. *printjoeën,* en *pringkheut.*

Seuleuëng, zie *lheuëng.*

Seuleukin, zie *teuleukin.*

Seuleukõm (Mal. *lekoem*), keel, strot, adamsappel.

Seuleukõng (Mal. *telekoeng*), sluier voor vrouwen die de godsdienstoefening verrichten, ook e. s. v. driekante wit katoenen muts welke zoodanig om het hoofd wordt geslagen dat vóór een opening over blijft waardoor het gelaat zichtbaar is (behoort tot de lijkkleeding v. vrouwen).

Seuleulaïh, groote boom waarin de bijen gaarne haar nesten maken.

Seuleumpõ[ɛ], of *seuloempõ*[ɛ], de schors (v. bamboe en rotan), de den schijnstam vormende bladscheeden v. pisang, de harde huid (v. e. garnaal en kreeft): *seuleumpõ*[ɛ] *pisang, seuleumpõ*[ɛ] *triëng, seuleumpõ*[ɛ] *oedeuëng.*

Seuleungeuj, *meuseuleungeuj,* of *meuseuleungoej,* een huwelijksaanzoek doen (n.l. door den seulangké aan de ouders v. e. meisje), bijv. *djidja*[ɛ] *meuseuleungeuj djilakèë poetrõë* = zij gingen de hand der prinses vragen.

Seuleupõ[ɛ], zie *teuleupõ*[ɛ].

Seuleusa[ɛ], zie *seusa*[ɛ].

Seuleusòë (Mal. *selesai*), afgedaan, klaar, vereffend, geschikt, uitgemaakt, beëindigd, voldoende, afdoende, in orde, vgl. *abéh, tjakab,*

lheuëh, bijv. *ka seuleusòë naritdji* = zijn woorden zijn (wat hij gezegd heeft is) al duidelijk, *ka seuleusòë boeëtlõn* = mijn werk is klaar (in orde, ten einde, afgedaan), *batèë njang djireugam seuleusòë han djan ka djibòih lé* = den steen dien hij in de vuist hield wierp hij meteen weg.

Seuligòë (Mal. *seligi*), korte werpspies.

Seulimèng, of *slimèng*, boom en vrucht (*ba^{e}-, bòh-*) v. Averrhoa-soorten (Mal. *belimbing*).

Seulimõt, dekkleed, deken, ook: omslagdoek, schouderdoek.

Seulingòng, boom (Cordia Myxa, L.) waarvan de bladeren als groente worden gegeten.

Seuliséh, ontkomen aan, bijv. *seuliséh ba^{e} oedjõng peudeuëng* = aan de punt des zwaards ontkomen.

Seuloedan, vuurbol, bolide.

Seuloedang, de papierachtige witte binnenvezels v. d. bloeischeede v. d. pinang- of klapperpalm.

Seuloeeuë, zie *siloeeuë*.

Seuloempõ^{e}, zie *seuleumpõ^{e}*.

Seuloengkèë, zie *soengkèë*.

Seuloesõh, ontsluitingsmiddel, e. s. v. toovermiddel ter bevordering v .e. gemakkelijke baring, of ook om kisten of koffers zonder sleutel te openen (bijv. door dieven), *ië seuloesõh* = ontsluitingswater (aan barenden te drinken gegeven), *doe^{e}a seuloesõh* = de daarbij uitgesproken tooverformule.

Seulõran, zie *salõran*.

Seuma, kleerluis, schurftluis, *boebé seuma* = ter grootte v. e. schurftdiertje, een aasje.

Seuma^{e}, vuilnis, rommel, puin, onkruid, struikgewas (dat den doortocht belemmert), bijv. *seuma^{e} that dijoeb roemòhlõn* = er ligt veel rommel en vuil onder mijn huis, *seuma^{e} that lampõihlõn* = er is veel onkruid in mijn tuin (vgl. *koetõ, ligan, teuböih, tjeuma*), *peuseuma^{e}* = vuil maken, bevuilen.

Seumah, of *seumbah*, eerbiedig gebaar (met de samengelegde handen tot het voorhoofd opgeheven) als betuiging van eerbied, hulde of ondergeschiktheid, *peuseumbah* = iets eerbiedig overreiken, overbrengen, aanbieden, schenken, berichten, *seumbah oelõn toean* = uws dienaars eerbiedige groet, *seumbah keu Pòteu Alah* = eerbiedige groeten komen onzen Heer Allah toe, *seumah ba^{e} teu^{e}õt* = zich eerbiedig aan iemands knieën buigen, *seumah tingõj* = de plechtige groet dien de bruid brengt bij de knie van haar gemaal als blijk v. echtelijke gehoorzaamheid, *seumah pintjõng* = de zevenvoudige eerbiedige begroeting door de bruid aan den bruidegom gebracht na afbetaling v. d. bruidschat, *seumah soengkõ* = de sembah waarbij men den voet van dengeen aan wien men hulde bewijst op het eigen hoofd plaatst ten teeken v. groote onderdanigheid, *seumah ba^{e} gaki* = de sembah gebracht aan de voeten (bijv. v. e. *oelèëbalang*), *oerõë seumeumah* = de dag na de beëindiging v. d. Vasten waarop de noodige bezoeken v. gelukwensching met de voorgeschreven sembah's worden gebracht, *seuneumbah* = de geschenken die de bruidegom in de eerste 7 avonden na de huwelijkssluiting aan zijn bruid geeft als belooning voor haar sembah's, *koeseumah nama Toehankoe* = ik eer den naam van mijnen Heer, *djidjõ^{e} peuseumahan* = zij overhandigden eerbiedig de meegebrachte geschenken.

Seumajang, de ritueele godsdienstoefening, vgl. *salat*, bijv. *seumajang limòng watèë* = de vijf dagelijks op bepaald aangewezen tijden te verrichten s., *seumajang meu^{e}imeum* = gemeenschappelijke s. (onder een voorganger), *seumajang djama^{e}* = samenvoeging van s. (voor zieken, reizigers en ouden v. dagen), *seumajang djeumeu^{e}at* = de gemeenschappelijke Vrijdags s. in de moskee, *seumajang manjèt* = de

verplichte lijkdienst bij het sterfhuis, *seumajang oeròë raja poeasa*, of *seumajang pitrah* = de s. na beëindiging der Vastenmaand, *seumajang oeròë raja hadji* = de s. op den 10en dag v. d. bedevaartsmaand, *seumajang trawèh* = de s. welke in de Vastenmaand iederen avond na de late avond-godsdienstoefening tot het aanbrèken v. d. dageraad in de dorpsgodsdiensthuizen plaats heeft, *seumajang teuseubèh* = de z.g. „dienst der lofprijzingen" vnl. door vrouwen speciaal in den heiligen nacht vóór den 15en der 8e maand, *seumajang hadjat* = de s. als aanbevolen inleiding tot bijzondere verzoeken welke men aan Allah wenscht te doen, *seumajang lakèë oedjeuën* = s. om regen te vragen, *seumajang goerana* = s. bij zons- en maansverduistering, *seumajang tahjeuët meuseugit* = de begroetings s. dadelijk bij het binnenkomen v. e. moskee, *seumajang wité* = de s. dienende om het even aantal 's nachts verrichte afdeelingen oneven te maken hetgeen in de Wet als verdienstelijk geldt, *seumajang tahadjoed* = een aanbevolen nacht-s., *seumajang keureuna Alah* = s. vóór belangrijke ondernemingen aanbevolen (bijv. als men op reis gaat of v. e. reis terugkeert), *tika seumajang* = matje voor het verrichten van een s., *ië seumajang* = het reinigingswater voor een s. benoodigd, *tinggaj seumajang* = lett. de s. achterwege laten, d.i. de maandstonden (menstruatie) hebbend.

Seumamboe, knuppel, vgl. *tjō^{e}ma*.

Seumanga, zie *seulanga*.

Seumangat, levensgeest, levenskracht, (onpersoonlijke) ziel, bewustzijn, *seumangat padé* = de ziel v. d. rijst, *aneu^{e} lōn ka rhōt-* (of *ka gadòh-*) *seumangat* = de ziel van mijn kind is ontvloden (verdwenen), mijn kind heeft het bewustzijn verloren (bijv. bij schrik, angst, enz.), *seumangatdji ka djiwòë* = zijn ziel is teruggekeerd (het is dus weer beter), het heeft zijn bewustzijn herkregen, *teumpat seumangat meugantoeng* = datgene waaraan de levensgeest zich gaarne vasthecht, *kroe seumangat* (of *naloe seumangat*) = terugroepen v. d. (ontvloden) levensgeest, ook als uitroep: God behoede u!

Seumantō^{e}, een Shorea-houtsoort waarvan het harde timmerhout voor woning- en scheepsbouw wordt benut.

Seumantōng, e. s. v. kleine vleermuis, vgl. *loentië*, bijv. *badjèë sajeuëb seumantōng* = een baadje met lange punten als de vleugels v. e. vleermuis.

Seumapa, zie *sapa*.

Seumbah, zie *seumah*.

Seumbō (Mal. *semboer*), besproeien, bespuiten, bespuwen (met gekauwde al of niet belezen geneesmiddelen), uitspuiten, proesten, vgl. *preut, prōïh*, bijv. *goeda seumbō* = het paard proest, *ma^{e} djiseumbō aneu^{e}dji* = de moeder bespuwde haar kind (als magische handeling), *naga njan djiseumbō bisadji lam babahdji* = de naga's spuwden hun gif uit hun bek.

Seumè (Mal. *semai*), zaailing, op de kweekbedding gegroeide rijstplantjes, uitzaaien (op een kweekbed).

Seumeu^{e}ah, roemzucht, bijv. *oedjōb seumeu^{e}ah ria teukabō sinan njang le oereuëng binasa* = zelfbehagen en roemzucht verwatenheid en praalvertoon velen worden door die ondeugden in het verderf gestort.

Seumeugit, zie *meuseugit*.

Seumeuléh (Mal. *sembelih*), slachten (vgl. *seumeusië*), *seumeuléhan* = slachtloon.

Seumilang, e. s. v. visch.

Seumilō^{e}, paalworm (een wormvormig dier dat tot de weekdieren behoort).

Seumisé^{e}, e. s. v. scherppuntig gras.

Seumoega, zie *poega*.

Seumòng, lasschen, hechten, samenvoegen, aanzetten (vgl. *sambat, sambòng*), *peuseumòng* = tot één

maken, *seuneumòng* = verbinding, lasch.

Seumpeuna, iets dat geluk aanbrengt, iets waarop zegen rust, bijv. *kréh seumpeuna* = een geluk aanbrengende kris.

Seumpòm, neerkwakken, neersmijten, neerwerpen, wegwerpen, *meuseumpòm* = neergekwakt, *seumpòm batèë* = het (bij het onkwetsbaarheidsspel) op het lichaam opvangen v. e. opgeworpen zwaren steen, *seuneumpòm* = valblok om tijgers te vangen.

Seun, keer, maal, vgl. *gò, blét,* bijv. *lhèë seun poeasa* = lett. drie maal vasten, d.i. drie jaren lang, *seunseun sabòh* = één voor één, *seun treu*$^{\varepsilon}$ = plotseling, *siseun* = éénmaal, *salén siseun-* (of *sigò-*) *trōn,* of *seunalén* = lett. „een stel wisselkleederen voor éénmaal afdalen" bedoeld als officieele gave in bepaalde gevallen door de adat voorgeschreven (zie *salén*), *koekoeë*$^{\varepsilon}$ *manò*$^{\varepsilon}$ *siseun* = het eerste hanengekraai ('s nachts ± 3 uur), *siseun padjōh ranoeb* = éénmaal sirihkauwen (als tijdsbepaling), *siseun lingka* = overal in het rond, *beuët siseun tamat* = den geheelen Koran reciteeren.

Seuna$^{\varepsilon}$, benauwd, asthmatisch, vgl. *isa*$^{\varepsilon}$.

Seunaj, zie *saj.*

Seunam, indigo-blauw (de kleurstof), vgl. *tarōng.*

Seuna-maki, sennabladeren (in de drogerijenhandel als geneesmiddel voorhanden).

Seunamba$^{\varepsilon}$, zie *tamba*$^{\varepsilon}$.

Seunampang, zie *sinampang.*

Seunang, I tevreden, vergenoegd, het gemakkelijk en goed hebbend, bevredigend, tevredenstellend, voldaan, ook: kalm, bedaard, gerust, rustig, stilstaand (v. water, wind, adem, enz.), vgl. *mangat, silamat, sidjoeë*$^{\varepsilon}$, bijv. *seunang that oentōngdji* = hij heeft een goed leven, *seunang até* = tevreden, *hoekōm seunang* = een bevredigend vonnis of bestuur, *seunang mata oeròë* = de zon is in het zenith, *teungòh seunang napaïhdji* = hij ademt niet merkbaar meer (v. e. stervende), *peuseunang até* = naar zijn genoegen handelen, — II recht, juist, zonder omwegen, rechtdoor, *peuseunang* = rechtstreeks heengaan naar, regelrecht afgaan op.

Seunanga, zie *seulanga.*

Seunangké, zie *seulangké.*

Seunanjan (Mal. *senin*), Maandag.

Seunat, e. s. v. Chineesche jonk, vgl. *wangkang, toengkang.*

Seunda, grap, scherts, boert, gekheid, jokkernij, grappen maken, schertsen, gekscheren, plagen, spelen, grappen uithalen, opp. *soenggōh, beutōj, bit,* bijv. *djipeugah meunan keu seunda* = hij sprak aldus voor de grap, *batèë srōt keudròë ba*$^{\varepsilon}$ *mië meuseunda* = de steen is vanzelf gevallen toen de kat ermee speelde.

Seundi, gewricht, geleding, scharnier, ook: in orde maken.

Seuneubō$^{\varepsilon}$, *of seunoebō*$^{\varepsilon}$, aanplant, ontginning, plantage (in het oerbosch), vgl. *teubō*$^{\varepsilon}$, bijv. *peutoeha seuneubō*$^{\varepsilon}$ = de oudste eener ontginning.

Seuneulōng, zie *lhōng.*

Seuneurêt, haak- of knoopwerk v. metaaldraad of witte zijde boven op een koepiah.

Seuneurōng, verbindingsplaten bij vóór- en achtersteven dienende om aan het lichaam v. e. vaartuig stevigheid te geven.

Seungab, I rustig, stil, zwijgend, waar geen geluid zich doet hooren, vgl. *iëm, seungoeë,* bijv. *peuseungab* = sussen, stillen, *han moeban-ban seungab djimòë* = plotseling hield het (kind) stil met huilen, *han djeuët ta*$^{\varepsilon}$*iëm peuseungab dròë* = wij mogen ons niet stil houden, — II vreten, opeten, verslinden, vgl. *seuba, lanta*$^{\varepsilon}$, bijv. *ba*$^{\varepsilon}$ *jèë peuseungab* = mogen haaien (u) opvreten.

Seungam, doordringend zoet (v. lucht of smaak, vooral v. gepofte zaken).

Seungèh, *teuseungèh,* glimlachen.
Seungeub, of *seumeungeub,* geeuwen, gapen, bijv. *oereuëng meutoendō^{e} seumeungeub* = wie slaperig is gaapt.
Seungka (Mal. *sengkar*), roeibank in een vaartuig.
Seungka^{e}, gezwollen (bijv. v. d. buik als die vol wind is).
Seungkah, I benauwd (bijv. door rook, door te veel eten of drinken, enz.), — II hindernis (waardoor men hokken blijft), vgl. *sangkōt, tjawië^{e}, meukeumat.*
Seungkò, e. s. v. groote stekelige moddervisch.
Seungkòë, mat, pijnlijk gevoel na vermoeienis, bijv. *dilōn hana lōntoekòn ka doea oeròë seungkòë that lam dada* = wat mij betreft ik weet niet waarom ik twee dagen doordringende pijn in de borst heb.
Seungkōh, winderig, opgeblazen gevoel (in buik of maag).
Seungkòj, misselijk, tot braken geneigd, vgl. *oela^{e}-oela^{e} até,* bijv. *seungkòj* oelèë *atélōn* = ik gevoel mij misselijk in mijn maag, mijn maag is van streek.
Seungò, rijst die bij het stampen niet ontbolsterd is (veelal aan het pluimvee gegeven, soms andermaal gestampt).
Seungoeë, stil, rustig, niet druk, eenzaam, doodsch, tijdelijk verlaten, vgl. *sòh, iëm, seungab,* opp. *ramè,* bijv. *lōndja^{e} doeë^{e} teumpat njang seungoeë* = ik ga op een rustige plaats wonen, *peukan djinòë seungoeë that hana oereuëng dja^{e} meukat* = de markt is thans zeer stil er zijn geen lieden om handel te drijven.
Seunia, of *seuninja,* of *soeninja,* eenzaam, stil, kalm, rustig, veilig, *djalan seunia* = een veilige weg, *meuseuninja* = zich verpoozen, zich afzonderen, de eenzaamheid zoeken, *teumpat seuninja* = een rustige plaats.
Seunibaj, bos, bundel (afgesneden rijsthalmen), vgl. *gasaj, beureukaïh.*
Seunimang, zie *timang.*
Seuninja, zie *seunia.*
Seunjata (Mal. *sendjata*), wapen, *alat seunjata habéh djitjò^{e}* = alle wapenen nemen ze in.
Seunoebō^{e}, zie *seuneubō^{e}.*
Seunoeët (Mal. *sawat*), zweep, slaan met een zweep, bijv. *djiseunoeët keubeuëdji* = hij dreef zijn buffels met de zweep aan.
Seunoempoeë^{e}, wat een pas geboren kuiken aan den navel hangt en daarna door den eigenaar verwijderd wordt.
Seunoengkèë, zie *soengkèë.*
Seunoeriëng, of *teunoeriëng,* schietspoel v. e. weeftoestel, weefspoel.
Seunoeténg, reepen pisangbast (wel gebruikt om er touw van te maken).
Seunòh, wegpakken, wegnemen, wegvoeren, vgl. *ba ploeëng,* bijv. *A. djiseunòh proemòh si B* = A heeft de vrouw van B geschaakt, *meuseunòh,* wedijveren om het bezit van iemand of iets.
Seunòm, duiken, *peuseunòm* = iets onderdompelen, onder water houden, *soempah peuseunòm* = het godsoordeel door onderdompeling, de duikproef, *djipeuseunòm lé oeleuë raja oe joeb boemòë* = de groote slang dook met hem naar de onderwereld.
Seunòng, zilte bron waaruit buffels of wouddieren gaarne drinken, ook: de plaats waar visschen in de rivier zich plegen te verzamelen.
Seuntagi, snoer, koord.
Seu^{e}òb, gaarstoomen v. kleefrijst (in een kegelvormig mandje = *poentjeuë^{e}*).
Seu^{e}oe, opgewekt, verheugd, blijde.
Seu^{e}oeëm, of *teu^{e}oeëm,* roosteren, koken, ook: een lichaamsdeel (dat opgezwollen is) wrijven met een lap waarin heete asch, heet zout, of waarin een heetgemaakte baksteen is gewikkeld, warm, heet, ook in symbolischen zin: onheilbrengend, gevaarlijk, opp. *sidjoeë^{e},* vgl. *toetōng,* bijv. *njang seu^{e}oeëm tapeusi-*

djoeë$^{\varepsilon}$ = wat heet is moet verkoeld worden, *toetōng seu$^{\varepsilon}$oeëm apoej* = de brandende gloed v. h. vuur, *mata seu$^{\varepsilon}$oeëm* = lett. heet oog, d.i. booze blik, *ië seu$^{\varepsilon}$oeëm* = heet water, *seu$^{\varepsilon}$oeëm até* = gebelgd, boos, *seu$^{\varepsilon}$oeëm djaròë* = een warme, d.i. een ongelukshand, *sidjoeë$^{\varepsilon}$-seu$^{\varepsilon}$oeëm* = koortsig, *geuteu$^{\varepsilon}$oeëm asòëdji hana khali* = men zal roosteren hun vleesch zonder ophouden.

Seu$^{\varepsilon}$ōn, op het hoofd nemen, leggen, dragen, vgl. *djoendjōng,* bijv. *seu$^{\varepsilon}$-ōn blangòng* = het (bij het onkwetsbaarheidsspel) op het hoofd zetten van een pan (met gloeiende kolen), *titah niba$^{\varepsilon}$ Sròjpada meuseu$^{\varepsilon}$ōn di ateuëh oelèë kamòë* = wat Uwe Majesteit beveelt nemen wij eerbiedig ter uitvoering in ontvangst, *peuseu$^{\varepsilon}$ōn Koeroe$^{\varepsilon}$an* = den Koran boven het hoofd houden (bij eedsaflegging).

Seu$^{\varepsilon}$ōt (Mal. *sahoet*), antwoorden, antwoord geven (mondeling), vgl. *djaweuëb,* bijv. *hana djiseu$^{\varepsilon}$ōt naritlōn* = hij antwoordde niet op mijn woorden, *seuneu$^{\varepsilon}$ōt* = antwoord, *seumeu$^{\varepsilon}$ōt* = weerklank, echo, *meuseumeu$^{\varepsilon}$ōt soe beudé* = geweerschoten weerklonken.

Seupah, I uitgekauwde sirihpruim, bijv. *padjōh ranoeb bòih seupah* = bij het sirihpruimen de uitgekauwde pruim wegwerpen, — II *seupah boeleuën* = een roodbruine soort duizendpoot, vgl. *limpeuën, kloeloe, poepeusan, tradjōë.*

Seupa$^{\varepsilon}$i, zie *sipa$^{\varepsilon}$i.*

Seupat, e. s. v. riviervischje.

Seupéh, in geregelde volgorde (v. op, in, of naast elkander geplaatste voorwerpen die bijéén behooren), stapel, stel, dicht opeen gepakt, tegen elkaar aangedrongen, vgl. *seupét, arat, seusa$^{\varepsilon}$, pitjé$^{\varepsilon}$, seuleusa$^{\varepsilon}$, leubat,* bijv. *roemòh njan meuseupéh* = die huizen staan tegen elkaar aangedrongen, dicht opeen, *djidoeë$^{\varepsilon}$ meuseupéh lam koeta* = zij zaten opgepropt in het fort.

Seupét, of *tjeupét,* klemmen, knellen, knijpen, drukken, masseeren, geklemd, gekneld, geknepen, knijper, tang, pincet, scharen (v. e. garnaal, krab, schorpioen), vgl. *apét, pirét, pitjét, katjhéb, gatjhéb, gantjhéb,* enz., bijv. *djiseupét lōn ba$^{\varepsilon}$ bintéh* = hij drukt mij tegen den wand, *ka meuseupét oereuëng njan dalam roemòh* = die menschen zitten bekneld (op elkaar gepakt) in huis, *meuseupét djaròëlōn lam wéng* = mijn hand is in de suikermolen bekneld geraakt, *seupét peusoenat* = pincet bij de besnijdenis in gebruik, *seupét pandé* = nijptang (ook: *peunjeupét,* vgl. *geuroedoe, tjoe$^{\varepsilon}$-anam, beutjoe*).

Seupeuë$^{\varepsilon}$, of *seupreuë$^{\varepsilon}$,* verspreiden, verstrooien, bestrooien, bezaaien, zaaien, strooien, vgl. *rireuë$^{\varepsilon}$, taboe, siseuë, hampa,* bijv. *seupeuë$^{\varepsilon}$ padé* = zaaipadi uitwerpen, uitstrooien, *seupeuë$^{\varepsilon}$ breuëh padé* = de ceremonieele bestrooiing v. gepelde en ongepelde rijst, *meuseupeuë$^{\varepsilon}$* = in alle richtingen verspreid, verstrooid, *djiploeëng meuseupeuë$^{\varepsilon}$ lam oeteuën* = zij vluchten verspreid in de bosschen, *maté ma$^{\varepsilon}$ aneu$^{\varepsilon}$ meuseupeuë$^{\varepsilon}$* = als moeder dood is raken de kinderen verspreid, *meuseupeuë$^{\varepsilon}$ sigala boemi* = over de geheele wereld verspreid.

Seupeuëng (Mal. *sepang*), het roode sapan-hout (Caesalpinia Sappan, L.) dienende tot kleurstof v. zijden garens.

Seupò (voor *sòë* + *pò*), zie *sòë.*

Seupō$^{\varepsilon}$, *teuseupō$^{\varepsilon}$-seupō$^{\varepsilon}$,* voor zich uit staren.

Seupoej, zachtjes, zefirachtig, bijv. *djipōt angèn seupoej-seupoej* = er woei een zachte wind.

Seupōh, beitsen, donkerkleurig maken (v. gouden voorwerpen), *ië seupōh* = bad om goud donkerkleurig te maken (mengsel v. water, citroensap en zout).

Seupòt, slaan, ranselen, afrossen, vgl. *pòh, sakaj, seukò$^{\varepsilon}$, paloe,* enz., bijv. *euntreu$^{\varepsilon}$ lōnseupòt ngòn toengkat*

ba$^{\varepsilon}$ *oelèëteu* = straks sla ik met een stok op uw hoofd.

Seupōt, I avond, namiddag, vgl. *asa, sindja,* opp. *beungòh,* bijv. *seupōt singòh* = morgenavond, *beungòh kòn tō*$^{\varepsilon}$*an seupōt* = van den morgen tot den avond, *si*$^{\varepsilon}$*oeröè seupōt* = de geheele dag, *seupōt Aleuhat* = Zondagavond, — II donker, duister, dof (v. kleur of glans), vgl. *glab, klam, reudō*$^{\varepsilon}$, *hiram, sapō, reunòm,* opp. *peungeuïh, deuïh, trang,* bijv. *seupōt boeta,* of *seupōt toelòë* = stikdonker (vgl. *glab goelita*), *seupōt mata* = dof, beneveld v. gezichtsvermogen (vgl. *meu*$^{\varepsilon}$*abëë mata, sapō mata*), *matalōn seupōt lam oeröè* = mijn oogen zijn verblind door de zon.

Seupreuë$^{\varepsilon}$, zie *seupeuë*$^{\varepsilon}$.

Seuradén, of *siradén, mata meuseuradén,* een vlekje in de iris v. h. oog.

Seurahi (v. Arab. *çoerahi*), fleschje (bijv. voor reukwerk).

Seuraja, *meuseuraja,* iemands hulp inroepen, iemand om hulp vragen, het vrijwillig hulpbetoon door velen tegelijk, vgl. *toempōh-moempōh, toelōng-moelōng.*

Seurajoeëng, druiplijn v. e. huisdak.

Seurambi, open galerij, voorportaal, vgl. *sramòë,* bijv. *Atjèh seurambi Makah* = Atjèh is het voorportaal des Heiligen Lands.

Seurampang, drietandige harpoen (met weerhaken), vgl. *tampoelëng.*

Seurampōng, naam v. d. *beulaneu*$^{\varepsilon}$-visch wanneer hij nog jong is.

Seuranta, kennis geven, waarschuwen, kennisgeving, waarschuwing, vgl. *peuthèë, bri thèë, bri ingat,* bijv. *peuseuranta* = verklappen, verklikken, overal bekendmaken.

Seurapa, of *srapa,* vervloeking, vloek, verwensching, vgl. *teumeurka, toelah, daroehaka,* bijv. *keunòng seurapa oereuëng tjhi*$^{\varepsilon}$ (of — *goerèë*) = getroffen door den vloek v. ouders (of — v. d. leermeester), *tjitjém Djoedah Nabi seurapa loerōh ngòn boelèë pɛtah ngòn parōh sabab djipadjōh djabét korma* = de struisvogel werd getroffen door den vloek v. d. Profeet zijn veeren vielen af zijn snavel brak omdat hij at v. rozijnen en dadels.

Seurapah, bluf, grootspraak, trotsch, opgeblazen, vgl. *oedjōb, seumeu*$^{\varepsilon}$*ah, ria, teukabō,* bijv. *han peuë seurapah ngòn teukabō* = het is bluf noch grootspraak.

Seurapi, een op de borst afhangende ketting bestaande uit stervormige gouden figuren als schakels.

Seurat, of *srat,* zie *sarat.*

Seurawa, e. s. v. saus bestaande uit klappermelk, suiker en geklutste eieren.

Seureuba, alles, alle, allerlei, bijv. *seureuba salah* = alles verkeerd doend, niets naar zijn zin vindend, *seureuba rasa* = lett. alle smaken, d.i. de boeah nona (Anona reticulata, L.).

Seureuban, tulband (naar Arabisch model), d.i. een om den rand v. e. koepiah gewonden doek.

Seureubat, verkoelende drank, „sorbet", bereid uit suikerstroop (*meulisan*), met spaansche peper (*lada*) en welriekend gras (*ba*$^{\varepsilon}$ *sreuë*), alleen bij feesten gedronken.

Seureugōj, *meuseureugōj,* met veel lange en verwarde haren (zoowel bij menschen als dieren).

Seureukab, kegelvormige mand of korf waaronder men o.a. kuikens zet.

Seureulòë, schitterend, vgl. *blèt-blòt, meulō-lō, moema*$^{\varepsilon}$*-ma*$^{\varepsilon}$, *meutjahja, meukilat, reunè*$^{\varepsilon}$, *hoe, lang-goemilang,* bijv. *roepa ilō*$^{\varepsilon}$ *djròh seureulòë* = uitermate schoon van uiterlijk.

Seureuma, e. s. v. zwart poeder waarmede vooral vrouwen zich de wimpers en de randen der oogleden zwart maken, vgl. *tjeula*$^{\varepsilon}$.

Seureupa, afnemend, 'geluwd, bijna klaar, gereed, voltooid, ook: vernietigd, verwoest, op, te gronde gegaan, bijv. *boeëtdji seureupa* = zijn werk is bijna gereed, loopt op het eind, *makanan seureupa* = het eten is bijna klaar, *pèngdji ka seu-*

reupa = zijn geld is op, *habéh seureupa* = alles ging te gronde.

Seureusan, ons woord „sergeant".

Seureusō, of *teuroesō*, de roller v. e. weeftoestel dienende voor het neerdrukken v. d. kettingdraden.

Seureutaᵉ, of *sireuta*ᵉ, of *seureuta*, in gezelschap, in vereeniging, benevens, en, met, mede, te zamen, allen gezamenlijk, vergezellen, geleiden, ook: slaaf, vgl. *deungòn*, bijv. *X njang warèh oereuëng matè seureuta*ᵉ *kamòë njang ka tō*ᵉ *langkah keunòë* = X die een bloedverwant van den gestorvene is en wij die onze schreden herwaarts gericht hebben, *bandoem geutanjòë geuseureuta*ᵉ *lé radja* = wij allen worden door den radja in bescherming genomen, *djên kaphé peuët seureutadji* = de vier djins waren zijn slaven.

Seuriᵉ**awan,** of *si*ᵉ*awan*, spruw, aandoening der slijmvliezen, *roekò*ᵉ *seuri*ᵉ*awan* = een tegen die aandoening gerookte medicinale sigaret, *si*ᵉ*awan padjōh* = wolf in de tanden.

Seurindét, e. s. v. papegaaivogel of parkiet, vgl. *khè*ᵉ*-khè*ᵉ, *tanië, bajeuën.*

Seuringkét, in *lajeuë seuringkét*, vierkant fokkezeil.

Seurkè (Mal. *serkai*), een uitgespannen doek als zeef om meel te builen, zeven van meel, vgl. *aja*ᵉ.

Seuroeëᵉ, met de beenen ergens in- of doorzakken, bijv. *teuseuroeë*ᵉ *gakilōn ba*ᵉ *aleuë* = ik ben met mijn beenen door den vloer gezakt.

Seuroega, zie *tjeuroega.*

Seuroekan, e. s. v. riviervisch vooral gezocht om de kuit.

Seusaᵉ, of *seuleusa*ᵉ, nauw, beperkt, beklemd, benauwd, gedrongen, dicht opeen, vgl. *arat, pitjê*ᵉ, *kòt, griët,* opp. *loeaih.*

Seusaj (Mal. *sesal*), berouw, wroeging, spijt, vgl. *laïh,* bijv. *meunjeusaj* = berouw hebben, spijt hebben, betreuren, *bè*ᵉ *tameunjeusaj doedòë* = laat het u later niet berouwen.

Seusawi, of *sisawi*, of *sawi*, e. s. v. inheemsche mosterdplant waarvan de bladeren als groente worden gegeten, *aneu*ᵉ *sisawi* = het ingevoerde mosterdzaad.

Seusoeë, zie *soewé.*

Seusoerōᵉ, veenmol (e. s. v. insect).

Seut, zachtjes in draaiende beweging heen en weer schudden op een wan, vgl. *tampòë.*

Seutaᵉ**sion,** ons woord „station".

Seutèt, of *sitèt*, of *seutòt*, volgen, naloopen, achternagaan, meegaan, vervolgen, ook: loopsch (v. e. hond), vgl. *ikōt, likōt, toerōt, meukawan,* bijv. *aneu*ᵉ *njan djiseumeutèt ma*ᵉ*dji djeuëb-djeuëb pat* = dat kind volgt overal zijn moeder, *taseutèt njang reumbang di até* = men volge zijn eigen smaak, *seutèt prang* = meedoen in den oorlog, *moerib djiseutèt goerèëdji* = de leerling volgt zijn leermeester, *seutèt bila* = den bila (object v. d. bloedwraak) vervolgen, wreken (vgl. *toentōt bila*), *asèë djimeuseutèt* = de honden zijn loopsch, *djiseutèt dilikōt* = hij liep (hem) achterna, *meuseutèt* = zich koppelen met, cohabiteeren, paren (v. dieren), *ka djilakèë meuseutèt* = het is voor voortplanting geschikt (v. e. dier), *peuseutèt* = vervolgen, doen paren, koppelen, *djipeuseutèt roesa sabé hana piōh* = hij vervolgde het hert steeds door, *si seumeutèt* = die de menschen gaat halen (n.l. de aanverwanten v. e. gestorvene gaat uitnoodigen om naar het sterfhuis te komen).

Seutia, trouw, getrouw, oprecht, vgl. *amanat,* bijv. *geumaséh palèh seutia tjilaka* = liefde en trouw tot in ongeluk en ellende, *han seutia* = trouweloos.

Seutoeëᵉ, of *sitoeë*ᵉ, bladscheede, schutblad v. d. pinangpalm (vgl. *oepéh*).

Seutōj, boom en vrucht (*ba*ᵉ*-, bòh*) v. Sandoricum indicum Cav., de wrange ronde vruchten worden

rauw gegeten en dienen ook wel voor het zuur maken v. spijzen.

Seutòt, zie *seutèt.*

Si, I één (telwoord), vgl. *sa, sabòh,* bijv. *sireunggét* = één rijksdaalder, *sidrôë oereuëng* = één mensch, — II één (een tot praefix geworden telwoord voor z.g. telmaten, tijdsmaten, inhoudsmaten, vlaktematen, lengtematen, gewichten, hulptelw., en aanwijzend voornaamw.) bijv. *siplōh* = tien, *siblaïh* = elf, *sikoereuëng* = negen, *siteungòh* = de helft, *sigò,* of *siseun* = éénmaal, éénkeer, eens, tegelijk, *siboeleuën* = één maand, *simalam* = één avond, *sibeungòh* = één morgen (bijv. ploegens), *sithōn* = één jaar, *si^{c}oerôë si malam* = één etmaal, *sikoetika,* of *sisa^{c}at,* of *si^{c}at,* of *sidjamòng,* of *sikeudjab,* of *sikoetjōb mata,* of *sikléb mata* = één oogenblik, *si^{c}arè, sigantang, sinaléh, sigoentja, sikoejan, sitjoepa^{c}, sikaj,* enz. = één dier inhoudsmaten, *sijō^{c}* = een zekere vlakte-uitgestrektheid, *sideupa* = één vadem, *sihaïh* = één el, *sidjeungkaj* = één handspan, *sidjarôë* = één vingerbreed, *siboengkaj, simanjam, sisaga, sitahé, sipeuha, sibahra, sipikōj, sikatôë,* enz. = één dier gewichtsmaten, *idja sikajèë* = één blok wit goed, *pineung sikra^{c}* = één afgesneden stukje pinang, *gapoe sitjèlèt* = één veeg kalk, *beuneung si^{c}oerat* = één draadje garen, *bakōng sisoegòë* = één rolletje tabak, *kajèë sipangkèë* = één armvracht hout, *papeuën si^{c}ōn* = één plank, *eungkōt sipatja^{c}* = één speetje vischjes, *boe sisoeëb* = één hapje rijst, *breuëh sitjeukoeë* = één handvol gepelde rijst, *sititèb* = één druppel, *sinan* = daar, vandaar, *sinòë* = hier, vanhier, *sidéh* = ginds, vanginds, — III één en dezelfde, zoo (veel, groot, lang, enz.) als, bijv. *silajeuë* = van denzelfden tijd, even oud, *si^{c}oemoelōn* = zoolang als ik leef, *si^{c}oekō* = van één maat, — IV vormt eigennamen en bijnamen vaak in geringschattenden zin, bijv. *Si Bintang, Si Akoeb, Si Gam,* enz. *sidjih njan* = die vent, *si inòng* = vrouwtje, *sitjoet* = kleintje, — V kammen, kam, borstel, bijv. *djisi boelèë* = hij kamde de haren.

Sia, I brandend, bijtend, verzengend, verschroeiend gevoel (in het lichaam, in den mond, in de oogen), vgl. *peudaïh, peudéh, keu^{c}euëng,* — II *sia-sia,* onnut, vergeefs, doelloos, ijdel, zonder effect, bijv. *narit sia-sia,* ijdele, onnutte woorden, onzin, *sia badanlōn oedéb tabri* = ijdellijk hebt ge mij doen leven.

Siah, of *tjiah* (v. Arab. *asjjāch,* mv. v. *sjaich*), Heer, titel v. vereerde en heilige personen uit den vroegeren tijd; in verhalen duidt het vrome godsgeleerden, wetvertolkers aan; maar ook elke Arabier die geen *sajét* is wordt wel met dien titel aangeduid, bijv. *Siah Abdōkadé* (v. Arab. *Abdoelqādir*) = de stichter v. d. Qadirijjah-orde, *Siah Koeala* = alias *Abdōra^{c}ōh* (v. Singkel), *meunan kheun tjiah habib Alah* = aldus zeggen de geleerden de geliefden Gods, vgl. *tjèh, tjhèh.*

Si^{c}akab, e. s. v. zeebaars (de bekende kakap).

Si^{c}amang, e. s. v. zwarte gibbon, vgl. *himbèë.*

Siang, schoongemaakt, helder.

Si^{c}at, of *sa^{c}at* (v. Arab. *sāᶜat*), oogenblik, *sisa^{c}at* = één oogenblik, even (vgl. *sidjamòng, sikoetika, sabòh wa^{c}tèë, sikeudjab, sikléb mata, sikoetjōb mata*), *han djan si^{c}at* = het duurde geen oogenblik, *singòh tadja^{c} keunòë si^{c}at* = kom morgen even hier, *si^{c}at treu^{c}* = nog een oogenblik, *leumah si^{c}at* = een oogenblik zichtbaar, *si^{c}at njòë* = op dit oogenblik, ook: zooeven, daar op het oogenblik (vgl. *ba^{c}at njòë*), *ban si^{c}at* = net zooeven, *taprèh si^{c}at* = wacht even, *barangdoem tagaséh la^{c}én ba^{c} Toehan si^{c}at han djan ka hana lé* = al wat

men mint buiten God in minder dan geen tijd is het weg.

Si$^{\varepsilon}$awan, *zie seuri$^{\varepsilon}$awan.*

Sibang paroej, zwager, mannen (vrouwen) wier echtgenooten zusters (broeders) zijn.

Sibeurantō, de droge stekelige platte peulen v. Sindora sumatrana, Miq. als drogerij in de geneeskunde gebruikt.

Siblah (Mal. *sebelah*), de eene zijde, de eene kant, zie *blah.*

Siblaïh (Mal. *sebelas*), elf.

Siblét, zie *blét.*

Siboe, met water gooien, begieten, besproeien, besprenkelen, vgl. *seuët,* bijv. *laboe teungòh geusiboe maté poetjō$^{\varepsilon}$* = terwijl men de laboeplant begiet sterft haar uitspruitsel, *meusé la$^{\varepsilon}$ōt njan tasiboe* = het is als besprenkelde men de zee met water.

Sibòë, liefkoozen, streelen, vleien.

Sibrang (Mal. *seberang*), overkant, overzijde, overwal, *hanjòt oe sibrang* = afdrijven naar den overkant (vgl. *djeumeurang*).

Sida, helper v. e. onderwijzer bij het elementair Koran-onderwijs.

Sidadoe, of *seudada,* soldaat (vgl. *aseuka, sipa$^{\varepsilon}$i*).

Sidé$^{\varepsilon}$, *seumidé$^{\varepsilon}$,* onderzoeken, doorzoeken, doorsnuffelen, ondervragen, naspeuren, navorschen, vgl. *sasat, soedi, tjoeba, soe$^{\varepsilon}$euë, paré$^{\varepsilon}$sa,* bijv. *seumidé$^{\varepsilon}$ oereuëng* = bij iemand onderzoek doen, iemand ondervragen, *seumidé$^{\varepsilon}$ da$^{\varepsilon}$wa* = een geschil onderzoeken.

Sidéh, zie *déh.*

Sideu, schuin, zacht hellend, vgl. *laneuë, sirōng, singèt, irōt,* opp. *teureubéh, tjòt, sidjòt.*

Sideukah, zie *seudeukah.*

Sidjahtra, rust, veiligheid, vrede, welvaart, vgl. *aman,* bijv. *ba$^{\varepsilon}$ dji$^{\varepsilon}$ōh la$^{\varepsilon}$nat ba$^{\varepsilon}$ djara$^{\varepsilon}$ baja ba$^{\varepsilon}$ silamat ba$^{\varepsilon}$ sidjahtra ba$^{\varepsilon}$ meutoeah ba$^{\varepsilon}$ moebagia* = verwijderd zij de vloek ver het onheil er zij heil er zij vrede u zij voorspoed u zij geluk.

Sidjalòh, boom (Barringtonia racemosa, Bl.) waarvan de bladeren bij de lijkwassching worden gebruikt.

Sidjoeë$^{\varepsilon}$, of *seudjoeë$^{\varepsilon}$* (Mal. *sedjoe$^{\varepsilon}$*), koud, guur, koel, kil, frisch, ook: koude koorts, koude rillingen, ook in symbolischen zin: geluk, rust, vrede, welzijn, opp. *seu$^{\varepsilon}$oeëm,* bijv. *ië sidjoeë$^{\varepsilon}$* = koud water, *boe sidjoeë$^{\varepsilon}$* = koude rijst, *sidjoeë$^{\varepsilon}$ that oeròë njòë* = het is zeer koud vandaag, *sidjoeë$^{\varepsilon}$* (of *mangat-,* of *seunang-*) *that atédji djikalòn aneu$^{\varepsilon}$ ka rajeu$^{\varepsilon}$* = zij was vergenoegd (tevreden, dankbaar), ziende hoe haar kinderen nu al groot waren, *sidjoeë$^{\varepsilon}$-* (of *mangat-*) *oentōngdji* = hij heeft het goed, het loopt hem mede, *meuteumeung seunidjoeë$^{\varepsilon}$* = heil, geluk ondervinden, *sidjoeë$^{\varepsilon}$ djaròë* = een koude (d.i. een gelukkige) hand hebben, *hana sidjoeë$^{\varepsilon}$ seu$^{\varepsilon}$oeëm* = veilig en wel, *si-sidjoeë$^{\varepsilon}$* = naam v. e. verkoelingsplantje, *peusidjoeë$^{\varepsilon}$* = verkoelen, verfrisschen, ook: heete (onheildreigende) invloeden bezweren (één der meest werkzame middelen hiertoe is het besprenkelen v. d. persoon of zaak die „verkoeld" moet worden met rijstmeelwater — *teupōng taweuë,* zie bij *tabeuë* — met behulp van een soort wijwaterkwast samengesteld uit bepaalde koelplanten, zooals *naleuëng sambō, ōn manè$^{\varepsilon}$ manòë,* en *ōn sisidjoeë$^{\varepsilon}$*), *njang seu$^{\varepsilon}$oeëm tapeusidjoeë$^{\varepsilon}$* = wat heet is moet verkoeld worden, *peusidjoeë$^{\varepsilon}$ alat* (*tamèh, keudè, prahō,* enz.) = het gereedschap (de huisstijlen, een winkeltje, een prauw, enz.) verkoelen, inwijden, *peusidjoeë$^{\varepsilon}$ darah* = lett.: verkoeling v. h. bloed d.i. de schadevergoeding welke de beleediger volgens de adat aan de tegenpartij moet betalen.

Sidjòt, steil, vgl. *teureubéh, tjòt,* opp. *sideu, sirōng, laneuë.*

Sidòm, mier, *malò sidòm* = een harssoort z.g. verkregen uit mierennesten.

Sidròë, zie *dròë.*

Sië, I eetbaar geslacht vleesch (vgl.

asòë = levend of dood niet eetbaar vleesch, ook: vruchtvleesch en *baloe* = gedroogd vleesch), ook: snijden, slachten, *seumeusië* = slachten (vgl. *seumeulèh*), *teusië* = toevallig, bij ongeluk, bij vergissing ergens in snijden, *sië keubeuë* = buffelvleesch, ook: een buffel slachten, *sië meugapah* = vleesch met vet eraan, *poewòë sië* = vleesch mee naar huis brengen, *sikin seumeusië* = slachtmes, *oeròë seumeusië* = slachtdagen (d.z. de laatste drie dagen der Vastenmaand, vgl. *ma*ᵉ *meugang*), *peusië* = afsnijden, — II opzij gaan, ontwijken, uitwijken, een zijweg inslaan (vgl. *peusimpang*), bijv. *bè*ᵉ *tameusië-sië geutanjòë doea* = laten wij elkander niet ontwijken, *meusië* = losmaken, *hana meusië* = niet afwijkend, *peusië* = uiteenhouden, vermijden.

Siëb (Mal. *siap*), gereed, klaar, vgl. *leungkab*, bijv. *òh ka siëb doempeuë* = toen alles klaar was, *òh siëb leungkab bandoem beukaj* = toen al het noodige voor den tocht geheel gereed was.

Siëm, Siam, Siameesch, bijv. *malò siëm* = lett. Siameesche gomlak, d.i. geïmporteerde Europeesche aniline-verfstoffen.

Siët, of *seu*ᵉ*iët*, tam, mak (vgl. *ragòë*, opp. *kleuët, djoeah, tjeubeuëh, ganah, lahèë, boeëh*), *peuseu*ᵉ*iët* = temmen, tam maken.

Sigaᵉ, goed passend, net, vgl. *atja*ᵉ.

Sigala (Mal. *segala*), alle, allerlei, alle mogelijke, vgl. *bandoem, sikeulian, sinaròë*, bijv. *sigala matjam* = van allerlei, alle mogelijke soorten.

Sigandai, een plant met groote witte bloemen (Crinum Asiaticum, L.).

Sigaréng, een kruipend kruid waarvan de bladeren als groente worden gegeten.

Sigé (waarschijnlijk ons „zegel", sigillum), bewijzen, legitimeeren, ook: geldsom bij verkoop v. grond door kooper en verkooper vroeger aan het betrokken hoofd te betalen als bewijs v. d. plaats gegrepen transactie (e. s. v. zegelgeld dus).

Sigeudeu, of *sigeudō*, laad- of ontlaadstok (v. e. geweer), vgl. *seuninthòb*.

Sigeudō, zie *sigeudeu*.

Sigeudōᵉ, e. s. v. aap.

Sigeutoe, zie *sigitoe*.

Sigeutōt, zie *sigitoe*.

Sigitoe, of *sigeutoe*, of *sigeutōt*, een beetje, een weinig, vgl. *batjoet*, opp. *le*, bijv. *tamè bakōng keu lōn sigitoe* = haal een weinig tabak voor me, *oelèëlōn na sakét sigeutoe* = mijn hoofd is een weinig pijnlijk, *njòë na wasiët sigeutoe* = hier is een beetje vermaning.

Sigò (*si* + *gò*), één maal, één keer, eens, ereis (vgl. *siblét, siseun*, Mal. *sekali*), ook: gelijk, tegelijk (vgl. *sadjan, sabé*), ook: contant, met gereed geld (vgl. *sadjan*, opp. *tanggōh*), bijv. *sigò-* (of *siseun-*) *padjōh ranoeb* = de tijd noodig om één sirihpruim fijn te kauwen, *sigò oeët* = één haal (met een opiumpijp), *sigò padé* = één rijstjaar, *sigò reu*ᵉ*ōh* = éénmaal bezweet (als tijdsbepaling), *sigò njòë* = ditmaal, voor dezen keer, *han tòm meung sigò* = nooit, niet één keer, *sigò ōn*, of *boebōng sigò* = één lat gereedgemaakte dakbedekking v. palmbladeren, *sigò raboe* = periode v. zeven dagen (vooral gebezigd v. e. zevendaagsche afzondering), *salén sigò trōn*, of *peukajan sigò salén* = lett. „één stel wisselkleederen voor éénmaal afdalen" bedoeld als officieele gave in bepaalde gevallen door de adat voorgeschreven, *si*ᵉ*oeròë sigò* = eens op een dag, *tadja*ᵉ *sigò oe peukan* = ga ereis (eens) naar de markt, *aneu*ᵉ*lōn ngòn aneu*ᵉ *gata sigò raje*ᵉ = mijn kind en uw kind zijn even groot, *sigò na* = tegelijk geboren, *sigò bandoem* = allen tegelijk, *meusigò* = zich verzamelen, bijéén zijn, bijéénkomen (vgl. *meusapat, meutamòn, meukoempōj, meusahò*).

Sigòng, op zijde duwen of stooten met

de ellebogen, vgl. *singkōj*, bijv. *peusigōng* = het even tegen elkaar laten aanloopen v. rammen bij wijze v. symbolische uitdaging.

Sigra, snel, haastig, spoedig, vlug, gezwind, schielijk, dadelijk, onverwijld, gauw, onmiddellijk, vgl. *pantaïh, bagaïh*, opp. *pleuheun*, bijv. *sigra that djiploeëng* = wat loopt hij haastig weg, *tapeugah keu lōn beu sigra* = zeg het mij met spoed, *peusigra* = bespoedigen.

Sihat, I (Mal. *séhat*), gezond, genezen, gezondheid, vgl. *poeléh, gèt, djròh, mangat asòë*, — II braaf, ingetogen, fatsoenlijk (v. levenswandel, woorden en handelingen), vgl. *sada, salèh, santōn*, opp. *teukabō*, bijv. *inòng sihat* = een brave vrouw.

Sihé (v. Arab. *sihr*), tooverij, vgl. *hékeumat, sakat, sarat*, bijv. *hékeumat sihé* = een product v. tooverij, *èleumèë sihé* = tooverleer, tooverij, *ka djiᵉaphaj èleumèë sihé* = de tooverkunst was door hem bemachtigd.

Sikaboe (Mal. *kaboe-kaboe*), e. s. v. wilde kapokboom waarin de bijen haar nesten maken.

Sikali (Mal. *sekali*), eenmaal, eens, ineens, ten eenenmale, geheel en al, geheel, zeer, volstrekt, bijv. *bahlé baᵉ meuseuki hamba gòb sikalipōn* = laat hij ook eens anders slaaf zijn.

Sikaᵉōt, ons woord „schout".

Sikatan, e. s. v. vogel.

Sikatarèh, ons woord „secretaris".

Sikeulian, of *siklian* (Mal. *sekalian*), alle, al de, de geheele, vgl. *bandoem, sigala*, bijv. *sikeulian nanggröë Atjèh* = het geheele Atjèhland, *sikeulian binatang* = al de dieren, *hòka gata doem sikeulian* = waar zijt ge allen?, *siklian biëᵉ meusaka* = allerlei soort zoetigheden.

Sikhan, zie *khan*.

Sikin (Mal. *sekin*), mes, zwaard, *sikin preunggi* = ingevoerd mes, *sikin tjeumoelèᵉ* = graveermes, *sikin tjoet* = mesje aan een sirihdoek, pennemes, zakmes, *sikin peusoenat* = besnijdenismes, *sikin seumeusië* = slachtmes, *sikin peunjoekō* = scheermes, *sikin rawōt* (of *peurawōt*) = mes voor huishoudelijk gebruik, *sikin tjang bakōng* = mes voor het kerven v. tabak, *sikin panjang* = het gewone Atjèhsche slagzwaard dat over de geheele lengte v. h. lemmet even breed is, *sikin lapan sagöë* = slagzwaard met achthoekig heft.

Siklian, zie *sikeulian*.

Sikoepan, schoppen bij het kaartspel, *meusikoepan* = kaart spelen (aas = *radja*, heer = *hé*, vrouw = *poetröë*, boer = *simeugalang*), vgl. *meutrōb*.

Sikoereuëng (eig. *sikoereuëng siplōh*), negen, *sikoereuëng blaïh* = negentien, *sikoereuëng plōh* = negentig, *bintang sikoereuëng* = negengesternte (de planeet Venus).

Sikrōb (Mal. *sekeroep*, ons „schroef"), kurkentrekker, *labang sikrōb* = schroef (vgl. *sipōt*).

Sila, zitten met onder het lichaam gevouwen beenen.

Silaᵉ, wegschuiven, opschuiven, optrekken, oplichten (bijv. v. e. kleedingstuk), bijv. *djisilaᵉ siloeeuëdji meung arōng kroeëng* = hij trok zijn broek op om de rivier te doorwaden.

Silab, I onoplettend, de aandacht afgewend hebbend, ergens niet aan denkend, vergeten, bijv. *silab lōn sikeudjab meurhōt aneuᵉ lōn* = toen ik een oogenblik niet oplette viel mijn kind, vgl. *toewò, loepōt*, — II schuren, vgl. *geusòᵉ*, bijv. *kajèë silab* = schuurplankje voor het glimmend wrijven van metaal (door den goudsmid gebruikt).

Silama, zie *seulama*.

Silamat, zie *salamat*.

Silampara, een vruchtboom (Nephelium mutabile, Bl.).

Silan, Ceylon.

Silang, schuin gekruist, kruiselings, kruis, vgl. *pantja*, bijv. *soeda meu-*

silang = twee kruiselings over elkaar geplaatste voetangels (v. bamboe met scherpe punten).

Silat, *meu$^{\varepsilon}$èn silat,* schermen.

Silèë, *meusilèë,* zich ergens achter verschuilen, vgl. *meusòm,* bijv. *mata oeròë ka meusilèë ngòn awan* = de zon is achter wolken verscholen.

Silië$^{\varepsilon}$, inwrijven, insmeren (v. geneesmiddelen).

Silò, of *siloe, seumiloe* (Mal. *siloe*), verblindend (v. h. licht), verblind (door het licht), schel voor de oogen, bijv. *seumiloe that mata oeròë* = het zonnelicht is verblindend.

Silò$^{\varepsilon}$-balò$^{\varepsilon}$, geheel en al, heelemaal, alles (vgl. *bandoem*), ook: zeer veel bijeen, bijv. *habéh silò$^{\varepsilon}$-balò$^{\varepsilon}$-* (of *habéh bandoem-*) *djipeugah* = hij heeft het alles (of: geheel en al) verteld, *oereuëng* (*areuta*) *silò$^{\varepsilon}$-balò$^{\varepsilon}$* = zeer veel personen (schatten) bijeen.

Silòb, *meusilòb,* omgevouwen, omgekruld.

Siloe, *seumiloe,* zie *silò.*

Siloeeuë, of *seuloeeuë,* of *loeeuë* (Mal. *seloear*), broek, *siloeeuë Atjèh* = de karakteristieke wijde Atjèhsche broek, *siloeeuë pateulõn* = broek van voren met knoopjes gesloten (ons woord „pantalon"), *siloeeuë pha gadjah* = broek met nauw sluitende pijpen die echter beneden wijd uitloopen (als onze Pierrot-broeken), *siloeeuë balé$^{\varepsilon}$ soedja* = broek met omgekeerd inzetstuk, *sõ$^{\varepsilon}$ siloeeuë* = een broek aantrekken, *soeët siloeeuë* = een broek uittrekken.

Silsilah, geslachtsboom, geslachtslijst, stamboom, volgreeks, keten van geslachten.

Sima$^{\varepsilon}$ (v. Arab. *samāc*), toeluisteren, toehooren (bij het Koranreciet), bijv. *teungkoe kheun geutanjòë sima$^{\varepsilon}$* = de meester spreekt wij hooren toe.

Simban, flink, fraai, voldaan, gelukkig, vgl. *seubat,* bijv. *simban that padédji thõn njòë* = zijn rijstaanplant staat mooi dit jaar, *koeta ba$^{\varepsilon}$ simban alat ba$^{\varepsilon}$ sasa* = laat de vesting in staat van tegenweer en de wapens sterk zijn.

Simbang, of *tim(b)ang,* iets opgooien en het daarna op de vlakke hand of in de vuist weder opvangen, *meusimbang,* of *meutim(b)ang* = e. s. v. bikkelspel met steentjes (*aneu$^{\varepsilon}$ simbang*) meestal door meisjes gespeeld.

Simië, verlegen, beschaamd, vgl. *isèt, malèë, kanjaj,* bijv. *simië njang na bitjara* = wie knap en kundig is kan verlegen (beleedigd) worden.

Simpan, I bewaren, bergen, opbergen, opsparen, overleggen, afzonderen (vgl. *tröh, keubah, peudoeë$^{\varepsilon}$*), *habéh simpan peuë na djiba* = alles wat zij medebrachten werd opgeborgen, — II *doeë$^{\varepsilon}$ simpan* = zitten met het linkerbeen gevouwen en het rechter- onder het linkerbeen, — III *simpan-* (of *soempan-*) *santõn,* zedig, ingetogen, bezadigd (Mal. *sopan-santoen*).

Simpang, zijweg, zijrivier, zijtak (v. e. rivier), kruisweg, zijwaarts afbuigen, op zij gaan, *meusimpang* = zich vertakkend, zich verdeelend, zich splitsend, voorzien v. zijwegen, *peusimpang* = doen afwijken v. d. rechten weg, afleiden, een zijweg maken, *djalan meusimpang keu doea* = een weg die zich in tweeën splitst, *djalan simpang* (of *silang-*) *peuët* = kruisweg, viersprong.

Simpi, planken waarmede het boord v. e. vaartuig is opgehoogd.

Simplah, I kruiselings over de schouders gedragen, in het bijzonder: een uit stervormige gouden figuren als schakels bestaande ketting welke over beide schouders hangt en kruiswijs over borst en rug gedragen wordt, *idja simplah* = zijden doek welke eerst in de breedte in vieren wordt gevouwen en dan als sjaal wordt geslagen om het middel dan kruislings over den rug over de schouders en vóór wordt ingestopt.

Simpreuë, stralend, glanzend, ver-

spreid v. licht, glans, schittering, licht worden, dagen, vgl. *peungeuïh, tjeuhaja, padja, moeréh, soebòh.*

Sinampang, of *seunampang* (Mal. *senapang,* ons „snaphaan"), geweer, vgl. *beudé.*

Sinan, zie *njan.*

Sinaròë, alle, vgl. *bandoem, sikeulian, sigala,* bijv. *djih maté doem sinaròë* = zij kwamen allen om.

Sindië, zie *ndië.*

Sindja (Mal. *sendja*), vóóravond, de tijd vlak vóór zonsondergang, avondschemering, avond, vgl. *moegréb,* bijv. *oeròë ka sindja* = het schemert al, de avondschemering is al gevallen, *sindja baròë* = gisteren avond, *euntreu^{e} sindja* = vanavond (vgl. Mal. *nanti soré*), *seupōt sindja kòn tō^{e}an beungòh* = duister van den avond tot den morgen, *sindja kala* = schemeravond.

Singèt, naar één kant overhellend, schuin, scheef, vgl. *geuniréng, irōt, sirōng,* opp. *timang,* bijv. *neuratja singèt* = de weegschaal helt naar één zijde over, *singèt-* (of *geuniréng-*) *tangkoelō^{e}keu* = je hoofddoek zit scheef, *singèt kanètlōn* = mijn rijstpot staat scheef (op de treeft), *sanggōj singèt* = haarwrong op zij v. h. hoofd, *bè^{e} singètsingèt* = niet scheefhouden.

Singgah, onderweg even aangaan, aanleggen, tijdelijk vertoeven, een plaats aandoen, een kort bezoek brengen, aanwippen, vgl. *pioh,* bijv. *tasinggah dilèë di roemòhlōn sikeudjab* = kom eerst even bij mij aan.

Singgahsana, troon, vgl. *keuta, koeroesi,* bijv. *peudoeë^{e} ateuëh singgahsana* = op een troon plaatsen.

Singgam, *meusinggam,* e. s. v. werpspel met stokken.

Singgapoera, Singapore.

Singkat, I kort, te kort, te klein, niet ver genoeg reikend, opp. *meuròhròh,* bijv. *singkat langkah* = achter het net visschen, juist te laat zijn, *idja pinggang singkat* = een heupdoek slechts tot boven de knieën reikend, *siloeeuë singkat* = een erg (veel te) korte broek, een broek die maar tot de knieën reikt, *singkat raseukidji* = zijn levensonderhoud is onvoldoende, hij verkeert in behoeftige omstandigheden, *si Singkat* = iemand met één te kort been, — II tegenhouden, stuiten door toovermacht, kluisteren.

Singké (Mal. *singkil*), wreed, stroef gevoel aan de tanden (na het eten v. iets zuurs), *narit singké* = onaangenaam aandoende, kwetsende woorden.

Singkèë (Mal. *sikoe*), elleboog, *meusingkèë* = met den elleboog op iets leunen, *teu^{e}ōt ngòn singkèëdji ka batat* = verstijfd raakten zijn knieën en ellebogen.

Singki, Singkil.

Singkla (Mal. *sengkela*), boeien, vastbinden, in boeien slaan, in boeien verward, *manò^{e} geusingkla* = een vastgebonden, geboeide haan.

Singklét, ergens omheen winden, binden, ook: met de beenen over elkaar heen, *éh meusingklét* = aldus liggen.

Singkōj, I met den elleboog stooten, van zich afstooten, vgl. *sigōng,* — II *seuningkōj* = de lengte v. d. top des middelsten vingers wanneer de arm horizontaal gestrekt is tot den elleboog v. d. dubbelgevouwen eveneens horizontaal gestrekten anderen arm (vadem), vgl. *deupa.*

Singkreuët, of *seuningkreuët,* band om de voeten gebonden teneinde gemakkelijk in boomen te kunnen klimmen, klimtouw.

Singòh, morgen, de volgende dag, bijv. *singòh lōnmeung dja^{e}* = morgen vertrek ik, *singòh beungòh* = morgen ochtend, morgen in den vooravond, *seupōt singòh* = morgen avond, morgen namiddag, *singòh tjòt oeròë* = morgenmiddag, *malam singòh* = morgen in den navond of nacht, *njang singòh* = wat morgen betreft, *seuningòh njan* = dien volgenden ochtend.

Sinjhò^{e}, zie *sinjò^{e}.*

Sinjò$^{\varepsilon}$, of *sinjhò$^{\varepsilon}$*, heen en weer schudden, bijv. *angèn meusinjò$^{\varepsilon}$-sinjò$^{\varepsilon}$* = rukwinden.

Sinjòm, *teusinjòm* (Mal. *senjoem*), glimlachen, meesmuilen.

Sinòë (Mal. *sini*), zie *njòë*.

Sinta$^{\varepsilon}$, of *sintha$^{\varepsilon}$*, zie *rinta$^{\varepsilon}$*.

Sintha$^{\varepsilon}$, zie *sinta$^{\varepsilon}$*.

Sinthòb, met kracht ergens in stooten, stampen, heien, ook: uitschudden, uitslaan, door schudden en slaan naar buiten drijven, bijv. *djisinthòb kajèë njan lam tanòh* = hij stampte dien staak in den grond, *djisinthòb gapoe didalam plō$^{\varepsilon}$* = hij schudde de kalk uit het kalkdoosje, *seuninthòb* = laadstok (vgl. *sigeudō*).

Sinthōng, iets ondersteboven keeren of houden (zoodat de inhoud er uit stort), uitstorten.

Slō, zie *hliō*.

Sipa$^{\varepsilon}$ (Mal. *sépa$^{\varepsilon}$*), trap, schop (met voet of poot), schoppen, trappen, bijv. *sipa$^{\varepsilon}$ raga*, voetbal spel, *teusipa$^{\varepsilon}$ ngòn gaki* = toevallig tegen iets aanschoppen, *baröë lōn geusipa$^{\varepsilon}$ lé goedateu* = ik heb gisteren een trap gekregen van uw paard.

Sipada, zie *sröjpada*.

Sipa$^{\varepsilon}$i, of *seupa$^{\varepsilon}$i*, *soldaat* (eigenl. *sepoy*, Bengaleesch soldaat), vgl. *sidadoe*, *seudada*, *aseuka*.

Sipat, maat, omvang, meten, *sipat manjèt* = een lijk meten (om de lengte v. d. grafkuil te bepalen), *pageuë ka geuseumipat* = de lengte v. d. omheining is al uitgemeten, *seunipat* = lengtemaat.

Sipé, ons woord „cipier".

Sipeurti, of *sipreuti* (Mal. *seperti*), als, evenals, zooals, gelijk, als het ware, overeenkomstig, ook: aangaande, betreffende, wat betreft, vgl. *ban*, *lagèë*, *oepama*, bijv. *rajeu$^{\varepsilon}$ sipeurti njan* = van die grootte, zoo groot als dat, *kah sipeurti aneu$^{\varepsilon}$koe roepakeu* = jij lijkt op mijn zoon, *sipeurti ranoeb njang ka teukoe bri ka oelōn padjōh* = wat betreft de sirih die teukoe heeft voorgezet die heb ik genuttigd, *sidjoeë$^{\varepsilon}$ sipeurti timah* = koud als tin, *sipreuti ban peureuman Toehan* = zooals het Godswoord luidt.

Sipheuët (v. Arab. *çifat*), eigenschap, hoedanigheid (Gods), *sipheuët doea plōh* = de twintig eigenschappen (Gods).

Sipië$^{\varepsilon}$, een niet op palen staande uitbouwing v. d. achtergalerij dienende tot berging v. huisraad.

Siplōh (Mal. *sepoeloeh*), tien, zie *plōh*.

Sipōt, I slak, vgl. *tjoeë*, *abō*, *oemèt*, — II schroeven (bijv. v. e. geweer, v. e. viool, enz.), vgl. *sikrōb*, bijv. *sipōt hareubab* = stemschroeven v. e. viool, — III (*si* + *pōt*), *sipōt* = ½ *soendië* (inhoudsmaat).

Sipreuti, zie *sipeurti*.

Sira, I (fijn) zout (subst.), vgl. *masén*, bijv. *sira batèë* = grof korrelig buitenlandsch zout, *sira meusé* (Mal. *mesioe*) = salpeter, *abèë meusira* = asch met zout en water (voor het pekelen v. eieren), *lantjang sira* = zoutkeet, — II *sira*, of *sara*, zie *sara*.

Siradén, zie *seuradén*.

Sirang, mazen v. e. net, bijv. *djeuë sirang oebit* (*rajeu$^{\varepsilon}$*) = een net met kleine (groote) mazen, *sirang poekat njan peuët djaröë rajeu$^{\varepsilon}$* = de mazen in dat net zijn vier vingers wijd.

Siré, zie *siri*.

Siréb, vin (v. e. visch).

Sireuë$^{\varepsilon}$, uitglijden, afglijden, bijv. *djalan gla that djinòë le oereuëng teusireuë$^{\varepsilon}$* = de weg is thans erg glad vele menschen glijden uit, *teusireuë$^{\varepsilon}$ gakilōn* = mijn voet gleed uit, *sabòh tamèh roemòhlōn ka meusireuë$^{\varepsilon}$ keunaleuëng* = één mijner huisstijlen is van haar steenen neut afgegleden.

Sireuta$^{\varepsilon}$, zie *seureuta$^{\varepsilon}$*.

Sireutōïh (Mal. *seratoes*), honderd, honderdtal.

Siri, I of *siré* = *si* + *ri*, zie *ri*, — II *siri* (Mal. *seri*) in titels bijv. *Siri Ṛama*, enz.

Siribèë, of *sribèë* (Mal. *seriboe*), duizend, duizendtal.

Siròn, een boomsoort (Hibiscus tiliaceus, L.) waarvan de bast de vezels levert voor een grof soort touw.

Sirōng (Mal. *sérong*), schuin, scheef, niet in rechte lijn, vgl. *irōt, singèt,* opp. *teupat, reupang,* bijv. *pheuët sirōng* = een schuin afloopende beitel, *sirōng boeëtdji* = hij gedraagt zich niet zooals het behoort, hij doet verkeerde dingen, hij is een schuinschmarcheerder, *idja sabòh sirōng* = een schuin afgesneden stuk goed, *sirōng goenténg* = schaarscheef, *idja pinggang sirōng* = een heupdoek met een lange slip in het midden schuin afhangend gedragen.

Sisat (Mal. *sesat*), verdwaald, afgedwaald, dwalen, dolen, bijv. *agama sisat* = een dwaalgodsdienst, *djalan sisat* = dwaalweg, *meurabaraba ka rab sisat lam rimba* = ronddwalend bijna verdwaald geraakt in het bosch, *peusisat* = doen verdwalen, op een dwaalspoor brengen, *peusisat boerōng* = de kraamvrouwen-kwelgeest op een dwaalspoor brengen.

Sisawi, zie *seusawi.*

Sisé^{ɛ}, I schubbe, schilfer, *sisé^{ɛ} manò^{ɛ}* = de schubben of schilden op de pooten v. kippen, *sisé^{ɛ} meureuja* = de schubben v. d. schil der vruchten v. d. sagopalm, *meusisé^{ɛ} badan* = het lichaam vol schilfers hebben (bijv. bij de *koerab* genoemde huidziekte), *sisé^{ɛ} han é^{ɛ} leukang* = de schubben raken niet los, — II zie *bisé^{ɛ}.*

Siseuë, omwoelen, in wanorde uiteenwerpen, verspreiden, verstrooien, vgl. *seupeuë^{ɛ}, hampa,* bijv. *padé njang lōnadèë di tika ka lōnsiseuë nameung rata* = de padi die ik op de mat te drogen heb gelegd heb ik al omgewoeld opdat ze overal gelijk kome te liggen.

Siseuë^{ɛ}, mos (op den grond, op boomen, steenen, enz.).

Siseun, zie *seun.*

Sisi (Mal. *sisir*), kamvormig onderdeel v. e. tros (*moe*) pisangs, *sabòh sisi pisang* = één kam pisangs.

Sita, ijzer, staal.

Sitèt, zie *seutèt.*

Sitoeë^{ɛ}, zie *seutoeë^{ɛ}.*

Sitrèë (Mal. *seteroe*), vijand, vijandig, vgl. *moesōh,* bijv. *binatang sitrèë wadjib tapòh* = gevaarlijke dieren moeten gedood worden, *sitrèë Alah* = Gods vijanden.

Sitròmtrèm, ons woord „stoomtram".

Siwa (Mal. *séwa*), huur, wat als huur betaald wordt, bijv. *lōn meung siwa keubeuëdji* = ik zal zijn buffel huren, *meugah kapaj njan le that siwa* = het is algemeen bekend dat de vracht van dat schip zeer duur is, *peusiwa* = verhuur, *djipeusiwa keubeuëdji keu lōn* = hij heeft zijn buffels aan mij verhuurd.

Siwadan, zie *wadan.*

Siwah, e. s. v. roofvogel.

Siwaïh, e. s. v. dolk.

Siweut, het spannen (scheren) der schering- of kettingdraden v. e. weefsel, *seuniweut* = scheerraam.

Sja^{ɛ}é (Mal. *sja^{ɛ}ir*), gedicht, vers, vgl. *pantōn.*

Sleuëng, zie *lheuëng.*

Slimèng, zie *seulimèng.*

Sliō, zie *hliō.*

Sō^{ɛ}, I of *sjò^{ɛ},* of *tjhò^{ɛ},* of *tjò^{ɛ}* (v. Arab. *sjakk*), argwaan, verdenking, achterdocht, twijfel, achterdocht (twijfel) koesteren, betwijfelen, wantrouwen, vgl. *sangka, djalò^{ɛ},* bijv. *sò^{ɛ} atélōn keu djih* = ik koester argwaan tegen hem, *tjò^{ɛ} kaphé* = de ongeloovigen wantrouwen, *da^{ɛ}wa sò^{ɛ}* = twijfelachtige aanklacht, — II vastgeloopen, blijven steken op een klip of op het strand (v. e. vaartuig), vgl. *teusreuëng.*

Sō^{ɛ}, I aantrekken, aandoen (v. kleeren en lijfsieraden), opp. *soeët,* bijv. *djisō^{ɛ} peukajandji* = hij trok zijn kleeren aan, *djisō^{ɛ} soebangdji* = zij deed haar oorknoppen aan, — II iets ergens in steken, iets ergens aan of doorheen rijgen, in elkaar strengelen, vlechten (waarbij een eindpunt v. h. vlechtmateriaal steeds

„ingestoken" wordt), vgl. *srõng, lhõ$^{\varepsilon}$*, bijv. *djisõ$^{\varepsilon}$-* (of *djisrõng-*) *beuneung lam poenggõng djarõm* = zij stak den draad door het oog v. d. naald, *keubeuë njòë ka teusõ$^{\varepsilon}$ idõng* = deze buffel heeft al een touw door zijn neusgaten, *sõ$^{\varepsilon}$ eungkõt* = visschen (aan een door hun kieuwen heengetrokken touw) rijgen, *boengòng keupoela geusõ$^{\varepsilon}$ keu talòë reukoeëng aneu$^{\varepsilon}$* = de geurige bloemen v. Mimusops Elengi worden tot kindercolliers geregen, *sõ$^{\varepsilon}$ manè$^{\varepsilon}$* = kralen rijgen, — III snik, snikken (bijv. v. huilende kinderen), bijv. *djimòë òh meusõ$^{\varepsilon}$-meusõ$^{\varepsilon}$* = hij weende dat hij snikte.

Sõbeuhan, in *sõbeuhan Alah,* of *sõbeuhanalah* (v. Arab. *soebḥāna 'llāh*), Gode zij lof, God almachtig.

Soe, geluid, klank, stem, vgl. *boenjòë, soeara,* bijv. *soe gõng njòë gèt-* (of *djeuròh-*) *that* = deze gòng heeft een mooien klank, *meunòë soedji* = zóó is zijn geluid, *meusoe meureujam* = het klinken v. e. kanonschot, *djileungò soe oereuëng teumoebang* = hij hoorde het geluid van iemand die hout hakte, *djioebah soedji* = hij veranderde zijn stem, *soe lagèë soe teumaga pandé pèh* = een geluid als van koper dat de smid klopt, *djimeusoe meutaga-taga* = hij bulderde.

Sòë, I wie? (vragend vnw. naar personen vragende, vgl. Mal. *siapa?*), bijv. *sòë koe gata* = wie is uw vader?, *sòë djipòh* = wien heeft hij geslagen?, *sòë nan adoeën gata* = hoe (wie) is de naam van uw ouderen broeder?, *ba$^{\varepsilon}$ sòë takheun* = tot wien hebt gij (het) gezegd?, *sòë njòë* = wie is dit?, *sòë joeë* = wie heeft het gelast?, *roemòh sòë njan* = wiens huis is dat? — II wat?, welke? (vragend vnw. naar zaken vragende, vgl. Mal. *mana?*), bijv. *njòë ngòn djéh sòë le* = welke van beide bevat het meest?, — III iemand (onbep. vnw., vgl. Mal. *seorang*), vgl. *sidròë,* bijv. *na sòë sakét* = is er iemand ziek?, *bè$^{\varepsilon}$ sòë tamòng* = laat niemand binnengaan, *le sòë toelõng* = er zijn velen die helpen, *dit sòë gaséh* = er zijn maar weinigen die deernis hebben, *hansòë* = onvergelijkelijk, *malém hansòë* = uitermate geleerd, *gala$^{\varepsilon}$ hansòë* = buitensporig verheugd, *hansòë tjeudaïh* = onvergelijkelijk knap, — IV alwie, alwat (vgl. *barangsòë, baranggasòë,* Mal. *barang siapa*), bijv. *sòë tjeumeutjoeë tjit geuhoekõm* = al wie steelt wordt gestraft, — V in samenstellingen: *meusòë* = bekend, bijv. *hana meusòë radja nanggròë njan* = het is niet bekend wie in dat land koning is, *oereuëng hana meusòë* = een onbekende grootheid, *toesòë* = weten wie (vgl. *toepeuë, toepat,* enz.), bijv. *hana lõn toesòë kheun* = ik weet niet wie het gezegd heeft, *hana sòë,* of *hana sòë na* (vgl. *hana sidròë,* of *sidròë pi tan,* Mal. *tiada siapa*) = niemand, geen enkel persoon, *sòë pò* (of *seupò,* Mal. *siapa poenja*) = wiens, bijv. *sòë pò roemòh njan* = wiens huis is dat?

Soea (Mal. *soear*), fakkel, toorts, lichtbaak, lichtsein, vgl. *soelõh.*

Soea$^{\varepsilon}$, kleine bocht of inham, strandkreek, overblijfsel v. e. oud rivierbed.

Soeang, tegenspoed, teleurstelling, ongeluk, vgl. *soeè$^{\varepsilon}$, malang,* opp. *deuka, rakòt, sidjoeë$^{\varepsilon}$,* bijv. *soeang-* (of *soeè$^{\varepsilon}$-,* of *malang-*) *djaròë* = een ongelukkige, noodlottige hand hebben, bijv. in het vangen (bij visschers), in het treffen (bij jagers), enz., *oereuëng soeang* = een ongeluksvogel.

Soeara, stem, geluid, spraak, vgl. *soe,* bijv. *soeara leumòh leumbõt* = een zachte en teedere stem.

Soeasa, spinsbek, alliage, legeering (mengsel) van goud, koper en zilver, *gleuëng gaki moebalõt soeasa* = een voetring met soeasa-bekleedsel.

Soebang, ronde oorknoppen, oorschijven, *soebang õn* = oorknoppen v.

opgerold pisangblad, *ngoej soebang* = oorknoppen aandoen of dragen, *soeët soebang* = oorknoppen uitdoen, afleggen, *tjitjém soebang* = vogel met witte plekken bij de ooren die aan oorknoppen doen denken.

Soebō^{e}, eenheid waarmede iets anders gewogen (gemeten) wordt (zoo geldt bijv. het gewicht v. e. arè gepelde rijst als unit voor het wegen v. andere waren).

Soebòh (v. Arab. *çoebḥ*), de dageraad, de morgenstond, de tijd v. d. ochtendgodsdienstoefening, vgl. *moeréh, padja*, bijv. *soebòh reunòm* = de ochtendschemering, *ban lami soebòh* = zoodra de morgen daagt, *òh soebòh beungòh oeròë* = als het ochtend werd.

Soebra, leven, getier, rumoer, bijv. *boenjòë sangat soebra* = een geweldig leven, vgl. *a^{e}oe, reujōh, rijōh, kirōh*.

Soeda, e. s. v. voetangels (v. bamboe met scherpe punten), bijv. *soeda meusilang*, of: *soeda kangkōng* = twee kruiselings over elkaar geplaatste voetangels, *keunòng soeda* = in een voetangel beklemd geraakt.

Soedahan, zie *peuloedahan*.

Soedéb, spaan, splinter, insteken, vgl. *soengkét*, bijv. *teusoedéb lam sarat goekèë* = een splinter onder den nagel gekregen.

Soedi, onderzoeken, beproeven, ondervragen, informeeren, uitvorschen, vgl. *sidé^{e}, sasat, paré^{e}sa, tjoeba, soe^{e}euë, tji, djoelō^{e}, doega*, bijv. *nama palawan bè^{e} neusoedi* = vorscht niet naar des ridders naam.

Soedja, inzetlap in het kruis v. e. Atjèhsche broek, bijv. *siloeeuë balé^{e} soedja* = broek met groot omgekeerd inzetstuk in het kruis (vgl. *tampaj*).

Soedjòë, I kaardstokje, spinstokje (v. e. spinnewiel), ook: ijzeren staafje om de opiumpijp te vullen, — II (Mal. *soedji*), borduren, stikken, borduursel, vgl. *teukat*, bijv. *soemoedjòë kasab mbōn* = geborduurd met gouddraad glinsterend als dauw, *idjadji meuseunoedjòë kasab* = zijn kleed is met gouddraad gestikt.

Soedjoet, I (v. Arab. *soedjoed*), zich met het hoofd ter aarde buigen, zich prosterneeren, zich eerbiedig nederbuigen (één der bewegingen bij een godsdienstoefening), *niba^{e} radja oelōn soedjoet* = vol ootmoed buig ik mij voor Zijne Majesteit, *soedjoet soekō* = de prosternatie bij wijze v. e. aanbiddenden groet aan het Opperwezen (als dank waar men in gevaarvolle omstandigheden is geweest en uitkomst is verkregen), *soedjoet tilawat* = de prosternatie welke bij het reciteeren v. bepaalde Koran-verzen wordt te pas gebracht, — II zich op iets neder zetten, neerstrijken (als een vogel op een tak), bijv. *landja tjitjém bandoem djisoedjoet oe ateuëh kajèë* = terstond streken al de vogels op den boom neer.

Soedò^{e}, I (Mal. *sodo^{e}*), met iets optillen, opbeuren, opnemen, opheffen, opscheppen, oplichten (bijv. een kind in de wieg door de handen onder het lijf te schuiven; apamkoekjes met behulp v. e. ondergeschoven spaan, enz.), wegschoffelen, uitgraven (met een schop waarmede men iets wegschept), ook: e. s. v. schop, of schep, vgl. *tjangkōj, koekōj, tjatò^{e}, lham*, — II e. s. v. schepnet, vgl. *sawò^{e}, sanggō^{e}, roeleuë*.

Soedoe, aarden braadpan met steel (om visch enz. te braden).

Soedōng (Mal. *toedōng*), dat wat men ter beschutting boven het hoofd houdt, bijv. *meusoedōng ngòn ōn pisang* = een pisangblad als hoofdbedekking gebruikende (tegen den regen).

Soeë, afval, overschot, wat er van iets overblijft nadat de bruikbare bestanddeelen er aan ontnomen zijn, bijv. *soeë teubèë* = de droge platte

suikerrietstengels die overblijven nadat het sap er uit geperst of gezogen is, *soeë kèh* = een afgebrand eindje lucifer, *soeë gògadjòë* = zaagsel.

Soeè$^{\varepsilon}$, tegenspoed, teleurstelling, ongeluk, vgl. *soeang, malang,* opp. *deuka, rakòt, sidjoeè$^{\varepsilon}$,* bijv. *soeè$^{\varepsilon}$ djaröë* = een ongelukkige, noodlottige hand hebben, *oereuëng soeè$^{\varepsilon}$* = een ongeluksvogel.

Soeëb, I (Mal. *soeap*), hap, mondvol, bete, bij hapjes met de hand in den mond stoppen, met de handen eten, toetasten, bijv. *boe sisoeëb* = een hapje rijst, *teungòh djipadjōh djisoeëb landja srabsroeëb* = al etende stak zij gulzig smakkend snel het voedsel met de hand in den mond, *padjōh soeëb* = lett. „een hapje eten", d.i. zich laten omkoopen, — II de longen, bijv. *soeëb keubeuë hana mangat rasadji* = longen v. e. buffel smaken niet lekker, — III *meusoeëb,* een bepaalde manier om het tjatōspel te spelen.

Soeët, I uitdoen, uittrekken, uithalen, losmaken, losgelaten (van iets dat ergens in of aan iets anders bevestigd was, opp. *sō$^{\varepsilon}$*), loszittend, bijv. *soeët siloeeuë* = een broek uittrekken, *soeët reuntjōng* = het dolkmes trekken, *soeët sarōng* = vervellen (v. e. slang), *soeët soebang* = de oorknoppen uitdoen, afleggen, *soeët euntjiën* = een ring uittrekken, uitdoen, *soeët keubeuë* = een buffel (uit den stal) halen, *soeët badjèë* = een baadje uitdoen, *soeët-* (of *taré$^{\varepsilon}$-*) *napaïh* = adem halen, *djisoeët dròëdji oe loea* = hij trekt zichzelf naar buiten, d.i.: hij onttrekt zich aan de gemeenschap, aan het gemeenschappelijk overleg, *geutah pisang teusoeët* = draadvormig uitgerekte gom v. jonge pisang's, *gigòëlōn ka teusoeët* = mijn tand zit los, *oelèë sikinlōn ka teusoeët* = het heft van mijn mes zit los, *mata teusoeët* = uitpuilende oogen, — II *soeët, meusoeët,* afgelegen, ver verwijderd (bijv. v. e. huis, rijstveld, kampoeng, enz.) vgl. *djeu$^{\varepsilon}$ōh.*

Soe$^{\varepsilon}$euë, onderzoeken, ondervragen, vgl. *soedi, sidé$^{\varepsilon}$, sasat, paré$^{\varepsilon}$sa,* bijv. *soe$^{\varepsilon}$euë mòngkarōnwanangki* = het onderzoek (naar het geloof v. e. overledene) door (de grafengelen) Monkar en Nakïr.

Soegòë (Mal. *soegi*), tandenreiniger, tandenstoker, tandenborstel, spec. een rolletje tabak waarmede men de tanden schuiert na sirihpruimen, *sisoegòë* = één rolletje (bijv. tabak), *soegòë bakōng* = met tabak langs de tanden strijken, *soegòë oereuëng maté* = opgerolde stukjes wit goed waarmede men tijdens de lijkwassching de lichaamsopeningen v. e. doode reinigt.

Soegōj (v. Arab. *sjoeghl*), bedroefd, bekommerd, bezorgd, bijv. *tanda soegōj* = teekenen v. droefheid, *bè$^{\varepsilon}$ kah leupaïh gala$^{\varepsilon}$ euntreu$^{\varepsilon}$ kasoegōj kadang* = wees niet al te uitgelaten v. blijdschap, anders wordt ge straks maar bedroefd.

Soegōt, I kam, uitkammen, de haren (met een kam) ontwarren, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ soegōt* = de tanden v. e. kam, *meusoegōt ō$^{\varepsilon}$* = de haren uitkammen, *soegōt peunasòë* = borstel van djō$^{\varepsilon}$-vezels om de garens vóór het weven te borstelen, — II *meusoegōt-soegōt* = een kinderspel (ook: *meutjò$^{\varepsilon}$-tjò$^{\varepsilon}$ aneu$^{\varepsilon}$* genoemd), waarbij de medespelenden op één na in een rij achter elkaar zijn geschaard, hij die niet in de rij meeloopt moet de kinderen één voor één trachten te raken, waarbij hij door den voorsten in de rij wordt tegengehouden.

Soejò$^{\varepsilon}$, afhangend (v. d. schouders), *soejò$^{\varepsilon}$ bahō* = afhangende of scheeve schouders (geldt als onheilspellend teeken).

Soeka, I (Mal. *soekar*), moeilijk, lastig, netelig, zwaar, het moeilijk hebbend, in moeilijke omstandigheden verkeerend (vgl. *pajah, soesah*), *soekaran,* moeilijkheid, bezwaar,

druk, armoede, zorg, jammer, last, kommer, verdriet, *lõn teungòh soekaran djinòë* = ik bevind mij thans in moeilijkheden, *soekaran neutoelõng* = helpt in nood, — II (Mal. id.), genoegen, vreugde, welgevallen, lust, welbehagen, iets gaarne doen, goed vinden, verkiezen, behagen scheppen in, ingenomen zijn met, verheugd zijn, op iets gesteld zijn, gaarne hebben, van iets houden, vgl. *galaᵉ*, bijv. *soeka galaᵉ* = welgevallen en behagen, *dalam soekaᵉan* = het genoeglijk hebben, *hasé beureukat soekaᵉan Toehan neubri* = de zegen en de genietingen die de Heer gereedelijk schenkt, *soekaᵉan até* = genieting, *meusoeka-soekaᵉan* = zich verheugend, met elkander vreugde hebbend, zich met elkander verheugen, *beusoeka até beuthat galaᵉ* = verheugt u weest wel zeer blijde.

Soekaleuët, of *soekleuët,* of *soeklat* (Mal. *sekelat*), laken.

Soekat, *seumoekat,* meten (v. droge en natte waren), *seunoekat* = inhoudsmaat.

Soekèë (Mal. *soekoe*), I kwart, het vierde deel v. iets, *sisoekèë* = een kwart, zilveren Straits-munt v. ¼ dollar (= 25 *pèng poer*), — II stam, geslacht, familie, vgl. *kawõm, biëᵉ, bangsa,* bijv. *soekèëlõn ka habéh* = ik heb geen familie meer.

Soekla, geheel en al zwart (v. e. buffel), vgl. *itam, galéng, seudõng, adang.*

Soeklat, zie *soekaleuët.*

Soekleuët, zie *soekaleuët.*

Soekõ (v. Arab. *sjoekoer*), Goddank, dat verheugt mij, vgl. *alhamdoe lilah,* bijv. *soedjoet soekõ* = de prosternatie als dankzegging aan Allah (waar men in gevaarvolle omstandigheden is geweest en uitkomst is verkregen).

Soekòm, in *tangkoelõᵉ soekòm,* ouderwetsche Atjèhsche hoofddoek v. Hindostanschen oorsprong v. rood katoen de randen worstvormig in elkaar gedraaid.

Soekõn, boom en vrucht (*baᵉ-, bòh-*) v. Artocarpus incisa, L. (zonder stekels en zaden), gekookt als toespijs gegeten, vgl. *koeloe.*

Soekreuët (v. Arab. *sakarat*), doodsstrijd, doodsangst, *si sakét teungòh soekreuët* = de zieke verkeert in doodsstrijd, ligt op het uiterste.

Soela, spietsen (oude adatstraf), *si geusoela* (ook verkort tot *si soela*), de tot spietsen veroordeelde.

Soelah, kaal, zonder schil, haarloos, bijv. *lada soelah* (of *l. lhõn)* = ontbolsterde peper, witte peper (die geen schil heeft), *si meusoelah* = die geen haar op het voorhoofd heeft (geldt als teeken v. geleerdheid).

Soelam, borduren, vgl. *soedjòë, teukat.*

Soeléng, dwarsfluit (v. bamboe).

Soelét, leugen, onwaarheid, bedrog, misleiding, leugenachtig, onbetrouwbaar, onwaar, valsch, liegen, bedriegen, misleiden, jokken, onwaarheid spreken, vgl. *rè, ilat, toeò,* opp. *soenggõh, beuna,* bijv. *oereuëng soelét* = een leugenaar, *kah kasoelét bandoem* = je hebt het alles gelogen, *ka trang djih na djisoelét* = het is gebleken dat hij gelogen heeft, *soelét lagèë boej* (— *lagèë Bataᵉ,* — *lagèë Kléng*) = leugenachtig als een zwijn (als een Batak, als een Kling), *panè reusam meusoelét meunan* = wat is dat voor manier om zóó te jokken, *pakòn lõnmeusoelét baᵉ gata* = waarom zou ik u bedriegen?, *peusoelét boeët* = iemand wat voorliegen.

Soeleuëng (Mal. *soelang*), iemand iets in den mond stoppen (een kind of een dier) om het te voederen, of vet te mesten, bijv. *djisoeleuëng aneuᵉdji* = zij voerde haar kind (door het eten in den mond te stoppen, vgl. *soempaj*).

Soelië, blazen, aanblazen (v. h. vuur), bijv. *soelië apoej* = het vuur aanblazen, ook: holle bamboe om het vuur aan te blazen, blaasbalg.

Soeliëᵉ, schillen, pellen, vgl. *poeliëᵉ, séᵉ, ploeëᵉ,*bijv. *soeliëᵉ bòh pisang*

= een pisang schillen, *soeliëᵉoe* = een klapper ontbolsteren.

Soelõ (Mal. *soeloer*), recht, rechtuit, waarheidlievend, oprecht, bijv. *baᵉ oe njòë soelõ that* = deze klapperboom is zeer recht, *oereuëng soelõ* = iemand die precies zegt zooals hij het meent, vgl. *teupat, beutõj*, opp. *kiwiëng, linteuëng*.

Soeloetan, sultan.

Soelõh, fakkel, toorts, vgl. *soea*, bijv. *soelõh dama*, damar-kaars, harsfakkel, *meunjò trang boeleuën hana geungoej soelõh* = als het lichte maan is gaat men niet met een fakkel uit.

Soelõïh (v. Arab. *thoelth*), *soelõïh njang akhé* = het laatste derde gedeelte v. d. nacht (± 1½—4½ uur v.m.).

Soelòjman, Salomo (de koning-profeet), bijv. *hikajat radja Soelòjman* = de geschiedenis v. Koning Salomo, *tapaᵉ Soelòjman* = de bekende amulet, het pentagram (figuur met vijf scherpe hoeken), *meukoeta Soelòjman* = de kroon v. Salomo.

Soema, herstellen, beterende zijn, vgl. *rab poeléh*.

Soembang, onbehoorlijk, ongepast, onwelvoeglijk, onzedelijk, ook: bloedschande.

Soemboe, rhinoceroshoorn, *soemboe badeuëᵉ* = hoorn op het voorhoofd v. d. neushoorn, *ië soemboe badeuëᵉ* = water waarin zulk een hoorn heeft gelegen (geldt als bijzonder heilzaam).

Soembòë, e. s. v. visch.

Soemòn, de acht deelen waarin een *djoeïh* (één der 30 afdeelingen v. d. Koran) is verdeeld.

Soempah, eed, godsoordeel, *meusoempah* = een eed doen, zweren, zich aan een godsoordeel onderwerpen, *peusoempah* = iemand beëedigen, den eed afnemen, *soempah peugléh dròë* = zuiveringseed, *tatoeëng soempah keu gata lõnbri, tabri soempah keu lõn lõntoeëng* = als gij den eed wilt afleggen vind ik het goed legt ge mij den eed op dan vind ik het ook goed, *soempah peudjéb ië aneuᵉ beudé*, den z.g. „kogeleed" v. trouw zweren waarbij de betrokkenen gezamenlijk water dronken waarin een kogel was gedompeld daarbij den vloek uitsprekend dat die kogel elk hunner ten verderve mocht worden die het verbond verbrak, *soempah peuklõᵉ minjeuᵉ* = het godsoordeel door indooping v. d. hand in kokende olie, *soempah tanòh* (— *keu Koeroeᵉan*, — *keu koeboe èëlia*) = eedzwering bij de aarde (op den Koran, bij het graf v. e. heilige), *soempah ië jasin* = eedzwering waarbij de betrokkenen water drinken waarover de 39ste soerah „jã sĩn" is gereciteerd.

Soempaj (Mal. *soempal*), stoppen, dicht stoppen, inproppen, *seunoempaj* = stop, prop, kurk, *aneuᵉdji geusoempaj boe keu babahdji* = zij stopte haar kind propjes rijst in den mond (vgl. *soeleuëng*), *meusoempaj* = verstopt (vgl. *lhòb, dòë, meutheun*), *seunoempaj meureuja* = prop v. sagomerg (waarmede bijv. een dwarsfluit aan één zijde gesloten is), *soempaj reuhõm manjèt* = dichtstoppen v. d. lichaamsopeningen v. e. lijk.

Soempan (Mal. *sopan*), ingetogen, matig, bescheiden, bezadigd, zedig, eerbaar, eerzaam, fatsoenlijk, sober, stemmig, vgl. *santõn*.

Soempét, met een blaasroer schieten, *seunoempét*, of *seuloempét* = blaasroer, *prõïh seunoempét* = in het blaasroer blazen, er mede schieten, *aneuᵉ seunoempét* = de pijltjes v. e. blaasroer.

Soempoeëng, een veel voorkomend onkruid (Pouzolzia indica, Gaud.), *bòh soempoeëng* = e. s. v. gouden knoopjes voor feestbaadjes in vorm gelijkend op de bloemhoofdjes dezer plant.

Soenat (v. Arab. *soennah*), aanbevelenswaardige, verdienstelijke handeling (dus niet „verplicht" = *peu-*

reulèë, wadjib), ook: gebruik, traditie, ook: voorbeeld, wijze van doen en laten (v. d. Profeet), ook: de gewijde overlevering, ook: de besnijdenis (vgl. *katam, kòh bòh*), bijv. *singòh lõn geupeusoenat* = morgen zal ik besneden worden, *sikin peusoenat* = mes waarmede de besnijdenis wordt verricht.

Soenda$^{\varepsilon}$, een puntige stok dien men schuin in den grond steekt en waarop klappers worden ontbast.

Soendi, *meusoendi,* ondersteboven gekeerd, met het hoofd naar beneden (*meusoendi oelèë*), *meusoendi babah* = met de opening naar beneden (bijv. v. e. flesch, een kookpot, enz.).

Soendië, zie *ndië*.

Soenga$^{\varepsilon}$, onbehoorlijk, onbetamelijk, ongepast, ongeluk gevend (bijv. een kind dat tegen zijn vader opstaat).

Soenggõh, werkelijk, wezenlijk, heusch, waar, oprecht, inderdaad, voorwaar, waarachtig, juist, bepaald, deugdelijk, feitelijk, gegrond, gewis, onvermoeid, terdege, met ernst, met volharding, met ijver, met inspanning, vgl. *beuna, gigèh, djeumòt, bit, beutõj*, opp. *seunda, soelét*, bijv. *djipoeboeët soenggõh bit-bit* = hij werkt werkelijk met ernst, *soenggõh ban djipeugah* = het is waar wat hij zegt, *djipoeboeët makén soenggõh niba$^{\varepsilon}$ njang ka* = hij werkt met nog meer ijver dan te voren.

Soengië$^{\varepsilon}$, e. s. v. stekelige visch.

Soengkèë, of *seunoengkèë,* of *seuloengkèë,* of *toengkèë,* of *teunoengkèë,* of *teuloengkèë* (Mal. *toengkoe*), de drie steenen v. e. oven (om een kookpot op te zetten), treeft, komfoor, *doeë$^{\varepsilon}$ seunoengkèë lhèë* = in een driehoek zitten.

Soengkét, I oplichten (met een hefboom), loswerken (uit iets waarin iets vastzit), bijv. *soengkét batèë ba$^{\varepsilon}$ tanòh* = een steen uit den grond lichten, *oereuëng njan han é$^{\varepsilon}$ soengkét* = die man is onverzettelijk, niet tot andere gedachten te brengen, *gigòë oereuëng toeha njan ka meusoengkét-soengkét* = de tanden van dien ouden man zitten al erg los, *seunoengkét* = een stok als hefboom, — II in iets steken, vgl. *soedéb*, bijv. *djisoengkét peudeuëng lam loeeuë$^{\varepsilon}$ ba$^{\varepsilon}$ arõn* = hij stak het zwaard in een spleet v. d. arõn-boom, — III zoodanig sturen dat de steven (v. e. kano) naar links wendt (opp. *kabé*), *soengkét kabé* = lett. naar links en naar rechts sturen, d.i. het besturen v. e. bootje met een korte roeispaan achteruit en vrij uit de hand.

Soengkõ (Mal. *soengkoer*), diepe nederbuiging v. h. hoofd (als huldebetoon), voorovergebogen, met ter aarde gebogen hoofd, *seumah soengkõ* = aan de hikajat-taal ontleende wijze v. eerbiedige begroeting waarbij men den voet v. dengeen aan wien men hulde bewijst op het eigen hoofd plaatst.

Soengkòb, *meusoengkòb,* voorover vallen, struikelen (vgl. *reubah oe keuë*).

Soenglab (Mal. *soelap, silap*), goochelarij, goochelaar.

Soengsang, tegen den draad in, tegen het beloop in, averechts, bijv. *awé soengsang* = amulet bestaande uit een stukje rotan waarvan twee op elkaar volgende knoopen naar elkaar toe zijn gekeerd, *manò$^{\varepsilon}$ soengsang* = een kip waarvan de veeren verkeerd (tegen de gewone richting in) staan.

Soeninja, zie *seunia*.

Soenjòë (Mal. *soenji*), verlaten, stil, heimelijk, vgl. *khali, teudõh, reuda, padòë*, bijv. *narit soenjòë* = een heimelijk gesprek, *hana soenjòë nè$^{\varepsilon}$-mat Toehan* = zonder ophouden zijn de genietingen Gods.

Soenoet, geslacht, vgl. *kawõm, keuloearga, koeroe, bangsa, bië$^{\varepsilon}$*, bijv. *kamòë ka na peuët soenoet disinòë* = wij zijn hier al vier geslachten gevestigd.

Soenténg, wat achter het oor gestoken of gesmeerd wordt, *boengòng soenténg* = een bloemvormig gou-

den haarsieraad dat aan een haakvormig omgebogen naald achter het oor wordt bevestigd, *peusoenténg* = het strijken van een weinig door kurkuma geel gekleurde kleefrijst achter de ooren als verkoelingsceremonie bij bepaalde plechtigheden.

Soenti, gedroogde Averrhoa-soorten (op Java *belimbing)* voor het zuur maken v. spijzen.

Soentõ$^{\varepsilon}$, dikwijls, onafgebroken, herhaaldelijk, telkens, gewend, gewoon zijn (iets te doen), voortdurend, eeuwig, bijv. *ka soentõ$^{\varepsilon}$ haba Meulajoe* = gewend Maleisch te spreken, *soentõ$^{\varepsilon}$ roentõh* = in eeuwig verval, *simalam- (si$^{\varepsilon}$*oerò*ë-) soentõ$^{\varepsilon}$* = den geheelen nacht (dag) door, *oelõn ka soentõ$^{\varepsilon}$ lõndja$^{\varepsilon}$ oe Dili* = ik ben al dikwijls naar D. geweest, *soentõ$^{\varepsilon}$ sakét aneu$^{\varepsilon}$ lõn* = mijn kind is telkens ziek.

Soepa$^{\varepsilon}$, witte huidvlekken.

Soera$^{\varepsilon}$, I (Mal. *sora$^{\varepsilon}$*), gejuich, geschreeuw, toejuichen, jubelen, vreugdekreten slaken, *meusoera$^{\varepsilon}$-soera$^{\varepsilon}$* = luidkeels schreeuwen, een verward geschreeuw aanheffen, — II verkeerd, anders dan gewoon is, vgl. *soengsang.*

Soerat, geschrift, geschreven stuk, brief, ook: hoofdstuk v. d. Koran, *seumoerat* = schrijven, te boek stellen, boekstaven, *seunoerat* = schrift, *soerat koetika* = wichelboek, wicheltabel, *soerat taleuë$^{\varepsilon}$* = verstootingsbrief, *soerat langkah* = wichelboek om te weten op welken dag en tijd men een reis moet aanvangen, *soerat rasi,* of *soerat bõh nan* = naamwichelboek, *soerat teuleukin* = boekje waaruit wordt voorgelezen bij den doodendienst, *soerat ta$^{\varepsilon}$bé loempòë* = boekje over droomuitlegkunde, *soerat phaj,* of *soerat téh,* of *soerat kalòn bintang* = boekjes over geluksberekening en duiding v. meteorologische gebeurtenissen (allegaartje over gebeden, formulieren, amuletten, recepten, aphrodisiaca, medische voorschriften en andere varia op het gebied v. magie, volksgeloof en mystiek), *soerat hajaké toedjõh* = de 7 haikal's welke door Mohammed zou zijn aanbevolen als een onfeilbaar amulet, *soerat toedjõh salam,* of *soerat manòë Raboe abéh* = een met 7 bepaalde Koranverzen beschreven stukje papier waarmede het water zegenbrengend wordt gemaakt om zich te reinigen van alle ongeluk op den fatalen laatsten Woensdag der tweede maand Sapha, *soerat jasin* = het 39ste hoofdstuk v. d. Koran, *soerat patihah,* of *soerat aleuham* = het aanvangshoofdstuk v. d. Koran, *soerat djandji* = schriftelijke overeenkomst, *idja seunoerat* = bedrukte doeken, *lapé$^{\varepsilon}$ soerat* = omslagdoek voor een brief, *doempeuë boeët seumoerat* = alle soorten schrijfwerk, *tapeudjõ$^{\varepsilon}$ soerat njòë ba$^{\varepsilon}$ gòbnjan* = geef hem dezen brief, *peugèt soerat* = een brief schrijven, *oereuëng sinòë peuë bandoem djeuët djiseumoerat* = kunnen de menschen van hier allen schrijven?

Soerè, e. s. v. tonijn (Thynnus, op Java *tòngkòl*), de Atjèhsche adatvisch bij uitnemendheid.

Soerén (Mal. *soerian*), een goede houtsoort (Cedrela febrifuga, Bl.).

Soeri, kam (onderdeel v. e. weeftoestel), *aneu$^{\varepsilon}$ soeri* = de tanden van zulk een kam, *soeri kreujaj* = houten werktuig ter bewerking v. metaaldraad tot boordsel voor sommige doeken.

Soerò, kleine spits toeloopende fuik uit klapperbladnerven samengesteld voor kleine vischvangst.

Soerõh, bevelen, gelasten, gebieden, bevel, gebod, vgl. *joeë, printah,* bijv. *soerõh dròëneu han tapeudoeli* = van zijn bevelen trekken wij ons niets aan, *soerõhan* = last, gebod, bevel.

Soerõng (Mal. *sorong*), duwen, opduwen, voortduwen, toeschuiven, aanreiken, aanbieden, overhandigen, voortschuiven, vooruit schuiven, wegschuiven, ergens onder schui-

ven, vgl. *soesōb*, bijv. *soerōng kajèë oe ateuëh roemòh* = stukken hout naar boven op het huis lichten, *djisoerōng kajèë lam seunoengkèë* = hij stak het hout in de treeft.

Soerōt, achteruit gaan, wijken, zich terugtrekken, retireeren, verminderen, vallen v. h. water, ebbe, vgl. *soesōt*, bijv. *tasoerōt keudéh ba*^{e} *reudjang* = trekt gij u gauw ginds heen terug, *djisoerōt lhèë langkah* = hij deed drie stappen achterwaarts, *ië soerōt* = ebbe (v. d. zee).

Soesah, of *sōsah*, moeite, last, kommer, zorg, verdriet, tegenspoed, hinder, drukte, moeilijk, lastig, vgl. *pajah, soeka*, bijv. *lōn djinòë soesah that* = ik verkeer thans in groote moeilijkheid, *soesah that beuët Koeroe*^{e}*an* = het is erg moeilijk den Koran te reciteeren, *rèt dja*^{e} oe *S. soesah that* = de weg naar S. is zeer moeilijk (begaanbaar), *atélōn soesah* = ik gevoel mij bekommerd, *bè*^{e} *soesah* = weest niet bekommerd.

Soesōb, iets ergens onder schuiven, steken, stoppen, verbergen, vgl. *soerōng*.

Soesōh, natuurlijke hanespoor, vgl. *tadjòë*.

Soesōn, stapel, laag, verdieping, op elkaar stapelen, opeen stapelen (vgl. *lapéh*), *meusoesōn* = opgestapeld, stapels vormend, ook: geplooid, bijv. *bantaj meusoesōn* = een stapel rolkussens, *ranoeb sabòh soesōn* = een stapeltje sirihbladeren, *bandoem dji*^{e}*é*^{e} *òh meusoesōn* = allen drongen ze voorwaarts dat ze stapels vormden, *badjèë meusoesōn* = een op de borst geplooid baadje.

Soesōt, I afnemen, verminderen, slinken, vermageren, achteruitgaan, vgl. *soerōt, riët, sriët*, — II ontvelling, ontvellen (aan de palmen der handen of aan de voetzolen).

Soetji, rein, zuiver, vlekkeloos, smetteloos, kuisch, louter, heilig, *Alah njang soetji that* = de zeer reine God, *maha soetji* = v. d. hoogste reinheid.

Soetra, zijde (stof), *idja soetra* = zijden kleed, *soetra ganda* = ruwe zijde, *soetra meukaj*, of *soetra leugat* = handelsnamen voor ruwe zijde, *soetra meuntah* = de nog ongekleurde zijde, *meuloelōn soetra* = het spinnen v. zijden draad, *bambang soetra* = zijdevlinder, *soetra neudòng* = kettingzijde, *soetra teuneun* = inslagzijde.

Soewé, draaien, wenden (om een middelpunt), vgl. *gisa, poeséng*, enz., *seusoewé*, of *sisoewé*, of *soewésoewé* = een windmolentje, bijv. *sisoewélōn gisa oe wië* = mijn windmolen draait linksom, *lōn ka meusoewé ba*^{e} *atélōn* = ik ben van gevoelen veranderd.

Sòh, ledig, loos, voos, hol, ijdel, tevergeefs, ook: verlaten, eenzaam (v. e. kampoeng, een huis, enz.), vgl. *koesòng*, opp. *peunòh, dòë, meu*^{e}*asòë*, bijv. *padé sòh* = looze, ledige rijstbolsters, *gleuëng sòh* = een holle armband of enkelring, *dja*^{e} *sòh* = een vergeefsche tocht, *badan sòh* = zonder iets bij zich (vgl. *badan boelat*), *peusòh* = ledigen.

Sōh, stompen, vgl. *toembō*^{e}.

Sōj, verward, in de war, vgl. *koesōt*, bijv. *ō*^{e} *meusōj-sōj* = verward haar.

Sòjda, heer, meester, *sang teumòn peunamiët sòjda* = het ware als knechtte de slaaf zijn heer.

Sòjdina (v. Arab: *sajjidoena*), onze Heer, onze Meester (vgl. *Toeanteu, Pòteu*), *Sòjdina Moehamat* = onze Heer Mohammed, *hadih Sòjdina* = de tradities van onzen Meester.

Sòm, iets verbergen, verstoppen, verborgen, verscholen, ook: in het geheim, heimelijk, in stilte, ongemerkt, ter sluiks, vgl. *ndab, loeëm, deumab, tjoeë, silèë*, bijv. *gata sòm lōn mita* = gij verstopt ik zoek, *meusòm rasia* = een geheim bewaren,

meusòm dròë ba^{e} si ba^{e} kajèë = zich achter een boom verschuilen, *meusòm-sòm dròë* = verstoppertje spelen.

Sõm (v. Arab. *sjoe^{c}oem*), ongeluk, ramp, onheil, ongelukkig, ellendeling, voor het ongeluk geboren, vgl. *paléh, tjilaka*, bijv. *Radja sõm* = ongelukskoning, *aneu^{e} sõm* = een onheilskind.

Sõsah, zie *soesah*.

Sõseuë, links en rechts rondkijken, schichtig om zich heen blikken, vgl. *sèsò*.

Sra, *meusra*, samengesmolten, tot één massa geworden, overal doorgedrongen (bijv. v. d. regen na langdurige droogte), zich in het lichaam verspreiden, uitwerking hebben (bijv. v. medicijn), bijv. *ka meusra toeba* = het gif werkt al.

Sra^{e}, bestijgen, op iets stijgen, vgl. *é^{e}*.

Srab, of *rhab*, I *srab até*, voorgevoel, ingeving, — II vertrouwen (op de kracht of sterkte v. iemand of iets), bijv. *srab atélõn keu sikin njòë* = ik vertrouw volkomen op dit mes, — III (Mal. *serap*), intrekken, indringen v. vochten, doorzweeten (v. rijstpot, waterkruik, enz.), — IV *srab-sroeëb*, gulzig smakken, bijv. *teungòh djipadjõh djisoeëb landja srab-sroeëb* = al etende stak zij gulzig smakkend snel het voedsel met de hand in den mond.

Srabè, een lichtbruine soort wesp die vaak 's avonds om de lamp komt vliegen en aarden nesten maakt.

Srah, I of *rah*, of *seumeurah*, wasschen, afwasschen, schoon maken, reinigen, vgl. *peutjoetji, poemanòë, peugléh*, bijv. *srah pinggan* = de borden wasschen, *srah idja* = de kleeren wasschen (vgl. *pèh idja, djoethoeë^{e} idja*), *srah dròë* = zich wasschen, *srah õ^{e}* = wasschen v. h. haar (bijv. met citroenwater), *srah djaròë* (— *gaki*, — *oelèë*) = de (ceremonieele) wassching der handen (v. d. voeten, v. h. hoofd), *ië srah gaki Pòteu* = het voetwaschwater v. Zijne Majesteit, *ië srah gaki lakòë* = voetwaschwater v. d. echtgenoot (kunstmiddel om de in barensnood verkeerende vrouw te helpen), — II overgeven, toevertrouwen, overleveren, uitleveren, *beutapeusrah areuta ngòn njawòng di Pòteu Alah* = wilt have en goed opdragen aan onzen Heer God.

Sramòë (Mal. *serambi*), galerij (v. e. huis), *sramòë likõt* = de achtergalerij (het eigenlijk vrouwenverblijf), *sramòë reunjeun* = lett. de trapgalerij, d.i. de voorgalerij, *gloenjoeëngdji oe sramòë likõt* = hij is met zijn gedachten elders, hij is verstrooid, hij is wat doof, vgl. *seurambi*.

Srang abrang, in het wilde weg gaan.

Srapa, zie *seurapa*.

Srapat, *koelét srapat*, de bast v. Parameria barbata, Schum., als drogerij in de geneeskunde gebruikt.

Srat, zie *sarat*.

Sréng, *meusréng*, draaien, omdraaien, aandraaien, in elkaar draaien, inéén strengelen, twijnen, tweernen, vgl. *réng, reuë^{e}, bibeuë, djalòë, poeta*, enz., bijv. *sréng-* (of *poeta-*) *dadoe* = het omdraaien v. h. tolletje bij het hazardspel, *djeureuka seumeuréng* = spinnewiel (om draden te maken uit vezels), *proeëtlõn djisréng* (of: *djipoeta*) = ik heb kramp in mijn buik, *bòh peunjeuréng* = wat dient ter bezwaring aan twee draden die men inéén wil draaien bevestigd, *bòh sréng* = een knikkergroote citrussoort (als medicijn gebruikt), *meusréng beuneung* = twee draden in elkaar draaien, *meusréng* = ook: e. s. v. bankspel waarbij de bankier een muntstuk verticaal op een bord laat draaien.

Sreuë, of *rheuë* (Mal. *serai*), een welriekende grassoort (Andropogon-soort), als reuk-, of geneesmiddel en als kruiderij bij de spijsbereiding gebruikt, *bawang sreuë* = e. s. v. look (op Java *koetjai*).

Sreuëng, *meusreuëng*, vastraken, vastloopen, stranden, schipbreuk lij-

den, vgl. *karam*, bijv. *teusreuëng ba$^{\varepsilon}$ pantè* = vastgeraakt, vastgeloopen aan den oever (v. e. vaartuig), *teusreuëng oe darat* = aan wal gespoeld, *meusreuëng langkah-dji* = hij is blijven steken, hij is verhinderd zijn reis voort te zetten, *prahõ teusreuëng mangat tasoerõt narit teusreuëng pantang tatoerõt* = als het schip is vastgeraakt kan men het gemakkelijk loskrijgen als woorden éénmaal (haastig) zijn uitgesproken behoort men ze niet te volgen.

Sreuët, zie *reuët*.

Sribèë, zie *siribèë*.

Sriëb, of *rhiëb*, of *riëb*, opsnuiven, opzuigen, vgl. *hirõb, piëb*, bijv. *sriëb ië lam idõng* = water in den neus opsnuiven, *djalõ njan ka geusriëb lé ië moepoesèng* = die schuit is opgezogen door een draaikolk.

Sriët, zie *riët*.

Srigala, wilde hond, jakhals.

Sripada, zie *sròjpada*.

Sriphië$^{\varepsilon}$, een boom waarvan de vezels der luchtwortels dienen tot snaren v. d. strijkstok v. e. viool.

Sriweuën, hok voor kippen en eenden, vgl. *geureupõh, koerõng, eumpoeng*.

Srõ$^{\varepsilon}$, of *rhõ$^{\varepsilon}$*, of *teusrõ$^{\varepsilon}$*, of *teurhõ$^{\varepsilon}$*, zich verslikken, vgl. *oeë, hoeë$^{\varepsilon}$*.

Sròb, in de modder zakken, bijv. *djisròb lam leuhòb òh teu$^{\varepsilon}$õt* = hij zakte tot de knieën in de modder, *paja sròb* = een moeras waar men plotseling tot de knieën inzakt.

Sroebeuët, onstuimig opdringen.

Sroej, het te berge rijzen der haren, *sroej boelèë badan* = kippenvel krijgen.

Sroenè (Mal. *seroenai*), e. s. v. klarinet, *jõb sroenè* = op de klarinet spelen, *ikan sroenè* = e. s. v. zeevisch (fluitbek).

Sròëpada, zie *sròjpada*.

Sròh, of *rhòh*, I uitbotten, uitkomen, te voorschijn komen, vgl. *hampa*, bijv. *padélõn ka sròh* = mijn padi is al bezig uit te komen (ook gezegd van pisang, klapper, suikerriet, en in het algemeen v. gewassen waarbij de bloesem uit den top v. d. stam te voorschijn komt), *padé sròh sanggòng* = padi die te snel is uitgegroeid (waardoor de halmen ledig blijven), — II *sròh, seumeuròh*, rijst voor de tweede maal stampen (om ze wit te krijgen), ook een oude adatstraf waarbij het hoofd v. d. veroordeelde in een rijstblok werd vermorseld.

Sròjkaja, of *sèëkaja*, eieren met klappermelk en kruiden gaar gestoomd.

Sròjpada, of *sròëpada*, of *sripada*, of *sipada*, Uwe Majesteit, vgl. *dèëlat, haram lia*, bijv. *laman-* (of *hamba-*) *sròjpada* = de dienaar Uwer Majesteit, *ban njang hadjat ngòn titah niba$^{\varepsilon}$ Sròjpada bandoem teudjoendjõng meuseu$^{\varepsilon}$õn di ateuëh oelèë kamõë bandoem njang hambaneu* = al wat Uwe Majesteit wenscht en beveelt nemen wij allen die Uwe dienaren zijn eerbiedig ter uitvoering in ontvangst.

Sròm, of *rhòm*, of *ròm*, gooien, werpen, smijten, vgl. *glawa, tië$^{\varepsilon}$, bòïh, hòng, seumpòm, lambõng*, bijv. *sròm ngòn batèë* = met steenen gooien, steenigen, *djisròm batèë oe blah déh kroeëng* = hij wierp den steen naar den overkant v. d. rivier, *sikin njan tasròm ba$^{\varepsilon}$ tanòh* = gooi dat mes op den grond, *kajèë seumeuròm* = een veerend bamboelatje waarmede men leemen kogeltjes afschiet (bijv. tot verdrijving v. rijstvogeltjes).

Sròn, e. s. v. wigvormige bijl (voor het kloven v. hout), vgl. *galang, kapa$^{\varepsilon}$, batji*.

Srõng, insteken, door een opening steken, vgl. *sõ$^{\varepsilon}$*, bijv. *srõng beuneung ba$^{\varepsilon}$ poenggõng djarõm* = een draad door het oog eener naald steken.

Srõt, zie *rõt*.

T

Ta, I vervangt het pers. voornw. v. d. 2e pers. *gata* (gij, u) en het pers.

voornw. v. d. 1e pers. *geutanjòë* (wij, ons) vóór werkwoordstammen, bijv. *gata teungòh tapadjòh* = gij zijt aan het eten, *geutanjòë ka tadja^{c}* = wij zijn gegaan, — II duidt soms het onbep. voornw. „men" aan, vgl. *gòb, oereuëng* en het praefix *geu*, bijv. *tamarit bè^{c} moebantah* = men spreke zonder gekijf, *rèt njan han djeuët tadja^{c}* = dien weg kan men niet gaan, — III een praefix om de gebiedende wijs uit te drukken, bijv. *tabri boe keu gòb njan* = geef aan die persoon te eten.

Ta^{c}, I (Mal. *teta^{c}*), houwen, hakken, kappen, kloven, klieven, splijten, vgl. *tjang*, bijv. *ta^{c}lê-* (of *keunòng-*) *glanteuë* = door den donder (bliksem) getroffen, *djita^{c} ngòn peudeuëng* = zij hieuwen met zwaarden, *si maté geuta^{c}* = de door houwen ter dood gebrachte, *ta^{c} geutah* = rubber tappen, winnen, *ta^{c} teuneun* = den inslag (bij het weven) aankloppen (met de lade, *peunò*), *meuta^{c}-tham* = stooten en tegenhouden (e. s. v. vechtspel), *teuta^{c} dròë* = zichzelf (door onvoorzichtigheid) een houw met een wapen toebrengen, — II schatten, taxeeren (v. afstand, richting, enz.), vgl. *aga^{c}*, *takat*.

Ta^{c}at, gehoorzaam aan Allah, deugdzaam, goed zijn, deugd, vgl. *sada, salèh, sihat, santõn*, bijv. *maté ta^{c}at* = sterven in gehoorzaamheid (n.l. aan God).

Taba, I (Mal. *tawar*), dingen, afdingen, bieden op iets, vgl. *lakèë koereuëng, meuda^{c}wa joem*, — II *taba, peutaba*, iets opdringen, aandringen op iets, aanzetten tot iets, aanmoedigen, bijv. *djipeutaba keubeuëdji ba^{c} lõn* = hij drong mij zijn buffel (te koop) aan, *djigala^{c} that meung tajoeë dja^{c} hanpeuë taba* = zij was zeer verheugd als men haar zeide uit te gaan was er geen aanmoediging meer noodig.

Taba^{c}, rond houten presenteerblad, schotel (waarop de kleinere schotels zich bevinden als er gasten zijn).

Tabaj (Mal. *tabal*), inhuldigen, installeeren, afkondigen, proclameeren (als vorst), bijv. *bandoem geutanjòë tatabaj djoedõ poetròë keu radja* = laten wij allen den echtgenoot v. d. prinses als koning inhuldigen, *batèë tabaj* = steenen estrade in den vroegeren kraton waar de inhuldiging v. e. nieuwen Sultan plaats had (ook: *branda seumah*, of *pra^{c}na seumah*).

Ta^{c}bé (v. Arab. *ta^{c}bīr*), uitlegging, verklaring (vooral v. e. droom), vgl. *ma^{c}na*, bijv. *soerat ta^{c}bé loempòë* = handleiding over droomuitlegkunde, *ta^{c}bé goerana* = orakels trekken uit eclipsen, *ta^{c}bé geumpa* = voorspellingen doen uit aardbevingen.

Tabéng (Mal. *tabir*), gordijn, voorhangsel, kleed dienende tot afscheiding of maskeering, schut, scherm, vgl. *tirè*.

Tabeuë, of *taweuë* (Mal. *tawar*), flauw, smakeloos, krachteloos, laf, zouteloos, bijv. *rasa tabeuë* = flauw v. smaak, *ië tabeuë* = zoet water, *narit tabeuë* = een zouteloos gesprek, *lakoeandji tabeuë that* = hij doet erg laks, traag, er gaat geen kracht van hem uit, *kroeëng ië tabeuë* = zoetwaterrivier, *teupõng taweuë* = lett. „flauw meel" d.i. water met een weinig rijstemeel (om booze invloeden te neutraliseeren), *teupõng taweuë goenadji geupeusidjoeë^{c}* = het meelwater dient om te verkoelen (in symbolischen zin), *tabeuë asam, sira, manèh, tjampli* = onvoldoende zuur, zout, zoet, sterk.

Taboe (Mal. *taboer*), strooien, uitstrooien, zaaien, vgl. *seupeuë^{c}*, bijv. *taboe doeë^{c}* = lett. zaaien voor vast, d.i. de wijze v. rijstplanten waarbij het zaad (*bidjèh*) dadelijk op den akker en niet eerst op een kweekbed wordt uitgezaaid (uitgestrooid), *padé teunaboe* = gezaaide (niet geplante) padi, *taboe seuneu-*

lõng = uitzaaiing op het kweekbed (dus niet „voor vast") tot het kweeken v. zaailingen (*seuneulõng*), *keunòng síblaïh taboe djareuëng keunòng sikoereuëng taboe rata* = in de elfde keunòng wordt slechts hier en daar in de negende overal zonder uitzondering gezaaid, *meutaboe* = verspreid, verstrooid, *meutaboe-taboe* = links en rechts verspreid, alom verstrooid, *bintang meutaboe di langèt* = de sterren zijn gezaaid aan het uitspansel.

Tadah, bevel, vgl. *peurintah, soerõh, ama, joeë.*

Tadi, slaan, bijv. *djitadi ngòn tjõᵉma raja* = zij sloegen met groote knotsen.

Taᵉdi (v. Arab. *taᶜzīr*), arbitraire correctie, bestraffing door den rechter naar bevind v. zaken.

Tadjam, scherp (v. e. wapen, doorn, vrucht, enz. maar ook v. h. verstand: snedig, schamper), hevig (v. d. wind), snelvlietend (v. e. rivier), snel, vaardig, vlug (in handelen, spreken, enz.), vgl. *pantaïh, bagaïh, kreuëh, sigra,* enz. opp. *toempõj, tampah,* bijv. *tadjam leubèh nibaᵉ sikin peunjoekõ* = scherper dan een scheermes, *doempeuë poemoeboeëtdji bandoem tadjam* = alle soorten werk verrichtte hij snel.

Tadji, Arabisch.

Tadjõ, in de richting, in den koers van, toesnellen, bijv. *tadjõ keudéh keunôë* = her en derwaarts, *djitadjõ òh ka rõt aneuᵉdji* = zij snelde toe toen haar kind viel.

Tadjõᵉ, I *teumadjõᵉ,* poten, uitpoten, vgl. *poela,* bijv. *tadjõᵉ keutila* = bataten poten, *njang baᵉ djagõng geutadjõᵉ aneuᵉdji* = van maïs poot men de pitten, — II al wat men ter versiering of ter wille v. d. aangenamen geur in het haar steekt, haarversiering, *boengòng tadjõᵉ* = geurige bloemen of kunstbloemen aan een spitje in het haar gestoken.

Tadjòë (Mal. *tadji*), stalen kunstspoor (v. e. vechthaan), vgl. *soesõh,* bijv. *tadjòë teupat* = rechte sporen, *tadjòë boengkõᵉ* = kromme sporen, *manòᵉ meulõt geubõh tadjòë beusòë* = vechthanen wordt een stalen spoor aangedaan, *geulanggang tadjòë* = kampplaats voor hanengevechten.

Tadjwid (v. Arab. *tadjwīd*), de regelen van het op de juiste manier reciteeren v. d. Koran, de recietwetenschap.

Taᵉeun (v. Arab. *tāᶜoen*), epidemie, speciaal cholera en ook veepest, vgl. *waba.*

Taga (Mal. *tagar*), zwaar dreunend, dof rommelend geluid (bijv. v. d. donder, van de golven, enz.), donderen, bulderen ,bijv. *deumpéᵉ ngòn soeraᵉ meutaga-taga* = het geschreeuw en gejuich donderden herhaaldelijk, *djigeumeutjiëᵉ gadjah meutaga-taga* = doordringend schreeuwen de olifanten, *djimeusoe meutaga-taga* = hij bulderde.

Tagi (Mal. *tagih*), sterk bij iemand aandringen, manen om betaling, schuld vorderen, vgl. *toenggèë, lakèë, arat, griët,* bijv. *tagi-* (of *toenggèë-*) *oetang* = manen om een schuld, om geld manen.

Tagoeën, *teumagoeën,* koken, vgl. *magoeën,* bijv. *tagoeën boe* = rijst koken, *tagoeën beu kreuëh* = droog koken, *tagoeën beu leumiëᵉ* = zacht koken, *tagoeën beu ghoeën* (of — *beu likat*) = dik maken door koken (bijv. buffelmelk), *djitagoeën boe keu lõn* = zij kookt rijst voor mij, *keupeuë tadjaᵉ teumagoeën kòn ka tròë geutanjòë* = waartoe gaat ge koken wij zijn immers al verzadigd.

Tahadjoed, zie *seumajang.*

Tahe, *teutahe,* verbijsterd, verdwaasd, versuft, sufferig, achteloos, gedachteloos, onoplettend, verbaasd, ontsteld, versteld, verstomd, vgl. *gante, teukòᵉ, beubaj, ngeut, seudèë,* bijv. *teutahe-tahe* = al maar op één punt staren, *tahe mantòng hana haba* = versteld staan zonder een woord te uiten, *teudjaᵉ teudòng tahe gante lagèë oereuëng ka gadòh*

toeah = nu eens liep hij dan weer stond hij stil verbijsterd en verdwaasd als iemand die zijn verstand verloren heeft.

Tahé (Mal. *tahil*), oorspronkelijk een goudgewicht (1 *tahé* = 1/5 *boengkaj*); boeten en andere door de overlevering geregelde betalingen begroot men nog gaarne in *tahé*, waarbij echter de *tahé* voor elke gelegenheid een conventioneel aangenomen waarde (dus niet het gewicht) in dollars (*reunggét Atjèh*) vertegenwoordigt, bijv. bij huwelijksgiften (*tahé hoekōm*, of *tahé djinamèë*): 1 *tahé* = 5 dollars (tegenwoordig *f* 5), bij weddenschappen (*tahé djoedi*, of *tahé sabōng*): 1 *tahé* = 4 dollars (tegenwoordig *f* 4), bij boeten (*tahé adat*, of *tahé salah*): 1 *tahé* = eveneens 4 dollars; als handelsgewicht geldt 1 *tahé* = 1/16 *katòë*, of ook wel het gewicht v. vier dollarcenten (*pèng Poer*).

Tahjeuët, *seumajang tahjeuët meuseugit* (v. Arab. *taḥijjat al-masdjid*), de begroetingsgodsdienstoefening dadelijk bij het binnentreden v. d. moskee.

Tahkim (v. Arab. *taḥkīm*), het door de a.s. echtgenooten zelf d.w.z. bij wederzijdsch goedvinden machtigen v. d. dorpsgeestelijke (of ander persoon) om als hulpwali bij de huwelijkssluiting op te treden (*peutahkim drōë*) als de vrouw geen bloedwali te harer beschikking heeft (zulk een gekozen persoon heet *wali tahkim*).

Tahlé, of *talé*, of *tahli* (v. Arab. *tahlīl*), het (eenige honderde of duizende malen) reciteeren v. d. eerste helft der geloofsbelijdenis (*la ilaha ila lahō*) ten behoeve v. e. doode, *toeëng tahli* = het doen opdreunen v. zulk een aantal woorden, *oepah tahli* = het loon daarvoor.

Tahli, zie *tahlé*.

Tahrim, *waᵉtèë tahrim*, de tijd v. zons op- en ondergang, vgl. *tjréb, moegréb*.

Tahta, verordening (v. e. vorst).

Tajeuën, aarden watervat (waarin de huisvrouw het water voor dagelijksch gebruik aan den put vult), vgl. *keutoejōng, geupét*, bijv. *tajeuën toelōᵉ* = een niet draagbare soort v. watervat (vgl. *goetji*).

Takala (Mal. *tatkala*), toen, ten tijde dat, vgl. *òh, saré, teuma, waᵉtèë njan, djinòë, djanan*, enz., bijv. *takala djinòë* = thans, *takala njan* = destijds, *takala lōndjaᵉ oe Atjèh* = toen ik naar Atjèh ging.

Takat, I schatten (bijv. v. d. afstand), aanleggen (met een vuurwapen op een doel), iets als doel voor oogen nemen, vgl. *taᵉ, tjōh, pandang*, bijv. *djitakat roesa* = hij legde aan op het hert, *djitakat meuriam* = zij schoten met kanonnen, — II teeken, bijv. *takat simalam* = lett. teeken v. d. nacht, d.i. de naam v. e. sterrenbeeld.

Aké, I bakje v. bladeren gevouwen voor vervoer v. natte waar, — II *toeka-také*, zie *toeka*.

Takèh, hetgeen er na het koken v. d. klappermelk (*santan*) overblijft nadat de olie is afgeschept (wordt soms als toespijs bij de rijst genuttigd).

Taki, bedrog, list, arglist, beetnemerij, verraad, bedriegen, foppen, vgl. *tipèë, daja, peungeut, peulingkōᵉ*, bijv. *talō prang deungòn taki talō kanoeri deungòn doeᵉa* = verraad is de oorzaak dat men verliest in den oorlog het gebed doet een offermaaltijd te loor gaan (d.w.z. zonder doeᵉa geen kanoeri), *djitaki oereuëng sabé* = hij nam altijd de menschen beet, *han éᵉ djitipèë ngòn djitaki* = zij waren niet te bedriegen en te verstrikken, *keunòng taki* = gefopt.

Takòᵉ (Mal. *takoeᵉ*), keep, kerf, inkeping, insnijding, vgl. *geunténg, tanggam* (bijv. in een boom om er in te klimmen), trappen of treden (bijv. in een hellend terrein om de helling te beklimmen), *takòᵉ loengkèë* = ringen of groeven aan de hoorns v. h. hoornvee.

Takoeë, hals, nek, vgl. *lihië, koedō^{ɛ}, reukoeëng, haleukōm,* bijv. *takoeë goeda* = nek v. e. paard, *talòë takoeë* = halssnoer, collier, *klah-* (of *lilét-*) *takoeë* = stijve gouden halsband of halskraag.

Takōm, *meutakōm,* met de borst tegen iets aanleunen, vgl. *meusadeuë.*

Takōt, *teumakōt,* bang, bevreesd, vrees, angst, bang zijn, vreezen, vgl. *koejoe, koejōt, geusoeën, goendah,* opp. *bhe, tjeubeuëh, brani, peukasa,* bijv. *lōn takōt keu djih* = ik ben bang voor hem, *bè^{ɛ} tatakōt* = weest niet bang, *djitakōt geupòh lé radja* = hij vreesde dat de koning hem om zou brengen, *hana djitakōt weuëh keu maté* = hij vreesde niet hij verlangde naar den dood, *koetakōt hana ban kakheun koetakōt kaploeëng keudéh oe loea* = ik ben bang dat het niet zal zijn zooals ge zegt dat ge wellicht naar ginds naar buiten zult vluchten, *lōn leubèh that lōntakōt keu rimoeëng ngòn keu gadjah* = ik ben veel banger voor een tijger dan voor een olifant, *peutakōt* = bang maken, vrees aanjagen, *djipeutakōt oelōn peuleumah oelat* = hij maakte mij bang door een wurm te vertoonen, *teumakōt* = vreesachtig, *peunjakōt* = vogelverschrikker (vgl. *oereuëng-oereuëng*), of middel om de vogels te verjagen v. h. rijstveld.

Tala^{ɛ}, I verzadigd, zat, voldaan, bevredigd, vgl. *tròë,* opp. *deuë^{ɛ},* bijv. *tala^{ɛ} hawa* = naar hartelust verzadigd, zijn begeerten verzadigen, zijn lusten botvieren, *tala^{ɛ} nabsoe* = zijn hartstochten botvieren, bevredigen, *lōn ka tala^{ɛ} padjōh eungkōt boenòë* = ik heb mij zooeven zat gegeten aan visch, — II voorhoofd, vgl. *dhòë,* bijv. *keubeuë poetéh tala^{ɛ}* = een blesbuffel.

Talam, groote ronde schotel v. messing (als presenteerblad gebruikt).

Talé, zie *tahli.*

Talèh, wederleggen, bijv. *peuë njang koekheun djeuët djitalèh* = elk mijner woorden weet hij te weerleggen.

Ta^{ɛ}lém, eerbetoon, hulde, eerbied.

Taleuë^{ɛ} (v. Arab. *ṭaläq*), verstooting v. d. vrouw (door haar man), verstooten, vgl. *tjré, pasah,* bijv. *ka lōntaleuë^{ɛ} inònglōn* = ik heb mijn vrouw al verstooten, *taleuë^{ɛ} lhèë* = de drievoudige (dus onherroepelijke) verstooting, *sitaleuë^{ɛ} doea taleuë^{ɛ} lhèë taleuë^{ɛ} gata sah sèëdara dōnja akhérat* = eerste tweede derde verstooting gij zijt mij als een zuster op aarde zoowel als in het hiernamaals (de vorm waarin de drievoudige verstooting wordt uitgesproken), *teubōih taleuë^{ɛ}* = gekochte verstooting, huwelijksontbinding doordat de vrouw zich loskoopt v. d. man, *soerat taleuë^{ɛ}* = verstootingsbrief, *inòng geutaleuë^{ɛ}* = een verstooten vrouw, *kah taleuë^{ɛ} kèë* = verstoot mij (zegt de vrouw die haar man om de verstooting vraagt).

Taleuëng, e. s. v. zeevisch.

Talō, verliezen (bij oorlog, wedstrijd, godsoordeel, proces, enz.), den nederlaag lijden, het afleggen tegen iemand of iets, zwichten, verslagen, overwonnen, ten onder gebracht, overmeesterd, veroverd, vgl. *tiwaih,* opp. *meunang,* bijv. *talō hoekōm* = in een proces verliezen, *talō sabōng* = in een hanengevecht verliezen, *peutalō drōë* = zelf maken dat men verliest, *talō prang deungòn taki* = verraad is de oorzaak dat men in den oorlog verliest.

Ta^{ɛ}lō^{ɛ} (v. Arab. *ta^{ɛ}loeq*), onderworpen, onderhoorig, afhankelijk, bedwongen, bijv. *le that radja njang ta^{ɛ}lō^{ɛ} ba^{ɛ} radja njan* = zeer talrijk waren de vorsten die aan dien koning onderworpen waren.

Talòë (Mal. *tali*), touw, lijn, snaar, snoer, koord, streng, bijv. *talòë moeliëng* = touw gemaakt v. d. bast v. Gnetum Gnemon, L., *talòë djō^{ɛ}* = touw v. d. harige vezels v. d. arenpalm, *talòë tapéh* = touw v. d. vezels v. d. kokosnoot, *talòë keu^{ɛ}iëng* (of *-ki^{ɛ}iëng*) = gordel,

talòë reukoeëng (of *-takoeë*) = collier, halssnoer, *talòe kaphan* = windselen v. e. lijkkleed, *talòë djaròë* (of *-goelië*) = slappe polsketting, *talòë wali*, of *sabòh talòë* = bloedverwantschap v. vaderszij, *talòë karōng* = bloedverwantschap v. moederszij, *sitalòë* = in één rij naast elkaar, *oemòng sitalòë* = een reeks v. velden (vgl. *siteuntang*), *talòë sintha*$^{\varepsilon}$ = leidsels (bij een ploeg), *talòë keukang* = leidsels (bij een paard), *talòë grab* = telegraaf, *talòë meuj* = drijftouw v. e. spinnewiel, *talòë pasi* = de strandlijn, de strook land langs den rivieroever, *talòë dham*, of *talòë linggang* = het rotantouw waarmee het juk aan de eg of aan den ploeg gebonden is, *talòë poesat* = navelstreng, *talòë njawòng* = testikels, scrotum, *sitalòë boengòng* = een bosje (tuiltje, bouquetje, ruikertje) bijéén-gebonden bloemen, *talòë lihië* = halstouw (v. ploegdieren), *talòë idōng* = neustouw (v. buffels en runderen), *talòë hareubab* = snaren v. e. viool, *talòë ajeuëm padé* = touwen over een veld gespannen om vogels te verjagen, *talòë tjeudōh* = touwen waarmede het lendenjuk v. e. weeftoestel aan de uiteinden v. d. borstboom is bevestigd, *lhèë kra*$^{\varepsilon}$ *talòë* = drie stukken touw (bedoeld als afstandaanwijzer), *poeta talòë* = draaien v. touw, twijnen, *poeblòë keubeuë ngòn mat talòë* = verkoop v. e. buffel (heeft plaats) met een touw (waarbij kooper en verkooper bij het sluiten v. d. koop elk een eind vasthouden), *oereuëng mat talòë* = lett. iemand die het touw vastheeft, d.i. een vrouw in barensnood, *peutalòë*, of *bōh talòë* = met een touw binden (vgl. *tjaroeëh, djantang*), *meuteutalòë* = in snoeren aaneenhangend, *trō* (of *srōt-*) *ië mata meuteutalòë* = in radeloos huilen uitbarsten.

Tamah, I (Mal. *tambah*), bijvoeging, vermeerdering, vermeerderen, toenemen, bijdoen, bijvoegen, toevoegen, vgl. *peuleubèh*, bijv. *plawah ka djimeutamah* = er zijn weer nieuwe pokken bijgekomen, *geunab oeròë pahla meutamah* = den ganschen dag groeit het hemelloon aan, *lōn ka sèb boe ma*$^{\varepsilon}$ *bè*$^{\varepsilon}$ *neutamah lé* = ik heb rijst genoeg moeder doe er niet meer bij, *makén meutamah kaja djih* = hij werd nog rijker, *peutamah peukoereuëng* = loven en bieden, *teunamah* = toegift, toevoegsel, *toeka deungòn teunamah* = ruilen met een toegift, — II (Mal. *tamas*), jong bosch op grond die reeds meermalen voor ontginning diende, akkermaalshout (*tamah rajeu*$^{\varepsilon}$, als er hoog opstaand hout, *tamah tjoet*, als er kreupelhout, struikgewas op gewassen is), vgl. *bloeka*.

Taman, tuin, hof, lusthof, bijv. *tabantoe pèt boengòng lam taman njòë* = helpt bloemen plukken in dezen lusthof.

Tamat (v. Arab. *tāmmat*), of *tamat beuët*, den cursus in het reciteeren v. d. Koran voleindigd hebben, *beuët doea seun tamat* = den geheelen Koran tweemaal reciteeren, *ha*$^{\varepsilon}$ *tamat* = belooning voor den godsdienstleeraar bij het beëindigen v. dien cursus, *poemanòë tamat* = het baden (v. d. leerling) wegens beëindiging v. d. Koran, *peutamat* = doen voltooien, *peutamat darōïh* = het reciteeren v. d. Koran ten einde toe, *kanoeri peutamat Koeroe*$^{\varepsilon}$*an* = heilmaaltijd die bij die gebeurtenis plaats heeft.

Tamba$^{\varepsilon}$, *teumamba*$^{\varepsilon}$, afdammen, een dijk maken, schoeien, aanaarden, ophoogen van grond, dempen, vgl. *lhòb*, bijv. *teumamba*$^{\varepsilon}$ *tanòh* = aarde tot een dam maken, een aarden dam maken, *djitamba*$^{\varepsilon}$ *ateuëng oemòngdji* = hij versterkte (herstelde) het dijkje v. zijn rijstveld, *koeta ka lheuëh geutamba*$^{\varepsilon}$ = de versterking (vesting) is reeds van een wal voorzien, *teunamba*$^{\varepsilon}$ of *seunamba*$^{\varepsilon}$ = dijk, dam, schoeiing, grondophooging, wal, borstwering,

vgl. *seuneulhòb*, bijv. *djipeukòng teunamba$^{\varepsilon}$* (of — *seunamba$^{\varepsilon}$*) = hij versterkte den dam.

Tamban, e. s. v. zeevisch.

Tambang, I *kawé tambang*, een hengel waaraan een lang op een klos gerold touw zoodanig aan den hengelstok bevestigd is dat de visch na in den haak met aas gebeten te hebben al wegzwemmend het touw afwikkelt, — II *inòng geutambang* = een door haar man (zonder levensonderhoud) verlaten vrouw.

Tambéh (v. Arab. *tanbih*), opmerking, bijv. *djeuët that kabōh tambéh kapeuna da$^{\varepsilon}$wa* = ge zijt zeer vaardig in het maken v. opmerkingen en het opperen v. quaesties.

Tambō (Mal. *tamboer*), trom (zoowel onze kleine soldatentrom als de groote trom die men in de moskee bij den aanvang der tijden voor de ritueele godsdienstoefeningen roert).

Tambōj, hoop, stapel, vgl. *tamòn, poej, toempō$^{\varepsilon}$, himpōn.*

Tamèh, stijl, paal, pilaar (v. e. huis), *tamèh radja* en *tamèh poetrōë* = de beide voornaamste middenstijlen v. e. huis (welke beide „vorstelijke" stijlen een groote plaats in het volksleven innemen), *tamèh wéng* = de stijlen v. e. suikerpersmolen, *tamèh djambō* = de stijlen v. e. hut, *keunaleuëng tamèh* = de groote platte tot neuten dienende steenen waarop de huisstijlen staan, *seuhab tamèh* = de geborduurde vierkante dekkleedjes op de hoofdstijlen v. voorname huizen.

Tamoeë$^{\varepsilon}$, ingaan, vgl. *tamòng*, bijv. *boeja njan djitamoeë$^{\varepsilon}$ lam paja* = die krokodil ging het moeras in, *teuma djitamoeë$^{\varepsilon}$ lam kroeëng raja* = daarop stapte hij in de groote rivier.

Tamòn, hoop, stapel, groep, vgl. *tambōj, toempō$^{\varepsilon}$, poej, himpōn*, bijv. *tamòn brōïh* = vuilnishoop, *oereuëng djidoeë$^{\varepsilon}$ doea bòh tamòn* = de menschen zitten in twee groepen, op twee hoopjes, *tamòn triëng* = bamboestoel, *meutamòn* = in massa bijéén, verzameld, opgestapeld, vereenigd (vgl. *meusapat, meukoempōj, meusahò*), *meutamòn-tamòn meuhimpōn* = bij hopen, bij stapels, in massa verzameld, *peutamòn* = ophoogen, opstapelen, *peutamòn brōïh* = het vuilnis op een hoop vegen.

Tamòng, binnengaan, ingaan, binnentreden, vgl. *tamoeë$^{\varepsilon}$, lōb*, opp. *teubiët*, bijv. *tamòng djoerōng* = het dorpspad binnengaan, *tamòng oeteuën* = een bosch binnengaan, *teubiët tamòng* = uit- en inloopen, *tamòng boerōng* = door de kraamvrouwen-kwelgeest bezeten, *tamòng lam neumat gòbnjan* = binnen zijn gebied vallen, *bè$^{\varepsilon}$ djitamòng* = laat hij niet binnenkomen, *han loelōïh lé oereuëng tamòng dalam roemòh njan* = er kunnen geen menschen meer in dat huis, *djeuëbdjeuëb bilé$^{\varepsilon}$ na lōntamòng* = al de vertrekken ben ik binnengegaan, *peutamòng* = binnenbrengen (bijv. karbouwen in een kraal), ergens indoen (bijv. goederen in een kist), insteken (bijv. een mes in de scheede), binnenhalen, opschuren (bijv. de geoogste rijst in de schuur), vgl. *peulōb, pasòë*, bijv. *peutamòng ra$^{\varepsilon}$sa* = het brengen v. kwik (in het menschelijk lichaam), *peutamòng dròë* = zich ergens in begeven, *teutamòng* = ergens in geraakt (vgl. *teulōb*).

Tampa (Mal. *tampar*), slaan met de vlakke hand, klap, oorveeg, vgl. *teupō$^{\varepsilon}$, teupò$^{\varepsilon}$, teupè$^{\varepsilon}$.*

Tampah, krachteloos, geen uitwerking meer hebbend (v. vergif, tooverij, enz.), vgl. *toempōj*, opp. *meutadjeuëb, tadjam*, bijv. *doe$^{\varepsilon}$ateu ka tampah* = uw tooverformulier is niet van kracht (niet zegenrijk) meer.

Tampaj (Mal. *tampal*), opgezette lap, inzetstuk (v. e. kleedingstuk, vgl. *soedja*), oplappen, verstellen, soldeeren, bijv. *idja njang djingoej pi doem meutampaj-tampaj* = zelfs het kleed dat hij droeg was vol in-

zetsels, *idja beukah geutampaj* = een gescheurd kleed wordt opgelapt, *teunampaj* = een ingezet stuk, *djitampaj klah sarõng sikindji* = hij soldeert het belegsel van zijn messcheede.

Tampang, veel bijéén, tros (v. kurkuma), bundel.

Tampheuëᵉ, van onderen plat, effen, vlak, vgl. *lipéh.*

Tampõᵉ, kelk, kroontje, ook: bedekking aan de uiteinden v. e. kussen, bijv. *tampõᵉ manggòjta* (— *langsat,* — *oe,* — *pineung*) = het kroontje waarop een manggistan (langsat-, klapper-, pinang-) -vrucht rust, waaruit die vrucht als het ware ontstaat, *tampõᵉ koepiah* = knopvormige versiering (gouden kroontje) op een koepiah, *tampõᵉ peudeuëng* = de knopvormige versiering aan een sabelknop, *tampõᵉ siwaïh* = knopvormige versiering aan het heft v. e. dolk, *meutampõᵉ* = voorzien v. zulk een versiering, *krandam meutampõᵉ* = kalkpotje met een kroontje op het deksel, *tampõᵉ bantaj* = sluitstukken (geborduurd of v. metaal) aan de uiteinden v. e. kussen.

Tampoe, een boomsoort waarvan de bladeren wel door reizigers als etensborden worden gebruikt.

Tampòë (Mal. *tampi*), op en neer bewegen, wannen, zeven v. d. rijst (door de wan op en neer te schudden, vgl. *seut*), ook: meenemen, meevoeren v. iets (bijv. door den wind), bijv. *tatampòë breuëh njòë* = zift deze gestampte rijst, *boekòn sajang gapeuëh pandjòë angèn tampòë han meuhò lé* = is het niet jammer v. d. kapok dat de wind die doet verstuiven naar alle kanten?

Tampoelénq, harpoen, harpoeneeren (o.a. van zeekomkommers, schildpadden, enz.), vgl. *seurampang.*

Tampõng, bedekking v. gevlochten klapperblad (ook wel v. zink) boven op den nokbalk v. e. huis (waar de dakvlakken samen komen) tot afsluiting.

Tamsé (Mal. *tamsil*), vergelijking, gelijkenis, vgl. *misé, miseuë, taᵉwi, pangsië, timplaᵉ,* bijv. *tamsé oereuëng meuᵉoeë di blang* = het is ermede als met de lieden die hun sawah bewerken.

Tam-toem, klanknab. v. h. geluid v. geweerschoten, dreunend, grommend geluid.

Tan, neen, niet (vgl. *hana, kòn,* opp. *na, njò, gèt, bõh*), bijv. *tan na* = er niet zijn, *kheun tan* = neen zeggen, *peutan* = ontkennen, loochenen, *meung sidròë pi tan na* = geen een was er, *han sapeuë tan* = niets ontbrak er aan, *tan boebé seuma lõn meulaba* = niet zooveel als een schurftdiertje neem ik winst, *peuë njang tan tapeuna* = wat er niet is zorg dat het er is, *njang na bèᵉ tapeutan njang tan bèᵉ tapeuna* = loochen het bestaande niet en verklaar het niet bestaande niet voor bestaand, d.i. vertel geen leugens, *meutan pajah hankeu reumbang* = zoo men zich niet inspant komt men er niet, *ië tan djidjéb boe tan djipadjõh* = hij had noch te drinken noch te eten.

Tanda, teeken, kenteeken, voorteeken, bewijs, blijk, stuk v. overtuiging, merk, kenmerk, ook: moedervlek, bijv. *tanda poemeulia* = een huldebewijs, een geschenk uit achting, *tanda hõreumat* = een teeken v. eerbied, eerbewijs, *tanda kòng narit* = teeken dat de afspraak v. kracht is (d.i. het verlovingsgeschenk), *tanda kiamat* = de teekenen v. h. laatste oordeel, *tanda jakin* = teeken v. oprechtheid, *tanda djaròë* = handteekening, *tòh tanda tabri keu lõn* = welk teeken geeft ge mij?

Tandaïh, latrine, vgl. *bagan.*

Tandang, rond slenteren, uit kuieren gaan (doelloos).

Tandi (Mal. *tandil*), komt nog als titel v. hoofden op de Westkust voor (*Teukoe Tandi, Keudjroeën Tandi,*

enz.), in verhalen veelal te vertalen door „intendant v. h. paleis".

Tandja$^{\epsilon}$, van een zeil gezegd: goed van snit zoodat het behoorlijk wind vangt.

Tandjōng, of *tanjōng*, hoek, kaap, uitstekende landpunt, landtong.

Tandō$^{\epsilon}$, horens, vgl. *loengkèë*.

Tangah, met het hoofd naar boven gewend (loopen, liggen, enz.), het hoofd achterover houdend, opwaarts zien, naar boven zien, bijv. *tangah oe langèt* = met het hoofd opwaarts naar den hemel zien.

Tangeun (Mal. *tangan*), voorpooten v. e. dier, vgl. *gaki*.

Tanggam, inkeping, kerf, snede, inkepingen maken, hakken geven (bijv. in een boomstam om er in te klimmen), vgl. *takò$^{\epsilon}$*, *geunténg*.

Tanggiléng (Mal. *tenggiling*), de geschubde miereneter.

Tanggòë, I boven op iets leggen, bezwaren, zwaar, groot, — II tot aan, naar, aankomen, *tanggòë . . . oe* = van . . . tot, vgl. *di* (of *di kòn*) . . . *tō$^{\epsilon}$* (of *tō$^{\epsilon}$an, tō$^{\epsilon}$oe, tō$^{\epsilon}$òh, tō$^{\epsilon}$èt*), of *trōïh* (of *trōïh an, trōïh oe, trōïh òh, trōïh èt*), bijv. *phōn di Padang tanggòë oe Singké bandoem wasé keu radja Blanda* = van Padang te beginnen tot Singkel in kluis zijn alle heffingen voor den Koning v. Holland.

Tanggōh, uitstel (bijv. v. betaling, v. voldoening aan een belofte, enz.), op crediet (opp. *joem sigò, joem sadjan*), bijv. *lōn lakèë tanggōh doea oeròë* = ik vraag twee dagen uitstel, *peuë tablòë joem sigò atawa tanggōh* = koopt ge à contant of op crediet?, *oetang meutanggōh harōïh bajeuë wadjib* = bij schulden is crediet geoorloofd maar betaling verplicht, *neuprèh tanggōh oemoe limòng oeròë treu$^{\epsilon}$* = heb nog vijf dagen geduld, *peutanggōh* = uitstellen, opschorten, verdagen, crediet geven, *meutanggōh* = uitstel vragen.

Tanggōng, waarborgen, voor iets instaan, borg staan voor, op zijn verantwoording nemen, vgl. *angkèë*, bijv. *lōntanggōng oetangdji* = ik sta (stel mij) borg voor zijn schuld.

Tangirië$^{\epsilon}$, e. s. v. ooievaar.

Tangiròë (Mal. *tenggiri*), e. s. v. zeevisch.

Tangkaj, I (Mal. *tangkal*), afweren v. onheil, middelen om onheilen af te weren, zooals tooverspreuken, tooverformules, bezweringsformulieren, gebeden, aanroepingen, vgl. *radjah, doe$^{\epsilon}$a*, bijv. *tangkaj ngòn doe$^{\epsilon}$a* = bezweren met een tooverformulier, *oereuëng teumangkaj* = zij die in staat zijn iemand te „belezen", *ië teunangkaj* = belezen water, medicijn, *teunangkaj liké Mò$^{\epsilon}$lōt* = de bij het reciet v. d. Mohammed-legende tot amuletten gemaakte halsbandjes, — II *tangkaj lasa*, de vliegende hagedis.

Tangké (Mal. *tangkai*), steel, stengel (v. bloem, blad, vrucht), hengsel, handvat (v. potten en pannen), gietkanaal (waaruit bij een gietvorm de was wegvloeit), bijv. *beudé tangké laboe* = lett. geweer met kalebassteel, d.i. met beugel (zooals bij een Beaumontkarabijn), *raga meutangké* = mand met hengsel, *sitangké poesat* = eigen broeders en zusters, *tangké-* (of *bòh-*, of *djantōng-*) *atélōn ka poetōïh* = het steeltje (het vruchtje, enz.) van mijn hart (mijn harteliefje) is gebroken (is gestorven).

Tangkéh (Mal. *tangkis*), afweren, afwenden, pareeren.

Tangkirōng, e. s. v. visch.

Tangkò$^{\epsilon}$, ontkennen, loochenen (v. e. schuld), vgl. *oengki, peukòn*.

Tangkōb, *meutangkōb*, tegen of op elkaar sluitend (v. twee zaken die op of bij elkaar passen), bijv. *meutangkōb keunèng* = aan elkaar rakende (samengegroeide) wenkbrauwen (een onheilspellend teeken beschouwd), *pineung meutangkōb até* = een pinangnoot waarvan de ruimte binnenin al bijna geheel dicht is, *sarōng tangkōb* = een wapenscheede bestaande uit twee

tegen elkaar aansluitende helften, *haba oereuëng lõb lam batoe blah batèë meutangkõb* = vertelling v. iemand die in een gespleten steen in een zich sluitenden steen kroop.

Tangkoelõ[ɛ], hoofddoek, bijv. *koepiah meutangkoelõ[ɛ]* = een mutsje om welks onderrand een hoofddoek is gewonden.

Tangkoera[ɛ] (Mal. *tengkora[ɛ]*), *schedel*, bekkeneel, doodskop, ook: grof voor „hoofd", vgl. *broeë[ɛ] oelèë*, bijv. *meungnjò koepòh ba[ɛ] tangkoera[ɛ] njan barõ djitoepeuë keu dròë* = als ik hem op zijn kop sla dan eerst kent hij zijn plaats.

Tangkõh, welvarend uitziend, welgedaan, welgemaakt, flink, groot, gevuld, vgl. *goendja[ɛ]*, bijv. *tangkõh that badan leumò njan* = het lichaam van dat rund ziet er welgedaan uit, *lada teungòh tangkõh that djinòë* = de peper ziet er nu prachtig uit.

Tanglõng, Chineesche papieren lantaarn, bijv. *meung é[ɛ] meutoeah kah haj panjòt tanglõng* = mocht gij geluk hebben o lamp en licht, *tanglõng meugisa* = een houten geraamte welks bovenstel rondom met papieren lantaarns bezet vanzelf draait.

Tang-téng, klanknabootsend woord voor „bellen", vgl. *grò[ɛ]-grò[ɛ], grè[ɛ]-grè[ɛ], tjrang-tjriëng.*

Tanië, e. s. v. papegaaivogel, vgl. *seurindét, khè[ɛ]-khè[ɛ], bajeuën.*

Tanjòng, *teumanjòng* (Mal. *tanja*), naar iets vragen, informeeren, navraag doen, bijv. *ka lõntanjòng baranggapat hana meuhòka* = ik heb het al overal gevraagd niemand weet waar hij (gebleven) is, *lõnkeumeung teumanjòng sabòh patah ba[ɛ] Teukoe* = ik wil u een kleine vraag doen Teukoe, *meutanjòngtanjòng asaj* = naar elkaars afkomst vragen, *teunanjòng* = vraag, informatie, navraag, *euntreu[ɛ] lõnkeumeung peutrang teunanjòng njòë ba[ɛ] gata* = straks zal ik U deze vraag verduidelijken, *òh dròëneu neutanjòng pakri taseu[ɛ]õt* = wanneer hij u vraagt hoe zult ge dan antwoorden?

Tanjõng, zie *tandjõng.*

Tanòh (Mal. *tanah*), I grond, land, aarde, bijv. *tanòh kliët* = leem, klei, vette aarde, pottebakkersaarde, *tanòh basò* = al te vette aarde, *tanòh kreuëh* = harde grond, *tanòh badja* = mestgrond, *tanòh tja[ɛ]* = kluitachtige aarde, *tanòh tjeumpaga* = zwavel, *tanòh djeurat* = kerkhofaarde, *tanòh dapoe* = aarde v. d. oven (waarop het vuur aangemaakt wordt), *tanòh manjang* = hooge grond, *tanòh roemòh* = erf, *minjeu[ɛ] tanòh* = aardolie, petroleum, *tanòh sigeupaj* = een vuistvol (kluit) aarde, *tanòh Atjèh* = het land Atjèh, *dòng diba[ɛ] tanòh* = op den grond staan, *tanòh oemònglõn djròh that* = de grond v. mijn rijstveld is zeer goed, *njòë tanòh peusaka-* (of *peunoelang-*) *éndatoelõn* = dit land is het erfgoed mijner vaderen, *tanòh Pòteu Alah* = lett. de grond die van onzen Heer God is, d.i. onbewerkte grond, *tanòh milé[ɛ] gòb* = lett. de grond die v. d. menschen is, d.i. de bewerkte, de in cultuur gebrachte grond, *meutanòh* = landbezittend, *oereuëng meutanòh* = grondbezitter, — II inheemsch, niet ingevoerd, opp. *blajat, la[ɛ]õt*, bijv. *oebat beudé tanòh* = in het land zelf voorkomend kruit, *aneu[ɛ] beudé tanòh* = in eigen land gemaakte kogels.

Tanòm (Mal. *tanam*), begraven, bijv. *djitanòm meuïhdji lam tanòh* = hij begroef zijn geld in den grond, *dja[ɛ] tanòm di djeurat* = iemand gaan begraven, *wòë-* (of *oela[ɛ]-*, of *oelang-*, of *riwang-*) *ba[ɛ] tanòm* = terugkeeren v. h. begraven, *adòë aneu[ɛ] geutanòm* = de nageboorte begraaft men, *tanòm oedéb* = levend begraven, *teunanòm* = lett. begraafsel, d.i. een in den grond begraven toovermiddel, *èleumèë teumanòm* = de wetenschap der toovermiddelen die men begraven

moet (n.l. op een plaats waar de persoon dien men treffen wil gewoonlijk langs komt).

Tantra (Mal. *tentera*), leger, gelederen, volgelingen, bijv. *adat na teungkoe njang lawan kamòë ba*^{e} *malam njòë peusabé tantra* = zijn er teungkoe's die tegen ons kunnen opkomen dat zij op dezen avond de gelederen rangschikken, *naga njan le that tantradji* = die naga had heel veel volgelingen.

Ta^{e}**oem,** of *da*^{e}*oem* (Mal. *aoem*), brullen, brommen (v. e. tijger).

Tapa, godsdienstige afzondering, boetedoening, door afzondering (ascese) bovennatuurlijke kundigheden of krachten trachten te verkrijgen, vgl. *kaloeët,* bijv. *lõn dja*^{e} *tapa* = ik ga in eenzaamheid ascese bedrijven.

Tapa^{e}, I palm v. d. hand, handpalm (*tapa*^{e}*-,* of *paleuët djaròë*), zool v. d. voet, voetzool (*tapa*^{e} *gaki*), indruksel v. hand of voet op den grond, voetspoor, voetstap, vgl. *euntèë, euntjit, bakat,* bijv. *djiseutèt tapa*^{e} *ajahdji doem hò* (of — *barang hò*) = hij volgt zijn vader overal heen, *tapa*^{e} *rimoeëng* = voetsporen v. e. tijger, *dhõj tapa*^{e} = het stof der voetzolen, *tapa*^{e} *beudé* = de kolf v. e. geweer, *tapa*^{e} *radja Soelòjman* = de bekende amulet (het pentagram),—II *teumapa*^{e}, schoonmaken en loswerken v. d. grond rondom een boom (opdat die meer lucht zal krijgen).

Tapè (Mal. *tapai*), een zuurzoet zwak alcoholisch riekend en smakend gerecht bereid uit gegiste rijst, *hawa keu tapè* = de trek hiernaar (bijv. bij zwangere vrouwen).

Tapé^{e}, op het hoofd slaan.

Tapéh, de vezelige, harige bast (vruchtwand) v. e. kokosnoot, of pinangnoot, *talòë tapéh* = touw van dit vezelig deel der vruchtschil v. d. klapper gemaakt.

Tapeusé, of *teupeusé* (v. Arab. *tafsîr*), toelichten, verklaren, uitleggen v. d. Koran, Koranexegese, Korancommentaar.

Tapi, zie *keutapi.*

Tara, evenbeeld, evenknie, wederga, gelijk, bijv. *hoekõmdji adé hana tara* = zijn bestuur is rechtvaardig zonder weerga.

Tarah, *teumarah,* (hout of rotan) bekappen, behouwen, de eerste ruwe bewerking doen ondergaan (met dissel of kapmes), bijv. *tarah papeuën* = planken bekappen, *tarah badjòë* = naam van e. s. v. zwaard of houwwapen (lett. om een keg of wig te bekappen).

Taré^{e}, trekken, naar zich toe trekken, aantrekken, strak aangetrokken, gespannen, vgl. *leugõt,* opp. *toela*^{e}, bijv. *taré*^{e} *sa*^{e}*õh* = het anker lichten, *goela taré*^{e} = stengelsgewijze uitgetrokken suiker (die men vooraf tot zekere lijvigheid heeft ingekookt), *lõn geutaré*^{e} *lam peukara njòë* = ik ben in deze zaak betrokken, *taré*^{e}*-* (of *soeët-*) *napaïh* = adem halen, ademen, *toela*^{e} *taré*^{e} = aarzelend, weifelend (vgl. *dja*^{e} *wòë*); achter bijv. nw. en bijw. geplaatst drukt *taré*^{e} uit een excessief (vgl. *leupaïh*), bijv. erg (al te) slim, erg dapper, erg rijk, erg (al te) duur, enz. bijv. *taré*^{e} *that hareuga keubeuë njan* = de prijs van dien buffel is erg (al te) duur.

Taréh (Mal. *taris*), met touw omwinden, dichtbinden, bevestigen.

Tarèh (v. Arab. *tarîch*), jaartelling, datum, dagteekening, tijdrekening, kroniek, geschiedboek, geschiedenis.

Tarèn, zie *tarõn.*

Tari, I schoon, lieftallig, bevallig, vgl. *ilõ*^{e}, *tjeudaïh, linténg,* bijv. *inòng njòë roepa tari that* = deze vrouw is zeer bevallig v. uiterlijk, — II *tari, meutari,* zie *nari.*

Tarikat (v. Arab. *ṭarîqah*), methode ter verkrijging v. mystieke wetenschap, geestelijke broederschap, mystieke orde, bijv. *toeëng-* (of *sambõt-*) *tarikat* = tarikat-onderwijs ontvangen, *ka djitoeëng tarikat di teungkoe A.* = hij heeft al tari-

kat geleerd bij teungkoe A., *tarikat Na^{ɛ}tjabandi*, — *Sjatariah*, — *Kadriah* = de mystieke broederschappen *Naqsjibandīja*, *Sjaṭṭārīja* en *Qādirīja*.

Tarō^{ɛ}, spruit, uitspruitsel, knop (vgl. *tjeudiëng*, *toenaïh*, *poetjō^{ɛ}*), *meutarō^{ɛ}* = uitspruitsels krijgen, uitloopen, in knop zijn.

Tarōh, inzet (bij spel of weddenschap), *tarōh ba^{ɛ}* = de hoofdinzet der spelers, *tarōh loea*, of *tarōh tjabeuëng* = de inzetten der omstanders die wedden (bij een dierengevecht), *meutarōh* = dobbelen, inzetten, opzetten, wedden, *djimeutarōh peulōt manò^{ɛ} sabōng* = zij deden hun inzet bij het laten vechten hunner vechthanen (vgl. *trōh*).

Tarōm, zie *tarōng*.

Taròn, of *tarèn*, strik om vogels te vangen bestaande uit een bundel aangepunte bamboe-stokjes (*aneu^{ɛ} taròn*) elk voorzien v. e. zelfsluitende lus (*mata taròn*) v. paardestaarthaar welke stokjes in een kring in den grond worden gestoken, *bōh-* (of *theun-*) *taròn leuë^{ɛ} di oemòng* = strikken op het rijstveld spannen om boschduiven te vangen, *teumaròn leuë^{ɛ}* = boschduiven strikken, *taròn oedeuëng* = e. s. v. hengeltje of zetlijntje waarmede men garnalen strikt.

Tarōng, I of *tarōm*, een bruine soort aardhagedis, *tarōng idjō* = een groenkleurige boomhagedis, — II of *sarōng*, of *sarōm*, de indigoplant waaruit de blauwkleurende indigo (*seunam*) wordt verkregen.

Tasa^{ɛ}, I zie *masa^{ɛ}*, — II *rimba tasa^{ɛ}-tasé^{ɛ}* = een groote wildernis.

Tasjré^{ɛ}, *oeròë tasjré^{ɛ}* (v. Arab. *tasjrīq*), de drie dagen (11e, 12e, 13e v. d. laatste maand v. h. jaar) welke door de deelnemers v. d. bedevaart te Minā moeten worden doorgebracht.

Tasòë, het natmaken der draden v. h. weefgetouw met een kwast of borstel (*teunasòë*).

Tatah, I inzetsel, inlegsel als sieraad (bij sommige wapens bijv. zijn op den rug of op het lemmet figuren uitgebeiteld = *tjoelé^{ɛ}*, die daarna met goud- of zilverdraad worden opgevuld : *tatah*), *pheuët teumatah* = beiteltjes voor dit uitbeitelen gebezigd, *di nanggròë Meusé na beudé meutatah ngòn ma^{ɛ}nikam* = in het land Egypte zijn geweren met edelgesteenten ingezet, — II in goede orde, geordend, behoorlijk, netjes, vgl. *teureutib*, *meudjeulih*, *djeuròh*, bijv. *roemòhdji meutatah that* = zijn huis is erg netjes, *hana meutatah boeët gòbnjan* = hij handelt niet goed, zijn gedrag is niet zooals het behoort, *hana meutatah adabdji* = hij is niet beleefd in zijn optreden (bijv. tegenover gasten), hij schiet in beleefdheidsvormen tekort, *tatah oereuëng sakét* = een zieke goed verzorgen, *peutatah roemòh* (*pageuë*) = een huis (een omheining) restaureeren, weer in orde maken (vgl. *peugèt*).

Tatang, iets op de palm v. d. hand of op beide handen dragen of opheffen (bijv. een koperen bak met sirih eerbiedig aldus aanbieden).

Tatèh (Mal. *tatih*), wankelend, onzeker v. gang, bijv. *aneu^{ɛ} lōn ka djitatèh* = mijn kind begint zijn eerste schreden te zetten (het loopt nog wankelend).

Tatō^{ɛ}, of *ta^{ɛ}-tō^{ɛ}*, klanknabootsend v. e. kleppend of klepperend geluid v. e. bel of klepper, *ta^{ɛ}-tō^{ɛ} keubeuë* = een buffelbel.

Taurat, de Wet (de Boeken) v. Mozes, Mozaïsche Wet.

Tawa (vgl. *tabeuë*, *taweuë*, Mal. *tawar*), krachteloos maken, neutraliseeren, bezweren v. „heete" (gevaarlijke, onheilbrengende, verderfelijke) invloeden en van vergif, genezen (vgl. *peusidjoeë^{ɛ}*), *peunawa* = middel om onheilbrengende invloeden te bezweren, geneesmiddel, tegengif, bijv. *ië njan kamòë keunda^{ɛ} keu peunawa* = dat vocht verlangen wij als geneesmiddel.

Tawaïh (Mal. *tawas*), aluin.

Tawakaj, zie *tèëwakaj*.

Tawan, I een verkeerde invloed (bijv. v. e. vrouw, v. h. spel, enz.) die op iemand zóó geheel beslag heeft gelegd dat hij al het andere veronachtzaamt (vgl. *lalè, lalòë, dawõ*^{ɛ}, Mal. *lalai*), — II gevangen nemen, krijgsgevangen maken, buit maken, bijv. *oereuëng geutawan-* (of *-geudròb*) *lam prang* = iemand die in den oorlog krijgsgevangen is gemaakt, krijgsgevangene, *tawanan* = buitgemaakte goederen.

Taweuë, zie *tabeuë*.

Ta^{ɛ}**wi** (v. Arab. *ta'wil*), iets zeggen wat men niet meent, een toespeling maken, vgl. *pangsië, timpla*^{ɛ}, *miseuë, tamsé*.

Tawõ, stok, staak, steunboom waarlangs klim- of kruipplanten (bijv. peulvruchten, luffa's, sirih, enz.) geleid worden, bijv. *geupoela pi geubõh tawõ* = men plant luffa en zet er staken voor.

Tawõ^{ɛ}, (tot zich, of bij zich) roepen, noodigen, uitnoodigen, ontbieden, vgl. *hõj, oeròh, toeëng*, bijv. *djitawõ*^{ɛ} *madji* = hij riep zijn moeder, *tawõ*^{ɛ} *bantoe* = om hulp roepen, *njang djeuët lõn tawõ*^{ɛ} *dròëneu lõn keumeung peugah aneu*^{ɛ} *lõn ka lõn peungklèh* = de aanleiding waarom ik u liet roepen is dat ik u wensch mede te deelen dat ik mijn kind thans heb „uitgezet", *pakòn dròëneu neutawõ*^{ɛ} *sabé keu lõn* = waarom ontbiedt ge mij aldoor?, *ka rata lõn tawõ*^{ɛ} *bandoem* = ik heb allen zonder onderscheid uitgenoodigd, *lõndja*^{ɛ} *tawõ*^{ɛ} *oereuëng keumeukòh* = ik ga menschen noodigen om te helpen bij den oogst (dat met onderling hulpbetoon pleegt te geschieden).

Tè^{ɛ}, I of *dè*^{ɛ}, borst (v. mannen en vrouwen, ook v. dieren), vgl. *mòm, abin*, bijv. *ië tè*^{ɛ} = melk, *poeténg tè*^{ɛ} = tepel, *piëb tè*^{ɛ} = zuigen aan de moederborst (v. e. kind), *bri tè*^{ɛ} = zoogen (vgl. *poemòm*), *oereuëng bri tè*^{ɛ} = zoogster, voedstermoeder, min, *lhaïh tè*^{ɛ} = spenen, v. d. borst afnemen, *tè*^{ɛ} *oebé bantaj* = borsten zoo groot als kussens, *tè*^{ɛ} *peurisè* = de half bolvormige koperen knoppen op een Atjèhsch schild, — II klein, nietig, bijv. *na batjoet tè*^{ɛ} = een klein beetje, — III *tè*^{ɛ}*-tè*^{ɛ} (Mal. *keti*^{ɛ}), tikken v. e. geluidmakend voorwerp (bijv. een klok).

Té^{ɛ}**-té**^{ɛ}, e. s. v. rijstvogeltjes.

Tèb, *meutèb-tèb*, druppelen, vgl. *titéb, titèb, tidjòh*, bijv. *ië meutèb-tèb di djaròëdji* = het water druppelt van zijn handen, *ka meutèb-tèb reu*^{ɛ}*-õhdji* = het zweet loopt hem langs het lichaam.

Tèb-lèb, *beudé tèb-lèb*, repeteergeweer.

Tèëbat (v. Arab. *taubat*), bekeering, inkeer, berouw, zich bekeeren, berouw hebben, tot inkeer komen, bijv. *dròëneu neujoeë tèëbat oereuëng njan* = hij gelastte die lieden zich te bekeeren (van hun zonden), *meungnjò lòm lõn poeboeët lagèë njang ka-ka ba*^{ɛ} *hareuëm tèëbat* = als ik weer handel als geschied is moge mijn berouw dan door God verfoeid worden!, *wahé tèëbat pi hana lõn mè* = God beware mij (daarvoor) ik heb het heusch niet meegenomen, *tabri reudjang oelõn tèëbat* = geef dat ik mij spoedig bekeere.

Tèëhid, zie *tòhid*.

Tèëlan (Mal. *tolan*), vriend, makker, kameraad, vgl. *rakan, sahbat, ngòn*.

Tèëwakaj, of *tawakaj*, vertrouwen, vertrouwen hebbend in of op (spec. op God), vgl. *patéh, peutjaja*, bijv. *lõn tèëwakaj keu Alah* = ik stel mijn onwrikbaar vertrouwen op God, *oereuëng tèëwakaj hantòm binasa* = die op Allah vertrouwen worden nooit rampzalig.

Téh, I (v. Arab. *ṭib*), *soerat téh*, wichelboek (bevat behalve allerlei over geluksberekening en duiding v. meteorologische gebeurtenissen een allegaartje over gebeden, formulieren, amuletten, recepten, aphrodisiaca, medische voorschriften en

andere varia op het gebied v. magie, volksgeloof en mystiek — evenals de Javaansche primbon), vgl. *soerat phaj, soerat kalòn bintang,* bijv. *tjoeba teungkoe boeka téh* = och wil teungkoe het wichelboek raadplegen, — II *nè*ᵉ *téh,* grootmoeder.

Tém, willen, ergens toe gezind of geneigd, er toe kunnen komen, vgl. *keumeung* (*meung, meu*), bijv. *lòntém lòndja*ᵉ = ik wil weggaan, *njòë ka djitém padjòh* = nu wil hij al eten, *lòn hana lontém teungeut* = ik kan maar niet slapen, *djih han djitém meu*ᵉ*aneu*ᵉ = zij kan maar geen kind krijgen, *kadang djitém teuka kadang han* = misschien komt hij misschien ook niet, *djih han djitém moepakat* = hij wil niet overleggen, *hana sòë tém dja*ᵉ = er is niemand die wil gaan, *peuë katém bri keu kèë euntjiën njòë* = wil je dezen ring aan mij afstaan?, *han tém* = onwillig, weigerachtig, *lòn han tém dja*ᵉ = ik wil niet gaan, ik bedank er voor om te gaan, *hana sidròë tém peudoeli* = niemand die er zich aan stoort.

Tén, zie *tikòïh.*

Téng, of *téng-téng* (Mal. *tinténg*), zacht op en neer schudden op een wan (om het fijnere van het grovere te scheiden), bijv. *meuténg-téng teupòng* = meel schudden, builen, *meuténgténg breuëh* = rijst wannen, *meuténgténg meuïh* = goud wannen (wasschen).

Tèng-tòng, een rammelend geluid, ook: e. s. v. rammelaar voor kinderen, ook e. s. v. tokkelinstrument bestaande uit een bamboe waarbij een stukje v. d. opgelichten bast door ondergeschoven stukjes hout sterk is gespannen (ook door kinderen gebruikt), *tèng-tòng tjanang* = het slaan op bekkens.

Tèt, zie *tòt.*

Teu, I vervangt het pers. voornw. v. d. 2e pers. *gata* (gij, u) en het pers. voornw. 1ste pers. meerv. *geuta-njòë* (wij, ons) achter zelfstandige naamw. (uw, onze, ons) en werkwoorden (u, ons), bijv. *roemòhteu geutòt* = ons huis verbranden ze, *tòh nanggròëteu* = welk is uw land?, *djimoepoeblòëteu* = hij wil ons verkoopen, *bè*ᵉ *djitòbteu* = pas op dat ze u niet gevangen zetten, — II *teu* (voor lipletters *toe*) vormt als voorvoegsel vóór werkwoordelijke stammen z.g.n. accidenteel-passieve vormen, vaak weer te geven door uitdrukkingen als: bij ongeluk, onwillekeurig, bij vergissing, zoo maar, toevallig, onopzettelijk, terloops (geraakt of gebracht zijn in den door het grondwoord aangeduiden toestand), bijv. *teudeungò haba* = toevallig een bericht vernemen, *teubòïh* = bij vergissing weggeworpen, *njòë ka teuboeka até geutanjòë* = thans is ons hart verruimd, *ka teutjriëᵉ idjalòn* = mijn kleed is gescheurd; met voorafgaande negatie is de beteekenis: een onmogelijkheid, onuitvoerbaarheid, ongeoorloofdheid v. hetgeen het grondwoord aanduidt, bijv. *han é*ᵉ *toebèë lé bèë manjèt njòë* = de stank v. dit lijk is niet meer uit te houden, *sikin njan han djeuët teutamòng lé lam saròngdji* = dat mes kan niet meer in de scheede worden gedaan.

Teuᵉ, zie *treu*ᵉ.

Teubaj (Mal. *tebal*), dik (v. papier, stof, enz.), opp. *lipéh,* dicht bij (op) een, opp. *djareuëng,* bijv. *idja teubaj* = een dik kleed, dik goed, *aleuë teubaj* = een vloer waarvan de planken (of latten) dicht bij elkaar liggen, *oedjeuën teubaj* = een dichte regen, *lidah teubaj* = moeilijk kunnen spreken, *moeka teubaj* = onbeschaamd, niet fijngevoelig, een harde huid hebben, *gloenjoeëng teubaj* = ongevoelig voor vermaningen, onverschillig, van alles aanhooren zonder boos te worden.

Teubang, of *toebang,* vellen (v. boomen), kappen, omhakken, weghakken, openkappen, rooien, vgl. *tjah, kòh,* bijv. *tateubang kajèë njan si-*

keudjab = hak dien boom even om, *teumeubang*, of *teumoebang* = bosch ontginnen.

Teubèë (Mal. *teboe*), suikerriet, *poela teubèë* = suikerriet planten, *lampōih teubèë* = suikerriettuin, *djéb teubèë* = suikerriet uitzuigen, *prah teubèë* = suikerriet uitpersen, *teubèë meu^{e}ōn* = suikerrietstekken met de bladeren er aan (de aanbieding daarvan geldt als huldebetoon), *ngòn blòë ië teubèë* = lett. (geld) om rietsap te koopen, d.i. een fooi, drinkgeld (vgl. *ngòn blòë ranoeb*).

Teubèt, katoen (*gapeuëh*) ontwarren en v. d. pitten ontdoen, katoen zuiveren.

Teubiët (Mal. *terbit*), opkomen (v. hemellichamen, opp. *lōb*), uitgaan, uitkomen, te voorschijn komen (opp. *tamòng*), uitstroomen, uitvloeien, bijv. *ka teubiët mata oeròë* = de zon is al op, *lōn sikeudjab lōnteubiët* = ik ga even uit, *teubiët tamòng* = uit- en inloopen, *peuë teubiët ba^{e} koeala njan geutjò^{e} wasé lé Teukoe* = van al hetgeen uit die riviermonding gaat heft de Teukoe rechten, *teubiët lam oeteuën* = uit het bosch te voorschijn komen (vgl. *teungòh*), *teubiët loebò* (of *-djoebò*) = naar buiten treden v. d. endeldarm, *teubiët danòh* (of *-basi*) = uitvloeien v. etter, *geumeuheu^{e} teubiët darah* = bloed opgeven, *teubiët-* (of *tidjòh-*) *ië babah* = kwijlen, *peuteubiët,* doen uitgaan, naar buiten brengen, te voorschijn brengen (vgl. *soeët*), *peuteubiët dròë* = zich (ergens) uit begeven, *blandja tapeuteubiët keu prang sabi* = brengt op het geld voor den heiligen oorlog.

Teubō^{e}, ergens een gat in maken, doorsteken, doorboren, uitbeitelen (bijv. in hout, vgl. *oeké*), *teubō^{e} bintéh* = een gat maken in den wand v. e. huis (als venster), *teuneubō^{e},* of *seuneubō^{e}* = aanplant, ontginning, nederzetting in wording (zie *seuneubō^{e}*).

Teuboeëng, de metalen huls of bus om de schacht v. e. lans (waarin het lemmet bevestigd wordt).

Teubòïh, zie *bòïh.*

Teubōïh (Mal. *teboes*), loskoopen, inlossen (v. e. pand), vrijkoopen (v. e. slaaf), bijv. *teubōïh teumòn* = een slaaf vrijkoopen, *teubōïh taleuë^{e}* = loskooping v. e. verstooting (door de vrouw), *hiëm geuteubōïh* = een raadsel wordt ingelost, *ka lōnteubōïh oemònglōn njang lōnpeugala* = ik heb mijn rijstveld dat ik verpand had al ingelost, *teubōïh njawòng* = losprijs voor iemands leven, *teubōsan* = losprijs.

Teubòt, zie *bòt.*

Teudōh, bedaard, geluwd, kalm, rustend, ergens mee ophouden, tot rust gekomen (v. wind, regen, enz.), rust nemen, uitrusten, vgl. *reuda, piōh, pirang,* bijv. *djiteudōh dijoeb ba^{e} kajèë rajeu^{e}* = hij rustte uit onder een grooten boom, *ka teudōh mòë aneu^{e}dji* = haar kind heeft opgehouden met huilen, *peunjakét ka teudōh* = de ziekte is geluwd, geweken, *prang ka teudōh* = de strijd is geëindigd, *la^{e}ōt ka teudōh* = de zee is al rustig geworden, *hana teudōh* = zonder bedaren, zonder ophouden, onophoudelijk, steeds, aldoor (vgl. *hana reuda, hana khali, hana soenjòë, hana poetōïh, hana padòë, ladjoe, sabé, dawō^{e}*), *djidja^{e} geumadè keudéh keunòë hana teudōh* = hij ging steeds her- en derwaarts uit bedelen, *hana teudōh dawō^{e} djimòë sabé* = zij weende zonder te bedaren steeds door.

Teuë, *ba^{e} teuë,* lontarpalm (Borassus flabellifer, L.).

Teuët, poffen, in de heete asch braden (bijv. de vruchtkolven v. d. maïs), vgl. *boembam, lheuë, dadeuëng, panggang,* bijv. *eungkōt teuteuët* = visch in de heete asch gepoft (zonder verwijdering v. schubben en ingewanden).

Teuga (Mal. *tegar*), hard, stijf, krachtig, sterk, gespierd, vgl. *teugòh, kòng, gagah, kreuëh, koeat, rhéng,*

opp. *leumòh, rapōh,* bijv. *oereuëng teuga* = een sterk, krachtig persoon, *teuga kèë ngòn kah* = ik ben sterker dan jij, *oebat teuga* = een opsterkend middel, *meuteuga-teuga* = met elkaar wedijveren in lichaamskracht.

Teugah, verbieden, weerhouden, tegenhouden, afhouden, tegengaan, beletten, voorkomen, vgl. *tham, larang,* bijv. *meunjòng djih salah neuteugah* = indien hij dwaalt houdt hem terug, *reujōh lam gampōng geuteugah* = het leven maken in het dorp is verboden (onbetamelijk).

Teugian (Mal. *ketagihan*), trek hebben in, door sterken lust bevangen, vgl. *tjinta, keunda*[e], *nabsoe, hawa, deundam,* bijv. *lōn teugian that piëb bakōng* = ik heb een vreeselijken trek in tabak rooken.

Teugòë, zie *teugòh.*

Teugòh, of *teugòë,* I (Mal. *tegoeh*), stevig, vast, sterk, krachtig (v. lichaam), grondig, duurzaam, hecht, vgl. *teuga, kòng, gagah, kreuëh, koeat, rhéng,* opp. *leumòh, rapōh,* bijv. *djandji ka teugòh* = de afspraak is gemaakt, — II omdat, toch, immers, terwijl toch, ofschoon toch, al is ook, *teungòh djikaja djoengkat that naritdji* = omdat hij zich rijk voelt is hij aanmatigend in zijn spreken.

Teugòm, zie *gòm.*

Teugòn (Mal. *tekan*), (met de hand of met eenig voorwerp) ergens op drukken, neerdrukken, naar beneden duwen, *teugòn langai* = de ploeg neerdrukken (in het rijstveld), *teugòn tjab* = een zegel afdrukken, *teugòn tima* = een waterschepper in het water dompelen, *tateugòn roeënglōn sikeudjab* = druk mijn rug eens wat (met de handen bij wijze v. massage), *lōn teuteugòn bòh manò*[e] *ka beukah* = ik drukte bij ongeluk op een kippenei het is gebroken, *teugòn-teugòn* = al maar met de handen drukken (bijv. op de vermoeide of zieke lichaamsdeelen v. e. patiënt).

Teuhaïh, zie *haïh.*

Teuheun, zie *theun.*

Teuka, komen, aankomen, vgl. *tō*[e], *trōïh,* bijv. *meunjò djiteuka lōndja*[e] = als hij komt ga ik weg, *meunjò teuka djamèë geuleuëng tika* = als er een gast komt ontrolt men een mat, *djéh na sèëdaralōn teuka keunòë* = daar komt mijn broeder aan, *meung hana sakét deungòn maté lōnteuka* = bij leven en welzijn zal ik komen, *teuka masa* = de menstruatie, maandstonden hebben, *njankeu njang djeuët lōn peuteuka keunòë* = dat was de reden waarom ik het erop zette hier te komen, *boenòë teuka X geuba narit Teukoe N. geulakèë aneu*[e] *geutanjòë keu gòb njan* = zooeven is X gekomen om de woorden v. Teukoe N. over te brengen namelijk om ons kind voor hem te verzoeken, *oeröë seupōt teuka malam* = het is duister de nacht is aangebroken.

Teukabō (Mal. *tekeboer*), verwaand, hoovaardig, ingebeeld, blufferig, hoogmoedig, trotsch, verwaten, vgl. *reuja, oedjōb, seumeu*[e]*ah, seurapah, djoengkat, oegòh,* opp. *sihat, sada,* bijv. *narit teukabō* = verwaande, ingebeelde taal, een overmoedig, blufferig gezegde, *oedjōb seumeu*[e]*ah ria teukabō sinan njang le oereuëng binasa* = zelfbehagen en roemzucht verwatenheid en praalvertoon velen worden door die ondeugden in het verderf gestort, *oereuëng njan teukabō that naritdji* = hij snoeft verschrikkelijk.

Teukat, borduren, stikken, vgl. *soelam, soedjòë.*

Teukeubi (v. Arab. *takbīr*), het reciteeren der formule *Alahoeakeuba* (Arab. *Allāhoe akbar*), d.i. God is groot.

Teukeudi (v. Arab. *taqdīr*), *teukeudirōlah,* Gods voorbeschikking, Gods raadsbesluit, door Gods bestier gebeurde het (het toeval wilde, het trof juist dat, toevallig),

vgl. *kada, kalakada, abat, khoet,* bijv. *salah teukeudi* = schuld zonder opzet, *teukeudirõlah teuka oedjeuën doedòë niba*$^{\varepsilon}$ *njan moesõh djiseumoerõt* = door Gods bestier begon het te regenen toen retireerde de vijand.

Teukeulit (v. Arab. *taqlīd*), het door een geloovige in een bijzonder geval volgen v. e. anderen ritus (*meudeuhab*) dan de zijne (n.l. als die andere ritus minder strenge eischen stelt), vgl. *balé*$^{\varepsilon}$ *meudeuhab.*

Teukeusé (Mal. *taksir*), te kort schieten, nalatig zijn.

Teukeutjha$^{\varepsilon}$, zie *tjaïh.*

Teukeutjhaïh, zie *tjaïh.*

Teukhò$^{\varepsilon}$, zie *teukò*$^{\varepsilon}$.

Teukò$^{\varepsilon}$, I of *teukhò*$^{\varepsilon}$, verbaasd, verwonderd, vgl. *tahe, tjeungang, hireuën, adjajéb,* bijv. *geutanjòë teukò*$^{\varepsilon}$ *that takalòn kapaj apoej* = wij waren erg verbaasd toen wij een stoomschip zagen, — II ergens tegenaan stooten (bijv. met zijn hoofd tegen een huisstijl).

Teukoe, in het algemeen de titel of het aanspraakwoord voor bezitters v. wereldsche ambten of wereldsche grootheid, maar ook rijke lieden, ouderlingen of zelfs lieden zonder eenige wezenlijke grootheid worden door allen die zich hun minderen achten of hen willen vleien aldus genoemd, *teukoe pò,* of *teukoe ampõn* = aanspraakwoord waarmede oelèëbalang's door hun onderhoorigen worden aangeduid.

Teukoekõ, *doeë*$^{\varepsilon}$ *teukoekõ teu*$^{\varepsilon}$*õt,* zitten met gekruiste armen om de opgetrokken knieën (geldt als ongepast), vgl. *tinggõng.*

Teukõj, bukken, voorover buigen, voorover gebogen, neergebogen, naar één zijde overhellend, bijv. *teukõj oelèë* = het hoofd gebogen, *padélõn meuteukõj* = de halmen v. mijn padi hellen naar één zijde over (zóó zwaar zijn de aren gevuld), vgl. *boengkõ*$^{\varepsilon}$, *toendõ*$^{\varepsilon}$.

Teuladan, of *seuladan,* voorbeeld, model, toonbeeld, vgl. *tirèë.*

Teulaïh, zie *laïh.*

Teulampèë, of *seulampèë,* naar beneden openslaande deur v. e. keudè.

Teulandjang, naakt, bloot, vgl. *lhõn,* bijv. *sikin teulandjang* = een mes of wapen zonder scheede, een uit de scheede getrokken, ontbloot wapen, *manòë teulandjang geuteugah* = het naakt baden is verboden (ongepast).

Teulangké, zie *seulangké.*

Teuleuëng, zie *leuëng.*

Teuleukin, of *seuleukin* (v. Arab. *talqīn),* de doodendienst bij het graf aldus genaamd naar het hoofdbestanddeel daarvan n.l. een onderricht of voorzegging om den doode te sterken wanneer de grafengelen een onderzoek komen instellen naar zijn geloof (*soe*$^{\varepsilon}$*euë Mòngkarõn*), *doe*$^{\varepsilon}$*a teuleukin* = het bij het graf uitgesproken voorzeggingsgebed (ten doel hebbend den begravene nogmaals met nadruk de woorden der Mohamm. geloofsbelijdenis in te prenten), *soerat teuleukin* = boekje waaruit de dorps-teungkoe zoowel het onderricht (*teuleukin*) als het voorzeggingsgebed voorleest, *ha*$^{\varepsilon}$ *teuleukin* = belooning welke de teungkoe ontvangt voor den door hem geleiden doodendienst bij het graf, *peuteuleukin oereuëng maté* = voor een doode den (door de Wet niet verplicht gestelden maar door de Atjèhers toch als zoodanig beschouwden) doodendienst bij het graf verrichten.

Teuleupõ$^{\varepsilon}$, of *seuleupõ*$^{\varepsilon}$, gebloemd, met figuren bedrukt (v. stoffen en papier).

Teulhòïh, verrekken (der ledematen), ontwrichten, *si maté teulhòïh* = de door verrekking om het leven gekomene.

Teuloengkèë, zie *soengkèë.*

Teuma, en, toen, daarna, vervolgens, voorts, wederom, opnieuw, soms gebezigd aan het begin v. e. nieuwen volzin (vgl. Mal. *maka*), vgl. *doe-*

dòë, lheuëh, lòm, bijv. *pakriban teuma djinòë* = hoe is het ermee gesteld, hoe staat het er mee, hoe zit het?, *na sidròë oereuëng meukat idja teuma djidja*[e] *oe peukan* = er was een kleerenkoopman die ging naar de markt, *teuma Nabi neuprang kaphé* = toen bestreed de Profeet de ongeloovigen, *teuma doedòë* = ten slotte, *sakét teuma* = opnieuw ziek zijn, *meuteumeung teuma* = terugvinden.

Teumaga (Mal. *tembaga*), koper, *teumaga mirah* = roodkoper, *teumaga poetéh* = tin, zink, blik, *teumaga koenèng* = geelkoper, *teumaga lòjang* = metaalmengsel v. koper en zink (messing).

Teumalang, een tot een emmertje of kegelvormig korfje gevouwen schutblad v. d. pinangpalm (*seutoeë*[e]), zooals o.a. in gebruik is bij het uithalen v. bijennesten.

Teumbōn (Mal. *tamboen*), vet, dik, vleezig, goed in het vleesch, vgl. *leupòm,* opp. *pidjoeët,* bijv. *teumbōn basō* = ongezond dik en gezwollen, *peuteumbōn* = vetmesten (bijv. een buffel of kip om later te slachten).

Teumèë, *meuteumèë,* of *teumeung, meuteumeung* (Mal. *temoe*), ontmoeten, tegenkomen, vinden, ondervinden, bevinden, uitvinden, aantreffen, betrappen, ervaren, beleven, bijwonen, verkrijgen, bekomen, erlangen, verwerven, beetkrijgen, raken, vangen (v. wild, visch, enz.), ook: tijd of gelegenheid voor iets hebben, het schikt, bijv. *hana djitém meuteumèë* (*meuteumeung*) = het wilde niet lukken (ontmoeten), *boenòë meuteumèë-* (*meuteumeung-*) *lōn ngòn djih ba*[e] *djalan* = zooeven kwam ik hem tegen op den weg, *lōn na lōnmeuteumèë-* (*meuteumeung-*) *areuta gòb peurōt* = ik heb iets gevonden wat iemand heeft laten vallen, *proemòh kah na koeteumèë-* (*teumeung-*) *djimeudina* = ik heb je vrouw op overspel betrapt, *padit na tateumèë-* (*teumeung-*) *padé thōn njòë* = hoeveel (eig. hoe weinig) padi hebt ge dit jaar maar verkregen?, *meuteumèë-* (*meuteumeung-*) *peusaka* = erfgoed verwerven, erven, *meuteumèë seunang até* = vrede des gemoeds verwerven, *meuteumèë-* (*meuteumeung-*) *tjitjém* = vogels vangen, *malang that boebèë njòë han tòm meuteumèë-* (*meuteumeung-*) *sapeuë* = met deze vischfuik vangt men nooit wat, *euntreu*[e]*-euntreu*[e] *tadja*[e] *mantòng djinòë lōn hana meuteumèë* (*meuteumeung*) = kom later maar eens terug nu heb ik geen tijd (vgl. *han djan*), *lōn hana meuteumèë-* (*meuteumeung-*) *oeròë njòë lōn that boeët* = ik heb vandaag geen tijd ik heb erg veel te doen, *njang meuteumèë* (*meuteumeung*) = opbrengst, oogst, voordeel, winst, inkomen, inkomsten, verdiensten, *peuteumèë* (*peuteumeung*) = doen ontmoeten, samenbrengen, in den ouden staat herstellen, verzoenen, *han ē*[e] *peuteumèë-* (*peuteumeung-*) *oereuëng njòë ngòn oereuëng njan* = het is niet mogelijk deze beide lieden met elkaar te verzoenen, *peuteumoeën* (Mal. *pertemoean*) = ontmoeting, samenkomst, aanraking ondervinding.

Teumèng, scherp stukje bamboe (spaander) om iets door te snijden (bijv. de navelstreng v. e. pasgeboren kind).

Teumeung, zie *teumèë.*

Teumeuntoeë[e], het aanbieden v. geschenken door genoodigde gasten op een huwelijksfeest.

Teumeureuka, zie *meureuka.*

Teumika (Mal. *tembikar*), scherf (v. e. gebroken pot, bord, kom, kruik, of glas), bijv. *teumika kanèt* = scherf v. e. rijstpot, *teumika katja* = glasscherven.

Teumò[e], scheppen, opscheppen, vgl. *seuët, tibō*[e]*, tjrōng,* bijv. *teumò*[e] *goelè ngòn tjamtja* = groentennat opscheppen met een lepel.

Teumòn, I wat behoort bij, vgl. *ngòn,*

lawan, bijv. *teumòn-* (of *ngòn-*) *padjōh boe* = toespijs bij de rijst, — II slaaf, vgl. *namiët, hamba, oelōn, abdi*, opp. *madéka*, bijv. *bandoem djeuët keu teumòn gata* = allen zullen uw slaven worden, *sang teumòn peunamiët sòjda* = het ware als knechtte de slaaf zijn heer, *peulheuëh teumòn* = slaven vrijlaten, *peuteumòn* = tot slaaf maken.

Teumpa, (ouderwetsch) toestel om vuur te maken, zg. vuurdraaier of vuurboor, *teumpa apoej* = vuur maken door „vuur boren".

Teumpat, plaats, oord, plaats voor iets, de plaats waar, bijv. *teumpat kramat* = heilige plaats, *teumpat éh* = slaapplaats, *teumpat prang* = slagveld, *teumpat doesōn* = een onbeschaafd gebied, *teumpat meuganòng*, of *teumpat meusanè*, of *teumpat meudjén* = plaats die men uit vrees voor de geesten mijdt, *teumpat seuninja* = een rustige plaats, *bè*$^{\varepsilon}$ *tadoeë*$^{\varepsilon}$ *ba*$^{\varepsilon}$ *teumpat njòë* = laten wij niet op deze plaats blijven, *njòë teumpat roemòhlōn dilèë* = hier stond vroeger mijn huis, *djiwòë masèng-masèng oe teumpat dròëdji* = ieder ging naar zijn eigen woonplaats terug.

Teumpèë, of *toempèë*, ook: *idja teumpèë*, e. s. v. luier (om het onderlijf v. e. klein kind gewikkeld), bijv. *djitjò*$^{\varepsilon}$ *aneu*$^{\varepsilon}$ *djibōh lam teumpèë* = zij nam het kind en wikkelde het in een luier.

Teumpeuën, I (Mal. *tempa*), smederij, smidse (ook: *teumpeuën pandé*), — II kweekbed (waarop de tabak wordt uitgezaaid).

Teumpōh, of *toempōh*, helpen, bijstaan, te hulp komen, vgl. *toelōng, bantoe*, bijv. *toempōh-moempōh* = wederkeerig hulpbetoon (vgl. *toelōng-moelōng*), *djiteumpōh toeandji peugèt oemòng* = hij helpt zijn schoonvader bij de sawahbewerking.

Teuna$^{\varepsilon}$, vuile praat uitslaan, uitschelden (vgl. *tjarōt*), *ook*: vrouwelijk schaamdeel, vgl. *apam, poekòë, nab, pè*$^{\varepsilon}$, *brōt, meunalèë, paròt*.

Teunangké, zie *seulangké*.

Teuneun, inslag (bij het weven), bijv. *soetra teuneun geugoelōng di teunoeriëng* = het zijden garen v. d. inslag wordt om de weefspoel gewonden.

Teunga (Mal. *tengar*), boomheesters (Ceriops-soorten) der vloedbosschen waarvan de looistofrijke bast (*koelét teunga*) in gebruik is voor het tanen v. netten en zeilen.

Teungeut, slapen, in slaap, slapend, vgl. *éh*, bijv. *aneu*$^{\varepsilon}$ *lōn ka djiéh teutapi gòh djiteungeut* = mijn kind ligt al te bed maar is nog niet in slaap, *si-teungeut* = de langslaper, de luilak, *proemòhlōn djinòë teungòh djipeuteungeut aneu*$^{\varepsilon}$*dji* = mijn vrouw is juist bezig haar kind in slaap te maken.

Teungkoe, I de gewone titel v. allen die òf een geestelijk ambt bekleeden òf zich door meerdere kennis of trouwe beoefening v. d. godsdienst onderscheiden v. d. volksmassa, bijv. *teungkoe meunasah*, of *teungkoe sagòë* = de dorpsgodsdienstbeambte, *teungkoe poemoebeuët* = leermeester in het Koranreciet, *teungkoe Kali* = hij die als godsdienstige rechter in een oelèëbalangschap fungeert, verder *teungkoe leubè, teungkoe malém, teungkoe além, teungkoe oelama, teungkoe sajét*, enz., — II titel waarmede hadji's worden aangeduid, — III ter Noord- en Oostkust v. Atjèh de titel v. oelèëbalang's, — IV het gewone praedicaat voor de namen v. heiligen (bijv. *Teungkoe Andjōng, Teungkoe di Koeala*, enz.), — V titel v. vrouwelijke Soeltansverwanten.

Teungòh (Mal. *tengah*), I half, midden, bijv. *siteungòh* = half, helft (vgl. *sikhan, siblah*), *keu gata siteungòh keu lōn siteungòh* = voor u de helft en voor mij de helft, *djaròë teungòh* = middelste vinger,

teungòh malam = middernacht, *di teungòh la$^{\varepsilon}$ōt* = midden in zee, *di teungòh leuën* = midden op het voorerf, *di teungòh rèt* = onderweg, *teungòh doea reutōïh* = honderd vijftig, *moekim teungòh lhèëplōh* = de XXV Moekim's, *peuteungahan* (Mal. *pertengahan*) = het midden v. iets, halverwege, *oereuëng peuteungahan* = de middenstand, *peuteungahan leuhō* = het midden v. d. tijdsruimte waarbinnen de middag-godsdienstoefening moet plaats hebben (± 2 uur n.m.), — II terwijl, juist, net, pas, juist bezig met, onder het . . . , terwijl juist . . . , vgl. *ban, dalam, seulama, seulawét, dangdang, sira, sara,* bijv. *teungòh njan* = op dat tijdstip, destijds, toen, *teungòh aneu$^{\varepsilon}$ lam kandōng ka maté ajahdji* = terwijl het kind nog niet geboren was stierf de vader, *teungòh prang* = in oorlog zijn, *djih teungòh djiwòë* = hij was op den terugweg, *teungòh soekreuët* = in doodstrijd verkeeren, *padé teungòh koenèng* = de padi is geel (nog niet volkomen rijp), *geutanjòë teungòh takòh padé* = wij zijn juist aan het padisnijden, *proemòhlōn teungòh madeuëng* = mijn vrouw is aan het „uitdrogen", d.i. pas bevallen, *lōn teungòh lōnpadjōh boe* = ik ben aan het eten, *aneu$^{\varepsilon}$ njan teungòh rab djeuët djidja$^{\varepsilon}$* = dat kind begint te loopen, *djiteungòh ië* = watervloed, overstrooming (vgl. *ië paseuëng, ië raja*), *djipòh adòëdji teungòh teungeut* = hij doodde zijn broeder terwijl deze sliep, *teungòh moedjō that djimeukat* = het gaat hem tegenwoordig zeer voorspoedig in den handel, — III opwaarts gaan (uit een lagere naar een hoogere plaats), bestijgen, beklimmen (v. e. berg), uitstijgen (uit een vaartuig), enz., vgl. *é$^{\varepsilon}$, teubiët,* bijv. *teungòh oe darat* = aan wal (aan land) komen, *teungòh lam djalō* = uit een kano komen, *doe$^{\varepsilon}$a peuteungòh boeja* = bezweringsformulier om krokodillen uit het water naar het droge te brengen.

Teunoembō$^{\varepsilon}$, zie *toembō$^{\varepsilon}$*.

Teunoengkèë, zie *soengkèë*.

Teunoeriëng, zie *seunoeriëng*.

Teuntang, I of *ntang,* de juiste richting, de rechte richting, vlak in de richting van, op de plaats van, langs, dichtbij, over, via, bijv. *teuntang di keuë* = vlak vóór *teuntang di likōt* = vlak achter, *teuntang geunirèng* = vlak langs, *teuntang di joeb roemòhlōn* = vlak onder mijn huis, *siteuntang* = precies op één rij, *lōndoeë$^{\varepsilon}$ siteuntang di keuë gata* = ik zit vlak tegenover u, *kèë koeta$^{\varepsilon}$ ntang oelèëdji* = ik gaf hem een houw op zijn hoofd, *ntang njòë* = hierlangs, in deze richting, *ntang njan* = daarlangs, *ntang djéh* = ginds langs, *ntang tòh* = waarlangs?, — II waarborg, zekerheid, vgl. *beunda, peuneudoeë$^{\varepsilon}$.*

Teuntèë (Mal. *tentoe*), zeker, stellig, vast, bepaald, beslist, gewis, vgl. *sabét, meuhat, bit, that,* bijv. *naritdji hana teuntèë* = zijn woorden zijn onzeker, niet stellig, *peuteuntèë* = verzekeren, bepalen, bevestigen, vaststellen, uitmaken, bewijzen, bestemmen, besluiten, instellen, regelen, in orde maken, *peuë na sòë peuteuntèë* = is er iemand om (die aangelegenheid) te regelen?

Teu$^{\varepsilon}$oeëm, zie *seu$^{\varepsilon}$oeëm.*

Teu$^{\varepsilon}$ōt, knie, *lipat teu$^{\varepsilon}$ōt* = de oksel v. d. knie, de knieholte, *broeë$^{\varepsilon}$ teu$^{\varepsilon}$ōt* (of *-kreuëng*) = de knieschijf, *tjōm ba$^{\varepsilon}$ teu$^{\varepsilon}$ōt* = de kniekus, *seumah ba$^{\varepsilon}$ teu$^{\varepsilon}$ōt* = zich eerbiedig buigen aan iemands knieën.

Teupakō (v. Arab. *tafakkoer*), er al maar over moeten denken, vgl. *ingat, piké.*

Teupang, horizontaal in de breedte uitgestrekt, *teupang glajang* = latten waarmede de vlieger gespannen wordt, *loengkèë teupang* = de hoorns horizontaal zijwaarts uitgestrekt, *teupang teupeuën* = het

spanstokje v. e. weeftoestel, vgl. *teupheuëng, tjapang.*

Teupat, recht (niet krom), rechtuit, in de lengte uitgestrekt, recht toe recht aan, juist op een bepaald punt geraakt of aangekomen, recht door zee, oprecht, eerlijk, ronduit, betrouwbaar, vgl. *beutōj, jakin, soelō,* opp. *kiwiëng, bingkō^{e}, boengkō^{e}, lingkō^{e}, lingkōng, lingkang, sirōng, tjeukò^{e}, soelét,* bijv. *rèt teupat* = een rechte weg, *djalan teupat lam tjeuroega* = regelrecht het paradijs binnen gaan, *sikin teupat* = een recht mes, *oereuëng teupat* = iemand die precies zegt zooals hij het meent, *plah teupat* = recht door splijten, *ranoeb teupat oerat* = sirih waarbij de bladnerven aan weerszijden v. d. hoofdnerf elkaar raken, *éh teupat* = liggen met de beenen recht uitgestrekt, *peuteupat* = recht maken, recht buigen, uitstrekken, *djipeuteupat drōëdji* = hij strekte zich rechtuit, *peuteupat seuë^{e}* = zich in rijen achter elkaar schikken, *djimeulajeuë leugat djipeuteupat nanggrōë* = zij zeilden snel in de richting v. h. (te bereiken) land.

Teupeuën, weefgetouw, weeftoestel, *meuteupeuën,* of *pò^{e} teupeuën* = weven (v. e. kleed), *alat teupeuën* = onderdeelen v. e. weeftoestel, *aneu^{e} lōn teungòh djipò^{e} teupeuën* = mijn dochter is juist aan het weven.

Teupeusé, zie *tapeusé.*

Teupheuëng, wijd uiteen, bijv. *teupheuëng gaki* = wijdbeens, *teupheuëng goekèë* = wijdgespleten hoeven (vgl. *goekèë teuhaïh, — djareuëng, — teuleuëng),* vgl. *teupang, tjapang.*

Teupi, kant, rand, oever, strand, zoom, boord, vgl. *binèh, bingkè, geunirèng, pasi,* bijv. *teupi kroeëng* = de oever v. e. rivier, *da^{e}wa njòë hana meuteupi* = er komt geen einde aan deze quaestie, *di teupi koelam* = aan den rand v. d. vijver.

Teupin (Mal. *tepian* v. *tepi*), ondiep gedeelte v. h. water bij de oevers v. e. rivier waar men baadt, wascht, enz., badplaats in een rivier.

Teupō^{e}, zie *pō^{e}.*

Teupoej, I of *toepoej,* verkleuren, verschieten, vgl. *oebah,* — II rukken (v. d. wind), vgl. *rinta^{e}, sinta^{e},* bijv. *djipōt angèn meuteupoej-teupoej* = er woei een krachtige rukwind.

Teupōng, meel, rijstemeel, *teupōng breuëh djatòë* (— *bit*) = meel v. gewone rijst, *teupōng leukat* = meel v. kleefrijst, *teupōng djagōng* = meel v. maïs, *teupōng gandōm* = meel v. koren, tarwe, graan, *teupōng taweuë,* zie onder *tabeuë.*

Teuran, zie *tran.*

Teurapan, of *trapan,* I *trapan apoej* = wierookvat, — II *trapan badjèë* = een versiersel dat men met een gouden en coeur uitgesneden liggenden halskraag zou kunnen vergelijken.

Teurata^{e}, of *trata^{e},* terrasvormig, terrasgewijze, verdiepingsgewijze, terras, verdieping, vgl. *lapéh, teurdjōn,* ook: de verdieping v. h. dak v. e. moskee (dat uit 2 *teurata^{e}'s* en één *poetja^{e}* bestaat), *oemòng teurata^{e}* = terrasgewijze aangelegde rijstvelden.

Teurbang, vliegen (vooral in de schrijftaal), vgl. *pò,* bijv. *ikan teurbang* = vliegende visch.

Teurdjōn, *meuteurdjōn,* trapsgewijze, terrasgewijze afloopen, vgl. *teurata^{e},* bijv. *tanòh meuteurdjōn* = terrasgewijze afloopend land.

Teureubéh (Mal. *terbis*), afgrond, steile helling, vgl. *sidjòt,* opp. *tjòt.*

Teureubōïh, of *koepiah teureubōïh* (Mal. *terboes*), roode muts, fez (ook: *koepiah Toeroeki,* of *koepiah apoej*).

Teureudjeumah, vertalen, vertolken, vertaling, *lōn teureudjeumah kitab njan keu hikajat* = ik vertolkte dat boek tot een hikajat.

Teureukōj (Mal. *terkoel*), kort geweer, buks, karabijn, korte donderbus.

Teureula^{ɛ}, achterlaad-geweer, Beaumont-geweer.

Teureutib (v. Arab. *tartîb*), de vereischte volgorde, opeenvolging, regelmatig, de orde of etiquette in acht nemen, vgl. *atôran, meudjeulih, tatah,* bijv. *oereuëng meuteureutib* = een fatsoenlijk, ordelijk, stipt, net mensch, *teureutib-meudjeulih* = ordelijk, net, fatsoenlijk (bijv. in het spreken, gedrag, manieren, enz.).

Teurhō^{ɛ}, zie *teusrō^{ɛ}.*

Teuroepông (Mal. *teropong*), kijker, verrekijker, *teuroepông beudé* = vizier v. e. geweer.

Teuroesō, zie *seureusō.*

Teusawōh (v. Arab. *taçawwoef*), de mystiek (vormt met de studie der wet, *pikah,* en de geloofsleer, *oesoej,* de drie hoofdwetenschappen v. d. Islâm), *èleumèë teusawōh* = de wetenschap der mystiek, vgl. *tarikat.*

Teuseubèh (v. Arab. *tasbîh*), lofprijzing v. God, vgl. *poedjòë, seulaweuët,* bijv. *seumajang teuseubèh* = dienst der lofprijzingen (geschiedt in Atjèh vooral door vrouwen), *pisang teuseubèh* = Canna indica, L. waarvan de zwarte zaden worden gebruikt als kralen voor rozenkransen (*bòh meusabah*).

Teuseudit, het verdubbelingsteeken in het Arab. schrift, vgl. *sadoe.*

Teuseulém (v. Arab. *taslim*), eerbetoon, hulde, eerbied (vgl. *hôreumat, meulia, bakeuti*), ook: gehoorzaam, onderdanig, eeren, volgen, onderworpen zijn aan, behooren tot, onderdaan zijn, bijv. *tateuseulém keu goerèë meuteumèë aréh tateuseulém keu nang-eumbah meuteumèë areuta tateuseulém keu Nabi meuteumèë tjapa^{ɛ}at tateuseulém Toehan meuteumèë tjeuroega* = eert uw onderwijzer opdat gij kennis vergaart eert uw ouders opdat gij hun goederen verkrijgt eert den Profeet opdat gij zijn voorspraak bekomt eert God opdat gij den hemel verwerft, *moekim toedjôh teuseulém Atjèh* = de VII Moekim's behooren tot Atjèh, *doem teuseulém trôn ba^{ɛ} poetrôë* = alle onderdanen waren neergedaald tot de prinses, *meung na prèh-prèh teuseulém drôë* = ingeval v. uitstel v. onderwerping.

Teuseuréh, vgl. *sarah.*

Teusréh (v. Arab. *tasjrîf*), denken aan iets, zich iets herinneren, herdenken, vgl. *ingat,* bijv. *teusréh lam atélôn* = de gedachte is bij mij opgekomen, *teusréh ba^{ɛ} atélôn oereuëng tjhi^{ɛ}lôn* = ik herdenk mijn vader.

Teusrō^{ɛ}, zie *srō^{ɛ}.*

Teutab, vast, bestendig, voortdurend, blijvend, gevestigd, onverzettelijk, onwankelbaar, onwrikbaar, rustig, gerust, kalm, vgl. *teuntèë, meuhat, sabêt,* opp. *tjaba^{ɛ}, wèt-wòt,* bijv. *doeë^{ɛ} teutab* = voor vast gevestigd zijn, ook: rustig, stil zittend zonder zich te bewegen (bijv. v. bruid en bruigom), *djinòë lôndoeë^{ɛ}* (of *lôndòm*) *teutab disinòë* = nu blijf ik hier voor vast, *naritdji hana teutab* = hij houdt zich niet aan zijn woord, *akaj teutab* = een onwrikbaar inzicht.

Teutahe, zie *tahe.*

Teutaïh (Mal. *tetas*), wegsnijden, insnijden, lostornen.

Teutapi, zie *keutapi.*

Tha, schoonouders (3e pers., in de 2e pers. noemt de man hen zooals zijn vrouw hen noemt en omgekeerd), vgl. *toean.*

Tha^{ɛ}, zie *that.*

Thabib (v. Arab. *ṭabîb*), geneesmeester, geneesheer, geneeskundige, medicijnmeester, dokter.

Tham, tegenhouden, weren, stuiten, beletten, belemmeren, verhinderen, den weg versperren, ook: afsluiten (om te kunnen vangen), een hinderlaag leggen (vgl. *theun, sangga*), verbieden, ontraden, afraden (vgl. *larang, teugah*), bijv. *djitham keubeuëdji njang ploeëng* = hij hield zijn buffel tegen die op den loop ging, *djitham aneu^{ɛ}dji dja^{ɛ}oe rantô* = hij verhinderde (verbood) zijn

zoon naar de Westkust te gaan, *peuë njang Alah neutham bèᴱ takeureudja* = wat God verbiedt brengt dat ook niet tot stand, *meutaᴱ-tham euë galah* = lett. stooten en tegenhouden bij de hoofdgrens, e. ś. v. spel (de belemmerde doortocht), *ban saré trõïh lam oeteuën geuthamlé roesa* = zoodra zij in het bosch waren gekomen zetten zij de toestellen om herten te vangen uit.

That (soms *thaᴱ*), zeer, erg, in hooge mate, bovenmate, uitermate, uiterst, hevig, duchtig, schromelijk, vgl. *amat, sangat, toendjaj, boekòn boebarang*, opp. *sigitoe, sigeutoe, batjoet*, bijv. *bisa that* = zeer vergiftig, *le that* = erg veel, *sakét that* = zwaar, ernstig ziek, *oedjeuën that* = hevige regen, *oereuëng toeha that* = zeer oude lieden, *djih njang that rajeuᴱ* = hij is de grootste, *thatlé*, of *beuthat*, of *baᴱ that* = in sterke mate, *gèt thaᴱ soedji* = hij is zeer goed van stem, *djimeuhõj ngòn soeara njang that* = met luider stem riep hij (ons) toe.

Thèë (Mal. *tahoe*), weten, kennen, kennis v. iets hebben, kunnen, kundig, verstand- of begrip v. iets hebben, ervaren, in staat, zich bewust zijn van . . . , iets bemerken . . . , bijv. *peuë ka thèë aneuᴱ gata* = wat kan uw kind al?, *ka thèë djaᴱ* = het kan al loopen, *peuë ka djithèë* = weet hij het al?, wat weet hij al?, *hana lõnthèë* = ik weet het niet, *njang peutjaja djithèë* = wie gelooven weten, *meuthèë* = iets weten, met iets bekend zijn, *djih hana meuthèë meunan matjam* = van iets dergelijks had hij geen vermoeden, *peuthèë*, of *bri thèë* = bekend maken, doen weten, kennis geven, *meung òh geuthèë lé radja* = als de vorst het te weten komt, *na neuthèë geumpa beuklam* = heeft u iets gemerkt van de aardbeving vannacht?; in een aantal samengestelde werkwoorden gaat *thèë* over in *toe: toeban, toedit, toedjan, toedoem, toehò, toekòn, toekri, toenè, toeᴱòh, toepat, toepeuë, toeri, toesòë, toetòh* (zie aldaar).

Theuëᴱ, *meutheuëᴱ*, bouwvallig, bijv. *roemòh njòë ka meutheuëᴱ* = dit huis is al bouwvallig.

Theun, of *teuheun* (Mal. *tahan*), uithouden, verdragen, verduren, lijden, dulden, doorstaan, bestand zijn tegen, tegenhouden, standhouden, weerhouden, verhinderen, afhouden van iets, stuiten, beteugelen, belemmeren, bedwingen, breidelen, iets ophouden (ook in den zin v. geopend houden), opvangen, vasthouden, gijzelen, vgl. *tham, teugah, sangga, sagang*, ook: uitzetten (v. e. strik, val, fuik, hengel, enz., opp. *rhoeëng*), bijv. *han éᴱ djitheun dröëdji lé* = hij kan het niet meer uithouden, *han djitheun lé oereuëng lam prahõ njòë, ka leubéh nibaᴱ asòë* = er kunnen geen menschen meer in deze prauw ze is al meer dan vol, *breuëh njòë djitheun peuët oeròë lé* = deze rijst kan het nog vier dagen uithouden (daar kunnen we nog vier dagen van eten), *theun até* = zich bedwingen, bedaard houden, *theun saba*, geduldig verdragen, *theun darah* = bloed stelpen, *theun ië* = het water tegenhouden (bijv. door een dijk), *djitheun napaïh* = bemoeilijkte ademhaling, *djitheun èᴱ* = constipatie, hardlijvigheid, bemoeilijkte afgang, *djitheun iëᴱ* = niet kunnen urineeren, *tatheun djaröëteu* = houdt je hand op, *tatheun eumpang njòë nameung lõnbõh padé didalam* = houdt dezen zak op dan zal ik er padi indoen, *oereuëng pèh djõᴱ geutheun nira* = de menschen kloppen den arenboom en vangen het vocht op, *neuheun* (verkort uit *teuneuheun)* = lett. waarin men opvangt of tegenhoudt, d.z. vischvijvers in de strandmoerassen, *theun djamèë* = een gast vasthouden (niet laten vertrekken bijv. vóór hij gegeten heeft), *theun oetang* = iemand (wegens schuld) gijzelen, *theun taròn* (*-njaréng, -peuleuntéᴱ*,

-boebèë, -kawé) = strikken (vallen, fuiken, hengels) uitzetten, *theun soeda* = voetangels plaatsen, *theun geutah* = lijmstokken neerleggen (om vogels te vangen).

Thō, droog, dor, uitgedroogd, opgedroogd, verdord (vgl. *kréng, kroesōng*, opp. *basah, meu$^{\varepsilon}$ië*), ook: niets bezitten, platzak zijn (opp. *basah*), bijv. *kajèë thō* = droog hout, *idja ka thō* = het goed is droog, *gapoe thō* = droge, ongebluschte kalk, *oemònglōn ka thō* = mijn rijstveld is opgedroogd (omdat het in lang niet geregend heeft), *haleukōmlōn thō that* = mijn keel is erg droog, *eungkōt thō* = gedroogde visch, *peunadjōh thō* = e. s. v. droog kolombijn-gebak, *oe thō* (of — *tjeunoelé$^{\varepsilon}$*) = copra, *peuthō* = droogmaken, afdrogen (vgl. *peukréng*), *peuthō ië* = drooggeleggen (bijv. v. e. rivier, een rijstveld, enz.), *peuthō reu$^{\varepsilon}$ōh* = het zweet afdrogen, *thō kréng* = kurkdroog, geheel en al droog, *ka thō lōn hana sapeuë lé* = ik heb totaal niets meer (heb alles verloren), *ka thō lōn digòb la$^{\varepsilon}$én basah* = ik ben platzak de anderen zijn rijk beladen.

Thò$^{\varepsilon}$, inpletten, indrukken v. figuren in metaal, *beusòë thò$^{\varepsilon}$* = ijzeren of houten stempel daarvoor gebruikt.

Thō$^{\varepsilon}$, e. s. v. zeevisch.

Thoe, het gedeelte v. d. voet boven de hiel (*geunoeë, toemèt*), enkel, vgl. *gatò$^{\varepsilon}$ gaki, mata gaki*, bijv. *oerat thoe* = Achilles-pees.

Thōn (Mal. *tahoen*), jaar, bijv. *thōn njòë* = dit jaar, *thōn teungòh* = het volgend jaar, *thōn dilèë* (of — *djéh*, of — *njang ka*) = verleden jaar, *tō$^{\varepsilon}$ thōn* = afloop v. h. jaar, ook: jaardag (v. e. heilige), *sithōn* = één jaar, *meuthōn-thōn* = jaren lang, *òh trōïh ba$^{\varepsilon}$ thōn* = toen de tijd daarvoor gekomen was, *kanoeri tō$^{\varepsilon}$ thōn* = godsd. maaltijd wegens den jaardag v. h. overlijden (v. e. heilige).

Thòng, zie *thōng*.

Thōng, of *thòng*, het zeer laag neerhangende kruis v. e. Atjèhsche broek.

Tiamòm (v. Arab. *tajammoem*), bestrijking v. gelaat handen en vóórarmen v. e. overleden nog niet besnedene met zuiver droog zand in plaats v. d. lijkwassching (wat de Moslimsche wet in sommige gevallen toelaat).

Tibō$^{\varepsilon}$, (water of een andere vloeistof) met een scheplepel (*tjinoe, aweuë$^{\varepsilon}$*) uitscheppen, opscheppen, vgl. *tjrōng, teumò$^{\varepsilon}$, seuët*, bijv. *tibō$^{\varepsilon}$ goelè ba$^{\varepsilon}$ blangòng* = sajoer uit de pot scheppen.

Tidji$^{\varepsilon}$, in de neerhangende hand of tusschen de vingers hangend dragen (bijv. een waterkruik, een mes, een parapluie, een wandelstok, enz.).

Tidjòh, of *tidjōh*, afdruipen, druppelen, sijpelen, vgl. *tèb, titèb*, bijv. *tidjòh-* (of *teubiët-*) *ië babah* = kwijlen, watertanden, verlekkerd zijn op iets (vgl. *kleuët-kleuët reukoeëng*), *ië mata srōt tidjōh* = de tranen druppelden gestadig neer.

Tië$^{\varepsilon}$, I werpen, wegwerpen, uitwerpen, gooien, vgl. *sròm, bòïh*, bijv. *tië$^{\varepsilon}$ djeuë* = het net uitwerpen, *tië$^{\varepsilon}$-* (of *labōh-*, of *lhòm-*) *sa$^{\varepsilon}$ōh* = het anker uitwerpen, *tië$^{\varepsilon}$-* (of *sròm-*, of *bòïh-*) *oe tanòh* = op den grond gooien, *meutië$^{\varepsilon}$* = e. s. v. gooispel, *meutië$^{\varepsilon}$-tië$^{\varepsilon}$* = naar elkaar toegooien, *sarōng sikin djitië$^{\varepsilon}$ oe likōt hana djitakōt weuëh keu maté* = de zwaardschede wierp hij achter zich hij vreesde niet hij verlangde naar den dood, *djitië$^{\varepsilon}$ dròë dalam la$^{\varepsilon}$ōt* = zij wierpen zich in zee, — II achterlaten, verlaten (vgl. *tinggaj*), bijv. *idjalōn teutië$^{\varepsilon}$ lam roemòhlōn* = mijn kleed heb ik (bij ongeluk) in mijn huis achtergelaten.

Tiët, pijnlijk, vgl. *reukam*.

Tieuën, ongeboren vrucht, foetus (vgl. *aneu$^{\varepsilon}$ rhōt, seulabōh*), *meutieuën* = zwanger, *teukeudirōlah lòm meutieuën toean poetròë* = door

Gods beschikking was de prinses weer zwanger.

Tihang, mast, paal, *tihang oelèë* = fokkemast, *tihang ikoe* = bezaansmast.

Tika, of *tingka* (Mal. *tikar*), mat, *tika doeë*$^{\varepsilon}$ = zitmat, *tika éh* = lig- of slaapmat, *tika aleuë* = vloermat, *tika meu*$^{\varepsilon}$*adèë* = mat voor het drogen v. padi, *tika seumajang* = bidmatje (vgl. *moesala, sadjadah*), *tika bantaj* = benoodigdheden voor het slapen, *leuëng tika* = een mat ontrollen.

Tikōïh (Mal. *tikoes*), muis, *tikōïh raja* = rat, *tikōïh tén* = een kleine soort muis, *toeba tikōïh* = rattenkruit, *tangkaj tikōïh* = afweermiddel tegen muizen (een stuk bamboe waarin met formules beschreven papier).

Tilam, ruwe ligmatras (gevuld met fijngesneden droog pisangblad, *ōn kroesōng*), vgl. *kasō*, bijv. *tilam doeë*$^{\varepsilon}$ = zitmatras, *tilam éh* = ligmatras, *tilam doeë*$^{\varepsilon}$ *dara barō* = de (lagere) zetel voor de bruid, *tilam doeë*$^{\varepsilon}$ *lintō* = de (hoogere) zetel voor den bruigom (in de bruidskamer), *dji*$^{\varepsilon}$*éh ateuëh tilam* = zij lag op de matras.

Tilantahit, zie *titilantahit*.

Tilawat (v. Arab. *tilāwah*), het voordragen v. zekere Koranstukken, *soedjoet tilawat* = de prosternaties verplicht bij het voordragen v. bepaalde Koran-verzen.

Tilé$^{\varepsilon}$, zien, waarnemen, aandachtig gadeslaan, vgl. *kalôn, ngiëng, eu, djeungeu*$^{\varepsilon}$, *pandang*, bijv. *tilé*$^{\varepsilon}$ *ngòn mata até* = zien met het oog des harten, *tilé*$^{\varepsilon}$ *ba*$^{\varepsilon}$ *deuïh* = scherp zien.

Tilō (Mal. *télor*), gebrekkig-, krom-, dialectisch spreken (de Benedenlanders v. Groot-Atjèh die voor beschaafd gelden en sterk brouwen worden soms door de Bovenlanders die de *r* dentaal uitspreken *tilō* genoemd).

Tima (Mal. *timba*), emmer, putemmer, vgl. *ama*$^{\varepsilon}$ (bijv. gebruikt bij het baden), bijv. *tjrōng ië lam mòn ngòn tima* = water putten uit de put met een putemmer.

Timah, tin, lood, zink; onderscheidenlijk: *timah poetéh* = tin, *timah itam* = lood, *timah sèn* (of *-sèm*) = zink, *peuklô*$^{\varepsilon}$ *timah* = het doen insteken der handen in gloeiend lood (vroeger een godsoordeel), *sidjoeë*$^{\varepsilon}$ *badandji sipeurti timah* = zijn lichaam is koud als tin.

Timang, I (Mal. *timbang*), wegen, (een quaestie) overwegen, in bedenking, of in beraad nemen, nadenken over, ook: in evenwicht, symmetrisch, recht zittend (niet scheef), opp. *singèt, tjake, irōt*, bijv. *neuratja timang meuïh* = een weegschaal om goud te wegen, *ka habéh tatimang* = hebt ge er al voldoende over nagedacht?, *peutimang* = de periode gedurende welke de pasgetrouwde vrouw nog als huiskind bij haar ouders doorbrengt, *wa*$^{\varepsilon}$*tèë tjòt timang* = hoogste zonnestand, middag (12 uur), *wa*$^{\varepsilon}$*tèë timang teungòh malam* = middernacht (12 uur), *timang pasang* = precies in evenwicht, *hana timang pasangdji* = zijns gelijke niet hebben, *teunimang*, of *seunimang* = gewichten, ook: overweging (alvorens te besluiten), — II (Mal. *timang*), iets op de handen wiegend heen en weer bewegen, bijv. *dja*$^{\varepsilon}$ *koetimang tjrang* = welaan ik schommel je heen en weer hopla! (zóó spreekt de moeder haar kind in een wiegeliedje toe), — III regelen, besturen, vgl. *atō, rintah*, bijv. *peutimang djamèë*, of *peutimang boeët* = de zaak (het ontvangen der gasten) regelen (bijv. bij een huwelijksfeest), *adédji that peutimang nanggröë* = hij was zeer rechtvaardig in het besturen v. h. land, *peutimang pangkat* = een ambt vervullen, — IV *tim(b)ang*, of *simbang*, zie *simbang*.

Timba$^{\varepsilon}$, afschieten (v. e. vuurwapen), vgl. *tōt-* (of *pòh-*) *beudé*, of *poebeudé*.

Timoe, Oost, het Oosten, vgl. *mata oeròë é*$^{\varepsilon}$, bijv. *moesém timoe* = Oostmoesson, *angèn timoe* = Oostenwind, *bintang timoe* = lett. „Oost-ster", d.i. de planeet Venus als „morgenster", *timoe la*$^{\varepsilon}$*ōt* = Noordoosten, *timoe padang* = Zuidoosten (vgl. *toenggara*).

Timoeë (Mal. *timboel*), drijven, aan de oppervlakte komen, opkomen, opduiken (opp. *lham*), bijv. *tapéh timoeë batèë lham* = klappernootbast drijft (op het water) een steen zinkt, *narit ka djitimoeë teuma* = de quaestie is weer opgedoken, opgerakeld, *djitimoeë sajang lam até radja* = in het gemoed v. d. vorst was medelijden opgekomen, *batèë timoeë* = puimsteen.

Timòh (Mal. *toemboeh*), groeien, wassen, gedijen, uitspruiten, ontkiemen, uitkomen, *di blang timòh keutoembét* = op het veld groeit keutoembét, *mata timòh* = lett. „oogontkieming", d.i. een witte korrel in de iris v. h. oog.

Timòn (Mal. *entimoen*), komkommer-, en meloensoorten.

Timpa, doen neervallen, neerkomen, neerstorten, neerslaan (bijv. v. padi of gras door den wind), *kajèë njang ban lheuëh teukòh meutimpa-timpa doem* = het hout dat pas gehakt was lag allemaal opgestapeld, *meuteutimpa* = laagsgewijze op elkander vallend.

Timphan, of *djeumphan*, e. s. v. lekkernij v. kleefrijst (die volgens de adat niet mag ontbreken onder de lekkernijen die men gasten op de beide officieele Moslimsche feestdagen voorzet).

Timpheuëng, op iets stappen, bestijgen, vgl. *é*$^{\varepsilon}$, bijv. *timpheuëng-* (of *é*$^{\varepsilon}$*-*) *reunjeun* = een trap bestijgen.

Timpla$^{\varepsilon}$ (Mal. *tempela*$^{\varepsilon}$), verwijting, bedekte aanwijzing van of zinspeling op iemand (als den dader v. iets verkeerds), vgl. *pangsië, ta*$^{\varepsilon}$*wi, miseuë, tamsé.*

Timpōh, *doeë*$^{\varepsilon}$ *timpōh*, zitten met de beide beenen naar rechts onder het lichaam gevouwen.

Tindéh, op elkaar zetten of plaatsen, vgl. *soesōn*, ook: toeslag (bijkomend voordeel, vgl. *tjoetjō, aboeën*), *meutindéh lapéh* = zich in lagen opstapelen, *meuteutindéh* = in lagen opeengestapeld.

Tindjoe, de gesloten hand op den uitgestoken duim op iemands hoofd laten draaien waardoor de knokels der vingers het hoofd pijnlijk raken (e. s. v. tuchtmiddel tot bestraffing v. kinderen).

Tinggaj (Mal. *tinggal*), blijven, overblijven, achterblijven, achterlaten, nalaten, overschieten, achtergebleven, verlaten, vgl. *tië*$^{\varepsilon}$, bijv. *tinggaj ladang* = een ladang verlaten (verwaarloozen), *bè*$^{\varepsilon}$ *tinggaj meung sabòh* = laat er geen één achterblijven, *tinggaj seumajang* = lett. achterwege laten der godsdienstoefeningen, d.i. menstrueeren, de maandstonden hebben (vgl. *leumah-, kalòn-, aneu*$^{\varepsilon}$ *boeleuën*), *tinggaj dōnja* = lett. de wereld achter laten, d.i. sterven, *njang baròë tinggaj oeròë njòë lōnpeuhabéh* = wat ik gisteren onafgedaan liet zal ik vandaag afmaken, *tinggaj euntjit* = een spoor achterlaten, *tinggaj prang* = wegblijven uit den strijd, *tinggaj-minggaj* = in allerlei opzichten tekort schieten, *teuninggaj* = achtergelaten zaken, nalatenschap, erfgoed (vgl. *peusaka, peunoelang*), ook: het overblijvende, rest, restant, *keutinggalan* = overgeslagen, over het hoofd gezien, overgebleven, achtergelaten.

Tinggōng, hurken, nederhurken, *doeë*$^{\varepsilon}$ *tinggōng* = gehurkt zitten (bijv. wanneer men zijn gevoeg doet).

Tingka, zie *tika*.

Tingkab, vierkante kleine opening in den huiswand dienende tot venster, bijv. *tingkab njòë reunggang* = dit venster sluit niet goed.

Tingkah, I kuren, grillen, luimen, streken, nukken, invallen, buien, gedragingen, wijze van doen, vgl. *lagèë,*

bijv. *le that tingkahdji* = hij heeft veel kuren, is dikwijls nukkig, *tingkah lagèë* = doen en laten, — II het rhytme bij het bespelen v. muziekinstrumenten, *tingkah boenjòë* = de afwisselend lage en hooge tonen (bij het bespelen v. muziekinstrumenten voortgebracht).

Tingkeuëm, e. s. v. woudboom (Bischofia javanica, Bl.).

Tingkoeë, dragen in den arm boven de heup (vgl. *keumiëᵉ, kilèᵉ*), *tingkoeë aneuᵉ* = een kind aldus dragen, ook naam v. e. kruid (Phyllanthus Niruri, L.).

Tingōj, in *seumah tingōj,* de plechtige groet dien de bruid brengt bij de knie v. haar gemaal als blijk v. echtelijke gehoorzaamheid.

Tinteuëng, *teuminteuëng,* (bij het dorschen) de uitgetrapte padistengels (met de handen) uitschudden om het kaf en vuil v. d. padikorrels af te zonderen.

Tiōng, de beo (de bekende sprekende vogel), *lidah tiōng* = de trekker v. e. geweer (vgl. *gamèt*).

Tipèᵉ, I vakken waarin een rijstveld is verdeeld, vgl. *keubeuëng,* bijv. *tipèᵉ oemònglōn loeaïh that* = de vakken v. mijn rijstveld zijn zeer uitgestrekt, — II smeren, smeersel, vgl. *titèᵉ, poepōᵉ.*

Tipèë, *teumipèë* (Mal. *tipoe*), bedriegen, beetnemen, misleiden, verschalken, list, arglist, bedrog, streek, vgl. *peungeut, peulingkōᵉ, taki, daja,* bijv. *gòbnjan geutipèë lōn* = hij bedriegt mij, *si tipèë lōn hana dihinan* = die mij bedroog was daar niet tegenwoordig, *han éᵉ djitipèë ngòn djitaki* = zij waren niet te bedriegen en te verstrikken, *han éᵉ djitipèë lé tjèëtan* = de duivel vermocht hen niet te verschalken, *pèng teumipèë* = geld om (een ander) te laten bedriegen, *tipèë-teumipèë* = elkaar bedriegen, *tipèë Daja* = Dajasche listen, *tipèë hékeumat prang* = oorlogslisten.

Tirè (Mal. *tirai*), gordijn, voorhangsel, scherm, vgl. *tabêng,* bijv. *tirè di langèt* = tegen de zoldering gespannen kleed.

Tirèë (Mal. *tiroe*), nadoen, nabootsen, namaken, vgl. *teuladan,* bijv. *djitirèë boeëtlōn* = hij maakte mijn werk na.

Tiréh, lek, lekken (v. e. huis, een dak, enz.), bijv. *roemòhlōn tiréh that* = mijn huis lekt erg, *prahō tiréh geugala* = een lek vaartuig wordt met hars dichtgestopt, *oemòng tiréh* = rijstveld dat op een poreuzen bodem is aangelegd, *tiréh djaròëdji* = hij kan geen geld bewaren (lett. zijn handen zijn lek).

Tiròm (Mal. *tiram*), oester.

Tirōt (Mal. *tiroes*), naar het uiteinde toe dun of smal uitloopend, opp. *keumoeraïh,* bijv. *boeleuën tirōt* = afnemende maan (vgl. *boeleuën trōn*), *oedjōng djaròë tirōt* = dun toeloopende vingers, *djikab gloenjoeëng poetròë batjoet-batjoet hingga tirōt awōïh teuma poetōïh* = net zoo lang beten ze in de ooren der prinses tot deze steeds dunner wordend tenslotte uitscheurden.

Tit, *aneuᵉ tit,* clitoris, kittelaar.

Titah, bevel, woord (v. e. vorst), *ban njang titah nibaᵉ Sròjpada bandoem teudjoendjōng meuseuᵉōn di ateuëh oelèë kamòë doem* = al wat Uwe Majesteit beveelt nemen wij allen eerbiedig ter uitvoering in ontvangst.

Titéᵉ, punt, stip, spikkel, druppel, bijv. *titéᵉ ba sabòh titéᵉ ta doea aléh han titéᵉ* = de letter *ba* heeft één, de *ta* twee en de alif geen stippen, *meutitéᵉ-titéᵉ* = gestippeld, gespikkeld, *titéᵉ ië mata,* weenen, huilen, *ië sititéᵉ didalam paleuët sòë oetōïh djeuët manòë lam tjahja* = één druppel water in de handpalm wie verstaat de kunst zich in den glans daarvan te baden?

Titèᵉ, smeren, smeersel, vgl. *tipèᵉ, poepōᵉ.*

Titèb, of *titéb,* druppel, afdruppelen, afdruipen, *ië sititèb* = een druppel water, *peutitèb,* of *peutitéb* = (wa-

ter of ander vocht) laten druppelen (bijv. als medicijn in de oogen), zie *tèb*.

Titéb, zie *titèb*.

Titèh, (deeg v. *djeumphan*-koekjes) zacht en voorzichtig persen of drukken in cylinder- of prismavorm.

Titi, I (Mal. *titian*), smal bruggetje, vlonder (bijv. een paar boomstammen over een beek), vgl. *toetoeë*, bijv. *tabôh titi di aloeë njòë* = leg een vlonder over deze beek, *titi mama* = twee balken boven in het huis, plafondhangers (waaraan slechts in sommige huizen een plafond wordt aangebracht), — II *meutiti*, een schril geluid, suizen, tuiten, vgl. *meu$^{\varepsilon}$i$^{\varepsilon}$i, meu$^{\varepsilon}$ô$^{\varepsilon}$ò, meutoeng-toeng*.

Titilantahit, of *tilantahit*, of *hitlansahit*, e. s. v. koekoek (de bekende „Piet van Vliet").

Tiwaïh (Mal. *téwas*), overwonnen worden, bezwijken, zwichten, onderdoen voor, de nederlaag lijden, het onderspit delven, het verliezen, het afleggen, de mindere zijn, vgl. *talõ*, bijv. *tiwaïh prang* (*-da$^{\varepsilon}$wa, -hoekõm, -sabõng*) = het verliezen in den oorlog, in een geschil, in een proces, in een hanengevecht, *ka tiwaïh prang siblah* = de eene partij begint het reeds te verliezen.

Tja$^{\varepsilon}$, kluit, *tanòh tja$^{\varepsilon}$* = kluitachtige aarde, *tòb tja$^{\varepsilon}$* = (den grond) met de schop (*lham*) in kluiten verdeelen, *lhò tja$^{\varepsilon}$* = de aardkluiten gelijk trappen (bij het plantklaar maken v. e. veld).

Tjab, I zegel, stempel, *euntjiën tjab* = zegelring, *tjab sikoereuëng* = het vroegere negenvoudig soeltanszegel, *tjab teungòh* = het vroegere enkelvoudig soeltanszegel, *tjab moesala* = donkere vlek op het voorhoofd van sommige vrome lieden (volgens de goedgeloovigen veroorzaakt door de vele malen dat dat lichaamsdeel bij de prosternaties den grond heeft geraakt), — II *tjab, meutjab-tjab babah* (Mal. *ketjap*), smakken, vgl. *meuklab-klab*.

Tjaba$^{\varepsilon}$, woelig, rusteloos, onrustig, bewegelijk, vgl. *wèt-wòt*, opp. *teutab*, bijv. *dji$^{\varepsilon}$éh tjaba$^{\varepsilon}$ that* = hij ligt erg te woelen.

Tjabah, goed zoo, bravo.

Tjabanda, zie *banda*.

Tjabeuëng (Mal. *tjabang*), tak, gevorkte tak, vertakt (vgl. *simpang, dheuën, ranténg*), bijv. *djalan meutjabeuëng* (of *-meusimpang*) = een weg die zich vertakt, in tweeën deelt, *meutjabeuëng lhèë* = met drie vertakkingen, *loengkèë roesa meutjabeuëng-tjabeuëng* = het gewei v. e. hert is rijk getakt, *tjabeuëng batèë djeurat* = de wijd uitstaande krulversieringen ter weerszijden v. e. grafsteen, *ba$^{\varepsilon}$ kajèë rampa$^{\varepsilon}$ that tjabeuëng* = een breedgetakte boom.

Tjabò$^{\varepsilon}$, *peunjakét tjabò$^{\varepsilon}$*, e. s. v. ziekte waarbij open zweren en puisten ontstaan (vooral op beenen en armen).

Tjabõt, uittrekken, uitrukken (bijv. v. planten, tanden, haren, spijkers, enz., vgl. *lõt*), *tjabõt labang ba$^{\varepsilon}$ tõng* = de spijkers uit een kist (vat) trekken.

Tjadat, of *tjahdat* (v. Arab. *sjahãdah*), de Mohamm. geloofsbelijdenis.

Tja$^{\varepsilon}$é, I *meutja$^{\varepsilon}$é*, zingen, vgl. *moepantõn, njanjòë, meudjangeun, meudõdi*, bijv. *djimeutja$^{\varepsilon}$é pantõn* = hij zingt pantoens, — II *kawé tja$^{\varepsilon}$é-tja$^{\varepsilon}$é* (of — *tjèh-tjèh*), een hengel dien men telkens een oogenblik in het water houdt en dan weer met een ruk ophaalt.

Tjaga$^{\varepsilon}$, onderstel, steunsel voor iets (bijv. de gaffelvormige stuurbalk waarop een lang roer = *keumoedòë dòng* rust), *tjaga$^{\varepsilon}$ meureujam* = affuit v. e. kanon.

Tjagèë, de Maleische beer.

Tjah, I *tjeutjah, tjeumeutjah*, kappen, wegkappen, gelijk kappen, vgl. *teubang*, bijv. *tjah rèt* = (takken) wegkappen om zich een weg te banen (door het woud), — II achter-achterkleinkind, afstammeling in

den 4en graad, *trŏïh an ba^{e} tjoetjò tjah tjŏm gata* = tot in uw verre nageslacht.

Tjahdat, zie *tjadat.*

Tjaheuëng, vooruitstaande tanden.

Tjahi (Mal. *sjah*), heer, vorst, *tjahi alam* = heer der wereld, wereldvorst, wereldheerscher.

Tjahit (v. Arab. *sjahīd*), martelaar, geloofsgetuige, *maté tjahit* = gesneuveld, gesneefd in den heiligen oorlog, sterven als geloofsgetuige, vgl. *tjoehoet.*

Tjahja, of *tjeuhaja,* of *tjaja* (Mal. *tjahaja*), glans, schijnsel, schittering, gloed, licht, luister, *meutjahja* = wat glans verspreidt (bijv. iets dat blinkt in de zon, diamant, een vuurvlieg, de schubben v. e. visch in het water, enz.), vgl. *kilat, gilab, peungeuïh, gilang-goemilang, blèt-blòt,* enz., bijv. *tjahja meuïh* = de glans v. h. goud, *meungnjò na tjahja mata oeròë gadòh tjahja boeleuën* = waar de zon schittert gaat de glans der maan teloor, *meutjahja-tjahja ban bintang timoe* = schitterend gelijk de morgenster, *lang-goemilang tjahja moema^{e}-ma^{e}* = schitterend met een flikkerende schittering, *moeka poetròë njan meutjahja lagèë keumala* = het gezicht dier prinses glanst als een karbonkel, *peungeuïh tjaja hana sakri* = onvergelijkelijk lichten en glanzen.

Tja^{e}i (Mal. *sja^{e}ir*), gedicht, vers.

Tja^{e}ië, de huisspin (spint geen web en draagt haar eiernest als een doosje aan het onderlijf overal met zich mede), *bòh tja^{e}ië* = e. s. v. knoopjes voor baadjes in vorm gelijkend op zulk een doosje.

Tjaïh, of *teukeutjhaïh,* of *teukeutjha^{e},* mal, coquet, hysterisch, *inòng njan tjaïh that djikhém hana teudōh* = die vrouw is zeer hysterisch zij lacht zonder ophouden.

Tjaja, zie *tjahja.*

Tjajé (Mal. *tjair*), dun, vloeibaar, niet gebonden, week, vgl. *leumië^{e},* opp. *ghoeën, likat,* bijv. *kanji tjajé* = dunne rijstepap, *ka tjajé badandji geutjang* = zijn lichaam zit vol hakken en houwen (is als hetware tot moes gehakt).

Tjakab, I mooi, fraai, vgl. *ilō^{e}, indah, nèh, linténg,* enz. bijv. *babah pintō boekòn that tjakab* = de ingang der poort is zeer fraai, — II klaar, gereed, vgl. *séb, keumaïh,* bijv. *aneu^{e} radja bandoem tjit ka tjakab ngòn alat* = al de prinsen waren reeds klaar met wapens.

Tjakah, de rechtopstaande steunpalen v. e. weeftoestel, *tjakah kreujaj* = werktuigje voor het maken v. randboordsel.

Tjake, scheef, vgl. *irōt, singèt,* opp. *timang.*

Tjakeuë^{e}, fraaie blauwe vogel met witte borst.

Tjakò, *aneu^{e} tjakò,* de ophaler v. e. weefgetouw (een lat waaraan met lussen de kettingdraden bevestigd zijn), *aneu^{e} tjakò-* (of *sarō^{e}-*) *kasab* = afzonderlijke ophalers als bij het weven met metaaldraad worden gebruikt.

Tjakra, I rad, wiel, vgl. *tjintra,* bijv. *tjakra dōnja,* lett. „rad der wereld", naam v. e. groote antieke klok te Koeta Radja, — II *tjakra-* of *meutjakra ngòn,* omgaan met, omgang onderhouden met, vgl. *meurakan,* bijv. *bè^{e} tameutjakra ngòn kaphé* = onderhoudt geen omgang met ongeloovigen.

Tjakri, *meutjakri,* e. s. v. reciet dat slechts bij het *ratéb Saman* en uitsluitend door vrouwen wordt voorgedragen.

Tjalitra (Mal. *tjeritera*), verhaal, vertelling, geschiedenis, verhalen, vertellen, vgl. *peugah, haba, hikajat, riwajat,* bijv. *djitjalitra oentōngdji ba^{e} lōn* = hij vertelde mij zijn lotgevallen.

Tjam (v. Arab. *Sjām*), Syrië, *idja Tjam* = lett. stof uit Syrië, waarvan de Atjèhsche koepiah's worden gemaakt.

Tjama (Mal. *tjamar*), zeezwaluw.

Tjambō^{e}, zweep.

Tjampli, of *tjapli,* verzamelnaam voor

verschillende Capsicum-soorten, bijv. *tjampli awé*, of *tjampli rajeu*ᵉ = de gewone groote roode of groene Spaansche peper, *tjampli tjoet*, of *tjampli Tjina* = de kleine zeer scherpe soort (Mal. *tjabé rawit*), *tjampli boeta* = (geen capsicumsoort maar) de z.g. „lange peper", d.i. de cylindrische vruchtkolf v. Piper retrofractum, Vahl.

Tjamtja, of *tjantja,* Europeesche lepel, *tjamtja aneu*ᵉ *djaròë* = vork.

Tjamtjoerōïh, tuinkerszaad (Lepidium sativum, L.).

Tjanang, koperen bekken (slaginstrument kleiner dan de *gōng*), *pèh tjanang* = op bekkens slaan, *tjanang triëng* = een primitief tokkelinstrument slechts bestaande uit een stuk bamboe van welks bast een drietal vezels losgemaakt en door een kam gespannen zijn.

Tjandén, lieftallig, bevallig, vgl. *manèh*, bijv. *bè*ᵉ *tadja*ᵉ *thōn njòë bòh até tjandén* = laat ons dit jaar niet gaan lief hartje, *boengòng tjandén* = de mooie roode bloemen v. e. struik die veel op begraafplaatsen voorkomt, *dara tjandén*, of *poetròë tjandén* = gezwollen halsklieren.

Tjandoe, opium (onvermengd zooals die v. d. regie verkregen wordt, vgl. *madat, apioen*), *boeliët tjandoe* = een balletje opium, *gò tjandoe* = opiumpijp, *si meutjandoe* = de opiumschuiver, *djambō tjandoe* = hut waarin men opium schuift, *piëb-* (of *hisa*ᵉ-) *tjandoe* = opium schuiven.

Tjandòng, *parang tjandòng,* e. s. v. kapmes waarbij de punt dakvormig toeloopt waardoor het lemmet tegen beschadiging (bijv. v. steenen op den grond) beschermd wordt.

Tjané (Mal. *tjanai*), draaibare slijpsteen, op zulk een steen slijpen, vgl. *asah*, bijv. *gòbnjan geutjané sikingeu* = hij slijpt zijn mes.

Tjanèᵉ, de onvertakte naar alle zijden uitstaande zijassen of zijuitloopers (bloemstelen) v. e. bloemtros (*moe*) bij een palm (dus de kleine trosjes rechts en links v. d. bloemtros waaraan zich eerst de bloemen en daarna de vruchten ontwikkelen), *pineung si tjanè*ᵉ = een trosje pinangvruchten, *pineung sabòh moe leubèh-koereuëng na lhèëplōh tjanè*ᵉ*-djì* = aan een groote tros pinang zitten ongeveer 30 kleine trosjes.

Tjang, hakken, neervellen, neerhouwen, kerven, fijnhakken, vgl. *ta*ᵉ, *teubang*, bijv. *si maté geutjang* = de door hakken (houwen) ter dood gebrachte, *tjang boeja raja* = het neerhouwen v. groote krokodillen, *tjang bakòng* = kerven v. tabak, *bòh panaïh teutjang* = fijngehakte nangka (bijv. om er goelè van te maken), *rab djitjangkoe* = hij heeft me haast (met een slagwapen) gehouwen, *djitjang moesōhdji òh é*ᵉ *hantjō* = hij hakte zijn vijand tot moes.

Tjangaᵉ, een blauwkleurige reigersoort.

Tjangah, e. s. v. zeevisch.

Tjanggang, spichtig, lang en dun.

Tjanggè, het puntige uitsteeksel aan het gesloten uiteinde v. d. scheede v. e. rentjong, ook: het puntige uiteinde v. h. heft v. sommige wapens (bijv. bij een rentjong, of soms bij een klewang), vgl. *tjarò*ᵉ.

Tjanggoeëᵉ, kikvorsch, *djéh na le tjanggoeë*ᵉ *pèng-pòng soedji* = daar zitten een aantal kikvorschen te kwaken, *tjanggoeë*ᵉ *pòng* = een kikkersoort met een geweldig geluid (dat hij laat hooren als het pas geregend heeft), *tjanggoeë*ᵉ *poerèë* = een kikkersoort met bultige huid, *tjanggoeë*ᵉ *phang* (of — *idjō*) = een groene sawahkikker (dien men wel als aas aan den vischhaak slaat), *barah tjanggoeë*ᵉ = kikkervormig gezwel aan de binnenzijde der dijen.

Tjangkéng, achterover gebogen, vgl. *djeurangkhéng, leuntéᵉ, djéng.*

Tjangklaᵉ, welbespraakt, welsprekend.

Tjangkōj (Mal. *tjangkoel*), e. s. v. hak of spade dienende tot het omspitten v. d. grond, *tjeumangkōj* =

den grond met een hak bewerken, omspitten, vgl. *lham, tjatò^{ɛ}, toekōj, soedò^{ɛ}*.

Tjanté^{ɛ}, sierlijk, lieftallig, bevallig, keurig, net.

Tjantja, zie *tjamtja*.

Tjapah, groote schotel v. hout of aardewerk.

Tjapang, in één rechte lijn wijd naar buiten uitstaande (v. d. horens v. horenvee), de uiteinden horizontaal uitstekend (bijv. v. d. *snor*), opp. *rangkōb, roekéb*, vgl. *teupang, teupheuëng*.

Tjapéng, I voorsteven v. e. vaartuig, vgl. *oelèë*, — II voorwerpje v. hoorn, lood, of leer waardoor de snaren v. e. Inl. viool (*hareubab*) uit elkaar worden gehouden, — III vierkante gordelplaat, vgl. *peundéng*.

Tjapië^{ɛ} (Mal. *tjapi^{ɛ}*), kreupel, mank, *peuë nan oereuëng tjapië^{ɛ} njan* = hoe is de naam v. dien kreupelen man?

Tjapi^{ɛ}i (v. Arab. *Sjāfi^{c}ī*), naam v. den stichter v. d. Sjāfi^{c}itische rechtsschool.

Tjapli, zie *tjampli*.

Tjara^{ɛ}, I goot, leiding, tuit, *tjara^{ɛ} wéng* = gootje waaruit bij een suikermolen het uitgeperste sap vloeit, — II zie *sara^{ɛ}*.

Tjaram, voorschot, godspenning, een kleine som geld gegeven door den kooper als bewijs dat de koop gesloten is (vgl. *tjinggram*), *ganda tjaram* = het tweevoudige voorschot (door den verkooper verschuldigd als hij na het sluiten v. d. koop v. d. transactie afziet).

Tjarat (v. Arab. *isjārat*, of *sjarṭ*), teeken, bewijs (vgl. *tanda*), ook: voorwaarde, vereischte, beding (vgl. *djandji*), bijv. *tjarat da^{ɛ}wa* = vereischten v. e. aanklacht, *tjarat geumadè na peuët peukara: peutama toengkat, keudoea keunandòë keulhèë geuleuëng djaròë sampōreuna deungòn doe^{ɛ}a* = tot het bedelen zijn vier dingen vereischt: ten eerste een staf ten tweede een bedelzak ten derde houdt men de handen (als biddend) op, deze drie worden volledig door het gebed, *tjarat sah* = geldige voorwaarde, *tjarat manòë djoenoet* = voorwaarden v. h. ritueele bad (vereischt voor iemand verkeerend in den toestand eener z.g. groote onreinheid), *lōn moebri saleuëm tanda hōreumat djaròë lōn moemat tjarat meulia* = ik breng u den heilgroet als teeken v. eerbied de handen reik ik als bewijs mijner achting.

Tjaréh, zie *saréh*.

Tjariat (v. Arab. *sjarī^{c}ah*), de Mohammedaansche wet, de heilige wet, het door Allah ingestelde, vgl. *hoekōm, sara^{ɛ}, tjara^{ɛ}*.

Tjarikat (v. Arab. *sjarīkah*), maatschap, vennootschap, genootschap, compagnie, deelgenootschap, gemeenschap, verbond, bondgenootschap, vgl. *koengsi*, bijv. *atra-* (of *laba-*) *meutjarikat* = gemeenschappelijk verworven goederen (vgl. *atra sihareukat*).

Tjarò^{ɛ}, het omgebogen gesloten uiteinde v. d. scheede v. e. rentjong, vgl. *tjanggè*.

Tjaroeëh, I *tjeumaroeëh*, (een dier de pooten) met een touw binden (vgl. *peutalòë, ikat, djantang*), bijv. *tatjaroeëh keubeuë njan moela meung mangat tasië* = bindt dien buffel eerst vast opdat ge hem gemakkelijk slacht, *kamènglōn meutjaroeëh keu talòë djantang* = mijn geit heeft zich met haar pooten in het bindtouw verward, — II *peunjakét tjaroeëh*, e. s. v. veeziekte waarvan de verschijnselen o.a. zijn: ontsteking v. d. hoeven en ontsteking v. d. tong.

Tjaròng, lichamelijk en verstandelijk ontwikkeld, knap (zoowel v. uiterlijk als v. verstand), kundig, bedreven, zich goed weten te redden, vgl. *tjeudaïh, oetōïh, meu^{ɛ}akaj, lisé^{ɛ}, bidja^{ɛ}, aréh*, enz., bijv. *tjaròng marit* = handig in het debat, *djih tjaròng basa Atjèh* = hij is bedreven in het Atjèhsch.

Tjarōt, knorren, mopperen, jammeren, beknorren, gispen, een standje maken, verwenschen, uitschelden, vgl. *teuna$^{\varepsilon}$*, bijv. *aneu$^{\varepsilon}$ njan han djeuët tatjarōt sabab djih aneu$^{\varepsilon}$ habib* = dat kind mag men niet beknorren want het is een kind v. e. habib, *djitjarōt keu oentōngdji* = hij moppert (jammert) over zijn ongelukkig lot, *treu$^{\varepsilon}$-treu$^{\varepsilon}$ geutjarōt geutanjòë* = aanstonds maakt hij ons nog een standje, *keunòng tjarōt* = uitgescholden, *djitjarōt oereuëng hana meusabab* = hij scheldt de menschen uit zonder reden, *sòë-sòë ka tapòh bè$^{\varepsilon}$ tatjarōt* = wien ge geslagen hebt moet ge niet bovendien uitschelden, *binatang han djeuët tatjarōt* = dieren waarvan men geen kwaad mag zeggen (zooals: krokodillen, tijgers, olifanten, varkens en muizen), *tjeumarōt doem beureutéh* = in scheldwoorden losbarsten.

Tja$^{\varepsilon}$si, of *sa$^{\varepsilon}$si*, getuige, getuigenis, vgl. *tjoehoet*, bijv. *é$^{\varepsilon}$ tja$^{\varepsilon}$si* = getuigenis afleggen, *peudòng tja$^{\varepsilon}$si* = tot getuige nemen (bij het sluiten v. h. huwelijkscontract, een verkoop, enz.), *meunjò hana meutja$^{\varepsilon}$si hana sah blòë poeblòë* = als er geen getuigen zijn is een koop of verkoop niet wettig (geldig).

Tjat, verf, verven, beschilderen, *tjat keutoepèng* = e. s. v. kinderspel waarbij de medespelers het gezicht volsmeren met veegsels en strepen v. roet.

Tjatja$^{\varepsilon}$, rechtop ergens in steken (bijv. in de omwanding, in den grond, enz.), vgl. *tjoetjò$^{\varepsilon}$*, bijv. *tjatja$^{\varepsilon}$-* (of *tjoetjò$^{\varepsilon}$-*) *boelōh* = standaard op welks verticale spillen de spoelvormige bamboeklossen met het opgekloende garen worden gestoken (van dezen klossenstandaard worden de te weven garens naar het scheerraam overgebracht), ook: naam v. e. horenstand waarbij de horens recht naar boven zijn gebogen.

Tjatjah, met de voeten in den grond (in de modder) stampen, of trappen, bijv. *oereuëng pèh kanèt djitjatjah tanòh* = de pottenbaksters trappen met de voeten in de aarde (n.l. om de specie te mengen), vgl. *lhò, gilhò, gidòng.*

Tjatjat, lichaamsgebrek, vgl. *tjidra*, bijv. *oereuëng njan na tjatjat* = die man heeft een lichaamsgebrek, *peutjatjat* = iemand verminken, een wond toebrengen die het verlies v. h. gebruik v. één of meer ledematen ten gevolge heeft.

Tjatò$^{\varepsilon}$, I e. s. v. hak of spade om den grond om te werken, *tjeumatò$^{\varepsilon}$* = omspitten, schoffelen, vgl. *tjangkōj, lham, toekōj, soedò$^{\varepsilon}$*, — II zie *tjoetò$^{\varepsilon}$*.

Tjatō (Mal. *tjatoer*), schaakspel (alleen door voorname hoofden beoefend), bakspel (vgl. *tjoeka$^{\varepsilon}$, djoengka$^{\varepsilon}$*), ook: e. s. v. belegeringsspel, *tjatō rimoeëng* (vgl. *meurimoeëng-rimoeëng*).

Tjawaj (v. Arab. *Sjawwāl*), de 10e maand v. h. Moslimsche jaar (meer gebruikelijk: *boeleuën oeröë raja*).

Tjawan, kom, schotel v. Europ. aardewerk of porselein (kleiner dan de *mangkōng*), *tjawan tanòh* = kom v. inheemsch aardewerk, *tjawan broeë$^{\varepsilon}$* = kom v. e. klapperschaal.

Tjawardi, of *tjawaroedi*, of *djawardi*, of *djawareudi*, of *radjawardi*, glazuursel, email (voor het emailleeren v. gouden voorwerpen), *bōh tjawardi* = inbrengen v. glazuursel, emailleeren, brandschilderen.

Tjawaroedi, zie *tjawardi.*

Tjawat, schaamgordel (om het middel geslagen en tusschen de beenen doorgehaald), *tjawat toepè* = de gedroogde penis v. d. eekhoorn als amulet om het lichaam gehangen (middel tot verhooging der geslachtsdrift).

Tjawé, overwegen, overdenken, bijv. *tjoeba tjawé naritlōn njòë* = tracht mijn woorden te overwegen.

Tjawië$^{\varepsilon}$, haken, ophangen aan een haak, *meutjawië$^{\varepsilon}$* = ergens aan

blijven haken (vgl. *meukeumat, meusangkōt*), *tjeunawië*^{ɛ} = haak, hanger, kapstok, bijv. *beukah idjalōn meutjawië*^{ɛ} *ba*^{ɛ} *pageuë* = mijn kleed is gescheurd daar het aan de heining is blijven haken.

Tjawò, roeren, omroeren, vgl. *gawò, wòt,* bijv. *tjawò kandji* = rijstepap (bij het koken) omroeren, *lagèë meutjawò atèlōn* = het is alsof mijn hart wordt omgeroerd, ik ben bekommerd, ongerust.

Tjé^{ɛ}, *meutjé*^{ɛ}, het aantal v. e. greep in een hoop kopergeld of steentjes gissen, raden.

Tjéb, (padi, pinang, enz.) met de tanden v. d. bolster ontdoen en dan de korrels opeten (zooals kinderen graag doen), vgl. *keung.*

Tjé^{ɛ}**-bré**^{ɛ}, een boom (Cassia siamea, Lam.) uit welks hars wel e. s. v. zwarte inkt wordt gemaakt.

Tjèëdaga, zie *sèëdaga.*

Tjèëdara, zie *sèëdara.*

Tjèëtan, of *sèëtan,* of *tjòëtan* (v. Arab. *sjaiṭān*), satan, duivel, booze geest, vgl. *djén,* bijv. *han é*^{ɛ} *djitipèë lé tjèëtan* = de duivel vermocht hen niet te verschalken, *han tapatéh sèëtan* = luister niet naar den duivel.

Tjèh, I fijn (-maken, -stampen, -wrijven, -drukken), vgl. *hantjō, alōïh,* bijv. *padé ka tjèh geutòb* = de padi is al fijn gestampt (tot *breuëh*), *ka tjèh lōndja*^{ɛ} *nanggròë Atjèh bandoem* = ik heb geheel Atjèh al platgetreden (d.i. in alle richtingen doorkruist), *tjèh goetèë* = luizen fijn drukken, *tjèh ranoeb si-* (*doea-, lhèë-*) *gapoe* = het fijnstampen v. één (twee-, drie-) sirihpruimpjes (als tijdsbepaling), *tjeumeutjèh* = padi voor de laatste maal fijn dorschen, *peutjèh* = fijn maken, pellen, breken (vgl. *peuhantjō, pròh, poebeukah)* bijv. v. d. eierschaal door de moederkip, v. d. rijst door die te stampen, enz., — II *tjèh,* of *tjhèh,* vgl. *siah* (v. Arab. *asjjāch,* mv. v. *sjaich*), leidsman, regelaar, chef, vgl. *oelèë, ba*^{ɛ}, *pangkaj, djoeara,* bijv. *tjèh liké* = de leidsman bij het dikir-reciet, *tjèh ratéb* = de voorganger bij den ratéb, *tjèh soemoebeuët* = de leider bij het Koranonderwijs (vgl. *goerèë*), *tjèh hadji* = de leider v. zijn landgenooten bij de bedevaart te Mekka, — III *kawé tjèh-tjèh,* zie *tja*^{ɛ}*é.*

Tjéh, *peutjéh,* beschrijven, *meutjéh,* bekend, beroemd, *poetròë meutjéh indah roepa* = de beroemde schoone prinses.

Tjèkaròm, of *katjèkaròm,* e. s. v. Voor-Indische batikdoeken.

Tjémpaga, zie *tjeumpaga.*

Tjéndawan, scheermes, zakmes.

Tjéng, weegschaal met schalen (vgl. *neuratja*), *timang ngòn tjéng* = met de weegschaal wegen.

Tjé^{ɛ}**sa,** zie *sé*^{ɛ}*sa.*

Tjét, *idja tjét* (Mal. *kain tjita*), gedrukt katoen, sits.

Tjèt, I of *tjètjèt,* achterkleinkind, afstammeling in den 3en graad, — II *tjèt-tjèt,* klanknab. v. h. geluid v. d. huishagedis.

Tjeubeuëh, dapper, onversaagd, aandurven, vgl. *bhe, peukasa, brani, angkara, opp. geusoeën, takōt,* bijv. *keubeuë-* (*boebiri-, kamèng-*) *tjeubeuëh* = een buffel (ram, bok) die andere dieren aanvalt.

Tjeudaïh (Mal. *tjerdas*), knap, ontwikkeld (zoowel v. uiterlijk als v. verstand), kundig, bedreven, schoon, mooi, vgl. *tjaròng,* bijv. *noedjoem njang tjeudaïh* = een kundig wichelaar, *tjeudaïh that ba*^{ɛ} *djigoebeuë goeda* = hij was zeer knap in het verzorgen van paarden, *inòng tjeudaïh* = een knappe vrouw, *boediadari roepa tjeudaïh* = hemelprinsessen schoon v. uiterlijk.

Tjeudé^{ɛ} (Mal. *tjadi*^{ɛ}), de uitstekende vlerken (uitleggers) v. e. vlerkprauw.

Tjeudiëng (Mal. *tjeding*), spruit, uitspruitsel, loot (v. e. plant), vgl. *toenaïh, poetjō*^{ɛ}, bijv. *padé tjeudiëng* = een padispruit, *ba*^{ɛ} *meu*^{ɛ}*aneu*^{ɛ} *ba*^{ɛ} *meutjeudiëng ba*^{ɛ} *meusé triëng*

njang le mata = moogt gij kinderen krijgen als een telkens weer uitspruitende plant als bamboe met vele geledingen.

Tjeudōh, of *tjidōh, tjidòh, bòh tjeudōh,* plankje dat de weefster tegen den rug heeft en waarvan de uiteinden door middel v. touwen verbonden zijn met de uiteinden v. d. borstboom.

Tjeuë, grens, grensscheiding, afscheiding, vgl. *euë, peureunggan.*

Tjeuhaja, zie *tjahja.*

Tjeuka^{e}, I iets met duim en vingers pakken, vatten, grijpen, iemand de keel dichtknijpen, bij den strot pakken (zonder dat het tot wurgen komt, vgl. *tjeukië*^{e}), ook: span tusschen duim en vinger, *sitjeuka*^{e} = zooveel als men daarmede vatten kan, vgl. *sidjeungkaj,* — II *aneu*^{e} *tjeuka*^{e}, de huig, *kah hana aneu*^{e} *tjeuka*^{e} *han djeuët kamarit* = heb je geen huig, kan je niet praten?

Tjeukam, stevig bevestigd, vastgesnoerd.

Tjeukang, stijf, verstijfd, vgl. *kòm,* bijv. *gakidji tjeukang* = hij heeft een stijven voet, *bangké sabé tjeukang* = een kreng (lijk) is altijd verstijfd, *soedji tjeukang* = zijn stem (geluid) is stootend (niet vloeiend), *seunoeratdji tjeukang* = zijn schrift is niet vloeiend.

Tjeukèh, een kleine dissel, vgl. *bliōng, rimbaïh, keutjoebōng.*

Tjeukië^{e} (Mal. *tjekit*^{e}), worgen, de keel dichtknijpen, doen stikken, ook: een wijze waarop vroeger de doodstraf werd toegepast: de schuldige werd bij den oever eener rivier achterover liggend onder water gehouden terwijl dwars over zijn (haar) keel een bamboe werd gelegd op elk van welks uiteinden iemand ging staan om hem (haar) te worgen (vgl. *tjeuka*^{e}).

Tjeukén, somber, duister (v. gelaat, opp. *reumèh*).

Tjeukō (Mal. *tjekoer*), de wortelstok v. Kaempferia Galanga.

Tjeukò^{e}, I krom, met bochten, vgl. *kiwiëng, bingkō*^{e}, *boengkō*^{e}, *lingkō*^{e}, *lingkōng, lingkang,* enz. opp. *teupat, beutōj,* — II *tjeukò*^{e}, *tjeumeukò*^{e}, hikken.

Tjeukòë, troebel, drabbig, onzuiver, opp. *djeureunèh,* bijv. *aneu*^{e} *miët tamanòë tjeukòë ië tapadjōh boe habéh eungkōt* = als men zich baadt dan maken de kinderen het water troebel als men eet dan maken ze de visch op.

Tjeukoeë, *sitjeukoeë,* een handvol, wat men in de geopende holle hand kan houden (vgl. *sabòh paleuët*).

Tjeula, lasteren, kwaad spreken, smaad, laster, vgl. *peusoena, peuteunah, oepat, lipéh bibi,* bijv. *hantòm geutjeula tjit poedjian* = nimmer nog heeft men hem gegispt loftuitingen slechts zijn zijn deel.

Tjeula^{e}, fijn zwart Arabisch poeder voor de oogleden (vgl. *seureuma*), *mata meutjeula*^{e} = blauwachtige wallen onder de oogen hebben.

Tjeuleupa, of *tjeureupa,* of *tjeuroepa,* of *tjeureupoe,* langwerpige, vierkante doosjes met vast (om scharnieren openslaand) deksel tot berging v. sirihpruimpjes, tabak, enz., *beudé meutjeureupa* = lett. geweer met openkleppend doosje, d.i. met beugelslot, achterlader, in het bijzonder Beaumont-geweer.

Tjeulōb, zie *lhab.*

Tjeuma (Mal. *tjemar*), vuil, smerig, bevuild, onrein, ook: menstrueerend, vgl. *seuma*^{e}, *koetō, teuböih, ligan, tjeukòë,* opp. *djeureunèh,* bijv. *siloeeuëlōn keunòng tjeuma* = mijn broek is vuil geworden (bevuild), *inòng tjeuma* = een menstrueerende vrouw.

Tjeumara, I *ba*^{e} *tjeumara,* denneboom (Casuarina equisetifolia, Forst.), — II valsche haarvlecht, chignon, *oelèë tjeumara* = ouderwetsch gouden haaropsiersel bestaande uit een zeszijdige pyramide aan welker top een kettinkje met haakje om het geheel achter in den chignon op te hangen.

Tjeumbōj (Mal. *tjemboel*), rond me-

talen doosje (aan den sirihdoek bevestigd) tot berging v. tabak, gambir, enz., ook: het zakje waarin de muskusrat haar muskus (*djibeuët*) bergt, ook: het zakje met olie dat — naar men meent — in het lichaam v. d. python aanwezig is.

Tjeumeutjōt, *naleuëng tjeumeutjōt,* e. s. v. stekelgras waarvan het zaad zich aan de kleederen hecht.

Tjeumoeroe (Mal. *tjemboeroe*), jaloersch, afgunstig, ijverzuchtig, benijdend, naijverig, achterdochtig, vgl. *ngeurén,* bijv. *djih tjeumoeroe keu abangdji njang kaja* = hij is ijverzuchtig op zijn rijken ouderen broeder.

Tjeumpaga, of *tjémpaga, tanòh tjeumpaga,* zwavel.

Tjeunana, of *tjeundana,* sandelhout, het reukhout v. Santalum album, L.

Tjeundana, zie *tjeunana.*

Tjeundréng (Mal. *tjenderoeng*), overhellend, overneigend.

Tjeuneuroeët, e. s. v. geleiachtige brij v. kleefrijst.

Tjeungaj (Mal. *tjengal*), een goede houtsoort.

Tjeungang, of *tjeungòng, teutjeungang, teutjeungòng,* verbluft, verstomd, verbaasd, verwonderd (vgl. *tahe, hireuën, teukò^{e}, adjajéb*), *peutjeungang* = toovermiddel om iemand te overbluffen, *sòë njang kalòn doem teutjeungòng* = iedereen die het aanschouwde was verbluft.

Tjeungèh, I (Mal. *tjengis*), stinkend, walgelijk (v. reuk), vgl. *tjhoeëng, khiëng, khèb, khòb, khië, meuhòng, hamèh, hangèt, hanggōj, hanji, khōh,* — II nurksch, niet voorkomend, bijv. *tjeungèh that roemandji* = hij ziet er erg nurksch uit.

Tjeungeu^{e}, zie *djeungeu^{e}.*

Tjeungklòt, zie *tjingklòt.*

Tjeunitjah, zie *tjitjah.*

Tjeupét, zie *seupét.*

Tjeuradi, zie *tjradi.*

Tjeurah, of *tjrah* (Mal. *tjelah*), barst, scheur, reet, spleet, kloof, gespleten, gescheurd, vgl. *reungat,* bijv. *papeuën tjeurah* = een gespleten plank, *moesém khoeëng tanòh meutjeurah* = in den drogen moesson vertoonen zich scheuren in den grond, *tjrah gaki* = oppervlakkige kloven in de voetzolen.

Tjeurana, sirihblad.

Tjeurapè, e. s. v. wezel (die slangen doodt).

Tjeuratjeu^{e}, rimpelend water, kabbelende golfjes.

Tjeureubòng, overdekt logies op een vaartuig.

Tjeureudé^{e}, schrander, slim, geslepen, listig, sluw, vernuftig, verstandig, knap, gevat, snedig, vgl. *meu^{e}akaj, bidja^{e}, tjaròng, tjeudaïh,* enz. opp. *boedō, bingòng, doengèë, beubaj, ngeut,* enz., bijv. *narit tjeureudé^{e}* = een snedig gezegde.

Tjeureuga, zie *tjeuroega.*

Tjeureulōb, zie *lhab.*

Tjeureumat, ordelijk, nauwgezet, nauwkeurig, stipt, zorgvuldig, bijv. *sabé boeëtdji tjeureumat that* = steeds was hij zeer ordelijk in zijn werk.

Tjeureumèn (Mal. *tjermin*), spiegel, spiegeldoosje, *tjeureumèn mata* = bril, *djih djikalòn dròëdji lam tjeureumèn* = hij bekeek zichzelf in den spiegel, *lagèë tjeureumèn meukilatkilat* = schitterend gelijk een spiegel, *meutjeureumèn* = een bril dragen.

Tjeureumòë, boom en vrucht (*ba^{e}-, bòh-*) v. Phyllanthus distichus, Muell.

Tjeureupa, zie *tjeuleupa.*

Tjeureupoe, I zie *tjeuleupa,* — II (Mal. *tjerpoe*), sandalen.

Tjeureutja, beleedigen, smaden, smalen, laken, verguizen, honen, schimpen, vgl. *peusakét até,* bijv. *bè^{e} djeuët gòb tjeureutja lōn* = laat het er niet toe komen dat men mij beleedigt.

Tjeuroega, of *tjeureuga,* of *seuroega* (Mal. *soerga*), de hemel, het paradijs, bijv. *tjeuroega oereuëng inòng dijoeb tapa^{e} gaki lakòë* = de hemel voor de vrouw is onder de voetzolen van haar man, *dalam tjeuroega*

boekòn peungeuïh le, meugantõng kandé ban siseun lingka = in het paradijs hoe heerlijk licht, lampen hangen op alom in het rond.

Tjeuroepa, zie *tjeuleupa.*

Tjeut, e. s. v. zweren aan de handen.

Tjeutjah, zie *tjah.*

Tjeutjéb, *tjeumeutjéb,* sterk, aanhoudend schreeuwen (bijv. v. e. vogel).

Tjham-tjhoem, nabootsend v. h. geluid v. plassen door het water.

Tjhèh, zie *tjèh.*

Tjhén, liefde, deernis, medelijden, ontferming, erbarming, zich iets aantrekken, zich aan iets gelegen laten liggen, aan iets gehecht zijn, vgl. *inseuh, sajang, gaséh, weuëh, gala*$^{\varepsilon}$, enz., bijv. *meutjhén* = liefhebben, beminnen, heimwee, verlangen hebben naar, *ma*$^{\varepsilon}$*lõn ka geumeukawén hana geutjhén lõn mantòng oebit* = mijn moeder is hertrouwd geen deernis met mij hebbend toen ik nog jong was, *ada*$^{\varepsilon}$ *tika meuligan pi njang pò roemòh hana geutjhén, geugantòë la*$^{\varepsilon}$*én òh lheuëh keureudja* = al werd de mat ook vuil daar geeft de huisheer niet om hij vervangt haar door een nieuwe na het huwelijksfeest, *oereuëng njang hana tjhén njawòng ngòn areuta* = iemand die niet geeft om leven en goed, *aneu*$^{\varepsilon}$ *ngòn djoedõ tatjhén sajang* = min kroost en wederhelft.

Tjheuë, schaduw, lommer, schaduwrijk, vgl. *reulõj, bajang,* bijv. *disinòë seu*$^{\varepsilon}$*oeëm that dijoeb kajèë djéh na tjheuë* = hier is het zeer heet onder gindschen boom is er schaduw, *keunòng tjheuë* = in de schaduw staand, *bõh geutanjòë tateudõh di teumpat tjheuë njòë* = kom laten wij op dit schaduwrijke plekje wat uitrusten, *peutjheuë* = iemand beschaduwen, beschutten, beschermen, tot steun zijn.

Tjhi$^{\varepsilon}$, oud, vgl. *toeha,* bijv. *nè*$^{\varepsilon}$ *tjhi*$^{\varepsilon}$ = grootvader (ook de broeders v. grootmoeder of grootvader, vgl. *nè*$^{\varepsilon}$ *ajah*), *oereuëng tjhi*$^{\varepsilon}$ = vader (slechts in de 3e pers., vgl. *ajah, koe, mbah,* enz.), ouders, ook: voorouders (vgl. *éndatoe, datoe nini, djad madjad, nè*$^{\varepsilon}$ *moejang*), bijv. *kanoeri keu*$^{\varepsilon}$ *oereuëng tjhi*$^{\varepsilon}$ = een offermaaltijd ten bate v. zijn voorouders, *Teungkoe-,* of *Teukoe Tjhi*$^{\varepsilon}$ (met bijvoeging v. h. gebied) is ter Oostkust v. Atjèh een zeer gebruikelijke titel v. hoofden (bijv. *Tjhi*$^{\varepsilon}$ *Samalanga, Tjhi*$^{\varepsilon}$ *Peusangan, Tjhi*$^{\varepsilon}$ *Tjoenda, Tjhi*$^{\varepsilon}$ *Geureutòë,* enz.) en was ook een titelnaam v. h. vroegere geleerde Tirò-geslacht, *keutjhi*$^{\varepsilon}$ = dorpshoofd, vgl. ook Mal. *tji*$^{\varepsilon}$ verkorting v. *entji*$^{\varepsilon}$.

Tjhò, het spreken v. iemand die geen of een zieken neus heeft, *djitjhò soedji meung òh bè*$^{\varepsilon}$ *geutoehò lé oereuëng* = hij sprak (expres) door den neus opdat de menschen hem niet zouden herkennen.

Tjhò$^{\varepsilon}$, zie *sò*$^{\varepsilon}$.

Tjhoeëng, urinelucht, *bèë tjhoeëng* = naar urine riekend.

Tjhòh, het geluid bij het afschieten v. e. geweer gehoord als het kruit nat is.

Tjhòn, springen, vgl. *loempat, grõb.*

Tji, beproeven, op de proef stellen, toetsen, keuren, vgl. *tjoeba, oedjòë,* bijv. *djimeung tji até aneu*$^{\varepsilon}$ *njan* = hij wilde het karakter van dat kind op de proef stellen.

Tjiah, zie *siah.*

Tjidõh, zie *tjeudõh.*

Tjidòh, zie *tjeudõh.*

Tjidra (Mal. *tjedera*), letsel, gebrek, ongemak, schade, nadeel, *tjidra djaröë oeneun* = een misvormde (mismaakte) rechterhand, vgl. *tjatjat.*

Tjië$^{\varepsilon}$, I *meutjië*$^{\varepsilon}$, schreeuwen, gillen, vgl. *geuréb, kli*$^{\varepsilon}$, *deumpé*$^{\varepsilon}$, *a*$^{\varepsilon}$*oe, soera*$^{\varepsilon}$, bijv. *djigeumeutjië*$^{\varepsilon}$ *gadjah meutaga-taga* = doordringend schreeuwen de olifanten, — II *tjië*$^{\varepsilon}$*-tjoeë*$^{\varepsilon}$, van alles door elkaar, *tjië*$^{\varepsilon}$*-tjoeë*$^{\varepsilon}$ *that oereuëng disinòë* = iedereen loopt hier maar in en uit, heen en weer, *djimarit tjië*$^{\varepsilon}$*-tjoeë*$^{\varepsilon}$ *that* = hij praat van alles en

allerlei door elkaar, vgl. *tjrèt-brèt, tjrôt brôt.*

Tjiëb, I *meutjiëb-tjiëb,* klanknab. v. h. piepen v. kuikens, — II deuk (bijv. ontstaan door stoot of val).

Tjikén, onvriendelijk, stuursch, norsch, spoedig om een kleinigheid boos wordend, driftig, vgl. *bingèt, toenoe, bingkèng,* opp. *reumèh.*

Tjikō^{c}, boom of heester (Flacourtia-soort) met doornige takken.

Tjilaka, ongeluk, ramp, onheil, bezoeking, rampspoed, iets noodlottigs, ongelukkig, onheilaanbrengend, vgl. *paléh, meularat, karam,* enz., opp. *bagia, toeah, oentōng,* enz., bijv. *kah aneu*^{c} *ba*^{c} *oereuëng tjilaka* = jij bent het kind v. e. ellendeling (deugniet), *kaphé tjilaka* = ellendige ongeloovigen.

Tjilèt, *sitjilèt,* een veeg, smeer (bijv. met den vinger of een stukje hout), *gapoe sitjilèt* = één veeg (met den vinger) sirihkalk (benoodigd voor één sirihpruim).

Tjimpala, of *tjitjém pala,* e. s. v. lijster zwart met wit gekleurd (e. s. v. kwikstaartje zoowel vechtvogel als waarzegvogel, op W. Java *koetjitja* en door Maleiers *moerai,* of *tjitjau* genoemd), *tjitjém pala djidoeë*^{c} *di tjōng kajèë* = het kwikstaartje zat op een boom.

Tjimpeuda^{c}, de wilde nangka (Artocarpus polyphema, Pers).

Tjina, Chineesch, *oereuëng Tjina* = Chinees, *nanggröë Tjina* = China.

Tjindé (Mal. *tjindai*), lange fijne zijden doek (uitheemsch) als sjerp bij feestelijke gelegenheden gedragen, of ook wel over een doodkist uitgespreid.

Tjindòt, *meutjindòt,* naar buiten uitstekend (bijv. v. d. botten).

Tjingeu^{c}, zie *djeungeu*^{c}.

Tjinggram, godspenning, voorschot, vgl. *tjaram.*

Tjingkè^{c}, *si-tjingkè*^{c}, iemand met een scheeven voet.

Tjingklòt, of *tjeungklòt, meutjingklòt,* op de teenen loopen, bijv. *djidja*^{c} *meutjingklòt* = hij loopt op de teenen (bijv. omdat hij in een doorn heeft getrapt), *gakikeu kapeudjab ba*^{c} *tanòh bè*^{c} *katjeungklòt* = zet je voet plat op den grond loop niet op je teenen.

Tjinitjah, zie *tjitjah.*

Tjinō, *narit tjinō,* woord of uitdrukking waarvan de vermelding de gevoeligheid opwekt v. zekere lieden omdat zij daardoor herinnerd worden aan een vroeger door hun voorouders gepleegde daad waarover zij zich schamen (meestal omdat die hen belachelijk maakte).

Tjinò, zijn neiging eerst verbergen en als het oogenblik gunstig is zijn slag slaan, de kat eerst uit den boom zien, een afwachtende houding aannemen, eerst wegen dan wagen.

Tjinoe, een v. e. heelen klapperdop vervaardigde waterschepper met steel, *ië meutjinoe* = water uit zulk een ouderwetschen schepper geschept (geldt als bijzonder heilzaam).

Tjinta, I zedelijke verplichting, plicht v. piëteit (v. ouders tegenover kinderen en omgekeerd), bijv. *tjinta oereuëng tjhi*^{c} *keu aneu*^{c}*geu peuët peukara* = de verplichtingen v. ouders tegenover hun kinderen zijn vier in getal, — II *tjinta,* of *tjita,* behoefte, lust, trek, verlangen, wensch, begeerte, neiging, vgl. *keunda*^{c}, *nabsoe, teugian,* bijv. *lōn hana tjinta padjōh* = ik heb geen trek in eten, ook: minnares, vrijster, bijv. *djih na sabòh tjinta di gampōng djéh* = hij heeft een minnares in gindsche kampoeng, ook: de zinnen op iets richten, iets in zijn gedachten oproepen, door een voorstelling iets doen ontstaan, bijv. *djitjintalé parang sa*^{c}*ti tröïhlé keunan sigra* = hij riep in zijn gedachten het wondermes en oogenblikkelijk kwam het daar.

Tjintjoe, I naar het uiteinde toe zich versmallend, puntig, spits (bijv. v. d. hoorns v. e. buffel, v. e. lans, enz.), vgl. *tirōt, lantjōng,* opp. *boe-*

gam, — II Chineesche gezagvoerder v. e. vaartuig.

Tjintra, I (Mal. *djentera*), rad, wiel, vgl. *tjakra,* — II veer (bijv. v. e. vanzelf dichtslaande deur), *tjintra moeka* = e. s. v. klepkooi om vogels te vangen (voorzien v. valluikjes), *peulōb-* (of *bōh-*) *lam tjintra* = in een kooi doen.

Tjintramani, *oeleuë tjintramani,* een slangetje dat naar men vertelt v. d. vogels voedsel krijgt en door hen wordt vervoerd (het wordt als gelukbrengend beschouwd), *doe^{e}a tjintramani* = tooverformulier om voorspoed te verwerven.

Tjipé (Mal. *tjépér*), klein plat bord v. Europ. verglaasd aardewerk.

Tjiréh, lotusplant (Nelumbo nucifera, Gaertn.) waarvan zoowel de jonge stelen en bladeren als de sponzige vruchtbodem en zaden gestoofd worden gegeten.

Tjirét, diarrhee, dunne afgang, waterige ontlasting, buikloop, *moetah tjirét* = braking en diarrhee, cholera (vgl. *ta^{e}eun*), *teubiët è^{e} tjirét moeprèt-prèt lam siloeeuëdji* = de ontlasting stroomde knetterend in zijn broek.

Tjirië^{e}, I (Mal. *tjéré^{e}*), ketel met tuit (voor drinkwater), — II e. s. v. zonnevisch.

Tjit, geplaatst achter het woord waarop het betrekking heeft legt het den nadruk op dat woord: slechts, alleen maar, toch wel, toch maar, vgl. *meung, mantòng,* bijv. *tjit ban* = zoo pas, *bandoem tjit* = allen, *djeuët tjit* = het gaat toch wel, *njòë pi meunan tjit* = ook dit is evenzoo, *sabé tjit* = geheel dezelfde, *tjit meunan adat* = zóó is de adat, *tjit njòë* = juist zoo, *njòë ngòn njan sa tjit* = dit is met dat gelijk, komt op hetzelfde neer, *tjit njòë sigò* = thans voor het eerst, *tjit Pòteu Alah njang peutrōïh hadjat gata* = het is slechts God die uw wensch kan verhooren, *oeròë-oeròë ma^{e} meugang djimè sië tjit ditnòë* = nog wel op den dag vóór de vastenmaand brengt hij mij slechts zóó weinig vleesch, *sòë njang tjeumeutjoeë tjit geuhoekōm* = al wie steelt wordt gestraft, *aneu^{e} lōn tjit sidròë* = ik heb slechts één kind.

Tjita, zie *tjinta.*

Tjitja^{e} (Mal. *tjetja^{e}*), de z.g.n. huishagedis, *kah areuga tjitja^{e} poetéh* = jij bent als de witte huishagedis (die zijn *tjèt-tjèt* laat hooren als de menschen aan het spreken zijn en hen aldus altijd in de rede valt).

Tjitjab (Mal. *tjetjap*), proeven, iets even in den mond nemen (om te proeven), *peutjitjab* = de plechtigheid v. h. „laten proeven" aan een kind op den 7en dag na zijn geboorte.

Tjitjah, het fijnmaken v. vruchten enz. en het dooreenmengen daarvan tot een scherp gekruid gerecht = *tjeunitjah,* of *tjinitjah,* cfm. Mal. *roedja^{e}.*

Tjitjém, vogel, bijv. *tjitjém noeri* = papegaai, *tjitjém oedjeuën* = huiszwaluw, *tjitjém sarang* = klipzwaluw die de eetbare vogelnestjes levert, salangaan, *tjitjém kreunda* = e. s. v. neushoornvogel, *tjitjém soebang* = rijstdiefje (met witte plekken bij de ooren die aan oorschijven doen denken), *djipeulōb tjitjém lam tjintra* = hij deed den vogel in de kooi, *tjitjém Djoedah* = lett. vogel v. Djedda, d.i. struisvogel, *tjitjém pala,* zie *tjimpala.*

Tjitjeuët, een kleine soort zeevisch.

Tjò, zie *tjoetjò.*

Tjò^{e}, I of *tjeumeutjò^{e},* nemen, wegnemen, opnemen, halen, krijgen, toeëigenen, vangen, grijpen, in beslag nemen, vgl. *toeëng, sambōt, trimòng,* bijv. *tjò^{e} ië* = water halen, *tjò^{e} kajèë magoeën* = brandhout halen, *tjò^{e} wasé* = belasting-, rechten heffen, *tjò^{e} ripè* = bijdragen innen, *tjò^{e} reunggét meulaba* = woekeren, *tadja^{e} keunan dilèë tatjò^{e} areuta njan* = ga eerst derwaarts om die zaak te halen, *bè^{e} tatjò^{e} doemdéh* = neem niet zoo-

veel, *panè tatjòᵉ sikin njan* = vanwaar hebt ge dat zwaard genomen?, *meutjòᵉ-tjòᵉ aneuᵉ* = e. s. v. kinderspel waarbij één der medespelenden als dief fungeert en de anderen één voor één moet trachten te „stelen", *tadjaᵉ tjòᵉ keubeuëlōn baᵉ tjòt djéh* = ga eens mijn buffels van gindschen berg halen, *djitjòᵉ diloea peutòë* = hij nam het uit de kist, *djitjòᵉ kamòë djimè keunòë* = hij greep ons en bracht ons hierheen, — II *tjòᵉ*, of *tjhòᵉ*, zie *sòᵉ*.

Tjòb, *tjeumeutjòb*, naaien, *tjòb tika bantaj* = het naaien v. matten en kussens, *tjòb ōn* = bladeren aaneén naaien, aaneén rijgen (voor dakbedekking), *oetōih tjeumeutjòb* = naaister, *neutjòb* = naaisel, naad, *siloeeuë doea neutjòb* = een broek met twee naden.

Tjoe, I angel (bijv. v. e. bij of wesp), met den angel steken, vgl. *oekam*, — II, *baᵉ tjoe*, een boom van welks week hout men wapenscheeden vervaardigt.

Tjòë (v. Arab. *sjaj*), zaak, ding, iets.

Tjoeᵉajé, rotanstrikken zooals de inhalers v. e. zegen (*poekat*) om het middel dragen.

Tjoeᵉanam, zie *koeᵉanam*.

Tjoeᵉatja, helder, vgl. *peungeuïh, sarèh, djeureunèh*, bijv. *hoe sabab tjahja meuïh tjoeᵉatja lang-goemilang* = schitterend wegens den glans v. h. goud helder en schitterend.

Tjoeba (Mal. *tjoba*), proeven, beproeven, probeeren, pogen (vgl. *tji*), ook: partikel v. aansporing, bijv. *tjoeba badjèë* = een baadje aanpassen, *tjoeba geutanjòë tapeusabōng manòᵉteu* = kom laten wij onze hanen eens laten vechten, *bahlé lōn tjoeba padjōh dilèë* = laat ik maar eerst proeven, *tjoeba tadjaᵉ oe peukan* = ga eens naar de markt.

Tjoeban, e. s. v. spoel voor het draaien v. touw.

Tjoebèᵉ, of *goebèᵉ*, sirihvijzeltje, langwerpig metalen vijzeltje om daarin de klaargemaakte sirihpruim met een stamper fijn te stampen (voor tandelooze oude lieden).

Tjoebét, of *tjoetét*, knijpen (tusschen vinger en duim), vgl. *tjoediët, pirét, pitjét, seupét*, bijv. *maté tjahit hana meugriët miseuë geutjoetét sakét-sakét gli* = sterven als geloofsgetuige is niet benauwend het is of men wordt geknepen zoodat het is als de pijn v. e. kitteling.

Tjoediët, met den nagel drukken of indrukken, tusschen de nagels knijpen, vgl. *tjoebét*, bijv. *djitjoediët aneuᵉdji di miëng* = zij kneep haar (stout) kind in de wang.

Tjoeë, I *tjeumeutjoeë* (Mal. *tjoeri*), stelen, steelsgewijs, in alle stilte, ongemerkt, heimelijk, in het geheim (iets doen), bijv. *oereuëng tjeumeutjoeë*, een dief, *djih na djitjeumeutjoeë beuklam* = hij heeft vannacht gestolen, *peuë djitjoeë* = wat heeft hij gestolen?, *djitjoeë sabòh manòᵉ* = hij heeft een kip gestolen, *beuklam lōn geutjoeë* = ik ben vannacht bestolen geworden, *sòë tjeumeutjoeë tjit geuhoekōm* = (de overheid) straft alwie steelt, — II e. s. v. hoornslak in brak water voorkomend, vgl. *abō, oemèt, sipōt*.

Tjoeèᵉ, kleine aarden kom of schotel (gebruikt als eetbord voor kinderen of als bewaarplaats voor sambal's en dergelijke), *tjoeèᵉ* (of *broeëᵉ-*, of *bòh-*) *poelèt* = e. s. v. (op schotels gelijkende) ringen bij het *ratéb poelèt* gebruikt.

Tjoeëh, I of *tjroeëh*, afkoelen (v. iets dat gloeiend heet is in koud water), bijv. *oetōih pandé djitjoeëh beusòë lam ië* = de smid koelde het (gloeiende) ijzer in water af, — II naam v. e. boom (waarvan het uitgeperste sap der bladeren een bestanddeel vormt v. e. bekenden koortsdrank).

Tjoeët, I *meutjoeët*, verward, in de war (v. touw), dooreengestrengeld, in elkaar gekronkeld, vgl. *moepalōt*, bijv. *tapeuglaïh talòë njang meu-*

tjoeët = ontwar het touw dat verward is, — II e. s. v. zeevisch.

Tjoega$^{\varepsilon}$, vooruitstekend, naar buiten uitstekend, vgl. *sajeuëng, tjoela.*

Tjoegòng, kropgezwel (v. e. mensch), struma, *tjoegòng boeë* = lett. apenkrop, d.i. een gezwel aan de onderkaak (wegens de uiterlijke overeenkomst met den gevulden wangzak v. e. aap).

Tjoehoet (v. Arab. *sjoehoed,* mv. v. *sjahîd*), getuige, vgl. *tjahit, tja$^{\varepsilon}$si, sa$^{\varepsilon}$si,* bijv. *é$^{\varepsilon}$ tjoehoet* = getuigenis afleggen.

Tjoei, (met de punt v. e. mes) iets ergens uit peuteren of steken (spec. een doorn uit de huid), vgl. *tjoengké, tjoelé$^{\varepsilon}$.*

Tjoeka, azijn (uit nipahpalmwijn verkregen).

Tjoeka$^{\varepsilon}$, zie *djoengka$^{\varepsilon}$.*

Tjoeké (Mal. *tjoekai*), belasting, heffing, schatting, vgl. *asé, oepati, badja$^{\varepsilon}$, padja$^{\varepsilon}$,* bijv. *djitjoeké djeuëb-djeuëb keupala* = hij belastte elk hoofd.

Tjoekèh, iemand zacht aanraken (bijv. om zijn aandacht te trekken).

Tjoekō (Mal. *tjoekoer*), scheren, *tjoekō drōë* = zich scheren, *hikajat Nabi meutjoekō* (of *tjeumoekō*) = het verhaal hoe Mohammed eens (door Gabriël) geschoren werd, *djitjoekō aneu$^{\varepsilon}$dji* = hij scheert zijn kind het hoofd kaal, *tjoekō koepōng* (of *-boekōng,* of *-bandoem,* of *-habéh*) = geheel kaal scheren, *sikin peunjoekō* = scheermes.

Tjoekōb, genoeg, voldoende, toereikend, volledig, in orde, vgl. *séb, sampé, tröë, poeëh, leungkab,* bijv. *òh ka tjoekōb doempeuë* = toen alles in orde was, *tjoekōb leungkab* = geheel ordelijk.

Tjoela, uitsteken, uitsteeksel, uitwas, vgl. *sajeuëng, tjoega$^{\varepsilon}$,* bijv. *ta$^{\varepsilon}$é$^{\varepsilon}$ pandjōë ingat keu doerōë meutjoela-tjoela* = stijg in de kapokboomen denk aan de dorens die uitsteken.

Tjoela tjoelōë, in eenzaamheid.

Tjoelé$^{\varepsilon}$, uitpeuteren, uitsteken, met moeite ergens uithalen, graveeren, uitbeitelen v. figuren, vgl. *tjoengké, tjoei, tjoerè$^{\varepsilon}$, tjoeréh, kirè$^{\varepsilon}$, oeké,* bijv. *oe tjeumoelé$^{\varepsilon}$* (of — *teutjoelé$^{\varepsilon}$*) = copra (vgl. *oe thō*), *tjoelé$^{\varepsilon}$-* (of *tjoengké-*) *gapoe* = een kalklepeltje, *sikin tjeumoelé$^{\varepsilon}$* = puntig graveermesje, *oetōïh tjeumoelé$^{\varepsilon}$* (of — *meutjoelé$^{\varepsilon}$*) = houtsnijder, houtgraveur, *tjoelé$^{\varepsilon}$* (of *tjoengké-*) *gigōë* = tandenstoker, *tjoelé$^{\varepsilon}$-* (of *tjoengké-*) *gloenjoeëng* = oorpeuter, *tjoelé$^{\varepsilon}$ mata* = de oogen uitsteken.

Tjoelém, *tjoelém-* (of *oekah-*) *gandja,* e. s. v. waterpijp voor het rooken van tabak vermengd met *gandja.*

Tjoelia, bewoner v. d. kust v. Koromandel, Klinganees (vgl. *Kléng, dagang, Koedjreuët*).

Tjoelō$^{\varepsilon}$, met iets scherps of puntigs ergens in of tusschen steken (bijv. met een vinger in het oog, met een pootstok in den grond, enz.), vgl. *roesōh, tòb, glòng,* enz., bijv. *djitjoelō$^{\varepsilon}$ sikindji lam bintéh* = hij stak zijn mes in den wand, *tjeunoelò$^{\varepsilon}$* = e. s. v. sonde bij de besnijdenis in gebruik.

Tjoeloeët, een op de sirih gelijkende kruipende heester (Piper spec.) waarvan de bladeren in de geneeskunde toepassing vinden en ook als groente worden gegeten.

Tjoemèh, schaardig (v. e. mes), met kleine stukjes er uit (bijv. v. e. gebroken tand, schotel, kookpot, enz.), *tjoemèh bibidji* = hij heeft een hazenlip (vgl. *roempang*).

Tjoemoeët, naam voor allerlei puisten en zweren die geen bijzonder grooten omvang hebben.

Tjoengké (Mal. *tjoengkil*), peuteren, uitpeuteren, uitsteken, vgl. *tjoelé$^{\varepsilon}$, tjoei, tjoerè$^{\varepsilon}$, tjoeréh, kirè$^{\varepsilon}$, oeké,* bijv. *tjoengké gigōë* = tandenstoker, *tjoengké gloenjoeëng* = oorpeuter, *tjoengké gapoe* = kalklepeltje, *oetōïh tjeumoengké,* of *oetōïh meutjoengké* = houtsnijder.

Tjoengkèh, haakvormig uitsteeksel aan den stok waarmede men bloe-

men en vruchten aftrekt (vgl. *reunòng, tjōt*).

Tjoepa^{c}, een niet bestaande inhoudsmaat waarmede echter wel gerekend wordt (1 *tjoepa^{c}* = ½ *arè*, deze maat verschilt plaatselijk).

Tjoepéng (Mal. *tjaping*), hartvormig plaatje tot bedekking v. h. schaamdeel bij naaktloopende meisjes.

Tjoepioe (Mal. *tjepiau*), hoed, hoofddeksel met rand of klep.

Tjoeram, hellend, steil, afloopend.

Tjoerè^{c} (Mal. *tjoré^{c}*), ondiepe snede, krabbel, kras, schram, graveeren, vgl. *tjoeréh, oeké, tjoelé^{c}, tjoengké,* enz.

Tjoeréh, een ondiepe snede maken in iets (bijv. in een baadje, de oppervlakkige insnijdingen bij vaccinatie, enz.), vgl. *tjoerè^{c}.*

Tjoeroe, I een bamboe-staak waarvan het boveneinde gespleten en tot een soort korfje gevormd is gebezigd voor het afhalen v. vruchten, — II e. s. v. bamboeverband bij beenbreuken.

Tjoeroelan, zeer bedroefd.

Tjoet, I klein, gering, nietig, jong, vgl. *oebit, dit, nit, mit, miët,* opp. *raja, rajeu^{c},* bijv. *roemòh tjoet* = een klein huis, *aneu^{c} tjoet* = een klein kind, *tjoet kòn* = van klein af, *nan tjoet* = de kindernaam, *oereuëng tjoet* = de kleine man, de smalle gemeente, *peutjoet* = klein maken (vgl. *peu^{c}oebit*), *batjoet* = weinig, *Si Tjoet* (of *Si Nja^{c}*) = de algemeene naam voor een klein kind dat nog geen eigen naam heeft, — II (evenals *Nja^{c}*) ook gebruikt (in plaats v. *Si*) als praedicaat voor de eigennamen v. eenigszins deftige lieden die geen ambtstitel hebben, *Tjoet Nja^{c}* komt alleen toe aan dochters v. oelèëbalang's en aan oelèëbalang-vrouwen als dezen tevens oelèëbalang-dochters zijn, — III vóór of achter verwantschapsnamen, bijv. *ajah tjoet* = oom, jongere broeder v. vader of moeder, *tjoet wa,* of *tjoet ma* = tante, oudere zuster v. vader of moeder, *ma tjoet* = tante, jongere zuster v. vader of moeder, *nè^{c} tjoet* = grootvader, *nja^{c} tjoet* = dochter (in de 2e pers.), *tjoet lêm,* of *tjoet bang* = oudere broeder, *tjoet da,* of *tjoet pò* = oudere zuster, *pò tjoet* = titel voor mannen en vrouwen v. aanzien.

Tjòëtan, zie *tjèëtan.*

Tjoetét, zie *tjoebét.*

Tjoetja, met de hand fijnwrijven, vgl. *péh,* bijv. *pisang teutjoetja* = met de hand fijngewreven pisang.

Tjoetji, zuiver, schoon, rein (vgl. *glêh*), zuiveren, reinigen, schoon maken, wasschen (ook: *peutjoetji,* vgl. *srah, manòë*), *koeloempòë koedja^{c} oe adji koedja^{c} meutjoetji nanggròë meulia* = ik droomde ter bedevaart te gaan dat ik mij ging reinigen in de edele stad (Mekka), *peutjoetji-* (of *poemanòë-*) *manjèt* = een lijk wasschen, *teumpat tjoetji* = reine (heilige) plaatsen (waar men niets onreins mag doen), *oedéb moebeuna maté meutjoetji* = men moet tijdens zijn leven braaf zijn en bij zijn sterven gereinigd worden.

Tjoetjò, of *tjò* (Mal. *tjoetjoe*), kleinkind, kleinzoon, kleindochter, *aneu^{c} tjoetjò* = nakomelingen, nageslacht, *trōïh an ba^{c} tjoetjò* = tot in het nageslacht, *trōïh an ba^{c} tjoetjò tjah tjōm gata* = tot in uw verre nageslacht, *ba^{c} meu^{c}aneu^{c} ba^{c} meutjoetjò meusé mibò dalam paja* = mogen u kinderen en kleinkinderen geschonken worden (in aantal) als de mibò-struik op moerasgrond.

Tjoetjō, I met hoog dak (v. e. huis), opp. *doeë^{c},* — II e. s. v. meelgebak, — III toevoeging, wat wordt toegevoegd aan iets (bij koop aan het verkochte goed), vgl. *tindéh, aboeën,* bijv. *neubōh beu tjoetjō* = doe er nog een kleinigheid bij, *doea arè tjoetjō* = twee arè's zóó vol gemeten dat er een kegelvormige kop op staat (vgl. *doea arè meu^{c}oelèë*).

Tjoetjò^{c}, of *tjoetjō^{c}* (Mal. *tjotjo^{c}*), pin, of pen, of naald om er mede

vast te steken, iets ergens in steken (vgl. *patja^{e}*, *tjatja^{e}*), bijv. *tjoetjò^{e}-* (of *tjoetjō^{e}-*) *sanggōj* = haarnaald waaraan bevestigd is een boog v. gouden bloemen die bij wijze v. diadeem vóór in de haarwrong wordt gestoken, *tjoetjò^{e} ō^{e}* = haarnaald, *tjoetjò^{e} boebōng* = gepunte bamboe's die men door de bovenste deelen der dakbedekking steekt om ze goed verbonden te houden, *tjoetjò^{e} patè* = gepunte bamboe's die men als spelden gebruikt voor het dichtsteken van pakjes v. papier of pisangblad, *tjoetjò^{e}-* (of *tjatja^{e}-*) *boelōh* = klossenstandaard waarop de spoelvormige bamboeklossen worden gestoken (welke klossen het te weven garen bevatten dat naar het scheerraam moet worden overgebracht).

Tjoetjō^{e}, zie *tjoetjò^{e}*.

Tjoetjoet, een biezensoort voor het vlechten v. matten gebezigd.

Tjoetjōh, brandmerken (met een gloeiend ijzer).

Tjoetò^{e}, of *toetò^{e}*, of *tjatò^{e}* (Mal. *tjatoe^{e}*, *tjòtò^{e}*), met den snavel pikken (v. vogels), vgl. *tjòh*, bijv. *peutjoetò^{e}*, of *peutoetò^{e}*, of *peutjatò^{e}* = doen pikken, elkander laten pikken (zooals men vechtvogels vóór het gevecht laat doen als symbolische uitdaging).

Tjòh, *tjeumeutjòh*, pikken, wegpikken, oppikken (v. e. vogel), ook: plotseling bijtend beetpakken (v. e. slang), vgl. *tjoetò^{e}*, *toetò^{e}*, *tjatò^{e}*, bijv. *manò^{e} djitjòh padé* = de kip pikt rijstkorrels op, *peutjòh* = doen pikken.

Tjōh, I aansteken, in brand steken, met een lont afsteken, vgl. *takat*, bijv. *tjōh beudé* = een geweervuur openen, — II *tjōh-tjōh*, *peutjōh-tjōh*, aanhitsen, ophitsen (klanknab. v. h. geroep waarmede men een jachthond aanhitst).

Tjò^{e}jang, of *tjòtjang*, e. s. v. klewang, zwaard, houwwapen.

Tjòm, of *tjōm*, afstammeling in den 5en graad, *trōïh an ba^{e} tjoetjò tjah tjōm gata* = tot in uw verre nageslacht.

Tjōm, I *meutjōm* (Mal. *tjioem*), beruiken, kussen, zoenen, *tjōm bèë* = den reuk v. iets opsnuiven, *ma djitjōm aneu^{e}dji* = de moeder kuste haar kind, *ba^{e} koetjōmkeu* = laat ik je eens zoenen, *tjōm ba^{e} teu^{e}ōt* = de kniekus, *tjōm djaròë* = een kus op de hand, *tjōm manjèt* = kussen v. e. lijk (zooals de naaste bloedverwanten v. e. doode wel doen vóórdat de lijkwindselen bevestigd zijn), *djimoemòë-mòë moewa meutjōm* = zij weenden onder elkaar, omhelsden en zoenden elkaar, *peutjōm oelèë* = met de koppen tegen elkaar drukken v. vechtvogels (bij wijze v. symbolische uitdaging), — II zie *tjòm*.

Tjō^{e}ma (Mal. *tjokmar*), knots, strijdknots, knuppel, vgl. *seumamboe*, bijv. *tjō^{e}ma beusòë* = een ijzeren knots, *djitadi ngòn tjō^{e}ma* = zij sloegen met knotsen.

Tjòng, e. s. v. zweren aan de voeten.

Tjōng, boven, op, vgl. *ateuëh*, *di*, *ba^{e}*, *manjang*, bijv. *gaga^{e} teudoeë^{e} sidròëdji ditjōng kajèë* = de kraai zat alleen in den boom.

Tjòt, I heuvel, ook: hooger gelegen land te midden v. e. vlakte (vgl. *glé*), — II rechtop, recht overeind, verticaal (opp. *boengkō^{e}*, *bingkō^{e}*, *lingkō^{e}*, *lingkōng*, *kiwiëng*), — III steil hellend (vgl. *teureubéh*, *sidjòt*, opp. *laneuë*, *sideu*), bijv. *sanggōj tjòt* = haarwrong op de kruin v. h. hoofd, *ba^{e} kajèë tjòt* = een recht naar boven groeiende boom, *djidja^{e} tjòt that* = hij loopt kaarsrecht, *langai tjòt* = een ploeg waarvan de schaar al te recht geplaatst is (zoodat ze te diep in den grond snijdt), *peunab tjòt* = (de zon) nadert het toppunt (± 11 uur v.m.), *tjòt timang*, of *tjòt oeròë* = (de zon) staat in het toppunt, in het zenith (12 uur), *reubah tjòt* = (de zon) valt v. h. toppunt (± 12½ uur n.m.), *rèt tjòt that* = een sterk hellende weg, — IV wijd uiteen,

ver van het hoofd staande (v. d. ooren), bijv. *kah tjòt that ōn gloenjoeëngkeu* = jouw ooren staan wijd uit (jij hoort alles, let op elk geluid).

Tjōt, met een langen stok (bovenaan voorzien v. e. haak) bloemen of vruchten aftrekken, plukken (vgl. *reunòng, tjoengkèh*).

Tjòtjang, zie *tjòᵉjang*.

Tjrab, span, gezamenlijk, vlak bij elkaar, inspannen (bijv. vóór den ploeg, de egge, den wagen, enz.), *keubeuë tjrab* = een tweespan buffels, *ka lōntjrab keubeuëlōn* = ik heb mijn buffel al ingespannen (voor ploeg of egge gespannen).

Tjradi, of *tjeuradi,* afhangende rand, e. s. v. knipwerk, bestaande uit aaneengenaaide ruitvormige stukjes goed v. verschillende kleur tot versieringsdoeleinden, ook: *mirahpati* genoemd, bijv. *poetròë geupeudoeëᵉ lam oesōng meutjeuradi* = men deed de prinses plaats nemen in een draagstoel versierd met afhangenden rand.

Tjrah, zie *tjeurah*.

Tjrang-tjriëng, of *tjréng,* of *tjriëng,* of *tjrang-tjréng,* rinkelen, rammelen, vgl. *tang-téng,* bijv. *gleuëng meutjrang-tjriëng* = rinkelende armbanden, *pèng tjriëng* = lett. klinkende munt, d.z. geïmporteerde koperen munten.

Tjratjeuë, waterval, vgl. *ië rōt*.

Tjré, *meutjré* (Mal. *tjerai*), uit elkaar, van elkaar, gescheiden, scheiden, uiteengaan, zich afscheiden, uit (of van-) elkaar gaan, uit (of van-) een gaan, scheiding, breuk, vgl. *moeweueᵉ, meungklèh, meulheuëh,* opp. *meusapat,* bijv. *lōn ka lōntjré nibaᵉ proemòhlōn* = ik ben al van mijn vrouw gescheiden, *tjré bantji,* of *tjré oedéb* = kwaadwillige scheiding (wegens twist of haat), *tjré gaséh,* of *tjré maté* = scheiding in liefde (door den dood), *tjré-bré* = overal, naar alle kanten heen verspreid, *ka djimeutjré adōë ngòn adoeën* = de oudere en de jongere broeder hebben zich v. elkaar gescheiden, *òh trōïh oe X lōntjré ngòn ngòn* = te X gekomen scheidde ik mij af v. mijn metgezellen, *hana meutjré* = onafscheidelijk, *tjré ngòn kawandji* = gescheiden v. zijn troep, *soerōh Toehan bèᵉ tjit tatjré* = van Gods bevel moogt ge niet afwijken, *peutjré* = afzonderen, uiteen doen gaan, verspreiden.

Tjrèᵉ, *meutjrèᵉ-tjrèᵉ,* kabbelen (v. h. water).

Tjréb, de plaats waar de zon opkomt (het Oosten), vgl. *mata oeröë éᵉ,* opp. *moegréb*.

Tjréng, zie *tjrang*.

Tjrèt, *meutjrèt-tjrèt* (Mal. *tjérét*), bij kleine beetjes vallen of druppelen, of spuiten, of spatten (vgl. *patjrèt*), *tjrèt-brèt,* of *tjròt bròt* (Mal. *tjérét-bérét*) = van alles door elkaar (vgl. *tjiëᵉ-tjoeëᵉ*), bijv. *djipadjōh tjrèt-brèt* = hij eet van alles door elkaar, — II *tjrèt,* een moerasplant (Monochoria-soort) waarvan de bladeren als groente worden genuttigd, — III *tjrèt,* e. s. v. roofvogel die zich vooral met kikkers en kleine vogels voedt.

Tjreuë, snoeien (v. boomen), vgl. *teutaïh,* bijv. *taᵉéᵉ tjōng baᵉ kajèë njan tatjreuë dheuën baᵉ habéh* = klim in dien boom en snoei de takken geheel weg.

Tjreuëh, *tjeumeureuëh,* hark, egge, harken, eggen, *tjeumeureuëh djeumpōng* = het stroo (v. d. gedorschte padi) wegharken, *oemònglōn ka geutjreuëh* = mijn veld is reeds geëgd.

Tjrië, I *meutjrië,* sissen (v. water in vuur), — II klappen v. e. zweep.

Tjriëᵉ (Mal. *tjariᵉ*), scheuren, verscheuren, stuk scheuren, vaneen scheuren, doorscheuren, doorrijten, doorritsen (bijv. v. bladeren om te vlechten), ook: uitrafelen, pluizen (v. vezels), vgl. *roebèᵉ, priëᵉ,* bijv. *aneuᵉ njan ka djitjriëᵉ idjadji* = dat kind heeft zijn kleed gescheurd, *ka teutjriëᵉ badjèëlōn* = mijn baadje is gescheurd, *tjriëᵉ kaphan* =

een stuk wit goed afscheuren (voor lijkkleed), *soerat djitjriëᵉ doea* = hij scheurde den brief in twee stukken.

Tjriëh, den neus snuiten, door den neus uitsnuiven, vgl. *hiëh.*

Tjriëng, zie *tjrang.*

Tjriët, heet, gloeiend (v. e. wond).

Tjròᵉ, *peutjròᵉ,* nazetten, najagen, vervolgen, opdrijven, opjagen (al of niet met jachthonden), vgl. *peulét,* bijv. *djipeutjròᵉ keudéh djipeutjròᵉ keunòë* = zij renden nu eens hierheen dan weer daarheen (de herten achterna), *teungòh geupoemeutjròᵉ* = terwijl zij bezig waren (de herten) na te jagen.

Tjroeᵉ, I *bòh tjroeᵉ,* ring aan den sirihzak (*boengkōïh ranoeb*) bevestigd en dienende als passant (schuifring) om het uitvallen der sirihbenoodigdheden te beletten, — II *tjroeᵉ, meutjroeᵉ,* zich snel voortbewegen, zich ergens heen spoeden (bijv. naar een feest), snel ergens doorheen stroomen (bijv. v. h. water), bijv. *gòbnjan geumeutjroeᵉ oe roemòh keureudja* = zij spoeden zich naar het huis waar het (huwelijks-) feest gegeven wordt, — III *meutjroeᵉ,* e. s. v. knikkerspel gespeeld met een aantal ronde steentjes, kemirinooten, of geldstukken die men in een kuiltje moet trachten te werpen, vgl. *moepadōᵉ,* — IV *tjroeᵉ,* afrissen (bijv. v. bladeren), pluizen (v. touw).

Tjroeb, sigaar, vgl. *roekòᵉ,* bijv. *piëb tjroeb* = een sigaar rooken.

Tjroeëᵉ, *tjeuneuroeëᵉ,* de verbinding v. pen en gat bij huisstijlen, *tamèh roemòhlōn ka patah lam tjroeëᵉ jōh geumpa* = de stijl v. mijn woning is in het inlaschgat tijdens de aardbeving gebroken.

Tjroeëb, op den buik liggen, vgl. *loengkòb, doegòm, loegòm, sabōng,* opp. *tangah, teulinteuëng,* bijv. *haj aneuᵉ bèᵉ kaᵉéh katjroeëb-* (of *bèᵉ kameutjroeëb-*) *maté koe* = kind lig niet op je buik anders sterft je vader.

Tjroeëh, I of *tjrōh,* bakken of braden in vet, vgl. *reundang,* — II zie *tjoeëh.*

Tjroeët, *tjeuneuroeët,* een geleiachtige brei v. kleefrijst.

Tjrōh, I zie *tjroeëh,* — II uitdooven, blusschen (met water), vgl. *peulōn,* bijv. *djipeutjrōh apoej* = zij bluschten den brand, doofden het vuur uit.

Tjrōng, water putten, of scheppen (uit put of rivier), vgl. *seuët, tibōᵉ, teumòᵉ,* bijv. *ka gadòh tima ngòn peuë tatjrōng ië* = de emmer is zoek waarmede zullen we nu water putten?

Tjròt-bròt, zie *tjrèt-brèt.*

Tòᵉ, *tòᵉ-tòᵉ* (Mal. *ketoeᵉ*), klop, tik, kloppen, tikken, *tōᵉ-tòᵉ pintō* = kloppen aan de deur (vgl. *tōᵉ-tōᵉ*), *tòᵉ-tòᵉ bragòë* = e. s. v. specht (die tegen de boomen opklimt en met den snavel telkens tegen den stam tikt en zoodoende een kloppend geluid doet hooren).

Tōᵉ, I ontstaan uit *trōïh* en in beteekenis daaraan gelijk, zie aldaar, — II afkorting v. *datōᵉ,* zie aldaar, — III *tōᵉ-tōᵉ,* kleppen, klepperen, klepper, *pèh tōᵉ-tōᵉ* = op een klepper slaan.

Tòb, I stampen (v. rijst of meel in een stampblok), *tòb teupōng* = meel stampen, *tòb ngòn alèë* = met een dikken houten stamper stampen, *padé ka tjèh geutòb* = de padi is al fijngestampt, *djaròëlōn teutòb* = mijn hand is onder den rijststamper gekomen en gekneusd, — II steken, doodsteken, vgl. *tjoelòᵉ,* bijv. *si maté geutòb* = de door steken ter dood veroordeelde, *toembaᵉ tòb gadjah* = lange lans met breed dik lemmet om olifanten dood te steken, *euntreuᵉ kah koetòb* = ik zal je doodsteken, *geutòb lé seungkò* = gestoken door de stekels v. e. groote soort visch, *koetòb matakeu* = ik steek je oogen uit, *teutòb matalōn ngòn doeròë* = ik ben door een doorn in mijn oog gestoken, *tòb gloenjoeëng* = doorboren der oor-

lellen, *gakilōn teutòb ngòn soeda* = mijn voet is door een voetangel doorstoken, *djitòb toemba^{e} lam tanòh* = hij stak de lans in den grond, *tòb eungkōt ngòn tampoelèng* = visschen steken met een harpoen.

Tōb, I of *toetōb* (Mal. *toetoep*), sluiten, opsluiten, afsluiten, gevangen zetten, dicht doen, toe maken, dekken, bedekken, toedekken, bemantelen, deksel, sluiting, bedekking, overslag, bijv. *tōb ngòn papeuën* = met een plank bedekt, *tōb pintō* = de deur sluiten, *tōb babah* = den mond sluiten, *idja tōb oelèë* = een kleed tot hoofdbedekking, *djitōb manjèt ngòn idja poetèh* = ze bedekten het lijk met een wit kleed, *goena pèng ngòn tōb meunalèë* = het geld dient om de schaamte te bemantelen, *toetōb krandam* = deksel v. e. kalkpotje, *raga meutoetōb* = mandje met deksel, — II een inlandsch handelsvaartuig op Europeesche wijze opgetuigd.

Toe, I vader (vgl. *ajah, koe, doe, mbah, oereuëng tjhi^{e}*), ook: overgrootvader (vgl. *nè^{e}nè^{e}*), = II in tal v. samengestelde werkwoorden waarin *toe* een vervorming is van *thèë, zie thèë,* — III als maat ter aanduiding v. d. hoeveelheid gehaspeld garen, een knot: 1 *toe* = 10 *rihan* = 40 *proeët* = 800 *oerat* (omhalen, strengen).

Tòë, dichtbij, nabij, bijna, ook: naverwant, vgl. *rab, krab, rapat, ragab,* opp. *dji^{e}ōh, djeu^{e}ōh, djara^{e},* enz., bijv. *agama tòë hana lè* = godsdienst is er bijna niet meer, *kamòë ka tòë djambō ba^{e} rèt* = wij waren al dichtbij de hut voor nachtverblijf, *tòë-tòë toemèt* = dicht op de hielen, *tòë ngòn pasi* = dicht bij het strand, *òh ban djiteuka tòë la^{e}ōt* = toen zij de zee genaderd waren, *djih tòë ngòn oelōn* = hij is een nabestaande van mij, *wali tòë* = naverwante wali's, *peutòë* = doen naderen, naderbij brengen, naderbij komen, zich begeven naar, *lōnkalòn hana djipeutòë binatang* = ik zag dat het beest niet naderbij kwam, *ban djipeutòë keunan hana leumah oereuëng* = zoodra hij daar naderbij kwam was er geen mensch te zien, *ba^{e} kaphé hana tapeutòë lé* = met de ongeloovigen laten wij ons niet in, *djipeutòë ba^{e} dara barō* = zij trad op het jonge meisje toe.

Toeah, geluk, voorspoed, zegen, fortuin, vgl. *bagia, banggoena, oentōng,* opp. *tjilaka, paléh, malang, meularat,* enz. *toeah-bagia* = geluk en voorspoed, *ada^{e} na toeah djeuët keu gah* = door het geluk verwerft men roem, *toeah moebagi-bagi raseuki meudjeumba-djeumba* = het geluk is verdeeld evenals het levensonderhoud, *toeah meureubō^{e}* = het geluk v. d. tortelduif, *gadòh toeah* = zijn verstand verliezen, *meutoeah* = geluk hebben, geluk aanbrengen, voorzien zijn v. geluk belovende teekenen, *oereuëng meutoeah* = een geluksvogel, iemand dien het geluk dient, *manò^{e} meutoeah* = een gelukshaan, een haan die geluk aanbrengt, *sikin meutoeah* = een wapen dat den drager niets dan goeds belooft, *ba^{e} meutoeah dròëneu* = dat het u welga, u zij voorspoed, u zij gezegend, *meung é^{e} meutoeah gata* = mocht ge geluk hebben, mocht u geluk beschoren zijn, *ngòn meutoeah gata* = aan uw zegen te danken.

Toe^{e}alang, hooge woudboom (waarin de bijen gaarne nesten maken).

Toean, zie *toehan.*

Toeang, gieten (v. metaal), vgl. *plè, pasòë,* bijv. *toeang aneu^{e} beudé* = gieten v. kogels, *toeang batèë djeuë* = het lood voor een werpnet gieten, *beusòë teunoeang* = ijzer dat gegoten is, gietijzer, *peudeuëng teunoeang* = een sabel die uit ijzer gegoten is, *teunoeang,* of *toeangan* = ook: vorm voor gietwerk.

Toeankoe, titel v. mannelijke Sultansverwanten.

Toeba, vergift, venijn, vgl. *ratjōn,* bijv. *toeba djinoe,* of — *djeunoe* = een giftig wortelsap gebruikt tot

bedwelming v. visschen (om ze gemakkelijk te vangen), *toeba tikŏih* = rattenkruit (vgl. *warang*), *êleumèë toeba* = de geheime tegen menschen aangewende wetenschap der vergiften (vooral die der paddenstoelen), *teumoeba* = visschen vangen met behulp v. d. bedwelmende eigenschap der wortels v. sommige planten, *keunòng toeba* = vergiftigd, *bèˢ tapadjōh kadang na djibōh ratjōn toeba* = eet er niet van misschien hebben ze er gif, venijn in gedaan.

Toeban, (de natuur, den aard v. iets) kennen, of weten, *hana lōntoeban lé* = ik weet er niets meer van, *teunoeban* = kennis, kunde.

Toebang, zie *teubang*.

Toebōh, lichaam, lijf, vgl. *badan, anggèëta*, bijv. *njawòng ngòn toebōh* = ziel en lichaam, *toebōhlōn sah milêˢ Toehan* = mijn lichaam is inderdaad het eigendom v. d. Heer, *toebōhdji pidjoeët* = hij is mager.

Toedit, weten, of kennen (hoe weinig, hoe gering), *ka lōntoedit djiteumeung* = ik weet al hoeveel (lett.: hoe weinig) hij verkregen heeft.

Toedjah, iemand beslist aanwijzen (als den schuldige).

Toedjan, (den tijd, het tijdstip) weten, of kennen, weten wanneer, *na tatoedjan kapaj boengka* = weet ge den tijd waarop het schip zal vertrekken?

Toedjōh, zeven, *toedjōh blaïh* = zeventien, *toedjōh plōh* = zeventig, *bintang toedjōh* = het zevengesternte, de Plejaden (vgl. *oereuëng le*), *toedjōh dròë* = zeven man, *kanoeri oeròë toedjōh*, of *kanoeri teunoedjōh* = offermaaltijd op den zevenden avond na de begrafenis, *peunjaman toedjōh* = de zeven (v. Allah) geleende zaken (Mal. *pindjaman*), *doeˢa ajat toedjōh* = het eerste Koran-hoofdstuk v. zeven verzen (vgl. *patihah, aleuham*), *soerat hajaké toedjōh* = de zeven haikal's (amulet), *soerat toedjōh salam* = met de zeven salām's beschreven stukjes papier (amulet), *saˢi toedjōh gò* = de 7-malige loop tusschen Sapha (*Çafā*) en Meuroeˢa (*Marwah*), *pantang toedjōh oeròë* = de 7-daagsche pantangperioden, *meurtabat toedjōh* = de zeven rangen v. h. zijn, *oeròë lhèë geupeutoedjōh* = zij hebben den derden dag tot den zevenden gemaakt (ter bekorting v. d. ceremoniën der eerste zeven dagen na de huwelijksvoltrekking).

Toedoem, weten, of kennen hoeveel, de hoeveelheid, *han êˢ lōntoedoem* = ik kan niet gissen hoeveel, *han tatoedoem peugah* = niet te zeggen hoeveel, *hana lōntoedoem oereuëng maté lam prang njan* = ik weet niet hoeveel menschen in dien strijd gesneuveld zijn.

Toedōh, beschuldiging, betichting, aantijging, vgl. *toekah*, bijv. *keunòng toedōh* = beschuldigd (v. e. misdaad).

Toedōng, kegelvormig hoofddeksel v. bladreepen (vooral sago-, nipah-, en pandanbladeren) gemaakt.

Toeë, afhangen, neerhangen, *bòh roe meutoeë-toeë ban peuët poentja boengkŏih ranoeb* = de gouden siervoorwerpen hangen v. d. vier punten v. d. sirihdoek af, *tangkoelōˢ boengòng meutoeë-toeë* = een hoofddoek waaruit bloemen neerhangen.

Toeëb, *meutoeëb-toeëb*, hartslag, polsslag, *atédji hana meutoeëb-toeëb lé* = zijn hart klopt niet meer.

Toeëng, nemen, aannemen, ontvangen, aanvaarden, in ontvangst nemen, halen, schaken, ergens vandaan hebben, ontleenen, plechtig afhalen, met staatsie inhalen (vgl. *tjòˢ, sambōt, trimòng*), ook: uitnoodigen v. personen tegenover wie men eerbied verschuldigd is (vgl. *oeròh*), bijv. *toeëng oepah* = werken tegen ontvangstname v. loon, zich voor loon verhuren, voor loon iets doen, als koeli werkzaam zijn (vgl. *meuˢoepah*), *toeëng tarikat* = tarikat-onderwijs ontvangen,

toeëng ibarat = ergens leering uit trekken, *geutanjòë tatoeëng peuë njang djibri* = wij nemen aan wat zij schenken, *toeëng meuneunang* = de overwinning behalen, *pakri neutoeëng han* = neemt gij het aan of niet?, *toeëng hareuga* = de waarde ontvangen, *toeëng saréng* = lett. een filter aannemen, d.i. tegenspreken waar kwaad gesproken wordt, *bè*^{e} *neutoeëng keu boeloeëng* = wil (het) niet kwalijk nemen, *dihinòë hana djimeutoeëng lé reunggêt Atjèh* = hier neemt men geen Atjèh-dollars meer aan, *toeëng keu teumòn* = als slaaf aannemen, *dilèë lôn hana katoeëng* = vroeger wilde je mij niet hebben, *tatoeëng keu gata lônbri tabri keu lôn lôntoeëng* = als gij (den zuiveringseed) aanvaardt vind ik het goed legt ge mij (dien eed) op dan vind ik het ook goed, *toeëng keu aneu*^{e} = tot kind aannemen, *aneu*^{e} *geutoeëng* = een aangenomen kind, pleegkind (vgl. *aneu*^{e} *seubôt*), *pat lôntoeëng* = waar zou ik het vandaan hebben?, *geutanjòë tatoeëng toerôn niba*^{e} *Nabi* = wij ontleenen onze overlevering aan den Profeet, *peutoeëng ië seumajang* = lett. bidwater nemen, d.i. de ritueele wassching die de Wet vóór de godsdienstoefeningen voorschrijft, *toeëng tahli* = (den dorpsteungkoe of andere vrome lieden) uitnoodigen om een groot aantal tahli's op te dreunen (na afloop v. e. begrafenis), *toeëng lintô* = plechtige uitnoodiging v. d. jong getrouwden man door zijn schoonouders om te hunnen huize (dus bij zijn jonge vrouw) te komen (eerst daarna vangen de maandelijksche echtelijke bezoeken aan), *toeëng meunarô*, of *toeëng-meutoeëng*, of *toeëng dara barô* = het uitnoodigen v. d. jong getrouwde vrouw v. d. zijde harer schoonmoeder om haar eerste plechtige bezoek bij haar schoonouders te brengen, *toeëng seumangat* = uitnoodigen v. d. (ontvloden) levensgeest (om in het lichaam v. d. patiënt terug te keeren), *oereuëng teumeutoeëng* = bode, boodschapper.

Toeha (Mal. *toea*), oud, rijp, bejaard, bedaagd (vgl. *tjhi*^{e}), ook: donker (v. kleuren), bijv. *nè*^{e}*lôn ka toeha that* = mijn grootvader is al zeer oud, *oereuëng toeha-toeha* = ouderlingen (leden v. h. dorpsbestuur), ook: scheidsmannen, arbiters, *oereuëng njang toeha* (of — *njang tjhi*^{e}) = oude, bedaagde personen, *peutoeha* (vgl. Mal. *pentoea, pengetoea*) = oudste, hoofd v. e. dorp, *toeha peuët, toeha lapan, toeha namblaïh* = e. s. v. colleges v. vier-, acht-, zestien tusschenhoofden in de Onderhoorigheden, *toeha bidjèh* = de oudste familietak, *mirah toeha* = donkerrood, bruin.

Toehan, of *toean*, heer, meester, meesteres, het Opperwezen, God, ook: schoonouders (3e pers., vgl. *tha*), bijv. *toeanteu* = onze heer (vgl. *pôteu pangoelèëteu*, enz.), in het bijzonder gebruikelijk v. gewijde personen uit de omgeving v. d. Profeet (*toeanteu Âli, — Asan, — Oesén*, enz.), *oelôntoean* = lett. mijnheers dienaar, d.i. ik (de spreker als mindere v. d. aangesprokene voorgesteld), *toean poetrôë* = prinses, *meulindông ba*^{e} *Toehan* = zich verlaten op God, *toean beusa* (Mal. *toean besar*) = lett. „groote heer", waarmede de Atjèhers den Gouverneur v. Atjèh aanduiden, *toean agam* = schoonvader, *toean inòng* = schoonmoeder, *Toehan bri ampôn dèësa* = de Heer geeft vergeving v. zonden, *Toehan toelôngteu* = de Heer zal ons helpen, *peureuman Toehan* = het woord des Heeren, *Toehanteu kèëwasaneu that* = onze Heer is zeer machtig, *Toehan rabôn djali* = de Heer de voortreffelijke God, vgl. *wan*.

Toehò, weten waarheen, *hana lôntoehò dja*^{e} *mita lé* = ik weet niet waarheen ik zou moeten gaan om te zoeken, *hana lôntoehòka* = ik

weet niet waar het gebleven is, *ka lõntoehò djidja*$^{\varepsilon}$ = ik weet al waarheen hij gegaan is, *peuë tatoehò djalan di A oe B* = kent gij den weg van A naar B?, *lõn hana lõntoehò lé* = ik weet hem niet meer.

Toei, diepe plaats, kolk of kom in de rivier, vgl. *brawang*.

Toeka, *meutoeka* (Mal. *toekar*), ruilen, wisselen, verwisselen, vgl. *gantòë*, bijv. *toeka sikin* = van mes ruilen, *aneu*$^{\varepsilon}$ *lõn ka djitoeka gigòë* = mijn kind heeft al tanden gewisseld, *toeka pèng* = wisselen v. geld, *toeka tambah* = ruilen met toegift, *toeka sali* = gelijk op ruilen, ruilen met gesloten beurzen, *toeka také* = onderling ruilen, over en weer ruilen, *pingganlõn ngòn pinggandji ka teutoeka-také* = zijn en mijn borden zijn verwisseld, door elkaar geraakt.

Toekah (Mal. *toekas*), valsch beschuldigen, betichten, vgl. *toedõh*.

Toekaj, zie *doegaj*.

Toekang, iemand ervaren, bedreven in een of ander handwerk, baas, deskundige, werkman, ambachtsman, vgl. *oetõih, pandé*.

Toekò$^{\varepsilon}$, I de scheedevormige voet waarmede de groote bladstelen (*peuleupeuë*$^{\varepsilon}$) v. d. klapper aan den stam zijn gehecht, — II *badjèë toekò*$^{\varepsilon}$ = baadje zonder mouwen, vest.

Toekõj, een kleine soort hak voor het wieden v. e. rijstveld, vgl. *tjangkõj, tjatò*$^{\varepsilon}$, *soedò*$^{\varepsilon}$, *lham*.

Toekòn, (het begin, de oorzaak) weten, of kennen, weten waarom, *pakòn djimòë? hana lõntoekòn* = waarom huilt hij? ik weet de oorzaak niet, *ka lõntoekòn djipòh oereuëng njan* = ik weet al waarom hij dien man geslagen heeft.

Toekòng, in *glajang toekòng* = vlieger, *kawé glajang toekòng* = de vischvangstvlieger, *bintang glajang toekòng* = het Zuiderkruis.

Toekri, (de wijze van zijn, het hoe van iets) weten, of kennen, *hana lõntoekri* = ik weet niet hoe, *pakri lõntoekri* = hoe zou ik weten hoe?, *hana meutoekri roepa* = de gedaante niet kennen, *han é*$^{\varepsilon}$ *talawan pakri tatoekri* = ge kunt geen weerstand bieden! hoe zoudt ge dat kunnen!

Toela$^{\varepsilon}$, afweren, afstooten, terugstooten, afwijzen, keeren, afduwen, wegduwen, opp. *taré*$^{\varepsilon}$, bijv. *meung ajõn sidròë doeë*$^{\varepsilon}$ *sidròë toela*$^{\varepsilon}$ = bij het schommelen is er één die zit en één die duwt, *toela*$^{\varepsilon}$ *wèng* = duwen v. e. suikermolen, *kanoeri toela*$^{\varepsilon}$ *bala* = offermaaltijd om algemeene rampen (epidemiën) af te stooten, d.i. te bezweren, *toela*$^{\varepsilon}$ *angèn* = planken tot afsluiting v. d. uitspringenden geveldriehoek v. e. huis (om regen en wind af te weren), *toela*$^{\varepsilon}$ *taré*$^{\varepsilon}$ = weifelend, aarzelend.

Toelah, getroffen door ongelukken, rampen, onheilen tengevolge v. d. vloek v. e. voorvader, heilige, of ook v. ouders enz. tegenover wie men in eerbied is tekort geschoten, vgl. *teumeurka, seurapa, daroehaka*.

Toelang, de lengte v. d. onderarm gemeten v. d. elleboog tot het polsgewricht (e. s. v. lengtemaat).

Toelèh-lagèh, redetwisten, vgl. *moebantah*.

Toeleuëng (Mal. *toelang*), been, gebeente, beenderen, bot, knok, knook, graat, nerf v. e. blad, steel v. e. blad, bijv. *toeleuëng gasiën* = scheenbeen, *toeleuëng beutéh* = kuitbeen, *toeleuëng roeëng* = ruggegraat, ook: nokbalk v. e. huis, *toeleuëng seuleubi*, of *toeleuëng printjoeën* = stuitbeen, *toeleuëng roesõ*$^{\varepsilon}$ = rib, ook: hoofdader v. e. blad, *toeleuëng sadeuëb* = sleutelbeen, *toeleuëng krõb-krõb* = neusmiddenschot, *toeleuëng dajõng* = schouderblad, *toeleuëng djoengka* = kaakbeen, *teumpat toeleuëng éndatoe* = plaats waar de voorouders hebben gewoond, het als erfdeel v. d. voorouders verkregen land, het vaderland (vgl. *teumpat toempah darah éndatoe*), *toeleuëng eungkõt*

= vischgraat, *bakōng meutoeleuëng* = tabak met de stelen er aan, mindere soort tabak, *oeta*^{c} *toeleuëng* = merg, *toeleuëng dòng* = e. s. v. booze geesten als wandelende geraamten.

Toelō, I e. s. v. rijstvogeltje, rijstdiefje, — II *triëng toelō*, een weinig duurzame bamboesoort met een dunnen halm en lange bladeren.

Toelō^{c}, nameten, verifieeren, ijken (v. e. inhoudsmaat).

Toelòë (Mal. *toeli*), doof, vgl. *peuka*^{c}, ook: in hooge mate, bijv. *toelòë batjoet* = een weinig doof (vgl. *brat gloenjoeëng*), *toelòë peuka*^{c} = zeer doof, *klò toelòë* = doofstom, *seupōt* (of *klam-*) *toelòë* = stikdonker, *peutoelòë dròë* = zich doof houden, *matalōn klam toelòë* = mijn oogen zijn stekeblind, *goenòng manjang toelòë* = onmetelijk hooge bergen.

Toelōng (Mal. *tolong*), helpen, bijstaan, hulp, bijstand, ondersteuning, vgl. *bantoe, toempōh,* bijv. *lakèë toelōng* = om hulp vragen, *toelōng ngòn pèng* = hulp met geld, *toelōng ngòn toeleuëng* = hulp met lichaamskracht, werkdadige hulp, *toelōng ngòn bitjara* = hulp met raad, *le söë toelōng* = er zijn velen die helpen, *soekaran tatoelōng* = helpt in nood, *meung kòn gata njang toelōng lōn meuhat binasa* = als gij het niet zijt die mij helpt dan ben ik zeker verloren, *Toehan toelōng* = de Heer zal (ons) helpen, *toelōng moelōng* = wederkeerig hulpbetoon (vgl. *toempōh-moempōh*).

Toelōt, jongstgeborene, het jongste kind, jongste zoon of dochter, vgl. *boengsoe,* opp. *oelèë bara.*

Toemba^{c} (Mal. *tomba*^{c}), stootlans, speer, spies, piek (vgl. *kapa*^{c}, *leumbéng*), *toemba*^{c} *beudé* = bajonet v. e. geweer, *toemba*^{c} *tòb gadjah* = lange lans met breed dik lemmet speciaal voor de olifantenjacht.

Toembang mangkò^{c}, de gedroogde bloemkronen v. Schima Noronhae, Reinw. (op Java *tjangkò*^{c}), als drogerij in de geneeskunde gebruikt.

Toembō^{c}, I slaan met de vuist, stompen, stampen, bonzen op iets, vgl. *sōh,* bijv. *djitoembō*^{c}*-toembō*^{c} *dadadji* = zij sloegen zich herhaaldelijk op de borst, stompten zich op de borst, *teunoembō*^{c} = valblok om olifanten of rhinocerossen te dooden, — II de afstand v. d. elleboog tot aan het eind v. d. tot vuist gebalde hand (e. s. v. lengtemaat).

Toembòh, buikig, bol, gebuild v. vorm, buitenwaarts uitpuilen, uitzwellen, *tjampli meutoembòh* = een zeer korte, breede, opgeblazen vorm v. Spaansche peper, vgl. *boedjaj, boela.*

Toemèh (Mal. *toemis*), stoven in vet, *eungkōt toemèh* = visch eerst gekookt en daarna overgoten met de tot vet ingekookte room v. buffelmelk (*minjeu*^{c} *sapi*).

Toemèt (Mal. *toemit*), hiel, hak, vgl. *geunoeë,* bijv. *djigisêng toemètdji di tanòh* = hij draaide zijn hiel in het rond over den grond, *lōn meu*^{c}*ikōt krab-krab-* (of *tòë-tòë-*) *toemètdji* = ik volgde hem op zijn hielen, *toemèt lagèë bòh manò*^{c} = hielen zoo (rond) als eieren (geldt als vrouwelijke schoonheid).

Toemoeda, schoonbroeder, schoonzuster (de echtgenoot v. e. oudere zuster of de echtgenoote v. e. ouderen broeder), vgl. *paroej.*

Toempah, uitgestort (vgl. *rō, plè, toeang, hambō*), alleen gebruikt in de uitdrukking *toempah darah,* bijv. *teumpat toempah darah éndatoe* = plaats waar de voorouders hebben gewoond, het als erfdeel v. d. voorouders verkregen land, het vaderland (vgl. *teumpat toeleuëng éndatoe*).

Toempang, I bamboe-kruitkokertjes (geborgen in e. s. v. patroontasch, *krapòë*), — II (Mal. *topang*), schragen, stutten, steunen ,tegen houden, schraag, stutbalk, steunbalk, vgl. *sangga, theun,* bijv. *meutoempang* = tot steun hebben, zich

overgeven aan de leiding v. iemand, *djitoempang oelèëdji ngòn djaròë* = hij ondersteunde zijn hoofd met de handen, *teunoempang* = steun, stut, ook: het rotan hoepeltje door pas besneden jongens onder hun kain gedragen om het schuren daarvan tegen de pijnlijke deelen te voorkomen (vgl. *keunaleuëng*).

Toempèë, zie *teumpèë*.

Toempō$^{\varepsilon}$, hoop, stapel, groep, vgl. *poej, himpōn, tamòn, tambōj,* bijv. *peutoempō$^{\varepsilon}$,* of *peugèt toempō$^{\varepsilon}$* = in hoopen of groepen plaatsen, *toempō$^{\varepsilon}$ padé* = een stapel rijst, *meutoempō$^{\varepsilon}$-toempō$^{\varepsilon}$* = bij hoopen.

Toempòë, e. s. v. koekjes (behoort als toespijs bij gele kleefrijst), *boe koenjèt meutoempòë* = gele kleefrijst met daarbij behoorend gebak.

Toempōh, zie *teumpōh*.

Toempōj (Mal. *toempoel*), stomp, bot, krachteloos (v. e. bezweringsformulier), stompzinnig, vgl. *òng, tampah,* opp. *tadjam,* bijv. *sikin njòë toempōj that* = dit mes is erg bot, *doe$^{\varepsilon}$a toempōj* = een gebed of tooverformulier dat geen uitwerking heeft, *toempōj that akajdji* = hij is erg bot (dom).

Toenaïh (Mal. *toenas*), uitspruitsel, loot, knop (v. e. plant), vgl. *tjeudiëng, poetjō$^{\varepsilon}$.*

Toenam, lont (bijv. een pen v. d. aren-palm, *poeréh djō$^{\varepsilon}$,* of eenige kokosnootvezels, waarvan de punt even in het vuur wordt gehouden).

Toenang, verloving, *meutoenang,* of *lam toenang* = verloofd zijn (het directe gevolg v. h. officieele huwelijksaanzoek, *ka kòng narit*), ook: een wedstrijd houden in het een of ander, „verloofd" heeten ook vechtdieren nadat zij symbolisch tot elkanders a.s. vijanden zijn gestempeld, *meutoenang glajang* = een wedstrijd houden wiens vlieger het hoogst gaat, *meutoenang prang* = onderling strijd voeren, *peutoenang* = verloven (vgl. *peukòng narit*), *toenangan* = verloofde, vrijer, vrijster, ook: een huwelijksaanzoek doen (vgl. *meuseuleungeuj*), ook: verloofd zijn, *poetròë njan le that toenangandji* = die prinses had veel vrijers, *gata bandoem toenangan aneu$^{\varepsilon}$ oelōn tjit sidròë* = gij komt allen een aanzoek doen en ik heb slechts één kind.

Toenda, sleepen, wat achter iets aan gesleept wordt, sleep, nasleep, vgl. *hoeë,* bijv. *kawé toenda* = sleep- of trekhengel (achter een vaartuig sleepende om visch te vangen).

Toendjaj, zeer, in hooge mate, erg, hevig, hard, vgl. *amat, sangat, that, boekòn boebarang,* bijv. *oedjeuën toendjaj that* = het regent hard, *angèn toendjaj that* = het waait hevig.

Toendjang, luchtwortel, vgl. *roembeut, oetoem,* bijv. *toendjang seukè* = luchtwortels v. d. pandan.

Toendjò$^{\varepsilon}$, zie *toenjò$^{\varepsilon}$*.

Toendjōng, *boengòng toendjōng,* waterlelie, ook: e. s. v. bloemvormig borduursel v. metaaldraad aan den binnenonderrand der pijpen v. e. Atjèhsche broek, *toendjōng badjèë* = een ruitvormig gouden broche.

Toendō$^{\varepsilon}$, bukken, het hoofd buigen, neigen, gebukt, neergebogen, zich onderwerpen, vgl. *roendō$^{\varepsilon}$, boengkō$^{\varepsilon}$, teukōj, ta$^{\varepsilon}$lō$^{\varepsilon}$.*

Toenè, (de afkomst of de plaats v. herkomst) weten, of kennen, weten vanwaar, *hana lōntoenè oereuëng* = ik ken zijn afkomst niet, *ka lōntoenè djitjō$^{\varepsilon}$* = ik weet al van waar hij het genomen heeft, *toenè èt* = weten de lengte, hoogte, den afstand (dien men als gering wil aanduiden), *hana lōntoenè èt djara$^{\varepsilon}$* = ik weet niet hoever, *toenè oebé* = de grootte, den omvang weten, *na tatoenè oebé aneu$^{\varepsilon}$ njan* = weet ge ook hoe groot dat kind is?

Toengang, I koppig, stijfhoofdig, weerspannig, — II doordringend (v. reuk), *peuë bèë disinòë toengang that* = wat is dat voor een doordringende lucht hier?

Toenggaj (Mal. *toenggal*), eenig, enkel, alleenstaand, op zichzelf staand,

eenling, vgl. *sidròë, keudròë, meungklèh,* bijv. *gadjah toenggaj* = een olifant die alleen afgescheiden v. d. troep loopt, *aneu^{c} toenggaj* = een eenig kind, *oekheuë toenggaj* = hoofd- of penwortel.

Toenggara (Mal. *tenggara*), Zuidoosten, vgl. *timoe-padang.*

Toenggèë, *toemoenggèë,* manen om betaling (v. e. schuld), vgl. *tagi,* bijv. *toenggèë oetang* = om geld (om een schuld) manen, *oereuëng toemoenggèë* = iemand die om een schuld maant, *oetang hana geutoenggèë* = schulden waarom niet gemaand wordt (n.l. de schulden aan Allah), *ha^{c} toemoenggèë* = het recht voor het manen (n.l. het meerdere dat bij crediet-verstrekking altijd betaald wordt).

Toenggéng, *meutoenggéng,* naar één kant overhellen, op één kant gevallen (bijv. v. d. rijstpot omdat één der steenen v. d. treeft gekanteld is), vgl. *goelé, balé^{c}.*

Toengkang (Mal. *tongkang*), een Chineesche jonk, vgl. *wangkang, seunat.*

Toengkat, I *meutoengkat,* voorwaardelijk, met voorbehoud, — II (Mal. *tongkat*), stok, staf, kruk, stut, *toengkat beusòë* = een ijzeren staaf.

Toengkèë, zie *soengkèë.*

Toengkōj, een tuiltje, een bouquetje, een ruikertje (v. bloemen), *boengòng sitoengkōj djeumpa lhèë talòë* = een bouquetje bloemen waaronder drie ruikertjes djeumpa-bloemen (1 *toengkōj* = 10 *talòë;* 1 *talòë,* of *karang* = 10 bijeengebonden bloemen), zie *karang.*

Toengòë, *toengòë apoej,* brandhout (vgl. *kajèë apoej, kajèë magoeën, kajèë boe, doedjèë*).

Toeng-toeng, *meutoeng-toeng,* suizen, tuiten, gonzen, ruischen (vgl. *meu^{c}ò^{c}ò, meutiti, meu^{c}i^{c}i*), bijv. *lōn meutoeng-toeng that gloenjoeëng* = mijn ooren suizen zeer.

Toenjò^{c}, of *toendjò^{c}* (Mal. *toendjoe^{c}*), of *peutoenjò^{c},* aanwijzen, aanduiden, laten zien, toonen, aantoonen (vgl. *peuleumah*), bijv. *toenjò^{c} langèt* = een moerasplant waarvan de bladeren als groente worden genuttigd, *si toenjò^{c},* of *si djeungkaj teuloenjò^{c}* = de afstand v. d. punt v. d. duim tot die v. d. wijsvinger wanneer ze zoo ver mogelijk uiteengestrekt zijn (e. s. v. lengtemaat), *teuloenjò^{c},* of *teunoenjò^{c}* = wijsvinger, aanwijzing, *peutoenjò^{c} tjeubeuëh* = moed toonen, *ngòn lōn tadja^{c} djeunòë na koepeutoenjò^{c} rèt* = ga nu met mij mee dan zal ik u den weg wijzen.

Toenoe, kregelig, korzelig, lastig, vgl. *bingèt, bingkèng, tjikén,* opp. *reumèh.*

Toenòng, bovenstrooms, bovenloop, boveneinde, bovenland, bovenstreken, opp. *barōh,* bijv. *keumajōh oe toenòng* = stroomopwaarts roeien, *toenòng kroeëng* = bovenloop v. e. rivier, *oereuëng toenòng* = bovenlander, *toenòng Atjèh* = de bovenstreken v. Atjèh.

Toentōt, iets najagen, trachten te verkrijgen, beoogen, streven naar, vorderen, eischen, opeischen, opvorderen, invorderen, vergen, bijv. *toentōt èleumèë* = geheime wetenschap, tooverkunst trachten te verkrijgen (bijv. door ascese, afzondering, enz.), *toentōt bila* = den bloedwraakschuldige (object v. d. bloedwraak) opeischen, *toentōt meunalèë* = voldoening eischen voor aangedanen smaad, *toentōt beuët* = het Koranonderwijs volgen, *toentōt peusaka* = een erfenis opvorderen.

Toe^{c}òh, (lengte, hoogte, afstand, grens v. iets) weten, of kennen, weten hoe lang, hoe hoog, hoe ver, *akajdji ka lōntoe^{c}òh* = zijn streken ken ik door en door (ik weet de grens ervan), *hana lōntoe^{c}òh na tréb* = ik weet niet hoe lang (van duur).

Toepat, (de plaats) weten, of kennen, weten waar, *roemòhdji tatoepat digata* = weet gij waar zijn huis staat?, *ka lōntoepat djidoeë^{c}* = ik weet al waar hij zit.

Toepè (Mal. *toepai*), eekhoorn, *toepè Malém Diwa* = een groote eekhoornsoort (zwart met witten buik), *tjawat toepè* = de gedroogde penis v. e. eekhoorn (als aphrodisiacum om het lichaam gehangen).

Toepèng (Mal. *topéng*), masker, vermomming, *tjat keu toepèng* = e. s. v. kinderspel waarbij de medespelers het gezicht volsmeren met veegsels en strepen van roet.

Toepeuë, (de soort of de zaak) kennen, of weten, weten wat, *hana lõntoepeuë gadòh* = ik weet niet wat er verloren is, *hana toepeuë adat* = geen manieren kennen, niet fatsoenlijk, *hana sòë toepeuë* = niemand weet wie, er is niemand die het weet (vgl. *hana njang toepeuë*), *hana tatoepeuë* = weet gij het niet?, *djitoepeuë lé adoeëndji* = zijn oudere broeder kwam het te weten, *teungkoe njan geutoepeuë èleumèè matjam matjam* = die teungkoe kent allerlei tooverkunsten, *han toepeuë sapeuë* = hoegenaamd niets weten, *gata njang leubèh toepeuë* = gij weet het het best, *meungnjò koepòh ba*^{c} *tangkoera*^{c} *njan barõ djitoepeuë keudròë* = als ik hem op zijn kop sla dan eerst kent hij zijn plaats, *bè*^{c} *sòë toepeuë boeët njan* = laat niemand van die zaak weten, *narit pajah tatoepeuë* = moeilijk te begrijpen woorden.

Toepheuën, storm, vgl. *badè*.

Toepiëb, babbelzuchtig, praatziek.

Toepoej, zie *teupoej*.

Toera^{c}, e. s. v. riviervisch.

Toerab, *teumoerab*, metselen, pleisteren, samenvoeging v. steenen tot een wand wal of muur door eenig bindmiddel (cement of kalk), bepleistering.

Toeré, zie *toeri*.

Toereuë^{c}, spoelkoker (waarin zich een weefspoel, *seunoeriëng*, bevindt).

Toeri, of *toeré*, (van aanzien, van omgang) kennen, herkennen, onderkennen, weten, bekend zijn met, bijv. *ri koetoeri* = de gedaante ken ik, *na tatoeri djih* = kent gij hem?, *hana lõntoeri* = neen ik ken hem niet, *moekadji tatoeri nandji tatoesòë* = zijn gezicht kennen wij en zijn naam weten wij, *djitoeri adoeëndji* = hij herkende zijn ouderen broeder, *peuë tatoeri keutjhi*^{c} *gampõng njòë* = kent gij het hoofd van dit dorp?, *lõn ka lõntoeri ngòn djih* = ik ben al goed bekend met hem (vgl. *lõn ka ramah ngòn djih*), *meutoeri* = kennis maken met (vgl. *meuramah*), *peutoeri* = ontmaskeren, de gedaante, het uiterlijk beschrijven, *djinòë pi neupeutoeri gòbnjan keu kamòë* = beschrijf ons nu zijn gedaante, *djigreuhèm siseun peutoeri dròë* = hij gaf door éénmaal kuchen blijk v. zijn aanwezigheid.

Toeroeki (Mal. *toerki*), Turkije, turksch, vgl. *Roem, Éseutambõj*, bijv. *Radja Toeroeki* = de soeltan v. Turkije, *koepiah Toeroeki* = de fez, *oereuëng Toeroeki* = een Turk.

Toerõn, zie *trõn*.

Toerõt, volgen, navolgen, volgens, vgl. *seutèt, ikõt*, bijv. *toerõt pajoe* = toegeven (volgen waar men bepraat is), *toerõt adat han djeuët toerõt hoekõm djeuët* = volgens de adat mag het niet doch volgens de Moslimsche wet is het geoorloofd, *peutoerõt mangat* = zijn lusten volgen.

Toesòë, weten wie, zie *sòë*.

Toetõ (Mal. *toetoer*), spreken, praten (vgl. *marit, peugah, kheun*), *toetõ karõt* = nonsenstaal, zotteklap, zottepraat (vgl. *brèt-bròt*).

Toetò^{c}, zie *tjoetò*^{c}.

Toetõ^{c}, e. s. v. kleine trom die met de hand bespeeld wordt.

Toetõb, zie *tõb*.

Toetoeë, brug, vgl. *titi*.

Toetòh, weten welke, *hana lõn toetòh peugah* = ik kan niet zeggen welke, *ka lõntoetòh djilakèë* = ik weet al welke hij gevraagd heeft.

Toetõng, heet, branden (onoverg.), in brand staan, verbrand, afgebrand, ook: brandend v. smaak (bijv. v.

sirihkalk), vgl. *seu^{c}oeëm, tõt, angõih,* bijv. *toetõng that oeròë njòë* = het is vandaag erg heet, *toetõng seu^{c}oeëm apoej* = de brandende gloed v. h. vuur, *nanggròë ka toetõng* = de stad stond in brand, *kajèë di glé habéh toetõng* = de boomen in het gebergte verbrandden, *apoej mirah toetõng raja* = rood vuur gloeiend heet.

Toetòt, blijven steken, in de war geraken, vgl. *sangsõj, koesõt.*

Toewa^{c}, gegist palmsap, palmwijn (vgl. *nira*).

Toewéh, e. s. v. zeevisch.

Toewét, kamgaren.

Toewi, diepte, kom (in een rivier), vgl. *lhõ^{c}.*

Toewò, vergeten, vgl. *loepõt, silab,* bijv. *lõn ka toewò hana lõningat lé* = ik ben het vergeten ik herinner het mij niet meer, *oereuëng toemoewò* = een vergeetachtig mensch, *lõn hana toewò sagaj* = ik ben het volstrekt niet vergeten, *bè^{c} toewò printah Toean* = vergeet niet het bestel des Heeren.

Tòh, I vragend vnw.: welk? (vgl. *pat, siri, siré*), bijv. *binèh-* (of *blah-*) *tòh* = aan welken kant?, *lajeuë tòh na dròëneu* = in welken tijd is u geboren?, *tòh-* (of *pat-*) *gampõngteu* = waar is uw dorp?, *tòh nanggròë dròëneu* = welk is zijn land?, *njang tòh-* (of *njang siri-*) *koe gata* = welke is uw vader?, *tòh njang keumeung dja^{c}oe Pidië* = welke is het die naar Pedir zal gaan?, *tòh tanda tabri keu lõn* = welk teeken geeft ge mij?, *tòh njang gèt* = welke is het beste?, *tòh masa dròëneu* = van welken tijd is u?, *tòh bitjara* = wat is nu de (juiste) raad?, *tòh roemòh keutjhi^{c}* = welke van deze huizen is dat v. h. dorpshoofd?, *meutòh* = weten welke, *lam kawan leumò njan keu lõn sabòh; djeuët tapi ba^{c} meutòh bè^{c} tatjò^{c} baranggatòh* = van dien troep runderen (wensch ik) er één voor mij; goed maar dan moet vaststaan welk (rund) ge moogt niet zoomaar onverschillig welk nemen, *toetòh* = weten welke (zie aldaar), — II vlug, snel, bijv. *tapeugah tòh* (of — *reudjang*) = zeg het vlug.

Tòh, loozen, kwijt raken, ontlasten, zich ontdoen (v. iets dat in het lichaam aanwezig is), vgl. *sròt, teubiët,* bijv. *tõh è^{c}* = ontlasting hebben, afgang hebben, zijn gevoeg doen (vgl. *dja^{c}oe mòn, — oe bagan, — oe kroeëng*), *tõh iè^{c}* = wateren, urineeren, zijn water loozen, *tõh geuntõt* = veesten laten, *tõh darah* = bloedafgang, *tõh bòh* = eieren leggen, kuit schieten, *tõh aneu^{c}* = jongen werpen (bij dieren), *djitõh oedjeuën* = het regent.

Tòhid, of *tèèhid* (v. Arab. *tauḥīd*), de éénheid Gods, *akidat tòhid* (v. Arab. *ᶜaqīdat at-tauḥīd*) = catechismus der leer v. Gods éénheid.

Tõj, de dwarsondersloof balken (verbindingsbalken door de stijlen) v. e. huis.

Tòm, alleen in *han tòm* = nog nooit, *han tòm lõndja^{c} oe Pinang* = ik ben nog nooit naar P. geweest, *gòbnjan han tòm geudja^{c} moeprang* = hij is nog nooit ten strijde getrokken, *dilèë kòn han tòm na meunan* = dat is van vroeger af nog nooit gebeurd, *han tòm mòn mita tima* = de put zoekt nimmer den putemmer, d.w.z. de huwelijksaanvraag gaat nooit v. d. zijde der vrouw uit, *han tòm lõndeungò meunan* = zulks heb ik nog nooit gehoord.

Tompè^{c}, (uit Europa ingevoerde) portemonnaie, vgl. *bèb, eumpèt.*

Tòn, zie *tõng.*

Tòng, zie *tõng.*

Tõng, I of *tòng,* of *tòn* (Mal. *tong*), houten vat, ton, of kist, ook: een inhoudsmaat (meestal een petroleumkist) o.a. voor peper en gedroogde visch, *bakõng tõng* = een stevig gebonden pak tabak, — II *tõng-tõng,* (met het hoofd) tegen iets aanstooten (bijv. v. e. ram).

Tõng-tõng, e. s. v. zeeschildpad.

Tōt, of *tèt,* iets branden, verbranden, in brand steken, aansteken, bakken (v. aardewerk), afschieten (v. e. geweer), vgl. *toetōng,* bijv. *tōt ngeu* = houtskool branden, *tōt gapoe* = kalk branden, *tōt ladang* = een ladang branden, *tōt paᶜéh* = vleesch of visch in pisangblad gewikkeld in heete asch gaar maken, *tōt keumoenjan* = wierook branden, *roemòh gòbnjan ka lōntōt* = zijn huis heb ik verbrand, *tōt beusòë* = gloeiend maken v. ijzer, *tōt rōti* = brood bakken, *tōt kanèt* = bakken v. aardewerk, *tōt panjòt* = een lamp aansteken, *tōt beudé* (— *meureujam*) = een geweer (kanon) afschieten.

Tōtō, onwillekeurige zenuwtrillingen (spiertrillingen) v. bepaalde lichaamsdeelen (welke als omineus worden beschouwd), *meutōtō bibi* = trillen v. d. lippen (als tijdsbepaling „een ondeelbaar oogenblik", vgl. *meukléb mata*).

Tradjòë, e. s. v. zwarte duizendpoot die zich bij aanraking oprolt, vgl. *limpeuën, seupah, kloeloe, poepeusan.*

Tran, of *teuran* (Mal. *teran*), zich inspannen bij lichamelijke verrichtingen, persen, drukken, door persing naar buiten drijven (bijv. ontlasting, het kind bij het baren).

Trang, helder, duidelijk, klaar, licht, gebleken, vgl. *peungeuïh, deuïh, sarèh, njata, djeureunèh, sah, lahé,* opp. *reudòm, seupōt,* bijv. *ka trang-*(of *ka peungeuïh,* of *ka deuïh-*) *oeròë* = het is al licht, helder, de dag is al aangebroken, *boeleuën trang* (of — *peunòh,* of — *peunama*) = lichte maan, volle maan, *peukara ka trang* = de quaestie is opgehelderd, tot klaarheid gebracht. *lam toebōh dròë tamita trang* = met zich zelven moet men dat uitmaken, *aneuᵉ lōn trang that atédji djibeuët koeroeᵉan* = mijn kind leert vlug Koran reciteeren, *peutrang* = op de hoogte stellen, ophelderen, verklaren, duidelijk maken, toelichten, bewijzen, inlichten, omschrijven, *euntreuᵉ lōnpeutrang boeët njòë baᵉ gata* = ik zal u straks op de hoogte stellen van deze quaestie, *katrangan* = verklaring, opheldering, verduidelijking, aanduiding, aanwijzing, bewijs, inlichting, *gòh lòm lōnmeuteumeung katrangan* = ik heb nog geen opheldering verkregen.

Trapan, zie *teurapan.*

Trataᵉ, zie *teuratataᵉ.*

Trawèh (v. Arab. *tarāwīḥ*), *seumajang trawèh,* de door de Wet aanbevolen godsdienstoefening welke speciaal in de vastenmaand elken avond plaats heeft (in Atjèh geheel ontaard tot een caricatuur eener moslimsche godsdienstoefening).

Tréb, lang (v. tijd), langdurig, lang geleden, oud (niet versch), vroeger, opp. *barō,* bijv. *paᵉòh na tréb ka taprèh disinòë* = hoe lang hebt ge hier al gewacht?, *hana lōntoeᵉòh na tréb* = ik weet niet hoe lang, *ka tréb* = al lang (v. duur), *ka sigò djeumeuᵉat tréb djidjaᵉ* = hij is al een week weg, *ka tréb that djidoeëᵉ disinòë* = hij woont al heel lang hier, *bèᵉ tréb lé tadòng disinòë* = blijf hier niet langer staan, *makén tréb makén djiᵉōh* = hoe langer hoe verder, *na padoem tréb* = eenigen tijd, *sithōn tréb* = een jaar lang, *koeta tréb* = een oude versterking, een versterking v. vroeger, *peukajan tréb* = oude kleeren, *si tréb-tréb* = altijd, *peutréb* = (een werk, een quaestie) langdurig maken, lang doen duren, er lang over doen, op de lange baan schuiven, *han djeuët tapeutréb taprèh paᵉsa* = ge moogt niet uitstellend wachten op het gunstige oogenblik, *teuneuréb* = duur, tijdsduur, *oemoe peuët thōn teuneuréb* = de duur van vier jaren, *na oemoe sisaᵉat teuneuréb djidjaᵉ* = na een uur geloopen te hebben.

Tren, of *trén,* zie *trōn.*

Treuᵉ, of *teuᵉ,* I nog, meer, voorts, bovendien, buitendien, daarenboven,

vgl. *lé, leubèh, lòm, teungòh,* bijv. *sabòh treuᴱ* = nog één, *njang sabòh treuᴱ* = de andere, de volgende, *doea oeròë treuᴱ* = nog twee dagen, over twee dagen, *taprèh doea oeròë treuᴱ* = wacht nog twee dagen, *sadjan treuᴱ* = nog een andere tijd, *siᴱat-* (of *sisaᴱat-*) *treuᴱ* = nog een oogenblik, *padoem-padoem oeròë treuᴱ* = over eenige dagen, *na sapeuë-* (of *na sakòn-*) *treuᴱ* = er is nog iets, *na sapat treuᴱ* = er is nog een plaats, *na sanè treuᴱ* = er is nog een kant, nog ergens vandaan, *na sakri treuᴱ* = nog op één manier, op een andere manier, *na sahò treuᴱ* = nog ergens heen, *doea oeròë treuᴱ* = over twee dagen, *batjoet treuᴱ* = nog een beetje, — II zwak aansporend of toelatend partikel (vgl. *tjoeba*): maar, dan maar, *tadjaᴱ treuᴱ* = ga (dan) maar, — III *treuᴱ-treuᴱ, euntreuᴱ, euntеuᴱ,* aanduiding v. d. toekomenden tijd (naaste toekomst): straks, aanstonds, dadelijk, bijv. *euntreuᴱ malam* = vannacht, straks in den naavond, *euntreuᴱ seupōt,* of *euntreuᴱ sindja* = van avond (vóóravond), *euntreuᴱ malam na trōïh djamèë baᴱ lōn* = ik krijg vanavond gasten bij mij, *euntreuᴱ tadjaᴱ mantòng djinòë hana lōn meuteumeung* = ga later maar nu heb ik geen tijd, *ingat-ingat euntreuᴱ baᴱ rèt* = wees voorzichtig straks onderweg, *euntreuᴱ lōnba* = straks breng ik het, *treuᴱ-treuᴱ geutjarōt geutanjòë* = aanstonds maakt hij ons nog een standje.

Triëng, verzamelnaam voor bamboesoorten, *triëng meudoeròë* = bamboe met doornige takken (werd in oorlogstijd ter versterking v. omheiningen aangewend), *triëng beutōm* = de grootste bamboesoort (wordt spoedig door insecten aangevreten en is daarom tot weinig nut), *triëng gadéng* = bamboesoort met lichtgekleurde bladeren en een gelen vrij dunnen stengel, *triëng awōh* = bamboesoort met zeer kleine blaadjes en zeer dunnen stengel (gebruikt voor hengelstokken, proppenschieters, stijltjes voor vogelkooien, enz.), *triëng teuplah* = gespleten bamboe, *triëng teupèh* = geklopte bamboe, *bleuët triëng* = gevlochten bamboe, *baᴱ triëng* = bamboestam, *atōt triëng* = bamboegeleding, *tamòn triëng,* of *triëng sabòh peureudèë* = een bamboestoel, *seuloempōᴱ triëng* = de schors v. bamboe, *meutriëng blang* = slank (v. figuur, vgl. *meudjeundrang padé, panjang leusōh*), *triëng moepoengkèh* = bamboe stelten.

Trimòng (Mal. *terima*), aannemen, ontvangen, aanvaarden, vgl. *toeëng, samböt,* bijv. *boenòë lōntrimòng areuta njòë* = zooeven heb ik deze goederen in ontvangst genomen, *koereuëng trimòng* = ondankbaar (voor bewezen weldaden), *baᴱ bèᴱ lōn djitrimòng lé boemòë peuët haïh* = mogen de vier el lange plek aarde (waarin ik zal begraven worden) mij (als ik zal gestorven zijn) niet aannemen (als ik lieg).

Trō, vallen (v. d. regen), storten (v. tranen), vgl. *rōt, srōt,* bijv. *djitrō ië mata* = zij barstte in tranen uit.

Trōᴱ, niet uitgegroeid, in groei en wasdom teruggebleven.

Trōb, *meutrōb,* lett. „troef spelen", d.i. kaarten, vgl. *meusikoepan.*

Trōë, verzadigd, voldaan, bevredigd, vgl. *sampé, séb, poeëh,* opp. *deuëᴱ,* bijv. *lōn ka lōnpadjōh trōë* = ik heb genoeg gegeten, *leupaïh trōë* = oververzadigd, te veel gegeten hebbend.

Troeëng (Mal. *teroeng*), vooral Solanum-soorten waarvan de vruchten gekookt of gebraden worden gegeten (men onderscheidt groote en kleine, langwerpige, eivormige en ronde, paarse, roode, witte en gele, gevlekte en gespikkelde vormen met verschillende namen aangeduid), *troeëng Kléng* = tomaat, *troeëng tjawiëᴱ* = e. s. v. nachtschade

waarvan de ronde vruchtjes aan trosjes bijéén groeien, *troeëng poengò* = een plant (Datura fastuosa, L.) met vergiftige zaden (Mal. *ketjoeboeng*).

Troesi, kopervitriool, kopersulfaat.

Trōh (Mal. *taroeh*), bergen, opbergen, bewaren, wegleggen, in bewaring hebben, vgl. *keubah, peudoeë^{c}, peudjō^{c}*, bijv. *oereuëng njang le djitrōh meuïh pira^{c}* = lieden die veel goud en zilver hebben, *narit njang lōntrōh lam até lōn keumeung boeka* = wat mij op het hart ligt wil ik mededeelen, *teumeurōh* = iets bergen, bewaren, in bewaring geven, toevertrouwen, *djiteumeurōh reunggétdji lam peutòë* = hij bergde zijn dollars op in een kist, *teuneurōh* = bewaard, of gespaard, of toevertrouwd goed of geld, vgl. *tarōh*.

Trōïh, of *tō^{c}* (uit *trōïh* ontstaan, vgl. Mal. *teroes)*, tot, tot aan, aangekomen, (het doel) bereikt, bijv. *di* (of *di kòn*) ... *trōïh* (*trōïh an, trōïh oe, trōïh òh, trōïh èt*), of *tō^{c}* (*tō^{c}an, tō^{c}oe, tō^{c}òh, tō^{c}èt*) = vanaf ... tot, *dilèë kòn tō^{c}an djinòë* = van voorheen af tot nu toe, *beungòh kòn tō^{c}an seupōt* = van den morgen tot den avond, *baròë kòn tō^{c}an oeròë njòë pintō njan teuhaïh* = van gisteren af tot vandaag toe heeft de deur opengestaan, *di Atjèh kòn tō^{c} Pidië* = van Atjèh af tot Pedir toe, *ka trōïh oereuëng bandoem* = de menschen zijn allen aangekomen, *panè hat trōïh keu dèh* = hoe laat zijn we ginds?, *trōïh mata* = helderziend, *òh trōïh toedjōh oeròë* = toen de zeven dagen om waren, *ka leupaïh abang barō trōïh adé^{c}* = toen de oudere broeder al weg was kwam pas de jongere, *kadang na trōïh djamèë* = misschien komen er wel gasten, *ka trōïh masa*, of *ka trōïh adjaj*, of *ka trōïh hat*, of *ka trōïh oemoe* = den toegemeten levenstermijn bereikt hebben, d.i. gestorven, *djih ka trōïh nabsoedji* (of — *hadjatdji*) = hij heeft zijn wensch vervuld, *tō^{c} thōn* = afloop v. h. jaar, jaardag (v. e. heilige), *tō^{c} ba^{c} tanòh* = tot aan den grond reiken, *kapaj ka tō^{c}* = het schip is reeds aangekomen, *gritan bagaïh that djiploeëng handjan tathèë ka tō^{c}* = het rijtuig reed bijzonder snel vóórdat we het wisten waren wij al aangekomen, *peutrōïh*, of *peutō^{c}* = iets aan een ander overbrengen, bezorgen, ter handstellen, vervullen (v. e. wensch), volbrengen, ten einde brengen (vgl. Mal. *menjampaikan*), *tjit Pòteu Alah njang peutrōïh pinta gata* = het is God alleen die uw beden verhoort, *peutrōïh hoekōm* = lett. de goddelijke wet volbrengen, d.i. volgens de Moslimsche wet het huwelijkscontract sluiten.

Tròm, schoppen, trappen, met de voeten krachtig afstooten, vgl. *gloeëng, djloeëng*, bijv. *djitròm deungòn gaki* = zij schopten met de voeten, *wa^{c}-tèë ta^{c}é^{c} oe roemòhteu meuhat djitròm* = gaat ge naar boven uw huis op vast dat ze u trappen.

Trōn, of *trén, tren, toerōn* (Mal. *toeroen*), dalen, afdalen,afstijgen, naar beneden gaan, omlaag gaan, afslaan (v. prijzen), afstammen, opp. *é^{c}*, bijv. *é^{c} glé trōn palōh* = naar het gebergte opklimmen naar de vlakte afdalen, *trōn mangat é^{c} soesah* = dalen is gemakkelijk stijgen moeilijk, *trōn di roemòh* = het huis afdalen (verlaten), *reudjang tatrōn* = kom gauw beneden, *djitrōn talòë njawòng* = verzakking der testikels, *hareuga ka djitrōn* = de prijs is afgeslagen, *trōn keunèng* = de wenkbrauwen fronzen, *trōn pangkaj* = verliezen lijden, *toerōn niba^{c} moela* = overgeleverd vanaf den oorsprong, *toerōn-moerōn* (Mal. *toeroen-temoeroen*) = van geslacht op geslacht, bij overerving, *peunjakét toerōn-moerōn* = overerfelijke ziekte, *toeëng toerōn niba^{c} Nabi* = een overlevering ontleenen aan den Profeet, *watèë djitrōn manò^{c}* = de tijd dat de kippen afdalen

(± 5½ uur v.m.), *salén sigò-* (of *siseun-*) *trōn* = een volledig stel kleeren, *boeleuën trōn* = afnemende maan (vgl. *boeleuën tirōt*), *peutrōn* = doen afdalen, verlagen, *peutrōn prahō* = het v. stapel laten loopen v. e. vaartuig, *peutrōn aneu*ᵉ = de plechtigheid v. h. voor het eerst buitenshuis brengen v. e. jonggeborene, *peutrōn langai* = de ploeg voor den dag halen, *peutrōn boerōng* = lett. de boerōng naar beneden brengen, d.i. die kwelgeest der kraamvrouwen het huis uit verdrijven.

W

Wa, I in verwantschapsnamen: *nèᵉ wa* = grootvader of grootmoeder (ook: de zuster v. één v. beiden), *tjoet wa,* of *maᵉwa* = tante (oudere zuster v. vader of moeder), *ajah wa* = oom (oudere broeder v. vader of moeder), *wa,* of *tjoet wa* = aanspraakwoord voor een oudere vrouw bijv. *haj wa panè gata* = hé vrouwtje waar gaat ge heen?, — II met beide armen omvatten, omstrengelen, omvademen, omhelzen, zooveel als men met beide armen omvatten kan, vgl. *oeᵉeuëm,* bijv. *kajèè njan rajadji lhèè gò wa* = die boom is drie omvademingen dik, *proemòh gòb habéh djiwa* = alle getrouwde vrouwen pakten zij beet, *goerangsang inòng geumoewa* = onstuimig drijft het de vrouw naar de omhelzing, *moewa-wa* = elkaar amhelzen, met de armen omvat houden, *poewa djaròè* = de eene hand door de andere doen omvatten, d.i. de handen zóó bijéén leggen als bij de ritueele godsdienstoefening is voorgeschreven, — III een v. e. padistengel gemaakt fluitje waarop kinderen muziek maken.

Wab (Mal. *oeap, wap*), wasem, damp, walm, stoom, ook: muf, duf (bijv. v. e. vertrek waarin veel menschen bijéén zijn vgl. *apaᵉ, basi, bèè khōh*), *moewab* = uitwasemen, dampen, zich verspreiden (v. e. geur of stank), *wab apoej djiᵗéᵉ* oe *ateuëh* = de walm v. h. vuur stijgt naar boven, *moewab asab ië lam kanèt* = de waterdamp wasemt in den rijstpot.

Waba, I (v. Arab. *wabā*), epidemie, pest en dergelijke ziekten, vgl. *taᵉ-eun,* — II gulzig, niet kieskeurig in het eten, vgl. *geureuda, teungab-ngab, haleumab, loebha.*

Wadan (v. Arab. *wazana*), gelijke, wederga, opwegen tegen, *siwadan* = bij elkander passen, elkaars portuur zijn, vgl. *sipadan, meusamböt, sisapeuë.*

Wadjēb, kleefrijst eerst gaargestoomd en dan gekookt met klappermelk en suiker.

Wadjib (v. Arab. *wādjib*), verplicht, noodzakelijk, gebiedend voorgeschreven (door de Moslimsche wet, vgl. *peureulèë,* opp. *hareuëm*), *poewadjib* = ten plicht stellen, bijv. *njöè pitrah lōntoean doea dròè oereuëng njang Toehan poewadjib dalam thōn njöè lōnbri keu teungkoe* = deze mijn pitrah voor twee menschen die de Heer mij ten plicht heeft gesteld voor dit jaar geef ik aan u teungkoe.

Waham, waan, verbeelding, vermoeden, gissing, meening, vgl. *sangka, sòᵉ, djalòᵉ, agaᵉ, kadang,* bijv. *sangka ngòn waham* = gedachten en vermoedens, *baᵉ wahamlōn Si A njang na djitjeumeutjoeë* = naar mijn meening heeft A gestolen.

Wahé, uitroep v. verbazing of droefheid, of interjectie waarmee men iemand aanroept: o, hé, hei (meest in hikajattaal, het meer gewone woord is *haj*), *wahé tèëlan wahé rakan* = o makkers!

Wahwòë, heen en weer, heen en terug, telkens op zijn weg terugkeeren, in gestadige onrust verkeeren (vgl. *djaᵉ wòë, pahpòh,* en Mal. *bolaᵉ-baliᵉ*), *poewahwòë* = heen en weer voeren.

Waïh, bersten, barsten, openbarsten (bijv. v. vruchten, v. e. rijstpot,

enz., vgl. *beureutéh, beureutōih*), *poewaïh* = klooven, klieven, splijten, vgl. *blah, plah.*

Wajang, scherts, grap, gekheid, jokkernij, vgl. *seunda, soelét,* opp. *soenggōh, bit, beutōj,* bijv. *moewajang* = schertsen, gekscheren, *poewajang* = iemand voor den gek houden, den spot met iemand drijven, met iemand gekscheren, *òh tamaba djipoewajang* = als men hem opwekt maakt hij grappen, *nan wajang* = spotnaam, *han djeuët wajang blandja prang sabi* = men moet niet licht tellen de quaestie v. h. geld voor den heiligen oorlog, *lōn peugah njöë boekòn wajang* = ik zeg dit zonder schertsen.

Wakeuëh (v. Arab. *waqf*), I vrome stichting (onroerend of roerend goed waarvan het gebruik of de opbrengst strekt ten bate v. bepaalde personen — bijv. voor de armen — of v. h. algemeen belang of voor een nader aangegeven religieus doel), bijv. *tanòh wakeuëh* = rijstvelden waarvan de opbrengst strekt ten behoeve v. e. moskee of dorpsgodsdiensthuis, *lampōih wakeuëh* = vruchtentuinen waaruit ieder vrij mag plukken, *mòn wakeuëh* = put waaruit ieder voorbijganger water mag putten, *balè wakeuëh* = hut waar ieder geloovige kan uitrusten of zijn dagelijksche godsdienstoefeningen kan verrichten, *koeroe'an wakeuëh* = een Koranexemplaar tot algemeen gebruik, — II *vrijheerlijk, zelfstandig, geprevilegeerd, nanggròë wakeuëh* = (door den Soeltan v. Atjèh) vrijheerlijk (zelfstandig) gemaakt gebied; v. hoofden gezegd bedoelt men er mede dat zij aan den Soeltan ondergeschikt en aan het gezag der territoriale hoofden onttrokken waren, vgl. *bibeuëh.*

Waki (v. Arab. *wakīl*), gemachtigde, gevolmachtigde, zaakgelastigde, vertegenwoordiger, plaatsvervanger, adjudant, ook: tot plaatsvervanger aanstellen, rechtigen, machtigen, hier en daar ook: dorpshoofd, vgl. *gantòë, badaj,* bijv. *djih wakilōn* = hij is mijn gemachtigde, *lōn ka lōnwaki djih keu geunantòëlōn* = ik heb hem tot mijn plaatsvervanger aangesteld, gemachtigd.

Wakilah (v. Arab. *wakālah,* of *wikālah*), machtiging, spec. de machtiging waarbij de *wali* (naaste mannelijke bloedverwant) v. h. uit te huwelijken meisje den dorpsteungkoe (als zijn *waki*) opdraagt om haar namens hem aan den bruidegom ten huwelijk aan te bieden, *wakilah lōn ba'e teungkoe neupeunikah aneu'e lōn Si N. ngòn lintō teuka ngòn djinamèëdji lhèë tahé sipeuha* = ik stel u teungkoe tot mijn gemachtigde aan om mijn dochter N. uit te huwelijken aan den bruidegom die aanstonds komen zal tegen een bruidschat van drie tail en één peuha.

Walahi, of *bilahi* (v. Arab. *wallāhi, billāhi*), bij God (in eeden en verwenschingen).

Wali (v. Arab. *walī*), I volgens het gewone spraakgebruik: de mannelijke bloedverwanten v. vaderszijde in de mannelijke lijn met uitzondering v. d. opgaande (vader, grootvader, enz.) en de nederdalende (zoon, kleinzoon, enz.) rechte lijn en v. d. broeders (dus alleen bloedverwanten in de zijlinie), *A ngòn B siwali,* of *talòë wali* = A. en B. zijn wali's, *wali tòë* = naverwante wali's, *wali dji'ōh* = ver verwante wali's, *sèëdara wali* = volle neven en nichten en zij wier ouders elkanders volle neven of nichten zijn, *wali karōng* = bloedverwanten v. vaders- en van moederszijde, — II de normale *wali* (bloedwali) — of uithuwelijker v. d. vrouw — is die mannelijke bloedverwant v. vaderszijde die door de Moslimsche wet (in een bepaalde volgorde) voor de wali-functiën wordt aangewezen (d.z. de naaste bloedverwanten allereerst de vader, dus die juist niet haar wali heeten volgens de adat),

wali radja = de overheidswali (Arab. *ḥākim*), *wali tahkim* (Arab. *ḥakam*) = de hulp- of noodwali, dien de a.s. echtgenooten met wederzijdsch goedvinden tot wali kunnen aanstellen als de vrouw niet over een eigen bloedwali beschikken kan, *blòë wali* = zulk een noodwali aanstellen lett. „koopen", *wali mòdjeubé* = een z.g. dwingende wali (Arab. *wali moedjbir*), — III *wali*, of *èëlia*, heilige, zie *èëlia*.

Waloeha, de laatste helft v. d. laatste *djoeïh* v. d. Koran.

Wan (voor *toean*), praedicaat vóór den naam v. sajét's, vgl. *di*, bijv. *teungkoe Wan-* (of *Di-*) *Ali*; vrouwen v. sajét's heeten *Tjoet-wan*, of *Adja*.

Wangkang, e. s. v. Chineesche jonk, vgl. *toengkang, seunat*.

Wangsa, jong, *moeda-wangsa* = zeer jong.

Wapeuët, of *wapheuët* (v. Arab. *wafat*), overlijden, dood (zelfst. nw., alleen gebezigd v. profeten en heiligen), *wapeuët Nabi* = de dood v. d. Profeet, *wapheuët Amdah goenòng djabaj Hoet* = Ḥamzah sneuvelde bij den berg Oehoed.

Wapheuët, zie *wapeuët*.

Warang, rattenkruit, zwavelarsenicum, vgl. *toeba tikōïh*.

Waréh (v. Arab. *wārith* = erfgenaam), bloedverwanten, *sambat waréh* = de banden v. bloedverwantschap naar elkaar toehalen (bijv. door elkaars kinderen met elkaar te doen trouwen).

Wareuna, kleur, tint, *mirah wareuna-dji* = het is rood v. kleur, *djròh wareuna boengòng* = schoonkleurig als een bloem.

Wasé (v. Arab. *ḥaçil*), belasting, heffing, rechten, vgl. *adat, hasé* bijv. *tjòᵉ wasé* = rechtenheffing, *di Atjèh hana geutjòᵉ wasé lé* = in Atjèh worden geen heffingen meer gedaan, *wasé djalan* = wegenbelasting, *wasé oelèëbalang* = het aandeel v. h. landschapshoofd in het uitvoerrecht op peper en pinang.

Wasiët, of *waᵉsiët* (v. Arab. *waçijjah*), uiterste wil, testament, last, opdracht vgl. *poemeusan, peuneusan, amanat*, bijv. *wasiët Nabi* = laatste vermaning v. d. Profeet (aan zijn gemeente), *njòë na wasiët sigeutoe* = hier is een beetje vermaning.

Wat (Mal. *koeat*), kracht, sterk, krachtig, vgl. *koeat, teugah, draïh*, bijv. *hoekōm baᵉ babah wat baᵉ djaròë* = oordeelen doet men met den mond doch de kracht zit in de hand, *oedeuëng wat* = een groote soort zeegarnaal die gaarne wordt gegeten.

Watèë, of *waᵉtèë* (v. Arab. *waqtoe*), tijd, tijdstip, de tijd voor iets, ook: toen, op het tijdstip dat, vgl. *koetika, djan, jōh, masa, lajeuë, moesém, paᵉsa*, bijv. *watèë limòng* = de tijden der vijf dagelijks te verrichten godsdienstoefeningen, *sabòh watèë* = één oogenblik, *watèë padjōh*, of *watèë boe* = etenstijd, *watèë tahrim* = de tijd v. zons op- en ondergang, *watèë tjòt timang* (of — *tjòt oeròë*) = de tijd v. hoogsten zonnestand, *watèë djitrōn manòᵉ* = de tijd dat de kippen afdalen, *òh watèë* = wanneer, als, *watèë njan djidjaga baᵉ djiᵉéh* = toen ontwaakte hij uit zijn slaap.

Wawa, zie *wa*.

Waᵉ-waᵉ, of *wèᵉ-wèᵉ*, of *waᵉ-wèᵉ*, klanknab. v. h. loeien v. e. buffel, vgl. *moebòh*.

Wa-wé, heen en weer gaan, schudden, slenteren.

Waᵉ-wèᵉ, zie *waᵉ-waᵉ*.

Wazi, vizier, eerste minister.

Wèᵉ, *aneuᵉ wèᵉ*, of *aneuᵉ oeë*, of *aneuᵉ èᵉ*, jonge buffel.

Wèᵉ-wèᵉ, zie *waᵉ-waᵉ*.

Wèë, I het Arabische *wau*-teeken, — II *wèë*, of *wòë*, zie *wòë*.

Wéh (Mal. *boeih*), schuim, *boewéh rijeuëᵉ* = als het schuim v. d. branding.

Wèh, weg, weggaan, weggegaan, heengegaan, verdwenen, verhuisd,

ontkomen, zich uit de voeten maken, *kawèh keudéh* = ga weg (scheer je weg, maak dat je wegkomt) gindsheen, *bè*^{c} *tawèh-wèh* = ga nergens heen, *peunjakét wèh* = besmettelijke ziekte, *hana djalan wèh* = er is geen weg om te ontkomen.

Wèn-wèn, of *wòn-wòn,* in den slaap bazelen, hardop droomen.

Wéng, in de rondte draaien, molen, loopmolen (voor kinderen), suikermolen (pers voor suikerriet), ook: de beide houten cylinders v. zulk een pers waarvan de grootste *wéng agam* en de kleinste *wéng inòng* heet, *djisa*^{c} *teubèë lam wéng* = hij steekt de suikerrietstengels tusschen de pers, *wéng geuntjòt* = eenvoudige handpers (voor suikerriet), *djiwéng djeureuka* = hij draait het spinnewiel, *ië teubèë teuwéng* = uitgeperst suikerrietsap, *moewéng* = suikerriet persen.

Wèsè, wissel, wisselbrief.

Wèt, I of *wòt,* een kleine vischsoort, — II draaien, inéén draaien, twijnen, tweernen, vgl. *djalòë, poeta, reuë*^{c}, *réng, sréng, bibeuë,* bijv. *kajèë wèt-wèt* = kruishout voor het draaien v. touw (vgl. *kajèë djalòë*), zie *wèt-wèt.*

Wèt-wèt, zwaaien, heen en weer zwiepen, slingeren, bengelen, kwispelen (v. d. staart v. e. dier), vgl. *wèt.*

Wèt-wòt, onrustig, ongedurig, heen en weer slingeren, vgl. *tjaba*^{c}, opp. *teutab.*

Weu^{c}, een aapsoort.

Weuë, kraal, stal, *manò*^{c} *meu*^{c}*eumpoeng keubeuë moeweuë* = hoenders hebben een hok buffels een kraal, *weuë goeda* = paardenstal, *keubeuëlōn ka lam weuë* = mijn buffels zijn al in de kraal.

Weuë^{c}, verdeelen, scheiden (vgl. *bagi, peutjré, peungklèh*), *moeweuë*^{c} *sabé* = gelijkelijk verdeelen, gelijk op deelen, *moeweuë*^{c} *doea* = in tweeën deelen, *moeweuë*^{c} *laba* = de winst deelen (vgl. *meudoea laba*), *moeweuë*^{c} *peusaka* (of — *pra*^{c}*é*) = de erfenis verdeelen.

Weuëh, liefde, genegenheid, deernis, medelijden, ontferming, erbarming, vgl. *gaséh, sajang, inseuh, gala*^{c}, *tjhén, beureuhi,* bijv. *weuëh ngòn sajang* = deernis en medelijden, *weuëhdji that* = hij was zeer aangedaan, *bè*^{c} *lé taweuëh-weuëh keu lōn* = verlang niet meer naar mij.

Wië, links, linker, vgl. *djawië,* opp. *oeneun,* bijv. *djingiëng oe oeneun oe wië hana oereuëng* = hij keek naar rechts en naar links er was niemand, *djaròë wië* = linkerhand, *blah wië roemòhlōn* = links v. mijn huis.

Wiët, breken, doorbreken, afbreken, gebroken, doorgebroken, vgl. *beukah, bitjah, pitjah, patah, poetōïh,* bijv. *peudeuëng habéh patah doem djiwiët* = hun zwaarden braken alle door hen stukgebogen.

Wité, *seumajang wité* (Arab. *çalāt al-witr*), een godsdienstoefening strekkende om het even aantal 's nachts verrichte rakaät's oneven te maken (hetgeen in de Wet als verdienstelijk wordt aanbevolen).

Wò, dwalen, dolen, verdwaald, afgedwaald, verdoold, *keunòng sikoereuëng biëngkōng wò* = in de maand keunòng sikoereuëng dwalen de krabben rond (alsof zij haar gewone onderaardsche woningen niet konden terugvinden).

Wòë, of *wèë,* I terugkeeren, teruggaan, naar huis gaan, thuis komen, vgl. *riwang,* opp. *dja*^{c}, bijv. *djih ka djiwòë* = hij is al teruggekeerd, thuisgekomen, *wòë di djeurat* = v. h. graf terugkeeren, *djih teungòh djiwòë* = hij is op den terugweg, *seumangatdji ka djiwòë* = zijn ziel is teruggekeerd, d.i. hij is weer beter, *dja*^{c} *wòë* = gaan en komen, naar huis gaan, weifelen, weifelend (vgl. *wahwòë, toela*^{c} *taré*^{c}), *wòë oe peukan* = naar de markt terugkeeren, *ba*^{c} *reudjang tawòë* = kom spoedig terug, *asaj ba*^{c} *rimba ka moewòë keu rimba* = een ontgin-

ning die weer tot den oorspronkelijken toestand v. wildernis is teruggekeerd, *moewòë ba^{c} sèt* = tot den ouden toestand terugkeeren, *wòë di Makah* = teruggekeerd uit Mekka, *ka geuwòë ba^{c} Pôteu Alah* = teruggekeerd tot onzen Heer God (d.i. overleden), *ka geuwòë oe nanggröë njang keukaj baka* = teruggekeerd tot het eeuwige land (d.i. overleden), *ka geuwòë oe rahmatõlah* = teruggekeerd tot de genade Gods (d.i. overleden), *wòë oe roemòh* = naar huis gaan, *òh ka geuwòë bandoem njan barõ djitém padjõh* = nadat allen naar huis gegaan waren toen eerst wilde hij eten, *kawén mantòng hana wòë* = slechts getrouwd zijn maar niet thuiskomen (het huwelijk is formeel gesloten maar de echtelijke bezoeken v. d. man worden tot later uitgesteld), *djimoewòë-wòë ba^{c} teumpat dröëdji maséng-maséng* = zij keerden terug ieder naar zijn woonplaats, *wòë boeleuën* = de maandelijksche bezoeken v. d. pasgehuwden man aan zijn vrouw, *lakèë wòë* = vragen om huiswaarts te keeren, *malam djeumeu^{c}at aroeah wòë* = Donderdag-avonds keeren de geesten der afgestorvenen naar hun vroegere haardsteden terug, *wòë ba^{c} meunarõ* = terugkeer v. d. jong getrouwde vrouw na haar eerste bezoek bij haar schoonouders, *poewòë* = doen terugkeeren, thuisbrengen, terugbrengen, *poewòë sië* = vleesch thuisbrengen, *poewòë hareuga* = de waarde terugkrijgen, *peuë njang na peunoewòë* = al het medegebrachte, — II *wòë*, of *wèë*, het gebogen hout v. e. suikermolen dat door een buffel gedraaid wordt, de houten kruk of zwengel waarmede het vliegwiel v. e. spinnewiel wordt rondgedraaid, vgl. *wèt*, en *wèt-wèt*.

Woeloe (v. Arab. *woedhoe*), de wassching vóór de godsdienstoefeningen voorgeschreven aan iemand die verkeert in den toestand eener z.g. „kleine onreinheid" (*hadaïh tjoet*), meer gebruikelijk *toeëng ië seumajang* genoemd.

Wòn-wòn, zie *wèn-wèn*.

Wòt, I omroeren, roeren, vgl. *gawò, tjawò*, — II *wòt*, of *wèt*, zie *wèt*.